

**T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÇÂKERÎ DİVÂNİ SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]**

Necla DÜZDAĞ YILANCI

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK**

ADYAMAN-2018

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK danışmanlığında Necla DÜZDAĞ YILANCI tarafından hazırlanan " Çâkerî Divânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük] " başlıklı çalışma 13/07/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı' nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi

: İmza

Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk

Jüri Üyesi

: İmza

Dr. Öğr. Gör. Bekir Kayabaşı

Jüri Üyesi

: İmza

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İrfan Arslan

13 /07 /2018

Doç. Dr. Mücahit ÇELİK
Enstitü Müdürü

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum" Çâkerî Divânı Bağlamı Dizin ve İşlevsel Sözlük" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/07/2018

Necla DÜZDAĞ YILANCI

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Çâkerî Dîvânı Sözlüğü
[Bağlamlı Dizin Ve İşlevsel Sözlük]
Necla DÜZDAĞ YILANCI
Adıyaman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Temmuz, 2018

Bu çalışmada, 15. yy'da II.Bayezid dönemi şairlerinden olan, asıl adının Yusuf Sinan olduğu tahmin edilen Çâkerî'nin Dîvân'ı sözcük bağlamı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmamızdaki amaç, Çâkerî Dîvânı'ndaki sözcüklerin incelenerek düzenlenmesi ve bu sözcüklerin değişen bağlamlarından hareketle anlamlar verilerek sözlük biçiminde sunumudur . Bunun yanı sıra Çâkerî'nin yaşamış olduğu 15. yy. Osmanlı ülkesinin kültürel öğelerinin şiire yansımaları ve şairin üslubu da ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada Hatice Aynur tarafından hazırlanan Çâkerî Dîvânı Tenkitli Metni adlı çalışma ele alınmıştır. Çâkerî Dîvânı'nda yer alan sözcükler üzerinde durulmuş, araştırmamızın temel konusu olan sözcük bağlamı kavramına değinilmiş, anlamın bağlama göre değişkenlik ve farklı çağrışımlar kazandığı gösterilmeye çalışılmış, düzenlenen sözcüklerle Çâkerî'nin üslup özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve sonuç bölümünde de inceleme hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç olarak, Çâkerî Dîvânı'ndaki söz varlığından yararlanarak anlamın bağlama göre nasıl değiştiği, şairin kullandığı dil ve üslup özellikleri, şairin yaşadığı yüzyıldaki dünya görüşü yansıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çâkerî Dîvânı, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük.

ABSTRACT
Master's Thesis
Çâkerî's Dîvân Glossory
[Concordance And Functional Glossory]
Necla DÜZDAĞ YILANCI
Adıyaman University
Graduate School of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Old Turkish Literature Science
July, 2018

In this study, in the 15th century II. Çâkerî's Dîvân, one of the poets of the period of Bayezid period, whose original name was Yusuf Sinan, was examined within the context of the word. The aim of our work is to examine and organize the words in Çâkerî's Dîvân and to present them in the form of a dictionary by giving meaning by acting from the changing contexts of these words. In addition to this, Çâkerî lived in the 15th century. The poetic reflection of the cultural elements of the Ottoman country and the style of the poet emerge.

In this study, a study called Çâkerî's Dîvân Critical Text prepared by Hatice Aynur was taken up. The words in the Çâkerî's Dîvân were emphasized, and the concept of the word context, which is the main topic of our research, was touched upon and tried to be shown that the meaning had different variability and different connotations according to context and tried to determine the stylistic characteristics of Çâkerî with the organized words.

As a result, it was tried to reflect how the meaning changed according to the context, the language and stylistic characteristics used by the poet, and the world view of the century in which the poet lived by making use of the word existence in Çâkerî's Dîvân.

Keywords: Çâkerî's Dîvân, Contextual Directory, Functional Dictionary

ÖN SÖZ

Klasik Türk Edebiyatı, Arap ve Fars edebiyatlarının etkisi ile şekillenmiş XIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar örneklerini vermiş bir edebiyat geleneğidir. Ancak bu edebiyat sadece inceleme konusu olan büyük şairlerden oluşmamaktadır. Bunların yanında ön plana çıkmamış; birçok başarılı eser kaleme almış şairler de bulunmaktadır. Bu şairlerden biri de tezimizin inceleme alanını oluşturan ve bugüne dek hakkında fazla çalışma yapılmamış olan XV. yüzyıl şairi Çâkerî Yûsuf Sinân'dır.

Bu çalışma ile amacımız XV. asır divan şairlerinden olan Çâkerî'nin kaynaklarda sözü edilen ve bugün elimizde bulunan divanındaki söz varlığından yararlanarak anlamların bağlama göre ne gibi bir değişiklik ve çağrışım imkânı kazandığını, sözü edilen eserden alınan kullanımlarla ortaya koymaya çalışmaktır. Bu sayede onun elde bulunan divanının işlevsel sözlüğünü hazırlamak amaçlanmıştır.

Burada öncelikle bağlam kavramını anlamak lazımdır. Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütününe bağlam denilmektedir. (Vardar, 2002: 31)

Göstergeler ve anlam arasındaki ilişki ile ilgili Saussure anlamın belirlenmesinde esas itibariyle etkili olan şeyin, göstergenin bir dilsel karşıtlıklar sistemi içindeki yeri olduğu sonucunu çıkarır. Göstergeler yani sözcükler şiir dili içinde hem araç hem de esnekler böylelikle birbirleriyle çağrışım zinciri içerisinde bulunurlar.

Klasik şiirde sözcük seçimi hem şiirin şekil yapısını hem ses değerini hem de anlamsal yapısını etkilediğinden önemlidir. Bir beyitte kullanılan bir sözcük çeşitli söz sanatlarının ve kullanılan mazmunların etkisiyle farklı anlamlar kazanabilir. Bunlar da sözcüklerin farklı bağlamlar içerisinde değerlendirilmesini sağlar.

"Bağlam" kavramı metin içerisinde bir birimin önceki ya da sonraki birimlerle birlikte anlam kazanmasını anlatmaktadır. Bağlam kavramını bir örnekle izah edelim: Tasavvuf öğretisi içerisinde "mürîd" belli bir şeyh veya mürşide bağlı bir şekilde ve onun rehberliğinde, tarikat usulleri çerçevesinde Allah'a ulaşma yolunda ilerlemeye çalışan kimseye verilen isimdir. Çâkerî Dîvânı'nda diğer tasavvufî terimlerde olduğu gibi "mürîd" kavramı da teşbih amacıyla kullanılmıştır.

Beñzer ki mürîd oldı hañ-ı sebz-i nigāra

Kim hırka geyer mûr belinde kemeri var(G9/2)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi bir sözcüğün anlamı metin içerisinde birlikte kullanıldığı diğer sözcüklerle çizilmektedir. "Mûr" yani karınca kelimesi zooloji bilimi içerisinde bir hayvan göstergesini karşılarsa da şiir içerisinde kullanılan kelimelerle birlikte farklı anlamlar kazanabilmektedir. Beyitte geçen " mürîd, hırka, kemer " gibi tasavvufa ait unsurlarla kullanıldığında " mûr " kelimesi tasavvufî açıdan anlam kazanmaktadır. Bu da bize anlam - bağlam ilişkisini göstermektedir.

Bu anlam- bağlam ilişkisi neticesinde işlevsel sözlük ortaya çıkmaktadır. İşlevsel sözlüklerde sözcüklerin veya söz öbeklerinin birebir anlamı değil kullandıkları cümle veya dize verilerek onun burada kazandığı anlam verilmektedir.

Bu tip sözlükler madde başının metinde kullanıldığı yerde ne ifade ettiğini anlamak ve onu diğer kullanımlarıyla karşılaştırmak için başvurulacak kaynaklardır.

Klasik Türk şiiri metinlerinde zaman geçtikçe metnin yazıldığı döneme ait sözcük anlamlarının, bağlamlarının veya göndermelerin güç anlaşılır hale gelmesi araştırmacıları bu sözlük çalışmalarına iten sebeplerdendir. Ayrıca bu durum metin yazarının dil ve üslup özellikleri ile ilgili çıkarım yapmayı da zorlaştırmaktadır. Bu da bize Klasik Türk Edebiyatında bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüklere duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Yapılan bu çalışmada TEBDİZ, Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü programı kullanılmıştır. Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK' ın öncülüğünde Gazi Üniversitesi tarafından hazırlanan bu proje ile sözlük çalışmaları daha kolay bir hal almıştır. Program, eklenen her sözcüğün parçalanarak anlam verilmesine olanak tanımaktadır. Kullanıldığı yere göre yani bağlamına göre anlamlandırılan tüm sözcükler sisteme kaydedilebilmekte ve istenildiğinde tüm sözcüklerin dökümü elde edilebilmektedir. Sistem madde başı oluşturma ve anlamlandırmanın yanı sıra ek - kök çalışmasına olanak tanıyarak metnin dil bilim özelliklerinin de belirlenmesini sağlamaktadır. Sistem çalışılan divanla ilgili zaman alan araştırmalara kısa bir zamanda ulaşma imkanı da sağlamaktadır. Ayrıca eserle ilgili çalışma detayları diğer kullanıcılar ile paylaşılmaktadır.

Bu çalışmada izlenen yol şu şekilde özetlenebilir:

Öncelikle eserin Hatice Aynur tarafından hazırlanan tenkitli metnin Word haline ulaşılmış, daha sonra metnin TEBDİZ'in ortak yazım fontu olan Gentium Plus fontuna

uygunluğu kontrol edilmiştir. Bu aşamadan sonra metnin tamamı her bir şiir ayrı ayrı olmak üzere www.tebdiz.com adlı siteden sisteme yüklenmiştir. Yükleme işi bittikten sonra şiirler, TEBDİZ'in sağladığı ortak veri alanından, Osmanlıca sözlüklerden, bu uygulamanın emsalini temsil eden kaynaklardan ve Klasik Türk Edebiyatı ile ilgili deyim, atasözü vb. çalışmalardan faydalanılarak anlamlandırılmış ve bağlamsal sözlüğe uygun bir formatta sisteme işlenmiştir. Bu sisteme Çâkerî Dîvânı içerisinde yer alan 133 gazel, 2 kaside, 3 mesnevi, 1 kıt'a, 1 muaşşer, 4 müfret, 1 murabba, 2 tahmis ve 1 tesdis girilmiştir.

Anlamlandırma süreci uzun ve detaylı araştırmalar gerektirmiş, çözülmesi için uzman yorumu gerektiren sorunlar doğmuştur. Söz konusu sorunlara çözümler bulmaya çalışılmış ve gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra anlamlandırma süreci tamamlanmıştır.

Dizin oluşturulurken şu adımlar izlenmiştir:

Hatice Aynur'un yayınlamış olduğu Çâkerî Dîvânı'ndan yararlanılarak TEBDİZ programına girilecek Dîvân metni oluşturulmuştur. Her mısram ait olduğu nazım şeklinin kaçınıcı mısrası olduğu belirtilmiştir. Beyitlerin altında dizildiği ilgili madde koyu (bold) olarak belirtilmiştir.

bād:

1. bād:

Mısra: 7

Rüzgar.

7. Nergisüñşâhün elinden kapdıbād

8. Kör elinden sehl ola kapmaq' aşā (G1/4)

Madde başlıkları ile bunlara örnek alınan beyitler toplanmış böylece alfabetik dizimde kullanılacak malzemeler kazanılmıştır. Ortak başlıkta birleştirilen beyitlerin kullanım sıklıkları, her bir kullanım alt alta dizilerek kullanılmıştır.

bir:

1. bir:

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir.

1. Çün cihānma 'mürını bildüñ olur āhır ħarāb

2. 'Aķılıseñ ķoma elden bir nefes cām-ı şarāb (G2/1)

2. **bir:**

Mısra: 8

Bir kez

7. Gaflet-ile virme dil 'āşı cihāna gey şakın

8.Çarhaşor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb (G2/4)

Eğer sözcük beyitte temel anlamının yanında mecaz ya da yan anlamıyla kullanılmışsa veya beytin daha iyi anlaşılması için gerekli bir bilgi varsa bu bilgi iki kısa çizgi (- -) arasında gösterilmiş veya birden fazla anlamlar arasına noktalı virgül (;)konulmuştur.

sakla-:

1. **saklağıl:** -ğıl

Mısra: 5

Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

5. 'Işk-ı uşşāka belā dursaklağıl

6. Ol belādan sen rakībi ey Hūdā (G1/ 3)

kināyet:

1. **kināyet:**

Mısra: 1

Kinayedir. - Sevgilinin bulunduğu yer ile cennet bahçesi kinayeli

kullanılmıştır.-

1. Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

2. Cemāl-i hār hüsñünden rivāyet (G4/ 1)

Arapça ve Farsça tamlamaların tamlama unsurları normal sözlüklerde olduğu gibi ayrı ayrı madde başı olarak değil birlikte alınmış ve anlamlandırılmıştır.

büt-i peymān-şiken:

1. **büt-i peymān-şiken:** -

Mısra: 2

Andını bozan put gibi güzel.

1. Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

2. Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst (G6/1)

Üzerinde çalışılan divanın en belirgin özelliklerinden biri deyimlerin kullanılmış olmasıdır. Tespit edilen bu söz grupları anlamlandırma esnasında "deyim" yazılarak belirtilmiştir.

cān çekiş-:

1. *cān çekiş-: -ür*

Mısra: 5

Deyim. Can çekişmek, ölecek vaziyette olmak.

5. Mār-ı zülfi dili mecrūh kılp cān çekişür

6. Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür (G46/ 3)

Bu işlem ayrıca eser içerisinde geçen ve eseri zenginleştiren Allah (c.c.)'ın ve peygamberlerin isimleri, alıntı yapılan ayetler, tasavvufî öğeler, Firdevsi'nin Şehname adlı eserinden alınan kahraman isimleri vb.; edat, bağlaç, ünlem gibi sözcük türlerinin anlamlandırılmasında da kullanılmıştır.

Söz konusu yöntemle Çâkerî Dîvânı'nın anlam dünyasını tüm incelikleriyle ortaya koymak çalışmanın en temel amacı olmuştur.

Hatice Aynur'a ait " 15.yy Şairi Çâkerî ve Dîvânı; İnceleme Tenkitli Metin" adlı eser çalışmamıza kaynak olarak alınmıştır. Bu çalışmayla Çâkerî'nin şiirlerinde kullandığı zengin kelime hazinesi ve onlara kattığı anlamlar bütünleştirilerek onun özgün sözvarlığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada divan tahlillerindeki sınıflandırma sistemi esas alınmamış; alfabetik bir dizelgede Çâkerî Dîvânı'nın sözvarlığı ortaya konmak istenmiştir.

Bu tezin amacı kapsamlı biçimde ele alınmamış olan Çâkerî Dîvânı'nın bağlamli dizin ve fonksiyonel sözlüğünü ortaya koymaktır. Dîvân'ın bağlamli dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıyla şairin üslubunun ortaya çıkarılmasında sözvarlığının önemi gösterilmek istenmiştir. Üslupla birlikte dönemin siyasi, kültürel ve toplumsal yapılarına dair de ipuçları elde edilmektedir. Bunların yanı sıra Çâkerî'nin yazı malzemeleri ile birlikte kullandığı deyimler, atasözleri, mazmunlar, atıflar gibi dilsel öğelerin nasıl işlendiği ve bunların bağlamsal düzlemdeki kullanışları açıklanmak istenmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a; araştırma aşamasında, yön tayininde ve çalışmanın tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ayrıca karşılaştığım problemlerin çözümü hususunda

desteğini gördüğüm değerli tez danışmanım Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK'a teşekkür eder ve şükranlarımı sunarım.

Adıyaman, Temmuz, 2018

Necla DÜZDAĞ YILANCI

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Bu tez çalıŐmasıyla XV. yüzyıl divan Şairlerinden olan Çâkerî'nin Şiirlerinde kullandığı zengin kelime hazinesi ve onlara kattığı anlamlar bütünleştirilerek onun özgün Őözvarlığının ortaya konulması hedeflenmiŐtir. Bu da Çâkerî'nin XV. yüzyıl edebi anlayışını Şiirine nasıl yansıttığını ve Klasik Şiir içinde edindiğı yeri göstermektedir. Böylelikle Şairin üslubu hakkında veriler elde edilirken XV. yüzyıl toplumunun siyasi, kültürel ve toplumsal yapılarına dair de bilgi sağlanmıştır.

Yapılan bu çalışma Çâkerî'nin yazı malzemeleri ile birlikte kullandığı deyimler, atasözleri, mazmunlar, atıflar gibi dilsel öğelerin nasıl iŐlendiğı ve bunların bağlamsal düzlemdeki kullanıŐlarının öğrenilmesinde kullanılacak kaynak eser niteliğı taşımaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTARCT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI.....	xii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇÂKERÎ DÎVÂN'I SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve Şlevsel Sözlük]

1.1.A-Ā.....	4
1.2.B.....	110
1.3.C.....	273
1.4.Ç.....	335
1.5.D.....	406
1.6.E.....	561
1.7.F.....	631
1.8.G.....	650
1.9.H.....	820
1.10.İ.....	944
1.11.I.....	1027
1.12.J.....	1030
1.13.K.....	1031
1.14.L.....	1200
1.15.M.....	1227
1.16.N.....	1313
1.17.O.....	1386
1.18.Ö.....	1434
1.19.P.....	1445
1.20.R.....	1462
1.21.S.....	1499

1.22.Ş.....	1637
1.23.T.....	1691
1.24.U.....	1736
1.25.Ü.....	1749
1.26.V.....	1770
1.27.Y.....	1804
1.28.Z.....	1878
SONUÇ.....	1911
KAYNAKÇA.....	1914
ÖZGEÇMİŞ.....	1918

KISALTMALAR

Ar.	:Arapça
Astr.	:Astronomi
C.	:Cilt
Far.	:Farsça
G.	:Gazel
İSAM	:İslam Araştırmaları Merkezi
K.	:Kaside
M.	:Mesnevi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı.
Mşr.	:Muaşşer
mec.	:Mecazen
Mü.	:Müfret
öna.	:Önad
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
Tah.	:Tahmis
Tes.	:Tesdis
TDK	:Türk Dil Kurumu.
vb.	:ve benzeri
yy.	:yüzyıl
zf.	:zarf

GİRİŞ

Klasik Türk şiirini anlamlandırma çalışmaları çerçevesinde yeni birtakım bakış açılarının ürünü olan yöntemler, bu edebiyat geleneğinin eserleri üzerine uygulanmıştır ve uygulanmaya devam etmektedir..

Şair oluşturduğu dilde bazen estetik kaygılardan, bazen yaşadığı devrin siyasi ve sosyal yapısından, bazen mensup olduğu edebi akımın özelliklerinden etkilenecek şekilde şiir dilini oluşturmaktadır. Bundan dolayıdır ki şiir açıklanmaya, şerh edilmeye muhtaçtır.

Klasik Türk edebiyatının anlam derinliğini, mazmunları anlamak belli bir kültürü gerektirmektedir. Şairi ve şiirini anlamak için çağın sosyal hayatını, insan psikolojisini, tarihi bilmek bir zorunluluktur.

Beytin anlamını verebilmek için teşbih, mecaz, telmih, kinaye gibi söz sanatları tespit edilmeli; sanatın diğer dallarından, dinlerden, mitolojiden, felsefeden, tasavvufun bahsedilmeli ve şiir bu verilerle yorumlanmalıdır. Son dönemlerde yapılan şerh çalışmaları şairi ve şiirini anlama, yorumlama ve divan şiiri estetiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır.

Bir metin incelendiğinde şairin söylediği anlamla gösterdiği anlamın farklı olabileceği görülmektedir. Her metin onu kaleme alan şairin dünyasını yansıtması bakımında bağımsız bir gerçeklik özeliği göstermektedir. Bu da oluşturulan metinlerin içerisinde yer alan mazmun, kalıplaşmış söz, deyim, atasözü, telmih unsurları gibi materyallerin bakış açısı farklılıklarına göre anlamlandırılması gerektiğini göstermektedir.

Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışmaları divan şiirinin söz dağarcığını tespit etmede önemli birer kaynak niteliği teşkil etmektedir. Ortaya çıkarılan kelime hazinesi ile toplumun sosyal ve kültürel gelişimi takip edilebilmektedir. Bu da edebiyat tarihçilerine veri sağlamaktadır. Aynı zamanda bu çalışmalar divan şiirini estetik yapısını ve dünya görüşünü ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Yapmış olduğumuz Çâkerî Dîvânı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışması da bu anlamda divan şiirinin kelime hazinesine katkıda bulunacaktır. XV. yy şairi olan Çâkerî'nin kullandığı söz dağarcığında ve bize gösterdiği anlam yelpazesinden o dönemin edebiyat anlayışı ile ilgili bilgi edinmekteyiz. Metinlerinde kullanmış olduğu deyimler, atasözleri, mitolojik unsurlar, peygamberler ve mucizeleri gibi klasik

anlayışın yanında kullandığı sade dil dönem içerisinde Klasik Türk edebiyatının nasıl bir yer edindiğini ve bunun eserlere yansımaları göstermektedir.

Klasik Türk şiiri içerik açısından incelendiğinde göze çarpan ilk özelliğin aşık-maşuk-rakip arasındaki ilişki olduğu söylenebilir. Aşk, bu edebiyat geleneğinde tek taraflıdır. Sevgili ideal bir güzel olup, her zaman sevilen; aşık da sevendir.

Çâkerî Dîvânı'nda bu ilişki için kullanılan özellikler şu şekilde ifade edilebilir: Aşk yolunda canını feda etme, harap olma, helak olma, derin derin iç çekişler, ah etmeler aşıkların sıfatlarındandır. Sevgili ise acımasız, duygusuz ve aşıktan iltifatını esirgeyendir.

Çâkerî Dîvânı'nı incelediğimizde söz varlığı ile ilgili dikkat çeken unsurların başında deyim ve atasözlerine şiirlerinde yer vermiş olmasıdır. Yine bu anlamda sade bir dil kullandığını ifade edebileceğimiz şair bugün için arkaik sayılan sözcükleri de kullanmıştır.

Bir dilin söz varlığını oluşturan deyim, terim, argo, atasözü vb. kullanımlar aynı dili konuşan bir milletin maddi ve manevi özelliklerini yansıtmaktadır. Bir dilin sözvarlığının incelenmesi sadece o toplumun sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtmakla kalmaz ; aynı zamanda yazar veya şairlerle ilgili de bilgi sahibi olmamızı sağlar. Bu açıdan baktığımızda bağlamsal sözlük çalışmalarının ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Burada bahsi geçen "bağlam" sözcüğünü Zeynep Korkmaz şu şekilde açıklamıştır: "Bir cümlede, bir konuşmada veya bir metin içinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya ögelerle oluşturduğu bütün. Söz gelişi *baş* kelimesi *Dün başım çok ağrıyordu* ibaresinde "insan başı" anlamına geldiği halde, *Kumaşın iki başındaki eğrilik* ibaresinde "kumaşın uçları", *havuz başı, ocak başı* sözlerinde "bir şeyin yakını, çevresi" anlamlarını vermektedir. *Baş* kelimesinin sıralanan örneklerdeki bu birbirinden farklı anlamları, ancak o cümleler içinde kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkilerde bulunduğu diğer ögelerle oluşturduğu bütün, yani bağlam sayesinde belirlenebilmektedir."

Sözcük tek başına bir anlam ifade etmez. Kelimenin bir anlam taşıması onun kullanımlarına bakılarak tespit edilebilir ki bu kullanımların toplamı neticesinde sözcüğün anlamı oluşur.

Bağlamsal sözlük çalışmalarının tarihçesine baktığımızda ilk örneklerinin Batıda kutsal metinler üzerinde yapıldığı bilgisiyle karşılaşmaktayız. Bağlamlı dizin yönetimi 1987 yılında İran şairi Hafız'ın Dîvânı'na da uygulanmıştır.

Klasik Türk Edebiyatında ise bu yöntemle yapılan ilk çalışma 2007 yılında Furkan Öztürk'ün doktora tezi olarak hazırladığı Bakî Dîvânı'nın Bağlamlı Dizinidir. 2009 yılında Serper Acar, Necâtî Bey Dîvânı üzerine işlevsel sözlük hazırlamıştır. 2010 yılında ise Özer Şenödeyici aynı yöntemi kullanarak Nailî Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğünü ortaya çıkarmıştır. Daha sonraki yıllarda ve günümüzde de bu yöntem çeşitli divanlara uygulanmış ve uygulanmaktadır.

Bağlamlı dizinler standart sözlüklerden farklı yöntemlerle oluşturulmaktadır. Bağlamlı dizinler, kelimelerin geçtiği bağlamları bütün olarak verdiği için ve bunları belirleme kolaylığından dolayı araştırmacılar için büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın ana kaynağı Hatice Aynur tarafından yayımlanan " *15.yy Şairi Çâkerî ve Dîvânı; İnceleme Tenkitli Metin*" adlı eserdir. Ayrıca Çâkerî ile ilgili Salih Gün ve Gülay Çavdurel metin üzerine birer yüksek lisans tezi hazırlamışlardır. Yine Dîvân'ın tahliline yönelik Fettah Kuzu tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır. Muhammet Nalbant şairin *Yûsuf u Züleyha* mesnevisi üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır.

Sözlüklerin bir dil ile ilgili bilgi edinmede temel başvuru kitapları olduğu bir gerçektir. Bir dilin kelime hazinesini çeşitli bakış açılarından düzenleyen ve açıklayan eserler olarak kelimelerin tam manasını vermelidirler.

Sözlükler ait oldukları dilin ve kültürün en önemli eserlerinden biridir. Bir milletin sahip olduğu değerlerinin, kültürel varlıklarının ve hayat tarzının izlerini sözlüklerde bulmak mümkündür. Bu çalışma da böyle bir amaç doğrultusunda Çâkerî Dîvânı'nda sözcükleri kullanımlarına göre adlandırma esasına bağlı olarak oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇÂKERÎ DÎVÂN'I SÖZLÜĞÜ[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Hazırlanan Çâkerî Dîvânı sözlüğü alfabetik bir sıralama esas alınmış olup madde başları içeriden ara madde başları kenardan başlatılmıştır.

Madde başları en sola dayalı ve kök-gövde halinde altı çizili olarak verili olup ek almış divan kullanılan tanıklar ise içten başlatılarak tüm kullanımlar ayrı ayrı numaralandırılarak gösterilmiştir.

1.1.A/Ā

a:

1. anuñ: -*nuñ*

Gazel 38

Mısra: 4

O (3. tekil şahıs).

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

2. anı: -*nı*

Gazel 40

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Günâhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

3. aña: -*ñ, -a*

Gazel 21

Mısra: 10

O kişi zamiri. Ona.

Çâkerî viridi gönlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

4. **aña:-ñ, -a**

Gazel 16

Mısra: **1**

Ona.

Şol güzel kim aña Hâşan dirler
Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

5. **anuñ:-nuñ**

Gazel 116

Mısra: **5**

O, üçüncü tekil şahıs.

Şîrîn ile telh oldu cihan ‘ayşu anuñ çün
Gönlüm beni yâr u mey ü şahbâya düşürdi

6. **anuñ:-nuñ**

Gazel 126

Mısra: **12**

O, işaret zamiri.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyâsı
Anca daği sulţân u gedâ üstine gerdün

7. **aña:-ña**

Kaside 1

Mısra: **20**

O, işaret zamiri.

Vaqt ile bekler diyü ya‘nî horos
Tâc-ı yâķûtı aña kılduñ ‘atâ

8. **anuñ:-nuñ**

Kaside 1

Mısra: **32**

O, işaret zamiri.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

9. **anuñ:-nuñ**

Mesnevi 1

Mısra: **29**

O, kişi zamiri.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür
Emânetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

10. **anuñ:-nuñ**

Mesnevi 2

Mısra: **11**

O, işaret zamiri.

Çanı anuñ gibi bir dîn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

11. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: **24**

O, işaret zamiri.

Seni bir kez gören çalır hayrân
Vây aña kim nazâr kıla tekrâr

12. **anı:-nı**

Kaside 2

Mısra: **28**

O, kişi zamiri.

Çaddüñi çumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenâr

13. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: **37**

O, işaret zamiri.

Ne ‘aceb murğ olur oğuñ ki aña
Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikâr

14. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: **43**

O, kişi zamiri.

Tîg-ı tîzûñ bir âbdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

15. **anlar:-n, -lar**

Kaside 2

Mısra: **53**

O, onlar.

Çanı anlar ki halk dirleridi
Fâli mes‘ûd tâli‘i muhtâr

16. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: **12**

O, işaret zamiri.

Bahâr irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cân ferah

17. **ansuz:-n, -suz**

Mesnevi 3

Mısra: **22**

O, kişi zamiri.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhân-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

18. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 24

O, işaret zamiri.

Çanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertūt andan cūvān

19. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 26

O, işaret zamiri.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

20. **anuñ:-nuñ**

Tahmis 1

Mısra: 3

O, işaret zamiri.

Dil-i 'uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller gāmzeyi tekrār iderler

21. **aña:-ña**

Tahmis 2

Mısra: 22

O, kişi zamiri.

Her gazel kim oqınur yād idüp ol lāle-ħadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

22. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 40

Mısra: 2

O, kişi zamiri.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

23. **andan:-n, -dan**

Gazel 46

Mısra: **10**

O, işaret zamiri.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger 'āşıkşañ

24. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 6

Mısra: **9**

O, üçüncü tekil şahıs.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

25. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 45

Mısra: **8**

O, üçüncü tekil şahıs.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

26. **anı:-nı**

Gazel 6

Mısra: **1**

O, üçüncü tekil şahıs.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

27. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 8

Mısra: 1

O, üçüncü tekil şahıs.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbere var
Sultān-ı dü kevn oldu sa'ādetlü seri var

28. **aña:-ña**

Gazel 8

Mısra: 6

O, üçüncü tekil şahıs.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'ināyet nazarı var

29. **anı:-nı**

Gazel 23

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

30. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 25

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

31. **aña:-ñ, -a**

Gazel 28

Mısra: 10

Üçüncü tekil şahıs zamiri.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

32. **anda:-n, -da**

Gazel 30

Mısra: 4

O, işaret zamiri.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

33. **anlar:-n, -lar**

Gazel 44

Mısra: 1

O, işaret zamiri.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütüyā kıılır

34. **anlar:-n, -lar**

Gazel 44

Mısra: 7

O, işaret zamiri.

Anlar ki şāyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fūrkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

35. **anuñ:-nuñ**

Gazel 47

Mısra: 3

O, kişi zamiri.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni'mete rāğıb durur

36. **aña:-ñ, -a**

Gazel 51

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

37. **anı:-nı**

Gazel 62

Mısra: **2**

O, işaret zamiri.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

38. **ansuz:-n, -suz**

Gazel 65

Mısra: **10**

O, işaret zamiri.

Ansuz olmadı kimse mahrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nūş it kim

39. **aña:-ñ, -a**

Gazel 66

Mısra: **2**

O, işaret zamiri.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

40. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 67

Mısra: **10**

O, işaret zamiri.

'İlm-i 'ışk ey cüvānlar Çākerī'den ögrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

41. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kılur bunları bir āyeti anuñ

42. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 1

O, kişi zamiri.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

43. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Dilden hele ben pīr-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

44. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 8

O, kişi zamiri. - Allah c.c. -.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

45. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 10

O, kişi zamiri.

Bildüñ ki şuçından yoḡ-imiş kimse müselleḡ
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

46. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **12**

O, kişi zamiri. - Allah c.c. -.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dağı olur Şefkati anuñ

47. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **14**

O, kişi zamiri.

Meyhāne şapusında kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lūm degül nisbeti anuñ

48. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **16**

O, kişi zamiri. - Allah c.c.-.

Ben meste şayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler şayınur mest řırāř üzre geçerken

49. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **18**

O, kişi zamiri.

Cemşid gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

50. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **20**

O, kişi zamiri.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā'ış ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

51. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **22**

O, kişi zamiri. - Hz. Muhammed s.a.v. -.

Kim tã'at ile hâşıl olur kırbeti anuñ
Tã'at kılalum şıdk ile sultãn-ı dü kevine

52. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: **24**

O, kişi zamiri.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çãkeri ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur hilkatı anuñ

53. **anı:-n, -ı**

Gazel 70

Mısra: **6**

O, kişi zamiri.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-beruñ
Her demde anı görmege şãhib-nazar gerek

54. **anı:-n, -ı**

Gazel 71

Mısra: **10**

O, kişi zamiri.

Çãkeri fãş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hãr-ı cihãn itsem gerek

55. **anı:-n, -ı**

Gazel 85

Mısra: 8

O, kişi zamiri.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetedüm

56. **anı**:-n, -ı

Gazel 85

Mısra: 10

O, kişi zamiri.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miřāl

57. **aña**:-ñ, -a

Gazel 88

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Қıl һаттуñ aña kātib-i defter Қayacuğum
Ҳāl-i ruһuñ ki Rüm-ili beglerbegisidür

58. **anı**:-n, -ı

Gazel 93

Mısra: 10

O, şahıs zamiri.

Ey Çakerī şi'rin oқıyan ehl-i maşabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz һayr-ı du'adan

59. **andan**:-n, -dan

Gazel 97

Mısra: 3

O, kişi zamiri.

Yolında bir göñül güm қıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

60. **anda:-n, -da**

Gazel 97

Mısra: **8**

O, işaret zamiri.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

āb:

1. **āb:**

Gazel 84

Mısra: **4**

Su.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

2. **āb:**

Gazel 80

Mısra: **10**

Gözyaşı.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

3. **ābdur:-dur**

Kaside 2

Mısra: **43**

Su.

Tīg-ı tīzūñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

ābād:

1. **ābād:**

Gazel 31

Mısra: **2**

Bakımlı, bayındır.

Merd-i bî- 'ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

âb-1 endîşe-süz:

1. **âb-1 endîşe-süz:**

Mesnevi 3

Mısra: 9

Endişeyi yakıp yok eden su; şarap.

İçilsün yine âb-1 endîşe-süz
Ki ger şîr içerse olur bîşe-süz

ab-1 hayât:

1. **ab-1 hayâta:-a**

Gazel 52

Mısra: 4

İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

La 'lûnde haţuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-1 hayâta irişen teşne-leb olmaz

ab-1 hayvân:

1. **ab-1 hayvândur:-dur**

Gazel 32

Mısra: 2

İçildiğinde ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi hayat suyu.

Leb-i cânân ki menba '-1 cândur
Câna cân-bağş ab-1 hayvândur

âb-1 mu 'allak:

1. **âb-1 mu 'allak:**

Gazel 109

Mısra: 2

Asılı kalmış su damlası.

Dil ü cândan dil ü cân teşnedür ey cân lebüne
Nitekim âb-1 mu 'allak dinilür ğabğabuña

āb-ı tarabnāk:

1. āb-ı tarabnāki:-i

Gazel 46

Mısra: 1

Çoşkunluk veren su; şarap.

Sāḳiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür
Mutribā ğulguleyi ḳubbe-i eflāke irür

āb-ı zülāl:

1. āb-ı zülāl:

Gazel 76

Mısra: 4

Saf su; aşk ateşi.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

aç-:

1. açıldı:-ıl, -dı

Gazel 74

Mısra: 6

Açılmak; ferahlamak.

Fıkr idelden ğülşen-i ḥüsnüñ ḥadīşini şabā
Ġül gibi açıldı göñlüm teng iken ğonca-misāl

2. açdı:-dı

Gazel 96

Mısra: 6

Açmak.

Temāşā ḳılmağa ḥüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

3. **açaldan:-al, -dan**

Gazel 104

Mısra: 8

Açmak; başlatmak.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildârumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

4. **açma:-ma**

Gazel 107

Mısra: 5

Açmamak, söylememek.

Açma ağzın kıl hâzer rüsvâ-yı 'âm eyler seni
Gonca gülsün 'andelibe keşf-i esrâr eyleme

5. **âçâr:-âr**

Kaside 2

Mısra: 52

Açmak.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tûfân-ı Nüh'dan âçâr

6. **açdı:-dı**

Kaside 2

Mısra: 26

Açmak; çiçeğin açılması.

Gün yüzün görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrîn açdı nergis-vâr

aç:

1. **aç:**

Gazel 27

Mısra: 7

Aç, tokun karşıtı.

Maḥrūm kı̄lma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

‘acabā:

1. **‘acabā:**

Gazel 45

Mısra: **5**

Acaba.

Gül müferriḥ mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seḥerden açılır

‘accilū:

1. **‘accilū:**

Gazel 118

Mısra: **8**

Derhal.

Her ki miḥrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’s-şalāt çağurdu

‘aceb:

1. **‘aceb:**

Gazel 13

Mısra: **9**

Acayip, şaşılacak şey.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

2. **‘aceb:**

Gazel 13

Mısra: **12**

Acayip, şaşılacak şey.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrūñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

3. 'acebā:-ā

Gazel 104

Mısra: 5

Acaba.

Çeşmüñle kulağūñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperūñ tutar u bu gönder-i fitne

4. 'aceb:

Gazel 130

Mısra: 9

Acaba.

Neden şayimem dir 'aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

5. 'aceb:

Tahmis 1

Mısra: 1

Şaşırtan.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar 'aceb bīmār iderler

6. 'aceb:

Gazel 50

Mısra: 3

Şaşırtan, hayrette bırakan.

'Işk odi 'aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 62

Mısra: 3
Şaşılır mı.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belâ görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

2. ‘**aceb mi:**
Gazel 68
Mısra: 4
Şaşılır mı.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

3. ‘**aceb mi:**
Gazel 93
Mısra: 6
Şaşılır mı.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

4. ‘**aceb mi:**
Gazel 29
Mısra: 9
Acayip mi, şaşılır mı?

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘aşık derdinüñ dermānı yokdur

‘aceb mi:

1. ‘**aceb midür:-dür**
Gazel 22
Mısra: 5
Şaşılır mı?

Bülbül çemende nāle kılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

‘aceb neden:

1. ‘aceb neden:

Gazel 44

Mısra: 3

Acaba neden.

Umduqça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevr ü cefā kıılır

‘aceb ol-:

1. ‘aceb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 1

Şaşılacak şey olmak.

Meh yüzüñe gün olsa muqābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

2. ‘aceb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 8

Şaşılacak şey olmak.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

‘acem mülki:

1. ‘acem mülkine:-i, -n, -e

Gazel 115

Mısra: 9

Acem ülkesi; İran.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gāzelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daḥi

acı-:

1. **acıyup:-yup**

Gazel 24

Mısra: 4

Acımak, canı yanmak.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
Korķaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

açıl:-

1. **açılmış:-mış**

Tahmis 2

Mısra: 25

Açmak; açık hale gelmek.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

2. **açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: 10

Rahatlamak; açığa çıkmak.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli ‘uñ bunda daħi çünki seferden açılır

‘āciz kal:-

1. **‘āciz kalısar:-ısar**

Kaside 1

Mısra: 4

Aciz kalmamak, gücü yetmemek.

Luṭfuñ ile rahmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz kalısar enbiyā

ad:

1. **adı:-ı**

Gazel 69

Mısra: 19

İsim, şöhret.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

2. **aduñi**: -uñ, -ı

Gazel 71

Mısra: 8

İsim.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

3. **adı**: -ı

Gazel 127

Mısra: 1

Ad, isim.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinuñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

4. **ad**:

Mesnevi 3

Mısra: 48

İsim, şöhret.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu ḥāl üzre çünkim döner rüzgār

ādem:

1. **ādem'e**: -e

Gazel 64

Mısra: 8

Hz. Adem - Hz. Adem ve şeytanın ona secde etmemesi hadisesi. -.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-ḥāl biñ sücūd u rükū'

2. **ādem:**

Gazel 126

Mısra: 13

İnsan.

‘Alem nice kez ādem ile ıoldı boşaldı
Derdā ki bize dağı irür mevt belāsi

3. **ādem:**

Gazel 40

Mısra: 4

İnsan.

Günāhın yaz[ar]mış niġāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

‘adem:

1. **‘ademdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 8

Yokluk.

Gören zülfüñ ucın aġzuñda eydür
Diriġā āđir ömrüm ‘ademdür

ādem oġlanı:

1. **ādem oġlanı:-an, -ı**

Gazel 63

Mısra: 4

İnsanoġlu.

Çarđ-ı felek kemān u havādisdür oġları
Derdā ki ādem oġlanı miskīn niřān imiş

ad:

1. **ad:-ı**

Gazel 31

Mısra: 2
Ad, isim.

Merd-i bî-ışık egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

‘adl:

1. ‘adl:

Gazel 89
Mısra: 5
Adalet.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf’ısın ‘adl kı
Şâh-ı hûbân geçmedin devrân-ı hüsn

2. ‘adl:

Gazel 38
Mısra: 3
Adalet.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

3. ‘adl:

Gazel 38
Mısra: 8
Adalet.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nāmıdur
Esbâb-ı dünyevî seni magrūr kılmasun

‘adl eyle-:

1. ‘adl eyle:

Gazel 39
Mısra: 3
Adaletli davranmak.

Devr-i ħüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āsārıdur

āfāt:

1. **āfāt:**

Gazel 5

Mısra: **4**

Belalar, musibetler.

Tevaqquf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te‘ħiri āfāt

āferin:

1. **āferin:**

Gazel 106

Mısra: **9**

Takdir ve övgü sözü.

Aferin Çākeri kemālūne kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

2. **āferin:**

Gazel 115

Mısra: **10**

Takdir ve övgü sözü.

Çākeri varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelüñ
Aferin ancağ olur şi‘r diye Cāmī daħi

3. **āferin:**

Gazel 68

Mısra: **10**

Aferin, takdir ve övgü sözü.

Yolında Çākeri cān terkin itdūñ
Hezārān āferin merdāne varduñ

āferīn-bād:

1. āferīn-bād:

Gazel 14

Mısra: 3

Aferin olsun!.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ĥod taḥsīn dimezler

afet-i rüzgār:

1. afet-i rüzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: 4

Zamanın felaketi.

Nice yaş dökmezem bulut gibi āh
Afet-i rüzgārı çok gördüm

āfitāb:

1. āfitābum:-um

Gazel 103

Mısra: 2

Güneş; sevgili.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

2. āfitābı:-ı

Gazel 103

Mısra: 8

Güneş.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zeḳan la‘līn-dehān

3. **āfitāb:**

Gazel 128

Mısra: 2

Güneş.

Sākiyā sāgar-ı şarāb kıanı
Vakt-i şubḥ oldı āfitāb kıanı

4. **āfitāb:**

Gazel 59

Mısra: 5

Güneş.

Ey āfitāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

5. **āfitābı:-ı**

Gazel 60

Mısra: 5

Güneş.

Kim var sende daḥı riyādan nişān henüz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirġ

āfitāb-ı ‘adl ü dīn:

1. **āfitāb-ı ‘adl ü dīn:**

Kaside 1

Mısra: 28

Dinin ve adaletin güneşi; Hz. Ömer.

Birisi Fārūķ-ı a‘zam zıll-ı ḥaķ
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

āfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışķ:

1. **āfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışķ:**

Gazel 65

Mısra: 2

Aşk aleminin güneşi.

Ey tudağūñ nigīn-i hātem-i 'ıŝk
Ey yüzūñ āfitāb-ı 'ālem-i 'ıŝk

āfitāb-ı çarh:

1. āfitāb-ı çarh:

Gazel 64

Mısra: 4

Feleğin (gökyüzünün) güneşi.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tülū' āfitāb-ı çarh

āfitāb-ı devletdür:

1. āfitāb-ı devletdür:-dür

Kaside 2

Mısra: 33

Devlet güneşi.

Leşkerüñdür kevākib-i seyyār
Tāl' atūñ āfitāb-ı devletdür

āfitāb-ı hüsne:

1. āfitāb-ı hüsne:-e

Gazel 103

Mısra: 3

Güzellik güneşi.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tiz geçer varmaz efendi ayına

āfitāb-ı şer':

1. āfitāb-ı şer':

Kaside 1

Mısra: 17

Şeriatın güneşi; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

‘afv eyle-:

1. ‘afv eyle:

Gazel 27

Mısra: 9

Affet, bağışla.

Bī-çāre Çākerī'nüñ ‘afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

‘afv eyle-:

1. ‘afv eylerem:-r, -em

Gazel 59

Mısra: 8

Affetmek, bağışlamak.

Zāhid penāh itdi ‘amel kal‘asın velī
Luţfuñ hişārıdur bizüm ancak penāhumuz

2. ‘afv eyleyen:-y, -en

Gazel 48

Mısra: 4

Affetmek, bağışlamak.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Hūdā durur

‘afv id-:

1. ‘afv idersin:-er, -sin

Mesnevi 1

Mısra: 8

Affetmek, bağışlamak.

Ümīdüm kesmezem senden İlähī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

2. 'afv idesin:-e, -sin

Tesdis 1

Mısra: 4

Affetmek, bağışlamak.

Bu hatalarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram 'afv idesin eyleyicek istiğfār

3. 'afv itse:-se

Gazel 26

Mısra: 5

Affetmek, bağışlamak.

Kamu mücrimleri 'afv itse ğaffār
Ġafūruñ 'afvı gencinden ne kemdür

'afv-ı hudā:

1. 'afv-ı hudādan:-dan

Gazel 93

Mısra: 2

Allah'ın affi.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

ağ:

1. ağum:-um

Gazel 86

Mısra: 7

Ak, beyaz.

Yüzi ağum ruḡ-ı alüm lebi surḡum siyeh çeşmüm
İki 'ālemdeki varum göñül tahtında sultānum

2. ağuñ:-uñ

Gazel 92

Mısra: 3
Ak, beyaz.

Sihr-i çeşm-i siyâh-püşından
Ah [u] feryâd ol yüzi ağuñ

3. **ağardı:-ar, -dı**

Gazel 119

Mısra: 4

Ak; ağarmak.

Ķahruñla Ķara saçum ağardı
Vey sîm-beden siyâh-gîsû

4. **ağarduğınca:-ar, -duğı, -nca**

Gazel 119

Mısra: 5

Ak; ağarmak.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vây gönül dağı Ķarardı

5. **ağ:**

Gazel 27

Mısra: 1

Ak, beyaz.

Maşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm Ķaradur
Derdâ ki müy-ı rîşüm ağ u işüm Ķağadur

ağ akçe kara gün için:

1. **ağ akçe Ķara gün için:**

Gazel 77

Mısra: 4

Atasözü. Ak akçe kara gün içindir.

Sîm-i eşküñ vir Ķalâş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe Ķara gün için dinür vardur mesel

āġāz kıł-:

1. āġāz kıł:

Mesnevi 3

Mısra: **4**

Söze, konuşmaya başlamak.

Muġannī nevā-yı tarab sāz kıł

Yine Çākerī ŧi'rin āġāz kıł

2. āġāz kıł-:

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Söze, konuşmaya başlamak.

Muġannī def ü çeng ile sāz kıł

Bu zībā naŧāyihden āġāz kıł

āġeh:

1. āġeh:

Gazel 91

Mısra: **2**

Haberli .

Ey ġöñül bir laħza turma nāle vü feryāddan

K'ol ŧeh-i kiŧver-ġüşā āġeh degül bī-dāddan

aġız:

1. aġız:-ın

Gazel 107

Mısra: **5**

Aġız.

Açma aġzın kıł ġazer rüsvā-yı 'ām eyler seni

Gonca ġülsün 'andelībe keŧf-i esrār eyleme

2. **ağzı:-ı**

Gazel 124

Mısra: 9

Ağız.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Akıll olan muhtaşar kıllur sözi

3. **ağzuma:-um, -a**

Muaşşer 1

Mısra: 25

Ağız; dil.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldu kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

4. **ağzuma:-um, -a**

Gazel 101

Mısra: 5

Ağız.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-bağş döker ol mey-i gül-fām feme

5. **ađzuñda:-uñ, -da**

Gazel 26

Mısra: 7

Ağız, aşığın ağzı.

Gören zülfüñ ucın ađzuñda eydür
Dirīgā āhır ömrüm ‘ademdür

6. **ağzı:-ı**

Gazel 33

Mısra: 9

Ağız.

Çäkeri ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünki söz ihtişâr ile hoşdur

ağla-:

1. **ağlar:--r**

Gazel 7

Mısra: 5

Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık, aldanma vbnin etkisiyle gözyaşı dökmek.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ĥandân elinden âh u feryâd

ağla-:

1. **ağlayalum:--yalum**

Gazel 9

Mısra: 7

Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

Dağlarda bahâr ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları ĥâlin ne bilür ne ĥaberi var

2. **ağlasam:-sa, -m**

Gazel 23

Mısra: 3

Ağlasam, gözyaşı döksem.

Sünbül řaçuñı yâd idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Ĥâk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyĥân ider

3. **ağladur:-dur**

Gazel 85

Mısra: 7

Ağlatmak.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rüzgâra beñzetdüm

4. **ağlar:-r**

Tahmis 2

Mısra: 14

Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi inler kimi feryād eyler

5. **ağlayup:-y, -up**

Tahmis 2

Mısra: 16

Ağlamak.

Bilmezem kūy-ı cenbūnde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

6. **ağlama:-ma**

Gazel 52

Mısra: 8

Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

ağyār:

1. **ağyār:**

Gazel 10

Mısra: 1

Rakip, yabancı.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz ağyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. **ağyār:**

Gazel 111

Mısra: 8

Rakip.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağıar ile

3. ağıar:

Muaşşer 1

Mısra: **41**

Yabancı; rakip.

İtme ağıar ile şohbet şağın ey meh tenhā
Kılma cevr ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

4. ağıradur:-a, -dur

Gazel 111

Mısra: **7**

Sevgilinin aşık dışında dost edindiği kimseler, aşıkların rakipleri.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağıar ile

ağız:

1. ağızına:-ına

Gazel 6

Mısra: **5**

İnsan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye mahsus uzuv.

Ağızına taş uralar kim diş bilirse la'lüne
Tevbeden artuğ şına qalmaya dendānı dürüst

ağız mīm:

1. ağız mīmīn:-in

Gazel 26

Mısra: **9**

Ağız mim harfi gibi olan (sevgili).

Elif kaddiyle görse ağız mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

ağzını aç-:

1. ağzını açmaya: -ma, -y, -a

Mesnevi 2

Mısra: 16

Deyim. Ağzını açmamak, söylememek.

Bir vezîrûñ kim ʔama´dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hîç açmaya

ağzuñ rāzı:

1. ağzuñ rāzını: -ı, -nı

Gazel 23

Mısra: 1

Ağzın sırrı.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūñî gözūñ bî-cān ider
Yazuğ degül mi dostum yoğ yire niçün kan ider

āh:

1. āhı: -ı

Gazel 79

Mısra: 10

Hüzün, sürür, yas, ümit gibi derunî ahvale delâlet eder bir edat.

Çākerî dervîşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ´alem

2. āhuñ: -uñ

Gazel 56

Mısra: 1

Āh, vāh!, meded!, heyhât! (âşğın acı, yanıp yakılma, ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş, duman vb. benzetmeliklerle sembolü).

Çākerî āh itme āhuñ gönline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

3. **âhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 2

Âh, vâh!, meded!, heyhât! (âşğın acı, yanıp yakılma, ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş, duman vb. benzetmeliklerle sembolü).

Şahrâ-yı haşre şıgmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

4. **âh:**

Gazel 94

Mısra: 4

Ah etmek.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben
Cigerden tür-i gamzeñ âh dilden

5. **âh:**

Gazel 94

Mısra: 8

Ah etmek.

Gözinden her kişi eyler şikâyet
Gözümden itmezem ben âh dilden

6. **âh:**

Gazel 125

Mısra: 8

Ah etmek.

Öliceğ kabrûme eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh 'Alî

7. **âhumsuz:--umsuz**

Gazel 10

Mısra: 1

Bir acı ünlemidir. Divan şiirinde âşğın aşk ateşiyle gönlünden çıkan bir duman olarak düşünülür.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

8. āh:

Gazel 76

Mısra: 7

Ah!

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i ḥaṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

9. āh:

Gazel 82

Mısra: 3

Ah! - ah etmek -.

Nice yaş dökmezem bulut gibi āh
Afet-i rüzgārı çok gördüm

10. āh:

Gazel 133

Mısra: 12

Ah etmek.

Lebūñ ḳandinden ayru düşdi beñzer
K'oḳur ḥālāt-i ‘ışkı āh ile ney

11. āh:

Muaşşer 1

Mısra: 34

Ah etme, inleme.

Ḳadeḥe sāġar-ı mey dökmege ḳulḳul utanur
Āh o gerdendeki ḥālī göricek fül utanur

12. āh:

Gazel 44

Mısra: 8
Ah etmek.

Anlar ki şâyim oldu senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

13. **āh:**
Gazel 60
Mısra: 7
Ah etmek.

Ḳaddüñ ḥam oldu püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

āh eyle-:

1. **āh eylesem:-sem**
Gazel 57
Mısra: 5
Ah etmek.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

āh id-:

1. **āh iderken:-erken**
Gazel 61
Mısra: 7
Ah etmek.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürđi didi cāmūş

āh it-:

1. **āh itme:-me**
Gazel 49
Mısra: 19
Inlemek, feryat etmek, şikâyet etmek.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzūk olur şabāya dōymez

2. **āh itme:-me**

Gazel 18

Mısra: 9

Ah etmemek, şikayet etmemek.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

3. **āh itme:-me**

Gazel 56

Mısra: 1

Ah etme!.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

āh ki:

1. **āh ki:**

Gazel 47

Mısra: 8

Eyvāh ki, ne yazık ki.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye ṭālib durur

āh kim:

1. **āh kim:**

Gazel 56

Mısra: 2

Ne yazık ki.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

2. ah kim:

Gazel 120

Mısra: 10

Ne yazık ki.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

3. ah kim:

Gazel 89

Mısra: 3

Yazık ki.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kañkı miskīn kim ola hayrān-ı hüsn

āh u efgān:

1. āh u efgān:

Gazel 90

Mısra: 2

Ah ve vah.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncağ evde itmezler āh u efgān

ah [u] feryād:

1. ah [u] feryād:

Gazel 92

Mısra: 3

Ağlama, inleme, feryat etme.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi ağıñ

āh u feryād:

1. **āh u feryād:**

Gazel 7

Mısra: 1

Ağlama, inleme, feryat etme.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

2. **āh u feryād:**

Gazel 7

Mısra: 6

Ağlama, inleme, feryat etme.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandān elinden āh u feryād

3. **āh u feryād:**

Gazel 131

Mısra: 11

Ağlama, inleme, feryat etme.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

āh u fiğān:

1. **āh u fiğān:**

Gazel 108

Mısra: 2

Ah ve feryat.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını қан eylemege
Yine başladı göñül āh u fiğān eylemege

ah u vāhum:

1. **ah u vāhum:-um**

Gazel 125

Mısra: 10

İnleyip sızlanma.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

‘ahd itmiş idüñ:

1. ‘ahd itmiş idüñ:--miş idüñ

Gazel 10

Mısra: 7

Söz vermek.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘māndandur ikrār

‘ahd ü peymān:

1. ‘ahd ü peymān:-ı

Gazel 6

Mısra: 12

Yemin, and.

Bir şınuğ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

āhı çek-:

1. āhı çekem:-em

Murabba 1

Mısra: 14

Ah etmek.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda gāyırılarla ben çekem bu āhı

āh-ı gām:

1. āh-ı gāmından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 9

Gam, keder.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **āh-ı ğamından:-ın, -dan**

Muaşşer 1

Mısra: **19**

Gam,keder.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. **āh-ı ğamından:-ın, -dan**

Muaşşer 1

Mısra: **39**

Gam.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

4. **āh-ı ğamından:-ın, -dan**

Muaşşer 1

Mısra: **49**

Gam.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

āhır:

1. **āhır:**

Gazel 67

Mısra: **2**

Son; ahiret.

Sākiyā mey şun ezel ħükmüne çün tedbır yok
Yazılan ħaţtuñ gibi āhır gelür taġyır yok

āhır ömr:

1. **āhır ömrüm:-üm**

Gazel 26

Mısra: 8

Ömrün sonu.

Gören zülfün ucın ağzunda eydür
Dirîgâ āhır ömrüm 'ademdür

āhır-ı kâr:

1. **āhır-ı kâr:**

Gazel 12

Mısra: 2

İşin sonunda, neticede.

İdiserdür beni rüsvâ-yı cihân āhır-ı kâr
Bilürem nergis-i mestün senün ey lāle- 'izâr

aħmak ol-:

1. **aħmaħ olur:-ur**

Gazel 78

Mısra: 8

Sersemleşmek.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfün başın
Doğru dirler aħmaħ olur her tavil

aħşam:

1. **aħşama:-a**

Gazel 88

Mısra: 9

Akşam.

Başı zevällü hāli mükedder Ķayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aħşama dek güneş

aħsen-cemāl:

1. aḥsen-cemāl:

Gazel 74

Mısra: **8**

Güzel yüzlü.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

aḥsent:

1. aḥsent:

Gazel 70

Mısra: **10**

Aferin, güzel yaptın!

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

aḥsente:

1. aḥsente:

Gazel 19

Mısra: **8**

Aferin, güzel yaptın!

Redd itdi raḳīb-i nāḳış dost
Aḥsente zihī kemāl-i dil-ber

2. aḥsente:

Gazel 109

Mısra: **10**

Aferin, güzel yaptın!

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı ḳoma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

aḥvāl:

1. aḥvālümü:-üm, -i

Tahmis 2

Mısra: 3
Hal, durum.

Gam degül bilseler ahvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

ahvāl-i 'ışk:

1. **ahvāl-i 'ışka:-a**

Gazel 48

Mısra: 6

Aşkın durumu, hali - İlahi aşk-

Ahvāl-i 'ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki 'ışk hâline Cibrîl emîn degül

ak:-

1. **açar:-ar**

Gazel 113

Mısra: 7

Akmak.

Çana döndi yaşum açar tırmaz
Geleli gözüme hayâl-i lebi

2. **açdı:-dı**

Müfret 3

Mısra: 1

Akmak; meyl etmek.

Açdı gönülüm şu gibi bir dil-berüñ dîdârına
Tür-ı Mûsî'den beter yandum tecellî nârına

'akd-ı zülf-i yâr:

1. **'akd-ı zülf-i yâr:**

Gazel 58

Mısra: 4

Sevgilinin saçının düğümleri.

Maşşer güninde ğam yemezüz biz günâh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yâr ola dest-gîrümüz

‘akıbet:

1. ‘ağıbet:

Gazel 12

Mısra: 8

Nihayet, son.

Müje izine yüzün dîdeden ön sürdüğü çün
‘Ağıbet bu ikinün düşdi arasına ğubâr

‘akıl:

1. ‘ağıliseñ:-iseñ

Gazel 2

Mısra: 2

Akıllı kimse.

‘Ağıliseñ kıoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildün olur āhır ğarāb

2. ‘ağıl:

Gazel 124

Mısra: 10

Akıllı kimse.

Ağzı vaşfın Çākeri uzatma kim
‘Ağıl olan muhtaşar kıılır sözi

‘ākıl eyle-:

1. ‘ākıl eyler:-r

Gazel 90

Mısra: 8

Akıllı yapmak.

‘Ağlleri kıłırsun leylī řaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āqıl eyler zencīr egerçi ey cān

akıt-:

1. akıt:

Gazel 33

Mısra: 5

Akıtmak, dökmek.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hūn-ı ‘uřşākı her dem akıt kim

2. aqıtma:-ma

Gazel 96

Mısra: 3

Akıtmak, dökmek.

Yaş aqıtma gözümden öñdin ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola hālka rūřen

akl:

1. ‘akl:

Gazel 77

Mısra: 2

Akıl.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zūlfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

2. ‘aklleri:-ler, -i

Gazel 90

Mısra: 7

Akıl; aklı olanlar.

‘Ağlleri kıłırsun leylī řaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āqıl eyler zencīr egerçi ey cān

3. 'aqlını:-in, -i

Tahmis 1

Mısra: 22

Akil.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem 'aqlını zāyil

'aklı gide:

1. 'aqlı gide:-e

Tahmis 2

Mısra: 20

Deyim. Çok beğenmek, hayran olmak.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aqlı gide özge temāşādur bu

'aks:

1. 'aksini:-in, -i

Gazel 116

Mısra: 3

Yansıma.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

'aks-i cemāl:

1. 'aks-i cemālūñ:-üñ

Gazel 103

Mısra: 1

Sevgilinin güzel yüzünün yansıması.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyine
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

'aks-i sünbül:

1. 'aks-i sünbülîni:-in, -i

Gazel 122

Mısra: 3

Sünbüle benzeyen saçın yansıması.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülîni görüp
Figân iderse n'ola tutdı zâğ gülzârı

'aksine:

1. 'aksine:

Tesdis 1

Mısra: 13

Tersine.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaşılığ eylemedüm oldı işüm kâmu yaman

al-:

1. **almağ:-mağ**

Gazel 20

Mısra: 5

Almak.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûñ almağ çün
Armağân kühl iledür dāde-i 'uşşāka meger

2. **alur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 10

Almak; ele geçirmek.

Çākerî'nün meclisinde ne 'aceb bî-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

3. **almış:-miş**

Gazel 84

Mısra: 5

Almak.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Ḳapu ḳapu gezen āyīnedāra beñzetedüm

4. **alduñ:-duñ**

Gazel 93

Mısra: 4

Almak.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı ḥaṭ-ı mühleti Dīvān-ı Ḳazā'dan

5. **ala:-a**

Gazel 99

Mısra: 8

Almak.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na 'l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

6. **alup:-up**

Gazel 107

Mısra: 10

Almak, çalmak.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākeri'nüñ gönlin alup şoñra inkār eyleme

7. **alan:-an**

Gazel 115

Mısra: 7

Almak, çalmak.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Ḳorḳaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daḥi

8. **alur:-ur**

Gazel 115

Mısra: 8
Almak.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korqaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

9. **aldı:-dı**
Gazel 122
Mısra: 5
Almak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

10. **al:**
Gazel 129
Mısra: 2
Almak, tutmak.

Qoñudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

11. **alur:-ur**
Mesnevi 2
Mısra: 8
Almak, ele geçirmek.

Neyleriz Cemşid cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

al:

1. **alur:--ur**
Gazel 3
Mısra: 6
Almak.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşterī
Ey māh çün ruñuñdan alur nūrı āfitāb

2. **al:**

Gazel 75

Mısra: 10

Kırmızı - can almak -.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

3. **āl:**

Gazel 115

Mısra: 7

Hile.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korķaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daḥi

4. **āl:**

Gazel 107

Mısra: 9

Kırmızı; hile.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ göñlin alup şoñra inkār eyleme

al ol:

1. **al ola:-a**

Müfret 4

Mısra: 2

Al olmak, kızarmak.

Bugün gül-gönca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāḥī

‘alāmet:

1. **‘alāmeti:-i**

Gazel 114

Mısra: 2
Belirti, işaret.

Gönlüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

aldan-:

1. **aldanma:--ma**

Gazel 8
Mısra: 10
Aldanmak, kanmak.

Devrân-ı felek Çâkerî göñlüñce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. **aldanup:-up**

Gazel 13
Mısra: 6
Aldanmak, kanmak.

Cihâna virme göñül aldanup şakın zinhâr
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. **aldanma:-ma**

Gazel 22
Mısra: 4
Aldanmak, yanılmak.

Aldanma kim bilür ki ne naqş âşikâr ider
Mağrûr olup inanma felek lu'bına şakın

4. **aldanma:-ma**

Mesnevi 3
Mısra: 2
Yanılmamak.

Kulağ tut ne söyler işit perde-dâr
Bağup naqşa aldanma naqqâş-vâr

‘ālem:

1. **‘alemüñ:-üñ**

Gazel 2

Mısra: 5

Dünya, cihan.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

2. **‘ālemde:-de**

Gazel 2

Mısra: 9

Dünya, cihan.

‘Alimüñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kııl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

3. **‘alemdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 12

Bayraktır.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

4. **‘ālem:**

Gazel 31

Mısra: 5

Alem, dünya.

Nice rām olmasun saña ‘ālem
Dehenüñ hātem-i Süleymān'dur

5. **‘ālem:**

Gazel 14

Mısra: 5
İnsanlar; herkes.

İder 'ālem du'ā-yı şabr-ı 'āşık
Velī 'āşıklarūñ āmīn dimezler

6. 'āleme:-e
Gazel 73
Mısra: 1
Dünya.

Kişi olmakdan ise 'āleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

7. 'alem:
Gazel 79
Mısra: 10
Bayrak.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

8. 'alem:
Gazel 87
Mısra: 10
Bayrak.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı ālemde

9. 'alem:
Gazel 91
Mısra: 8
Bayrak.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān mäh-rūlar Ķalbini bir demde sır

10. 'ālem:

Gazel 110

Mısra: 1

Dünya.

Firdevse beñzedi yine 'ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def' olur ğam bahār ile

11. 'ālem:

Gazel 110

Mısra: 6

Dünya.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki almaya 'ālem bahār ile

12. 'ālem:

Gazel 111

Mısra: 6

Dünya.

Cām-ı Cem şun sāķiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

13. 'ālemi:-i

Gazel 112

Mısra: 8

Dünya.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

14. 'ālem:

Gazel 126

Mısra: 13

Dünya.

‘Alem nice kez ādem ile ʔoldı boşaldı
Derdā ki bize dağı irür mevt belāsi

15. ‘ālem:

Mesnevi 1

Mısra: **33**

Dünya.

Süleymān k'oldı ‘ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

16. ‘āleme:-e

Gazel 58

Mısra: **8**

Dünya.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Rağmet degül mi ‘āleme Hāğdan emīrümüz

ālem:

1. ālemde:-de

Gazel 87

Mısra: **9**

Dünya.

Gel ‘alem gibi ‘āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı ‘ışkı ālemde

‘alem yüzi:

1. ‘alem yüzi:-i

Gazel 36

Mısra: **1**

Dünya(nun) yüzi.

‘Alem yüzi gülzār ile hāndān olacağdur
Ol demde kim içmezse peşimān olacağdur

‘ālem-ārāy:

1. ‘ālem-ārāy:

Gazel 131

Mısra: 8

Dünyayı süsleyen.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

‘alemi dut-:

1. ‘alemi dutdı:-dı

Gazel 89

Mısra: 10

Dünyayı tutmak; yayılmak.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
‘Alemi dutdı şehā destān-ı hüsñ

‘ālem-i fānī:

1. ‘ālem-i fānīde:-de

Gazel 24

Mısra: 5

Gelip geçici âlem, dünya.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şu kim revān ider

‘Alī:

1. ‘alī’dür:-dür

Gazel 111

Mısra: 3

Hız. Ali.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

2. 'Alī:

Gazel 125

Mısra: 1

Hz. 'Alī.

Vey güzeller içinde şāh 'Alī

Ey boyı Tūbā yüzi māh 'Alī

3. 'Alī:

Gazel 125

Mısra: 2

Hz. 'Alī.

Vey güzeller içinde şāh 'Alī

Ey boyı Tūbā yüzi māh 'Alī

4. 'Alī:

Gazel 125

Mısra: 4

Hz. Ali.

Gel senūñle bu gice cām içelüm

Tā belürince şubḡāh 'Alī

5. 'Alī:

Gazel 125

Mısra: 6

Hz. Ali.

Seni sevmek günāhdur dirseñ

Çok durur bende ol günāh 'Alī

6. 'Alī:

Gazel 125

Mısra: 8

Hz. Ali.

Öliceğ kabrüm eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh 'Alî

7. 'Alî:

Gazel 125

Mısra: 10

Hız. Ali.

Ah u vâhum yiter güvâh 'Alî
Çâkerî saña 'âşık olduğına

'alimüñ 'ilmi:

1. 'alimüñ 'ilmiyle: -i, -y, -le

Gazel 2

Mısra: 9

Alimlerin bilgileri.

'Alimüñ 'ilmiyle 'âlemde 'amel kııl Çâkerî
Bu durur pendüm saña vâllahü a'lem bi's-şavâb

aln:

1. alnuña: -uñ, -a

Gazel 74

Mısra: 3

Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

2. alnında: -ın, -da

Gazel 35

Mısra: 8

Yüzün kaşlarla saç arasındaki bölümü, alın.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbân
Henüz alnında bülbül kanı vardır

Allāh:

1. allāhı:-ı

Murabba 1

Mısra: 15

Allah; her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

Allāh bilür:

1. allāh bilür:-ür

Gazel 36

Mısra: 6

Deyim. Allah bilir; kimse bilmez, belli değil.

Her kañı müneccim ki tutar t̄ali‘üñi dir
Allāh bilür h̄usn iline h̄ān olacağdur

Allāh vire:

1. allāh vire:

Gazel 39

Mısra: 5

Allah versin!.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maqşādıdur Allāh vire
‘Āşika maqşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

amān eyle-:

1. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 9

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından h̄azeri
İtme k̄urbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **amān eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: **19**

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. **amān eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: **29**

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. **amān eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: **39**

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. **amān eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: **49**

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

‘amel:

1. **‘amel:**

Gazel 77

Mısra: **6**

Uygulama.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ 'ilmin tamām
'İlm bilmekten ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

'amel eyle-:

1. 'amel eyle:

Gazel 126

Mısra: 21

Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek 'amel eyle
Çünkim 'amel-i şālih imiş yār rızāsı

'amel kal'a:

1. 'amel kal'asın:-sın

Gazel 59

Mısra: 7

Amel kalesi. - Niyetin esasının, temelinin sürdürülmesi. -.

Zāhid penāh itdi 'amel kal'asın velī
Luţfuñ hişārıdur bizüm ancak penāhumuz

'amel kıl-:

1. 'amel kıl:

Gazel 2

Mısra: 9

Kalıp söz. Gerekeni yapmak, yerine getirmek.

'Alimūñ 'ilmiyle 'ālemde 'amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a'lem bi's-şavāb

'amel-i şālih:

1. 'amel-i şālih:

Gazel 126

Mısra: 22

Salih amel: İyi, güzel ve faydalı iş veya davranışlar.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

āmīn:

1. **āmīn:**

Gazel 14

Mısra: 6

Duālardan ve hayır temennīlerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık
Velī ‘āşıklarūñ āmīn dimezler

ammā:

1. **ammā:**

Gazel 104

Mısra: 9

Ancak, ama.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmūñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

ān:

1. **ān:--ı**

Gazel 6

Mısra: 2

Güzellik cazibesi, alım.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşuñ nūnı ider anı dürüst

añ-:

1. **añlan:-ıl, -an**

Gazel 38

Mısra: 4

Hatırlamak, akla getirmek.

Cemşîd saña 'adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

2. **añmayup**: -ma, -y, -up

Kıt'a 1

Mısra: 7

Anmak, düşünmek.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

3. **añup**: -up

Tedis 1

Mısra: 22

Anmak.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilâ pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mâtem ile

anca:

1. **anca:**

Gazel 126

Mısra: 11

Öyle ki.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sultān u gedā üstine gerdün

ancağ:

1. **ancağ:**

Gazel 38

Mısra: 4

Ancak; olsa olsa.

Cemşîd saña 'adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

2. **ancağ:**

Gazel 48

Mısra: 6

Ancak; olsa olsa.

Ahḫāl-i 'iṣḫa ancağ emīn Muṣṭafā durur
Dirler ki 'iṣḫ ḫāline Cibrīl emīn degül

3. **ancağ:**

Gazel 115

Mısra: 10

Ancak; olsa olsa.

Çākerī varsa 'Acem mülkine işbu ğazelüñ
Aferīn ancağ olur ŧi'r diye Cāmī daḫi

ancağ:

1. **ancağ:**

Gazel 59

Mısra: 8

Yalnızca, sadece.

Zāhid penāh itdi 'amel ḫal'asın velī
Luṭfuñ ḫiṣārıdur bizüm ancağ penāhumuz

2. **ancağ:**

Gazel 97

Mısra: 7

Ama, fakat, lakin.

Der-i cānānı bul ancağ hemān sen
Ki anda cennet-i Rıḫvān bulursın

3. **ancağ:**

Gazel 95

Mısra: 7

Yalnızca, sadece.

Perīṣān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraḳdur beñzer ol miskīn nazardan

ancılayın:

1. **ancılayın:**

Gazel 49

Mısra: **10**

Onun gibi.

Ḳaddūñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

anda:

1. **anda:**

Gazel 32

Mısra: **6**

Onda (ayda).

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḫi noḳsāndur

2. **anda:**-, -

Kaside 1

Mısra: **4**

Orada.

Luṭfuñ ile raḫmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz ḳalısar enbiyā

3. **anda:**

Kaside 1

Mısra: **42**

Orada.

Bunda gam yimez günehden Ḳākerī
Ger ṣefī[‘] olursa anda Muṣṭafā

‘andelīb:

1. ‘andelībe:-e

Gazel 107

Mısra: **6**

Bülbül.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

2. ‘andelībūñ:-üñ

Gazel 120

Mısra: **8**

Bülbül.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

añla:-

1. añla:

Kaside 2

Mısra: **3**

Anlamak, idrak etmek.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

añ:-

1. añ:-ma

Tahmis 1

Mısra: **14**

Hatırlamak, akla getirmek.

Ararsañ öñüne şoñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden hāzer kıl

2. **añ:-maz**

Gazel 12

Mısra: 3

Anmak, hatırlamak.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

anuñ manzûr:

1. **anuñ manzûrî:-ı**

Gazel 30

Mısra: 1

(Sevgilinin) onun (kimseye) dönüp bakması, iltifatı, beğenmesi.

Ne nâzır kim anuñ manzûrî yokdur
Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

anuñçün:

1. **anuñçün:**

Gazel 51

Mısra: 5

Onun için, o yüzden.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk ‘azâb olmaz
Anuñçün Ka‘be küyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

‘âr eyle:-

1. **‘âr eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 4

Utanmak.

Çaçma ey hürşid-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sâye gibi küyuña yüz sürdügüme her zamân

‘ar id:-

1. 'ar ide:

Gazel 62

Mısra: 8

Utanmak -Burada göstermek anlamındadır. -.

Nigâr nakşı ile gel gönül bugün hoş geç

Ola ki 'arz ide yarın cemâlini nakkâş

ara:

1. **arada:-da**

Muaşşer 1

Mısra: 14

Ara, orta.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nâyil

Olmasun düşmen-i bed-hâh arada hâyil

2. **aramızda:-mız, -da**

Murabba 1

Mısra: 7

Ara, arasında.

N'oldı ey zâlim aramızda olan kavlı ü karar

Sen benüm şâhum efendim olmaduñ mı bir zamân

ara-:

1. **ararsañ:-r, -sa, -ñ**

Tahmis 1

Mısra: 13

Bulmaya çalışmak.

Ararsañ öñüne soñuna nazar kıl

Dehânın añma zülfinden hâzer kıl

'Arab:

1. 'arabı:-ı

Gazel 113

Mısra: 4
Arap ırkına mensup kimse.

Şām-ı zülfüñ hayāliyle şabā
Çın seherden turur görür ‘arabı

arada:

1. **arada:**

Gazel 24
Mısra: 4
Ortada.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
Korqaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

ārām:

1. **ārāmı:-ı**

Gazel 115
Mısra: 8
Huzur; sükun.

Gönlümü benden alan āl ile mestāñe gözi
Korqaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

‘arız:

1. **‘arızuñā:-uñ, -a**

Muaşşer 1
Mısra: 3
Yanak.

Qayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arızuñā zülfüñi mānend-i perī

‘arız-ı dil-ber:

1. **‘arız-ı dil-berüñ:-üñ**

Gazel 32

Mısra: 8
Sevgilinin yanağı.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüñ gülistândur

armağân:

1. **armağân:**

Gazel 20

Mısra: 6

Armağan, hediye.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehüñ almağ çün
Armağân kühl iledür dāde-i ‘uşşāka meger

art-:

1. **artar:-ar**

Gazel 76

Mısra: 7

Artmak, fazlalaşmak.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

2. **artar:-ar**

Gazel 76

Mısra: 8

Artmak, fazlalaşmak.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

3. **arturur:-ur, -ur**

Gazel 43

Mısra: 6

Fazlalaşmak, çoğalmak.

Lebüñ fikri şî'rüm muhayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

arta kal-:

1. **arta qalmışdur:**-mış, -dur

Kaside 2

Mısra: **57**

Geriye kalmış olmak.

Niçe şehlerden arta qalmışdur
Seni mağrūr iden beqāsuz dār

artuk şına kal-:

1. **artuk şına qalmaya:**--ya-maya

Gazel 6

Mısra: **6**

(Tövbesinde, verdiği sözde) duramayacak şekilde.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la'lüñe
Tevbeden artuk şına qalmaya dendānı dürüst

arz:

1. **arz:**

Kaside 1

Mısra: **12**

Yer, küre-i zemin.

Ol Muħammed ĥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

'arz ide:

1. **'arz ide:-e**

Gazel 62

Mısra: **8**

Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.

Nigār naqşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālini naqqāş

'arz id-:

1. 'arz iderse:-er, -se

Gazel 117

Mısra: 3

Göstermek, ortaya çıkarmak.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

as-:

1. aşdı:-dı

Gazel 106

Mısra: 8

Asmak, öldürmek.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

aş:

1. aşurma:-ur, -ma

Gazel 35

Mısra: 5

Aşurma; geçme!.

Nigārā haddēn aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardur

'asā:

1. 'aşā:

Gazel 1

Mısra: 8

Asa: El değneği.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq ‘aşā

2. ‘aşā-y-ıla:--y-ıla

Gazel 3

Mısra: 7

Deynek, sopa.

Şahrāya ıdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü albinde ıztırāb

āsān ol-:

1. āsān olmaz:-maz

Muaşşer 1

Mısra: 17

Kolay olmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür ābil
Yandurur nālelerüm şöra seni ve'l-hāşıl

āsār:

1. āşār:

Gazel 10

Mısra: 10

Eser, eserler.

alısar ākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

2. āşārıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 4

Eserler.

Devr-i hūsnüñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her işinüñ söylenen āşārıdur

‘asel:

1. ‘asel:

Gazel 30

Mısra: 6

Bal. - Sevgili bala benzetilmiştir. -.

Raķīb için gönül terk itme yarı
‘Asel var mı ki-anuñ zembürü yokdur

‘āşığ:

1. ‘āşığudan:-u, -dan

Gazel 65

Mısra: 3

Aşık.

Yüri sen ‘āşığudan ayru şalın
‘Aşıgu sensüz işi mātem-i ‘ışk

2. ‘aşıgu:-u

Gazel 65

Mısra: 4

Aşık.

Yüri sen ‘āşığudan ayru şalın
‘Aşıgu sensüz işi mātem-i ‘ışk

‘āşık:

1. ‘āşıkçañ:-sa, -ñ

Gazel 46

Mısra: 9

Aşık, seven kişi.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkçañ

2. 'aşıq:

Gazel 106

Mısra: 3

Aşıq, seven kişi.

'Aşıq öldürdügin dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya ğamı dilde

3. 'āşıq:

Gazel 2

Mısra: 7

Birine, bir şeye tutkun.

Gaflet ile virme dil 'āşıq cihāna gey şakın
Çarha şor bir qanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

4. 'āşıkuñ:-uñ

Gazel 20

Mısra: 10

(Sevgilinin) aşığı; seven kişi.

'Āşıkuñ qanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

5. 'āşıqlaruñ:-lar, -uñ

Gazel 14

Mısra: 6

(Senin) aşıkların.

İder 'ālem du 'ā-yı şabr-ı 'āşıq
Velī 'āşıqlaruñ āmīn dimezler

6. 'āşıkımdur:-um, -dur

Gazel 86

Mısra: 10

Aşıq.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

7. 'āşık:

Gazel 121

Mısra: 1

Aşık, seven kişi.

Rāhata git miñnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

8. 'āşıkları:-ları

Gazel 9

Mısra: 8

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse(ler): 'âşık(lar).

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

9. 'āşık:

Gazel 49

Mısra: 4

Aşık, seven kişi.

'Işk ehline zecr kıлма ey dost
Kim 'āşık iğen cezāya döymez

'āşık:

1. 'āşık:-a

Gazel 39

Mısra: 6

Aşık, seven kişi.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maqşādıdur Allāh vire
'Āşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

'āşık derdinüñ dermān:

1. **‘āşık derdinüñ dermānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 10

Aşığın derdinin dermanı.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

‘āşık meskeni:

1. **‘āşık meskeni:-i**

Gazel 102

Mısra: 3

Aşık meskeni, aşığın oturduğu yer.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān gam yime
Ravza-i dārū'l-baḳādur çünki ‘āşık meskeni

‘āşık olan:

1. **‘āşık olan:-an**

Gazel 115

Mısra: 5

Aşık olan kişi.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḫ dirilen elini ‘āşık olan

‘āşık ol-:

1. **‘āşık olduğına:-duğı, -n, -a**

Gazel 125

Mısra: 9

Aşık olmak, gönül vermek.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

‘āşikār id-:

1. 'āşikār idelüm:-elüm

Gazel 87

Mısra: 10

Açığa çıkarmak.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm

Çākerī sırr-ı 'ışkı ālemde

2. āşikār ider:-er

Gazel 22

Mısra: 4

Ortaya çıkarmak.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider

Mağrūr olup inanma felek lu'bına şağın

āşikār it-:

1. āşikār itdi:-di

Gazel 11

Mısra: 8

Ortaya çıkarmak, meydana çıkarmak.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī

İtdi benüm sırrımı ol āşikār

āşikāra kıl-:

1. āşikāra kılām:-am

Gazel 81

Mısra: 6

Ortaya çıkarmak. .

Sākiyā şol şarābı şun baña kim

Sırr-ı pinhāmı āşikāra kılām

'āşik-ı bī-dil:

1. 'āşik-ı bī-dil:

Gazel 52

Mısra: 9

Gönülsüz aşık; zalim.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

‘āşık-ı miskīn:

1. ‘āşık-ı miskīn:

Gazel 20

Mısra: 2

Zavallı aşık.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

‘āşık-ı miskīn hecri:

1. ‘āşık-ı miskīn hecri:-y-ile

Gazel 20

Mısra: 2

Zavallı aşığın (sevgilinin) ayrılığı.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

‘āşık-ı pāk:

1. ‘āşık-ı pāk:

Tahmis 2

Mısra: 6

Saf aşık.

Olma mağrūr güzel hüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

‘āşık-ı sāk-perest:

1. ‘āşık-ı sāk-perestem:-em

Gazel 101

Mısra: 2

Saki düşkünü aşık.

Şāh-1 gül devri durur sākī el ur cām-1 Cem'e
'Aşık-1 sāk-perestem bu benüm nām neme

'āşık-1 şeydā:

1. 'āşık-1 şeydālaruñ:-lar, -uñ

Müfret 2

Mısra: 1

Divane aşık.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'āşık-1 şeydālaruñ

'aşıklarūñuñ kanı:

1. 'aşıklarūñuñ kanı:-n

Gazel 17

Mısra: 2

(Sevgilinin) aşıklarının kanı.

'Aşıklarūñuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözūñ dāyim kaşd-ı dil ü cān eyler

'āşık-rüsvā:

1. 'āşık-rüsvādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 10

Rezil bir aşık.

Her denīñüñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'āşık-rüsvādur bu

aşıl:

1. aşı:-t

Gazel 111

Mısra: 8

Esas, temel; özellikle.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıyaradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağıyar ile

aşinā:

1. **aşināñum:-ñ, -um**

Murabba 1

Mısra: 3

Bildik, tanıdık.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi ço hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

āşinā düş-:

1. **āşinā düşer:-er**

Gazel 18

Mısra: 1

Tanışmak; tanıdık olmak.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

āsitān:

1. **āsitānuñda:-uñ, -da**

Gazel 73

Mısra: 9

Kapı eşiği.

Āsitānuñda saña kul olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

āsitīn:

1. **āsitīni:-i**

Gazel 129

Mısra: 8
Esvap kolu, yen.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

‘asker:

1. ‘asker:
Gazel 88
Mısra: 2
Asker.

Ey ḥüsn iline şāh-ı muzaffer Ḳayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Ḳayacuğum

aşlā:

1. aşlā:
Muaşşer 1
Mısra: 46
Hiç, hiçbir vakit.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kııl luṭf u ‘aṭā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aşlā

aşşı kılma-:

1. aşşı kılma:-*ma, -dı*
Gazel 21
Mısra: 10
Yarar sağlamamak.

Çākerī virdi gönlin ol püsere
Aşşı kılmağı aña pend-i peder

aşüfte:

1. aşüfte:
Gazel 90

Mısra: 5
Deli gibi olan.

Aşüfte kılmag için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

at-:

1. **atarsañ:-ar, -sa, -ñ**

Gazel 72

Mısra: 1

Atmak; göndermek.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebürü atarsañ sīneme nāvek

2. **atar:-ar**

Gazel 72

Mısra: 4

Atmak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözünüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

3. **atayduñ:-ay, -du, -ñ**

Tahmis 2

Mısra: 8

Atmak, fırlatmak.

Yüzümü āteş-i şevkuñla yakup çün ber-ḥāk
Tır atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrüñle helāk

4. **atar:-ar**

Gazel 54

Mısra: 2

Atmak, fırlatmak.

Hezār va' de kıılur leblerüñ vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ ḥaṭā kıılmaz

at:

1. **atı:-ı**

Kıt'a 1

Mısra: 5

At.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzere
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

'atā:

1. **'atā:**

Gazel 48

Mısra: 10

Bağış, ihsan.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāgat 'atā durur

'atā eyle-:

1. **'atā eyle:**

Tesdis 1

Mısra: 10

Bağışlamak.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luḥ u 'atā

'atā kıl-:

1. **'atā kılduñ:-duñ**

Kaside 1

Mısra: 20

İhsan etmek, bağışlama.

Vakt ile bekler diyü ya'nī ḥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'atā

‘atā kıl-:

1. ‘atā kılsañ:-sañ

Kaside 1

Mısra: 6

Bağışlamak, ihsan etmek.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘atā

‘atā-yı cān-ı cihān şehriyār:

1. ‘atā-yı cān-ı cihān şehriyāra:-a

Gazel 84

Mısra: 14

Dünya padişahının can bağışlaması.

Ne cān ki Çākerī şî‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

āteş-i āh:

1. āteş-i āhum:-um

Gazel 26

Mısra: 12

(Aşğın) ah ateşi.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

āteş-i fūrkat:

1. āteş-i fūrkat:

Gazel 129

Mısra: 4

Ayrılık ateşi.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

āteş-i ʻışk:

1. āteş-i ʻışk:

Muaşşer 1

Mısra: 8

Aşk ateşi.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miħnet-zedenüñ āteş-i ʻışk oldı yeri

2. ateş-i ʻışkıyile: -ı, -y, -ile

Muaşşer 1

Mısra: 23

Aşk ateşi.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ʻışkıyile oldı derūnum sūzān

3. āteş-i ʻışkuñ: -uñ

Gazel 76

Mısra: 4

Aşk ateşi.

Teşne cāna āteş-i ʻışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ʻuşşāk çeşmine ziyā

āteş-i şevk:

1. āteş-i şevkuñla: -uñ, -la

Tahmis 2

Mısra: 7

Arzu ateşi.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-ħāk
Tır atayduñ yüregüm ħaçer-i hecrüñle helāk

āteş-i sūzān:

1. **āteş-i sūzānı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: **18**

Yakıcı ateş.

Zihī kudret zihī şun‘-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülzār

āvāre:

1. **āvāre:**

Gazel 77

Mısra: **2**

Başıboş.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

āvāz:

1. **āvāz:**

Gazel 93

Mısra: **1**

Ses.

Cān sem‘ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan ‘afv-ı Hūdādan

ay:

1. **ay:**

Gazel 103

Mısra: **2**

Ay, kamer.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

2. **aydan:-dan**

Gazel 109

Mısra: 7
Ay, kamer.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

3. ay:
Gazel 124
Mısra: 1
Ay, kamer.

Ḳankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

4. ay:
Gazel 74
Mısra: 3
Ay, kamer.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

ay-:

1. ay:
Gazel 131
Mısra: 4
Ayıltmak, uyandırmak.

Ḥudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ğaflet mestliginden sen bizi ay

ay yüzi:

1. ay yüzi:-i
Gazel 92
Mısra: 5
Ay yüzli.

Gün olacakdur ay yüzi dirler
Bellüdür kıutlu gün toğuşından

ayağ:

1. **ayaęuñ:-uñ**

Gazel 76

Mısra: 5

Ayak.

Berg-i gül gitse ayaęuñ öpmege ey serv-ķad
‘İzzet idüp gönderür birkaç ķadem bād-ı řimāl

2. **ayağına:-ı, -n, -a**

Gazel 2

Mısra: 3

Kadeh, piyale, ayaklı kadeh. - Kelimenin Fars diline Türkçeden geçtiği söylenmektedir. Divan edebiyatında kadeh anlamı yanında (elin zıddı) anlamıyla da ele alınır özellikle tevriye sanatında kullanılır. -.

Muřribuñ ķavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam āteřinden baęruñı devrān kebāb

ayağına niřār id:-

1. **ayağına niřār ide:-e-in, -a**

Kaside 2

Mısra: 30

Ayağına sağmak.

La‘lden gül řabaķ tutar pür-nür
Ki řehüñ ayağına ide niřār

ayaęınuñ tozu:

1. **ayaęınuñ tozu:-ı**

Gazel 124

Mısra: 6

Sevgilinin geçtiği yerlerin tozu.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınuñ tozı

ayağınuñ tozı:

1. **ayağınuñ tozı:-ı**

Kaside 2

Mısra: 17

Sevgilinin ayağının tozu.

Ayağınuñ tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

2. **ayağınuñ tozına:-ın, -a**

Gazel 80

Mısra: 4

Ayağın tozu.

Dir-imiş şeh virürdi tāc u tahtın
Ayağınuñ tozına Dār-āb Edhem

ayakdan düş-:

1. **ayakdan düş:-em**

Kaside 1

Mısra: 7

Deyim. Ayaktan düşmek; yaşlılık sebebiyle veya sağlığı büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

‘ayān eyle-:

1. **‘ayān eylemege:-meg, -e**

Gazel 108

Mısra: 6

Açıklamak, ortaya koymak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayān eylemege

2. 'ayān eyler:-r

Gazel 17

Mısra: 10

Ortaya koymak, açığa çıkarmak.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ ḥalk içre 'ayān eyler

3. 'ayān eyler:-r

Mesnevi 2

Mısra: 4

Açıklamak; görünür kılmak, ortaya çıkarmak.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

ayāz'uñ ḡulāmı:

1. ayāz'uñ ḡulāmıdur:-ı, -dur

Gazel 38

Mısra: 6

Mahmud-ı Gaznevī'nin kölesi ve mahbubunun adı.

Maḥmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
'İşk ehli defterinde Ayāz'uñ ḡulāmıdur

'ayb it-:

1. 'ayb itme:-me

Gazel 41

Mısra: 10

Ayıplamak.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdüğini görürseñ
'Ayb itme mest-i miskīn ḡābit-ḡadem degüldür

aydın:

1. aydın:

Gazel 109

Mısra: 7

Aydın, parlak.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne ḥüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

āyet:

1. āyetin:-in

Gazel 81

Mısra: 9

Kur'anın müstakil mana ifade eden her cümlesi.

Çākerī rahmet āyetin oḳı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

2. āyeti:-i

Gazel 69

Mısra: 6

İşaret, nisan.

Firdevs degül fāsıḳ u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kıllur bunları bir āyeti anuñ

āyet-i iḥsān-ı ḥüsn:

1. āyet-i iḥsān-ı ḥüsn:

Gazel 89

Mısra: 2

Güzellik ihsan (edenin) delili.

La 'l-i cānān mīve-i bostān-ı ḥüsn
Ḥaṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı ḥüsn

āyīn:

1. **āyīne:-e**

Gazel 103

Mısra: **6**

Adet; davranış.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhürdür kan ile kânūn eyleme

2. **āyīne:-e**

Gazel 103

Mısra: **10**

Tören.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

ayına var:-

1. **ayına varmaz:-maz**

Gazel 103

Mısra: **4**

Ayına varmak; zamanını doldurmak.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tiz geçer varmaz efendi ayına

āyīne:

1. **āyīne:**

Gazel 67

Mısra: **6**

Ayna. - Parlaklık -.

Şubḥ-dem hüsünde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencir yok

2. **āyīne:**

Gazel 84

Mısra: **5**

Ayna.

Eline āyīne almıř gūneř gelür her řubħ
Ķapu Ķapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

3. āyīne:

Gazel 103

Mısra: 1

Ayna.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmaĝa gögden ay ine

āyine ol-:

1. āyine olmaĝa: -maĝ, -a

Gazel 103

Mısra: 2

Kalıp söz. Ayna olmak.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmaĝa gögden ay ine

āyīnedār:

1. āyīnedāra: -a

Gazel 84

Mısra: 6

Aynacı.

Eline āyīne almıř gūneř gelür her řubħ
Ķapu Ķapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

āyīne-i luşf-ı ĥudā:

1. āyīne-i luşf-ı ĥudā: --ı

Gazel 1

Mısra: 1

Allah'ın luşfunun aynası.

Ey ruħuñ āyīne-i luřf-ı Ĥudā
Vey řaçuñ dil-bend ü la‘lūñ dil-güşā

ayır-:

1. **ayırālı:-alı**

Gazel 62

Mısra: 9

Ayırmak, ayrı düşürmek.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayırālı
Giceler irteye dek şem‘-veş aqıdur yaş

2. **ayru:-u**

Gazel 56

Mısra: 5

Ayırmak; ayrı, uzak.

Senden ayru ger ecel kıorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

3. **ayru:-u**

Gazel 47

Mısra: 1

Ayırmak; ayrı.

Yārdan ayru şu ki kıalüpdurur
Bil ki revānsuz kıurı kıālīb durur

4. **ayru:-u**

Gazel 65

Mısra: 3

Ayırmak; ayrı.

Yüri sen ‘aşığudan ayru şalın
‘Aşığū sensüz işi mātem-i ‘ışk

5. **ayru:-u**

Gazel 70

Mısra: 5

Ayırmak; ayrı düşmek.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

‘ayn:

1. ‘aynumda:-um, -da

Gazel 116

Mısra: 3

Göz.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

‘ayn-ı ‘ināyet nazarı:

1. ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı:

Gazel 8

Mısra: 6

İyilik, ihsan bakışı.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

ayru:

1. ayru:

Gazel 40

Mısra: 5

Ayrı, uzak.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

ayru düşdi:

1. ayru düşdi:-di

Gazel 133

Mısra: 11

Deyim. Uzak kalmak, bir araya gelememek.

Lebûñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hâlât-i 'ışkı āh ile ney

ayru düşdügüm:

1. **ayru düşdügüm:**-*düg, -üm*

Murabba 1

Mısra: 6

Ayrı kalmak.

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigâr

ayruğ:

1. **ayruğı:**-*ı*

Gazel 105

Mısra: 4

Başkası.

Gözüm her nakş kim görür cihânda
Murâdum sensün ayruğı bahâne

ayruk:

1. **ayruk:**

Gazel 51

Mısra: 6

Artık, bundan sonra.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azâb olmaz
Anuñçün Ka'be küyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

2. **ayruk:**

Gazel 93

Mısra: 7

Artık, bundan sonra.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruķ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daħi dil-dār cefādan

‘ayş u nūşa:

1. ‘ayş u nūşa:-a

Gazel 64

Mısra: 6

Yeme ve içme II eğlenme.

Çemende şevķ ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü‘

‘ayş-ı bī-pāyān:

1. ‘ayş-ı bī-pāyānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 2

Sonsuz yaşam.

Şu kim zevķ-ı ğam-ı cānānı bilmez
Hakīkat ‘ayş-ı bī-pāyānı bilmez

ayur-:

1. ayurdı:-dı

Gazel 118

Mısra: 1

Ayırmak, ayrı düşürmek.

Yārdan beni çarķ ayurdı
Veh ki zulmini ħadden aşurdı

‘azāb:

1. ‘azāba:-a

Mesnevi 1

Mısra: 4

*Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet,
sıkıntı.*

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstahak oldum ‘azāba

‘azāb ol-:

1. ‘azāb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 6

Azap görmek.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be küyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

āzād:

1. āzād:

Gazel 28

Mısra: 7

(Sonbahardan, ayrılıktan) kurtulan.

Gülşende bir gül-i ter yokdur huzāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz huzānı yokdur

‘azāzil:

1. ‘azāzil:

Gazel 64

Mısra: 7

İblis'in (şeytan'ın) melek bulunduğu sıradaki esas adı. - Hz. Adem ve şeytanın ona secde etmemesi hadisesi. -.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

‘aziz:

1. ‘aziz:

Gazel 75

Mısra: 3

Aziz; saygın; değerli.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

‘azm it-:

1. ‘azm it:

Gazel 79

Mısra: 1

Çalışmak, uğraşmak.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kııl kerem
Şehr-i cān şādī ʔolup dil ḥānesinden gide ğam

‘azm-i kūy-ı yār:

1. ‘azm-i kūy-ı yār:

Gazel 87

Mısra: 1

Sevgilinin mahallesi.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel göñül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

1.2.B

bād:

1. **bād:**

Gazel 1

Mısra: 7

Rüzgar.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq ‘aşā

2. **bāda:-a**

Gazel 15

Mısra: 6

Rüzgar.

Oturmaz taht-ı zülme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

3. **bād:**

Gazel 16

Mısra: 6

Rüzgar.

Çīn-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

4. **bāddan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 4

Rüzgar.

Çar gönlüñce dönerse toğru yoldan ıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

5. **bād:**

Gazel 119

Mısra: 11

Rüzgar.

Şâh-1 gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tâc-1 zerdi

6. bād:

Gazel 55

Mısra: 3

Rüzgar.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

bāde:

1. bāde:

Gazel 33

Mısra: 2

Şarap.

Gonce faşl-1 bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

2. bāde:

Gazel 54

Mısra: 7

Şarap.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Sadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

3. bāde:

Gazel 111

Mısra: 2

Şarap.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

4. **bāde:**

Gazel 15

Mısra: 1

Şarap.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

5. **bādeyi:-y, -i**

Gazel 110

Mısra: 13

Şarap.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

6. **bāde:**

Gazel 114

Mısra: 3

Şarap.

Künc-i sa'ādet isteriseñ kıl kanā'ati
Gamdan hālāş olam dirisen bāde nüş kıl

7. **bādedür:-dür**

Tedis 1

Mısra: 19

Şarap.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubh u mesā ben ğamıla

8. **bāde:**

Kaside 2

Mısra: 14

Şarap.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

9. bāde:

Gazel 18

Mısra: 8

Şarap.

‘Işk ehli defterinde bu ḥaṭ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide ğamdan rehā düşer

bāde sun-:

1. bāde sun:

Gazel 42

Mısra: 9

Şarap sunmak.

Sun bāde ki ğöñli Çākerī'nüñ
Bī-şoḥbet-i yār ḥoş degüldür

bāde-i bī-ḥumār:

1. bāde-i bī-ḥumārı:-ı

Kaside 2

Mısra: 13

Baş ağrısı yapmayan şarap.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

bāde-i ‘ışk:

1. bāde-i ‘ışk:

Gazel 50

Mısra: 1

Aşk şarabı.

Bāde-i ‘ışk sāğara şığmaz
Nitekim derd deftere şığmaz

bāde-i köhne:

1. bāde-i köhneyi:-yi

Gazel 100

Mısra: 5

Eski şarap.

Bāde-i köhneyi kıma elden
Çarç olduğıça hum kadeh meh-i nev

bāde-i nevrüz:

1. bāde-i nevrüz:

Gazel 53

Mısra: 1

Nevruz şarabı. - Nevruz'da eski İran ve Türk toplulukları S/Ş ile başlayan yedi nesne bulundurlardı sofralarında. Bunlardan biri de şaraptır. -.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer kıalmaz

bād-ı bahār:

1. bād-ı bahāra:-a

Gazel 85

Mısra: 16

Bahar rüzgarı.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

bād-ı şabā:

1. bād-ı şabā:

Gazel 18

Mısra: 4

Sabah rüzgarı.

Leylī şaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnün mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

bād-ı [şabā]:

1. **bād-ı [şabā]:**

Gazel 93

Mısra: 5

Sabah rüzgarı.

Esbüñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

bād-ı şimāl:

1. **bād-ı şimāl:**

Gazel 76

Mısra: 6

Kuzey rüzgarı.

Berg-i gül gitse ayagañ öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

bādiye-peymā-yı firāk:

1. **bādiye-peymā-yı firāk:**

Gazel 66

Mısra: 1

Ayrılık çöllerrinin gezgini; Mecnun.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

bāğ-ı cennet:

1. **bāğ-ı cennet:**

Gazel 39

Mısra: 5

Cennet bahçesi.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maqşādıdır Allāh vire
‘Aşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

bāğ-ı cennet:

1. **bāğ-ı cennetde:-de**

Tahmis 2

Mısra: 25

Cennet gibi olan bahçe.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

bağır:

1. **bağırına:-ın, -a**

Gazel 91

Mısra: 5

Göğüs, sine.

Ḥāl-i Şirîn gibi dāğ ururdu Ḥusrev bağırına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

bağla-:

1. **bağladı:-dı**

Gazel 66

Mısra: 6

Bağlamak; kapamak; engellemek.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

bağlan-:

1. **bağlanup:-up**

Gazel 13

Mısra: 8

Dahil olmak, yönelmek.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

bağrı kebāb ol-:

1. **bağrı kebāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 4

(Aşığın) bağırının kebab olması; yanması.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağır kebab olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

bağıruñı:

1. bağıruñı:

Gazel 2

Mısra: 4

Gögüs, sine.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın gam āteşinden bağıruñı devrān kebab

bahāne:

1. bahāne:

Gazel 105

Mısra: 4

Bahane, vesile, sebep.

Gözüm her naqş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

bahār:

1. bahār:

Gazel 42

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

2. bahāra:-a

Gazel 85

Mısra: 1

Bahar mevsimi.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzetedüm

3. bahāri:-1

Gazel 85

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzetedüm

4. bahār:

Gazel 110

Mısra: 1

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

5. bahār:

Gazel 110

Mısra: 2

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

6. bahār:

Gazel 110

Mısra: 4

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan ḥalās olur dil-i ādem bahār ile

7. bahār:

Gazel 110

Mısra: 6

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki almaya ‘ālem bahār ile

8. bahār:

Gazel 110

Mısra: 8

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

açmazdı taa Şimdi dai Şark leşkeri
Őahrāda ceng ılmasa bir dem bahār ile

9. bahār:

Gazel 110

Mısra: 10

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Daı hiŐār idindi zirih geydi ebrden
aşdı ölince ceng ide mukem bahār ile

10. bahār:

Gazel 110

Mısra: 12

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim; sevinç.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hī
Bülbül afesde zā ile tevbem bahār ile

11. bahār:

Gazel 110

Mısra: 14

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Gül mevsiminde ākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi urrem bahār ile

12. **bahār:**

Mesnevi 3

Mısra: 11

Bahar mevsimi.

Bahār irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

13. **bahār:**

Mesnevi 3

Mısra: 17

Bahar mevsimi.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

bahār ebri:

1. **bahār ebri:**

Gazel 9

Mısra: 7

Bahar bulutu.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkıları hālın ne bilür ne haberi var

bahār eyyāmı:

1. **bahār eyyāmıdur:**-ıdur-ıdur, -

Gazel 133

Mısra: 1

Bahar vakti, mevsimi.

Bahār eyyāmıdur şun sâkiyâ mey
Ki dilden mey kıılır gam nāmesin tayy

bahār mevsim:

1. **bahār mevsimi:**-i

Gazel 85

Mısra: 3
Bahar mevsimi.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

bahār mevsimi:

1. **bahār mevsimidür:-idür**

Gazel 54

Mısra: 3
İlkbahar mevsimi.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

2. **bahār mevsimidür:-idür**

Gazel 64

Mısra: 6
İlkbahar mevsimi.

Çemende şevḳ ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

3. **bahār mevsimidür:-idü, -r**

Gazel 110

Mısra: 5
Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki kılmaya ‘ālem bahār ile

bahr:

1. **bahr:**

Gazel 70

Mısra: 4
Deniz.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. baħre:-e

Mesnevi 1

Mısra: **38**

Deniz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muħtāc

3. baħr:

Mesnevi 1

Mısra: **39**

Deniz.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür kaṭraya cāy

baħr-i eşk:

1. baħr-i eşk:

Gazel 92

Mısra: **8**

Gözyaşı denizi.

Gelmez oldı ḥayāli çeşme meger
Ḥavf ider baħr-i eşk cūşından

baħr-i ğam:

1. baħr-i ğamı:-ı

Gazel 127

Mısra: **5**

Dert, keder denizi.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḫ ile baħr-i ğamı

bahr-i mevvāc:

1. baħr-i mevvāc:

Mesnevi 1

Mısra: **37**

Dalgalı deniz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muħtāc

bahr-i takvā:

1. baħr-i takvā:

Kaside 1

Mısra: **30**

Takva denizi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nūreyn dāmād-ı Resūl
Baħr-i takvā ma'den-i ħilm ü ħayā

baħş-ı dehānın:

1. baħş-ı dehānın:

Gazel 47

Mısra: **5**

(Sevgilinin) dudağının bağşı, ihsanı.

Baħş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ħişşe-i ġāyıb durur

baħt:

1. baħtumdur:-um, -dur

Gazel 67

Mısra: **3**

Baht, talih, şans.

Tīr-i ġamzeñden senüñ ħod bilürem takşīr yok
İtmeyen kurbān kemān ebrūnā baħtumdur beni

baht açıl-:

1. **baht açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: 4

Bahtı açılmak, talihi iyi olmak.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

bak-:

1. **bağduqça:-duq, -ça**

Gazel 37

Mısra: 3

Bakmak; seyretmek.

Görür bağduqça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i 'āşık rāst-bīndür

2. **bağmaz:-maz**

Gazel 88

Mısra: 11

Bakmamak.

Bağmaz yüzine kimse Gülistān oğmaz
Hüsñüñ kitābın ideli ezber Qayacuğum

3. **bağup:-up**

Gazel 98

Mısra: 5

Bakmak.

Qızardıysa bağup eşküme çeşmüñ
Rağībüñ yüzine bağ kara olsun

4. **bağ:**

Gazel 98

Mısra: **6**
Bakmak.

Ƙızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķıbüñ yüzine bak Ƙara olsun

5. **baķup:-up**
Mesnevi 3
Mısra: **2**
Bakmak.

Ƙulak tut ne söyler işit perde-dār
Baķup naķşa aldanma naķķāş-vār

6. **baķmaķ:-maķ**
Muaşşer 1
Mısra: **24**
Bakmak.

Doyamaz baķmaķ ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışķıyile oldı derūnum sūzān

7. **baķsa:-sa**
Muaşşer 1
Mısra: **35**
Bakmak.

Baķsa gīsü-yı siyeh-tābuña sūnbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

8. **baķamaz:-a, -maz**
Tahmis 2
Mısra: **19**
Bakamamak.

Baķamaz kimse güneş yüzine gözler Ƙamaşur
Görenüñ ‘aķlı gide özge temāşādur bu

9. **bağma:-ma**

Gazel 124

Mısra: 3

Bakmak.

Şāhumuñ yüzine zāhid bağma kim
Zühdüñi yağmā kılrur şehlā gözi

bakāsı ol-:

1. **bağāsı olsa:-sa**

Gazel 126

Mısra: 18

Kalıcı olmak.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bağāsı

bakāsuz ol-:

1. **bağāsuz olduğın:-duğ, -ın-duğı, -n**

Gazel 129

Mısra: 3

Kalıcı olmak.

Bağāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

bār:

1. **bār:**

Kaside 2

Mısra: 42

Var olan.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i 'adūdur bār

bārān:

1. **bārān:**

Gazel 10

Mısra: 3

Yağmur.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laķab gögden iner dirler mesel var

2. **bārān:**

Gazel 90

Mısra: 4

Yağmur.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakķī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

bārī:

1. **bārī:**

Muaşşer 1

Mısra: 37

Bari, hiç olmazsa.

Eyleme bārī bu gam-ķāra tecāhül utanur
.....

bārī hudā:

1. **bārī ħudā:**

Tedis 1

Mısra: 9

Allah (c.c.).

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ħudā
Kerem-i 'afvūñıla eyle baña luķf u 'aķā

bas-:

1. **başşañ:-şā, -ñ**

Gazel 127

Mısra: **10**

Basmak; yenmek.

Düşde ta' lîm kıllur Çâkerî Hâfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu 'arâ-yı 'Acem'i

baş:

1. **başumda:**-um, -da

Gazel 18

Mısra: **5**

Baş. || Aştık.

Başumda derd-i 'ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

2. **başumdan:**--umdan

Gazel 5

Mısra: **6**

Vücutun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

Ne gam redd itse şofî gitmesün dek
Başumdan sâye-i pîr-i harâbât

3. **baş:**

Gazel 69

Mısra: **13**

Baş, kafa.

Meyhâne kapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

4. **başuma:**-um, -a

Gazel 71

Mısra: **3**

Baş; kişinin kendi şahsı.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdâları
Kışsa-i Yûsuf gibi bir dâsitân itsem gerek

5. başına:-in, -a

Gazel 73

Mısra: 10

Baş; kendi başına.

Āsitānuñda saña kul olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

6. başın:-in

Gazel 78

Mısra: 7

Baş.

Ĥāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmaḳ olur her tavīl

7. baş[um]da:-[um], -da

Gazel 85

Mısra: 11

Baş.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetedüm

8. başuñ:-uñ, -ı

Gazel 85

Mısra: 12

Baş.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetedüm

9. başına:-in, -a

Gazel 88

Mısra: 5

Baş.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hâk-i pâyuñ itmeye efser K̄ayacuğum

10. **başı:-ı**

Gazel 88

Mısra: 10

Baş.

Başı zevällü hâli mükedder K̄ayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

11. **başumda:-um, -da**

Gazel 119

Mısra: 5

Baş.

Başumda saçum ağardüğınca
Ey vāy gönül daḥi karardı

12. **başuma:-um, -a**

Gazel 120

Mısra: 3

Baş.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
K̄ays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

13. **başumuz:-umuz**

Gazel 126

Mısra: 9

Baş.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
K̄apsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğıdāsı

14. **başına:-ın, -a**

Müfret 4

Mısra: 1

Baş.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

15. **başuñ:-uñ**

Müfret 4

Mısra: 2

Baş.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

16. **başumda:-um, -da**

Tesdis 1

Mısra: 7

Baş.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ħatā

17. **başumuzdan:-umuz, -dan**

Kaside 2

Mısra: 16

Baş; kişinin kendi şahsı.

‘Işk maĥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ĥumār

18. **başuma:-um, -a**

Tahmis 1

Mısra: 2

Kişinin kendisi.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

baş egme-:

1. baş egmese:-mese

Gazel 25

Mısra: 3

Boyun eğmemek. - Kible olan sevgilinin kaşının karşısında rükuya varmamasına benzetilmiştir. -.

Şaň degül zâhid kaşuñ mihrâbına baş egmese

Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyî perdedür

baş kesen:

1. baş kesen:-en

Gazel 16

Mısra: 2

Baş kesmek; öldürmek.

Şol güzel kim aña Haşan dirler

Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

baş kesilür:

1. baş kesilür:-il, -ür-ür

Gazel 52

Mısra: 5

Baş kesilmek; öldürmek.

‘İşkuñda dem-â-dem kesilür baş u açar kan

Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebeb olmaz

baş koş-:

1. baş koşa:-a

Gazel 112

Mısra: 10

Baş başa vermek, beraber olmak.

Ol yâra Çâkerî ne gönül vir ne gör yüzün

Her laḥza vara baş koşa ol bir levend ile

baş üzre:

1. baş üzre:

Gazel 26

Mısra: 12

(Aşığın) başı üzre. Belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz.

Baş üzre âteş-i âhum 'alemdür
Benem ser-leşker-i 'uşşâk-ı sūzân

baş vir-:

1. baş virürdüm: -ür, -dü, -m-ür, -düm

Gazel 66

Mısra: 3

Deyim. Kendini feda etmek, bir amaç uğruna ölmek.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

baş çık-:

1. başa çıkasın: -a, -sın

Gazel 73

Mısra: 7

Başarılı olmak.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

başdan aş-:

1. başdan aşdı: -dı

Müfret 2

Mısra: 1

Deyim. Çok fazla, haddinden fazla.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'āşık-ı şeydālaruñ

başdan çıkar-:

1. başdan çıkar:-ar

Gazel 89

Mısra: 3

Deyim. Doğru yoldan sapmak.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsni

başı üstine:

1. başı üstine:-in, -e

Gazel 109

Mısra: 6

Baş üzerine koymak.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebüñe

başla-:

1. başla:

Gazel 34

Mısra: 2

Başlamak.

Sâkî getir piyâleyi ki dev[r]-i lâledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. başladı:-dı

Gazel 108

Mısra: 10

Başlamak.

Çâkerî yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hün-ı siyeh hâme nişân eylemege

3. başla:

Gazel 129

Mısra: 10

Başlamak.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-niṣāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

4. başladı:-dı

Gazel 108

Mısra: 2

Başlamak.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı gönül āh u fiğān eylemege

bayrak:

1. bayrak:

Kaside 2

Mısra: 42

Bayrak.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adūdur bār

bāzār:

1. bāzār:

Kaside 2

Mısra: 18

Pazar, çarşı.

Ayağūñ tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

bāzār eyle-:

1. bāzār eylemez:-mez

Gazel 56

Mısra: 4

Kalıp söz. Pazar yapmak; ortalığa sermek.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

bedr-i dücā:

1. bedr-i dücā:

Kaside 1

Mısra: 28

Karanlığı aydınlatan dolunay; Hz. Ömer.

Birisi Fārūq-ı a‘zam zıll-ı haq
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

bedr-i münire:

1. bedr-i münire:-e

Tahmis 2

Mısra: 18

Parlak ay.

Ĥüsni ta‘n eyler ise bedr-i münire yaraşur
Ĥürmen-i çarĥı seher kanlu yaşumla bulaşur

beg:

1. beg:

Gazel 73

Mısra: 1

Bey, hükümdar.

Kişi olmağdan ise ‘āleme beg
Saña kul olmağ efendi daĥı yeg

2. begüm:-üm

Murabba 1

Mısra: 9

Bey, efendi.

Nicedür nâzük-mizâcuñ nârı hasretten begüm
Yâd ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

beg ol-:

1. **beg oldı:-dı**

Gazel 73

Mısra: 10

Kalıp söz. Bey olmak.

Âsitânuñda saña kul olalı
Çâkerî oldı şehâ başına beg

beglerbegi:

1. **beglerbegisidür:-si, -dür**

Gazel 88

Mısra: 3

Beylerbeyi.

Kıl hattuñ aña kâtib-i defter Kayacuğum
Hâl-i ruhuñ ki Rüm-ili beglerbegisidür

begüm:

1. **begüm:**

Gazel 44

Mısra: 10

Bey'im, efendim.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

2. **begüm:**

Gazel 49

Mısra: 2

Bey'im, efendim.

Cevr itme gönül cefâya döymez
Raḥm eyle begüm belâya döymez

3. begüm:

Gazel 9

Mısra: 9

Beyim, efendim.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

behişt:

1. behişt:

Gazel 38

Mısra: 2

Cennet.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdır
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdır

2. behişt:

Gazel 72

Mısra: 10

Cennet.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

3. behişt:

Mesnevi 3

Mısra: 22

Cennet.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

behişt-i 'adn:

1. behişt-i 'adn:

Gazel 4

Mısra: 1

Adn cenneti, cennet bahçesi.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet
Behişt-i ‘adn kūyuñdan kināyet

2. behişt-i ‘adn:

Gazel 119

Mısra: 1

Cennet bahçesi; cennet gülü.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘Işkuñ beni gey harāba virdi

behmen:

1. behmen:

Gazel 133

Mısra: 8

Behmen, İran hükümdarlarından İsfendiyâr'ın oğlu Erdşîr'in lakabıdır.

Şeh-i gül devridür sākī getir cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

bekā:

1. beķāsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 1

Ebedi, sonsuz.

Hoş yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem hüsni gibi dār-ı fenāsı

2. beķāsuz:-suz

Kaside 2

Mısra: 58

Ebedilik, sonsuzluk.

Niçe Şehlerden arta ęalmıŐdur
Seni maęrūr iden beęāsuz dār

3. **beęāya**:-y, -a

Gazel 13

Mısra: 3

Sonsuzluk; ahiret alemi.

Cihān fenāyıludur müttehem beęāya dūriŐ
Bugūn ki cevr-i felekden elūnde fırsat var

bekle:-

1. **bekle**:

Gazel 68

Mısra: 2

Beklemek, durmak.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerūñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. **bekler**:-r

Kaside 1

Mısra: 19

Beklemek.

Vaqt ile bekler diyū ya 'nī ĥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'aķā

bel:

1. **belinde**:-in, -de

Gazel 9

Mısra: 4

(Karıncanın / müridin) belinde.

Beñzer ki mürīd oldı ĥaķ-ı sebz-i nigāra
Kim ĥırķa geyer mūr belinde kemeri var

belā:

1. **belādan:-dan**

Gazel 1

Mısra: **6**

Ar. Felaket, afet.

‘Işık uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

2. **belādur:-dur**

Gazel 1

Mısra: **5**

Ar. Felaket, afet.

‘Işık uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

3. **belālu:-lu**

Gazel 86

Mısra: **10**

Bela; keder.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

4. **belāsı:-sı**

Gazel 126

Mısra: **14**

Musibet, bela.

‘Alem nice kez ādem ile ıoldı boşaldı
Derdā ki bize dağı irür mevt belāsı

belā gör-:

1. **belā görse:-se**

Gazel 62

Mısra: 3

Kalıp söz. Bela görmek, belayla karşılaşmak.

‘ Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

belāgat:

1. belāgat:

Gazel 48

Mısra: 10

Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta' n kıılma kim
Haqdan selīs nazm u belāgat 'atā durur

belāya döv-:

1. belāya dövmez:-mez

Gazel 49

Mısra: 2

Belaya dayanmak.

Cevr itme gönül cefāya dövmez
Raħm eyle begüm belāya dövmez

belā-yı humār:

1. belā-yı humār:

Gazel 18

Mısra: 5

İçki sarhoşluğunun belası.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

2. belā-yı humār:

Kaside 2

Mısra: 16

İçki sarhoşluğunun belası.

‘Iřk maħmūrıyam lebüñ řun kim
Başumuzdan gide belā-yı ħumār

beli:

1. **beli:**

Gazel 122

Mısra: **10**

Evet.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī ħarīdārı

belki:

1. **belki:**

Gazel 25

Mısra: **10**

Belki, bir ihtimal.

Çākerī söz yok ħalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar ħalem

bellü:

1. **bellüdür:-dür**

Gazel 92

Mısra: **6**

Belli, açık.

Gün olacākdur ay yüzi dirler
Bellüdür ħutlu gün toğuşından

belür-:

1. **belürince:-ince**

Gazel 125

Mısra: **4**

Belirmek, ortaya çıkmak.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubḡāh ‘Alī

belürsüz ol-:

1. **belürsüz oldı:-dı**

Gazel 75

Mısra: 5

Belli olmamak.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

ben:

1. **ben:**

Gazel 28

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

2. **benüm:-üm**

Gazel 30

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Süleymān'uß hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

3. **ben:**

Gazel 31

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Fikr-i zāhid na‘īm ü ḡuld-ı berīn
Ben faķīrūñ hevā-yı cānāndur

4. **beni:-i**

Gazel 40

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

5. **benüm:-üm**

Gazel 44

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşır olunca halāyık du‘ā kıılır

6. **ben:**

Gazel 46

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

7. **beni:-i**

Gazel 46

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfı dili mecrūḥ kılup cān çekişür

8. **beni:-i**

Gazel 56

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel orsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kâr eylemez

9. ben:

Gazel 59

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

10. ben:

Gazel 65

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yeg durur ben fakîre dirhem-i ‘ışk
Genc-i Kârûn u mülk-i dünyâdan

11. ben:

Gazel 69

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Dilden hele ben pîr-i muğân bendesiyem kim
Her dem mey ü cânân iledür ‘işreti anuñ

12. ben:

Gazel 69

Mısra: 16

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayımur mest Şırâţ üzre geçerken

13. ben:

Gazel 83

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

14. ben:

Gazel 83

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu yolda ben niçe hem-râhı gördüm
Tarîk-ı 'ışık içinde cânı virmiş

15. ben:

Gazel 85

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nigârı ben dimezem kim bahâra beñzetdüm
Bahârı sencileyin bir nigâra beñzetdüm

16. ben:

Gazel 94

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gözinden her kişi eyler şikâyet
Gözümden itmezem ben âh dilden

17. ben:

Gazel 96

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Didüm kim aldı gönlin Çâkerî'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

18. **ben:**

Gazel 107

Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

19. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **21**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben seni sa‘y eylerem kim Ḥaḳ didi
Leyse li‘l-insāni illā mā sa‘ā

20. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **38**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem ḳaṭ‘-ı recā

21. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **23**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürin Ḳul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim ḳılam evşāf-ı zātuñ

22. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **42**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

23. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **43**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Esirge yâ Muḥammed ben faḳîri
Şefâ'atdan unutma ben ḥaḳîri

24. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **44**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Esirge yâ Muḥammed ben faḳîri
Şefâ'atdan unutma ben ḥaḳîri

25. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından ḥazeri
İtme ḳurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

26. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **19**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından ḥazeri
İtme ḳurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

27. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **29**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından hāzeri
İtme ķurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

28. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **49**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

29. **beni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **27**

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ķurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu cevre insān

30. **ben:**

Murabba 1

Mısra: **2**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çok zamāndur görmez oldum ķandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi ķıl şādumān

31. **ben:**

Murabba 1

Mısra: **10**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı ḥasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

32. **ben:**

Murabba 1

Mısra: 14

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluğ bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

33. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Aşinâñum cāndan bī-gāneligi ҡo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

34. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

N'oldı ey zālīm aramızda olan ҡavl ü ҡarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

35. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 12

Birinci teklik şahıs zamiri.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

36. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 15

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

37. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: **16**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

38. **baña:-a**

Tahmis 2

Mısra: **10**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

39. **beni:-i**

Tahmis 2

Mısra: **1**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya ‘nī gül ruħlaruña bülbul-i gūyādur bu

40. **beni:-i**

Tahmis 2

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

41. **ben:**

Tedis 1

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu haşālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istigfār

42. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 20

Birinci teklik şahıs zamiri.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

43. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 25

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efġāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

44. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 26

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efġāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

45. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 27

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencir-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

46. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: **28**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem kendümi billâh günehkâram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkâram ben

47. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **39**

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı gamından hâzeri
İtme kurbânın olam semt-i cefâya seferi

48. **benümle:-üm, -le**

Gazel 37

Mısra: **2**

Birinci teklik şahıs zamiri ('âşığın yerine).

Vefâ-yı 'ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

49. **benüm:--üm**

Gazel 5

Mısra: **2**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Dir iken şür-ı 'ışk u vecd ü hâlât
Ne işümdür benüm keşf ü kerâmât

50. **ben:**

Gazel 11

Mısra: **7**

Birinci tekil şahıs.

Eşküme ben gözde yir itdüm velî
İtdi benüm sırrımı ol âşikâr

51. **beni:--i**

Gazel 12

Mısra: 2

Ben, birinci tekil şahıs.

İdiserdür beni rüsvâ-yı cihân âhır-ı kâr
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lâle-‘izâr

52. **beni:--i**

Gazel 12

Mısra: 3

Ben, birinci tekil şahıs.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

53. **benüm:--üm**

Gazel 12

Mısra: 4

Ben, birinci tekil şahıs.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

54. **ben:**

Gazel 13

Mısra: 10

Birinci tekil şahıs, ben.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

55. **ben:**

Gazel 17

Mısra: 6

Birinci tekil şahıs, ben.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum içün gamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

56. ben:

Gazel 17

Mısra: 7

Birinci tekil şahıs, ben.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

57. ben:

Gazel 26

Mısra: 10

Birinci tekil şahıs zamiri, ben.

Elif kıddiyle görse ağzı mīmin
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

58. ben:

Gazel 27

Mısra: 7

Ben, aşık, şair.

Maḥrūm kıлма yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

59. ben:

Gazel 27

Mısra: 4

Ben, aşık, şair.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

60. **ben:**

Gazel 36

Mısra: 3

Ben; şair; aşık.

Maşerde kime rahmet-i Raḥmān olacakdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

61. **benden:-den**

Gazel 61

Mısra: 2

Ben; aşık.

Yüzün gösterse ol serv-i ḳabā-pūş
Gider benden ḳarār u ḫāḳat u ḫūş

62. **bencileyin:-cileyin**

Gazel 18

Mısra: 2

Benim gibi.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ḡarīb bencileyin mübtelā düşer

63. **ben:**

Gazel 89

Mısra: 8

Ben, birinci teklik şahıs zamiri.

Çāk idüpdür yaḳamı dest-i firāk
Şefḳat it ben ḳula ey sultān-ı ḫūsn

64. **benüm:-üm**

Gazel 101

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

65. **baña:-a**

Gazel 101

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gözleri cānum alurken yine men‘ itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

66. **ben:**

Gazel 101

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

67. **baña:-a**

Gazel 106

Mısra: 3

Ben, birinci tekil şahıs.

‘Aşık öldürdügin dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya ğamı dilde

68. **ben:**

Gazel 112

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

69. **benden:-den**

Gazel 115

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Gönlümi benden alan āl ile mestāne gözi
Korçaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daħi

70. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raħm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

71. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Şīrīn ile telħ oldı cihan ‘ayşı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

72. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavgāya düşürdi

73. **beni:-i**

Gazel 118

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Yārdan beni çarħ ayurdı
Veh ki zulmini ħadden aşurdı

74. **beni:-i**

Gazel 118

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîg
Beni odlara yaqdı yandurdı

75. **beni:-i**

Gazel 119

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘Işkuñ beni gey harāba virdi

76. **beni:-i**

Gazel 120

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgîn idüp ikrārı şıdı

77. **beni:-i**

Gazel 122

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

78. **ben:**

Gazel 122

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

79. **ben:**

Gazel 124

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrinden dağı yegdür özi

80. **bende:-de**

Gazel 125

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

81. **ben:**

Gazel 126

Mısra: 17

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

82. **baña:-a**

Gazel 130

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ĥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

83. **ben:**

Kit'a 1

Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Pādişāh-ı cihān-penahın ben
Niçe yıl ışiginde çāker idüm

84. **ben:**

Kaside 1

Mısra: 3
Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Luţfuñ ile rahmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz qalısar enbiyā

85. **baña:-a**

Kaside 1

Mısra: 8
Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ol zamān kim hāke ayaqdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

86. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 9
Birinci tekil şahıs, ben.

Soñ nefesde şaqla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

87. **baña:-a**

Tedis 1

Mısra: 10
Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luţf u ‘aṭā

88. **baña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan emrüh gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

89. **benden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: **27**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

90. **baña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: **28**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

91. **bende:-de**

Mesnevi 1

Mısra: **35**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā‘at

92. **beni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **43**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

93. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

Varlık, kendi.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

94. **beñüm:-üm**

Gazel 40

Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

95. **ben:**

Gazel 48

Mısra: **3**

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī’-i günāhı Ḥudā durur

96. **baña:-a**

Gazel 56

Mısra: **6**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

97. **baña:-a**

Gazel 66

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

98. **benüm:-üm**

Gazel 95

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Benüm cānum leb-i la'lūñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

99. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmağ
Minnet Ḥağ'adur kim beni bu rāya düşürdi

100. **baña:-a**

Gazel 71

Mısra: 7

Ben, birinci teklik şahıs zamiri.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

101. **baña:-a**

Gazel 81

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı aşikāra kılam

102. **benüm:-üm**

Gazel 11

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

103. **baña:-a**

Gazel 13

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘ Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

104. **beni:-i**

Gazel 17

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ser-mest kılop beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

105. **benem:-em**

Gazel 26

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

106. **ben:**

Gazel 34

Mısra: 5

Harman, ekin; yem.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyım hāvaledür

107. **benüm:-üm**

Gazel 34

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciğer nūş ider müdām

108. **beni:-i**

Gazel 61

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni yād eylese ol bî-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhūş

109. **beni:-i**

Gazel 66

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni garķ eylemedin derd ile deryā-yı firāķ
Zihî devlet ki gele hızr haţuñ tuta elüm

110. **beni:-i**

Gazel 67

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tîr-i ğamzeñden senüñ hod bilürem taķşîr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrünā bahtumdur beni

111. **ben:**

Gazel 69

Mısra: **11**

Birinci teklik şahıs zamiri. - Allah c.c. -.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefkati anuñ

112. **ben:**

Gazel 75

Mısra: **10**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

113. **ben:**

Gazel 78

Mısra: **3**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

114. **beni:-i**

Gazel 85

Mısra: **7**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

115. **benüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: **2**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nigārum dil-berüm rüh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

116. **benüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Benüm şîrîn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāhat-ı rūhum bu mürde cismüme cānum

117. **beni:-i**

Gazel 99

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'işkyıla beni diger-gün

bende:

1. **bendeden:-den**

Gazel 56

Mısra: 3

Kul, köle.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. **bendesiyem:-si, -y, -em**

Gazel 82

Mısra: 11

Kul.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāhat-ı rüzgārı çok gördüm

3. **bendeñi:-ñi**

Muaşşer 1

Mısra: 13

Köle.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-ḥāh arada hāyil

4. **bendeñi:** -ñi

Murabba 1

Mısra: 2

Kul.

Çok zamāndur görmez oldum ḳandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluña yine ben bendeñi kıl şādumān

5. **bendeyi:** -y, -i

Murabba 1

Mısra: 5

Kul.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

6. **bendeleri:** -ler, -i

Tahmis 2

Mısra: 13

Kul.

Ol şeh-i ḥüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

7. **bendeyem:** -y, -em

Gazel 28

Mısra: 8

Kul, köle.

Gülşende bir gül-i ter yoḳdur ḥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ḥazānı yoḳdur

8. **bendesiyem:** -si, -y, -em

Gazel 69

Mısra: 3
Kul, köle.

Dilden hele ben pîr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

bende ol-:

1. **bende olduğumı:** *-duġ, -um, -ı-duġu, -mı*

Gazel 63

Mısra: 9

Kul olmak.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
'Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

bende-yi nā-çār:

1. **bende-yi nā-çārı:** *-ı*

Muaşşer 1

Mısra: 42

Çaresiz köle.

İtme aġyār ile şoġbet şaġın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkār:

1. **bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkāram:** *-am*

Tedis 1

Mısra: 28

Günahkar (siyah) saçın ucundaki zincir baġı.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

bend-i zülf:

1. **bend-i zülfinden:** *-in, -den*

Gazel 77

Mısra: 3
Saçın bağı.

Sīm-i eşküñ vir ḥalāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

benefşe:

1. **benefşe:**

Gazel 73
Mısra: 7
Menekşe.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

benüm yoldaşum:

1. **benüm yoldaşum:-um**

Gazel 36
Mısra: 8
Benim yoldaşım; dost.

Ḳabrümde benüm yoldaşum īmān olacaḳdur
Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

beñze-:

1. **beñzer:-r**

Gazel 69
Mısra: 24
Benzemek.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur ḥilḳatı anuñ

2. **beñzer:-r**

Gazel 74
Mısra: 3
Benzemek; benzer.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ħusûf ile zevâl

3. **beñzedi:-di**

Gazel 110

Mısra: 1

Bazı taraflarıyla veya bütünüyle başka bir şeyi andırmak, benzemek.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def` olur ħam bahâr ile

4. **beñzer:-r**

Gazel 95

Mısra: 8

Benzemek, andırmak.

Periřân-ħâtır ancak zülfi yâruñ
İraħdur beñzer ol miskîn nazardan

5. **beñzer:-r**

Gazel 9

Mısra: 3

Bazı taraflarıyla veya bütünüyle başka bir şeyi andırmak, benzemek.

Beñzer ki mürîd oldu ħaţ-ı sebz-i nigâra
Kim ħırħa geyer mür belinde kemeri var

6. **beñzetme:-t, -me**

Gazel 29

Mısra: 3

Benzetmek.

Gönül beñzetme yüzün mâha mâhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşânı yokdur

7. **beñzer:-r**

Gazel 32

Mısra: 3

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde handāndur

8. **beñzer:-r**

Gazel 121

Mısra: 10

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Kanlı yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

9. **beñzer:-r**

Gazel 133

Mısra: 11

Benzemek.

Lebūñ kandinden ayru düşdi beñzer
K'oqur hālāt-i 'ışkı āh ile ney

beñzer:

1. **beñzer:**

Gazel 3

Mısra: 4

Öyle görünüyor ki, öyle anlaşılıyor ki.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

2. **beñzer:**

Gazel 30

Mısra: 4

Benzer, (senin) gibi.

N'iderler cennet ü gilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

beñzet-:

1. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 1

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka‘be'sini perdedāra beñzetedüm

2. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 2

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka‘be'sini perdedāra beñzetedüm

3. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 4

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetedüm

4. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 6

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Çapu çapu gezen āyīnedāra beñzetedüm

5. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 8

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Dimek revā mı nigāri nehāra beñzetedüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehāri daḥi

6. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 10

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetedüm

7. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 12

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduḡı çün

8. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 84

Mısra: 14

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ne cān ki Çākerī şī‘rin oқırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

9. **beñzetedüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 1

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzetedüm

10. **beñzeldüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 2

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Nigârı ben dimezem kim bahâra beñzeldüm

Bahârı sencileyin bir nigâra beñzeldüm

11. **beñzeldüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 4

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Bahâr mevsimi bir haftadır senüñ her dem

Neden gelür ki diyem nev-bahâra beñzeldüm

12. **beñzeldüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 6

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış

Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzeldüm

13. **beñzeldüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 8

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr

Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzeldüm

14. **beñzeldüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 10

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miṣāl

15. **beñzetedüm**:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 12

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetedüm

16. **beñzetedüm**:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 14

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetedüm

17. **beñzetedüm**:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 16

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Savaşda mağzını ḥaşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

18. **beñzetedüm**:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 18

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetedüm

19. **beñzeden**:-en

Gazel 103

Mısra: 8
Benzetmek.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruḥ sīmĩn-zeḩan la‘lĩn-dehān

beñzimũñ şarılığın:

1. **beñzimũñ şarılığın:**-lığ, -ın

Gazel 45

Mısra: 7

(Aşığıñ) yüzünün sarılığı.

Beñzimũñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

ber-bād eyle-:

1. **ber-bād eyler:**-r

Tahmis 2

Mısra: 12

Harap etmek.

Yār ‘ışḩ ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ḩāk olanı cevır ile ber-bād eyler

ber-dār id-:

1. **ber-dār iderler:**-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 15

Asmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senũñ çün şād olup ğamnāk olanlar

berg:

1. **berg:**

Kaside 2

Mısra: **42**
Yaprak.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i 'adûdur bār

berg-i gül:

1. **berg-i gül:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Gül yaprağı.

Berg-i gül gitse ayağuß öpmege ey serv-ğad
'İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

2. **berg-i gül:**
Gazel 90
Mısra: **6**
Gül yaprağı; yanak.

Aşüfte kıлмаğ için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduß sünbülleruß perīşān

ber-hāk:

1. **ber-hāk:**
Tahmis 2
Mısra: **7**
Toprak üzere.

Yüzümü âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hañçer-i hecrüñle helāk

beri:

1. **beri:**
Gazel 121
Mısra: **2**
Bu yana, yakına.

Rāhata gīt miḥnete dir gel beri
Ḳanḳı ‘āşık kim seve sen dil-beri

ber-kemāl:

1. **ber-kemāl:**

Gazel 6

Mısra: 9

Mükemmel.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

berk-i āh:

1. **berḳ-i āhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 6

Ah şimşegi.

Ey āfītāb meş‘ale-i māhı yaḳma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berḳ-i āhumuz

berü:

1. **berü:**

Gazel 13

Mısra: 1

Bu taraf, beriye.

Getür berü meyi sākī ki çarḳ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle ḳılur cānımuza leyl ü nehār

berü getir:

1. **berü getir:**

Gazel 21

Mısra: 3

Yaklaştırmak.

Cām-ı şāfi ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

bes:

1. bes:

Gazel 123

Mısra: 2

Kafi, yeter, yetişir.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

2. bes:

Gazel 69

Mısra: 12

Yetişmek, ulaşmak.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḥı olur şefḳati anuñ

3. besdür:-dür

Kaside 1

Mısra: 5

Yeter, kafi.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘aḫā

4. bes:

Mesnevi 2

Mısra: 14

Yeter.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilersenñ leşkerüñ manşūr ola

5. bes:

Gazel 43

Mısra: 6

Çok; yeter.

Lebüh fikri şi'rüm muhayyel kıılır
Kişinüh sözün bes hayāl arturur

beşer:

1. beşerden:-den

Gazel 41

Mısra: 7

İnsan.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden süret degül ki zīrā

2. beşer:

Gazel 83

Mısra: 2

İnsan.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

3. beşer:

Gazel 121

Mısra: 5

İnsan.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

4. beşer:

Kaside 2

Mısra: 63

İnsan.

Hâb-ı gâfletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

beter:

1. beter:

Gazel 56

Mısra: **6**

Daha.

Senden ayru ger ecel kıorsa beni bir dem diri
Bīñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

2. beter:

Müfret 3

Mısra: **2**

Daha kötü.

Akıdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandım tecellī nārına

bezm:

1. bezme:-e

Gazel 79

Mısra: **1**

Sohbet meclisi.

Sākiyā devr-i şafādur bezme 'azm it kııl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil hānesinden gide ğam

2. bezm:

Mesnevi 3

Mısra: **26**

Eğlence meclisi.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

3. **bezme:-e**

Gazel 28

Mısra: 5

İçki meclisi, sohbet.

Hengām-ı lāledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

bezm-i belā:

1. **bezm-i belā:**

Gazel 17

Mısra: 7

Gam, keder meclisi.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

bī-āb:

1. **bī-āb:**

Gazel 80

Mısra: 6

Susuz.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Çalupdur gözlerüm bī-āb Edhem

bī-ağyār:

1. **bī-ağyār:**

Kaside 2

Mısra: 10

Rakipsiz, rakip olmadan.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-ağyār

bī-amān:

1. **bī-amān:**

Gazel 63

Mısra: 1

İnsafsız, merhametsiz.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

bī-bāde:

1. **bī-bāde:**

Gazel 52

Mısra: 12

Şarapsız.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

2. **bī-bāde:**

Gazel 42

Mısra: 2

Şarapsız, şarap olmadan.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

bī-bedel:

1. **bī-bedel:**

Gazel 77

Mısra: 2

Benzersiz.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli gönlüme tül-i emel

bī-būs u kenār:

1. **bī-būs u kenār:**

Gazel 42

Mısra: 6

Öpme ve kucaklama olmamak.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endâm

Bî-bûs u kenâr hoş degüldür

biç-:

1. **biçmek:-mek**

Gazel 72

Mısra: 6

Biçmek; ortadan kaldırmak.

Hilâl-i şekl-i sâgarla gerek ğam kiştini biçmek

Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşüñ zikri hayr olsun

bî-cân id-:

1. **bî-cân ider:-er**

Gazel 23

Mısra: 1

Cansız hale getirmek, öldürmek.

Kim şorsa ağzuñ râzını hûnî gözün bî-cân ider

Yazuğ degül mi dostum yok yire niçün kan ider

bî-çäre:

1. **bî-çäreye:-y, -e**

Muaşşer 1

Mısra: 45

Çaresiz.

Cây-be-cây Çâkerî bî-çäreye kıl luţf u ‘atâ

Görmedüm sen gibi bir şûh-ı şeker-leb aşlâ

2. **bî-çäre:**

Gazel 59

Mısra: 11

Çaresiz.

Bī-çāre alımıřam nideyin ben gūnāh ile
Sen çāre eyle ey keremi o İlāhumuz

3. **bī-çāre:**

Gazel 27

Mısra: 9

Çaresiz, dūřkūn.

Bī-çāre Çākerī'nūñ 'afv eyle cümle cürmin
Sen řāh rahmetine muhtāc bir gedādur

bī-çāre-i ğam-dīde:

1. **bī-çāre-i ğam-dīdeñe:-ñe**

Muaşer 1

Mısra: 22

Gam çekmiş çaresiz.

Ħūsn ile sensin efendim řeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luřf u iřsān

bī-dād:

1. **bī-dād:**

Gazel 7

Mısra: 2

Zulüm, işkençe; zalim.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

2. **bī-dād:**

Gazel 76

Mısra: 9

Adaletsizlik.

Çākerī'nūñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muřrib alur řanbūr görür gūř-māl

3. **bī-dāddan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 2

Zulüm.

Ey gönül bir laḫza ṭurma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

bī-dār:

1. **bī-dār:**

Gazel 13

Mısra: 10

Uykusuz, uyumayan.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḫşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

bīdār ol-:

1. **bīdār ola:-a**

Kaside 2

Mısra: 64

Uyanmak; açık olmak.

Hāb-ı ḡafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

2. **bīdār olmaduñ:-ma, -duñ**

Gazel 60

Mısra: 9

Uyanmak.

Şām irdi ‘ömr şubḫına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur daḫi ḫāb-ı girān henüz

bī-dil:

1. **bī-dile:-e**

Gazel 17

Mısra: 6

Aşık.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum içün gamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

bī-dirîğ:

1. **bī-dirîğ:**

Gazel 56

Mısra: 10

Far. acımasızca, merhamet etmeden.

Bī-dirîğ urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tîğ-i helākı her nefes

bī-gāne:

1. **bī-gāneligi:-lig, -i**

Murabba 1

Mısra: 3

Tanınamazlık.

Aşınāñum cāndan bī-gāneligi ço hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

bigi:

1. **bigi:**

Gazel 6

Mısra: 7

Gibi.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāḥat oldı ḥalk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. **bigi:**

Gazel 71

Mısra: 6

Gibi.

Çeng-i gamdan cān girībānını kılmazsañ halāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

bī-hāb:

1. **bī-hāb:**

Gazel 106

Mısra: 5

Uykusuz.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-hāb

bī-haber:

1. **bī-haber:**

Gazel 70

Mısra: 8

Habersiz; kendinden geçmek.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-haber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

bī-idrāk olanlar:

1. **bī-idrāk olanlar:** -an, -lar

Tahmis 1

Mısra: 18

Kendinden geçmek.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

bī-kerān:

1. **bī-kerān:**

Gazel 63

Mısra: 8

Sonsuz; sınırsız.

Gördüm düşümde hâtif-ı gaybî nidâ kıllur
Mey nüş kıll ki rahmet-i haqq bî-kerân imiş

bil-:

1. **bilür:--ür**

Gazel 9

Mısra: 8

Bilmek.

Dağlarda bahâr ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hâlin ne bilür ne haberi var

2. **bilür:-ür**

Gazel 22

Mısra: 4

Bilmek, idrak etmek.

Aldanma kim bilür ki ne naqq âşikâr ider
Mağrûr olup inanma felek lu‘bına şaqqın

3. **bilürem:-ürem**

Gazel 12

Mısra: 1

Bilirim.

İdiserdür beni rüsvâ-yı cihân âhır-ı kâr
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lüle-‘izâr

4. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 2

Bilmemek; idrak etmemek.

Şu kim zevk-ı gam-ı cānānı bilmez
Haqqat ‘ayş-ı bî-pāyānı bilmez

5. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 4

Bilmemek; görmemek.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

6. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 6

Bilmemek; haberdar olmamak.

Raķībe oķusa ĥüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'ān'ı bilmez

7. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 8

Bilmemek; idrak edememek.

Getür sākī mey-i şāfi ki huşyār
Şafā-yı şoĥbet-i mestānı bilmez

8. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 10

Bilmemek; kavramamak.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevķ-ı ģam-ı hicrānı bilmez

9. **bilürem:-ür, -em**

Gazel 67

Mısra: 4

Bilmek.

TİR-i ğamzeñden senüñ ĥod bilürem taqşır yok
İtmeyen qurbān kemān ebrünā baħtumdur beni

10. **bildüñ**:-*dü, -ñ*

Gazel 69

Mısra: 9

Bilmek, anlamak.

Bildüñ ki suçından yoĝ-imiş kimse müsellemler
Ey ĥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

11. **bilür**:-*ür*

Gazel 77

Mısra: 5

Bilmek.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne ĥāşıl çünkim olmaya ‘amel

12. **bilmekden**:-*mek, -den*

Gazel 77

Mısra: 6

Bilmek; öğrenmek.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne ĥāşıl çünkim olmaya ‘amel

13. **bildüm**:-*dü, -m*

Gazel 79

Mısra: 6

Bilmek, anlamak.

Yıldügiyçün sürĥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürĥ-rü

14. **bilmezem**:-*mez, -em*

Gazel 96

Mısra: **10**
Bilmemek.

Didüm kim aldı gönlin Çâkerî'nün
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

15. **bilür:-ür**
Gazel 111
Mısra: **6**
Bilmek, idrak etmek.

Câm-ı Cem şun sākiyâ kes Cem sözün
N'oldı 'âlem kim bilür güftâr ile

16. **bilür:-ür**
Gazel 123
Mısra: **1**
Bilmek, anlamak.

Ûadr-i hüsnuñ dîde bilür ey perî
Bes nazar ehli bilür her cevheri

17. **bilür:-ür**
Gazel 123
Mısra: **2**
Bilmek.

Ûadr-i hüsnuñ dîde bilür ey perî
Bes nazar ehli bilür her cevheri

18. **bildi:-di**
Gazel 129
Mısra: **3**
Bilmek, anlamak.

Bağâsuz olduğın bildi mi lâle
Ki yakmış âteş-i fûrkat içini

19. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **6**

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

20. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: **6**

Bilmemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

21. **bilmemişem:-me, -miş, -em**

Tesdis 1

Mısra: **8**

Bilmemek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ḥaṭā

22. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **9**

Bilmek.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

23. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **12**

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

24. **bilmeyüp**:*-me, -y, -üp*

Tesdis 1

Mısra: **12**

Bilmemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

25. **bilüp**:*-üp*

Tesdis 1

Mısra: **18**

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

26. **bilmeyüp**:*-me, -y, -üp*

Tesdis 1

Mısra: **18**

Bilmemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

27. **bilüp**:*-üp*

Tesdis 1

Mısra: **24**

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

28. **bilmeyüp**:*-me, -y, -üp*

Tesdis 1

Mısra: **24**
Bilmemek.

Tevbe yâ Rabb ھاٲâ yolına gıtdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

29. **bilürem:**-ür, -em

Tesdis 1

Mısra: **27**

Bilmek.

Bilürem kendümi billâh günehkâram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkâram ben

30. **bilüp:**-üp

Tesdis 1

Mısra: **30**

Bilmek.

Tevbe yâ Rab ھاٲâ yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

31. **bilmeyüp:**-me, -y, -üp

Tesdis 1

Mısra: **30**

Bilmemek.

Tevbe yâ Rab ھاٲâ yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

32. **bilür:**-ür

Mesnevi 1

Mısra: **19**

Bilmek.

Bilür ھاٲı ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yoğdur zamānuñ

33. **bilmez:-mez**

Mesnevi 1

Mısra: **19**

Bilmemek.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

34. **bilürin:-ür, -in**

Mesnevi 1

Mısra: **24**

Bilmek.

Bilürin Kıl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

35. **bilürem:-ür, -em**

Mesnevi 1

Mısra: **35**

Bilmek.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çakeri'ye kıl şefā'at

36. **bilürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 1

Mısra: **41**

Bilmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

37. **bilürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 1

Mısra: **42**

Bilmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

38. **bilür:-ür**

Mesnevi 2

Mısra: 4

Bilmek, idrak etmek.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler 'ayān

39. **bil:**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Bilmek.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

40. **bilseler:-se, -ler**

Tahmis 2

Mısra: 3

Bilmek, idrak etmek.

Gam degül bilseler aḥvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

41. **bilmezem:-mez, -em**

Tahmis 2

Mısra: 15

Bilmemek, anlamamak.

Bilmezem kūy-ı cenbünde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

42. **bildüm:-dü, -m**

Gazel 40

Mısra: 4

Bilmek, anlamak.

Günâhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

43. **bilür:-ür**

Gazel 113

Mısra: 6

Bilmek, öğrenmek; bilgi sahibi olmak.

Zülfi gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

44. **bilür:-ür**

Gazel 114

Mısra: 8

Bilmek, kavramak.

Cüdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

45. **bilür:-ür**

Gazel 17

Mısra: 7

Bilmek, kavramak.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki figān [eyler]

46. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 1

Bilmek; idrak etmek.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Hâkîkat ‘ayş-ı bî-pāyānı bilmez

bil ki:

1. bil ki:

Gazel 47

Mısra: 2

Kalıp söz. Bil ki, anla ki.

Yârdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revânsuz urı ālīb durur

bilāl:

1. bilāl:

Gazel 75

Mısra: 8

Bilāl-i Habeşî. Habeş asıllı bir köle iken Ebu Bekir tarafından satın alınarak azat edilen ve ilk Müslümanlardan olduğu için çok eziyet gören, Peygamberin bütün seferlerine katılan İslamiyetin ilk müezzini. Siyah tenli oluşu bağlamında da kullanılır.

Ruında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

bī-lāle-‘izār:

1. bī-lāle-‘izār:

Gazel 42

Mısra: 4

Lale yanaklı sevgili olmadan.

Eṭrāf-ı çemen seḫā-yı bostān
Bī-lāle-‘izār hoş degüldür

bildüñ ol-:

1. bildüñ olur:-ur

Gazel 2

Mısra: 1

Bildiğine göre, anladığına göre.

‘Aıliseñ oma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āḫır ḫarāb

biliş ü yada:

1. biliş ü yada:-a

Gazel 15

Mısra: 4

Tanıdık (kimse) veya yabancıya sarhoş (kimsenin) malını vermesi.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaṣīṣi
Virür varın biliş ü yada dirler

billāh:

1. billāh:

Gazel 104

Mısra: 4

Allah için.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān ḥalkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

2. billāh:

Tesdis 1

Mısra: 27

“Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencir-i ser-i zülf-i siyekāram ben

bi'llāh:

1. bi'llāh:

Gazel 93

Mısra: 10

“Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

Ey Çakerī şî'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'ādan

bi'llāhi:

1. bi'llāhi:

Murabba 1

Mısra: 13

Allah için.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda gāyırılarla ben çekem bu āhı

bilür:

1. bilür:-ür

Gazel 51

Mısra: 6

Bilmek, idrak etmek.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruḡ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

bilür ki:

1. bilür ki:

Gazel 34

Mısra: 10

Kalıp söz. Bilir ki.

Vaşfında şekkerin lebinün Çākeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şir'in maḡāledür

2. bilür ki:

Gazel 58

Mısra: 2

Kalıp söz. Bilir ki.

Mey-hāneye kıllur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

bilürsin ki:

1. bilürsin ki:

Gazel 52

Mısra: 2

Kalıp söz. Sen de bilirsin ki.

Meh yüzüne gün olsa muķābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

bīmār:

1. **bīmāra:-a**

Gazel 26

Mısra: 10

Hasta.

Elif ķaddiyle görse ağız mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

2. **bīmāra:-a**

Muaşşer 1

Mısra: 47

Hasta.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘işķıla gencīne-i hūzn ü sevdā

3. **bīmār:**

Tahmis 1

Mısra: 1

Hasta, dertli.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

4. **bīmār:**

Tahmis 1

Mısra: 10

Hasta.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

biñ:

1. biñ:

Gazel 103

Mısra: 9

Bin, pek çok.

Çākerī ŧimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir būseye biñ cān viren gelsün dimiř

2. biñ:

Gazel 64

Mısra: 8

Binlerce, pek çok.

Eger ‘azāzil içeydi řarāb-ı nābı revān
Kılurđı Ādem'e fi'l-hāl biñ sūcūd u rūkū‘

biñ biñ:

1. biñ biñ:

Gazel 117

Mısra: 4

Binlerce.

Kūfr-i zūlfın ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zūnnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

biñ cān al-:

1. biñ cān alur:

Gazel 58

Mısra: 5

Herkesi öldürmek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezişümüz
Bir būse va‘de ider ü biñ cān alur revān

biñ dürlü:

1. biñ dürlü:

Gazel 7

Mısra: 4

Bin türlü, bin çeşit.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

2. biñ dürlü:

Gazel 8

Mısra: 10

Bin türlü, bin çeşit.

Devrân-ı felek Çākerī gönlüñce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

biñ kerre:

1. biñ kerre:

Gazel 129

Mısra: 7

Bin defa, pek çok.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütünden tolmış ola āsitīni

biñ kez öldür-:

1. biñ kez öldür:-dür

Gazel 56

Mısra: 6

Bin kez ölmek; öldürmek.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

biñ pāre ol-:

1. biñ pāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 1

Deyim. Bin parça olmak, binlerce parçaya ayrılmak.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

2. **biñ pāre olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 10

Deyim. Bin parça olmak, binlerce parçaya ayrılmak.

Ruħuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

bī-nevā:

1. **bī-nevāyı:-yı**

Gazel 27

Mısra: 7

Nasipsiz.

Maħrūm kıılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ħān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

bī-nihāyet:

1. **bī-nihāyet:**

Mesnevi 1

Mısra: 37

Sınırsız, sonsuz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muħtāc

bī-nūr:

1. **bī-nūr:**

Gazel 27

Mısra: 6

Işıksız, nursuz.

‘İşyân içinde kalmış bî-nûr [u] bî-zîyâdur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

bî-nûr [u] bî-zîyâ:

1. **bî-nûr [u] bî-zîyâ:-dur**

Gazel 27

Mısra: **6**

Nursuz ve ışksızdır.

‘İşyân içinde kalmış bî-nûr [u] bî-zîyâdur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

bir:

1. **bir:**

Gazel 85

Mısra: **3**

Bir.

Bahâr mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahâra beñzetedüm

2. **bir:**

Gazel 69

Mısra: **19**

Bir, belgisiz sıfat.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ħabâ‘ iş ola adı
Her kim ki kıla nûş gider ħürmeti anuñ

3. **bir:**

Gazel 71

Mısra: **4**

Bir, belgisiz sıfat.

Başuma zülfüñ ucundan irişen sevdâları
Kışşa-i Yûsuf gibi bir dâsitân itsem gerek

4. **bir:**

Gazel 104

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmūñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

5. **bir:**

Gazel 107

Mısra: **9**

Bir, belgisiz sıfat.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

6. **bir:**

Gazel 112

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laħza vara baş қоşa ol bir levend ile

7. **bir:**

Muaşşer 1

Mısra: **46**

Bir, belgisiz sıfat.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u 'atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

8. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir.

‘Aķılıseñ ķoma elden bir nefes cām-ı ŧarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āķır ħarāb

9. **bir:**

Gazel 2

Mısra: 8

Bir kez.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey ŧaķın
Çarħa ŧor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

10. **bir:**

Gazel 6

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre ķalmaya bir gül giribānı dürüst

11. **bir:**

Gazel 6

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir ŧınuķ ŧad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
ŧāh dirse Çākerī sende bugün ħāzır ne var

12. **bir:**

Gazel 19

Mısra: 6

Bir (kere).

Dü kevnı virem olursa ħāşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

13. **bir:**

Gazel 21

Mısra: 6
Bir, belgisiz sıfat.

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

14. **bir:**
Gazel 27
Mısra: 3
Bir, bir tane.

Sen bir Kerīmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben dağı bir ħabīsem k'işüm gücüm riyādur

15. **bir:**
Gazel 30
Mısra: 8
Bir; aynı, benzer.

O Ħusrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yoğdur

16. **bir:**
Gazel 66
Mısra: 2
Bir, tek.

Lillāhi'l-ħamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

17. **bir:**
Gazel 67
Mısra: 6
Bir; benzer.

Şubħ-dem ħusninde ħayli gözledüm dil-berleruñ
Ħadd ü zülfuñ gibi bir āyīne vü zencīr yoğ

18. **bir:**

Gazel 67

Mısra: 8

Bir; herhangi bir.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñi

19. **bir:**

Gazel 69

Mısra: 7

Bir.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūş idelüm kim

20. **bir:**

Gazel 69

Mısra: 18

Bir, tek.

Cemşīd gibi cāma gönül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

21. **bir:**

Gazel 70

Mısra: 7

Bir.

Cām-ı şabāhı şundi didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

22. **bir:**

Gazel 81

Mısra: 1

Bir, tek.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

23. **bir:**

Gazel 84

Mısra: 10

Bir; biri, belgisiz zamir.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetedüm

24. **bir:**

Gazel 85

Mısra: 2

Bir, tek.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetedüm

25. **bir:**

Gazel 103

Mısra: 9

Bir, tek.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

26. **bir:**

Gazel 106

Mısra: 8

Bir, tek.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

27. **bir:**

Gazel 116

Mısra: 4
Bir, tek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehî sāyeyi deryāya düşürdi

28. **bir:**
Gazel 117
Mısra: 10
Bir, tek.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

29. **bir:**
Gazel 121
Mısra: 5
Bir, tek.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser’i

30. **bir:**
Gazel 127
Mısra: 1
Bir.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem’i

31. **bir:**
Gazel 131
Mısra: 9
Bir, tek.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir buse ister

32. **bir:**

Müfret 3

Mısra: **1**

Bir, tek.

Akıdı gönlüm şu gibi bir dil-berüh dîdârına
Tür-ı Mûsî'den beter yandum tecellî nârına

33. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Soñ nefesde şaqla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir haṭâ

34. **birisi:-i, -si**

Kaside 1

Mısra: **27**

Birisi.

Birisi Fârûk-ı a'zam zıll-ı ḥaḳ
Âfitâb-ı 'adl ü dîn bedr-i dücâ

35. **biri:-i**

Kaside 1

Mısra: **29**

Biri, diğeri.

Biri Zî'n-nüreyñ dâmâd-ı Resûl
Baḥr-i taḳvâ ma'den-i ḥilm ü ḥayâ

36. **biri:-i**

Kaside 1

Mısra: **31**

Biri, bir tanesi.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

37. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: **34**

Bir.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

38. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: **38**

Bir, tek.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen bahre muħtāc

39. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: **11**

Bir.

Ḳanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğdı devrinde rüşvet defteri

40. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: **15**

Bir, tek.

Bir vezīrūñ kim ṭama 'dan kaçmaya
Ḳayr söze ağızını hīç açmaya

41. **bir:**

Kaside 2

Mısra: **43**

Bir.

Tiğ-ı tizûñ bir âbdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

42. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Bir, tek.

Bahār irdi şun sākıyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

43. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **21**

Bir, belgisiz sıfat.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

44. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **25**

Bir, belgisiz sıfat.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

45. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

Bir, belgisiz sıfat.

Saña bir naşihat diyem güş kıl
Cihān nışdür cümle mey nüş kıl

46. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **35**

Bir.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

47. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: **40**

Bir, tek.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir abbe degmez sarāy-ı cihān

48. **bir:**

Gazel 54

Mısra: **10**

Bir, tek.

Yoluñda her ki vire ākerī gibi cānın
Cihānda cānına hī kimse bir du‘ā kılmaz

49. **bir:**

Gazel 56

Mısra: **3**

Bir, tek.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

50. **bir:**

Gazel 58

Mısra: **5**

Bir, tek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz
Bir buse va' de ider ü biñ cān alur revān

51. **bir:**

Gazel 97

Mısra: 3

Bir, tek.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

52. **bir:**

Gazel 97

Mısra: 4

Bir, bir tane.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

53. **bir:**

Gazel 131

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Yine bir meh-liqā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

54. **bir:**

Gazel 27

Mısra: 4

Belgisiz sıfat.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ hisāba gelmez
Ben daḫi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

55. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 4
Sadece, yalnız.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdām

56. **bir:**
Gazel 41
Mısra: 4
Bir, belgisiz sıfat.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

57. **bir:**
Gazel 52
Mısra: 11
Bir, sayı sıfatı.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

58. **bir:**
Gazel 69
Mısra: 6
Bir, belgisiz sıfat.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kıılır bunları bir āyeti anuñ

59. **bir:**
Gazel 91
Mısra: 9
Bir, belgisiz sıfat.

Çakerī bir şāha kıldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

bir ay:

1. **bir ayda:-da**

Gazel 100

Mısra: 3

Bir ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

bir çäre ol:-

1. **bir çäre olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 2

Bir çare olmak.

Yoluñda n’ola dil biñ päre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çäre olsun

bir dem:

1. **bir dem:**

Gazel 110

Mısra: 6

Bir zaman.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki qalmaya ‘ālem bahār ile

2. **bir dem:**

Gazel 110

Mısra: 8

Bir zaman.

Çaçmazdı tağa şimdi daħi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

3. bir dem:

Gazel 56

Mısra: 5

Bir an.

Senden ayru ger ecel orsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

4. bir dem:

Gazel 70

Mısra: 5

Hiçbir zaman.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berün
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

5. bir dem:

Gazel 112

Mısra: 2

Bir an.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

bir demde:

1. bir demde:-de

Gazel 91

Mısra: 7

Bir an.

āmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar albini bir demde sır

bir gedā:

1. bir gedādur:-dur

Gazel 27

Mısra: 10

(Şair, aşık bağışlanma isteyen) bir dilencidir.

Bī-çāre Çākerī'nüñ 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

bir gül-i ter:

1. bir gül-i ter:

Gazel 28

Mısra: 7

Taze bir gül. - Burada daim olmayan sevgiliden bahsedilmiştir. -.

Gülşende bir gül-i ter yokdur hāzāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hāzānı yokdur

bir gün:

1. bir gün:

Gazel 80

Mısra: 9

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. bir gün:

Gazel 115

Mısra: 8

Bir gün, bir zaman.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korķaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

3. bir gün:

Gazel 123

Mısra: 10

Bir gün, bir zaman.

Şāh luţfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

4. **bir gün:**

Gazel 6

Mısra: 3

Bir zaman, bir gün.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

5. **bir gün:**

Gazel 24

Mısra: 4

Bir gün, eninde sonunda.

Sırrı 'ayān ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Korqaram acıyup yaşum bir gün arada qan ider

6. **bir gün:**

Gazel 102

Mısra: 4

Sonra, ilerde; eninde sonunda, mutlaka.

Bir gün olısar harābī cism-i vīrān gam yime
Ravza-i dārū'l-baqādur çünki 'āşık meskeni

bir habīs:

1. **bir habīs:-em**

Gazel 27

Mısra: 4

Bir alçak, kötü.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ hisāba gelmez
Ben daḥi bir habīsem k'işüm gücüm riyādur

bir iki:

1. **bir iki:**

Gazel 115

Mısra: 4

Birkaç.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daħı

bir kez:

1. bir kez:

Gazel 17

Mısra: 5

Bir defa, bir kez.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. bir kez:

Kaside 2

Mısra: 23

Bir kez, bir defa.

Seni bir kez gören kalur hayrān
Vāy aña kim nazār kıla tekrār

bir laħza:

1. bir laħza:

Gazel 23

Mısra: 7

Çok kısa bir an.

Bir laħza görmezsem seni çāh-ı zenaħdānuñ gamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

2. bir laħza:

Gazel 29

Mısra: 7

Çok kısa bir an.

Göñülde şādlık bir laħza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

3. bir laḫza:

Gazel 91

Mısra: 1

Bir an.

Ey göñül bir laḫza tırma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

bir pāre ol-:

1. bir pāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 8

Bir parça olmak; birazcık.

Cigerden çekme tır-i ğamzeñi tız
Dil ü cān ile o bir pāre olsun

bir zamān:

1. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 4

Bir zamanlar, bir süreliğine.

Aşınāñum cāndan bī-gāneligi o hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

2. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 8

Bir zaman, bir süreliğine.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

3. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 12

Bir zaman, bir süreliğine.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

4. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: **16**

Bir zaman, bir süreliğine.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

birāder:

1. birāder:

Gazel 91

Mısra: **9**

Kardeş.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehūñ
Şāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

bırağ-:

1. bırağur:-ur

Gazel 129

Mısra: **12**

Bırakmak, terk etmek.

Dehānından bırağur engübīni
İşidelden lebüñ vaşfını zenbūr

2. bırağur:-ur

Kaside 2

Mısra: **45**

Bırakmak.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

birkaç:

1. birkaç:

Gazel 76

Mısra: 6

Birkaç.

Berg-i gül gitse ayagüñ öpmege ey serv-ğad
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

bī-ruh-ı yār:

1. bī-ruh-ı yār:

Gazel 42

Mısra: 1

Sevgilinin yanağı olmayan; ona benzemeyen.

Gül bī-ruh-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

bī-şek:

1. bī-şek:

Gazel 72

Mısra: 10

Şüphesiz.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

bī-ser ü pā:

1. bī-ser ü pā:

Gazel 20

Mısra: 5 *Sefil ve perişan.*

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehüñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

bī-ser ü pāy:

1. **bī-ser ü pāy:**

Mesnevi 1

Mısra: **39**

Başsız ayaksız ;zavallı.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luḫfindan irür kaḫraya cāy

bīşe-süz:

1. **bīşe-süz:**

Mesnevi 3

Mısra: **10**

Ormanı yakan.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şīr içerse olur bīşe-süz

bī-şoħbet-i yār:

1. **bī-şoħbet-i yār:**

Gazel 42

Mısra: **10**

Sevgilinin sohbeti olmadan.

Sun bāde ki gönli Çākerī'nüñ
Bī-şoħbet-i yār hoş degüldür

bi's-salāt:

1. **bi's-salāt:**

Gazel 118

Mısra: **8**

Namaz.

Her ki miħrāb kaşların gördi
'Accilū bi's-salāt çağurdi

bī-sümār:

1. **bī-şümār:**

Gazel 102

Mısra: 5

Sayırsız.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur ḥadd ü pāyān ḡam yime

bit-:

1. **biter:-er**

Gazel 12

Mısra: 6

Bitmek, yetişmek.

Her ne dem k'aḡlayam ol kām̄et-i bālāñı görüp
Yaşımıñ ṭamduḡı yirlerde biter serv ü çınār

bī-vefā:

1. **bī-vefānuñ:-nuñ**

Gazel 77

Mısra: 7

Vefasız.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-i miş kısm itdüḡi çün bize Ḳassām-ı ezel

2. **bī-vefā:**

Gazel 48

Mısra: 8

Vefasız.

Ḥalk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḡusn-kemāl
Bu ḡusn daḡı 'ömr gibi bī-vefā durur

3. **bī-vefā:**

Gazel 61

Mısra: 3

Vefasız; sözüñde, muhabbetinde sebatı olmayan.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümde olam mest ü medhüş

biz:

1. **bize:-e**

Gazel 115

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daği

2. **biz:**

Gazel 3

Mısra: 1

Zamir, çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

Sākī getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

3. **bize:-e**

Gazel 77

Mısra: 8

Biz.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevri
Cevr-imiş kısm itdüğü çün bize Kāssām-ı ezel

4. **bizi:-i**

Gazel 107

Mısra: 2

Biz; aşıklar.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

5. **bize:-e**

Gazel 126

Mısra: 14

Birinci çoğul şahıs, biz.

‘Alem nice kez âdem ile taldı boşaldı
Derdâ ki bize daği irür mevt belâsı

6. **bize:-e**

Gazel 127

Mısra: 8

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelim mülk-i Cem’i

7. **bizden:-den**

Gazel 131

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vāy
Çigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

8. **bizi:-i**

Gazel 131

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Hudāvendâ ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliğinden sen bizi ay

9. **bize:-e**

Gazel 48

Mısra: 2

Biz, birinci çoğul şahıs. - Aşıklar.-.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şüfî şalâ durur

10. **biz:**

Gazel 45

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhîrû'l-emr bize baht bu derden açılır

11. **bize:-e**

Gazel 45

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhîrû'l-emr bize baht bu derden açılır

12. **bizi:-i**

Gazel 58

Mısra: 1

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Mey-ḥāneye kıılır bizi irşād pîrümüz
Zâhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

13. **biz:**

Gazel 58

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Maḥşer güninde gam yemezüz biz günâh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yâr ola dest-gîrümüz

14. **bizüm:-üm**

Gazel 59

Mısra: 8

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Zāhid penāh itdi ‘amel al‘asın velī
Luṭfuñ ḥiṣārıdur bizüm ancak penāhumuz

15. **bize:-e**

Gazel 69

Mısra: 7

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Sultān u gedāya iriṣūr raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getir nūṣ idelüm kim

16. **bize:-e**

Gazel 69

Mısra: 12

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḥı olur Őefati anuñ

bizār:

1. **bizār:**

Gazel 129

Mısra: 7

Rahatsız; usanmış.

Ḥudā ol ḥıradan biñ kerre bizār
Ki bütten olmuş ola āsitini

bizār eyle-:

1. **bizār eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 2

Usandırmak.

Karşumuzda it rakibi kendüne yâr eyleme
Cānumuzdan gel bizi luğf eyle bîzâr eyleme

bîzâr id-:

1. **bîzâr iderler:**-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 5

Bıktırmak, usandırmak.

Kişiyi kendüden bîzâr iderler
Eger ki irmek istersin devāya

bî-ziyā:

1. **bî-ziyādur:**-dur

Gazel 27

Mısra: 6

Işıksız.

‘İşyān içinde kalmış bî-nūr [u] bî-ziyādur
Şem‘-i hidâyetünle dil çeşmin eyle rûşen

boş:

1. **boşaldı:**-al, -dı

Gazel 126

Mısra: 13

Boşalmak.

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize daği irür mevt belâsı

boy:

1. **boyuñ:**-uñ

Gazel 116

Mısra: 3

Boy, endam.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

2. boyı:-ı

Gazel 125

Mısra: 1

Boy, endam.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh ‘Alī

3. boyuñ:-uñ

Gazel 132

Mısra: 5

Boy, endam.

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Ṭübādur boyuñ ey muntehā yār

4. boyun:-ın

Gazel 28

Mısra: 3

Beden, boy-pos.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

böyle:

1. böyle:

Gazel 56

Mısra: 4

Aynıyla, bu şekilde.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. böyle:

Murabba 1

Mısra: 13

Böyle, bu şekilde.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

boynı bağlu kul:

1. boynı bağlu kul:

Gazel 16

Mısra: 7

Esir, köle.

Boynı bağlu kul itdi ħurşîdi
Ki şu 'âi durur resen derler

boynuma tak-:

1. boynuma takup:-up

Mesnevi 1

Mısra: 5

Giyemek.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

boynuñı eg-:

1. boynuñı eg:

Gazel 73

Mısra: 8

Boyun eğmek, itaat etmek.

Tâ benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

bu:

1. bu:

Gazel 74

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

2. bu:

Gazel 74

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Çākerī her kim nazar iderse ŧi' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taḥayyülde Kemāl

3. bunlar:-n, -lar

Gazel 116

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavğāya düşürdi

4. bu:

Tahmis 2

Mısra: 4

Bu, işaret zamiri.

Gam degül bilseler aḥvālümi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

5. bu:

Tahmis 2

Mısra: 5

Bu, işaret zamiri.

Olma mağrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup ŧu gibi her ‘āŧıķ-ı pāk

6. bu:

Tahmis 2

Mısra: 10

Bu, iŧaret zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āŧıķ-rüsvādur bu

7. bu:

Tahmis 2

Mısra: 15

Bu, iŧaret zamiri.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyımı yāruñ tolaŧur

8. bu:

Gazel 34

Mısra: 8

Bu.

Ey ‘ilm-i ‘iŧķa ṯālib olan kiŧi gel oķı
Bu fenn-i ŧi‘ri ‘iŧķda kim ḥoŧ risāledür

9. bu:

Gazel 15

Mısra: 9

Bu, iŧaret sıfatı.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī ḥalk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

10. bu:

Gazel 46

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Sākiyā āb-ı ʔarabnāki bu ǧamnāka irür
Muʔribā ǧülgüleyi ʔubbe-i eflāke irür

11. bu:

Gazel 67

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-ǧüşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çin'üñ nigārā ʔaşuñı

12. bu:

Gazel 67

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

‘İlm-i ‘ışǧ ey cüvānlar Çākerī'den öǧrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

13. bu:

Gazel 68

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki ḥoş merdāne varduñ

14. bu:

Gazel 71

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Baña bu dirlik yiter kim cevrüñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

15. bu:

Gazel 90

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerūñe şāhā yazuğdur itme bühtān

16. bu:

Gazel 106

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü qalmaz kişi bu menzilde

17. bu:

Gazel 122

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Ruğında her kişi kim görse zülf-i dildāri
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

18. bu:

Gazel 125

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Gel senūñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubhgāh ‘Alī

19. bu:

Mesnevi 3

Mısra: 41

Bu, işaret sıfatı.

Şu menzil durur bu cihân-ı harâb
Ki kırıldı eyvân-ı Efrâsiyâb

20. bu:

Gazel 49

Mısra: 14

Bu, işaret sıfatı.

Sögdükçe rakîbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la'în du'âya döymez

21. bu:

Gazel 51

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Oda yansun şu cân kim bu hevâ ile türâb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mûr ola hergiz harâb olmaz

22. bu:

Gazel 51

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Cevâb olur mı bu şi're didüm yâra su'âl itdüm
Didi kim Çâkerî hergiz bu sözüñe cevâb olmaz

23. bu:

Gazel 86

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Benüm şîrîn zebânum yâr-ı dil-dârum dil-ârâmum
Hayâtum râhat-ı rûhum bu mürde cismüme cânım

24. bu:

Mesnevi 3

Mısra: **47**

Bu, işaret sıfatı.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

25. **bu:**

Muaşşer 1

Mısra: **1**

Bu, işaret sıfatı.

Dağıdur nîm nîgehüñ dildeki hüzñ ü kederi
Sensin ey şüh bu çarh-ı feleküñ işvegeri

26. **bu:**

Muaşşer 1

Mısra: **37**

Bu, işaret sıfatı.

Eyleme bārī bu gam-hāra tecāhül utanur
.....

27. **bu:**

Murabba 1

Mısra: **14**

Bu, işaret sıfatı.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluğ bi'llāhi
Sen şafāda gāyırılarla ben çekem bu āhı

28. **bu:**

Tahmis 1

Mısra: **2**

Bu, işaret sıfatı.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar aceb bīmār iderler

29. **bu:**

Tahmis 1

Mısra: **12**

Bu, işaret sıfatı.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kı1
Miyân-ı cāna bu pendî kemer kı1

30. **bunları:-n, -lar, -i**

Gazel 69

Mısra: **6**

Bu, işaret zamiri.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kı1ur bunları bir āyeti anuñ

31. **bu:**

Muaşşer 1

Mısra: **28**

Bu, işaret sıfatı.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kırbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu çevre insān

32. **bu:**

Gazel 2

Mısra: **5**

Bu, işaret zamiri.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

33. **bu:**

Gazel 2

Mısra: **10**

İşaret zamiri, bu.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıı Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

34. bu:

Gazel 4

Mısra: 7

Bu, işaret zamiri.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ħakķ bu ħalāvet

35. bu:

Gazel 4

Mısra: 8

Bu, işaret zamiri.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ħakķ bu ħalāvet

36. bu:

Gazel 6

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

37. bu:

Gazel 12

Mısra: 8

Bu, işaret zamiri.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

38. bu:

Gazel 131

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

39. **budur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 9

Bu, işaret zamiri.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oñ hey

40. **budur:-dur**

Müfret 2

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Telḥ-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

41. **bunda:-n, -da**

Kaside 1

Mısra: 41

Bu, işaret zamiri.

Bunda ğam yimez günehten Çākerī
Ger şefī´ olursa anda Muştafā

42. **bu:**

Tesdis 1

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Bu ḥaṭālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiğfār

43. bu:

Tesdis 1

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hūdā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luḡ u 'aḡā

44. bu:

Tesdis 1

Mısra: 16

Bu, işaret sıfatı.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṡla'ı her demde göñül vird-i zebān

45. bu:

Kaside 2

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Güle karşı bu maṡla'ı bülbül
Mest ü ḡayrān olup oḡurdı hezār

46. bu:

Kaside 2

Mısra: 22

Bu, işaret sıfatı.

Ḳatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

47. bu:

Kaside 2

Mısra: 62

Bu, işaret sıfatı.

Çākerī gel du ‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

48. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Bu, işaret sıfatı.

Muğannī def ü çeng ile sāz kıl
Bu zībā naşāyiḥden āgāz kıl

49. **bunca:-n, -ca**

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Bunca, bu kadar.

Ne yatmaḳ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

50. **bu:**

Muaşşer 1

Mısra: **47**

Bu, işaret sıfatı.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘işķıla gencīne-i ḥüzn ü sevdā

51. **bu:**

Tahmis 1

Mısra: **23**

Bu, işaret sıfatı.

Bu ‘ibretle gözüñ aç olma gāfil
Necātī ḥüb-rūlardan ḥazer kıl

52. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 1

Bu, işaret zamiri.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya‘nī gül ruḥlaruña bülbül-i gūyādur bu

53. bu:

Tahmis 2

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya‘nī gül ruḥlaruña bülbül-i gūyādur bu

54. bu:

Tahmis 2

Mısra: 3

Bu, işaret zamiri.

Gam degül bilseler aḥvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra‘nādur bu

55. bu:

Tahmis 2

Mısra: 20

Bu, işaret sıfatı.

Baḳamaz kimse güneş yüzine gözler ḳamaşur
Görenüñ ‘aḳlı gide özge temāşādur bu

56. bu:

Tahmis 2

Mısra: 25

Bu, işaret sıfatı.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

57. **bunda**:-n, -da

Gazel 45

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī 'uñ bunda daḥi çünki seferden açılır

58. **bu**:

Gazel 66

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

59. **bu**:

Gazel 104

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri. - Göz -.

Çeşmüñle kulaḡuñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

60. **bu**:

Gazel 116

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Ḥaḡ'adur kim beni bu rāya düşürdi

61. **bu**:

Gazel 48

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Halk ile 'iřk ehline ey řāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daħi 'ōmr gibi bī-vefā durur

62. bu:

Gazel 79

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Çeşm-i terden luřf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

63. bu:

Gazel 25

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Naķř-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naķķāř-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naķřı k'ol dil-berdedür

64. bu:

Gazel 45

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm iřigüñe
K'āħırü'l-emr bize baħt bu derden açılır

65. bu:

Gazel 51

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su 'āl itdüm
Didi kim Çākeri hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

66. bu:

Gazel 53

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

67. **bundan:-n, -dan**

Gazel 56

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri.

Senden ayru ger ecel korsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kâr eylemez

68. **bu:**

Gazel 81

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gice
Şubh gibi yaşamı pâre kılam

69. **bu:**

Gazel 83

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Bu yolda ben niçe hem-râhı gördüm
Tarîk-ı ışk içinde cânı virmiş

70. **bu:**

Gazel 91

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamân diñlerdi bu pendi Süleymân bâddan

71. bu:

Gazel 95

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

72. bu:

Gazel 101

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

73. bu:

Gazel 103

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhürdur kıan ile kıanün eyleme

74. bu:

Gazel 103

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhürdur kıan ile kıanün eyleme

75. bu:

Gazel 126

Mısra: 19

Bu, işaret zamiri.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadāsı

76. **bu:**

Kaside 2

Mısra: **48**

Bu, işaret sıfatı.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

bu dem:

1. **bu dem:**

Gazel 40

Mısra: **4**

Bu zaman.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

2. **bu dem:**

Gazel 25

Mısra: **7**

Şimdi.

Ƙo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde göñül sāğardadur

3. **bu dem:**

Gazel 79

Mısra: **6**

Şimdi.

Yildügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rū

bu hat:

1. bu haş:

Gazel 18

Mısra: 7

Bu yazı.

‘İşk ehli defterinde bu haş yazılı durur
Her kim ki bāde nūř ide ğamdan rehā dūřer

bu ki:

1. bu ki:

Gazel 62

Mısra: 4

Bu ki, budur.

‘Aceb mi ger dil ucından ğözüm belā ğörse
Mesel durur bu ki yanar şuru yanında yaş

bu penç bitig:

1. bu penç bitigüñ: -üñ

Gazel 10

Mısra: 9

(Çakeri'nin) bu beş beyitlik gazeli.

Şalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āřār

bugün:

1. bugün:

Gazel 62

Mısra: 7

Bugün.

Nigār naşşı ile gel ğöñül bugün hoş ğeç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālini nařķāř

2. bugün:

Gazel 93

Mısra: 3

Bugün.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kazā'dan

3. bugün:

Gazel 130

Mısra: 2

Bugün.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

4. bugün:

Gazel 13

Mısra: 4

Bugün, içinde bulunulan gün.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya dūriş
Bugün ki cevri felekden elüñde fırsat var

5. bugün:

Gazel 13

Mısra: 11

Bugün.

Bugün ki hem suḫanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eyleser Çākeri izhār

6. bugün:

Gazel 6

Mısra: 11

Bugün.

Bir şınuḫ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākeri sende bugün ḫāzır ne var

7. **bugün:**

Gazel 99

Mısra: 10

Bugün; artık, bugünden sonra.

Nesh oldu cihân içre bugün Kışsa-i Mecnûn
Leylî saçuña Çâkerî 'ışkın işiden dir

8. **bugün:**

Müfret 4

Mısra: 1

Bugün, şimdi.

Bugün gül-gonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lâ-büd başuñ sarığıdur şâhî

9. **bugün:**

Gazel 47

Mısra: 9

Bugün.

Şi' r ile devründe bugün Çâkerî
Edrene İstanbul'a ğâlib durur

bühtân:

1. **bühtân:**

Gazel 90

Mısra: 10

İftira.

Terk eylemez bu yolda ser Çâkerî dimişsin
Ol çâkerüne şâhâ yazuğdur itme bühtân

bulın-:

1. **bulınırsa:-ın, -ır, -sa**

Gazel 34

Mısra: 4

Bulunmak; var olmak.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdām

bul-:

1. **bulur:-ur**

Gazel 24

Mısra: 5

Bulmak, elde etmek.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şü kim revān ider

2. **bulırsañ:-ır, -sañ**

Gazel 68

Mısra: 3

Bulmak; elde etmek.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

3. **bulırsa:-ır, -sa**

Gazel 75

Mısra: 6

Bulmak; olmak.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

4. **bulmuş:-muş**

Gazel 75

Mısra: 8

Bulmak; elde etmek.

Ruñında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

5. **bulur:-ur**

Gazel 77

Mısra: 10

Bulmak; meydana gelmek.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Ḥaṅ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

6. **bulur:-ur**

Gazel 85

Mısra: 13

Bulmak; ulaşmak.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetdüm

7. **bulsa:-sa**

Gazel 90

Mısra: 3

Bulmak; olmak, meydana gelmek.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraḳḳī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

8. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 1

Bulmak, elde etmek.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

9. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 2

Bulmak.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

10. **bulursın:**-ur, -sın

Gazel 97

Mısra: 4

Bulmak, elde etmek.

Yolında bir göñül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

11. **bul:**

Gazel 97

Mısra: 7

Bulmak, ulaşmak.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

12. **bulursın:**-ur, -sın

Gazel 97

Mısra: 8

Bulmak, karşılaşmak.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

13. **bulursın:**-ur, -sın

Gazel 97

Mısra: 10

Ermek, ulaşmak.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muştafā'yı Çākeri kim

14. **bulsam:**-sa, -m

Gazel 121

Mısra: **3**
Bulmak, elde etmek.

Ḥāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

15. **bulsa:-sa**
Gazel 121
Mısra: **4**
Bulmak, elde etmek.

Ḥāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

16. **buldısa:-dı, -sa**
Gazel 122
Mısra: **5**
Elde etmek, bulmak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

17. **bulınmaz:-ın, -maz**
Kaside 2
Mısra: **62**
Elde etmek.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

18. **bulmağ:-mağ**
Mesnevi 3
Mısra: **37**
Bulmak; ortaya çıkarmak.

Kaçan kim ḥalel bulmağ ister esās
Ne dānende ḳalur ne dānā-şinās

19. **bulur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 5

Bulmak; var olmak.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

20. **bulur:-ur**

Tahmis 1

Mısra: 17

Bulmak, ulaşmak.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

bulaş:-

1. **bulaşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 17

Bulaşmak, sirayet etmek.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

bülbül:

1. **bülbül:**

Gazel 110

Mısra: 12

Güzel sesli maruf kuş.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hīç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

2. **bülbüle:-e**

Gazel 39

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

3. bülbül:

Gazel 64

Mısra: 5

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahâr mevsimidür ‘ayş u nûşa eyle şürü’

4. bülbül:

Gazel 7

Mısra: 5

Sesinin güzelliğiyle tanınmış olan ötücü kuş; sesi çok güzel olan kimse.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandân elinden âh u feryâd

5. bülbülüñ:-üñ

Gazel 12

Mısra: 4

Güzel sesli maruf kuş.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey ḡonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

6. bülbül:

Gazel 22

Mısra: 5

Bülbül.

Bülbül çemende nâle kılrursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

7. bülbülüñ:-üñ

Gazel 107

Mısra: 8

Güzel sesiyle bilinen kuş ; Aşık.

Gülşen içre meskenin ben bülbülün hâr eyleme
Şubhdur feryādumı güş eyle raħm it dostum

8. bülbül:

Gazel 126

Mısra: 5

Bülbül; aşık.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsi

9. bülbül:

Gazel 133

Mısra: 5

Güzel sesli maruf kuş.

Yağasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

10. bülbül:

Gazel 133

Mısra: 9

Güzel sesli maruf kuş.

Görüp bülbül gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

11. bülbül:

Kaside 2

Mısra: 7

Bülbül.

Güle karşı bu maṭla‘ı bülbül
Mest ü hayrān olup okurdu hezār

12. **bülbül:**

Mesnevi 3

Mısra: **18**

Güzel sesli maruf kuş.

Muğannī bahār irdi eyle ħurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz ħamūş

13. **bülbül:**

Muaşşer 1

Mısra: **32**

Güzel sesli maruf kuş.

Reng-i şad-berg-i ruĥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoĥbetini reşk ile bülbül utanur

14. **bülbülüñi:-üñ, -i**

Murabba 1

Mısra: **10**

Bülbül.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı ĥasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

bülbül gibi:

1. **bülbül gibi:**

Gazel 31

Mısra: **3**

Bülbüle benzer, bülbül gibi.

N'ola bülbül gibi figān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ĥandāndur

bülbül kanı:

1. **bülbül kanı:-ı**

Gazel 35

Mısra: **8**

Bülbül kanı; aşığın kanı.

Niçe bülbülleri gül kıldı qurbān
Henūz alında bülbül kanı vardur

bülbül-i dil:

1. bülbül-i dil:

Gazel 11

Mısra: 4

Gönül kuşu.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

2. bülbül-i dil:

Gazel 122

Mısra: 3

Gönül bülbülü, gönül kuşu.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Figān iderse n'ola tıtdı zāğ gülzārı

bülbül-i gülzār-ı cihān:

1. bülbül-i gülzār-ı cihān:

Tahmis 2

Mısra: 23

Dünya bahçesinin bülbülü.

Nitekim bülbül-i gülzār-ı cihān kıaldı didi
Vaşf-ı hüsnüñde gören şî'r-i Revānīyi didi

bülbül-i gülzār-ı 'ışk:

1. bülbül-i gülzār-ı 'ışk:-ı

Mesnevi 2

Mısra: 1

Gül bahçesinin bülbülü olan aşk.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı 'ışk
Kim dilüñden maḥzen-i esrār-ı 'ışk

bülbül-i gūyā:

1. **bülbül-i gūyādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 2

Öten, söyleyen bülbül.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruḥlarıña bülbül-i gūyādur bu

bülbülün maḥbüb:

1. **bülbülün maḥbüb:-ı**

Gazel 39

Mısra: 1

Bülbülün sevgilisi.

Gerçi kim gül bülbülün maḥbübü vü dildārıdur
Bülbüle kılmaz vefā gül şāhid-i bāzārıdur

bulı gör-:

1. **bulı gör:**

Gazel 11

Mısra: 9

Bulmaya çalışmak.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
'Ömr gidüp qala sözüñ yādigār

bulın:

1. **bulınmaz:--maz**

Gazel 4

Mısra: 7

Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma'nī
Şekerde yokdur el-ḥakḳ bu ḥalāvet

buluş-:

1. **buluşup:-up**

Gazel 87

Mısra: 5

Buluşmak.

Buluşup diller ile zülfünde
Guşsa-y-ile gamı şikâr idelüm

bulut:

1. **bulut:**

Gazel 82

Mısra: 3

Bulut.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi âh
Afet-i rüzgârı çok gördüm

buñal-:

1. **buñaldum:-du, -m**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Sıkıntıya girmek.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

bün-i pejmürde:

1. **bün-i pejmürdedür:-dür**

Gazel 29

Mısra: 2

Eski, çürümüş kök.

Kimüñ kim ey gönül cânanı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yokdur

bünyād:

1. bünyādına:-ın, -a

Gazel 126

Mısra: 3

Yapı.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

bünyād-ı hāne-i dil ü cān:

1. bünyād-ı hāne-i dil ü cān:

Gazel 3

Mısra: 2

Can ve gönülün esas evi.

Sāki getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

bürhān-ı mi‘rāc:

1. bürhān-ı mi‘rāc:

Mesnevi 1

Mısra: 31

Mirac'ın delili; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
Şeh-i bī-hātem ü sulţān-ı bī-tāc

büse:

1. büseye:-y, -e

Gazel 103

Mısra: 9

Öpücük.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir büseye biñ cān viren gelsün dimiş

2. **būse:**

Gazel 131

Mısra: 9

Öpücük.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

3. **būse:**

Gazel 58

Mısra: 5

Öpücük.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir būse va' de ider ü biñ cān alur revān

būstān:

1. **būstāndan:-dan**

Kaside 2

Mısra: 40

Bostan, bahçe.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Būstāndan çıkar şanurlar mār

büt:

1. **büt-den:-den**

Gazel 129

Mısra: 8

Put.

Hudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

büt-hāne:

1. **büt-hānede:-de**

Gazel 67

Mısra: 8
Puthane.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dīl-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

büt-i peymān-şiken:

1. **büt-i peymān-şiken:**

Gazel 6

Mısra: 2

Andını bozan put gibi güzel.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kād kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

büt-i tersā-beçe:

1. **büt-i tersā-beçe:**

Gazel 117

Mısra: 3

Put gibi güzel Hıristiyan çocuğu.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

büt-şiken:

1. **büt-şiken:**

Kaside 1

Mısra: 31

Put kıran; Hz. İbrahim.

Biri fāḥr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şānında indi Hel atā

1.3.C

cām:

1. cām:

Gazel 52

Mısra: 11

Kadeh.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

2. cāmı:-ı

Gazel 53

Mısra: 4

Kadeh.

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

3. cām:

Gazel 69

Mısra: 7

Kadeh.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getir nūş idelüm kim

4. cāmıdur:-ıdur, -

Gazel 38

Mısra: 4

Kadeh; Cemşid'in kadehi.

Cemşid saña 'adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

5. cāma:-a

Gazel 64

Mısra: 1

Kadeh - Aşık anlamında kullanılmıştır. -.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū‘

6. cāma:-a

Gazel 69

Mısra: 17

Şarap.

Cemşīd gibi cāma gönül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

7. cām:

Gazel 69

Mısra: 18

Şarap.

Cemşīd gibi cāma gönül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

8. cām:

Gazel 92

Mısra: 1

Şarap.

Sūfī cām içse la‘l-i nūşından
Sala seccādesini dūşından

9. cāmı:-ı

Gazel 115

Mısra: 4

Kadeh.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı dağı

10. **cāmını:-ın, -i**

Gazel 120

Mısra: 4

Kadeh.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

11. **cām:**

Gazel 125

Mısra: 3

Şarap.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubḡāh ‘Alī

12. **cām:**

Gazel 127

Mısra: 5

Kadeh.

Sākiyā baḡr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḡ ile baḡr-i ḡamı

13. **cām:**

Gazel 133

Mısra: 7

Şarap.

Şeh-i gül devridür sāḡī getir cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

14. **cāmı:-i**

Gazel 43

Mısra: 1

Kadeh.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

15. **cāmın:-ın**

Gazel 61

Mısra: 5

Kadeh.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

16. **cāmı:-ı**

Gazel 53

Mısra: 3

Kadeh.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kalmaz

cāme:

1. **cāmesin:-sin**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Yaka; elbise.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı ğonca cāmesin kılmaya çāk

Cāmī:

1. **Cāmī:**

Gazel 115

Mısra: 10

İran'ın 15. asırda yetişmiş büyük mutasavvıf, mütefekkir, ve âlim şairi.

Çākerī varsa 'Acem mülkine işbu gazelün
Aferīn ancağ olur şi'r diye Cāmī daħi

cām-ı bāde:

1. cām-ı bāde:

Gazel 63

Mısra: 5

Şarap kadehi.

Ḥāḳ oldılar ki her biri sâhib-ķırân imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

2. cām-ı bāde:

Gazel 3

Mısra: 8

Şarap kadehi.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ƣalbinde ıztırāb

3. cām-ı bādeyle: -y, -le

Kaside 2

Mısra: 60

Şarap kadehi.

Salţanat çün gider ƣalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

cām-ı Cem:

1. cām-ı cem:

Gazel 39

Mısra: 7

Şarabın mucidi eski İnan padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Cürm için ḥavf itme Ḥāḳ mücrimlerün gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

2. cām-ı Cem:

Gazel 54

Mısra: 3

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

3. cām-ı Cem:

Gazel 111

Mısra: 5

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Cām-ı Cem şun sākīyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

4. cām-ı Cem:

Gazel 41

Mısra: 8

Cemşid'in kadehi.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden süret degül ki zīrā

5. cām-ı Cem:

Gazel 110

Mısra: 5

Cemşid'in kadehi.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki qalmaya 'ālem bahār ile

6. cām-ı Cem:

Gazel 22

Mısra: 1

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām içer

7. cām-ı Cem:

Gazel 25

Mısra: 8

Cem'in kadehi. - Divan şiirinde şarabın icatçısı sayılan, üzerinde yedi hikmet bulunan kadeh. -.

Ḳo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

8. cām-ı Cem:

Gazel 75

Mısra: 1

Cem'in kadehi.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

9. cām-ı Cem:

Tesdis 1

Mısra: 19

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

İl şanur bādedür içdüğümü cām-ı Cem ile
Ḳūn-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

10. cām-ı Cem'e:-e

Gazel 101

Mısra: 1

Cemşid'in kadehi.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

11. cām-ı cem'e:-e

Gazel 101

Mısra: 4

Şarabı icat eden Cem'in sihirli kadehi.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

12. **cām-ı Cem'i:-i**

Gazel 127

Mısra: 2

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

cām-ı çin:

1. **cām-ı çin'i:-i**

Gazel 129

Mısra: 2

Çin kadehi.

Koğudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çin'i

cām-ı ğam:

1. **cām-ı ğam:**

Gazel 41

Mısra: 1

Gam kadehi; gam şarabıyla dolu kadeh.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfi da kem degüldür

cām-ı gevher-feşān:

1. **cām-ı gevher-feşān:**

Mesnevi 3

Mısra: 23

İnci saçan kadeh.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertūt andan cüvān

cām-ı 'ışk:

1. cām-ı 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 9

Aşk şarabı.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ıŝk nūŝ it kim

cām-ı keyḥusrevī:

1. cām-ı keyḥusrevī:

Mesnevi 3

Mısra: 27

Hüsrevlik kadehi.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ğamdan şikeste za'ıfem ḳavī

cām-ı meyden:

1. cām-ı meyden:-den

Gazel 72

Mısra: 7

şarap kadehi.

Ḥudā ḥaḳḳı ḥaḫādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'ŝūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

cām-ı ŝabāḥ:

1. cām-ı ŝabāḥı:-ı

Gazel 70

Mısra: 8

Sabah içilen şarap kadehi.

Cām-ı şabāhı şundi didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

cām-ı şabūh:

1. cām-ı şabūhı:

Gazel 5

Mısra: 3

Sabah içkisi içilen kadeh.

Tevaqquf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'ḥīri āfāt

cām-ı şāfi:

1. cām-ı şāfi:

Gazel 21

Mısra: 4

Saf şarap; kadeh.

Cām-ı şāfi ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

cām-ı şarāb:

1. cām-ı şarāb:

Gazel 2

Mısra: 2

Şarap kadehi.

'Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma'mūrını bildüñ olur āḥır ḥarāb

cām-ı şarāb:

1. cām-ı şarābı:-ı

Gazel 109

Mısra: 9

Şarap kadehi.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıoma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

cāmūş:

1. **cāmūş:**

Gazel 61

Mısra: 8

Manda, camız.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

cān:

1. **cānına:-ı, -na**

Gazel 44

Mısra: 6

Can, ruh, gönül.

‘Işķuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olınca ḥalāyık du‘ā kıılır

2. **cānı:-ı**

Gazel 62

Mısra: 5

Can, ruh, gönül.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılına lā-cerem gerek yoldaş

3. **cān-ıla:--ıla**

Gazel 11

Mısra: 2

Can, ruh.

İdeliden kara şaçuñla kıarār
Kılmadı cān-ıla gönülde kıarār

4. **cānımuza:-ımuza**

Gazel 13

Mısra: 2

Ruh.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

5. **cānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 2

(Aşığın) canı, ruhu.

Kimüñ kim ey gönül cānānı yoқdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yoқdur

6. **cāna:-a**

Gazel 34

Mısra: 2

Can, ruh (aşık).

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

7. **cānā:-ā**

Gazel 51

Mısra: 3

Ey sevgili.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağırı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

8. **cānını:-ı, -nı**

Gazel 54

Mısra: 6

Can, ruh; ömür.

İnanma lāfina cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

9. cānın:-*m*

Gazel 54

Mısra: 9

Can, ruh; ömür.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

10. cān:

Gazel 68

Mısra: 9

Ruh.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

11. cān:

Gazel 71

Mısra: 5

Can.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ħalāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiġān itsem gerek

12. cāna:-*a*

Gazel 72

Mısra: 2

Can, ruh.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

13. cān:

Gazel 75

Mısra: 3
Can; sevgili.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

14. **cānın:-in**
Gazel 75
Mısra: 9
Can.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

15. **cāna:-a**
Gazel 76
Mısra: 4
Kişi.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

16. **cān:**
Gazel 77
Mısra: 2
Can; gönül.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ ḥayāli göñlüme tül-i emel

17. **cān:**
Gazel 84
Mısra: 13
Can; insan.

Ne cān ki Çākerī şî‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

18. **cānum:-um**

Gazel 85

Mısra: 13

Can; gönül.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

19. **cānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Ruh.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

20. **cānā:-ā**

Gazel 86

Mısra: 9

Ey sevgili.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

21. **cānā:-ā**

Gazel 90

Mısra: 5

Ey can, sevgili.

Aşüfte kılmag için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

22. **cān:**

Gazel 90

Mısra: 8

Can; sevgili.

‘Aķlleri ķılursun leylī řaķuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerķi ey cān

23. cān:

Gazel 96

Mısra: 8

Gönül.

Ķaçan kim tīr-i ġamzeñ cāna geķdi
Sevinüp cān didi oķ uşda mesken

24. cān:

Gazel 97

Mısra: 1

Ruh; gönül.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naķdi ki nā-ġāhān bulursın

25. cānumuzdan: -umuz, -dan

Gazel 107

Mısra: 2

Can, hayat.

Ķarřumuzda it raķībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luşf eyle bīzār eyleme

26. cānumı: -um, -ı

Gazel 108

Mısra: 8

Can, beden.

Gezleyüp gözledi cānumı niřān eylemege
Ol kemān-ebrūyı ġör kim yine müġgānı oķın

27. cān:

Gazel 109

Mısra: 1
Sevgili.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allağ dinilür ğabğabuña

28. cān:

Gazel 120

Mısra: 3

Can, gönül.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

29. cān:

Gazel 121

Mısra: 3

Sevgili.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

30. cānda:-da

Gazel 122

Mısra: 5

Can.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

31. cāndur:-dur

Gazel 132

Mısra: 10

Can; sevgili.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oğ hey

32. **cāna:-a**

Müfret 1

Mısra: **1**

Can, ruh.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eyleser peykānı ten-i 'uryāna incinmez

33. **cānıla:-ıla**

Tesdis 1

Mısra: **15**

Can, gönül.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

34. **cān:**

Mesnevi 3

Mısra: **12**

Can, ruh.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

35. **cān:**

Mesnevi 3

Mısra: **36**

Can, gönül.

Yine bir kadeḥ rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

36. **cān:**

Muaşşer 1

Mısra: **15**

Can, gönül.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıyıl
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyıl

37. **cāndan:-dan**

Murabba 1

Mısra: 3

Can, gönül.

Aşınāñum cāndan bī-gāneliği kı hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

38. **cān:**

Gazel 47

Mısra: 3

Can, gönül.

Ĥān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni‘mete rāğıb durur

39. **cānı:-ı**

Gazel 72

Mısra: 3

Can.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

40. **cānum:-um**

Gazel 75

Mısra: 3

Gönül.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

41. **cān:**

Gazel 93

Mısra: 1
Can, gönül.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

42. **cānum:-um**

Gazel 95

Mısra: 5

Can; sevgili.

Benüm cānum leb-i la'lūñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

43. **cāndur:-dur**

Muaşşer 1

Mısra: 6

Can, beden.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

44. **cāna:-a**

Gazel 32

Mısra: 2

Can, ruh.

Leb-i cānān ki menba'-ı cāndur
Cāna cān-bağş ab-ı hayvāndur

45. **cānına:-ın, -a**

Gazel 54

Mısra: 10

Can, ruh.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā kılmaz

46. **cānın:-ın**

Gazel 54

Mısra: 5

Can; insanın kendi varlığı.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

47. **cān:**

Gazel 56

Mısra: 3

Can, ruh.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

cān al-:

1. **cān al:**

Kaside 2

Mısra: 19

Deyim. Öldürmek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

cān bedende ol-:

1. **cān bedende olduğınca:-duğ, -ınca**

Murabba 1

Mısra: 5

Deyim. Yaşamak, hayatta olmak.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

cān bülbüli:

1. **cān bülbüline:-in, -e**

Gazel 99

Mısra: 3
Can bülbulü.

Cân bülbuline raḥm kıl ey serv-i gül-endām
'Işkuña göñül vireliden oldu ciger-ḥūn

cân çekiş-:

1. **cân çekişür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 5

Deyim. Can çekişmek, ölecek vaziyette olmak.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūḥ kılup cān çekişür

cân fedā:

1. **cân fedā:**

Muaşşer 1

Mısra: 44

Canını feda etmek, canını vermek, hiçbir şey esirgememek.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

cân gel-:

1. **cân geldi:-di**

Muaşşer 1

Mısra: 25

Deyim. Canlanmak, güçlenmek.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağızuma cān
Düşmen oldu kuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

cân kırtar-:

1. **cân kırtarur:-ur**

Gazel 29

Mısra: 5

Deyim. Canını kurtarmak, ölmekten tehlikeli bir durumdan sağ kurtulabilmek; zarar görmemek, sıkıntıya düşmemek.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoıdır

cān murğı:

1. cān murğına: -ı, -n, -a

Gazel 19

Mısra: 3

Gönül kuşu.

Cān murğına geldi dāne dökdi
Göñlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

cān u dil:

1. cān u dil:

Gazel 94

Mısra: 3

Can ve gönül.

Saçuñ zenciri cān u dil çeküben
Cigerden tır-i gamzeñ āh dilden

2. cān u dil:

Gazel 50

Mısra: 7

Gönül.

Şol kadar cān u dil topludur kim
Şāne zülf-i mu‘anbere şıgmaz

3. cān u dile: -e

Gazel 23

Mısra: 8

Can ve gönül.

Bir lahzâ görmezsem seni çāh-ı zenahdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

4. **cān u dili:-i**

Gazel 24

Mısra: 2

Can ve gönül.

Dest-i cefāyla şu kim kāmētini kemān ider
Tır-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

cān u ser:

1. **cān u serdedür:-dedür**

Gazel 25

Mısra: 2

(Aşığın) canı ve başı.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maħmūruñ ki dāyım fikri şūr u şerdedür

cān viren:

1. **cān viren:-en**

Gazel 103

Mısra: 8

Deyim. Can vermek, ölmek.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruħ sīmīn-zeķan la‘līn-dehān

cān vir-:

1. **cān vireyin:-eyin**

Gazel 94

Mısra: 1

Can vermek, ölmek.

Saňa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

2. **cān virmek:-mek**

Kaside 2

Mısra: 17

Can vermek, ölmek.

Ayağuß tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

3. **cān virse:-se**

Gazel 8

Mısra: 5

Deyim. I-Ölmek. II-Bir şeyi çok ister olmak.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

4. **cān virür:-ür**

Gazel 44

Mısra: 5

Deyim. Ölmek.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca halāyık du‘ā kıılır

5. **cān virürisem:-ür, -ise, -m**

Gazel 36

Mısra: 7

Deyim. Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Qabrümde benüm yoldaşum imān olacağdur
Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

6. **cān virürken:-ür, -ken**

Mesnevi 3

Mısra: 39

Deyim. Ölmek.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

7. **cān virürken:**-ür, -ken

Gazel 33

Mısra: 7

Deyim. Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Ḥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

8. **cān virürseñ:**-ür, -se, -ñ-ür, -señ

Gazel 72

Mısra: 9

Ölmek.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yürü şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

cāna geç-:

1. **cāna geçdi:**-di

Gazel 96

Mısra: 7

Deyim. Cana geçmek, cana kadar etki yapmak, işlemek.

Kaçan kim tır-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oḡ uşda mesken

cānān:

1. **cānān:**

Gazel 69

Mısra: 4

Sevgili.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

cānān işigine:

1. cānān işigine: -i, -ne

Gazel 51

Mısra: 7

Sevgilinin eşiği, kapısı - Allah'a bağışlanma için yalvarmak -.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim feth-i bāb olmaz

cān-bahş:

1. cān-bahş:

Gazel 32

Mısra: 2

Can veren, can bağışlayan.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-bahş ab-ı hayvāndur

cān-ı a‘dā:

1. cān-ı a‘dā:

Kaside 2

Mısra: 38

Düşmanın canı.

Ne ‘aceb murğ olur oğuñ ki aña
Cān-ı a‘dā olur hemişe şikār

cān-ı şīrīn:

1. cān-ı şīrīnden: -den

Gazel 124

Mısra: 8

Tatlı can.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şīrīnden daħi yegdür özi

cānı vir-:

1. cānı virmiş:-miş

Gazel 83

Mısra: 7

Deyim. Can vermek, ölmek.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tārīk-ı 'ışık içinde cānı virmiş

cānı yok:

1. cānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 1

Canı yok; cansız.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cānı yokdur

2. cānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 4

Gücü yok. - Cesareti olmamak. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

cānını al-:

1. cānını almadı:-ma, -di

Mesnevi 2

Mısra: 10

Deyim. Öldürmek.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Meḥemmed cānını

cānum al-:

1. **cānum almağa:-mağ, -a**

Gazel 73

Mısra: 3

Deyim. Can almak, öldürmek.

Cānum almağa elüñ degmez ise

El ucıyla tır çek sīneme deg

cānum alurken:

1. **cānum alurken:-ur, -ken**

Gazel 101

Mısra: 7

Deyim. Canını almak, öldürmek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār

Baňa raħm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

cānuñ fidī ol-:

1. **cānuñ fidī olursa:-ur, -sa**

Tahmis 2

Mısra: 22

Canı feda etmek; ölmek.

Her gazel kim okınur yād idüp ol lāle-ħadi

Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

cāy:

1. **cāy:**

Mesnevi 1

Mısra: 40

Yer.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy

Yine luşfindan irür қаtraya cāy

2. **cāy:**

Gazel 131

Mısra: 6
Yer, mahal.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğũ çün

cāy-be-cāy:

1. **cāy-be-cāy:**

Muaşşer 1

Mısra: 45

Yer yer.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kı l luţf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aşlā

cebīn:

1. **cebīnüñe:--üñe**

Gazel 3

Mısra: 5

Alın.

Zühre cebīnüñe nice olmaya müşterī
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūrı āfitāb

cefā:

1. **cefāña:-ña**

Gazel 14

Mısra: 3

Eziyet, incitme.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsīn dimezler

2. **cefā:**

Gazel 83

Mısra: 3

Eziyet.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

3. **cefâdan:-dan**

Gazel 83

Mısra: 3

Eziyet.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

4. **cefâlarıyla:-lar, -i, -y, -la**

Gazel 85

Mısra: 8

Eziyet.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

5. **cefâdan:-dan**

Gazel 93

Mısra: 8

Eziyet, sıkıntı.

‘Uşşâka cefâ kılmayam ayruğ didi dil-ber
Ey vây ki uşanmaz daği dil-dâr cefâdan

6. **cefâya:-y, -a**

Tahmis 1

Mısra: 8

Eziyet, sıkıntı.

Dilâ şabr it gam u derd-i belâya
Taḥammül eyle her lahza cefâya

7. **cefâya:-y, -a**

Tahmis 1

Mısra: 9
Eziyet, sıkıntı.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

8. **cefāyı**: -y, -ı

Gazel 35

Mısra: 5

Eziyet, sıkıntı.

Nigārā hadden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardır

cefā kıl-:

1. **cefā kılmayam**: -ma, -y, -am

Gazel 93

Mısra: 7

Eziyet etmek.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruķ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daħi dil-dār cefādan

cefā taşın:

1. **cefā taşın**: -ın

Gazel 49

Mısra: 7

Eziyet taşı; mermi.

Gönlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

cefā-hüy:

1. **cefā-hüyum**: -um

Gazel 86

Mısra: 6

Eziyet eden.

Melek-ḥūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārum cefā-ḥūyum zarīfūm ehl-i ‘irfānum

cefākār:

1. **cefākār:**

Gazel 56

Mısra: 2

Eziyet eden.

Çākerī āh itme āhuñ gönline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

cefāya dōy-:

1. **cefāya dōymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 1

Eziyete dayanmak.

Cevr itme gönül cefāya dōymez
Raḥm eyle begüm belāya dōymez

cellād-ı cān:

1. **cellād-ı cān:**

Gazel 78

Mısra: 9

Can alan.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

Cem:

1. **Cem:**

Gazel 53

Mısra: 3

Şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer ḳalmaz

2. Cem:

Mesnevi 3

Mısra: **39**

İran'ın Pişdadiyan sūlasından gelen ve şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

Cem cāmı:

1. cem cāmı:

Gazel 39

Mısra: **9**

Cem'in kadehi - Cem'in üzerinde yedi hat bulunan kadehi-.

Meclis-i 'uşşāk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftārıdur

2. Cem cāmı:

Gazel 127

Mısra: **8**

Cem'in kadehi.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

Cem sözin:

1. cem sözin:-in

Gazel 111

Mısra: **5**

Şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdarın hikayesi, anlatılması.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözin
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

cemāl:

1. **cemālīni:-i, -ni**

Gazel 62

Mısra: 8

Güzellik, sevgilinin yüzü.

Nigār naqşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālīni naqqāş

2. **cemālī:-i**

Gazel 84

Mısra: 2

Güzel yüz.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemālī Ka'be'sini perdedāra beñzetedüm

3. **cemālūñ:-üñ**

Mesnevi 1

Mısra: 21

Güzel yüz.

Cemālūñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarḥ-ı sāl-ḥorde

cemāl-i cāvidān:

1. **cemāl-i cāvidāne:-e**

Gazel 105

Mısra: 2

Ölümsüz yüz.

Ta'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

cemāl-i dil-ber:

1. **cemāl-i dil-ber:**

Gazel 19

Mısra: 6

Sevgilinin güzel yüzü.

Dü kevnî virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

cemāl-i hür:

1. **cemāl-i hür:**

Gazel 4

Mısra: 2

Hurilerin güzelliği.

Cemāl-i hür hüsünüden rivāyet
Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

cemālî şem 'i:

1. **cemālî şem 'i:**

Gazel 84

Mısra: 7

Güzelliğin mumu, aydınlığı.

Dimek revā mı nigāri nehāra beñzetedüm
Cemālî şem 'i durur nūr iden nehāri daħi

cemālîñ göreme-

1. **cemālîñ göremez:-emez**

Gazel 30

Mısra: 7

(Sevgilinin) güzel yüzünü görememek.

O Hüsrev göremez Şîrîñ cemālîñ
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

cemālûñ ayı:

1. **cemālũñ ayına:-ın, -a**

Gazel 103

Mısra: 7

Aya benzeyen yüz.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zekān la' līn-dehān

cemī' i günāhı:

1. **cemī' i günāhı:-ı**

Gazel 59

Mısra: 8

Günahların hepsi, tümü.

Zāhid penāh itdi 'amel ḳal'asın velī
Luṭfuñ ḥiṣārıdır bizüm ancak penāhumuz

Cemşid:

1. **Cemşid:**

Gazel 38

Mısra: 3

Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.

Cemşid saña 'adl ile mānend olımaz
Kim ancak anuñ añılan ey şāh cāmıdır

2. **Cemşid:**

Gazel 69

Mısra: 17

Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.

Cemşid gibi cāma gönül virme şaḳın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

Cemşid cāmın:

1. **Cemşid cāmın:-ın**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Kalıp ifade. Cemşid'in kadehi. || Efsaneye göre Cem'in şarap içtiği yedi madenden yapılmış sihirli kadeh.

Neyleriz Cemşid cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

ceng:

1. çeng:

Gazel 28

Mısra: 5

Çalgı aleti.

Hengām-ı lāledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

2. cengi:-i

Gazel 104

Mısra: 5

Savaş.

Çeşmüñle kulağūñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperūñ tutar u bu gönder-i fitne

3. cengi:-i

Kıt'a 1

Mısra: 7

Savaş.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

4. çeng:

Gazel 117

Mısra: 8

Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı.

Da'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

5. **çeng:**

Mesnevi 3

Mısra: **29**

Yay şeklinde eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.

Muğannî def ü çeng ile sâz kııl

Bu zîbâ naşâyihden âgâz kııl

ceng id-:

1. **ceng ide:-e**

Gazel 110

Mısra: **10**

Savaşmak.

Dağı hışâr idindi zirih geydi ebrden

Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahâr ile

2. **ceng idelüm:-elim**

Gazel 115

Mısra: **3**

Savaşmak.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm

Sâkı hâzırlanalum şun bir iki câmı daği

3. **ceng itmege:-meg, -e**

Gazel 49

Mısra: **18**

Savaşmak, çekişmek.

Zülfine tolaşmasun gönül kim

Ceng itmege ejdehâya döymez

4. **ceng itmege:-meg, -e**

Gazel 52

Mısra: 6

Savaşmak, çekişmek.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

5. **ceng itmegüñ:-meg, -üñ**

Gazel 111

Mısra: 8

Savaşmak.

Meyli çünkim dil-berüñ aġyāradur
Aşlı yok ceng itmegüñ aġyār ile

ceng kıl-:

1. **ceng kılmasa:-ma, -sa**

Gazel 110

Mısra: 8

Savaşmak.

Kaçmazdı taġa şimdi daġi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

cennet:

1. **cennetde:-de**

Gazel 41

Mısra: 4

Cennet.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

2. **cennetde:--de**

Gazel 8

Mısra: 4

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki kabūl eyledi ol şāh ceddin

3. cenneti:-i

Gazel 69

Mısra: 10

Cennet.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müselleme
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

4. cennet:

Gazel 78

Mısra: 9

Cennet.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

5. cennet:

Gazel 80

Mısra: 1

Cennet.

Yüzüñ cennet lebüñ `unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaçşāb Edhem

6. cennete:-e

Gazel 111

Mısra: 1

Cennet.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḫtidür dildār ile

7. cennet:

Gazel 121

Mısra: 6
Cennet.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

8. cennet:

Mesnevi 1

Mısra: 2

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir..

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maķāmın cennet eyle

9. cenneti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 28

Ahirette iyi, dindar insanlara mev'ūd olan mekân-ı ma'nevî.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

10. cennet:

Gazel 30

Mısra: 3

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

cennet ehli:

1. cennet ehlinüñ:-nüñ

Gazel 114

Mısra: 2

Cennetlik olanlar.

Göñlüm çekerse 'ışk meyinden melāmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur 'alāmeti

cennet-i ābād:

1. cennet-i ābāda:-a

Gazel 15

Mısra: **10**

Mamur cennet.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

2. cennet-i ābāddan:-dan

Gazel 91

Mısra: **10**

Cennet.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

cennet-i rıdvān:

1. cennet-i rıdvān:

Gazel 97

Mısra: **8**

Cennetin kapıcısı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

cev:

1. cev:

Gazel 72

Mısra: **4**

Zar; arpa.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

cevāb olma:-

1. **cevāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 10

Cevap verememek, yanıtız kalmak.

Cevāb olur mı bu Şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

cevāb ol-:

1. **cevāb olur:-ur**

Gazel 51

Mısra: 9

Cevap vermek II karşılık vermek.

Cevāb olur mı bu Şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

cevher:

1. **cevheri:-i**

Gazel 123

Mısra: 2

Mücevher.

Қadr-i hüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

cevr:

1. **cevr-ile:--ile**

Gazel 66

Mısra: 6

(Sevgilinin yaptığı) eziyetler ile.

Kūh-ı fūrkatde қalan saña қаçan vaşl ola kim
Cevr-ile vaşl yolın baғladı şahrā-yı firāk

2. **cevrüñle:-üñ, -le**

Gazel 71

Mısra: 6
Eziyet, haksızlık.

Çeng-i gâmdan cān giribānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevruñle ney bigi figān itsem gerek

3. **cevrüñ:-üñ**

Gazel 71

Mısra: 7

Eziyet.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

4. **cevr-imiş:--imiş**

Gazel 77

Mısra: 8

Eziyet.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdüğü çün bize Kāsām-ı ezel

5. **cevr:**

Gazel 103

Mısra: 6

Eziyet.

Cevr ile öldürme kâyil olmazuz bu āyine
Bu mesel meşhürdur kan ile kânün eyleme

6. **cevre:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 28

Eziyet.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu cevre insān

7. cevr:

Tahmis 2

Mısra: 12

Eziyet.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hâk olanı cevr ile ber-bād eyler

8. cevr:

Muaşşer 1

Mısra: 42

Haksızlık edip incitme.

İtme ağyār ile ŝoĥbet ŝaĥın ey meh tenhā
Kılma cevr ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

cevr it-:

1. cevr itme:-me

Gazel 35

Mısra: 9

Eziyet etmek.

İgen cevr itme ŝāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. cevr itme:-me

Gazel 49

Mısra: 1

Eziyet etmek.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raĥm eyle begüm belāya döymez

cevr kıl-:

1. cevr kılma:-ma

Gazel 82

Mısra: 7

Eziyet etmek.

Ey felek cevr kılma döne döne
Şiddet-i rüzgârı çok gördüm

cevr-i felek:

1. **cevr-i felekden:-den**

Gazel 13

Mısra: 4

Dünyanın zulmü, eziyeti.

Cihân fenâyıladur müttehem beķāya duriş
Bugün ki cevr-i felekden elünde fırsat var

cevrini çek-:

1. **cevrini çekmek:-mek**

Gazel 77

Mısra: 7

Eziyet çekmek, katlanmak.

Tā ebed çekmek gerek ol bî-vefānuñ cevrini
Cevr-imiş kısım itdügi çün bize Kāssām-ı ezel

cezāya döy-:

1. **cezāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 4

Cezaya dayanmak.

‘Işık ehline zecr kılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

cibril:

1. **cibril:**

Gazel 48

Mısra: 5

Peygamberlere tebliğē memur olan melek, Cebrail.

Ahṡāl-i 'işka ancağ emīn Muřtafā durur
Dirler ki 'işk ḡāline Cibrīl emīn degül

cīfe:

1. **cīfe:**

Gazel 126

Mısra: **15**

Leş.

Dünyāya Nebī cīfe didi řeyḡī neden dir
Ḥoř menzil idi dehr degülmişse fenāsı

ciger:

1. **cigeri:--i**

Gazel 9

Mısra: **10**

Bağır, yürek.

Raḡm eyle begüm Čākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. **cigerden:-den**

Gazel 70

Mısra: **1**

Yürek.

Yā kařlaruñ oğına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'işka girmege evvel ciger gerek

3. **ciger:**

Gazel 70

Mısra: **2**

Yürek; cesaret.

Yā kařlaruñ oğına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'işka girmege evvel ciger gerek

4. **cigerden:-den**

Gazel 94

Mısra: 4

Ciğer, yürek.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben
Cigerden tîr-i gamzeñ âh dilden

5. **cigerden:-den**

Gazel 98

Mısra: 7

Ciğer, yürek.

Cigerden çekme tîr-i gamzeñî tîz
Dil ü cân ile ço bir pâre olsun

6. **cigerde:-de**

Gazel 130

Mısra: 8

Ciğer, yürek.

Ḥabîbâ devâ itme dâğ ile baña
Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

7. **cigerden:-den**

Gazel 131

Mısra: 1

Yürek; derin, içten.

Cihân bizden tehî kılsa gerek vây
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nây

ciger-dâr:

1. **ciger-dâr:**

Gazel 10

Mısra: 6

Yürekli, cesaretli.

Çevürmez tîğ-ı gamzeñden yüzün dil
Hazer kılmaz dil-âverdür ciger-dâr

ciger-hün:

1. **ciger-ğün:**

Gazel 99

Mısra: 4

Yüreği kanlı.

Cân bülbüline raħm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-ğün

cihān:

1. **cihānda:-da**

Gazel 53

Mısra: 5

Dünya.

Cihānda māl-ile faħr eyleyen gönül ele al
Ki maħzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

2. **cihānda:-da**

Gazel 54

Mısra: 10

Dünya.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

3. **cihānda:-da**

Gazel 75

Mısra: 8

Dünya.

Ruħında ħāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

4. **cihān:**

Gazel 99

Mısra: 10

Dünya.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

5. **cihān:**

Gazel 111

Mısra: 1

Dünya.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

6. **cihānda:-da**

Gazel 35

Mısra: 1

Dünya, âlem, cihân.

Cihānda gerçi naqş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

7. **cihānı:-ı**

Gazel 64

Mısra: 3

Dünya, âlem, cihân.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tülū' āfitāb-ı çarlı

8. **cihāna:-a**

Gazel 2

Mısra: 7

Dünya.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

9. **cihān:**

Gazel 5

Mısra: 7

Dünya, alem.

Cihān mir'ātıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fî-küllü zerrāt

10. **cihāna:--a**

Gazel 8

Mısra: 7

Dünya, alem.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenüñ Hakk zarar var

11. **cihān:**

Gazel 13

Mısra: 3

Dünya.

Cihān fenāyıludur müttehem bekāya duriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

12. **cihāna:--a**

Gazel 13

Mısra: 6

Dünya.

Cihāna virme gönül aldanup şakın zinhār
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

13. **cihān:**

Gazel 22

Mısra: 1
Dünya.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

14. **cihānda:-da**

Gazel 75

Mısra: 3

Dünya.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

15. **cihānı:-ı**

Gazel 87

Mısra: 8

Dünya.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı ar idelüm

16. **cihānda:-da**

Gazel 105

Mısra: 3

Dünya.

Gözüm her nağş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

17. **cihān:**

Gazel 126

Mısra: 17

Dünya.

Mezmüm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

18. **cihānda:-da**

Gazel 126

Mısra: 19

Dünya.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadāsı

19. **cihān:**

Gazel 131

Mısra: 2

Dünya.

Cihān bizden tehī kılsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

20. **cihān:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Dünya.

Saña bir naşihat diyem gūş kııl
Cihān nışdür cümle mey nūş kııl

21. **cihān:**

Gazel 52

Mısra: 12

Dünya.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

22. **cihānda:-da**

Gazel 39

Mısra: 4

Dünya, alem.

Devr-i hüsnuñ geçmedin 'adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āsārıdur

cihan 'ayş:

1. **cihan 'ayş:-ı**

Gazel 116

Mısra: 5

Dünya hayatı, yaşamı.

Şīrīn ile telh oldı cihan 'ayşı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

cihān ğamın:

1. **cihān ğamın:-ın**

Kıt'a 1

Mısra: 3

Dünya gamı, kederi.

Yimez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

cihān halkını:

1. **cihān halkını:-nı**

Gazel 104

Mısra: 3

Dünya halkı, insanlar.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftün
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

cihān ma'mūrını āhır:

1. **cihān ma'mūrını āhır:**

Gazel 2

Mısra: 1

Mamur, harap olan dünyanın sonu(nda).

‘Aqılıseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır ħarāb

cihān yüzün:

1. **cihān yüzün:-in**

Gazel 128

Mısra: 3

Dünyanın yüzü, yeryüzü.

Gam ğamāmı cihān yüzün tutdı
Mihir-ruhsāruma niķāb kıanı

cihān-ı ħarāb:

1. **cihān-ı ħarāb:**

Mesnevi 3

Mısra: 41

Harap dünya.

Şu menzil durur bu cihān-ı ħarāb
Ki kıurıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

cihānuñ dirligi:

1. **cihānuñ dirligi:-i**

Gazel 26

Mısra: 3

Dünya yaşamı.

Cihānuñ dirligi maħbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

cihānuñ la‘li:

1. **cihānuñ la‘li:-i**

Gazel 95

Mısra: 6

Dünyanın yakut taşı; kanlı gözyaşı.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

cism:

1. **cismüme:**-üm, -e

Gazel 86

Mısra: 4

Varlık; beden.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāhat-ı rūhum bu mürde cismüme cānum

cism-i vīrān:

1. **cism-i vīrān:**

Gazel 102

Mısra: 4

Viran olmuş beden, cisim.

Bir gün olısar harābī cism-i vīrān gam yime
Ravza-i dārū'l-baḳādur çünki 'āşık meskeni

cūd:

1. **cūdın:**-ın

Gazel 114

Mısra: 7

Cömertlik.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kılmūdām
Kim Haḳ bilür ziyāde kılmūdām şükr-i ni'meti

cümle:

1. **cümle:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Bütün, her.

Saňa bir nařihat diyem gũř kıl
Cihān nīřdũr cũmle mey nũř kıl

2. cũmle:

Gazel 69

Mısra: 11

Bũtũn, hepsi.

Ben yarlıgaram cũmle gũnāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dağı olur şefkati anuğ

3. cũmle:

Gazel 81

Mısra: 7

Hepsi, hep.

Đayr ũ şer cũnki cũmle Đađdandır
Tõhmeti nice rũzgāra kılam

cũmle ‘ālem:

1. cũmle ‘ālem:

Kaside 1

Mısra: 5

Bũtũn insanlar; bũtũn dũnya.

Cũmle ‘ālem cũrmine besdũr hemān
Rađmetũnden zerrece kılsağ ‘ađā

cũmle cũrmin:

1. cũmle cũrmin:-in

Gazel 27

Mısra: 9

Bũtũn suğlarını.

Bĩ-çāre Çākerĩ'nũđ ‘afv eyle cũmle cũrmin
Sen řāh rağmetine muđtāc bir gedādur

cümle halkdan:

1. cümle halkdan:-dan

Murabba 1

Mısra: **18**

Bütün herkes.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

cürm:

1. cürm:

Gazel 39

Mısra: **8**

Günah - Şarap içmenin günah olması. -.

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

2. cürmüñ:-üñ

Gazel 102

Mısra: **5**

Suç, günah.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoḡdur ḥadd ü pāyān ğam yime

3. cürm:

Gazel 113

Mısra: **11**

Suç, günah.

Sebakat raḥmetī ‘alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hâk

4. cürmine:-in, -e

Kaside 1

Mısra: 5
Suç.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘aṭā

5. cürm:

Gazel 59

Mısra: 10

Suç, günah.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

cürm it-:

1. cürm itdüh:-düh

Gazel 68

Mısra: 8

Suç işlemek.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüh ki ol zındāna varduñ

cürm [ü] günāh işle-:

1. cürm [ü] günāh işlemişem:-miş, -em

Gazel 36

Mısra: 3

Suç ve günah işlemek.

Maḥşerde kime raḥmet-i Raḥmān olacaḡdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

cürm ü günāh:

1. cürm ü günāhum:-um

Tedis 1

Mısra: 22

Suç ve günah.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilâ pür-nem ile
Cürm ü günâhum añup geçdi günüm mâtem ile

cürm-çün:

1. **cürm-çün:**

Gazel 48

Mısra: 1

Günah için; gûnahtan.

Mağşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Havf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

cüş-:

1. **cüşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 8

Coşmak, taşmak.

Gelmez oldı hayâli çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cüşından

cüşa gel-:

1. **cüşa gel:**

Gazel 26

Mısra: 1

Çoşmak.

Muğannî cüşa gel vaħt-i nağamdur
Ferah devrânıdur vaħt-i ne ğamdur

cüvân:

1. **cüvân:**

Gazel 60

Mısra: 1

Genç, delikanlı.

Ten pîr oldı Çākerî gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde hadīs-i beyān henüz

2. cüvānlar:-lar

Gazel 67

Mısra: 9

Civanlar, gençler.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerî'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

3. cüvān:

Mesnevi 3

Mısra: 24

Genç.

Ḳanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pîr-i fertüt andan cüvān

1.4.Ç

çağır-:

1. çağırup:-up

Gazel 64

Mısra: 5

Bağırmaq, seslenmek.

Çemende şevk ile bülbül çağırup eydür kim
Bahâr mevsimidür 'ayş u nûşa eyle şürü'

2. çağırup:-up

Gazel 126

Mısra: 5

Bağırmaq.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırup eydür
Ey vây ki mevt üzre durur 'ömr binâsı

çağur-:

1. çağurdu:-dı

Gazel 118

Mısra: 8

Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek.

Her ki mihrâb kaşların gördi
'Accilü bi's-şalât çağurdu

çâh-ı zenaḥdānuñ ğamı:

1. çâh-ı zenaḥdānuñ ğamı:-ı

Gazel 23

Mısra: 7

(Sevgilinin) çene çukurunun gamı.

Bir laḥza görmezsem seni çâh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i 'âlemi cân u dile zındân ider

çâk id-:

1. **çāk idüpdür:-üp, -dür**

Gazel 89

Mısra: 7

Yırtmak.

Çāk idüpdür yaqamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsn

çāk kıl-:

1. **çāk kılmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Kalıp ifade. Yırtmak; gülün açması.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

Çākerī:

1. **Çākerī'den:-ī'den**

Gazel 1

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

2. **çākerüñe:-üñ, -e**

Gazel 90

Mısra: 10

Kul, köle.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

çāker :

1. **çāker idüm:-idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 2
Kul, köle.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben
Niçe yıl işiginde çâker idüm

2. **çâker idüm:**- *idü, -m*

Kıt'a 1
Mısra: 14
Kul, köle.

Şâh-ı 'âlem-penâh sağ olsun
Çâkeriyem ezelde çâker idüm

çâker ol-:

1. **çâker oldı:**-*dı*

Gazel 50
Mısra: 9
Kul, köle olmak.

Çâkerî çâker oldı sen şaneme
Şâdlığımda illere şıgmaz

2. **çâker oldı:**-*dı*

Gazel 88
Mısra: 16
Kul olmak.

'Ulvi olursa Çâkerî'nüñ çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker Kayacuğum

Çâkerî:

1. **Çâkerî:**

Gazel 2
Mısra: 9
15.yüzyıl Divan şairi.

‘Alimüñ ‘ilmiyle ‘âlemde ‘amel kııl Çâkerî
Bu durur pendüm saña vâllahü a‘lem bi‘ş-şavâb

2. Çâkerî:

Gazel 33

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çâkerî ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtisâr ile hoşdur

3. Çâkerî'ye:-ye

Gazel 35

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

İgen cevr itme şâhum Çâkerî'ye
Ki il issüz degül sultânı vardur

4. Çâkerî:

Gazel 36

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Himmet taleb it Çâkerî kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyâret geh-i rindân olacaqdur

5. Çâkerî:

Gazel 3

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ğaddini
Pes devr-i gülde Çâkerî her dil diler şarâb

6. Çâkerî:

Gazel 38

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şağın ki gönül murgı dâמידur

7. Çâkerî:

Gazel 40

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Hevâ ile hâk olmayan Çâkerî ol
Mağabbet harîmine mağrem degüldür

8. Çâkerî:

Gazel 43

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Ço yâd itme zülfi sözün Çâkerî
Uzun kışşadur ol melâl arturur

9. Çâkerî:

Gazel 44

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

10. Çâkerî:

Gazel 45

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Deyn derdine ne dermân idesin Çâkerî sen
Tâli 'ûñ bunda daği çünki seferden açılır

11. **Çākerī:**

Gazel 46

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

12. **Çākerī:**

Gazel 47

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şi‘r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a ğālib durur

13. **Çākerī'ye:-ye**

Gazel 48

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ta‘n kılma kim
Haḫdan selīs naẓm u belāġat ‘atā durur

14. **Çākerī:**

Gazel 49

Mısra: 19

15.yüzyıl Divan şairi.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur şabāya döymez

15. **Çākerī:**

Gazel 50

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī çāker oldı sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

16. **Çākerī:**

Gazel 51

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

17. **Çākerī'ye:-ye**

Gazel 52

Mısra: **11**

15.yüzyıl Divan şairi.

Sākī yine bir cām getür Çākerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

18. **Çākerī:**

Gazel 54

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā kılmaz

19. **Çākerī:**

Gazel 55

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevķ-ı gam-ı hicrānı bilmez

20. **Çākerī:**

Gazel 56

Mısra: 1

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

21. Çākerī:

Gazel 57

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ışkuñ ğamı mihmānımız

22. Çākerī:

Gazel 58

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

23. Çākerī:

Gazel 59

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıлма levḥ ü kalemdür güvāhumuz

24. Çākerī'yi:-yi

Gazel 62

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem‘-veş aqıdur yaş

25. **Çākerī:**

Gazel 63

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

26. **Çākerī'ye:-y, -e**

Gazel 64

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

27. **Çākerī:**

Gazel 65

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ansuz olmadı kimse mahrem-i ‘ışk
Çākerī cām-ı ‘ışk nūş it kim

28. **Çākerī:**

Gazel 66

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī yaqdı zebānın kalemüñ oldu siyāh
Şi‘ riñüñ āteşi vü şu‘le-i germā-yı firāk

29. **Çākerī'den:-den**

Gazel 67

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

30. Çākerī:

Gazel 68

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

31. Çākerī:

Gazel 69

Mısra: 23

15.yüzyıl Divan şairi.

Her dem mey-i ‘ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i ‘ışkuñla durur hilkatı anuñ

32. Çākerī:

Gazel 70

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildāri dir gören
Ahsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

33. Çākerī:

Gazel 71

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

34. Çākerī:

Gazel 72

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

35. Çākerī:

Gazel 73

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Āsitānuñda saña kıl olalı
Çākerī oldu şehā başına beg

36. Çākerī:

Gazel 74

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī her kim nazār iderse şi' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taḥayyülde Kemāl

37. Çākerī:

Gazel 75

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yolında Çākerī cānın dirīĝ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanaĝuña al

38. Çākerī'nüñ: -nüñ

Gazel 76

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

39. **Çākerī:**

Gazel 77

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

40. **Çākerī:**

Gazel 78

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

41. **Çākerī:**

Gazel 79

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

42. **Çākerī:**

Gazel 80

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

43. **Çākerī:**

Gazel 81

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

44. Çākerī'ye:-y, -e

Gazel 82

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Raḥm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zaḥmet-i rüzgārı çok gördüm

45. Çākerī'ye:-y, -e

Gazel 83

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

46. Çākerī:

Gazel 84

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Ne cān ki Çākerī şî'rin okırsa ḥurrem olur
'Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

47. Çākerī:

Gazel 85

Mısra: 17

15.yüzyıl Divan şairi.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzetedüm

48. Çākerī:

Gazel 86

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

49. Çākerī:

Gazel 87

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı ālemde

50. Çākerī:

Gazel 89

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
'Alemi dutdı şehā destān-ı hüsñ

51. Çākerī:

Gazel 90

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

52. Çākerī:

Gazel 91

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

53. **Çākerī:**

Gazel 92

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i raķīb gūşından

54. **Çakerī:**

Gazel 93

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey Çakerī şî'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'ādan

55. **Çākerī:**

Gazel 94

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Okıyan Çākerī şî'rin didi kim
Neler geçdi garību'llāh dilden

56. **Çākerī:**

Gazel 95

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gören dir Çākerī şî'rüñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

57. **Çākerī:**

Gazel 97

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muşafā'yı Çākerī kim

58. Çākerī:

Gazel 98

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

59. Çākerī:

Gazel 99

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī şaçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

60. Çākerī:

Gazel 100

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Gerd-i gamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

61. Çākerī:

Gazel 102

Mısra: 5

15.yüzyıl Divan şairi.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoḫdur ḥadd ü pāyān gam yime

62. Çākerī:

Gazel 103

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī ſimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir bűseye biñ cān viren gelsűn dimiſ

63. Çākerī:

Gazel 104

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çok çeſm-i ſanem görmiſ idi Çākerī ammā
Çeſműñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

64. Çākerī:

Gazel 106

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Aferīn Çākerī kemālűñe kim
Söylenűr dāyimā sözüñ dilde

65. Çākerī'nűñ:-nüñ

Gazel 107

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Gösterűp gün yűzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nűñ gönlin alup ſoñra inkār eyleme

66. Çākerī:

Gazel 108

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī yazar-iken deftere zűlfűñ ſıfatın
Baſladı hűn-ı siyeh hāme niſān eylemege

67. **Çākerī:**

Gazel 109

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

68. **Çākerī:**

Gazel 110

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

69. **Çākerī:**

Gazel 111

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çākerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

70. **Çākerī:**

Gazel 112

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her lahza vara baş қоşa ol bir levend ile

71. **Çākerī:**

Gazel 113

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

72. Çākerī:

Gazel 114

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

73. Çākerī:

Gazel 115

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī varsa 'Acem mülkine işbu gāzelüñ
Aferīn ancağ olur şî'r diye Cāmī daği

74. Çākerī:

Gazel 116

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavgāya düşürdi

75. Çākerī:

Gazel 117

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

76. Çākerī:

Gazel 119

Mısra: **13**

15.yüzyıl Divan şairi.

Dirler n'ola Çākerī dilūnde
Ne olsa gerek nigār derdi

77. Çākerī:

Gazel 120

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülfini şır gibi şır Çākerī gönlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

78. Çākerī:

Gazel 121

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

79. Çākerī:

Gazel 122

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī harīdārı

80. Çākerī:

Gazel 123

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Şāh luṭfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

81. **Çākerī:**

Gazel 124

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Akl olan muhtaşar kılar sözi

82. **Çākerī:**

Gazel 125

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

83. **Çākerī:**

Gazel 126

Mısra: 21

15.yüzyıl Divan şairi.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

84. **Çākerī:**

Gazel 127

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Düşde ta‘līm kılar Çākerī Hāfiz saña çün
Ne ‘aceb şi‘r ile başsañ şu‘arā-yı ‘Acem'i

85. **Çākerī:**

Gazel 129

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Kime dil virdi miskîn Çâkerî kim
Uyutmaz halkı feryâd u enîni

86. Çâkerî:

Gazel 130

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Neden şayîmem dir ‘aceb Çâkerî yâr
Ki pürdür lebi şekkerînden dehâni

87. Çâkerî:

Gazel 131

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

88. Çâkerî:

Gazel 132

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cândur Çâkerî dil-dârı oğ hey

89. Çâkerî:

Gazel 133

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Du ‘â kıl Çâkerî Şeh Bâyezîd'e
Sağâvetde ki oldur Hâtem-i Tayy

90. Çâkerî:

Kaside 1

Mısra: **41**

15.yüzyıl Divan şairi.

Bunda gam yimez günehden Çākerī
Ger şefī' olursa anda Muştafā

91. **Çākerī:**

Kaside 2

Mısra: **61**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī gel du'ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

92. **Çākeriyem:-y, -em**

Kıt'a 1

Mısra: **14**

15.yüzyıl Divan şairi.

Şāh-ı 'ālem-penāh sağ olsun
Çākeriyem ezelde çāker idüm

93. **Çākerī:**

Mesnevi 2

Mısra: **29**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

94. **Çākerī:**

Mesnevi 3

Mısra: **4**

15.yüzyıl Divan şairi.

Muğannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şī' rin āgāz kıl

95. **Çākerī:**

Muaşşer 1

Mısra: **45**

15.yüzyıl Divan şairi.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kı l luţf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūh-ı şeker-leb aşlā

96. **Çākerī:**

Tahmis 1

Mısra: **21**

15.yüzyıl Divan şairi.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

97. **Çākerī:**

Tahmis 2

Mısra: **22**

15.yüzyıl Divan şairi.

Her gāzel kim oqınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

98. **Çākerī:**

Tedis 1

Mısra: **26**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Ḥüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

99. **Çākerī'yi:--yi**

Gazel 4

Mısra: **9**

15. yüzyıl Divan şairi.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

100. Çākerī:

Gazel 5

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maķālāt

101. Çākerī:

Gazel 7

Mısra: 7

15. yüzyıl Divan şairi.

Yazaldan Çākerī 'ışkuñ kitābın
Okınmaz kıssa-i Şīrīn ü Ferhād

102. Çākerī:

Gazel 8

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Devrān-ı felek Çākerī gönluñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

103. Çākerī:

Gazel 9

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne ķuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

104. Çākerī:

Gazel 11

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Sözde kemâli bulı gör Çâkerî
‘Ömr gidüp kıala sözüñ yâdigâr

105. Çâkerî:

Gazel 13

Mısra: 12

15.yüzyıl Divan şairi.

Bugün ki hem suhanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çâkerî izhâr

106. Çâkerî:

Gazel 15

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Bu ebyâtuñdan ötri Çâkerî halk
Gidersin cennet-i âbâda dirler

107. Çâkerî:

Gazel 16

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi. Ey Çakeri.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulq-ile
Çâkerî sevdigün hasen dirler

108. Çâkerî:

Gazel 17

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey Çâkerî göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşâkuñ halk içre ‘ayân eyler

109. **Çākerī:**

Gazel 18

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Takdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

110. **Çākerī:**

Gazel 19

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ƙo Çakerī ğayrı kıl u kıali
Çün geldi dile maķāl-ı dil-ber

111. **Çākerī:**

Gazel 21

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī virdi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

112. **Çākerī:**

Gazel 22

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

113. **Çākerī:**

Gazel 23

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Dolaşduđ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

114. **Çākerī:**

Gazel 25

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī söz yoğ kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

115. **Çākerī:**

Gazel 6

Mısra: **11**

15.yüzyıl Divan şairi.

Bir şınuğ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

116. **Çākerī:**

Gazel 10

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

117. **Çākerī:**

Gazel 12

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Nāle vü zārī kıılır hasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zūlf ü ruhuñdan şanemā

118. **Çākerī:**

Gazel 20

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘Aşıkun kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

119. **Çākerī:**

Gazel 28

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şi’r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulţān
İhsānı aña eyler k'anun zebānı yoğdur

120. **Çākerī:**

Gazel 29

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘aşık derdinün dermānı yokdur

121. **Çākerī:**

Gazel 31

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī han-ı ‘ışka mihmāndur

122. **Çākerī:**

Gazel 32

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muşafā‘ya ki hatm-i devrāndur

123. **Çākeriyā:-yā**

Gazel 53

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi; ey Çakeri!

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tüt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

124. **Çākerī'nüñ:-nüñ**

Gazel 88

Mısra: 15

15.yüzyıl Divan şairi.

'Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Kāyacuğum

125. **Çākerī'nüñ:-nüñ**

Gazel 96

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Didüm kim aldı gönlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

126. **Çākerī'ye:-y, -e**

Gazel 101

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

127. **Çākerī'ye:-y, -e**

Mesnevi 1

Mısra: 1

15. yüzyıl Divan şairi.

İlâhî Çâkerî'ye rahmet eyle
Kıyâmetde maqâmın cennet eyle

128. Çâkerî'ye:-y, -e

Mesnevi 1

Mısra: 36

15.yüzyıl Divan şairi.

Bilürem bende yokdur ol liyâkat
Ki diyem Çâkerî'ye kıl şefâ'at

129. Çâkerî'nüñ:-n, -üñ

Gazel 41

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey yâr Çâkerî'nüñ düşdügini görürseñ
'Ayb itme mest-i miskîn şâbit-ka-dem degüldür

130. Çâkerî:

Gazel 60

Mısra: 1

15.yüzyıl Divan şairi.

Ten pîr oldı Çâkerî gönül cüvân henüz
Çün oldı dil dilüñde hadîs-i beyân henüz

131. Çâkerî'nüñ:-nüñ

Gazel 61

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gözine uyhu gelse Çâkerî'nüñ
Kılurdu dil-berin düşde der-âgüş

132. Çâkerî'nüñ:-n, -üñ

Gazel 27

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Bî-çâre Çâkerî'nün 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şâh rahmetine muhtâc bir gedâdur

Çâkerî güftârî:

1. Çâkerî güftârıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 10

Çakeri'nin şiiri.

Meclis-i 'uşşâk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şâh-ı devrân devletinde Çâkerî güftârıdur

çâkeri ol-:

1. çâkeri olursa:-ur, -sa

Gazel 88

Mısra: 15

Köle olmak.

'Ulvî olursa Çâkerî'nün çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker Kayacuğum

çâkerî sözin:

1. çâkerî sözin:

Gazel 14

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi olan Çakerinin sözü, şiiri; şiirde anlatmış olduğu aşkı.

Şular kim Çâkerî sözin okırlar
Hadîş-i Hüsrev ü Şîrîn dimezler

çâkerî vaşfın:

1. çâkerî vaşfında:-ın, -da

Gazel 34

Mısra: 9

Çakeri'nin vasfı, anlattığı.

Vaşfinda şekkerin lebinün Çakeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şirîn maķāledür

çakeri'nün çeşmi:

1. **çakeri'nün çeşmi:-i**

Gazel 26

Mısra: 16

Çakeri'nin gözü.

Görelde Çakeri'nün çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmin ey dost

çakeri'nün gönli:

1. **çakeri'nün gönli:-i**

Gazel 42

Mısra: 9

Çakeri'nin gönlü.

Sun bāde ki gönli Çakeri'nün
Bī-şoĥbet-i yār hoş degüldür

çal-:

1. **çalasın:-a, -sın**

Mesnevi 3

Mısra: 7

Çalgı çalmak.

Muġannī çalasın yine erġanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

2. **çal:**

Gazel 49

Mısra: 11

Bir müziġi dinlemeyi saġlayan aleti çalıştırmak.

Ey muṭrib-i ʿiṣk al nevāyı
Kim leṣker-i am nidāya dōymez

Çār:

1. Çār:

Kaside 1

Mısra: 24

Dört.

Çār-yār-ı Muṣṭafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdk u şafā

äre:

1. äre:

Gazel 70

Mısra: 3

are, özüm.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla äre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

äre bul-:

1. äre bulsa: -sa

Gazel 94

Mısra: 5

Deva bulmak, sıkıntıyı çözümlemek.

Göñül derdine bulsa kimse äre
Gile itmez idi her şāh dilden

äre eyle-:

1. äre eyle:

Gazel 59

Mısra: 11

Derman ver, yardım et.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

çarh:

1. çarha:-a

Gazel 2

Mısra: 8

Felek.

Gaflet ile virme dil 'âşık cihâna gey şağın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrâsiyâb

2. çarh:

Gazel 91

Mısra: 3

Felek; baht.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamân diñlerdi bu pendi Süleymân bâddan

3. çarh:

Gazel 100

Mısra: 6

Felek.

Bâde-i köhneyi koma elden
Çarh olduğa hum kadeh meh-i nev

4. çarh:

Gazel 118

Mısra: 1

Felek.

Yârdan beni çarh ayurdu
Veh ki zulmini hâdden aşurdu

5. çarh:

Kıt'a 1

Mısra: **9**

Felek.

Seg-i şahırā dimezden öñdin çarh
İtlerünle kapuñda hem-ser idüm

çarh devrini:

1. çarh devrini:-i, -ni

Gazel 54

Mısra: **8**

Felek devri; ömür.

Ki çarh devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

çarh ur-:

1. çarh urur:-ur

Gazel 126

Mısra: **9**

Dönmek.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim dañi yok ğayr ğidāsı

çarh-ı devvār:

1. çarh-ı devvār:

Gazel 56

Mısra: **8**

Daima dönen felek.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarh-ı devvār eylemez

çarh-ı felek:

1. **çarḥ-ı felek:**

Gazel 109

Mısra: **8**

Baht, talih.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüne

çarḥ-ı felek okları:

1. **çarḥ-ı felek okları:-lar, -ı**

Gazel 63

Mısra: **3**

Feleğin oku.

Çarḥ-ı felek kemān u havādisdür okları
Derdā ki ādem oğlanı miskīn nişān imiş

çarḥ-ı feleküñ:

1. **çarḥ-ı feleküñ:-üñ**

Muaşşer 1

Mısra: **1**

Felek.

Dağıdur nīm nigeḥüñ dildeki ḥüzn ü kederi
Sensin ey şūḥ bu çarḥ-ı feleküñ 'işvegeri

çarḥ-ı ğaddār:

1. **çarḥ-ı ğaddār:**

Gazel 56

Mısra: **10**

Gaddar felek.

Bī-dirīğ urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Gırra olma 'ömre kim tīğ-i helākı her nefes

çarḥ-ı gerdān:

1. **çarh-ı gerdân:**

Mesnevi 2

Mısra: 9

Kalıp ifade. Dönen dünya.

Çarh-ı gerdân öldürür mihmânını
Almadı mı Şeh Mehemmed cânını

çarh-ı kec-reftâr:

1. **çarh-ı kec-reftâr:**

Gazel 13

Mısra: 1

Eğri giden felek.

Getür berü meyi sâkî ki çarh-ı kec-reftâr
Ecel havâle kılar cânımuza leyl ü nehâr

çâr-yâr-ı Muştafâ:

1. **çâr-yâr-ı Muştafâ:**

Kaside 1

Mısra: 23

Hz. Peygamber'in dört dostu; dört halife.

Çâr-yâr-ı Muştafâ k'anlar durur
Çâr rükn-i Ka'be-i şıdk u şafâ

çek-:

1. **çek:**

Gazel 73

Mısra: 4

Çekmek; yönlendirmek.

Cânum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tîr çek sîneme deg

2. **çeker:-er**

Gazel 78

Mısra: 7
Çekmek; kaldırmak.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aħmak olur her tavīl

3. **çekgil:-gil**

Gazel 88

Mısra: 2
Çekmek; göndermek.

Ey hüsñ iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Kayacuğum

4. **çekse:-se**

Gazel 91

Mısra: 8
Çekmek; açmak - Görünmek. -.

Ḳāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Sad hezārān māh-rūlar ḳalbini bir demde sır

5. **çeküben:-üben**

Gazel 94

Mısra: 3
Çekmek, çıkarmak.

Saçuñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tūr-i ğamzeñ āh dilden

6. **çeker:-er**

Gazel 113

Mısra: 5
Katlanmak, çekmek.

Zülfü gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebī

7. **çekdügin:**-dügi, -n

Gazel 113

Mısra: 6

Katlanmak.

Zülfi gönlüm çeker gönül derdin

Her kişi çekdügin bilür çelebî

8. **çekerse:**-er, -se

Gazel 114

Mısra: 1

Çekmek, katlanmak.

Gönlüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti

Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

9. **çeker:**-er

Gazel 123

Mısra: 8

Çekmek; çalmak.

El şunar la'line zülfi dīvdür

Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

10. **çekme:**-me

Gazel 98

Mısra: 7

Çekmek, almak.

Cigerden çekme tīr-i gamzeñi tīz

Dil ü cān ile o bir pāre olsun

çelebî:

1. **çelebî:**

Gazel 113

Mısra: 6

Çelebi; kibar, nazik çocuk (küçümsemek maksadıyla).

Zülfi gönlüm çeker göñül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

çelîpâ:

1. **çelîpâ:**

Gazel 117

Mısra: 4

Haç.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

çemen:

1. **çemende:-de**

Gazel 53

Mısra: 9

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

Çemende lâle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çâkeriyâ şubh-dem geçer kalmaz

2. **çemende:-de**

Gazel 64

Mısra: 5

Çimen. || Bahçe.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahâr mevsimidür ‘ayş u nûşa eyle şürü’

3. **çemende:-de**

Gazel 20

Mısra: 3

Bahçe, ağaç ve çiçeği olan çayır.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bâlâsına yâruñ hem-ser

4. **çemende:-de**

Gazel 22

Mısra: 5

Bahçe, çimen.

Bülbül çemende nâle kılursa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

5. **çemende:-de**

Gazel 28

Mısra: 4

Bahçede. - Burada cennet bahçesi anlamında kullanılmıştır. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

6. **çemende:-de**

Gazel 75

Mısra: 1

Bahçe.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

7. **çemende:-de**

Gazel 85

Mısra: 5

Bahçe - Saray -.

Çemende gül ki zümürüd serīrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

8. **çemende:-de**

Gazel 85

Mısra: 9

Bahçe.

Hemân ki gördüm anı sengsâre beñzetedüm
Çemende serve seher jâle yağdı seng-miṣāl

9. **çemende:-de**

Gazel 96

Mısra: 2

Bahçe.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

10. **çemende:-de**

Gazel 101

Mısra: 4

Bahçe.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

11. **çemenden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Çimen, çayır.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥândan günbed-i hâdrâ kılursın

çenâr:

1. **çenâr:**

Kaside 2

Mısra: 28

Çınar ağacı.

Ḳaddüñi kumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenâr

çeng ü rebâb:

1. **çeng ü rebāb:**

Gazel 2

Mısra: **6**

Çeng ve rebab.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

çeng-i ğamdan:

1. **çeng-i ğamdan:-dan**

Gazel 71

Mısra: **5**

Gam, keder pençesi.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiġān itsem gerek

çeng-i ğamuñ:

1. **çeng-i ğamuñ:-uñ**

Gazel 23

Mısra: **10**

Gamlı el.

Dolaşduġ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i ğamuñ nālān ider

çeng-i ‘işkuña düş-:

1. **çeng-i ‘işkuña düşeli:-eli**

Gazel 24

Mısra: **9**

Aşkın pençesine düşmek.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şıfat fiġān ider
Düşeli çeng-i ‘işkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

çengine düşüp ‘işkuñ:

1. **çengine düşüp 'ışkuñ:**

Gazel 17

Mısra: 8

(Sevgilinin) aşkının pençesine, eline düşmek. Aşkın buyruğu altına girmek.

Ben bezm-i belâ içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki figân [eyler]

çerâg-ı devletinüñ nûrı:

1. **çerâg-ı devletinüñ nûrı:-ı**

Gazel 30

Mısra: 2

Talih mumunun ışığı.

Ne nâzır kim anuñ manzûrı yokdur
Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

çerâg-ı dîde-i girvân:

1. **çerâg-ı dîde-i girvânımız:-ımız**

Gazel 57

Mısra: 8

(Aşığın) ağlayan gözlerinin ışığı.

Ey çerâg-ı dîde-i girvânımız
Ruĥlaruñsuz rûz-ı bahtum karadur

çeşm:

1. **çeşmüm:-üm**

Gazel 37

Mısra: 3

Göz.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i 'âşık râst-bîndür

2. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 44

Mısra: 4

Göz.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevr ü cefā kıılır

3. **çeşmüñde:-üñ, -de**

Gazel 60

Mısra: 10

Göz.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardır dañi hāb-ı girān henüz

4. **çeşmine:-in, -e**

Gazel 76

Mısra: 3

Göz.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

5. **çeşme:-e**

Gazel 92

Mısra: 7

Göz.

Gelmez oldı hayāli çeşme meger
Havf ider bañr-i eşk cūşından

6. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 98

Mısra: 5

Göz.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

7. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 1

Göz.

Çeşmüñ olalı hüsñ iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

8. **çeşmüñle:-üñ, -le**

Gazel 104

Mısra: 5

Göz.

Çeşmüñle kulağüñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

9. **çeşmi:-i**

Gazel 104

Mısra: 8

Göz.

Her deyr kapusın utanıp yapı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

10. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 10

Göz.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

11. **çeşmüm:-üm**

Gazel 123

Mısra: 4

Göz.

Düşeli la‘lün hayâli dîdeme
Hûn-ı dilden taldı çeşmüm sâgarı

12. **çeşmi:-i**

Gazel 41

Mısra: 4

Göz; kaynak.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

13. **çeşm:**

Gazel 47

Mısra: 3

Göz.

Hân-ı cemâlınden anuñ çeşm ü cân
Her biri bir ni‘mete râğıb durur

14. **çeşmi:-i**

Gazel 32

Mısra: 7

Göz.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-beruñ gülistândur

çeşme:

1. **çeşme:**

Gazel 80

Mısra: 5

Çeşme.

Görelde gün yüzüñi çeşme gibi
Kâlıpdur gözlerüm bî-âb Edhem

çeşme-i hayvâna:

1. **çeşme-i hayvāna:-a**

Gazel 68

Mısra: 4

Ölümsüzlük suyu.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

çeşme-i hayvān:

1. **çeşme-i hayvānumuz:-umuz**

Gazel 57

Mısra: 2

Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.

Ey dehānuñ piste-i handānumuz
Hāk-i pāyuñ Çeşme-i hayvānumuz

çeşm-i ‘ālem:

1. **çeşm-i ‘ālem:**

Gazel 25

Mısra: 6

Dünya gözü.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i ‘ālem görmedi bu nağş-ı k'ol dil-berdedür

çeşm-i ‘āşık:

1. **çeşm-i ‘āşık:**

Gazel 37

Mısra: 4

Aşığın gözü.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘āşık rāst-bīndür

çeşm-i girvān:

1. **çeşm-i giryān:**

Muaşşer 1

Mısra: **24**

Ağlayan göz.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i 'ışkıyile oldı derūnum sūzān

çeşm-i giryānuñ:

1. **çeşm-i giryānuñ:-uñ**

Gazel 77

Mısra: **9**

Ağlayan göz.

Çeşm-i giryānuñ harāba tıtdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden halel

çeşm-i maħmūruñ fikri:

1. **çeşm-i maħmūruñ fikri:**

Gazel 25

Mısra: **1**

(Sevgilinin) süzülerek bakan gözünün fikri, düşüncesi.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maħmūruñ ki dāyım fikri şūr u şerdedür

çeşm-i şanem:

1. **çeşm-i şanem:**

Gazel 104

Mısra: **9**

Put gibi güzelin gözü.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. **çeşm-i şanem:**

Gazel 117

Mısra: 9

Put gibi güzelin gözü.

Çākerī lāf-ı ʿibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

çeşm-i terden:

1. **çeşm-i terden:-den**

Gazel 79

Mısra: 7

Yaşlı göz.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. **çeşm-i terden:-den**

Gazel 95

Mısra: 6

Yaşlı göz.

Benüm cānum leb-i laʿlūñ görelden
Cihānuñ laʿli çıkdı çeşm-i terden

çeşm-i zerrin:

1. **çeşm-i zerrin:**

Kaside 2

Mısra: 26

Altın göz; nergis.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrin açdı nergis-vār

cevgān:

1. **cevgānıyla:-ı, -y, -ıla**

Gazel 68

Mısra: 5

Ucu eğri cirit sopası.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

çevre:

1. çevresinde: *-si, -n, -de*

Gazel 61

Mısra: 7

Etraf, civar.

Maħalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

çevürmez yüzün:

1. çevürmez yüzün: *-in*

Gazel 10

Mısra: 5

Deyim. Yüz çevirmek, gösterdiği ilgiyi kesmek.

Çevürmez tīg-ı gamzeñden yüzün dil
Hazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

çiçek:

1. çiçek:

Gazel 85

Mısra: 15

Çiçek.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

çigzin-:

1. çigzinür: *-ür*

Gazel 106

Mısra: 5

Dönmek, hareket etmek.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

çık-:

1. **çıkar:-ar**

Gazel 57

Mısra: 5

Yükselmek.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

2. **çıkılmış:-miş**

Gazel 85

Mısra: 5

Çıkmak; oturmak.

Çemende gül ki zümürürd serīrine çıkmış
Şeherde taḥtı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

3. **çıkma:-ma**

Gazel 91

Mısra: 3

Çıkmamak; ayrılmamak.

Çarḥ göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

4. **çıkup:-up**

Gazel 101

Mısra: 3

Çıkmak; görünmek.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı şehir serve çıkup şöyle didi

5. **çıkmağa:-mağ, -a**

Gazel 127

Mısra: 4

Çıkmak; görünmek.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nağşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmağa deyrüñ şanemi

6. **çıkar:-ar**

Kaside 2

Mısra: 40

Çıkmak, görünmek.

Ser-i nîzeñ zırıldan itse güher
Büstândan çıkar şanurlar mār

7. **çıkdı:-dı**

Gazel 95

Mısra: 6

Ortaya çıkmak.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

çık-:

1. **çıkdı:--dı**

Gazel 3

Mısra: 7

Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek.

Şahrāya çıkdı pîr-i şükûfe 'aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ƙalbinde ıztırāb

çıkar-:

1. **çıkaralar:-a, -lar**

Gazel 99

Mısra: 7

Yükseltmek; erişmek.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

çin:

1. çin'ün:-ün

Gazel 67

Mısra: 7

Kıvrım ; Çinli ressam.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çin'ün nigārā kaşuñı

çin seherden:

1. çin seherden:-+den-den

Gazel 113

Mısra: 4

Sabahın erken vakti.

Şām-ı zülfün hayāliyile şabā
Çin seherden turur görür ‘arabı

çin-i zülfindedür:

1. çin-i zülfindedür:-indedür

Gazel 16

Mısra: 5

Sevgilinin saçının kıvrımı.

Çin-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

çoğ:

1. çoğ:

Gazel 59

Mısra: 10

Çok, fazla.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

çok:

1. çok:

Gazel 104

Mısra: 9

Çok.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. çok:

Gazel 25

Mısra: 5

Çok, pek çok.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i ‘ālem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

3. çok:

Gazel 82

Mısra: 1

Çok, fazla.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

4. çok:

Gazel 82

Mısra: 2

Çok, fazla.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

5. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 4

Çok, fazla.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rüzgāri çok gördüm

6. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 6

Çok, fazla.

Faqr elinden hālāş kıl yā Rab
Kılllet-i rüzgāri çok gördüm

7. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 8

Çok, fazla.

Ey felek cevır kılma döne döne
Şiddet-i rüzgāri çok gördüm

8. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 10

Çok, fazla.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgāri çok gördüm

9. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 12

Çok, fazla.

Umaram devletüñde bendesiyem
Râhat-ı rûzgârı çok gördüm

10. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 14

Çok, fazla.

Raħm kııl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zaħmet-i rûzgārı çok gördüm

11. **çok:**

Gazel 83

Mısra: 4

Çok, pek çok.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

12. **çokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 5

Çok, fazla.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raħmet-i Raħmāna yoħdur ĥadd ü pāyān ġam yime

13. **çok:**

Mesnevi 2

Mısra: 30

Çok.

Çākerī sözin tutarsa şehriyār
Raħmet eyler raħmeti çok Kirdgār

14. **çok:**

Murabba 1

Mısra: 1
Çok, uzun.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

15. çok:

Gazel 59

Mısra: 12

Çok, pek.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

16. çok:

Gazel 125

Mısra: 6

Çok, fazla.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

17. çok:

Mesnevi 1

Mısra: 3

Çok, fazla.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstahak oldum ‘azāba

çok bağışlayıcı:

1. çok bağışlayıcı: -y, -ıcı

Gazel 58

Mısra: 6

Çok bağışlayıcı -Sevgili; Allah -.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

çok başlu hindî:

1. **çok başlu hindîdur:-dur**

Gazel 106

Mısra: 7

Çok maharetli, becerikli bir Hintli.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

çü:

1. **çü:**

Gazel 51

Mısra: 8

Çünkü.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

2. **çü:**

Gazel 52

Mısra: 4

Çünkü.

La'lünde ḥaṭuñ niçün olur ḳanuma teşne
Çü ab-ı ḥayāta irişen teşne-leb olmaz

3. **çü:**

Gazel 130

Mısra: 6

Çünkü.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

4. **çü:**

Mesnevi 3

Mısra: **26**
Nedeniyle.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

çüb:

1. **çüb:**

Gazel 10

Mısra: **2**

Ağaç, odun; çöp.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

çün:

1. **çün:**

Gazel 12

Mısra: **7**

Çünkü, nedeniyle.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüġi çün
'Akıbet bu ikinüñ düşdi arasına ġubār

2. **çün:**

Gazel 77

Mısra: **10**

Çünkü, nedeniyle.

Çeşm-i giryānuñ ġarāba tutdısa yüz Çākerī
Ĥañ degül çün ġāne-i merdüm bulur nemden ġalel

3. **çün:**

Gazel 103

Mısra: **7**

Çünkü, nedeniyle.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruḥ sīmĩn-zeḳan la'ĩn-dehān

4. **çün:**

Tahmis 2

Mısra: 6

Çünkü, nedeniyle.

Olma maḡrūr güzel ḥüsnũñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup Şu gibi her 'āşık-ı pāk

5. **çün:**

Tahmis 2

Mısra: 7

Çünkü, nedeniyle.

Yüzümi āteş-i Őevkuñla yakup çün ber-ḥāk
Tĩr atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrũñle helāk

6. **çün:**

Gazel 64

Mısra: 3

Mādem.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise ṭulũ 'āfitāb-ı çarḥ

7. **çün:**

Gazel 48

Mısra: 2

Çünkü.

Maḥşerde çün Şefi' bize Muştafā durur
Ḥavf itme cürm-çün meye Őũfi Őalā durur

8. **çün:**

Gazel 77

Mısra: 8
İçin.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Qassām-ı ezel

9. çün:

Gazel 84

Mısra: 11

İçin.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğı çün

10. çün:

Gazel 95

Mısra: 1

Çünkü, nedeniyle.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

11. çün:

Gazel 3

Mısra: 6

İçin.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruhuñdan alur nūrī āfitāb

12. çün:

Gazel 19

Mısra: 10

Çünkü.

Qo Çakerī gayrı kı̄l u kı̄lī
Çün geldi dile maqāl-ı dil-ber

13. **çün:**

Gazel 22

Mısra: 6

Çünkü.

Bülbül çemende nāle kılsa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

14. **çün:**

Gazel 25

Mısra: 4

Çünkü.

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

15. **çün:**

Gazel 2

Mısra: 1

Gibi.

'Aklıseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma'mūrını bildüñ olur āhır harāb

16. **çün:**

Gazel 60

Mısra: 2

Çünkü; zira.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde hadīs-i beyān henüz

17. **çün:**

Gazel 20

Mısra: 5

İçin.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûñ almag çün
Armagān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

18. çün:

Gazel 67

Mısra: 1

Çünkü; zira.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattuñ gibi āhır gelür tağyîr yok

19. çün:

Gazel 71

Mısra: 9

İçin, nedeniyle.

Çākerî fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

20. çün:

Gazel 72

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Ḥudā haqqı haṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma ‘şûk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

21. çün:

Gazel 127

Mısra: 5

Çünkü.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

22. çün:

Gazel 131

Mısra: 5
İçin.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

23. **çün:**

Kaside 1

Mısra: 11

İçin, nedeniyle.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

24. **çün:**

Kaside 1

Mısra: 37

İçin, nedeniyle.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaç' -ı recā

25. **çün:**

Kaside 2

Mısra: 27

İçin, nedeniyle.

Ḳaddüñi kumrı medḥ kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

26. **çün:**

Kaside 2

Mısra: 59

İçin.

Salṭanat çün gider kalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

27. **çün:**

Tahmis 1

Mısra: 3

İçin, nedeniyle.

Dil-i 'uŝŝāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

28. **çün:**

Tahmis 1

Mısra: 16

İçin, nedeniyle.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün ŝād olup ğamnāk olanlar

29. **çün:**

Gazel 62

Mısra: 1

İçin, nedeniyle.

Dem-ā-dem itdügi çün fāŝ sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye ŝā-bāŝ

30. **çün:**

Gazel 116

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

ŝīrīn ile telḥ oldı cihan 'ayşı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü ŝahbāya düşürdi

31. **çün:**

Gazel 34

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

Hālini ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyim hāvaledür

32. **çün:**

Gazel 45

Mısra: **8**

Çünkü, nedeniyle.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

33. **çün:**

Gazel 127

Mısra: **9**

Çünkü, nedeniyle.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

34. **çün:**

Mesnevi 2

Mısra: **7**

Çünkü, bu nedenle.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alır

çünki:

1. **çünki:**

Gazel 33

Mısra: **10**

Çünkü, zira.

Çākerī ağzı vaşfın eyleyelüm
Çünki söz ihtişār ile hoşdur

2. **çünkü:**

Gazel 45

Mısra: 10

Çünkü, zira.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tālī 'uñ bunda daħi çünkü seferden açılır

3. **çünkü:**

Gazel 81

Mısra: 7

Çünkü, zira.

Hayr ü şer çünkü cümle Haqdandır
Töhmeti nice rüzgāra kılam

4. **çünkü:**

Gazel 106

Mısra: 2

Çünkü, sebep bildiren için edatı.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

5. **çünkü:**

Gazel 6

Mısra: 8

Çünkü, zira.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

6. **çünkü:--m**

Gazel 8

Mısra: 8

Çünkü, zira.

Sulţān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zararını var

7. çünkü:

Gazel 102

Mısra: 1

Çünkü.

Māl ü mülküň çünkü yođdur hađ katında rađbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] handān [đam yime]

8. çünkü:

Gazel 102

Mısra: 3

Çünkü, zira.

Bir gün olısar harābī cism-i vīrān đam yime
Ravza-i dārü'l-bađādur çünkü 'āşık meskeni

9. çünkü:

Gazel 127

Mısra: 7

Bu yüzden, bu sebepten.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelim mülk-i Cem'i

çünkü:

1. çünkü:

Mesnevi 3

Mısra: 47

Çünkü, nedeniyle.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkü döner rüzgār

2. **çünkü:**

Gazel 77

Mısra: 6

-ınca, -ince.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ 'ilmin tamām
'İlm bilmekten ne hāşıl çünkü olmaya 'amel

3. **çünkü:**

Gazel 111

Mısra: 7

Çünkü.

Meyli çünkü dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegün ağıar ile

4. **çünkü:**

Gazel 126

Mısra: 22

Çünkü.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek 'amel eyle
Çünkü 'amel-i şālih imiş yār rızāsı

5. **çünkü:**

Gazel 26

Mısra: 14

Çünkü.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünkü kerīm işi keremdür

1.5.D

da:

1. **da:**

Gazel 41

Mısra: 2

De, da bağlacı.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfi da kem degüldür

2. **da:**

Gazel 41

Mısra: 6

De, da bağlacı.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ḫahrı da kem degüldür

3. **da:**

Gazel 62

Mısra: 5

De, da bağlacı.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılına lā-cerem gerek yoldaş

4. **da:**

Muaşşer 1

Mısra: 44

De, da bağlacı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḫaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

5. **da:**

Tahmis 2

Mısra: **10**
De, da bağlacı.

Her denînüñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

6. da:
Gazel 22
Mısra: **10**
De/ da bağlacı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tîr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

dād eyle-:

1. dād eyler:-r
Tahmis 2
Mısra: **13**
Adaletle, iyilikle muamele etmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

dağ:

1. dağlarda:--larda
Gazel 9
Mısra: **7**
Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hâlin ne bilür ne haberi var

2. dağ:
Gazel 91
Mısra: **5**
Yara.

Ḥāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Ḥusrev bağrına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

3. **dağı:-ı**

Gazel 110

Mısra: 9

Dağ.

Dağı hişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

4. **dāğ:**

Gazel 130

Mısra: 7

Dağlamak, kızgın demirle yara açmak.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

5. **dāğ:**

Gazel 130

Mısra: 8

Kızgın demirle vurulan damga, yara.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

dağıd:

1. **dağıdur:-ur**

Gazel 43

Mısra: 7

Dağıtmak, dalgalandırmak.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

dağıd-:

1. **dağıdur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 2

Dağıtmak, yok etmek.

Dağıdur nīm niġehūñ dildeki ħūzn ü kederi
Sensin ey şūġ bu çarġ-ı felekūñ 'işvegeri

daġı:

1. **daġı:**

Gazel 60

Mısra: 3

De, bir de.

Dildār-ı bī-vefā içün eyvāh kim daġı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruġuñda revān henüz

2. **daġı:**

Gazel 73

Mısra: 2

De, bir de.

Kişi olmakdan ise 'āleme beg
Saña kıl olmaġ efendi daġı yeg

3. **daġı:**

Gazel 110

Mısra: 7

De, bir de.

Çaçmazdı taġa şimdi daġı şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

4. **daġı:**

Gazel 115

Mısra: 1

De, bir de.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

5. daḥi:

Gazel 115

Mısra: 2

De, bir de.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

6. daḥi:

Gazel 124

Mısra: 8

De, bir de.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdūr özi

7. daḥi:

Mesnevi 2

Mısra: 17

De, bir de.

Sen daḥi oḡlısın ey Şeh Bāyezīd
Ḥaqq Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

8. daḥi:

Gazel 48

Mısra: 8

Bile, da/de.

Ḥalk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

9. daḥi:

Gazel 60

Mısra: **10**
Bile, da/de.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hāb-ı girān henüz

10. **dañi:**
Gazel 63
Mısra: **2**
Bile, da/de.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dañi dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

11. **dañi:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Bile, da/de.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül dañi qarardı

12. **dañi:**
Gazel 20
Mısra: **8**
Da/de bağlacı.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dañi dimiş қаşuña līk egri ҳaber

13. **dañi:**
Gazel 27
Mısra: **4**
Dahi, bile.

Sen bir Kerīmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben dañi bir hābīsem k’işüm gücüm riyādur

14. **daḥi:**

Gazel 32

Mısra: 6

Dahi; bile.

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noḳsāndur

15. **daḥi:**

Gazel 60

Mısra: 6

Hala, yine de.

Kim var sende daḥi riyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

16. **daḥi:**

Gazel 69

Mısra: 12

De, bile.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḥi olur şefḳati anuñ

17. **daḥi:**

Gazel 84

Mısra: 7

Dahi, bile.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetedüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

18. **daḥi:**

Gazel 85

Mısra: 14

De, da.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetedüm

19. **daḥi:**

Gazel 100

Mısra: 10

De.

Gerd-i gamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

20. **daḥi:**

Gazel 115

Mısra: 4

De, da baḡlacı.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

21. **daḥi:**

Gazel 115

Mısra: 6

De, da baḡlacı.

Leb-i sāḡar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini ‘āşık olan

22. **daḥi:**

Gazel 115

Mısra: 8

De, da baḡlacı.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korķaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daḥi

23. **daḥi:**

Gazel 115

Mısra: **10**
De, da bağlacı.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gazelün
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daħi

24. **daħi:**
Gazel 126
Mısra: **10**
De.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarħ
Kapsa ne ‘aceb kim daħi yok ğayr ğıdāsı

25. **daħi:**
Gazel 126
Mısra: **11**
De.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daħi sultān u gedā üstine gerdūn

26. **daħi:**
Gazel 126
Mısra: **14**
De bağlacı.

‘Alem nice kez ādem ile tıldı boşaldı
Derdā ki bize daħi irür mevt belāsı

27. **daħi:**
Gazel 45
Mısra: **10**
Da/de, bile.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli‘uñ bunda daħi çünki seferden açılır

28. **daḥi:**

Gazel 46

Mısra: 10

Dahi, bile.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

29. **daḥi:**

Gazel 93

Mısra: 8

Daha, henüz.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruḡ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

dā‘imā:

1. **dā‘imā:**

Gazel 54

Mısra: 8

Devamlı, sürekli.

Ki çarḡ devrini göñlüñce dā‘imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

2. **dā‘imā:**

Kaside 1

Mısra: 36

Her zaman, sürekli.

Muştafā’nuñ āline etbā‘ma
Raḡmetüñden raḡmet eyle dā‘imā

dā‘ir it-:

1. **dā‘ir itdüh:-dü, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 13

Döndürmek.

Sen itdũn günbed-i eflākı dā'ir
Sen itdũn hey'et-i ħurşīdi sā'ir

dāl:

1. **dāl:**

Gazel 76

Mısra: **1**

Dal harfi - Sevgilinin saçı -.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ħayāl

2. **dālından:-ın, -dan**

Gazel 76

Mısra: **2**

Dal harfi; saç.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ħayāl

dām:

1. **dāmıdur:-ıdur**

Gazel 38

Mısra: **10**

Tuzak, ağ.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki gönül murgı dāmıdur

dāmād-ı resül:

1. **dāmād-ı resül:**

Kaside 1

Mısra: **29**

Peygamberin damadı; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nüreyñ dāmād-ı Resül
Baħr-i taķvā ma'den-i ħilm ü ħayā

dāmen çek-:

1. dāmen çekdi:-di

Gazel 96

Mısra: 2

Etek çekmek; kurtulmak.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

dāmen-i dil-beri:

1. dāmen-i dil-beri:-i

Gazel 109

Mısra: 9

Sevgilinin eteği.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

dām-ı deme:

1. dām-ı deme:-e

Gazel 101

Mısra: 8

Tuzak.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

dānā-şinās:

1. dānā-şinās:

Mesnevi 3

Mısra: 38

Bileni takdir etmek.

Kaçan kim halel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

dāne:

1. **dāne:**

Gazel 19

Mısra: 3

Yem, tane; buğday.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Gönlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

dānen:

1. **dānende:-de**

Mesnevi 3

Mısra: 38

Bilen kişi.

Kaçan kim hālel bulmağ ister esās
Ne dānende kalur ne dānā-şinās

dār:

1. **dār:**

Kaside 2

Mısra: 58

Mekan; dünya.

Niçe şehlerden arta kalmışdur
Seni mağrūr iden beğāsuz dār

dar id-:

1. **dar iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 2

Deyim. Meydanı dar etmek; sıkıntıya sokmak.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

dār-āb:

1. dār-āb:

Gazel 80

Mısra: 4

Behmen-i Dirâz-dest'in oğludur.

Dir-imiş şeh virürdi tâc u tahtın
Ayağũñ tozına Dār-āb Edhem

dār-ı fenā:

1. dār-ı fenāsi:-sı

Gazel 126

Mısra: 2

Dünyanın kalıcılığı.

Hoş yār-ı vefā-dār idi 'ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dār-ı fenāsi

dās-ı nev:

1. dās-ı nev:

Gazel 100

Mısra: 3

Yeni ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden 'ömr ekinini meye ev

dāsītān:

1. dāsītān:

Gazel 71

Mısra: 4

Destan; uzun hikaye.

Başuma zülfũñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

da'vī-i 'ayş:

1. da‘vī-i ‘ayş:

Gazel 117

Mısra: 7

Yaşam iddiası.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

dāyim:

1. dāyim:

Gazel 17

Mısra: 1

Devamlı, sürekli.

‘Aşıkılarınun kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözüñ dāyim kaşd-ı dil ü cān eyler

2. dāyim:

Gazel 34

Mısra: 6

Devamlı, sürekli.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemān u tır ile dāyim hāvaledür

3. dāyim:

Gazel 90

Mısra: 4

Devamlı, sürekli.

Gördükçe n’ola zülfin bulsa yaşum teraqqī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

4. dāyim:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Devamlı, sürekli.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

dāyimā:

1. dāyimā:

Gazel 76

Mısra: **8**

Her zaman.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

2. dāyimā:

Gazel 106

Mısra: **10**

Her zaman.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

3. dāyimā:

Tesdis 1

Mısra: **13**

Daima, her zaman.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılığ eylemedüm oldı işüm kamu yaman

de-:

1. derler:-rler

Gazel 16

Mısra: **8**

Demek, söylemek.

Boynı bağılu kul itdi hürşīdi
Ki şu ‘āi durur resen derler

2. **diyen:-y, -en**

Gazel 20

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Rāstī serv diyen kāmētūñe tođrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş қаşuña līk egri ҳaber

3. **dimiş:-miş**

Gazel 20

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Rāstī serv diyen kāmētūñe tođrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş қаşuña līk egri ҳaber

4. **diyü:-y, -ü**

Gazel 24

Mısra: 3

Demek.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
Қorқaram acıyup yaşum bir gün arada қan ider

5. **derler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Ne yalıñ yüzlü k’içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

6. **deme:-me**

Gazel 51

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

de:

1. de:

Gazel 21

Mısra: 4

De bağlacı.

Cām-ı şāfî ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākî

2. de:

Gazel 28

Mısra: 4

De bağlacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

3. de:

Gazel 75

Mısra: 1

De bağlacı.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

4. de:

Gazel 75

Mısra: 4

De bağlacı.

Cihānda cān gibi cānum ‘azîz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

5. de:

Gazel 106

Mısra: 6

De bağlaci.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

6. de:

Gazel 126

Mısra: 17

De bağlaci.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa baķāsı

7. de:

Gazel 129

Mısra: 2

De bağlaci.

Ḳoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sāķī cām-ı Çīn'i

8. de:

Kaside 1

Mısra: 38

De bağlaci.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem ḳaṭ' -ı recā

9. de:

Tesdis 1

Mısra: 9

De bağlaci.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvūñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

10. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: **41**

De baḡlacı.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

11. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: **42**

De baḡlacı.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

12. **de:**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

De baḡlacı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḡaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

def':

1. **def' ine: -+ine**

Gazel 3

Mısra: **4**

Ortadan kaldırma, giderme.

Dil gül yañağınıñ 'araxın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'i diler def'ine gül-āb

def:

1. def:

Mesnevi 3

Mısra: 29

Zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden yapılan çalgı.

Muğannī def ü çeng ile sâz kııl

Bu zībā naşāyiḥden āğāz kııl

def' olur:

1. def' olur:-ur

Gazel 110

Mısra: 2

Ortadan kalkmak, yok olmak.

Firdevse beñzedi yine 'ālem bahār ile

Şād ol gönül ki def' olur ğam bahār ile

def' -i melāl:

1. def' -i melāl:

Gazel 121

Mısra: 7

Can sıkıntısını ve gamı uzaklaştırmak.

Meyden özge yok durur def' -i melāl

Lāle gibi kıoma elden sāğarı

defter:

1. defter:

Gazel 6

Mısra: 9

Dikilmiş kağıt mecmuası.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl

Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

2. defterdedür:-de, -dür

Gazel 25

Mısra: **10**

Defter, aşk defteri. - Aşığın gönlü. -.

Çâkerî söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

3. **deftere:-e**

Gazel 108

Mısra: **9**

Defter.

Çâkerî yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hün-ı siyeh hâme nişân eylemege

deftere şıgma-:

1. **deftere şıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: **2**

Deftere şıgmamak; yazmakla bitmez.

Bâde-i 'ışk sâğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

deg-:

1. **deg:**

Gazel 73

Mısra: **4**

Değmek; dokunmak.

Cânum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tîr çek sîneme deg

deg-:

1. **degmez:-mez**

Gazel 73

Mısra: **3**

Değmek, dokunmak.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

2. **degicek:-icek**

Muaşşer 1

Mısra: 3

Dokunmak.

Ḳayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arızuña zülfüñi mānend-i perī

3. **degmez:-mez**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Değeri olmak.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

degme kez:

1. **degme kez:**

Gazel 56

Mısra: 7

Herhangi bir defa.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

degül:

1. **degül:**

Gazel 35

Mısra: 10

Değil.

İgen cevr itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. **degül:**

Gazel 58

Mısra: 2

Değil.

Mey-ḥāneye kıllur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

3. **degül:**

Gazel 69

Mısra: 2

Değil.

Her kim mey ü maḥbüb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

4. **degül:**

Gazel 69

Mısra: 5

Değil.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kıllur bunları bir āyeti anuñ

5. **degül:**

Gazel 69

Mısra: 14

Değil.

Meyḥāne ḳapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lūm degül nisbeti anuñ

6. **degül:**

Gazel 70

Mısra: 5

Değil.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

7. degül:

Gazel 74

Mısra: **8**

Değil.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

8. degül:

Gazel 77

Mısra: **10**

Değil.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

9. degül:

Gazel 79

Mısra: **5**

Değil.

Yıldügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rü

10. degül:

Gazel 79

Mısra: **10**

Değil.

Çākerī dervīşüñe nezır eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

11. degül:

Gazel 82

Mısra: 9
Değil.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgârı çok gördüm

12. **degül:**
Gazel 91
Mısra: 2
Değil.

Ey gönül bir lahza turma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

13. **degül:**
Gazel 106
Mısra: 6
Değil.

Perî dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dîde çigzinür bî-ḥâb

14. **degül:**
Murabba 1
Mısra: 17
Değil.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perî
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berî

15. **degül:**
Gazel 28
Mısra: 4
Değil.

Hem-ser dirilmege sen dildâra ben boyun kim
Tübâ degül çemende servüñ de cānı yokdur

16. **degüldür:-dür**

Gazel 103

Mısra: 7

Değil.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḡ sīmĩn-zekān la 'lĩn-dehān

17. **degülmişse:-miş, -se**

Gazel 126

Mısra: 16

Değil.

Dünyāya Nebĩ cĩfe didi Şeyḫĩ neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

18. **degülmişse:-miş, -se**

Gazel 126

Mısra: 17

Değil.

Mezmũm degülmişse cihān ben de dir idũm
Hoş mesken idi mũlk-i cihān olsa baḡāsı

19. **degüldür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 22

Değil.

Derũñũñ tĩmārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degüldür devlete

20. **degüldür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 28

Değil.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

21. **degüldür:-dür**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Değil.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür harām
Mey-i 'ışkıla oldı mezheb tamām

22. **degül:**

Tahmis 2

Mısra: 3

Değil.

Gam degül bilseler ahvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

23. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 1

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yoğdur anuñ ki mātem degüldür

24. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 2

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yoğdur anuñ ki mātem degüldür

25. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 4

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Günâhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

26. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 6

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

27. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 8

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

28. **degül:**

Gazel 40

Mısra: 5

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

29. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 10

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime; değil.

Hevā ile hāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

30. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 1

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

31. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 2

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

32. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 6

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse

Germ olma mihrine kim ḳahrı da kem degüldür

33. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 4

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Kevser lebūne şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr

Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

34. **degül:**

Gazel 41

Mısra: 7

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

35. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

36. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 10

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdüğini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn şābit-ķadem degüldür

37. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 1

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

38. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 2

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

39. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 4

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Etrâf-ı çemen sehâ-yı bostân
Bî-lâle- 'izâr hoş degüldür

40. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 6

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endâm
Bî-büs u kenâr hoş degüldür

41. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gönlünde hayâl-i haţtın itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

42. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 10

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Sun bâde ki gönli Çâkerî'nüñ
Bî-şoĥbet-i yâr hoş degüldür

43. **degül:**

Gazel 44

Mısra: 10

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

44. **degül:**

Gazel 48

Mısra: 5

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ahḫāl-i 'ışka ancağ emīn Muştafā durur

Dirler ki 'ışk ḫāline Cibrīl emīn degül

45. **degül:**

Gazel 58

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ḳadem

Raḫmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

46. **degüldür:-dür**

Muaşşer 1

Mısra: 17

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür ḳābil

Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

degül mi:

1. **degül mi:**

Gazel 23

Mısra: 2

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ḫūnī gözūñ bī-cān ider

Yazuḳ degül mi dostum yoḳ yire niçün ḳan ider

dehān:

1. **dehānından:-ın, -dan**

Gazel 129

Mısra: 12

Ağız.

Dehānından birağur engübini
İşidelden lebūñ vaşfını zenbūr

2. **dehānı:-ı**

Gazel 130

Mısra: 10

Ağz.

Neden şayımem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

3. **dehānın:-ın**

Tahmis 1

Mısra: 14

(Sevgilinin) ağzı.

Ararsañ öñüne şöñuna nazar kııl
Dehānın añma zülfinden hāzer kııl

4. **dehānın:-ın**

Gazel 47

Mısra: 7

Dudak.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye t̄alib durur

5. **dehānuñ:-uñ**

Gazel 57

Mısra: 1

Ağz.

Ey dehānuñ piste-i hāndānumuz
Hāk-i pāyuñ Çeşme-i hayvānumuz

dehānı rāz:

1. **dehānī rāzını:-ın, -i**

Gazel 87

Mısra: 7

Ağzın sırrı.

Kim şorarsa dehānī rāzını
Gözlerine cihānı  ar idelüm

dehānu  m m:

1. **dehānu  m m:-in**

Gazel 26

Mısra: 15

(Sevgilinin) mim harfine benzeyen dudağı. - Divan  irinde sevgilinin ağızı mim harfinin yuvarlağı kadar küçüktür ve karanlıktır. -.

Görelden  akeri'n n çeşmi nemdür
Kaşu  n n dehānu  m min ey dost

dehen:

1. **dehen nden:- n, -den**

Gazel 45

Mısra: 1

Ağız, dudak.

Dehen nden hoş olur s z ki şekerden açılır
H t r-ı t 'ir-i c n işbu haberden açılır

2. **dehen n:- n**

Gazel 31

Mısra: 6

Ağız, dudak.

Nice r m olmasun sa a ' lem
Dehenün h tem-i S leym n'dur

3. **deheni:-i**

Gazel 32

Mısra: 7
Ağız.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüñ gülistândur

4. **dehenin:-in**

Gazel 38

Mısra: 9

Dudak.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şağın ki gönül murgı dâmıdur

dehenüñ rāz:

1. **dehenüñ rāzın:-in**

Gazel 17

Mısra: 5

Ağzın sırrı; küçüklüğü.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bî-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

dehr:

1. **dehrüñ:-üñ**

Gazel 13

Mısra: 11

Dünya.

Bugün ki hem suhanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çâkerî izhâr

2. **dehr:**

Gazel 126

Mısra: 16

Dünya.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

dek:

1. dek:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Kadar, dek.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miñnet-zedenüñ āteş-i ‘ışk oldu yeri

2. dek:

Gazel 5

Mısra: 5

Yeter ki.

Ne ğam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ħarābāt

3. dek:

Gazel 71

Mısra: 6

Dek, kadar.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ħalāş
Ĥaşre dek cevrüñle ney bigi fiğān itsem gerek

4. dek:

Gazel 88

Mısra: 9

Dek, kadar.

Başı zevällü ħāli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

deli ol-:

1. **deli olduñ:-duñ**

Gazel 16

Mısra: 4

Deli olmak, aklını yitirmek.

Zülf[i] zencirine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

delil:

1. **delil:**

Gazel 78

Mısra: 4

Yol gösterici.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

dem:

1. **dem:**

Gazel 68

Mısra: 1

Zaman.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. **dem:**

Gazel 12

Mısra: 5

Zaman, vakit.

Her ne dem k'ağlayam ol kām̄et-i bālāñı görüp
Yaşımıñ t̄amduğı yirlerde biter serv ü çınār

3. **demde:-de**

Kaside 2

Mısra: 51

Zaman.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

4. dem:

Gazel 41

Mısra: 4

Zaman, an.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

dem dem:

1. dem demden:-den

Gazel 51

Mısra: 8

Zamandan zamana.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

dem geç-:

1. dem geçer:-er

Gazel 53

Mısra: 2

Vaktin geçmesi; ömrün geçmesi.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

dem-ā-dem:

1. dem-ā-dem:

Gazel 43

Mısra: 7

Her zaman, daima, her an.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

2. **dem-ā-dem:**

Gazel 52

Mısra: 5

Her zaman, daima, her an.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aqar qan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebep olmaz

3. **dem-ā-dem:**

Gazel 62

Mısra: 1

Her zaman, daima, her an.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

dem-be-dem:

1. **dem-be-dem:**

Gazel 23

Mısra: 10

Her zaman, daima.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zūlfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

2. **dem-be-dem:**

Gazel 24

Mısra: 10

Her zaman, daima.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şıfat fiğān ider
Düşeli çeng-i ‘ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

dendān:

1. **dendān:--l**

Gazel 6

Mısra: 6

Diş (ağızda bulunan).

Ağızına taş uralar kim diş bilirse la'lüñe
Tevbeden artuğ şına almaya dendānı dūrüst

denīn:

1. **denīnūñ:-ūñ**

Tahmis 2

Mısra: 9

Alçak, değersiz.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'āşık-rūsvādur bu

depre-:

1. **depremez:-n, -mez**

Gazel 10

Mısra: 2

Halk dilinde kııldamak, hareket etmek.

apuñdan gitmedi āhumsuz aęyār
Yil esmeyince çüb depremez ey yār

depre -:

1. **deprendi:-n, -di**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Hareket etmek.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne ırdı yatur hemān

depre-:

1. **deprenmeye:-me, -y, -e**

Mesnevi 1

Mısra: 25
Hareket etmemek.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

der:

1. **der:**

Gazel 45
Mısra: 3
Kapı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigũñe
K'āhırũ'l-emr bize baht bu derden açılır

2. **derden:-den**

Gazel 95
Mısra: 1
Kapı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

3. **derden:-den**

Gazel 45
Mısra: 4
Kapı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigũñe
K'āhırũ'l-emr bize baht bu derden açılır

de-:

1. **der idüm:-r , -idü, -m**

Kıt'a 1
Mısra: 12
Demek, söylemek.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

der-āgūş kıl-:

1. **der-āgūş kılurdu:** -ur, -dı

Gazel 61

Mısra: 10

Kucaklamak.

Gözine uyhu gelse Çākerī'nüñ
Kılurdu dil-berin düşde der-āgūş

derd:

1. **derd:**

Gazel 1

Mısra: 4

Dert, gam.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La 'l-i nābuñ derd ehline devā

2. **derd:**

Gazel 50

Mısra: 2

Dert, gam.

Bāde-i 'ışk sāğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

3. **derdi:-i**

Gazel 119

Mısra: 14

Dert, tasa.

Dirler n'ola Çākerī dilūñde
Ne olsa gerek nigār derdi

4. **derdüñ:-üñ**

Gazel 44

Mısra: 8

Dert, gam.

Anlar ki şâyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ gıdā kıılır

5. **derdin:-in**

Gazel 113

Mısra: 5

Dert, keder, sıkıntı.

Zülfî gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

6. **derdüñde:-üñ, -de**

Gazel 29

Mısra: 9

Dert, keder, sıkıntı.

'Aceb mi Çākerî derdüñde ölse
Ki 'aşık derdinüñ dermānı yokdur

7. **derd:**

Gazel 66

Mısra: 8

Dert, gam.

Beni ğark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hızr haţuñ tuta elüm

derdā ki:

1. **derdā ki:**

Gazel 63

Mısra: 4

Eyvah ki, yazık ki.

Çarh-ı felek kemân u havâdisdür oqları
Derdâ ki âdem oqlanı miskîn nişân imiş

2. derdâ ki:

Gazel 27

Mısra: 1

Yazıklar olsun ki.

Maşşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm qaradur
Derdâ ki müy-ı rîşüm ağ u işüm haţâdur

3. derdâ ki:

Gazel 126

Mısra: 14

Ne acı ki.

‘Alem nice kez âdem ile taldı boşaldı
Derdâ ki bize dağı irür mevt belâsı

derd-i belâ:

1. derd-i belâya:-y, -a

Tahmis 1

Mısra: 7

Bela derdi.

Dilâ şabr it ğam u derd-i belâya
Taĥammül eyle her lahza cefâya

derd-i ‘ışk:

1. derd-i ‘ışk:

Gazel 18

Mısra: 5

Aşk derdi.

Başumda derd-i ‘ışk [u] belâ-yı ĥumâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

derd-i ser:

1. **derd-i ser:**

Gazel 3

Mısra: 3

Baş derdi; sıkıntı.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

2. **derd-i ser:**

Gazel 128

Mısra: 5

Baş ağrısı.

Vā' izüñ pendi derd-i ser virdi
Şīşe-i bādeden gül-āb kanı

derd-i yār:

1. **derd-i yār:--ile**

Gazel 33

Mısra: 8

Sevgiliyi düşünme derdi.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

derdmend:

1. **derdmend:**

Gazel 86

Mısra: 10

Dertli, kaygılı; aşık.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

dergeh-i mevlā:

1. **dergeh-i mevlāya:**-y, -a

Tesdis 1

Mısra: **15**

Mevla'nın dergahı. - Hesap günü -.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

der-i cānān:

1. **der-i cānāna:**-a

Gazel 68

Mısra: **1**

Sevgilinin kapısı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

der-i cānānı:

1. **der-i cānānı:**-ı

Gazel 97

Mısra: **7**

Sevgilinin kapısı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdṽān bulursın

der-i fitne:

1. **der-i fitne:**

Gazel 104

Mısra: **8**

Fitne kapısı.

Her deyr ḳapusın utanıp yapıdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

der-i ihsāna:

1. **der-i ihsāna:-a**

Muaşşer 1

Mısra: 12

Lütuf kapısı.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

dermān bul-:

1. **dermān bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 6

Derman bulmak, çare bulmak.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

dermān idesin:

1. **dermān idesin:-e, -sin**

Gazel 45

Mısra: 9

Derman olmak, çare bulmak. .

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli ‘üñ bunda daħi çünki seferden açılır

derün:

1. **derūnum:-um**

Muaşşer 1

Mısra: 23

İç; gönül.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışkıyile oldı derūnum sūzān

derüñüñ timāri:

1. **derũũũũ tĩmārı**: -ı-ũũũ, -ũũũ

Mesnevi 2

Mısra: 21

Osmanlıda Kapıkulu askerlerinin bir kısmını tımar sahiplerinin yetiştirdiği askerler oluştururdu.

Derũũũũ tĩmārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degũldür devlete

dervĩs:

1. **dervĩřũũũũ**: -ũũũũ, -e

Gazel 79

Mısra: 9

Dervĩř, kalender.

Çākerĩ dervĩřũũũũ neẓr eyle řāhā vařluũũ
Kim degũl midür öũũũũũde āhı odından ‘alem

deryā:

1. **deryāya**: -ya

Gazel 116

Mısra: 4

Deniz.

‘Aynumda boyuũũũũ aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehĩ sāyeyi deryāya dũřürdi

2. **deryālaruũũũ**: -lar, -uũũũũũ

Mũfret 2

Mısra: 2

Deniz.

Telĥ-kām olmasına sebep budur deryālaruũũũ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āřık-ı řeydālaruũũũ

deryā-yı firāk:

1. **deryā-yı firāk**:

Gazel 66

Mısra: 8
Ayrılık denizi.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr haıuñ tuta elüm

deryā-vı yakīn:

1. deryā-yı yakīn:

Kaside 1

Mısra: 17

Her şeyi bilen; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

dest:

1. destinde:--inde

Gazel 3

Mısra: 8

El.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü qalbinde ıztırāb

destān:

1. destān:

Gazel 133

Mısra: 6

*Milletlerin eski çağlardaki din, fazilet ve millî kahramanlık mâcerâlarını,
başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye, dâsitan, epope.*

Yakasın çāk idüp gül bülbül eydür
Qanı Destān ile Keyhusrev ü Key

destān-ı hüsn:

1. destān-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: **10**

Güzelliğin hikayesi.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
‘Alemler dutdı şehā destān-ı hüsner

destār:

1. destār:

Gazel 111

Mısra: **4**

Sarık.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

dest-gīr:

1. dest-gīrümüz:-ümüz

Gazel 58

Mısra: **4**

Yardımcı olan.

Maşşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yār ola dest-gīrümüz

dest-gīr olmazısañ:

1. dest-gīr olmazısañ:-maz, -ısañ

Kaside 1

Mısra: **8**

Yardımcı olmak.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

dest-i cefāyla:

1. dest-i cefāyla:

Gazel 24

Mısra: 1
(Sevgilinin) elinin eziyetiyle.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemân ider
Tîr-i belâya her nefes cân u dili nişân ider

dest-i cūduñ:

1. **dest-i cūduñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 46

Cömertlik eli.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

dest-i firāk:

1. **dest-i firāk:**

Gazel 89

Mısra: 7

Ayrıılığın eli.

Çāk idüpdür yaqamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

devā:

1. **devā:**

Gazel 1

Mısra: 4

Tedbir, çare, derman.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La'1-i nābuñ derd ehline devā

devā düş-:

1. **devā düşer:-er**

Gazel 18

Mısra: 6

Deva olmak, çare olmak.

Başumda derd-i 'ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

devâ eyle-:

1. devâ eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 47

İyileştirmek.

Şerbet-i la 'lûñ ile eyle bu bîmâra devâ
Oldı dil 'ışkıla gencîne-i hüzn ü sevdâ

devâ itme-:

1. devâ itme:-me

Gazel 130

Mısra: 7

Tedavi etmemek.

Ĥabîbâ devâ itme dâğ ile baña
Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

devâya ir-:

1. devâya irmek:-mek

Tahmis 1

Mısra: 6

Deva bulmak, şifa bulmak.

Kişiyi kendüden bîzâr iderler
Eger ki irmek istersin devâya

devlet:

1. devletünde:--üñde

Gazel 6

Mısra: 7

Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

Devletünde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. **devletünde**:-üñ, -de

Gazel 82

Mısra: 11

Devlet, saltanat.

Umaram devletünde bendesiyem
Rāhat-ı rüzgārı çok gördüm

3. **devlete**:-e

Mesnevi 2

Mısra: 22

Devlet.

Derüñüñ tīmārı yitmez rüşvete
Hîç lâyıķ iş degüldür devlete

4. **devlet**:

Mesnevi 2

Mısra: 26

Saltanat.

Saltanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

5. **devlet**:

Tahmis 1

Mısra: 17

Mutluluk.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

6. devlet:

Gazel 66

Mısra: 7

Baht, talih.

Beni ğark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr haıuñ tuta elüm

devlet-i rüzgāri:

1. devlet-i rüzgāri:-ı

Gazel 82

Mısra: 10

Zamanın şansı, ikbali.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgāri çok gördüm

devletlü cān:

1. devletlü cān:--imiş

Gazel 63

Mısra: 10

Mutlu, bahtlı kişi.

Sen şāha bende olduğumu işiden didi
'Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

devr:

1. devründe:--üñde

Gazel 47

Mısra: 9

Zaman.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

2. devrinde:-in, -de

Mesnevi 2

Mısra: 12
Zaman, dönem.

Ƙanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

3. **devridür:-i, -dür**

Gazel 133

Mısra: 7

Zaman; mevsim.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ü dey

devr ide:

1. **devr ide:-e**

Gazel 126

Mısra: 12

Dönmek.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daħi sultān u gedā üstine gerdūn

devr it-:

1. **devr itdi:-di**

Tesdis 1

Mısra: 13

Dönmek.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılığ eylemedüm oldu işüm Ƙamu yaman

devrān:

1. **devrān:**

Gazel 2

Mısra: 4

Dünya, felek.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrān kebāb

2. devrān:

Gazel 56

Mısra: 8

Felek, dünya; şans, talih.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

devrān-ı Cem:

1. devrān-ı cem:

Gazel 53

Mısra: 4

(Şarabı bulan hükümdar) Cem' devri; hükümdarlığı.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kalmaz

devrān-ı felek:

1. devrān-ı felek:

Gazel 8

Mısra: 9

Felek zamanı, felek.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaḳın kim niçe biñ dürlü şeri var

devrān-ı hüsn:

1. devrān-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 6

Güzellik zamanı.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısn 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

devrân-ı sipihr-i lâciverdî:

1. devrân-ı sipihr-i lâciverdî:

Gazel 119

Mısra: 8

Gökyüzü.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî

Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

devr-i çarh-ı felek:

1. devr-i çarh-ı felek:

Gazel 54

Mısra: 4

Döner felek; ömrün geçmesi.

Bahâr mevsimidür câm-ı Cem getir sâķī

Ki devr-i çarh-ı felek kimseye vefâ kılmaz

devr-i gül:

1. devr-i gül:

Gazel 21

Mısra: 4

Gül mevsimi, ilkbahar.

Câm-ı şâfî ki devr-i gül de geçer

Rûze gitdi getir berü sâķī

devr-i gülde:

1. devr-i gülde:--de

Gazel 3

Mısra: 10

Gül mevsimi.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ḥaddini

Pes devr-i gülde Çâkerî her dil diler şarâb

devr-i hüsnüñ:

1. devr-i hüsnüñ:-üñ

Gazel 39

Mısra: 3

Güzellik devri, vakti.

Devr-i hüsnüñ geçmedin 'adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşārıdur

devr-i 'işretde:

1. devr-i 'işretde:-de

Gazel 25

Mısra: 8

İçki meclisinde. - Divan edebiyatında devr en çok bezmde içki kadehinin ortada dönüşünü anlatır. Saki, ilk kadehi meclisin ulusuna sunar ve kadeh elden ele devretmeye başlar. Herkes bir yudum alıp yanındakine uzatır.-.

Ƙo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

dev[r]-i lāle:

1. dev[r]-i lāledür:-dür

Gazel 34

Mısra: 1

Lale devri, yılda bir kez ortaya çıkan (mart, nisan aylarında) lalelerin zamanı; güzellerin seyir yerlerine geldiği, görüldüğü vakit.

Sākī getir piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

devr-i leb:

1. devr-i lebinde:-in, -de

Gazel 34

Mısra: 3

(Sevgilinin) dudaklarının zamanı. || Sevgilinin sarhoşluk veren dudaklarının içki gibi elden ele devredilmesi.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdām

devr-i şafâ:

1. **devr-i şafâdur:-dur**

Gazel 79

Mısra: 1

Safa, eğlence vakti.

Sâkıyâ devr-i şafâdur bezme 'azm it kııl kerem
Şehr-i cân şādī tolup dil hānesinden gide ğam

devr-i zamān:

1. **devr-i zamān:**

Tesdis 1

Mısra: 13

Dönen zaman; kader.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaşılığ eylemedüm oldı işüm kamu yaman

dey:

1. **dey:**

Gazel 133

Mısra: 8

Kış mevsimi.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

deyn derdi:

1. **deyn derdine:-i, -ne**

Gazel 45

Mısra: 9

Borç derdi.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī 'üñ bunda daḥi çünkü seferden açılır

deyn virür:

1. deyn virür:-ür

Gazel 101

Mısra: 10

Borç vermek; sıkıntı vermek.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

deyr:

1. deyrüñ:-üñ

Gazel 127

Mısra: 4

Kilise.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel naḫşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

deyr kapusın:

1. deyr kapusın:-sın

Gazel 104

Mısra: 7

Kilise kapısı.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

di-:

1. dir:-r

Gazel 38

Mısra: 9

Söylemek.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şâkın ki gönül murğı dâmıdur

2. **di-:**

Murabba 1

Mısra: 11

Söylemek.

Söyle sultânım efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şâhum efendim olmaduñ mı bir zamân

3. **diyeler:--yeler**

Gazel 6

Mısra: 10

Söylemek.

Ey livâyî defter ü dîn anuñ ile ber-kemâl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmân'ı dürüst

4. **didi:--di**

Gazel 8

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Sultân-ı cihân gibi gönül virme cihâna
Çünkim didi dünyâ sevenüñ Hakk zararını var

5. **dirler:-rler**

Gazel 15

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Ki zîrâ mey saḡî eyler ḡaşı
Virür varın biliş ü yada dirler

6. **dirler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 2
Söylemek.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğilmān-ısa kün-dāde dirler

7. **dirler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 6
Söylemek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı 'ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

8. **dirler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 8
Söylemek.

Giren fırdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

9. **dimiş:-miş**

Gazel 33

Mısra: 7
Söylemek.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

10. **dir:-r**

Gazel 35

Mısra: 3
Söylemek.

Melīh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

11. **dirler:-r, -ler**

Gazel 35

Mısra: 4

Söylemek.

Melîh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

12. **dir:-r**

Gazel 36

Mısra: 5

Söylemek.

Her ƙanġı mūneccim ki ƙutar ƙālî'ūñi dir
Allāh bilür ħüsn iline ħān olacaƙdur

13. **dirler:-r, -ler**

Gazel 41

Mısra: 3

Söylemek.

Kevser lebūñe şöyle reşk itdi dirler ey ħūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

14. **didüm:-düm**

Gazel 49

Mısra: 15

Söylemek.

Ƙaddüm 'işƙuñ bükür didüm dir
Tîr olsa za'îf yāya döymez

15. **dir:-r**

Gazel 49

Mısra: 15

Söylemek.

Ḳaddüm 'ıŝkuñ bükür didüm dir
Tır olsa za'ıf yāya döymez

16. **didüm**:-*düm*

Gazel 51

Mısra: 9

Söylemek.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Ḳākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

17. **didi**:-*di*

Gazel 59

Mısra: 9

Söylemek.

'Afv eylerem cemī'i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

18. **didi**:-*di*

Gazel 61

Mısra: 8

Söylemek.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūŝ

19. **diye**:-*ye*

Gazel 62

Mısra: 2

Söylemek.

Dem-ā-dem itdügi çün fāŝ sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye ŝā-bāŝ

20. **didi**:-*di*

Gazel 63

Mısra: 9
Söylemek.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
'Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

21. **dir:-r**
Gazel 70
Mısra: 9
Söylemek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildāri dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

22. **dirler:--rler**
Gazel 10
Mısra: 4
Söylemek.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

23. **dirler:-rler**
Gazel 15
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

24. **dirler:-rler**
Gazel 16
Mısra: 2
Söylemek, demek.

Şol güzel kim aña Ḥaşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

25. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Zülf[i] zencirine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

26. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 6

Demek, söylemek.

Çın-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

27. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulq-ile
Çākerī sevdigüñ hasen dirler

28. **dimiş:-miş**

Gazel 20

Mısra: 8

Demek. Demiş, söylemiş.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş kaşuña lık egri haber

29. **dirse:-r, -se**

Gazel 6

Mısra: 11

Derse, sorarsa.

Bir şınık şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

30. **diyen:**-y, -en

Gazel 43

Mısra: 3

Diyen, söyleyen (kimse).

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

31. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 1

Söylememek; konuşmamak.

Lebūñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

32. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 2

Söylememek; konuşmamak.

Lebūñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

33. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 4

Söylememek; konuşmamak.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsīn dimezler

34. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 6

Söylememek; konuşmamak.

İder 'ālem du'ā-yı şabr-ı 'āşık
Velī 'āşıklarūñ āmīn dimezler

35. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 8

Söylememek; konuşmamak.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālūñ niçedür miskīn dimezler

36. **dimezler:**-mez, -ler

Gazel 14

Mısra: 10

Söylememek; konuşmamak.

Şular kim Çākerī sözin oqırlar
Hadīs-i Hüsrev ü Şīrīn dimezler

37. **diyesin:**-y, -esin

Gazel 20

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyile 'āşık-ı miskīn ne çeker

38. **didi:**-di

Gazel 69

Mısra: 11

Demek, söylemek.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daħı olur şefkati anuñ

39. **dirler:-r, -ler**

Gazel 69

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırâţ üzre geçerken

40. **didüm:-dü, -m**

Gazel 70

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

41. **didi:-di**

Gazel 70

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

42. **dirse:-r, -se**

Gazel 74

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toğru ḥaber kim eyler ol egri ḥayāl

43. **diyem:-y, -em**

Gazel 74

Mısra: 3

Demek.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ħusûf ile zevâl

44. **dir:-r**

Gazel 74

Mısra: **10**

Demek, söylemek.

Çâkerî her kim nazâr iderse ŧi' rüñe senüñ
Dir selâsetden bu Ĥâfîz'dur taĥayyülde Kemâl

45. **dirseñ:-r, -se, -ñ**

Gazel 75

Mısra: **3**

Demek, söylemek.

Cihânda cân gibi cânum 'azîz olam dirseñ
Kemâl ehline var sen de eyle kesb-i kemâl

46. **didi:-di**

Gazel 75

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Yolında Çâkerî cânın dirîĝ ider didi yâr
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanaĝuña al

47. **didüm:-dü, -m**

Gazel 75

Mısra: **10**

Demek.

Yolında Çâkerî cânın dirîĝ ider didi yâr
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanaĝuña al

48. **dinür:-n, -ür**

Gazel 77

Mısra: 4

Demek; söylenmek.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

49. **dirler:-r, -ler**

Gazel 78

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavil

50. **dirler:-r, -ler**

Gazel 79

Mısra: 8

Demek; söylenmek.

Çeşm-i terden luğf kıl kılma izüñ tozın dirğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

51. **dir-imiş:-r, -imiş**

Gazel 80

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Dir-imiş şeh virürdi tãc u tahtın
Ayağüñ tozına Dâr-âb Edhem

52. **didi:-di**

Gazel 80

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

53. **dimek:**-mek

Gazel 84

Mısra: 8

Demek.

Dimek revā mı nigāri nehāra beñzetedüm
Cemāli şem'î durur nūr iden nehāri daği

54. **diyem:**-y, -em

Gazel 85

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetedüm

55. **didi:**-di

Gazel 85

Mısra: 17

Demek, söylemek.

Ruħuñda Çākerī zülf ü haṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetedüm

56. **didüm:**-dü, -m

Gazel 86

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

57. **didi:**-di

Gazel 86

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

58. **dirdüm**:-r, -dü, -m

Gazel 88

Mısra: 13

Demek, söylemek.

Hecrūñ şebiniñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubh-ı visālūñ oldu müyesser Kayacuğum

59. **dimişsin**:-miş, -sin

Gazel 90

Mısra: 9

Söylemek; söylenti.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākeriñe şāhā yazuğdur itme bühtān

60. **dirler**:-r, -ler

Gazel 92

Mısra: 5

Söylemek; söylenti.

Gün olacağdur ay yüzi dirler
Bellüdür kutlu gün toğuşından

61. **didi**:-di

Gazel 93

Mısra: 7

Demek, söylemek.

'Uşşāka cefā kılmayam ayruğ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daħi dil-dār cefādan

62. **didi**:-di

Gazel 94

Mısra: 9
Söylemek.

Okıyan Çākerī ū'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

63. **dir:-r**
Gazel 95
Mısra: 9
Söylemek.

Gören dir Çākerī ū'rūñ ne ū'rīñ
Meger zikr eyledūñ ol la'l-i terden

64. **didi:-di**
Gazel 96
Mısra: 8
Demek, söylemek.

Çaçan kim tīr-i ġamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

65. **didüm:-düm**
Gazel 96
Mısra: 9
Demek, söylemek.

Didüm kim aldı ġöñlin Çākerī'nūñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

66. **didi:-di**
Gazel 96
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Didüm kim aldı ġöñlin Çākerī'nūñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

67. **dir:-r**

Gazel 99

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

68. **dirseñ:-r, -señ**

Gazel 100

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Gerd-i gāmdan hālāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daħi mey sev

69. **didi:-di**

Gazel 101

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

70. **dimeyem:-me, -y, -em**

Gazel 101

Mısra: 9

Dememek, söylememek.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

71. **dimiş:-miş**

Gazel 103

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Çäkeri Şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir būseye biñ cān viren gelsün dimiŐ

72. **dinilür:**-nil, -ür

Gazel 109

Mısra: 2

Demek, söylenmek.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allağ dinilür ğabğabuña

73. **diyeler:**-ye, -ler

Gazel 109

Mısra: 10

Demek; söylenmek.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı Őarābı koma kim
Diyeler Çäkeri aŐsente senüñ mezhebüñe

74. **didi:**-di

Gazel 113

Mısra: 11

Demek, söylemek.

Sebağat rahmeti ‘alā ğayabī
Cürm için ğavf itme kim didi Hāk

75. **dirisen:**-r, -isen

Gazel 114

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Künc-i sa‘ādet isteriseñ kıl kanā‘ati
Gamdan ğalāŐ olam dirisen bāde nüş kıl

76. **diye:**-y, -e

Gazel 115

Mısra: **10**

Demek, söylemek.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gāzelūñ
Aferīn ancağ olur şî‘r diye Cāmī daħi

77. **didi:-di**

Gazel 116

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gāvğāya düşürdi

78. **dirler:-r, -ler**

Gazel 119

Mısra: **13**

Söylemek; söylenti.

Dirler n’ola Çākerī dilünde
Ne olsa gerek nigār derdi

79. **dir:-r**

Gazel 121

Mısra: **2**

Demek, söylemek.

Rāḥata git miḥnete dir gel beri
Kankı ‘aşık kim seve sen dil-beri

80. **dir:-r**

Gazel 121

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

81. **dir:-r**

Gazel 122

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildârı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mârı

82. **dise:-se**

Gazel 123

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Şâh luḥfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çâkerî

83. **diyen:-y, -en**

Gazel 124

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ķankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

84. **dirseñ:-r, -señ**

Gazel 125

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Seni sevmek günâhdur dirseñ
Çok durur bende ol günâh ‘Alî

85. **diye:-y, -e**

Gazel 125

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Öliceğ kabrümeye eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh ‘Alî

86. **didi:-di**

Gazel 126

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Dünyâyâ Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

87. **dir:-r**

Gazel 126

Mısra: 15

Söylemek.

Dünyâyâ Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

88. **dir:-r**

Gazel 130

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Neden şayîmem dir ‘aceb Çâkerî yâr
Ki pürdür lebi şekkerînden dehânı

89. **dir:-r**

Gazel 131

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vây
Cigerden inleyüp dir ‘üd ile nây

90. **didi:-di**

Gazel 132

Mısra: 7
Demek, söylemek.

Ne hoşdur şol şanem ruhsarı oğ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

91. **dimiş:-miş**

Gazel 133

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Mugānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

92. **dimezden:-mez, -den**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Demek; adlandırmak.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarğ
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

93. **didüñ:-düñ**

Kaside 1

Mısra: 11

Söylemek.

Ol Muḥammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

94. **didi:-di**

Kaside 1

Mısra: 21

Demek, söylemek.

Ben seni sa'y eylerem kim Ḥağ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

95. **didũn**:-dü, -ñ

Kaside 1

Mısra: **37**

Demek, söylemek.

Raḥmetũnden çũn didũñ kesmeñ ümĩd
Ben de hergiz itmezem at' -ı recā

96. **diyem**:-y, -em

Mesnevi 1

Mısra: **36**

Söylemek.

Bilürem bende yokdur ol liyāat
Ki diyem Çākerĩ'ye ıl Őefā'at

97. **diyem**:-y, -em

Mesnevi 1

Mısra: **41**

Söylemek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Őefā'at isterem ben de bilürsin

98. **didi**:-di

Kaside 2

Mısra: **11**

Söylemek.

Dile dil-ber ḥayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārı ğayrınā deyyār

99. **didũm**:-dü, -m

Kaside 2

Mısra: **19**

Söylemek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

100. **didi:-di**

Kaside 2

Mısra: **19**

Söylemek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

101. **dirsin:-r, -sin**

Kaside 2

Mısra: **21**

Söylemek.

Ḳatl-i ‘āşıkdan el çekem dirsin
İtme şāhum bu işi sen zinhār

102. **dirleridi:-r, -ler, -idi**

Kaside 2

Mısra: **53**

Söylemek; söylenti.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fāli mes‘ūd tāli‘i muḥtār

103. **diyem:-y, -em**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

Söylemek.

Saña bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nīşdür cümle mey nūş kıl

104. **didi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: **39**

Demek, söylemek.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

105. **diyeni**:-y, -en, -i

Tahmis 1

Mısra: **15**

Söylemek.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ḡamnāk olanlar

106. **didi**:-di

Tahmis 2

Mısra: **1**

Demek, söylemek.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya‘nī gül ruḥlarıña bülbül-i gūyādur bu

107. **dirlerse**:-r, -ler, -se

Tahmis 2

Mısra: **4**

Demek; söylenti.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra‘nādur bu

108. **dirlir**:-r, -ler

Tahmis 2

Mısra: **10**

Söylemek; söylenti.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirlir baña da ‘āşık-rüsvādur bu

109. **didi:-di**

Tahmis 2

Mısra: **23**

Demek, söylemek.

Nitekim bülbül-i gülzâr-ı cihân kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şi'r-i Revânîyi didi

110. **didi:-di**

Tahmis 2

Mısra: **24**

Demek, söylemek.

Nitekim bülbül-i gülzâr-ı cihân kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şi'r-i Revânîyi didi

111. **didi:-di**

Gazel 51

Mısra: **10**

Demek, söylemek.

Cevâb olur mı bu şi're didüm yâra su'âl itdüm
Didi kim Çâkerî hergiz bu sözüne cevâb olmaz

112. **diyince:-y, -ince**

Gazel 53

Mısra: **10**

Söylemek.

Çemende lâle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çâkeriyâ şubh-dem geçer kalmaz

113. **dir:-r**

Gazel 126

Mısra: **17**

Demek, söylemek.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

114. **dir:-r**

Gazel 4

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Irağdan gösterem dir yüzini yâr
Yakından gösterürse pür-sa'âdet

115. **dir iken:-r , -iken**

Gazel 5

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Dir iken şür-ı 'ışk u vecd ü hâlât
Ne işümdür benüm keşf ü kerâmât

116. **dir isem:-r , -ise, -m**

Gazel 9

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Ḳaddine kıyâmet dir isem n'ola nigâruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nâmeleri var

117. **dirler:-r, -ler**

Gazel 16

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Şol güzel kim aña Ḥaşan dirler
Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

118. **dirise:-r, -ise**

Gazel 44

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

119. **dir:-r**

Gazel 52

Mısra: 6

Söylemek.

‘İşkuñda dem-â-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebep olmaz

120. **dirdi:-r, -di**

Gazel 67

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Dirdi bir büt-ķānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çīn’üñ nigārā ķaşuñı

121. **dime:-me**

Gazel 69

Mısra: 14

Demek, söylemek.

Meyķāne ķapusında kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma’lüm degül nisbeti anuñ

122. **dimezem:-mez, -em**

Gazel 85

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzeldüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzeldüm

123. **dimeñ:-me, -ñ**

Gazel 106

Mısra: 3

Demek, söylemek.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korkaram kalmaya ğamı dilde

dīdār:

1. **dīdārma:-ın, -a**

Müfret 3

Mısra: 1

Güzel yüz.

Akıdı gönülüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārma
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

2. **dīdārıdur:-ıdur**

Gazel 39

Mısra: 6

Yüz, çehre.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maqşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

dīde:

1. **dīdeden:-den**

Gazel 12

Mısra: 7

Göz.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. **dīde:**

Gazel 13

Mısra: 9

Göz.

‘ Aceb mi dīde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

3. dīde:

Gazel 123

Mısra: 1

Göz.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

4. dīde:

Gazel 130

Mısra: 3

Göz.

Zücāc-ı ḳadeḥden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nüş

dīde-i devlet:

1. dīde-i devletüñ:-üñ

Kaside 2

Mısra: 64

Devletin gözü.

Ḥāb-ı ḡafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

dīde-i giryān:

1. dīde-i giryān:

Gazel 79

Mısra: 3

Ağlayan göz.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ışlanan kişi gün görmek ister lā-cerem

dīde-i insān:

1. dīde-i insān:

Gazel 124

Mısra: 5

İnsan gözü.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınıñ tozu

dīde-i nemnāk:

1. dīde-i nemnāka:-a

Gazel 46

Mısra: 4

Nemli, ıslak göz; gözyaşı.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ küy-ı nigāra kerem it

dīde-i ‘uşşāka:

1. dīde-i ‘uşşāka:-a

Gazel 20

Mısra: 6

Aşıkların gözü.

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

dīdeme düş-:

1. dīdeme düşeli:-eli

Gazel 123

Mısra: 3

Deyim. Göze düşmek; akla gelmek.

Düşeli la‘lūñ hayāli dīdeme
Hūn-ı dilden tıldı çeşmüm sāğarı

diger-gün id-:

1. **diger-gün ider:-er**

Gazel 99

Mısra: 6

Değiştirmek.

Yâ Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hâlüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni dige-gün

dihkân-ı pîr:

1. **dihkân-ı pîr:**

Mesnevi 3

Mısra: 34

Yaşlı çiftçi.

Çanı sâkî ol reng-i bâde- 'abîr
Ki çandan virür reng dihkân-ı pîr

diken:

1. **dikenden:--den**

Gazel 7

Mısra: 5

1- Kimi bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu gibi bölümlerinde ve kimi hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri, har. 2-Rakip.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i handân elinden âh u feryâd

dil:

1. **dilde:-de**

Gazel 42

Mısra: 8

Gönül.

Gönlünde hayâl-i hatîtin itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

2. **dil:**

Gazel 47

Mısra: 5

Gönül.

Bahş-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya'nî ki ol hişşe-i gâyıb durur

3. **dil:**

Gazel 51

Mısra: 5

Gönül.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be küyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

4. **dil:**

Gazel 68

Mısra: 1

Gönül.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

5. **dil:**

Gazel 68

Mısra: 7

Gönül.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

6. **dilden:-den**

Gazel 69

Mısra: 3

Gönül.

Dilden hele ben p̄r-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'iṣreti anuñ

7. **dile:-e**

Gazel 76

Mısra: 7

Gönül.

'İnfi 'āl artar dile geldükçe fikr-i ḡaṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

8. **dil:**

Gazel 84

Mısra: 3

Gönül.

'İzārını ser-i zülfinde dil ṭaleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

9. **dil:**

Gazel 95

Mısra: 1

Gönül.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña ṭopraḡı yegdür sīm ü zerden

10. **dil:**

Gazel 98

Mısra: 1

Gönül.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

11. **dil:**

Gazel 106

Mısra: 8
Gönül.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

12. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 3

Gönül.

Dil gül yañağınıñ ‘araxın derd-i ser kıllur
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

13. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 9

Gönül.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

14. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 10

Gönül.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

15. **dil:**

Gazel 10

Mısra: 5

Gönül, yürek.

Çevürmez tîğ-ı ğamzeñden yüzün dil
Ḥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

16. **dil:**

Gazel 29

Mısra: **5**

(Aşığın) gönlü.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoğdur

17. **dilde:-de**

Gazel 69

Mısra: **18**

Göñül.

Cemşīd gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöreti anuñ

18. **dilde:-de**

Gazel 76

Mısra: **8**

Göñül.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

19. **diller:-ler**

Gazel 87

Mısra: **5**

Göñül.

Buşısup diller ile zülfüñde
Guşsa-y-ile gamı şikār idelüm

20. **dile:-e**

Gazel 88

Mısra: **8**

Göñül.

Meydān-ı ʻışk içinde dil-āver geçer kıtā
Müjgānuñ oqların dile gönder Kıyacuğum

21. **dil:**

Gazel 90

Mısra: 1

Gönül.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaq evde itmezler āh u efgān

22. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 1

Gönül.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

23. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 2

Gönül.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

24. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 4

Gönül.

Saçuñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tūr-i ğamzeñ āh dilden

25. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 6
Gönül.

Gönül derdine bulsa kimse çäre
Gile itmez idi her şâh dilden

26. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 8

Gönül.

Gözinden her kişi eyler şikâyet
Gözümden itmezem ben âh dilden

27. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 1

Gönül.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü qalmaz kişi bu menzilde

28. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 4

Gönül.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya gamı dilde

29. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 10

Dil, lisan.

Aferin Çâkeri kemâlüne kim
Söylenür dâyimâ sözüñ dilde

30. **dilde:-de**

Gazel 108

Mısra: 5

Gönül.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayān eylemege

31. **dilden:-den**

Gazel 118

Mısra: 5

Gönül.

Geçdi dilden qarār kalmadı vāy
Gamzesi tiri ḳanuma girdi

32. **dilüñde:-üñ, -de**

Gazel 119

Mısra: 13

Gönül.

Dirler n'ola Çākerī dilüñde
Ne olsa gerek nigār derdi

33. **dilini:-in, -i**

Gazel 120

Mısra: 8

Gönül.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i 'uşşāḳ ne tañ
'Andelībüñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

34. **dil:**

Gazel 122

Mısra: 5

Gönül.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

35. **dilümden:**-üm, -den

Gazel 131

Mısra: 11

Gönül.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

36. **dilden:**-den

Gazel 133

Mısra: 2

Gönül.

Bahār eyyāmıdır şun sākıyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin tayy

37. **dilümden:**-üm, -den

Kaside 1

Mısra: 10

Dil.

Soñ nefesde şaqla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

38. **dilde:**-de

Tedis 1

Mısra: 7

Gönül.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge haṭā

39. **dilüñden:**-üñ, -den

Mesnevi 2

Mısra: 2
Gönül.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı 'ışk
Kim dilüñden maḥzen-i esrār-ı 'ışk

40. **dil:**
Kaside 2
Mısra: 5
Dil.

Mehdde dil dırāz ider süsen
Ya'nī 'İsā gibi kıla güftār

41. **dile:-e**
Kaside 2
Mısra: 11
Gönül.

Dile dil-ber ḥayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārı gayrınā deyyār

42. **dilde:-de**
Kaside 2
Mısra: 14
Gönül.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki ḳomaz bāde dilde gerd ü gubār

43. **dilden:-den**
Mesnevi 3
Mısra: 8
Gönül.

Muḡannī çalasın yine erḡanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

44. **dildeki:** *-de, -ki*

Muaşşer 1

Mısra: **2**

Gönül.

Dağıdur nīm niġehūñ dildeki ħüzn ü kederi
Sensin ey şūġ bu çarġ-ı felekūñ 'işvegeri

45. **dil:**

Muaşşer 1

Mısra: **48**

Gönül.

Şerbet-i la'lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'işķıla gencīne-i ħüzn ü sevdā

46. **dilin:** *-in*

Tahmis 1

Mısra: **22**

Gönül.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem 'aķlını zāyil

47. **dil:**

Gazel 60

Mısra: **2**

Gönül.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilūñde ħadıṣ-i beyān henüz

48. **dilūñde:** *-üñ, -de*

Gazel 60

Mısra: **2**

Dil; söz söylemek.

Ten pîr oldı Çâkerî gönül cüvân henüz
Çün oldı dil dilüñde hadîs-i beyân henüz

49. **dil:**

Gazel 72

Mısra: 3

Gönül.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözünüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

50. **dil:**

Muaşşer 1

Mısra: 6

Gönül.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

51. **dili:-i**

Gazel 46

Mısra: 5

Gönül.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūḥ kılup cān çekişür

52. **dil:**

Gazel 49

Mısra: 8

Gönül.

Göñlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

53. **dilin:-in**

Gazel 57

Mısra: 9
Gönül.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ışkuñ ğamı mihmānımız

dil bağla-:

1. **dil bağlama:-ma**

Gazel 52

Mısra: 9

Aşık olma; gönül bağlama.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

dil bülbülin:

1. **dil bülbülini:-in, -i**

Gazel 90

Mısra: 5

Gönül bülbülü.

Aşüfte kıлмаğ için dil bülbülini cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

dil çeşmin:

1. **dil çeşmin:-in**

Gazel 27

Mısra: 5

Gönül gözü.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-zīyādur
Şem‘-i hidāyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

dil ehlinin:

1. **dil ehlinin:-i, -sin**

Tahmis 1

Mısra: 11
Gönül ehli, aşık.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kııl
Miyân-ı cāna bu pendî kemer kııl

dil hānesinden:

1. **dil hānesinden:**-si, -n, -den

Gazel 79

Mısra: 2

Gönül evi.

Sākiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kııl kerem
Şehr-i cān şādî tolup dil hānesinden gide ğam

dil murğı:

1. **dil murğı:**

Gazel 34

Mısra: 5

Gönül kuşu.

Ĥālîni ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tîr ile dāyim hāvaledür

dil şadefinde:

1. **dil şadefinde:**-in, -de

Gazel 70

Mısra: 4

Gönül sedefi.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

dil şehri:

1. **dil şehri:**-i, -ni

Gazel 23

Mısra: 5

Gönül şehri.

Taň mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa ħarāb
Her kanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

dil ü cān:

1. dil ü cān:

Gazel 44

Mısra: 3

Gönül ve can.

Umduğça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevr ü cefā kıılır

2. dil ü cān:

Gazel 98

Mısra: 8

Gönül ve can.

Cigerden çekme tīr-i ğamzeñi tīz
Dil ü cān ile ƙo bir pāre olsun

3. dil ü cān:

Gazel 109

Mısra: 1

Gönül ve can.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaƙ dinilür ğabğabuña

4. dil ü cāndan:-dan

Gazel 32

Mısra: 9

Gönül ve candan ; isteyerek.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā‘ya ki ħatm-i devrāndur

5. **dil ü cāndan:-dan**

Gazel 109

Mısra: 1

Canı gönülden, içten.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu ‘allaķ dinilür ğabğabuña

dil ucın:

1. **dil ucından:-ın, -dan-ından**

Gazel 62

Mısra: 3

Gönül ucu; gönül .

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

dil vir-:

1. **dil virdi:-di**

Gazel 129

Mısra: 13

Deyim. Gönül vermek, sevmek.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz halkı feryād u enīni

2. **dil virme:-me**

Gazel 2

Mısra: 7

Deyim. Gönül vermek, aşık olmak.

Gaflet ile virme dil ‘aşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kıanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

3. **dil virse:-se**

Gazel 102

Mısra: 2

Deyim. Gönül vermek.

Māl ü mülküñ çünki yoǵdur haq katında raǵbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandān [ǵam yime]

dilā:

1. dilā:

Gazel 131

Mısra: 5

Ey gönül.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduǵuñ çün

2. dilā:

Tesdis 1

Mısra: 21

Ey gönül.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

3. dilā:

Tahmis 1

Mısra: 7

Ey gönül!.

Dilā şabr it ǵam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

dil-ārām:

1. dil-ārām:

Gazel 61

Mısra: 5

Gönülleri süsleyen, sevgili.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Gōñül kılmaya mihrüñi ferāmüş

2. **dil-ārāmum: -um**

Gazel 86

Mısra: 3

Gōñül alan.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāhat-ı rūhum bu mürde cismüme cānum

dil-āver:

1. **dil-āverdür: --dür**

Gazel 10

Mısra: 6

Yiğit, yürekli.

Çevürmez tīg-ı gamzeñden yüzün dil
Hazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

2. **dil-āver:**

Gazel 88

Mısra: 7

Yiğit.

Meydān-ı ‘ışık içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ oğların dile gönder Kāyacuğum

dil-bend:

1. **dil-bend:**

Gazel 1

Mısra: 2

Gōñül bağlayan, seven.

Ey ruhuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā
Vey saçuñ dil-bend ü la‘lūñ dil-güşā

dil-ber:

1. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 70

Mısra: 5

Gönül alan, güzel.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şâhib-nażar gerek

2. **dil-ber:**

Gazel 93

Mısra: 7

Gönül alan, güzel.

‘Uşşâka cefâ kılmayam ayruğ didi dil-ber
Ey vây ki uşanmaz daği dil-dâr cefâdan

3. **dil-ber:**

Gazel 96

Mısra: 10

Gönül alan, güzel.

Didüm kim aldı gönlin Çâkerî'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

4. **dil-berin:-in**

Gazel 61

Mısra: 10

Güzel (gönlü kendine çeken) || sevgili.

Gözine uyhu gelse Çâkerî'nüñ
Kılurdu dil-berin düşde der-âgüş

5. **dil-berdedür:-de, -dür**

Gazel 25

Mısra: 6

Gönül alan güzeldedir, sevgilidedir.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nağş-ı k'ol dil-berdedür

6. **dil-berüm:-üm**

Gazel 63

Mısra: 2

Güzel; sevgili.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

7. **dil-ber:**

Gazel 74

Mısra: 1

Gönül alan, sevgili.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

8. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 75

Mısra: 7

Gönül alan; sevgili.

Ruğında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dñ ile bulmuş durur cihānda Bilāl

9. **dil-ber:**

Gazel 77

Mısra: 5

Gönül alan, sevgili.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekten ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

10. **dil-berüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 1

Gönül alan.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

11. **dil-ber:**

Gazel 90

Mısra: 1

Gönül alan, sevgili.

Dil-ber ḥayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḳ evde itmezler āh u efgān

12. **dil-bere:-e**

Gazel 99

Mısra: 5

Gönül alan, güzel, sevgili.

Yā Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥālüm
Kim her dem ider 'iştıyıla beni diger-gün

13. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 108

Mısra: 4

Gönül alan güzel, sevgili.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ḳan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revān eylemege

14. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 111

Mısra: 7

Gönül alan, sevgili.

Meyli çünkim dil-berüñ agyāradur
Aşlı yoq ceng itmegüñ agyār ile

15. **dil-ber:**

Gazel 112

Mısra: 6

Gönül alan, sevgili.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gönca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

16. **dil-berümüz:-ümüz**

Gazel 120

Mısra: 10

Gönül alan, sevgili.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoqqa-i esrārı şıdı

17. **dil-beri:-i**

Gazel 121

Mısra: 1

Gönül alan güzel.

Rāhata git miñnete dir gel beri
Kānķı ‘aşķ kim seve sen dil-beri

18. **dil-berüñ:-üñ**

Müfret 3

Mısra: 1

Gönül alan güzel.

Aqđı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandım tecellī nārına

19. **dil-ber:**

Kaside 2

Mısra: **11**
Gönül alan güzel.

Dile dil-ber hayâli geldi didi
Leyse fi'd-dârî gayrınâ deyyâr

20. **dil-berlerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 67

Mısra: **5**
Gönül alan güzel.

Şubḥ-dem ḥusninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir âyîne vü zencîr yok

21. **dil-berî:-î**

Murabba 1

Mısra: **18**
Gönül alan, güzel.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perî
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berî

dil-berā:

1. **dil-berā:**

Gazel 56

Mısra: **3**
Ey gönül alan(sevgili).

Bendeden cān dil-berā iki gözünnden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. **dil-berā:**

Gazel 74

Mısra: **8**
Ey sevgili.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āḥırî
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

dil-ber-i mümtāz:

1. dil-ber-i mümtāza:-a

Tesdis 1

Mısra: 25

Seçkin güzel.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

dilber-i ra' nā:

1. dilber-i ra' nādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 4

Hoş ve güzel sevgili.

Gam degül bilseler ahvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra' nādur bu

dil-berüñ derdin:

1. dil-berüñ derdin:-in

Gazel 97

Mısra: 5

Gönül alan güzelin, sevgilinin derdi.

Gönül den iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

dil-dār:

1. dil-dār:

Gazel 93

Mısra: 8

Güzel || sevgili.

'Uşşāka cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daği dil-dār cefādan

2. **dil-dār:**

Gazel 41

Mısra: 1

Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel || Sevgili.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

3. **dil-dārı:-ı**

Gazel 132

Mısra: 10

Güzel, sevgili.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim

Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḡ hey

4. **dil-dār:**

Kaside 2

Mısra: 20

Güzel, sevgili.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim

Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

dildār:

1. **dildārum:-um**

Gazel 37

Mısra: 2

Güzel || sevgili.

Vefā-yı ‘ömrden hāşıl hemīndür

Ki dildārum benümle hem-nişīndür

2. **dildārumuzuñ:-umuz, -uñ**

Gazel 104

Mısra: 8

Sevgili.

Her deyr apusın utanıp yaptı anemler
Dild rumuzuñ emi aaldan der-i fitne

3. dild r:

Gazel 111

Mısra: 2

Güzel, sevgili.

Cennete döndi cih n g lz r ile
B de imek vatid r dild r ile

4. dild r:-ı

Gazel 120

Mısra: 4

Sevgili.

Sevinür c n bauma t g uraldan nitekim
ays  d oldu aan c mını dild r ıdı

5. dild ra:-a

Gazel 28

Mısra: 3

Sevgili.

Hem-ser dirilmege sen dild ra ben boyun kim
 b  degül emende serv n de c nı yokdur

6. dild r dur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 1

Birinin gönlünü almı, sevgili.

Geri kim g l bülbülün mab bı v  dild r dur
Bülbüle ılmaz vef  g l  hid-i b z r dur

dild r-ı b -vef :

1. dildār-ı bī-vefā:

Gazel 60

Mısra: 3

Vefasız gönül alan.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henüz

dildār-ı şeker-leb:

1. dildār-ı şeker-leb:

Gazel 42

Mısra: 5

Şeker dudaklı sevgili.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām
Bī-būs u kenār hoş degüldür

dilden geç-:

1. dilden geçdi:-di

Gazel 94

Mısra: 10

Deyim. Gönülden geçmek, düşünmek.

Oқыyan Çākerī şı‘rin didi kim
Neler geçdi garību'llāh dilden

dile-:

1. diler:-r

Gazel 79

Mısra: 3

Dilemek; istemek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Suya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. dilersen:-r, -señ

Gazel 96

Mısra: 4
Dilemek, istemek.

Yaş akıtma gözümdeñ öñdin ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola halka rüşen

3. **dileseñ:-señ**

Gazel 97

Mısra: 1
Dilemek, istemek.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

4. **dile:**

Gazel 97

Mısra: 2
Dilemek, istemek.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

5. **diler:-r**

Gazel 117

Mısra: 1
Dilemek, istemek.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri koyup Tūbā diler gör zāhidi

6. **dilerseñ:-r, -señ**

Mesnevi 1

Mısra: 8
Dilemek, istemek.

Ümīdüm kesmezem senden İlāhī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

7. **dilerseñ:-r, -señ**

Mesnevi 2

Mısra: 13

İstemek.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

8. **diler:-r**

Kaside 2

Mısra: 32

Dilemek, istemek.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

9. **dileyü:-y, -ü**

Gazel 47

Mısra: 5

İstemek, arzulamak .

Baḫş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḫişşe-i gāyıb durur

10. **diler:-r**

Gazel 84

Mısra: 4

İstemek, arzulamak.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rüzedāra beñzetdüm

11. **diler:--r**

Gazel 3

Mısra: 4

Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek.

Dil gül yañağınıñ 'araķın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

12. **diler:--r**

Gazel 3

Mısra: **10**

İstemek, dilemek.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ħaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

dile düş-:

1. **dile düşdi:-di**

Gazel 76

Mısra: **2**

Gönle düşmek.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ħayāl

dile düş-:

1. **dile düşdüm:-dü, -m**

Gazel 131

Mısra: **11**

Deyim. Hakkında dedikodu yapılmak.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

dile gel-:

1. **dile geldi:-di**

Gazel 19

Mısra: **10**

Deyim. Dile gelmek, konuşmak.

Ço Çakerī gayrı kııl u kıāli
Çün geldi dile maķāl-ı dil-ber

dile uyup:

1. **dile uyup:-up**

Gazel 131

Mısra: 12

Gönle uymak; yüreğini dinlemek.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād

Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

dil-efgār:

1. **dil-efgārı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 8

Gönlü yaralı.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām

Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

dil-güşā:

1. **dil-güşā:**

Gazel 1

Mısra: 2

Gönül açan, kalbe ferah veren.

Ey ruhuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā

Vey şaçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. **dil-güşā:**

Gazel 67

Mısra: 8

Gönül açan, kalbe ferah veren.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok

Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

dil-i ādem:

1. **dil-i âdem:**

Gazel 110

Mısra: 4

İnsanın gönlü.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

dil-i 'âşık:

1. **dil-i 'âşığa:-a**

Gazel 43

Mısra: 8

Aşığın gönlü.

Dağıdur dem-â-dem saçını şabâ
Dil-i 'âşığa infî'âl arturur

dil-i bî-çâremi:

1. **dil-i bî-çâremi:-mi**

Gazel 108

Mısra: 3

Çaresiz gönül.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revân eylemege

dil-i dîvâne:

1. **dil-i dîvâneleri:-ler, -i**

Muaşşer 1

Mısra: 4

Divane gönül.

Çayd-ı zencîre düşürdüñ dil-i dîvâneleri
Degicek 'arızuña zülfüñi mânend-i perî

dil-i mihnet-zeden:

1. **dil-i miḥnet-zedenũn:-nüñ**

Muaşşer 1

Mısra: 8

Mihnet ve sıkıntı çeken gönül.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenũn āteş-i ‘ışk oldu yeri

dil-i ‘uşşāk:

1. **dil-i ‘uşşāk:**

Gazel 120

Mısra: 7

Aşıkların gönlü.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībũn dilini şāhid-i bāzārı şıdı

2. **dil-i ‘uşşāk:**

Tahmis 1

Mısra: 3

Aşıkların gönlü.

Dil-i ‘uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

dil-pezir:

1. **dil-pezirümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: 2

Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği, gönlün kabul ettiği.

Mey-ḥāneye kıllur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

dil-sitān:

1. **dil-sitān:**

Murabba 1

Mısra: 1
Gönül alan.

Çok zamandır görmez oldum kandasın ey dil-sitân
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kııl şādumân

dīn:

1. **dīn:**

Gazel 6

Mısra: 9

Din.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

2. **dīn:**

Gazel 75

Mısra: 8

Din, inanç.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

3. **dīn:**

Kaside 1

Mısra: 14

Din; İslamiyet.

Nūr-ı ‘ālem rahmeten li'l-‘ālemīn
Ḥāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

dīn serveri:

1. **dīn serveri:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 11

Din meydanın öncüsü, komutanı; padişah.

Çanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğdı devrinde rüşvet defteri

dīn yolın:

1. **dīn yolında:** -m, -da

Mesnevi 2

Mısra: **19**

Kalıp ifade. Din yolu; din uğruna.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

dīnār:

1. **dīnār:**

Kaside 2

Mısra: **46**

Eski bir nevi altın sikke.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

diñle-:

1. **diñlerdi:** -r, -di

Gazel 91

Mısra: **4**

Dinlemek, kulak vermek.

Çarḫ göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

2. **diñle:**

Gazel 2

Mısra: **3**

İşitmek için kulak vermek.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Çıılmadın gam āteşinden bağruñı devrān kebāb

3. diñle:

Gazel 28

Mısra: 6

Dinle, kulak ver.

Hengām-ı lāledür tur bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yoğdur

dir-:

1. dirmeye:-me, -y, -e

Gazel 111

Mısra: 3

Toplamak.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

2. dirdüm:-, -düm

Gazel 131

Mısra: 12

Toplamak; elde etmek.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

dırāz id-:

1. dırāz ider:-er

Kaside 2

Mısra: 5

Laf atmak.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya'nī 'İsā gibi kıla güftār

direm:

1. **direm:**

Gazel 53

Mısra: 6

Para,akçe.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer ḳalmaz

dirhem-i 'ışk:

1. **dirhem-i 'ışk:**

Gazel 65

Mısra: 8

Aşkın çeyreği - Aşık/şair aşkın küçük bir paraçasını dünya malına ve Karun'un hazinelerine tercih ettiğini söylemektedir. -.

Yeg durur ben faḳīre dirhem-i 'ışk
Genc-i Ḳārūn u mülk-i dünyādan

diri ko-:

1. **diri ḳorsa:-rsa, -**

Gazel 56

Mısra: 5

Canlı bırakmak; öldürmemek.

Senden ayru ger ecel ḳorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

dirig:

1. **dirig:**

Gazel 112

Mısra: 3

Yazık ki.

Yüz virdi ğayra ḥāl-i siyāhı gibi dirig
İşlāḥ olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

2. **dirîg:**

Gazel 60

Mısra: 5

Eyvah, yazık ki.

Kim var sende dahı riyâdan nişân henüz
‘Ömr âfîtabı irdi ser-i kûha ey dirîg

3. **dirîg:**

Gazel 75

Mısra: 9

Korumak, esirgemek.

Yolında Çâkerî cânın dirîg ider didi yâr
Görince yüzüñi ben hõd didüm yanağufña al

4. **dirîg:**

Gazel 118

Mısra: 3

Eyvah; esirgemek, sakınmak.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîg
Beni odlara yağıdı yandurdu

dirîg kıl-:

1. **dirîg kılma:-ma**

Gazel 79

Mısra: 7

Esirgemek.

Çeşm-i terden luğf kıl kılma izüñ tozın dirîg
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

dirîgâ:

1. **dirîgâ:**

Gazel 26

Mısra: 8

Ne yazık! Çok yazık!.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirîgâ āhîr ömrüm ‘ademdür

diril-:

1. **dirilürsin:-ür, -sin**

Gazel 20

Mısra: 4

Çıkmak; canlanmak.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

2. **dirilen:-en**

Gazel 115

Mısra: 5

Taslamak, -davasında bulunmak.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daħi
Öpmese şeyħ dirilen elini ‘āşık olan

dirler ki:

1. **dirler ki:**

Gazel 48

Mısra: 5

Kalıp söz. Derler ki.

Ahvāl-i ‘ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki ‘ışk hâline Cibrîl emîn degül

dirli:

1. **dirlicügüm:-cüg, -üm**

Kıt'a 1

Mısra: 11

Ulufe, maaş.

Ḥasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

dirlik:

1. dirlik:

Gazel 71

Mısra: 7

Yaşam.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

diş bile-:

1. diş bilerse:-r, -se

Gazel 6

Mısra: 5

Deyim. Çok istek duymak.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la'lüñe
Tevbeden artuğ şına ıalmaya dendānı dūrüst

2. diş bileyen:-y, -en

Gazel 24

Mısra: 8

Deyim. Çok istek duymak.

Zülfüñe el şunan kıılır māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre ıaşd-ı cān ider

dīv:

1. dīvdür:-dūr

Gazel 123

Mısra: 7

Dev.

El şunar la'line zülfü dīvdür
Kim Süleymān'dan ıeker engüşteri

2. **dīv:**

Mesnevi 2

Mısra: **8**

Dev.

Neyleriz Cemşīd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alır

dīvān-ı kazā:

1. **dīvān-ı kazā'dan:-dan**

Gazel 93

Mısra: **4**

Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısının oluştuğu yer, makam.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kazā'dan

dīvâr nakşı:

1. **dīvâr nakşı:**

Gazel 28

Mısra: **1**

Duvar resmi.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

di-:

1. **diyü:**

Kaside 1

Mısra: **19**

Diye.

Vaḫt ile bekler diyü ya'nī ḫoros
Tāc-ı yāḫūti aña kılduñ 'atā

doğru:

1. **doğru:**

Gazel 78

Mısra: **8**

Doğru, gerçek.

Ĥāk-i pāyuñdan eker zūlfüñ başın
Doğru dirler aĥmađ olur her avıl

doğru yoldan:

1. **doğru yoldan:-dan**

Gazel 117

Mısra: **2**

Her türlü kötölükten uzak olan yol. Yanlış işlerden (bilhassa Allah'ın yasak ettiği şeylerden) uzak durup, salih amellerde bulunmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ĥāmet-i yarı koyup Tūbā diler gör zāhidi

dök-:

1. **dökmeseydi:-me, -se, -y, -di**

Gazel 80

Mısra: **10**

Dökmek, akıtmak.

Yanardı Ĥākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. **döker:-er**

Gazel 101

Mısra: **6**

Dökmek, akıtmak.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ĥasta gönül
K'āb-ı cān-baĥş döker ol mey-i gül-fām feme

3. **dökildi:-il, -di**

Gazel 126

Mısra: 8

Dökmek; dökülmek.

Ey niçe selâfîn-i cihân üstine şubhuñ
Dökildi gözi nûrı vü çâk oldu yaqası

4. **dökmege:-meg, -e**

Muaşşer 1

Mısra: 33

Dökmek, akıtmak.

Ûadehe sâğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

dök:

1. **dökdi:-di**

Gazel 19

Mısra: 3

Dökmek, serpmek; belirlemek.

Cân murgına geldi dâne dökdi
Gönlüme hayâl-i hâl-i dil-ber

dokın-:

1. **doğınur:-ur**

Gazel 126

Mısra: 20

Dokunmak; ulaşmak.

Râhat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadâsı

dol-:

1. **doldı:-dı**

Tedis 1

Mısra: 21

Dolmak, tamamen kaplamak.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

dolaş-:

1. **dolaşduğ:-duğ**

Gazel 23

Mısra: 9

Dolanmak.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

dön-:

1. **dönerse:--erse**

Gazel 8

Mısra: 9

Kendi eksenini ya da başka bir şeyin çevresinde devinmek.

Devrān-ı felek Çākerī gönülünce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. **dönerse:-er, -se**

Gazel 91

Mısra: 3

Dönmek; feleğin arzu ve istek doğrultusunda dönmesi.

Çarh gönülünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

3. **döner:-er**

Gazel 101

Mısra: 10

Dönmek.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

4. **döndi:-di**

Gazel 111

Mısra: 1

Benzemek.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

5. **döndi:-di**

Gazel 120

Mısra: 6

Vazgeçmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

döne döne:

1. **döne döne:**

Gazel 82

Mısra: 7

Dönerek; durup durup.

Ey felek cevri kılma döne döne
Şiddet-i rüzgārı çok gördüm

dost:

1. **dostum:-um**

Gazel 23

Mısra: 2

Sevgili.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuğ degül mi dostum yok yire niçün kan ider

2. **dost:**

Gazel 93

Mısra: 6

Sevgili.

Esbūñ ŧanemā bād-ı [ŧabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse ŧabādan

3. dost:

Gazel 45

Mısra: 7

Dost II Sevgili.

Beñzimūñ ŧarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

4. dost:

Gazel 19

Mısra: 7

Sevgili.

Redd itdi raķīb-i nāķıŧ dost
Aħsente zihī kemāl-i dil-ber

5. dost:

Gazel 23

Mısra: 8

Sevgili.

Bir laħza görmezsem seni çāh-ı zenaħdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

6. dostum:-um

Gazel 107

Mısra: 7

Dost.

Gülŧen içre meskenin ben bülbulūñ ħār eyleme
ŧubħdur feryādumı ğuŧ eyle raħm it dostum

7. dostluk:-luk

Murabba 1

Mısra: 13

Dost, sevgili.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

doy-:

1. **doyamaz:-amaz**

Muaşşer 1

Mısra: 24

Doymak, tatmin olmak.

Doymaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryân
Ateş-i 'ışkıyile oldı derûnum süzân

dü cihân ni' meti:

1. **dü cihân ni' metine:**

Gazel 31

Mısra: 9

İki cihan (dünya ve ahiret) nimetine.

Dü cihân ni' metine toymışdur
Çâkerî han-ı 'ışka mihmândur

dü kevnî:

1. **dü kevnî:**

Gazel 19

Mısra: 5

İki dünya; dünya ve ahiret.

Dü kevnî virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemâl-i dil-ber

du'â:

1. **du'â:**

Gazel 54

Mısra: 10
Allah'a yalvarma, dua.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

du‘ā kııl-:

1. du‘ā kııl:

Gazel 133

Mısra: 13

Dua etmek.

Du‘ā kııl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Şahāvetde ki oldur Hātem-i Tayy

2. du‘ā kıılır:-ur

Gazel 44

Mısra: 6

Allah'a yalvarma, niyaz.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşır olunca halāyık du‘ā kıılır

du‘āya döy-:

1. du‘āya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 14

Duaya dayanmak.

Sögdükçe raķībe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘īn du‘āya döymez

du‘ā-yı devlet kııl-:

1. du‘ā-yı devlet kııl:

Kaside 2

Mısra: 61

Devlete dua etmek.

Çäkeri gel du 'a-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

du 'a-yı şabr-ı 'aşıq:

1. **du 'a-yı şabr-ı 'aşıq:**

Gazel 14

Mısra: 5

Aşığın (aşıkların) sabır duası.

İder 'ālem du 'a-yı şabr-ı 'aşıq
Velī 'aşıqlarūñ āmīn dimezler

dūd-ı dil-i sūzān:

1. **dūd-ı dil-i sūzānımız:-ımız**

Gazel 57

Mısra: 6

(Aşığın) yanan gönlünün dumanı.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

duhān:

1. **duhāndan:-dan**

Mesnevi 1

Mısra: 11

Duman.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥāndan günbed-i ḥādrā kılursın

dünyā:

1. **dünyā:**

Gazel 8

Mısra: 8

Dünya.

Sulţān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenüñ Hakk zararı var

2. **dünyāya**:-y, -a

Gazel 126

Mısra: 15

Dünya.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

3. **dünyāyı**:-y, -ı

Tahmis 1

Mısra: 2

Dünya.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

4. **dünyādur**:-dur

Tahmis 2

Mısra: 3

Dünya.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra‘nādur bu

5. **dünyādur**:-dur

Tahmis 2

Mısra: 5

Dünya hali.

Olma maḡrūr güzel ḥüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

dünye:

1. **dünyede:-de**

Tesdis 1

Mısra: **26**

Dünya.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

dür:

1. **durmuş:-miş**

Gazel 34

Mısra: **6**

Kalmak, beklemek.

Hālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tır ile dāyim hāvaledür

2. **dür:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Uzak.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dür
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

3. **durur:-ur**

Gazel 74

Mısra: **2**

Bildirme eki.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

4. **durur:-ur**

Gazel 75

Mısra: **8**

Bildirme hali eki.

Ruĥında ĥāl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

5. **durur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 3

Bildirme eki.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

6. **durur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 4

Bildirme eki.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

7. **durur:-ur**

Gazel 84

Mısra: 7

Bildirme eki.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetedüm
Cemāli şem' i durur nūr iden nehārı daĥı

dur-:

1. **durur:-ur**

Gazel 69

Mısra: 24

Durmak; var olmak.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur ĥilķatı anuñ

2. **durur:-ur**

Gazel 126

Mısra: 6

Durmak.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsi

dür dişüñ:

1. **dür dişüñ:-üñ**

Gazel 37

Mısra: 9

İnci diş.

Gazelde dür dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

2. **dür dişüñü:-üñ, -ü**

Gazel 95

Mısra: 3

İnci diş.

Hayāline lebūñle dür dişüñü
Sihr eyler gözüm la‘l ü güherden

dür ol-:

1. **dür olalı:**

Gazel 12

Mısra: 9

Uzak olmak, uzak bulunmak.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dür olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

düriş-:

1. **düriş:**

Gazel 13

Mısra: 3

Çalışmak, çabalamak.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya dūriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

2. **dūrişür:-ür**

Gazel 108

Mısra: 6

Çalışmak, çabalamak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dūrişür ḥalka 'ayān eylemege

3. **dūrişürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 2

Mısra: 19

Çalışmak.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne 'aceb
Dīn yolında dūrişürsin rüz u şeb

dürr-i semīn:

1. **dürr-i semīndür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 10

Çok kıymetli inci tanesi.

Gazelde dūr dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

durur:

1. **durur:**

Gazel 101

Mısra: 1

Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

2. durur:

Gazel 2

Mısra: **10**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kııl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

3. durur:

Kaside 2

Mısra: **10**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-ağyār

4. durur:

Kaside 2

Mısra: **48**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Şehriyāruñ naşīhati özine
Bu durur şubh u şām u leyl ü nehār

5. durur:

Mesnevi 1

Mısra: **3**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

6. durur:

Gazel 4

Mısra: 3

Durmak, kalmak, beklemek.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruhuñda
Mu'ayyendür ki kıddüñdür kıyāmet

7. durur:

Gazel 16

Mısra: 8

"-dır" bildirme eki.

Boynı bağlu kul itdi ħurşidi
Ki Şu'āi durur resen derler

8. durur:

Kaside 1

Mısra: 23

Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i Şıdk u Őafā

9. durur:

Gazel 47

Mısra: 6

Bildirme eki.

Baĥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ħiŐe-i ğāyıb durur

10. durur:

Gazel 48

Mısra: 2

Bildirme eki.

Maĥşerde çün Şefi' bize Muştafā durur
Ĥavf itme cürm-çün meye Şüfi Őalā durur

11. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 4

Bildirme eki.

Zâhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemî’-i günâhı Hudâ durur

12. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 6

Bildirme eki.

Ahvâl-i ‘ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki ‘ışk hâline Cibrîl emîn degül

13. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 8

Bildirme eki.

Halk ile ‘ışk ehline ey şâh-ı hüsn-kemâl
Bu hüsn dañi ‘ömr gibi bî-vefâ durur

14. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 1

Bildirme eki.

Maşşerde çün şefî’ bize Muştafâ durur
Havf itme cürm-çün meye şüfî şalâ durur

15. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 10

Bildirme eki.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta' n kılma kim
Hāqdan selīs nazm u belāgat 'atā durur

16. durur:

Gazel 121

Mısra: 7

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Meyden özge yoğ durur def'-i melāl
Lāle gibi çoma elden sāđarı

17. durur:

Gazel 125

Mısra: 6

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

18. durur:

Gazel 126

Mısra: 19

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt řadāsı

19. durur:

Kaside 2

Mısra: 9

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Hoş durur faşl-ı gülde şoşbet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

dürüst:

1. **dürüst:**

Gazel 6

Mısra: 2

Doğru, düzgün, sağlam.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

2. **dürüst:**

Gazel 6

Mısra: 4

Doğru, düzgün, sağlam.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

3. **dürüst:**

Gazel 6

Mısra: 6

Doğru, düzgün, sağlam.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la'lüñe
Tevbeden artuq şına qalmaya dendānı dürüst

4. **dürüst:**

Gazel 6

Mısra: 8

Doğru, düzgün, sağlam.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānı dürüst

5. **dürüst:**

Gazel 6

Mısra: 10

Doğru, düzgün, sağlam.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

6. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 12

Doğru, düzgün, sağlam.

Bir şınuğ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

dürüst id-:

1. dürüst ider:-er

Gazel 6

Mısra: 1

Düzgün hale getirir. - Sevgilinin nun harfine benzeyen kaşı, elif gibi olan boyunu daha alımlı hale getirir. -.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-şad kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

düş:

1. düşmek:--mek

Gazel 7

Mısra: 3

Aşırı ilgi ya da sevgi göstermek. Müptela olmak.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

2. düşde:-de

Gazel 45

Mısra: 5

Düş, rüya.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

3. **düşde:-de**

Gazel 61

Mısra: 10

Düş, rüya.

Gözine uyhu gelse Çâkerî'nüñ
Kılurdi dil-berin düşde der-âgüş

4. **düşümde:-üm, -de**

Gazel 63

Mısra: 7

Düş, rüya.

Gördüm düşümde hâtif-ı gaybî nidâ kılur
Mey nüş kıl ki rahmet-i haq bî-kerân imiş

5. **düşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 2

Omuz.

Sûfî cām içse la'l-i nüşından
Sala seccâdesini düşından

6. **düşde:-de**

Gazel 114

Mısra: 6

Düş, hayal.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türâbını

7. **düşde:-de**

Gazel 127

Mısra: 9

Düş, rüya.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

8. **düşümde:**-üm, -de

Gazel 132

Mısra: 7

Düş, rüya.

Ne hoşdur şol şanem ruhsārı oğ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'an

9. **düşde:**-de

Gazel 32

Mısra: 3

Hayal, rüya.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde handāndur

düş-:

1. **düşdi:**-di

Gazel 12

Mısra: 8

Olumsuz bir duruma girmek.

Müje izine yüzüñ dīdeden õñ sürdügi çün
'Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına gubār

2. **düşmedise:**-medise

Gazel 18

Mısra: 3

Düşmemek, uğramamak.

Leylī şaçuß hevāsına düşmedise neden
Mecnün mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

3. **düſer:-er**

Gazel 18

Mısra: 4

Müptela olmak.

Leylî ſaçuñ hevāsına düſmedise neden
Mecnūn miſāl tağlara bād-ı ſabā düſer

4. **düſse:-se**

Gazel 93

Mısra: 6

Düſmek.

Esbūñ ſanemā bād-ı [ſabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düſse ſabādan

5. **düſürdi:-ür, -di**

Gazel 116

Mısra: 6

Düſmek, müptela olmak.

Œîrîn ile telh oldı cihan ‘ayſı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü ſahbāya düſürdi

6. **düſdügini:-dügi, -ni**

Gazel 41

Mısra: 9

Düſmek, sendelemek.

Ey yār Çākerî'nüñ düſdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskîn ſābit-ķadem degüldür

düſmen:

1. **düſmen:**

Gazel 59

Mısra: 3

Düſman; rakip.

Havf itmezüz ki var kavî pâdişâhumuz
Leşker za'îf ma'reke pür düşmen oldı lîk

düşmen ol-:

1. **düşmen oldı:-dı**

Muaşşer 1

Mısra: 26

Düşman olmak.

Seni seyr itmek için geldi hemân ağzuma cân
Düşmen oldı kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

düşmen-i bed-hāh:

1. **düşmen-i bed-hāh:**

Muaşşer 1

Mısra: 14

Kötü istekli düşman.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-hāh arada hāyil

düşür-:

1. **düşürdüñ:-düñ**

Muaşşer 1

Mısra: 4

Düşürmek; bağlanmak.

Kayd-ı zencîre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek 'arızuña zülfüñi mānend-i perî

dutış-:

1. **dutışur:-ur**

Mesnevi 1

Mısra: 22

Tutuşmak.

Cemālũñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft arĥ-1 sāl-ħorde

1.6.E

ebed:

1. ebed:

Gazel 77

Mısra: 7

Ebediyet, sonsuz.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Kāssām-ı ezel

ebr:

1. ebrden:-den

Gazel 110

Mısra: 9

Bulut.

Dağı hişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

ebr-i bahār:

1. ebr-i bahāra:-a

Gazel 84

Mısra: 1

Bahar bulutu.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetedüm

ebr-i siyeh:

1. ebr-i siyehden:-den

Gazel 90

Mısra: 4

Kara bulut.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakķī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

ebyāt:

1. **ebyātuñdan:**-uñ, -dan

Gazel 15

Mısra: 9

Manzum şiir manasına olan "beyt" in cem'i. Beyitler.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

ecel:

1. **ecel:**

Gazel 56

Mısra: 5

Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.

Senden ayru ger ecel ķorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

2. **ecel:**

Gazel 13

Mısra: 2

Ömrün sonu, hayatın son demi.

Getür berü meyi sākī ki çarķ-ı kec-reftār
Ecel havāle ķılır cānımuza leyl ü nehār

3. **ecelden:**-den

Gazel 130

Mısra: 2

Ölüm.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmış iken ecelden emānı

4. **ecel:**

Gazel 131

Mısra: 3

Ölüm anı, hayatın sonu.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

5. ecel:

Kaside 2

Mısra: 32

Ölüm.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki sentün
Hañçeründen ecel diler zinhār

6. ecel:

Gazel 46

Mısra: 6

Ecel, ölüm.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kı lup cān çekişür

7. ecel:

Gazel 61

Mısra: 5

Ölüm.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmüş

eçeri:

1. eçeri:

Muaşşer 1

Mısra: 7

İçeri.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miħnet-zedenün āteş-i 'ışk oldu yeri

edeb olma-:

1. edeb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: **10**

Edep olmamak.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

edhem:

1. edhem:

Gazel 80

Mısra: **4**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Dir-imiş şeh virürdi tãc u tahtın
Ayağuß tozına Dâr-âb Edhem

2. edhem:

Gazel 80

Mısra: **6**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Görelen gün yüzüñi çeşme gibi
Kâlupdur gözlerüm bī-âb Edhem

3. edhem:

Gazel 80

Mısra: **8**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaçısı mihrâb Edhem

4. edhem:

Gazel 80

Mısra: 10

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yanardı Çâkerî şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi âb Edhem

5. edhem:

Gazel 80

Mısra: 1

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnâb Edhem
Güzeller şâhı sen kaşşâb Edhem

6. edhem:

Gazel 80

Mısra: 2

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnâb Edhem
Güzeller şâhı sen kaşşâb Edhem

Edrene:

1. Edrene:

Gazel 47

Mısra: 10

Edirne.

Şi‘r ile devründe bugün Çâkerî
Edrene İstanbul'a gâlib durur

efendi:

1. **efendi:**

Gazel 103

Mısra: 4

Efendi.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

2. **efendi:**

Gazel 73

Mısra: 2

Efendi.

Kişi olmakdan ise ‘āleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

3. **efendiler:-ler**

Gazel 88

Mısra: 16

Efendi.

‘Ulvī olursa Çākerī’ñüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker K̄ayacuğum

4. **efendi:**

Müfret 1

Mısra: 1

Efendi; sevgili.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

efendim:

1. **efendim:**

Muaşşer 1

Mısra: 11

Sevgili için kullanılan bir tür hitap şekli.

Der-i ihsāna gelüp luṭfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i ḥübāna efendim māyil

2. efendim:

Muaşşer 1

Mısra: **21**

Sevgili; padişah.

Ḥüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luṭf u ihsān

3. efendim:

Muaşşer 1

Mısra: **27**

Sevgili için kullanılan bir tür hitap şekli.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ḳurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu çevre insān

4. efendim:

Murabba 1

Mısra: **4**

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi ḳo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

5. efendim:

Murabba 1

Mısra: **8**

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

N'oldı ey zālīm aramızda olan ḳavl ü ḳarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

6. efendim:

Murabba 1

Mısra: 11

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

7. efendim:

Murabba 1

Mısra: 12

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

8. efendim:

Murabba 1

Mısra: 16

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

efkār:

1. efkār:

Tedis 1

Mısra: 1

Düşünceler.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü haṭā leyl ü nehār

Efrāsiyāb:

1. Efrāsiyāb:

Gazel 2

Mısra: 8

*Büyük İskender'den evvel yaşamış ve Keyhüsrev tarafından öldürülmüş olan
Maveraünnehir Kralı Turan'lı bir yiğit, Alp Er Tunga.*

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

efser:

1. **efser:**

Gazel 88

Mısra: 6

Taç.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

efser-i zerrīn-i yār:

1. **efser-i zerrīn-i yāra:-a**

Gazel 84

Mısra: 12

Sevgilinin altın tacı.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğı çün

eger:

1. **eger:**

Gazel 115

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daħı

2. **eger:**

Gazel 15

Mısra: 2

Eğer.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğilmān-ısa kün-dāde dirler

3. eger:

Gazel 64

Mısra: 7

Eğer.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū'

4. eger:

Gazel 13

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Göreydi pertev-i haddin eger şalāh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

5. eger:

Gazel 125

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Öliceğ kabrūme eger gelesin
Diye kabrüm türābı āh 'Alī

6. eger:

Gazel 131

Mısra: 10

Eğer.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

7. eger:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Eğer, şayet.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

8. eger:

Gazel 40

Mısra: 5

Eğer, şart edati.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

eger ki:

1. eger ki:

Tahmis 1

Mısra: 6

Eğer ki, şayet.

Kişiye kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

egerçi:

1. egerçi:

Gazel 90

Mısra: 8

Her ne kadar.

‘Aḳlleri kılırsun leylī şaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āḳıl eyler zencīr egerçi ey cān

2. egerçi:

Gazel 14

Mısra: 4

Her ne kadar, ise de, gerçi.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsīn dimezler

3. egerçi:

Gazel 26

Mısra: 13

Gerçi, doğrusu.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünküm kerīm işi keremdür

4. egerçi:

Gazel 31

Mısra: 1

Gerçi, her ne kadar.

Merd-i bī-‘ışk egerçi insāndur
Adı ābād u şehri vīrāndur

egil-:

1. egildi:-di

Gazel 119

Mısra: 11

Eğilmek, bükülmek.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tēc-ı zerdi

egri:

1. egri:

Gazel 74

Mısra: 2

Eğri, bükülmüş.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

egri fikr:

1. **egri fikr:**

Gazel 117

Mısra: 2

Yanlış düşünce.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri koyup Tūbā diler gör zāhidi

egri haber:

1. **egri haber:**

Gazel 20

Mısra: 8

Yanlış haber.

Rāstī serv diyen kāmetūñe tođrı dimiř
Meh-i nev dağı dimiş kařuña līk egri haber

ehl:

1. **ehline:-i, -n, -e**

Gazel 1

Mısra: 4

(Ar.) Ehil, bir içten anlayan.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La‘l-i nābuñ derd ehline devā

2. **ehli:-i**

Gazel 123

Mısra: 2

Ehil, bir içten anlayan.

Qadr-i hüsnuñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

ehl-i cennet:

1. **ehl-i cennet:**

Gazel 6

Mısra: 7
Cennet ehli.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldı halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

ehl-i derd:

1. **ehl-i derde:-e**

Gazel 41

Mısra: 2

Dert sahibleri | âşıklar.

Ger cām-ı gam şunarsa dil-dār gam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfi da kem degüldür

ehl-i hüsn:

1. **ehl-i hüsn:**

Gazel 16

Mısra: 9

Güzellik sahibi.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulḳ-ile
Çākerī sevdigüñ ḥasen dirler

ehl-i 'irfān:

1. **ehl-i 'irfānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 6

İrfan sahibi.

Melek-ḥüyum perī-rüyum gül-endāmum semen-büyum
Sitemkārüm cefā-ḥüyum zarīfüm ehl-i 'irfānum

ehl-i kerem:

1. **ehl-i kerem:**

Gazel 53

Mısra: 8
Cömertlik sahipleri.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

ehl-i küfr:

1. ehl-i küfr:

Kaside 2

Mısra: 35

Küfür ehli, küfür edenler.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaçd-ı gazâ Muhammed-vâr

ehl-i mahabbet:

1. ehl-i mahabbet:

Gazel 93

Mısra: 9

Muhabbet, sevgi ehli.

Ey Çakerî şî'rin okıyan ehl-i mahabbet
Bi'llâh unutmañ anı siz hayr-ı du'âdan

ehl-i rüşvet:

1. ehl-i rüşvet:

Mesnevi 2

Mısra: 14

Rüşvet ehli.

Ehl-i rüşvet bes gerek mağhūr ola
Ger dilersen leşkerüñ manşūr ola

ehl-i şevket:

1. ehl-i şevketi:-i

Gazel 63

Mısra: 5
Büyüklik sahipleri.

Hâk oldılar ki her biri sâhib-kırân imiş
Nüş eyle cām-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

ehl-i suhan:

1. ehl-i suhan:

Gazel 34

Mısra: 10

Söz ehli (şairler).

Vaşfinda şekkerin lebinün Çâkeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķâledür

ehl-i zünnâr:

1. ehl-i zünnâr:

Gazel 117

Mısra: 4

Hristiyan.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

ejdehâ:

1. ejdehâ:

Gazel 23

Mısra: 6

Büyük yılan. - Sevgilini saçı yilana benzetilmiştir.-.

Tañ mı hayâli zülfünün dil şehri ni kılsa harâb
Her kanda olsa ejdehâ ol milketi vîrân ider

ejdehâya döy-:

1. ejdehâya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: **18**

Ejderhaya dayanmak; tahammül etmek.

Zülfine olaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehāya döymez

eksil-:

1. **eksilür:-ür**

Gazel 123

Mısra: **9**

Eksilmek, azalmak.

Şāh luğfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

eksüg:

1. **eksügi:-i**

Gazel 69

Mısra: **2**

Eksik, noksan.

Her kim mey ü maḥbüb iledür şöḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöḥreti anuñ

2. **eksüge:-e**

Gazel 122

Mısra: **10**

Eksik; ucuz.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüge ister belī ḥarīdārı

el:

1. **elinden:-in, -den**

Gazel 1

Mısra: **7**

El.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq aşā

2. **elinden:**-in, -den

Gazel 1

Mısra: 8

El.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq aşā

3. **elin:**-in

Gazel 72

Mısra: 8

El.

udā haı haādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i maşū u cām-ı meyden özge nesne ün olmaz

4. **elūñ:**-üñ

Gazel 73

Mısra: 3

El.

Cānum almaa elūñ degmez ise
El ucıyıla tır ek sīneme deg

5. **el:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Muribūñ avlini diñle mey ayaına el ur
ılmadın am āteşinden baruñı devrān kebāb

6. **elünde:-üñde**

Gazel 13

Mısra: 4

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya dūriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

7. **elünde-y-iken:-üñ, -de, -y, -iken**

Gazel 75

Mısra: 2

El; güç.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

8. **eline:-in, -e**

Gazel 84

Mısra: 5

El.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Kapı kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

9. **elünde:-üñ, -de**

Gazel 85

Mısra: 16

El.

Savaşda mağzını ḥaşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

10. **elinden:-in, -den**

Gazel 96

Mısra: 2

El; güç.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

11. **elden:-den**

Gazel 100

Mısra: 5

El.

Bâde-i köhneyi koma elden
Çarh olduğca hum kadeh meh-i nev

12. **elinden:-in, -den**

Gazel 119

Mısra: 11

Sebebiyle, nedeniyle.

Şâh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tâc-ı zerdi

13. **elden:-den**

Gazel 121

Mısra: 8

El.

Meyden özge yok durur def'-i melâl
Lâle gibi koma elden sāğarı

14. **ele:-e**

Gazel 129

Mısra: 2

El.

Koğudan lâle zeyn itdi zemîni
Ele al sen de sâkî cām-ı Çîn'i

el çek-:

1. el çek:

Gazel 28

Mısra: 9

Deyim. El çekmek, vazgeçmek.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

2. el çekem:-em

Kaside 2

Mısra: 21

Deyim. Vazgeçmek.

Ḳatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

el şun-:

1. el şunan:-an

Gazel 24

Mısra: 7

Deyim. El uzatmak.

Zülfüñe el şunan kıılır māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre kaçd-ı cān ider

2. el şunar:-ar

Gazel 123

Mısra: 7

Deyim. El uzatmak, cüret etmek.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

el uci:

1. el ucıyıla:-ıy, -ıla

Gazel 73

Mısra: 4

El ucu.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tır çek sīneme deg

el ur-:

1. el ur-:

Gazel 101

Mısra: 1

Dokunmak; ele almak.

Şāh-1 gül devri durur sākī el ur cām-1 Cem'e
'Aşık-1 sāk-perestem bu benüm nām neme

2. el uran:-an

Gazel 101

Mısra: 4

Deyim. Dokunmak.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-1 Cem'e
Subh-dem murğ-1 seher serve çıkup şöyle didi

el üzre dut-:

1. el üzre dutar:-ar

Kaside 2

Mısra: 28

Deyim. Değer vermek.

Ḳaddüñi ḳumrı medh ḳılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

elbette:

1. elbette:

Gazel 79

Mısra: 5

Tabi ki, mutlaka.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rü

elden:

1. elden:

Gazel 2

Mısra: 2

El (elinden).

‘Aqıliseñ qoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır harāb

ele al-:

1. ele al:

Gazel 75

Mısra: 1

Elinde tutmak, eline almak.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

2. ele al:

Gazel 53

Mısra: 5

Kazanmak; biriktirmek.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer qalmaz

3. ele al:

Gazel 53

Mısra: 2

Deyim. Elinde tutmak, eline almak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer qalmaz

ele al-:

1. **ele aldığınca:**-duğ, -ınca

Gazel 53

Mısra: 3

Elinde tutmak, eline almak.

Cem aldığınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

ele gir-:

1. **ele girmez:**-mez

Gazel 56

Mısra: 7

Ele geçmek, elde etmek.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlünce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

2. **ele girse:**-se

Kaside 2

Mısra: 18

Deyim. Ele geçmek.

Ayağun tozu cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

el-hakk:

1. **el-ḥaḳḳ:**

Gazel 4

Mısra: 8

Hakikaten, doğrusu.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma'nī
Şekerde yokdur el-ḥaḳḳ bu ḥalāvet

elif kadd:

1. elif kaddiyle:

Gazel 26

Mısra: 9

(Sevgilinin) elif harfi gibi olan boyuyla.

Elif kaddiyle görse ağzı mîmin
Gönül eydür ki ben bîmâra emdür

2. elif-kaç:

Gazel 6

Mısra: 1

(Sevgilinin) elif harfi gibi düzgün, uzun boyu.

Sende gördüm ey büt-i peymân-şiken ânı dürüst
Şol elif-kaç kim kaşuñ nûnı ider anı dürüst

3. elif-kaddüñ:

Gazel 35

Mısra: 3

(Sevgilinin) elif gibi olan boyu.

Melîh ol cāna dirler k'ânı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nûnın gören dir

elini öp-:

1. elini öpmese:-me, -se

Gazel 115

Mısra: 5

Deyim. El öpmek.

Leb-i sāğar öpeler la'l-i dil-ārāmı dağı
Öpmese şeyh dirilen elini 'āşık olan

elüm tüt-:

1. elüm tüt:

Gazel 116

Mısra: 2

Deyim. Yardım etmek, elini tutmak.

Şeb-reng saçuñ gönlümü sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

2. **elüm tuta:-a**

Gazel 66

Mısra: 7

Deyim. Yardım etmek; elini tutmak.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāķ
Zihī devlet ki gele hıızr ḥaṭuñ tuta elüm

em:

1. **emdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 10

İlaçtır.

Elif ḳaddiyle görse ağzı mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

emān virme:-

1. **emān virmez:-mez**

Mesnevi 2

Mısra: 3

Rahat bırakmamak; fırsat vermemek.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsın eyler ‘ayān

emānetdār-ı rabbü'l-‘ālemīn:

1. **emānetdār-ı rabbü'l-‘ālemīn'dür:**

Mesnevi 1

Mısra: **30**

Alemlerin Rabbi olan Allah'ın emanetçisi.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür
Emânetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

emâni bul-:

1. **emâni bulmuş:-miş**

Gazel 130

Mısra: **2**

Aman bulmak, kurtulmak.

Getür sâkî ol şeb-çerâğ-ı muğânı
Bugün bulmuş iken ecelden emâni

emîn:

1. **emîndür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Emin; Hz. Muhammed'in lakabıdır.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür
Emânetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

2. **emîn:**

Gazel 48

Mısra: **5**

Emin, güvenilir.

Ahvâl-i 'ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki 'ışk hâline Cibrîl emîn degül

3. **emîn:**

Gazel 48

Mısra: **6**

Emin, güvenilir.

Ahṡāl-i ‘işka ancağ emīn Muřtafā durur
Dirler ki ‘işk ḡāline Cibrīl emīn degül

emīr:

1. **emīrümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: **8**

Bir kavmin, bir memleketin reisi; Peygamber.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ḡadem
Raḡmet degül mi ‘āleme Ḥaḡdan emīrümüz

emīr-i enbiyā:

1. **emīr-i enbiyā:**

Mesnevi 1

Mısra: **31**

Peygamberlerin emiri; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
şeh-i bī-ḡātem ü sultān-ı bī-tāc

emīrū ‘l-mü‘minīn:

1. **emīrū ‘l-mü‘minīn:**

Kaside 1

Mısra: **33**

Halife, müminlerin emiri; Hz. Ali.

Sāḡī-i Kevřer emīrū ‘l-mü‘minīn
İbn-i ‘amm-ı Muřtafā řīr-i Ḥudā

emr:

1. **emrūñ:-üñ**

Mesnevi 1

Mısra: **25**

Emir, buyruk.

Çağan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

enār:

1. enāra:-a

Gazel 85

Mısra: 12

Nar.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaħmını gören eydür
Garīb başuñı ħandān enāra beñzetdüm

enbiyā:

1. enbiyā:

Kaside 1

Mısra: 4

Peygamberler.

Luṭfuñ ile raħmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz alısar enbiyā

endek-pezīr:

1. endek-pezīrümüz:-ümüz

Gazel 58

Mısra: 6

Az kabul eden.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

engübīn:

1. engübīni:-i

Gazel 129

Mısra: 12

Bal.

Dehānından birağur engübini
İşidelden lebūñ vaşfını zenbūr

engüşter:

1. **engüşterī:-ī**

Gazel 123

Mısra: **8**

Yüzük.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

enīn:

1. **enīni:-i**

Gazel 129

Mısra: **14**

İnleme, ağlama.

Kime dil viridi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz halkı feryād u enīni

enīs:

1. **enīs:**

Gazel 66

Mısra: **4**

Dost.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

erba'ini çıkar-:

1. **erba'ini çıkar:-a**

Gazel 129

Mısra: **6**

Hicri takvime göre 22 Aralıktan 31 Ocağa değın süren kırk günlük kış dönemi.

Ki ŧiŧeyle çıkara erba'ini
ŧarāb ol dem olur ey ŧūfi ŧāfi

erġanūn:

1. erġanūn:

Mesnevi 3

Mısra: 7

Org denen alġı.

Muġannī alasın yine erġanūn
Ki dilden gide fikr-i dūnyā-yı dūn

es-:

1. esmeyince:--meyince

Gazel 10

Mısra: 2

Hava bir yōnden bir yōne akmak, rüzġār olmak.

apuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince ūb deprenmez ey yār

esās:

1. esās:

Mesnevi 3

Mısra: 37

Asıl, gerçek.

açan kim ġalel bulmaġ ister esās
Ne dānende alur ne dānā-ŧinās

esb:

1. esbūñ:-ūñ

Gazel 93

Mısra: 5

At.

Esbūñ ŧanemā bād-ı [ŧabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse ŧabādan

esbāb-ı dūnyevī:

1. esbāb-ı dūnyevī:

Gazel 38

Mısra: 7

Dūnyaya ait sebepler (işler).

‘Adl ile kim çalan kiŧinūñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dūnyevī seni magrūr kılmasun

esirge-:

1. esirge:

Mesnevi 1

Mısra: 43

Korumak.

Esirge yā Muħammed ben faħīri
ŧefā‘ atdan unutma ben ħaħīri

eŧk:

1. eŧküme:--üime

Gazel 11

Mısra: 7

Gözyaşı.

Eŧküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āŧikār

2. eŧkimūñ:-im, -üñ

Gazel 78

Mısra: 4

Gözyaşı.

Fürkatūñ leylinde ben güm-geŧteye
Eŧkimūñ göynükleri yiter delil

3. eşküme:-üm, -e

Gazel 98

Mısra: 5

Göz yaşı.

Ƙızardıysa bakıp eşküme çeşmüñ
Raķıbüñ yüzine bak Ƙara olsun

eşki] çeşm:

1. eşk[i] çeşm:

Gazel 24

Mısra: 3

Gözyaşı.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
ƘorƘaram acıyup yaşum bir gün arada Ƙan ider

2. eşk-i çeşmi:-i

Müfret 2

Mısra: 1

Gözyaşı.

Telḡ-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

etbā‘:

1. etbā‘ma:-in, -a

Kaside 1

Mısra: 35

Yakınlar, bağlı olanlar.

Muştafā‘nuñ āline etbā‘ma
Raḡmetüñden raḡmet eyle dā‘imā

etrāf-ı cemen:

1. eṭrāf-ı çemen:

Gazel 37

Mısra: 8

Çimenliğin etrafı.

Sarâyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen huld-i berîndür

2. eṭrāf-ı çemen:

Gazel 42

Mısra: 3

Çimenliğin etrafı.

Eṭrāf-ı çemen seḫā-yı bostān
Bî-lāle-‘izār hoş degüldür

etrāk olanlar:

1. **etrāk olanlar:-an, -lar**

Tahmis 1

Mısra: 19

Türk olanlar, Türkler.

Seri zülfüñ koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

ev:

1. **evde:-de**

Gazel 90

Mısra: 2

Ev.

Dil-ber ḫayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḫ evde itmezler āh u efgān

2. **evi:-i**

Gazel 126

Mısra: 3

Ev; fani mekan.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

3. **evinüñ:-in, -üñ**

Gazel 126

Mısra: 4

Ev; fani mekan.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

ev-:

1. **ev:**

Gazel 100

Mısra: 4

Evmek, acele etmek.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

evşāf-ı zāt:

1. **evşāf-ı zātuñ:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 23

Varlığın nitelikleri.

Bilürin Kıl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

evvel:

1. **evvel:**

Gazel 70

Mısra: 2

Önce, ilk olarak.

Yā kaşlaruñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışқа girmege evvel ciger gerek

2. **evvelinden:** *-in, -den*

Gazel 74

Mısra: 7

Önce, ilk.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhır
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **evvel:**

Gazel 133

Mısra: 8

Önce.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

evvelā:

1. **evvelā:**

Kaside 1

Mısra: 25

İlki, birincisi.

Evvelā Sıddīk-ı ekber ḳutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u sehā

ey:

1. **ey:**

Gazel 1

Mısra: 1

Far. Edat-ı nida.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey şaḳuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. **ey:**

Gazel 1

Mısra: 6

Far. Edat-ı nida.

‘Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķibi ey Hudā

3. ey:

Gazel 34

Mısra: 7

Far. Edat-ı nida.

Ey ‘ilm-i ‘işka t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi ‘ri ‘işkda kim hoş risāledür

4. ey:

Gazel 38

Mısra: 10

Far. Edat-ı nida.

Zülf ile k̄amet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çakeri řaķın ki gōñül murğı dāmıdur

5. ey:

Gazel 39

Mısra: 3

Far. Edat-ı nida.

Devr-i h̄üsnüñ geçmedin ‘adl eyle ey řāhib-cemāl
Kim cihānda her kiřinüñ söylenen āřarıdur

6. ey:

Gazel 41

Mısra: 3

Seslenme edati.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey h̄ür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

7. ey:

Gazel 46

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılup cān çekişür

8. ey:

Gazel 46

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Haṭ-ı sebzūñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

9. ey:

Gazel 48

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daħi 'ömr gibi bī-vefā durur

10. ey:

Gazel 48

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Haḫdan selīs nazm u belāgat 'aṭā durur

11. ey:

Gazel 49

Mısra: 11

Seslenme edatı.

Ey muṭrib-i 'ışk çal nevāyı
Kim leşker-i ğam nidāya döymez

12. ey:

Gazel 52

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey 'āşık-ı bī-dil

13. ey:

Gazel 55

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

14. ey:

Gazel 57

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Ḥāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

15. ey:

Gazel 59

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berķ-i āhumuz

16. ey:

Gazel 59

Mısra: 12
Seslenme edatı.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlahumuz

17. ey:
Gazel 60
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Kim var sende dahı riyâdan nişân henüz
‘Ömr âfitâbı irdi ser-i kûha ey dirîg

18. ey:
Gazel 61
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

19. ey:
Gazel 65
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ey tudağūñ nigīn-i hātem-i ‘ışk
Ey yüzūñ âfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışk

20. ey:
Gazel 65
Mısra: 2
Seslenme edatı.

Ey tudağūñ nigīn-i hātem-i ‘ışk
Ey yüzūñ âfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışk

21. ey:

Gazel 67

Mısra: 9

Seslenme edati.

‘İlm-i ‘ışık ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

22. ey:

Gazel 68

Mısra: 7

Seslenme edati.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

23. ey:

Gazel 69

Mısra: 10

Seslenme edati.

Bildüñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müsellem
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

24. ey:

Gazel 71

Mısra: 1

Seslenme edati.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

25. ey:

Gazel 72

Mısra: 1

Seslenme edati.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sīneme nāvek

26. ey:

Gazel 74

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

27. ey:

Gazel 76

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Berg-i gül gitse ayađuñ öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kağem bād-ı şimāl

28. ey:

Gazel 77

Mısra: 2

Seslenme edatı.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālī göñlüme tül-i emel

29. ey:

Gazel 78

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey yanađuñ hulđ ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı kanımı sebīl

30. ey:

Gazel 78

Mısra: 9
Seslenme edatı.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

31. ey:
Gazel 79
Mısra: 3
Seslenme edatı.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

32. ey:
Gazel 79
Mısra: 8
Seslenme edatı.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

33. ey:
Gazel 88
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ey hüsñ iline şāh-ı muzaffer Kāyacuġum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Kāyacuġum

34. ey:
Gazel 89
Mısra: 8
Seslenme edatı.

Çāk idüpdür yaḳamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

35. ey:

Gazel 90

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Dil-ber hayâli ey dil geldükçe olma nâlân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efgân

36. ey:

Gazel 90

Mısra: 8

Seslenme edatı.

'Ağlleri kılursun leylî saçuñla mecnûn
Mecnûnı 'âqıl eyler zencîr egerçi ey cân

37. ey:

Gazel 91

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

38. ey:

Gazel 91

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Çâkerî bir şâha kıldur ey birâder k'ol şehüñ
Sâye-i dîvâr[1] yegdür cennet-i âbâddan

39. ey:

Gazel 93

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haş-ı mñhleti Dīvān-ı Kāzā'dan

40. ey:

Gazel 93

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Esbññ řanemā bād-ı [řabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mi gül-i ter dñřse řabādan

41. ey:

Gazel 93

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey Çakerī şi'rin okıyan ehl-i maşabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz haır-ı du'ādan

42. ey:

Gazel 94

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Saña cān vireyin ey řāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

43. ey:

Gazel 95

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

44. ey:

Gazel 96

Mısra: 3
Seslenme edatı.

Yaş akıtma gözümdeñ öñdün ey şem'
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

45. ey:
Gazel 97
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

46. ey:
Gazel 99
Mısra: 3
Seslenme edatı.

Cān bülbüline raħm kıl ey serv-i gül-endām
'Işkuña göñül vireliden oldu ciger-ħūn

47. ey:
Gazel 107
Mısra: 4
Seslenme edatı.

Kaçma ey ħurşid-i enver zerreden 'ār eyleme
Sāye gibi küyuña yüz sürdüğüme her zamān

48. ey:
Gazel 107
Mısra: 9
Seslenme edatı.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākeri'nüñ göñlin alup şöñra inkār eyleme

49. ey:

Gazel 109

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allağ dinilür ğabğabuña

50. ey:

Gazel 109

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabğabuña

51. ey:

Gazel 109

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğün kebkebüñe

52. ey:

Gazel 109

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

53. ey:

Gazel 113

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey Şaçı kara bahtumuñ sebebi
Zülfi eyvân-ı ‘ömrümüñ tınabı

54. ey:

Gazel 114

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türâbını

55. ey:

Gazel 119

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey yüzi behiş-i ‘adn verdi
‘Iřkuñ beni gey ĥarâba viridi

56. ey:

Gazel 119

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî
Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

57. ey:

Gazel 121

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ĥâk-i pâyuñ bulsam ey cân gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

58. ey:

Gazel 123

Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

59. ey:
Gazel 125

Mısra: 1
Seslenme edatı.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh ‘Alī

60. ey:
Gazel 126

Mısra: 7
Seslenme edatı.

Ey niçe selāṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūri vü çāk oldu yaqası

61. ey:
Gazel 127

Mısra: 7
Seslenme edatı.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem’i

62. ey:
Gazel 129

Mısra: 5
Seslenme edatı.

Ki şīşeyle çıkara erba‘īni
Şarāb ol dem olur ey şūfī şāfī

63. ey:

Gazel 132

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oğ hey
Ne Tübâdur boyuñ ey muntehâ yâr

64. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Söylegil ey bülbül-i gülzâr-ı 'ışk
Kim dilüñden mahzen-i esrâr-ı 'ışk

65. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 17

Seslenme edatı.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bâyezîd
Hâk Ta'âlâ 'ömrüñi kılsun mezîd

66. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 23

Seslenme edatı.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

67. ey:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Seslenme edatı.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

68. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 1

Seslenme edati.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu arh-ı felekūñ ‘işvegeri

69. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 6

Seslenme edati.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferı
Tır-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

70. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 13

Seslenme edati.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyıl
Olmasun düşmen-i bed-hāh arada hāyıl

71. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 28

Seslenme edati.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim urbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu çevre insān

72. ey:

Muaşşer 1

Mısra: **41**
Seslenme edatı.

İtme ağıyar ile şöbet şakın ey meh tenhā
Kılma cevr ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

73. ey:
Muaşşer 1
Mısra: **43**
Seslenme edatı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

74. ey:
Murabba 1
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

75. ey:
Murabba 1
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

76. ey:
Murabba 1
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

N'oldı ey zālīm aramızda olan kavlı ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

77. ey:

Murabba 1

Mısra: 17

Seslenme edatı.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

78. ey:

Tesdis 1

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luṭf u 'atā

79. ey:

Gazel 57

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Sünbül-i ruhsāruñ ey hurşīd-i hüsn
Leyletü'l-ḳaderde meh-i tābānımız

80. ey:

Gazel 57

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḫlaruñsuz rüz-ı baḫtum ḳaradur

81. ey:

Gazel 3

Mısra: 6

Far. Edat-ı nida.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruñuñdan alur nūri āfitāb

82. ey:

Gazel 4

Mısra: 10

Far. Edat-ı nida.

Firākuñ Çākeri'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

83. ey:

Gazel 5

Mısra: 4

Far. Edat-ı nida.

Tevak্কuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te' hīri āfāt

84. ey:

Gazel 6

Mısra: 2

Far. Edat-ı nida.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

85. ey:

Gazel 6

Mısra: 3

Far. Edat-ı nida.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

86. ey:

Gazel 6

Mısra: 9
Far. Edat-ı nida.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

87. ey:

Gazel 9
Mısra: 6
Edat-ı nida.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

88. ey:

Gazel 10
Mısra: 2
Edat-ı nida.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

89. ey:

Gazel 11
Mısra: 3
Edat-ı nida.

Gül yüzüñi yād idüp ey ġonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

90. ey:

Gazel 12
Mısra: 3
Edat-ı nida.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey ġonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

91. ey:

Gazel 16

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Çîn-i zülfindedür hevâ-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

92. ey:

Gazel 17

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ halk içre 'ayān eyler

93. ey:

Gazel 20

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle 'āşık-ı miskīn ne çeker

94. ey:

Gazel 20

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

95. ey:

Gazel 23

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

96. ey:

Gazel 23

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

97. ey:

Gazel 12

Mısra: 1

Edat-ı nida.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

98. ey:

Gazel 17

Mısra: 3

Edat-ı nida.

Ser-mest kırup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

99. ey:

Gazel 21

Mısra: 1

Edat-ı nida.

Ḥayr maḥdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seḥer

100. ey:

Gazel 44

Mısra: 3
Ey (sevgili)!.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevr ü cefā kıılır

ey dost:

1. ey dost:

Gazel 49
Mısra: 3
Ey sevgili.

‘Işık ehline zecr kıılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

2. ey dost:

Gazel 17
Mısra: 7
Ey dost, ey sevgili.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

3. ey dost:

Gazel 26
Mısra: 15
Ey dost, ey sevgili.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmin ey dost

4. ey dost:

Gazel 26
Mısra: 15
Ey sevgili.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmin ey dost

5. ey dost:

Gazel 66

Mısra: 3

Ey dost; ey sevgili.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde ğam-efzā-yı firāk

ey felek:

1. ey felek:

Gazel 82

Mısra: 7

Ey felek, baht.

Ey felek cevır kıılma dōne dōne
Şiddet-i rüzgārı çok gördüm

ey gönül:

1. ey gönül:

Gazel 29

Mısra: 1

Ey gönül.

Kimüñ kim ey gönül cānānı yoğdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yoğdur

ey şabā:

1. ey şabā:

Gazel 46

Mısra: 3

Ey şaba rüzgarı.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ kūy-ı nigāra kerem it

ey şāh:

1. ey řāh:

Gazel 38

Mısra: 4

Ey şah; ey sevgili!.

Cemřīd saña ‘adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey řāh cāmıdır

ey vāy:

1. ey vāy:

Gazel 119

Mısra: 6

Ne yazık!.

Başumda şaçum ağarduğınca
Ey vāy göñül dağı kararđı

ey vāy ki:

1. ey vāy ki:

Gazel 126

Mısra: 6

Ne yazık ki.

Bülbül gül-i ter şarşusına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsı

2. ey vāy ki:

Gazel 93

Mısra: 8

Eyyah ki.

‘Uřřāka cefā kılmayam ayrıuğ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz dağı dil-dār cefādan

ey yār:

1. ey yār:

Gazel 41

Mısra: 9

Ey yar, sevgili.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn şābit-ķadem degüldür

eyd-:

1. **eydür-idi:**-ür, --idi

Gazel 53

Mısra: 3

Söylemek.

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer ķalmaz

2. **eydür:**-ür

Gazel 26

Mısra: 7

Der, söyler.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirīgā āḫir ömrüm ‘ademdür

3. **eydür:**-ür

Gazel 26

Mısra: 10

Söyler, der.

Elif ķaddiyle görse ağzı mīmin
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

4. **eydür:**-ür

Gazel 85

Mısra: 11

Söylemek, demek.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḫmını gören eydür
Garīb başuñı ḫandān enāra beñzetdüm

5. **eydür:-ür**

Gazel 133

Mısra: 9

Söylemek.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

eyle-:

1. **eylemiş:--miş**

Gazel 6

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Ey livâyî defter ü dîn anuñ ile ber-kemâl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmân'ı dürüst

2. **eyler:-r**

Gazel 17

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

‘Aşıqlaruñuñ kanın her yaña revân eyler
Ol hünî gözüñ dāyim kaçd-ı dil ü cān eyler

3. **eylerem:-rem**

Gazel 13

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

4. **eyler:-r**

Gazel 74

Mısra: 2
Etmek, yapmak.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

5. eyle:

Gazel 75

Mısra: 4

Eylemek, yapmak; kazanmak.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

6. eyler:-r

Gazel 107

Mısra: 5

Etmek.

Açma ağzın kıl hazer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

7. eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 2

Eylemek, etmek.

Yine kaşd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı gönül āh u figān eylemege

8. eyledügi:-dügi

Tesdis 1

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü haṭā leyl ü nehār

9. **eylemişem:**-miş, -em

Tesdis 1

Mısra: **8**

Etmek, yapmak.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge hata

10. **eyle:**

Tesdis 1

Mısra: **16**

Etmek, eylemek.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

11. **eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: **2**

Etmek, yapmak.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

12. **eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Yapmak, etmek.

Çaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

13. **eylemez:**-mez

Gazel 56

Mısra: **2**

Yapmak, etmek.

Çäkeri āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

14. **eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: **8**

Etmek, yapmak.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

15. **eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: **1**

Yapmak.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luḥf eyle bīzār eyleme

16. **eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: **6**

Yapmak.

Açma ağzın kıl ḥazer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelibe keşf-i esrār eyleme

eyle bil:-

1. **eyle bil:**

Gazel 78

Mısra: **10**

(Bunu) böyle bil!

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çäkeri sen şāhı sevdi eyle bil

eyler id:-

1. **eyler idüm:-r , -idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: **6**

Etmek, yapmak.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her gazāyı piyāde eyler idüm

eyler isem:

1. **eyler isem:-r , -ise, -m**

Muaşşer 1

Mısra: **43**

Etmek, yapmak.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

eyler iseñ:

1. **eyler iseñ:-r , -iseñ**

Muaşşer 1

Mısra: **15**

Etmek, yapmak.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum ḳāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

eyt-:

1. **eydür:-ür**

Gazel 64

Mısra: **5**

Söylemek, anlatmak.

Çemende şevḳ ile bülbül çağırup eydür kim
Bahār mevsimidür 'ayş u nūşa eyle şürü'

2. **eydür:-ür**

Gazel 126

Mısra: 5
Söylemek.

Bülbül gül-i ter karşına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur 'ömr bināsi

3. **eydür:-ür**
Gazel 132
Mısra: 3
Söylemek.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oħ hey

4. **eydür:-ür**
Gazel 133
Mısra: 5
Söylemek.

Yaķasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyħusrev ü Key

eyü:

1. **eyü:**
Mesnevi 3
Mısra: 48
İyi.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkim döner rüzgār

eyvā:

1. **eyvā:**
Kaside 1
Mısra: 8
Eyvah!.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

eyvāh:

1. eyvāh:

Gazel 60

Mısra: 3

Eyvah! Ne yazık!

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim dahı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruhuñda revān henüz

eyvān-ı Efrāsiyāb:

1. eyvān-ı efrāsiyāb:

Mesnevi 3

Mısra: 42

Efrasiyab'ın köşkü.

Şu menzil durur bu cihān-ı hārāb
Ki kırıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

eyvān-ı 'ömrümüñ tınab:

1. eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı: -ı-üm, -üñ

Gazel 113

Mısra: 2

Ömür köşkünün ipi. - Saç -.

Ey saçı kara bahtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

eyvān-ı şahī:

1. eyvān-ı şahī:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Padişah sarayı.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-1 Őāhī ne tat u sipāh

eyveh ki:

1. **eyveh ki:**

Gazel 126

Mısra: 2

Eyyah ki!

Hoş yār-1 vefā-dār idi ‘ömr olsa beāsı
Eyveh ki Şanem hüsni gibi dār-1 fenāsı

ezber id-:

1. **ezber ideli:-eli**

Gazel 88

Mısra: 12

Ezberlemek.

Bamaz yüzine kimse Gülistān oumaz
Hüsnuñ kitābın ideli ezber ayacuum

ezel:

1. **ezelde:-de**

Kıt'a 1

Mısra: 14

Eski, gemiŐ.

Őāh-1 ‘ālem-penāh Őa olsun
ākeriyem ezelde āker idüm

ezel hükmi:

1. **ezel hükmine:-i, -n, -e**

Gazel 67

Mısra: 1

Ezelden verilmiŐ karar.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattuñ gibi âhır gelür tağyîr yok

1.7.F

fahr eyle-:

1. fahr eyleyen:-y, -en

Gazel 53

Mısra: 5

Övünmek, iftihar etmek.

Cihānda māl-ile fahr eyleyen gönül ele al
Ki mahzen-i zer ü genc ü direm geçer qalmaz

fahr-i evliyā:

1. fahr-i evliyā:

Kaside 1

Mısra: 31

Evliyanın övüncü; Hz. Osman.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

fakīr:

1. fakīre:-e

Gazel 65

Mısra: 8

Yoksul, muhtaç.

Yeg durur ben fakīre dirhem-i 'ışk
Genc-i Kārūn u mülk-i dünyādan

2. fakīri:-i

Mesnevi 1

Mısra: 43

Yoksul, muhtaç.

Esirge yā Muḥammed ben fakīri
Şefā' atdan unutma ben ḥakīri

3. **faķırũñ:-ũñ**

Gazel 31

Mısra: **8**

Yoksul, muhtaç.

Fıkr-i zāhid na'ım ü ħuld-ı berīn
Ben faķırũñ hevā-yı cānāndur

fakr elin:

1. **faķr elinden:-in, -den**

Gazel 82

Mısra: **5**

Fakirliğin eli.

Faķr elinden ħalāş kıl yā Rab
Ķillet-i rüzgārı çok gördüm

fāl:

1. **fāli:-i**

Kaside 2

Mısra: **54**

Talih, şans.

Ķanı anlar ki ħalk dirleridi
Fāli mes'ūd tāli' i muĥtār

fānī:

1. **fānīdūr:-dür**

Gazel 22

Mısra: **1**

Gelip geçici, ölümlü.

Şun sāķī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ħayāt-ı bākīye her kim müdām iĥer

fārūk-ı a'zam:

1. **fārūḳ-ı a‘zam:**

Kaside 1

Mısra: 27

Hz. Ömer.

Birisi Fārūḳ-ı a‘zam zıll-ı ḥaḳ
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

fāş:

1. **fāş:**

Gazel 71

Mısra: 9

Meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı ḥār-ı cihān itsem gerek

fāş it-:

1. **fāş itdügi:-düg, -i**

Gazel 62

Mısra: 1

Ortaya çıkarmak.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

fāsidi:

1. **fāsidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 2

Bozuk, yanlış, fesat.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ḳāmet-i yāri ḳoyup Ṭübā diler gör zāhidi

fāsık:

1. fāsık:

Gazel 69

Mısra: 5

Günahkar.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kıılır bunları bir âyeti anuñ

faşl-ı bahār:

1. faşl-ı bahār:

Kaside 2

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

2. faşl-ı bahār:--ile

Gazel 33

Mısra: 1

Bahar mevsimi.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

faşl-ı gülde:

1. faşl-ı gülde:-de

Kaside 2

Mısra: 9

Gül mevsimi.

Hoş durur faşl-ı gülde şohbet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

fedā:

1. fedā:

Muaşşer 1

Mısra: 44

Bir Şeye mukabil diğer değerli bir Şeyden vazgeçip ondan mahrumiyeti ihtiyar etme.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haťa
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

2. fedā:

Muaşşer 1

Mısra: **44**

Bir Şeye mukabil diğer değerli bir Şeyden vazgeçip ondan mahrumiyeti ihtiyar etme.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haťa
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt:

1. fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt:

Gazel 5

Mısra: **10**

Aşıkların söyleyecek sözleri vardır.

Nola ‘ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt

feleg:

1. felege:-e

Gazel 99

Mısra: **7**

Felek, gökyüzü.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

2. felege:-e

Gazel 101

Mısra: **9**

Felek; baht.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hâ döner Çâkerî'ye deyn virür kām keme

felek:

1. felek:

Gazel 63

Mısra: 1

Kader; talih, baht.

Sâkî piyâle şun ki felek bî-amân imiş
Ol dahı dil-berüm gibi nâ-mihribân imiş

2. felekden:-den

Gazel 96

Mısra: 6

Felek, gök.

Temâşâ kıлмаğa hüsnuñ kemâlin
Felekden mihr ile mâh açdı revzen

3. felekde:-de

Gazel 109

Mısra: 5

Gök, asuman.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebüñe

4. felek:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Felek, kader, talih.

Söyle kim dâyim felek virmez emân
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayân

felek lu‘bın:

1. felek lu‘b: -i, -n, -a

Gazel 22

Mısra: 3

Feleğin oyunu, hilesi.

Aldanma kim bilür ki ne naqş âşikâr ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şakın

fem:

1. feme: -e

Gazel 101

Mısra: 6

Ağız.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur h̄asta göñül
K'āb-ı cān-bağş döker ol mey-i gül-fām feme

fenā:

1. fenāsi: -sı

Gazel 126

Mısra: 16

Fani, geçici.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsi

2. fenāyladur: -y, -ıla, -dur

Gazel 13

Mısra: 3

Yok olma; ölümlü.

Cihān fenāyladur müttehem beķāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

fenāya döy-:

1. fenāya döymez: -mez

Gazel 49

Mısra: 6
Dünyaya katlanmak.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kıl
Kim 'ömr gibi fenâya döymez

fenn:

1. **fenn:**

Gazel 67

Mısra: 10

Fen, ilim.

'İlm-i 'ışk ey cüvânlar Çâkerî'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

fenn-i şî'ri 'ışk:

1. **fenn-i şî'ri 'ışkda:-da**

Gazel 34

Mısra: 8

Aşkla ilgili ilim (öğreten) şiir.

Ey 'ilm-i 'ışka t̄alib olan kişi gel oқы
Bu fenn-i şî'ri 'ışkda kim hoş risâledür

ferah:

1. **ferah:**

Mesnevi 3

Mısra: 12

Sevinç, gönül açıklığı.

Bahâr irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şâd olur cân ferah

ferah devrân:

1. **ferah devrânıdur:-dur**

Gazel 26

Mısra: 2
Sevinçli olma zamanı.

Muğannî cūşa gel vaqt-i nağamdur
Ferah devrânıdur vaqt-i ne ğamdur

ferāmūş kıl-:

1. **ferāmūş kılmaya:**-ma, -y, -a-maya

Gazel 61

Mısra: 6

Unutmak.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

ferdā:

1. **ferdāya:**-ya

Gazel 93

Mısra: 3

Yarın.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kazā'dan

ferhād:

1. **ferhād:**

Gazel 33

Mısra: 7

Ferhad ileŞirin, Hüsrev ü Şirin dli aşk hikayelerinin başkahramanıdır.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Ḥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

ferhunde kıl-:

1. **ferhunde kıldı:**-dı

Mesnevi 1

Mısra: 15
Mutlu olmak.

Ki 'İsî gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrûñ ile ferhunde kıldı

ferište:

1. **ferište:**

Gazel 40
Mısra: 3
Melek.

Günâhın yaz[ar]mış nigâruñ ferîšte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

feryād:

1. **feryādumı:-um, -i**

Gazel 107
Mısra: 7
Haykırış, çığlık.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Subhdur feryādumı güş eyle raħm it dostum

2. **feryād:**

Gazel 129
Mısra: 14
Feryat, bağıрма.

Kime dil virdi miskîn Çâkerî kim
Uyutmaz halkı feryād u enîni

3. **feryāddan:-dan**

Gazel 91
Mısra: 1
Feryat, bağıрма.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

feryād eyle-:

1. feryād eyler:-r

Tahmis 2

Mısra: 14

Şikayet etmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

feryād id-:

1. feryād ider:-er

Gazel 72

Mısra: 2

Bağırarak, seslenmek.

Gönül feryād ider cāna ki nişfun lî vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebürü atarsañ sîneme nāvek

ferzend:

1. ferzend:

Mesnevi 3

Mısra: 45

Çocuk.

Ne ferzend kalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhî ne taht u sipāh

feth-i bāb olma-:

1. feth-i bāb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 8

Sevgilinin kapısının aşığa açılmaması ; mana kapısının açılmaması.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

fevt it-:

1. **fevt itme:-me**

Gazel 56

Mısra: 4

Kaçırmak.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

fidā kıl-:

1. **fidā kılmaz:-maz**

Gazel 54

Mısra: 6

Feda etmek, vazgeçmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

fiğān:

1. **fiğān:**

Gazel 71

Mısra: 6

İnlemek.

Çeng-i gamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

fiğān [eyler]:

1. **fiğān [eyler]:-r**

Gazel 17

Mısra: 8

Üzüntü ile bağıırıp çağırarak; sevgilinin aşkıyla inlemek.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ıŝkuñ her kim ki fiġān [eyler]

fiġān id-:

1. **fiġān ider:-er**

Gazel 24

Mısra: **10**

(Aŝıġın) inlemesi, inler.

Meclis-i ġamda dem-be-dem nāy-şıfat fiġān ider
Düşeli çeng-i 'ıŝkuña Yūsuf-ı Çākerī ŝehā

fiġān iderse:

1. **fiġān iderse:-er, -se**

Gazel 122

Mısra: **4**

İnlemek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fiġān iderse n'ola tutdı zāġ gülzārı

fiġān it-:

1. **fiġān itsem:-sem**

Gazel 31

Mısra: **3**

İnlemek, baġırmak.

N'ola bülbül gibi fiġān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ġandāndur

fikr:

1. **fikri:-i**

Gazel 99

Mısra: **2**

Düşünce.

Şeb-dîz şaçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebûññ şevkı ider yaşımı gülgün

fikr id-:

1. **fikr idelden:-elden**

Gazel 74

Mısra: 5

Düşünmek.

Fikr idelden gülşen-i ḥüsnüñ ḥadîşini şabâ
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misâl

fikr-i dünyâ-yı dün:

1. **fikr-i dünyâ-yı dün:**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Alçak dünyanın düşüncesi.

Muğannî çalasın yine erğanûn
Ki dilden gide fikr-i dünyâ-yı dün

fikr-i hatt:

1. **fikr-i ḥaṭṭı:-ı**

Gazel 76

Mısra: 7

Ayva tüylerinin düşüncesi.

‘İnfi‘âl artar dile geldükçe fikr-i ḥaṭṭı âh
Kim ölüm fikrinden artar dâyimâ dilde melâl

fikr-i ser-encâm:

1. **fikr-i ser-encâmı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 2

Başına gelen fikir, akla gelen düşünceler.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

fikr-i zāhid:

1. fikr-i zāhid:

Gazel 31

Mısra: 7

Zahidin düşüncesi - Zahid aşkı inkar eder; tek emeli cennete kavuşmaktır. -.

Fikr-i zāhid na'īm ü ḥuld-ı berīn
Ben faḳīrūñ hevā-yı cānāndur

fī-küllü zerrāt:

1. fī-küllü zerrāt:

Gazel 5

Mısra: 8

Her zerre.

Cihān mir'ātıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

fī'l-hāl:

1. fī'l-hāl:

Gazel 64

Mısra: 8

Derhal, anında, bu anda, hemen, şimdi.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Ḳılurdı Ādem'e fī'l-hāl biñ sücūd u rükū'

firāk:

1. firākuñda:-uñ, -da

Gazel 40

Mısra: 8

Ayrılık, hicran.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

2. **fırākuñ:--uñ**

Gazel 4

Mısra: 9

Ayrılık, hicran.

Fırākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

fırāk-ı yār:

1. **fırāk-ı yāra:-a**

Gazel 18

Mısra: 9

Sevgiliden ayrılık, uzak kalma.

Şabr it fırāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Takdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

firdevs:

1. **firdevse:-e**

Gazel 15

Mısra: 7

Cennet.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. **firdevs:**

Gazel 69

Mısra: 5

Cennet.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kıılır bunları bir āyeti anuñ

3. **firdevse:-e**

Gazel 110

Mısra: 1

Cennet.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def' olur ğam bahâr ile

4. **firdevs:**

Gazel 131

Mısra: 6

Cennet.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilâ küyün temennâ kılduğün çün

firdevs cenneti:

1. **firdevs cenneti:-i**

Gazel 114

Mısra: 6

Firdevs cenneti.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türâbını

fi't-te'hîri:

1. **fi't-te'hîri:**

Gazel 5

Mısra: 4

Sonraya bırakma, geriye bakma; geciktirme, geciktirilme.

Tevak্কuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'hîri āfāt

fül:

1. **fül:**

Muaşşer 1

Mısra: 34

Karabiber tanesi.

Ğadehe sāgar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

fürkat:

1. **fürkatde:-de**

Gazel 66

Mısra: 4

Ayrılık, hicran.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fürkatde ğam-efzā-yı firāk

fürkat şebini:

1. **fürkat şebinde:-in, -de**

Gazel 44

Mısra: 8

Ayrılık gecesi.

Anlar ki şâyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

fürkatüñ leylin:

1. **fürkatüñ leylinde:-in, -de**

Gazel 78

Mısra: 3

Ayrılık gecesi.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

fürşat:

1. **fürşat:**

Gazel 13

Mısra: 4

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

2. **fırsat:**

Gazel 56

Mısra: 7

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlüñce devrān çarḫ-ı devvār eylemez

3. **fırsatı:-ı**

Gazel 56

Mısra: 4

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Bendeden cān dil-berā iki gözünñden bir nazar
Fırsatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

4. **fırsatı:-ı**

Gazel 26

Mısra: 4

Fırsat, uygun zaman.

Cihānuñ dirligi maḥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

fırsat var-iken:

1. **fırsat var-iken:--iken**

Gazel 39

Mısra: 7

Elde fırsat varken II Belli şart ve imkanlara sahipken.

Cürm için ḥavf itme Ḥaḳ mücrimlerin gaffarıdır
Yār elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

1.8.G

ġabġab:

1. ġabġabuña: -uñ, -a

Gazel 109

Mısra: 4

Çene altı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ġabġabuña

ġaffār:

1. ġaffār:

Gazel 26

Mısra: 5

Kullarının günahlarını affeden, Allah.

Ķamu mücrimleri ‘afv itse ġaffār
Ķafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

2. gaffār:

Gazel 69

Mısra: 11

Kullarının günahlarını affeden, Allah.

Ben yarlıġaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daġı olur şefġati anuñ

ġāfil:

1. ġāfil:

Gazel 119

Mısra: 10

Habersiz.

Ķammāl-ı zamāne ‘ömr raġtın
Ķāfil ne yatarsın uş götürdi

ġāfil ol-:

1. **ġāfil olma:-ma**

Tahmis 1

Mısra: 23

Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.

Bu 'ibretle gözün aç olma ġāfil
Necātī hūb-rūlardan hāzer kıl

gaflet:

1. **gaflet:**

Gazel 2

Mısra: 7

Dalgınlık.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şaķın
Çarħa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

ġaflet mestligin:

1. **ġaflet mestliginden:-lig, -in, -den**

Gazel 131

Mısra: 4

Etrafında olup bitenden habersiz olma.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ġaflet mestliginden sen bizi ay

ġafūruñ 'afvı:

1. **ġafūruñ 'afvı:**

Gazel 26

Mısra: 6

Merhamet eden Allah'ın affı.

Ķamu mücrimleri 'afv itse ġaffār
Ķafūruñ 'afvı gencinden ne kemdür

gāh..... gāh:

1. **gāh..... gāh:**

Gazel 85

Mısra: 7

Bazen ..... bazen.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetedüm

gālib:

1. **gālib:**

Gazel 1

Mısra: 9

Üstün gelmek.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

2. **gālib durur:-durur**

Gazel 47

Mısra: 10

Üstün olma, kazanma.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

gam:

1. **gamdan:-dan**

Gazel 18

Mısra: 8

Kaygı, tasa,.

İşk ehli defterinde bu haṭ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide gamdan rehā düşer

2. ğam:

Gazel 53

Mısra: 1

Kaygı, tasa,

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

3. gamuñdan:--uñdan

Gazel 4

Mısra: 10

Keder, tasa, kaygı.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

4. ğam:

Gazel 5

Mısra: 5

Kaygı, tasa, keder.

Ne ğam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ħarābāt

5. gamından:-ından

Gazel 14

Mısra: 7

Kaygı, üzüntü.Sevgiliden gelen acı.

Gamından ħasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ħālūñ niçedür miskīn dimezler

6. gamuñdan:-uñdan

Gazel 29

Mısra: 5

(Sevgilinin) üzüntüsünden, kederinden.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoıdır

7. **gama:-a**

Gazel 29

Mısra: 8

Gama, üziñtüye, kedere.

Göñülde şādlık bir laıza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yoıdır

8. **gam:**

Gazel 49

Mısra: 10

Gam, keder (askeri).

ıaddüñ göricek kaçar melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

9. **ğam:**

Gazel 79

Mısra: 2

Gam, keder.

Sākıyā devr-i şafādur bezme 'azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādı tolup dil hānesinden gide ğam

10. **gam:**

Gazel 82

Mısra: 9

Gam, üziñtü.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

11. **ğamı:-ı**

Gazel 87

Mısra: 6
Gam, keder.

Buluşup diller ile zülfünde
Guşsa-y-ile gamı şikâr idelüm

12. **ğamı:-ı**
Gazel 106
Mısra: 4
Gam, keder.

‘Aşık öldürdügin dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya gamı dilde

13. **gam:**
Gazel 110
Mısra: 2
Keder, tasa.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def’ olur gam bahâr ile

14. **gamdan:-dan**
Gazel 110
Mısra: 4
Keder, tasa.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

15. **gamdan:-dan**
Gazel 111
Mısra: 9
Keder, tasa.

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çakerî
Hüb olur şöhet kadîmî yâr ile

16. **ġam:**

Gazel 114

Mısra: 2

Keder, tasa.

Gönlüm çekerse 'ışk meyinden melāmeti
Ne ġam ki cennet ehlinüñ oldur 'alāmeti

17. **gamdan:-dan**

Gazel 114

Mısra: 3

Keder, tasa.

Künc-i sa'ādet isteriseñ kıl kanā'ati
Gamdan ħalāş olam dirisen bāde nüş kıl

18. **gam:**

Gazel 115

Mısra: 3

Keder, tasa.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daħı

19. **ġamıla:-ıla**

Tedis 1

Mısra: 20

Keder, üziñtü.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ĥün-ı dil nüş iderem şubħ u mesā ben ġamıla

20. **ġam:**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Keder, üziñtü.

İşitdüm kaçan ğam kılsa gezend
Muĝannī nevāsı olur sūdmend

21. **ĝamdan:-dan**

Mesnevi 3

Mısra: **28**

Keder, üziinti.

Ķanı sāķī ol cām-ı Keyĝusrevī
Ki ĝamdan Şikeste za'ıfem kıvī

22. **ĝam:**

Tahmis 1

Mısra: **7**

Keder, üziinti.

Dilā Şabr it ĝam u derd-i belāya
Taĝammül eyle her lahza cefāya

23. **gam:**

Tahmis 2

Mısra: **3**

Keder, tasa.

Gam degül bilseler aĝvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

24. **ĝam:**

Gazel 41

Mısra: **1**

Keder, tasa.

Ger cām-ı ĝam Şunarsa dil-dār ĝam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luĝfi da kem degüldür

ĝam āteřin:

1. **ğam âteşinden:--inden-nden**

Gazel 2

Mısra: 4

Keder ateşi, gam ateşi.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden baĝruñı devrān kebāb

ğam ayağı:

1. **ğam ayağında:-ın, -da**

Gazel 66

Mısra: 3

Gam kadehinde - Gamın, kederin ayakları dibinde anlamı vardır. -.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde ğam-efzā-yı firāk

gam ğamām:

1. **gam ğamāmı:-ı**

Gazel 128

Mısra: 3

Gam, keder bulutu.

Gam ğamāmı cihān yüzün tıtdı
Mihr-ruhsāruma niķāb kıanı

ğam kıştı:

1. **ğam kıştını:-ı, -ni**

Gazel 72

Mısra: 6

Gam, keder ekini.

Hilāl-i şekl-i sāĝarla gerek ğam kıştını biçmek
Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri ĥayr olsun

ğam nāmesin:

1. ğam nāmesin:-sin

Gazel 133

Mısra: 2

Gam, keder mektubu.

Bahār eyyāmıdır şun sākiyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin tayy

ġam ye-:

1. ğam yeme:-me

Gazel 72

Mısra: 10

Deyim. Gam yemek; üzölmek.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

2. ğam yemezüz:-mez, -üz-züz

Gazel 58

Mısra: 3

Tasa etmek, kaygılanmak.

Maşşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yār ola dest-gürümüz

3. [ġam yime]:-me

Gazel 102

Mısra: 2

Dertlenmek.

Māl ü mülküñ çünki yoğdur hağ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ħandān [ġam yime]

4. ğam yime:-me

Gazel 130

Mısra: 5

Gam yeme, üzölme.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

5. **ġam yime:-me**

Gazel 102

Mısra: 6

Dertlenmek.

Gerçi cürmüñ Çākerī çoğdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoğdur ḥadd ü pāyān ğam yime

6. **ġam yime:-me**

Gazel 102

Mısra: 4

Dertlenmek.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārū'l-bağādur çünki 'āşık meskeni

7. **ġam yimez:-mez**

Kaside 1

Mısra: 41

Deyim. Tasalanmak, üzölmek, kaygılanmak, kederlenmek.

Bunda ğam yimez günehden Çākerī
Ger şefī' olursa anda Muştafā

ġam zehrin:

1. **ġam zehrine:-i, -n, -e**

Gazel 133

Mısra: 4

Gam, keder zehri.

Muğānuñ zikri ḥayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

ġam-efzā-yı firāk:

1. **ġam-efzā-yı firāķ:**

Gazel 66

Mısra: 4

Ayrılıġın gamı, kederi.

Baş virürdüm ġam ayaġında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fürķatde ġam-efzā-yı firāķ

ġamgīn:

1. **ġamgīn:**

Gazel 120

Mısra: 6

Gamlı, kederli.

Beni öldürmege iķrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ġamgīn idüp iķrārı şıdı

ġam-hār:

1. **ġam-hāra:-a**

Muaşşer 1

Mısra: 37

Gamlı, kederli.

Eyleme bārī bu ġam-hāra tecāhül utanur

.....

gam-ı dünyā:

1. **gam-ı dünyā:**

Gazel 106

Mısra: 1

Dünyanın kederi, tasası.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kıalmaz kişi bu menzilde

gam-ı ışk:

1. **gam-ı** 'ışkıla:--ıla-ıla

Gazel 40

Mısra: 1

Kalıp söz. Aşk üzüntüsü, keder.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yoçdur anuñ ki mâtem degüldür

ğamnāk:

1. **ğamnāka:-a**

Gazel 46

Mısra: 1

Gamlı, kederli.

Sākiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür
Muṭribā ğulguleyi ḳubbe-i eflāke irür

ğamnāk ol-:

1. **ğamnāk olanlar:-an, -lar**

Tahmis 1

Mısra: 16

Gamlı, kederli olmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

gamuñ deryāsınuñ pāyānı:

1. **gamuñ deryāsınuñ pāyānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 6

Üzüntü denizinin sonu.

Gamuñdan dil kaçan cān ḳurtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoçdur

ğamze:

1. **ġamzeñ:-ñ**

Gazel 17

Mısra: 5

Süzgün bakış, sevgilinin süzgün veya manalı yan bakışı.

Bir kez dehenüñ rāzın şordüğüm için ġamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. **ġamzeyi:-y, -i**

Tahmis 1

Mısra: 4

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Dil-i ‘uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ġamzeyi tekrār iderler

gamzesi tīg[ı]:

1. **gamzesi tīg[ı]:**

Gazel 16

Mısra: 2

Yan bakış kılıcı.

Şol güzel kim aña Haşan dirler
Gamzesi tīg[ı] baş kesen dirler

gamzesi tīri:

1. **gamzesi tīri:-i**

Gazel 118

Mısra: 6

Yan bakış oku .

Geçdi dilden qarār kalmadı vāy
Gamzesi tīri kanuma girdi

ġarīb:

1. **ġarīb:**

Gazel 18

Mısra: 2
Zavallı aşık (rakip), kimsesiz.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

2. **ġarīb:**
Gazel 85
Mısra: 12
Garip, zavallı (kişi).

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
ġarīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

ġarību'llāh:

1. **ġarību'llāh:**
Gazel 94
Mısra: 10
Allah'ın garibi.

Oқыyan Çākerī şî'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

ġark eyle-:

1. **ġarķ eylemedin:-me, -din**
Gazel 66
Mısra: 8
Boğmak.

Beni ġarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāķ
Zihī devlet ki gele ḥızr ḥaṭuñ ṭuta elüm

gāv:

1. **gāva:-a**
Mesnevi 1
Mısra: 9
Öküz, inek.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

ğavgā:

1. **ğavgādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 15

Kavga; gürültü.

Bilmezem kūy-ı cenbüñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyımı yāruñ tolaşur

ğavgāya düşür-:

1. **ğavgāya düşürdi:-ür, -di**

Gazel 116

Mısra: 10

Kavgaya sokmak.

Zülfüñle gözüñ Çākeri gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavgāya düşürdi

ğayr:

1. **ğayra:-a**

Gazel 112

Mısra: 3

Başkası.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirġ
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

2. **ğayra:-a**

Gazel 118

Mısra: 3

Başkaları.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirġ
Beni odlara yaqdı yandurdi

3. ğayr:

Gazel 126

Mısra: 10

Başka.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daħi yok ğayr ğıdāsı

ġāyır:

1. ğayır:

Gazel 19

Mısra: 9

Artık, bundan böyle.

Ko Çakerī ğayır kıl u kālī
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

2. ġāyırılarla: -lar, -la

Murabba 1

Mısra: 14

Yabancı.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluḳ bi'llāhi
Sen şafāda ġāyırılarla ben çekem bu āhı

ġazā:

1. ġazāyı: -y, -t

Kıt'a 1

Mısra: 6

Cenk, savaş.

Şāhuñ atı öñince ruḳ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm

ġazel:

1. **gazelde:-de**

Gazel 37

Mısra: 9

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Gazelde dür düşüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

2. **ġazelüñ:-üñ**

Gazel 115

Mısra: 9

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ġazelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daħi

3. **ġazel:**

Tahmis 2

Mısra: 21

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Her ġazel kim okınur yād idüp ol lāle-ħadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

geç:

1. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 10

(Zamanın) geçmesi.

Çemende lāle gibi şubħ-dem kadehler tüt
Diyince Çākeriyā şubħ-dem geçer kalmaz

geç-:

1. **geç:**

Gazel 46

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

2. **geçer:-er**

Gazel 21

Mısra: 4

Vaktin ilerlemesi, (göl mevsiminin) bitmesi.

Cām-ı şāfi ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getir berü sākī

3. **geçmedin:-me, -din**

Gazel 39

Mısra: 3

Geçmemek; vakit ilerlemeden.

Devr-i ḥüsñüñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşārıdur

4. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 1

Geçmek.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer qalmaz

5. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 4

Geçmek; bitmek; sonlanmak.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer qalmaz

6. **geçerken:-er, -ken**

Gazel 69

Mısra: **15**
Geçmek, gitmek.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler taymur mest Şırāt üzre geçerken

7. **geçer:-er**

Gazel 88

Mısra: **7**

Geçmek; gibi davranmak.

Meydān-ı 'ışık içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ oğların dile gönder Kayacuğum

8. **geçmedin:-me, -din**

Gazel 89

Mısra: **6**

Geçmek; sona ermek.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısın 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

9. **geçer:-er**

Gazel 115

Mısra: **1**

Geçmek, vaktin ilerlemesi.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daħı
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daħı

10. **geçdi:-di**

Gazel 118

Mısra: **5**

Geçmek.

Geçdi dilden qarār kalmadı vāy
Gamzesi tiri kanuma girdi

11. **geçdi:-di**

Gazel 121

Mısra: 10

Geçmek; geçip gitmek.

Ķanlu yaşumı yol üzre görse dir
İřbu yoldan geçdi beñzer Ćākerī

12. **geçmege:-meg, -e**

Gazel 127

Mısra: 5

Geçmek, aşmak.

Sākiyā baħr-i ģamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ģamı

13. **geçelüm:-eli, -m**

Gazel 127

Mısra: 6

Geçmek, aşmak.

Sākiyā baħr-i ģamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ģamı

14. **geçer:-er**

Gazel 127

Mısra: 7

Geçmek; tükenmek.

Ey gönül çünkü şanem ģüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

15. **geçdi:-di**

Tesdis 1

Mısra: 22

Geçmek; vaktin ilerlemesi.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

16. **geçdi:-di**
Mesnevi 3
Mısra: **43**
Geçmek.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

17. **geçer:-er**
Gazel 53
Mısra: **8**
Geçmek; geçici.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

18. **geçer:-er**
Gazel 53
Mısra: **6**
Bitmek; değeri kalmamak.

Cihānda māl-ile faħr eyleyen gönül ele al
Ki maħzen-i zer ü genc ü direm geçer kalmaz

geçür-:

1. **geçürme:-me**
Gazel 26
Mısra: **4**
Geçirmemek; (fırsatı) kaçırmamak.

Cihānuñ dirliği maħbüb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

gedā:

1. **gedāya**:-y, -a

Gazel 69

Mısra: 8

Kul.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūř idelüm kim

2. **gedā**:

Gazel 126

Mısra: 11

Kul.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

3. **gedā**:

Kaside 1

Mısra: 2

Muhtaç; kul.

Yā İlähe'l- 'âlemîn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

geh gāh:

1. **geh gāh**:

Gazel 94

Mısra: 2

Ara sıra.

Saña cān vireyin ey řāh dilden
Ḳuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

gel-:

1. **gel**:

Gazel 62

Mısra: 7

Gelmek.

Nigār naqşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālını naqqāş

2. **gel:**

Gazel 2

Mısra: 5

Gelmek.

'Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

3. **gelürseñ:--ürseñ**

Gazel 6

Mısra: 3

Gelmek, gelirsen.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kılmaya bir gül giribānı dürüst

4. **gel:**

Gazel 28

Mısra: 6

Gel!

Hengām-ı lāledür tur bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

5. **gel:**

Gazel 34

Mısra: 7

Gel!

Ey 'ilm-i 'ışka t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şî'ri 'ışkda kim hoş risāledür

6. **gel:**

Gazel 126

Mısra: **21**
Gelmek.

Zâhid gibi gel Çâkerî gerçek 'amel eyle
Çünkü 'amel-i şâlih imiş yâr rızâsı

7. **geldi:-di**

Kaside 2

Mısra: **11**

Gelmek, uğramak.

Dile dil-ber hayâli geldi didi
Leyse fi'd-dârî gayrınâ deyyâr

8. **gel:**

Kaside 2

Mısra: **61**

Buyurmak. Hadi!.

Çâkerî gel du'â-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenâr

gel-:

1. **geldi:-di**

Gazel 19

Mısra: **3**

Gelmek.

Cân murgına geldi dâne dökdi
Gönlüme hayâl-i hâl-i dil-ber

2. **gelürseñ:-ür, -señ**

Gazel 36

Mısra: **9**

Gelmek.

Himmet taleb it Çâkerî kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyâret geh-i rindân olacağdur

3. **gele:-e**

Gazel 66

Mısra: 7

Gelmek.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr haıtuñ tuta elüm

4. **gel:**

Gazel 87

Mısra: 1

Gelmek.

Leşker-i şabrı tārümār idelüm
Gel göñül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

5. **gel:**

Gazel 10

Mısra: 8

Gelmek.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘imāndandur ikrār

6. **gelür:-ür**

Gazel 67

Mısra: 2

Gelmek.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan haıtuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

7. **geldükçe:-dük, -çe**

Gazel 76

Mısra: 7

Gelmek; hatırlamak.

‘İnfi ‘âl artar dile geldükçe fikr-i hattı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

8. **geldi:-di**

Gazel 82

Mısra: 9

Gelmek, ortaya çıkmak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgârı çok gördüm

9. **gelür:-ür**

Gazel 84

Mısra: 5

Gelmek.

Eline āyîne almış güneş gelür her şubh
Kapı kapı gezen āyinedāra beñzetedüm

10. **gelür:-ür**

Gazel 85

Mısra: 4

Gelmek; akla gelmek.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetedüm

11. **geldükçe:-dükçe**

Gazel 90

Mısra: 1

Gelmek.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncağ evde itmezler āh u efgān

12. **gelür:-ür**

Gazel 93

Mısra: 1
Gelmek; ulaşmak.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

13. **gelsün:-sün**

Gazel 103

Mısra: 9
Gelmek; katılmak.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

14. **gel:**

Gazel 107

Mısra: 2
Gel boşver.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luḡ eyle bīzār eyleme

15. **gele:-e**

Gazel 110

Mısra: 6
Gelmek, olmak.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki kalmaya 'ālem bahār ile

16. **gelürse:-ür, -se**

Gazel 112

Mısra: 6
Gelmek.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

17. **geleli:-eli**

Gazel 113

Mısra: 8

Gelmek.

Çana döndi yaşum akar tırmaz
Geleli gözüme hayâl-i lebi

18. **gel:**

Gazel 121

Mısra: 2

Gelmek; yaklaşmak.

Râhata git miñnete dir gel beri
Çankı 'âşık kim seve sen dil-beri

19. **gel:**

Gazel 125

Mısra: 3

Gelmek.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tâ belürince şubhgâh 'Alî

20. **gelesin:-e, -sin**

Gazel 125

Mısra: 7

Gelmek.

Öliceğ kabrüne eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh 'Alî

21. **geldügin:-düg, -in**

Gazel 133

Mısra: 9

Gelmek.

Görüp bülbül gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldı mı hey

22. **geldüm:-dü, -m**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Gelmek, varmak.

Kefen boynuma taķup saña geldüm
Kerīmā raħmet eyle gey buñaldum

23. **gele:-e**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Gelmek, buyurmak.

Kaçan emrün gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

24. **geldi:-di**

Kaside 2

Mısra: 2

Gelmek; vakti gelmek.

Çıkdı taħt üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

25. **gelüp:-üp**

Muaşşer 1

Mısra: 12

Gelmek, varmak.

Der-i iħsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i ħübāna efendim māyil

26. **gel:**

Murabba 1

Mısra: 15
Gelmek.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allâhı
Sen benüm şâhum efendim olmaduñ mı bir zamân

27. **gelüp:-üp**
Tahmis 2
Mısra: 13
Gelmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dâd eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryâd eyler

28. **gelmeye:-me, -y, -e**
Kaside 1
Mısra: 10
Gelmek.

Soñ nefesde şağla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir hata

29. **gel:**
Gazel 87
Mısra: 10
Gelmek.

Gel 'alem gibi 'âşikâr idelüm
Çâkerî sırr-ı 'ışkı âlemde

30. **gelmez:-mez**
Gazel 92
Mısra: 7
Gelmek, uğramak.

Gelmez oldı hayâli çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cüşından

gelmezdin öñdin:

1. **gelmezdin öñdin:**

Gazel 131

Mısra: 3

Olur zamanı gelmemek.

Ĥudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ġaflet mestliginden sen bizi ay

gelür geç-:

1. **gelür geçer:-er**

Gazel 22

Mısra: 10

Gelip geçmek.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ġamzesi gibi ol da gelür geçer

genc:

1. **gencinden:-i, -n, -den**

Gazel 26

Mısra: 6

Hazine.

Ĥamu mücrimleri ‘afv itse ġaffār
Ĥafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

2. **genci:-i**

Gazel 122

Mısra: 2

Hazine.

Ruĥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

3. **genc:**

Mesnevi 3

Mısra: **45**

Hazine.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı Őāhī ne tat u sipāh

4. **genc:**

Gazel 53

Mısra: **6**

Hazine.

Cihānda māl-ile far eyleyen göñül ele al
Ki mazen-i zer ü genc ü direm geer almaz

genc'i:

1. **genc'i:**

Gazel 10

Mısra: **10**

Nizami'nin Penc Genc adlı eseri.

alısar ākerī bu pen bitigūñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āŐār

genc-i kārūn:

1. **genc-i ārūn:**

Gazel 65

Mısra: **7**

Karun'un hazinesi (Karun; Hz. Musa döneminde ok zengin fakat acımasız ve cimri olan ve sonunda Hz. Musa'nın duası ile helak olan kişi).

Yeg durur ben faīre dirhem-i 'iŐ
Genc-i ārūn u mülk-i dūnyādan

2. **genc-i arūn:**

Gazel 100

Mısra: **8**

Karun'un hazinesi (Karun; Hz. Musa döneminde çok zengin fakat acımasız ve cimri olan ve sonunda Hz. Musa'nın duası ile helak olan kişi).

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qārūn u mülk-i Keyḥusrev

3. genc-i qārūnla:-ıla

Mesnevi 3

Mısra: **16**

Karun'un hazinesi.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Qārūnla 'ömr-i Nūḥ

genc-i vefā:

1. genc-i vefā:

Kaside 1

Mısra: **14**

Vefa hazinesi.

Nūr-ı 'ālem rahmeten li'l-'ālemīn
Ḥāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

gencīne-i ḥüzn ü sevdā:

1. gencīne-i ḥüzn ü sevdā:

Muaşşer 1

Mısra: **48**

Sevda ve ḥüznün hazinesi.

Şerbet-i la'lüñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i ḥüzn ü sevdā

[ger]:

1. [ger]:

Gazel 64

Mısra: **1**

Eğer, şayet.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ʔulū´
Pür ola nūrıyla hāne-i cihān mecmū´

ger:

1. ger:

Gazel 34

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciger nüş ider müdām

2. ger:

Gazel 46

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkısañ

3. ger:

Gazel 56

Mısra: 5

Eğer, şayet.

Senden ayru ger ecel ıorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

4. ger:

Gazel 58

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Maşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zūlf-i yār ola dest-girümüz

5. ger:

Gazel 62

Mısra: 3

Eğer, şayet.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belâ görse
Mesel durur bu ki yanar kuru yanında yaş

6. ger:

Gazel 64

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tülū ‘āfitāb-ı çarh

7. ger:

Gazel 66

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

8. ger:

Gazel 67

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

9. ger:

Gazel 68

Mısra: 3

Eğer, şayet.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

10. **ger:**

Gazel 88

Mısra: 6

Eğer, şayet.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

11. **ger:**

Gazel 99

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Halvā-yı hadişüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

12. **ger:**

Kaside 1

Mısra: 42

Eğer, şayet.

Bunda gam yimez günehden Çākerī
Ger şefī‘ olursa anda Muştafā

13. **ger:**

Mesnevi 2

Mısra: 13

Eğer, şayet.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

14. **ger:**

Mesnevi 3

Mısra: **10**

Eğer, şayet.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şīr içerse olur bīşe-süz

15. **ger:**

Gazel 20

Mısra: **1**

"Eğer" kelimesinin kısaltılmışı. '

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyile 'āşık-ı miskīn ne çeker

16. **ger:**

Gazel 41

Mısra: **1**

Gerçi.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

gerçek:

1. **gerçek:**

Gazel 126

Mısra: **21**

Doğru, hakiki.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek 'amel eyle
Çünkü 'amel-i şālih imiş yār rızası

2. **gerçek:**

Gazel 44

Mısra: **10**

Hakiki, doğru.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıllur

gerçi:

1. gerçi:

Gazel 39

Mısra: 1

Gerçi, her ne kadar, ise de. "Egerçi"den muhaffettir.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbūbı vü dildārıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şāhid-i bāzārıdur

2. gerçi:

Gazel 123

Mısra: 6

Zaten, işin aslı, doğrusu.

Şeyl-i eşküm gönlüñe kār itmedi
Şeyl gerçi kim yuvalar taşları

3. gerçi:

Gazel 35

Mısra: 1

Gerçi, aslında, gerçekte.

Cihānda gerçi naḫş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

4. gerçi:

Gazel 25

Mısra: 5

Gerçi, her ne kadar.

Naḫş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḫkâş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naḫşı k'ol dil-berdedür

5. gerçi:

Gazel 77

Mısra: 5
Gerçi, aslında.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

6. gerçi:

Gazel 102

Mısra: 5
Gerçi, her ne kadar.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoқdur ḥadd ü pāyān ğam yime

7. gerçi:

Gazel 129

Mısra: 9
Gerçi, her ne kadar.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

gerd ü ğubār:

1. gerd ü ğubār:

Kaside 2

Mısra: 14
Toz toprak; üzüntü.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

gerdān-ı sifle-perver:

1. gerdān-ı sifle-perver:

Gazel 41

Mısra: 5
Alçakları koruyan felek.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem degüldür

gerden:

1. **gerdendeki:**-de, -ki

Muaşşer 1

Mısra: **34**

Boyun, gerdan.

adee sāar-ı mey dökmege ulul utanur
h o gerdendeki ālī göricek fül utanur

gerden-i düşmen:

1. **gerden-i düşmen:**

Kaside 2

Mısra: **44**

Düşmanın boynu.

Ti-ı tizüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

gerd-i am:

1. **gerd-i amdan:**-dan

Gazel 100

Mısra: **9**

Gam tozu.

Gerd-i amdan alāş olam dirseñ
ākerī gibi sen dai mey sev

gerd-i reh:

1. **gerd-i rehüñ:**

Gazel 20

Mısra: **5**

(Sevgilinin) yolunun tozu.

Yil yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

gerdün:

1. **gerdün:**

Gazel 99

Mısra: 8

Felek.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

2. **gerdün:**

Gazel 126

Mısra: 11

Felek.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daħi sulţān u gedā üstine gerdün

gerek:

1. **gerek:**

Gazel 62

Mısra: 6

Lazım, elzem.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanı lā-cerem gerek yoldaş

2. **gerek:**

Gazel 70

Mısra: 1

Gerek, lazım.

Yā kaşlaruñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

3. gerek:

Gazel 70

Mısra: 2

Gerek, lazım.

Yā kaşlaruñ oqına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışka girmege evvel ciger gerek

4. gerek:

Gazel 70

Mısra: 4

Gerek, lazım.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

5. gerek:

Gazel 70

Mısra: 6

Gerek, lazım.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-beruñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

6. gerek:

Gazel 70

Mısra: 8

Gerek, lazım.

Cām-ı şabāhı şundi didi bī-ħaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

7. gerek:

Gazel 70

Mısra: 10

Gerek, lazım.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

8. gerek:

Gazel 71

Mısra: 1

Gerek, lazım.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

9. gerek:

Gazel 71

Mısra: 2

Gerek, lazım.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

10. gerek:

Gazel 71

Mısra: 4

Gerek, lazım.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

11. gerek:

Gazel 71

Mısra: 6

Gerek, lazım.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevrüñle ney bigi fiğān itsem gerek

12. gerek:

Gazel 71

Mısra: **8**
Gerek, lazım.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

13. **gerek:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Gerek, lazım.

Çākerī fāş itdüğī çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

14. **gerek:**
Gazel 72
Mısra: **6**
Gerek, lazım.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

15. **gerek:**
Gazel 77
Mısra: **7**
Gerek, lazım.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-i miş kısm itdüğī çün bize Kāssām-ı ezel

16. **gerekse:-se**
Gazel 98
Mısra: **4**
Olmalı.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

17. **gerek:**

Gazel 127

Mısra: **5**

Gerek, lazım.

Sâkiyâ baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sūr geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

18. **gerek:**

Gazel 127

Mısra: **8**

Gerek, lazım.

Ey göñül çünkü şanem ħüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem’i

19. **gerekdür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: **28**

Gerek, lazım.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

20. **gerek:**

Mesnevi 2

Mısra: **14**

Lazım, olmalı.

Ehl-i rüşvet bes gerek mağhūr ola
Ger dilersenñ leřkerüñ mañşūr ola

21. **gerek:**

Mesnevi 3

Mısra: **48**

Gerek; olmalı.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

22. gerek:

Gazel 131

Mısra: 2

Şart cümlelerinde üstün ihtimali bildirir, herhalde.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vây
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nây

gerek-:

1. gerekmez:-mez

Gazel 93

Mısra: 2

Gerekmek.

Cân sem'ine her dem gelür âvâz semâdan
Nevmîd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudâdan

2. gerekmez:-mez

Mesnevi 3

Mısra: 22

Gerekmek, lazım olmak.

Getür bir kadeh râh-ı reyhân-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

germ eyle-:

1. germ eyleyen:-y, -en

Gazel 39

Mısra: 9

Hararetlendirmek, kızdırtmak.

Meclis-i 'uşşâk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şâh-ı devrân devletinde Çâkerî güftârıdur

germ ol-:

1. **germ olma:-ma**

Gazel 41

Mısra: 6

Kızmak, öfkelenmek.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim aharı da kem degüldür

getür-:

1. **getür:**

Gazel 55

Mısra: 7

Sunmak (kadeh bağlamında).

Getür sākī mey-i šāfi ki huşyār
Şafā-yı şöhet-i mestānı bilmez

2. **getür:**

Gazel 13

Mısra: 1

Getirmek.

Getür berü meyi sākī ki çarḫ-ı kec-reftār
Ecel ḫavāle ılır cānımuza leyl ü nehār

3. **getür:**

Gazel 25

Mısra: 7

Getir.

o kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

4. **getür:**

Gazel 34

Mısra: 1
Getirmek; sunmak.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

5. **getür:**
Gazel 52
Mısra: 11
Getirmek; sunmak.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

6. **getür:**
Gazel 54
Mısra: 3
Getirmek; sunmak.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

7. **getür:**
Gazel 69
Mısra: 7
Getirmek; sunmak.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nüş idelüm kim

8. **getür:**
Gazel 110
Mısra: 5
Getirmek, sunmak.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki qalmaya 'ālem bahār ile

9. **getür:**

Gazel 130

Mısra: 1

Getirmek, sunmak.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

10. **getür:**

Gazel 133

Mısra: 7

Getirmek, sunmak.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

11. **getür:**

Kaside 2

Mısra: 13

Getirmek, sunmak.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü gubār

12. **getür:**

Mesnevi 3

Mısra: 15

Getirmek, sunmak.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūḥ

13. **getür:**

Mesnevi 3

Mısra: 25

Getirmek, sunmak.

Getür bir adeh Şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur ü hurrem-bahār

14. **getür:**

Gazel 3

Mısra: 1

Getirmek; gelmesini sağlamak.

Sāķi getür müdām içelüm biz Őarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

getür:

1. **getür:**

Mesnevi 3

Mısra: 21

Getirmek, sunmak.

Getür bir adeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

gevher:

1. **gevheri:-i**

Gazel 121

Mısra: 4

Cevher.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

gevher-i cān:

1. **gevher-i cān:**

Gazel 70

Mısra: 3

Can cevheri, mücevheri.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla äre yok
Baħr ol gözüm ki dil Şadefinde güher gerek

gevher-i pākīze:

1. **gevher-i pākīze:**

Gazel 109

Mısra: 3

Saf cevher, temiz inci.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sīb-i cinân sīmberīn ğabġabuña

gey:

1. **gey:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Pek, çok.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerīmā rahmet eyle gey buñaldum

2. **gey:**

Gazel 119

Mısra: 2

Key; pek. çok.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘Işkuñ beni gey ħarāba virdi

gey-:

1. **geydi:-di**

Gazel 100

Mısra: 1

Giyinmek, bürünmek.

Geydi gülşende ğonca ħil‘at-i nev
Şūfī kıl köhneñi şarāba girev

gey sakın:

1. **gey şakın:**

Gazel 2

Mısra: 7

Kesinlikle kaçınmak, tedbirli olmak.

Gaflet ile virme dil 'aşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

gezend kıl-:

1. **gezend kılursa:-ur, -sa**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Zarar vermek.

İşitdüm kaçan gam kılursa gezend
Muğannī nevāsi olur sūdmend

gezleyüp gözle-:

1. **gezleyüp gözledi:-le, -di**

Gazel 108

Mısra: 8

Oku kirişe yerleştirmek.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oqın

gibi:

1. **gibi:**

Gazel 117

Mısra: 8

Benzetme ve örnek ifade eder.

Da'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

2. **gibi:**

Gazel 30

Mısra: **10**

Benzetme edatı.

Süleymān'ın hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

3. **gibi:**

Gazel 37

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde hūşe-çındür

4. **gibi:**

Gazel 39

Mısra: **9**

Benzetme edatı.

Meclis-i 'uşşāḳ Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftāridur

5. **gibi:**

Gazel 44

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

'İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca ḥalāyık du'ā kıılır

6. **gibi:**

Gazel 45

Mısra: **3**

Benzetme edatı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

7. gibi:

Gazel 48

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Ḥalk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

8. gibi:

Gazel 49

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Ḥüsn ki saña yār iken vefā kı
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

9. gibi:

Gazel 53

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tüt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kıalmaz

10. gibi:

Gazel 54

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā kıalmaz

11. gibi:

Gazel 59

Mısra: 13

Benzetme edatı.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıllma levh ü kalemdür güvāhumuz

12. **gibi:**

Gazel 60

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Ḳaddūñ ham oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

13. **gibi:**

Gazel 61

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürđi didi cāmūş

14. **gibi:**

Gazel 63

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Sāḳī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

15. **gibi:**

Gazel 67

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Sāḳiyā mey şun ezel ḥükmüne çün tedbīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür tağyīr yok

16. **gibi:**

Gazel 67

Mısra: 6
Benzetme edatı.

Şubḥ-dem ḥüsninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencīr yok

17. **gibi:**
Gazel 67
Mısra: 10
Benzetme edatı.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

18. **gibi:**
Gazel 69
Mısra: 17
Benzetme edatı.

Cemşīd gibi cāma gönül virme şaḡın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

19. **gibi:**
Gazel 71
Mısra: 4
Benzetme edatı.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

20. **gibi:**
Gazel 72
Mısra: 9
Benzetme edatı.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ḡam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

21. **gibi:**

Gazel 73

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkeser meskenet it boynuñı eg

22. **gibi:**

Gazel 74

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

23. **gibi:**

Gazel 75

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

24. **gibi:**

Gazel 75

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

25. **gibi:**

Gazel 80

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
K̄alupdur gözlerüm bī-āb Edhem

26. **gibi:**

Gazel 81

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Ol güneş yüzlü m̄āh için bu gice
Şubh gibi yaqamı p̄āre kılam

27. **gibi:**

Gazel 82

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rüzgārı çok gördüm

28. **gibi:**

Gazel 85

Mısra: 15

Benzetme edatı.

Savaşda mağzını h̄aşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

29. **gibi:**

Gazel 87

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı ālemde

30. **gibi:**

Gazel 89

Mısra: 3
Benzetme edatı.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

31. **gibi:**
Gazel 91
Mısra: 5
Benzetme edatı.

Hâl-i Şîrîn gibi dâğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

32. **gibi:**
Gazel 98
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Ruĥuñdan Çâkerî yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pâre olsun

33. **gibi:**
Gazel 100
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Gerd-i ğamdan ħalâş olam dirseñ
Çâkerî gibi sen daĥi mey sev

34. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: 4
Benzetme edatı.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subĥ-dem murġ-ı seĥer serve çıķup şöyle didi

35. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmūñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

36. **gibi:**

Gazel 107

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Kaçma ey hürşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdüğüme her zamān

37. **gibi:**

Gazel 112

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirīĝ
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

38. **gibi:**

Gazel 112

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

39. **gibi:**

Gazel 118

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîg
Beni odlara yaqdı yandurdı

40. **gibi:**

Gazel 120

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoqqa-i esrārı şıdı

41. **gibi:**

Gazel 121

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Meyden özge yoq durur def'-i melāl
Lāle gibi qoma elden sāğarı

42. **gibi:**

Gazel 122

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Qalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle qan aqlatma ben dil-efgārı

43. **gibi:**

Gazel 124

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınuñ tozı

44. **gibi:**

Gazel 126

Mısra: 2
Benzetme edatı.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi ‘ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

45. **gibi:**
Gazel 126
Mısra: 21
Benzetme edatı.

Zâhid gibi gel Çâkerî gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şâlih imiş yâr rızâsı

46. **gibi:**
Gazel 127
Mısra: 7
Benzetme edatı.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

47. **gibi:**
Gazel 131
Mısra: 8
Benzetme edatı.

Yine bir meh-likâ sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘âlem-ârây

48. **gibi:**
Kaside 2
Mısra: 6
Benzetme edatı.

Mehdde dil dırâz ider süsen
Ya ‘nî ‘İsâ gibi kıla güftâr

49. **gibi:**

Kaside 2

Mısra: **46**

Benzetme edatı.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

50. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: **16**

Benzetme edatı.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrūñ ile ferhunde kıldı

51. **gibi:**

Mesnevi 2

Mısra: **11**

Benzetme edatı.

Çanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

52. **gibi:**

Muaşşer 1

Mısra: **46**

Benzetme edatı.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u 'atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

53. **gibi:**

Müfret 3

Mısra: **1**

Benzetme edatı.

Akdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

54. **gibi:**

Tahmis 2

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Olma mağrūr güzel hūsnūñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her 'āşık-ı pāk

55. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kul ki kabūl eyledi ol şāh ceddin

56. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'ināyet nazarı var

57. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Sultān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Ḥaqq zararı var

58. **gibi:**

Gazel 9

Mısra: 7
Benzetme edatı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıqları hālın ne bilür ne haberi var

59. **gibi:**
Gazel 12
Mısra: 4
Benzetme edatı.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

60. **gibi:**
Gazel 22
Mısra: 10
Gibi, benzetme edatı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i gāmzesi gibi ol da gelür geçer

61. **gibi:**
Gazel 23
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

62. **gibi:**
Gazel 10
Mısra: 10
Gibi, benzetme edatı.

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

63. **gibi:**

Gazel 33

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

64. **gibi:**

Gazel 28

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Yanıca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

65. **gibi:**

Gazel 34

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciğer nüş ider müdām

gice:

1. **gice:**

Gazel 81

Mısra: 3

Gece.

Ol güneş yüzlü mäh için bu gice
Şubh gibi yaşamı pāre kılam

2. **gice:**

Gazel 62

Mısra: 6

Gece - Sevgilinin saçı -.

Şaçına varsa gönül cāmı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

3. **giceyle**:-y, -le

Gazel 84

Mısra: 4

Gece; akşam vakti.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

4. **gice**:

Gazel 125

Mısra: 3

Gece.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubhgāh ‘Alī

5. **gicelidür**:-li, -dür

Gazel 52

Mısra: 8

Gece.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

gice gündüz:

1. **gice gündüz**:

Gazel 108

Mısra: 6

Aralıksız, sürekli.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ ‘ışk yaşını gözümün
Gice gündüz dürişür halka ‘ayān eylemege

giceler irteye dek:

1. **giceler irteye dek:**

Gazel 62

Mısra: 10

Geceden sabaha kadar.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem'-veş akıdur yaş

gid:

1. **gidüp:--üip**

Gazel 11

Mısra: 10

Geçmek.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
'Ömr gidüp kıla sözüñ yādigār

gid-:

1. **gider:-er**

Kaside 2

Mısra: 59

Gitmek; sona ermek.

Salṭanat çün gider kıalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

güdā:

1. **güdāsı:-sı**

Gazel 126

Mısra: 10

Yemek, besin; av.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne 'aceb kim daḥi yok ğayr güdāsı

güdā kıl-:

1. **ġidā kıılır:-ur**

Gazel 44

Mısra: 8

Gıda yapmak, beslenmek; iftar.

Anlar ki Şâyim oldu senüñ 'ıd-i vaŐluña
Fırkat Şebinde āh ile derdüñ ġidā kıılır

gider:-

1. **gider:**

Gazel 20

Mısra: 10

Gidermek.

'ĀŐıkuñ kıanda ki varsa yüzi Şuyıyla gider
Çākeri küyuña her dem gözi yaşıyla varur

2. **gider:-er**

Gazel 55

Mısra: 3

Kaldırmak, yok etmek.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

gile it:-

1. **gile itmez:-mez**

Gazel 94

Mısra: 6

Şikayet etmek.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her Őāh dilden

ġılmān:

1. **ġılmān-ısa:--ısa**

Gazel 15

Mısra: 2
Genç oğlan.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğilmān-ısa kün-dāde dirler

2. **ġilmānı:-ı**
Gazel 30
Mısra: 3
Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar.

N'iderler cennet ü ġilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

gir:-

1. **giren:-en**
Gazel 15
Mısra: 7
1. Girmek, dahil olmak.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. **girmege:-me, -ge**
Gazel 70
Mısra: 2
Girmek; dahil olmak.

Yā kaşlarıñ oqına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışka girmege evvel ciger gerek

3. **giren:-en**
Gazel 98
Mısra: 3
Girmek, yer tutmak.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

4. **girdi:-di**

Gazel 101

Mısra: 8

Girmek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raħm eylemedi girdi şaçı dām-ı deme

5. **girdi:-di**

Gazel 111

Mısra: 4

Girmek, dahil olmak.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

6. **girse:-se**

Gazel 124

Mısra: 6

Girmek.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayāğınuñ tozı

7. **girer:-er**

Kıt'a 1

Mısra: 8

Girmek.

Yanar oda girer semender idüm
Çal'a cengi olsa añmayup ölümüm

girev:

1. **girev:**

Gazel 72

Mısra: 3
Rehin.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

girev kıl:

1. **girev kıl-:**
Gazel 100
Mısra: 2
Rehin vermek.

Geydi gülşende gönca ḥil‘at-i nev
Şüfî kıl köhneñi şarāba girev

giribān:

1. **giribānı:--ı**
Gazel 6
Mısra: 4
Elbise yakası.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

2. **giribānını:-ı, -nı**
Gazel 71
Mısra: 5
Yaka; kişinin kendisi.

Çeng-i ğamdan cān giribānını kıılmazsañ ḥalāş
Haşre dek cevrüñle ney bigi fiğān itsem gerek

ğırra ol-:

1. **ğırra olma:-ma**
Gazel 56
Mısra: 9
Gururlu olmak.

Bī-dirīg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tīg-i helākı her nefes

giryān:

1. **giryānum:-um**

Gazel 86

Mısra: **10**

Ağlayan.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıķumdur derdmend ü zārī giryānum

gīsū-yı siyeh-tābuña:

1. **gīsū-yı siyeh-tābuña:-uñ, -a**

Muaşşer 1

Mısra: **35**

Siyah saç kıvrımı.

Baķsa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i ḥübāndaki kākül utanur

git:

1. **gitmedi:--medi**

Gazel 10

Mısra: **1**

Gitmek, uzaklaşmak.

Ķapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

git-:

1. **gitdi:-di**

Gazel 47

Mısra: **5**

Gitmek, ayrılmak II Ölmek.

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i gāyib durur

2. **gitdi:-di**

Gazel 21

Mısra: 3

Sona erdi.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getir berü sākī

3. **gitse:-se**

Gazel 76

Mısra: 5

Gitmek.

Berg-i gül gitse ayağūñ öpmege ey serv-ḳad
'İzzet idüp gönderür birkaç ḳadem bād-ı şimāl

4. **gitdi:-di**

Gazel 82

Mısra: 9

Gitmek, uzaklaşmak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

5. **gitse:-se**

Gazel 92

Mısra: 10

Gitmek, uzaklaşmak.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

6. **git:**

Gazel 121

Mısra: 2

Gitmek, uzaklaşmak.

Rāḥata gīt miḥnete dir gel beri
Ḳankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

7. **gıtdüklerüme:**-dük, -ler, -ü, -me

Tesdis 1

Mısra: 5

Gitmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

8. **gıtdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: 11

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

9. **gıtdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: 17

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

10. **gıtdüklerime:**-dük, -ler, -im, -e

Tesdis 1

Mısra: 23

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

11. **gïtdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **29**

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yâ Rab hata yolına gïtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

12. **gitse:**-se

Mesnevi 1

Mısra: **21**

Gitmek; ortadan kalkmak.

Cemâlün pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarh-ı sâl-ğorde

13. **gider:**-er

Gazel 108

Mısra: **3**

Gitmek.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berün yolına rûhını revân eylemege

14. **gitmesün:**-me, -sün

Gazel 5

Mısra: **5**

Gitmek, uzaklaşmak.

Ne gam redd itse şofî gitmesün dek
Başumdan sāye-i pîr-i ħarābāt

15. **gider:**-er

Gazel 61

Mısra: **2**

Bir şeyi yitirmek, ondan yoksun kalmak.

Yüzin gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u takat u hūş

16. **gide:-e**

Kaside 2

Mısra: **16**

Uzaklaşmak, gitmek; iyileşmek.

‘Işık mahmürıyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı humār

17. **gidersin:-er, -sin**

Gazel 15

Mısra: **10**

Gitmek.Dizede girmek manasında kullanılmıştır.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

18. **gider:-er**

Gazel 69

Mısra: **20**

Gitmek; yoksun olmak.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā’ iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider hürmeti anuñ

19. **gide:-e**

Gazel 79

Mısra: **2**

Terk etmek.

Sākiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil hānesinden gide gam

20. **gider:-er**

Gazel 122

Mısra: 6

Gitmek; kaybetmek.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

21. **gide:-e**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Uzaklaşmak.

Muğannī çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

22. **gide:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 7

Gitmek, ulaşmak.

Gide tā maşşere dek nāvek-i gamzeñ eçeri
Dil-i miħnet-zedenūñ āteş-i 'ışk oldu yeri

gizlü:

1. **gizlūsin:-sin**

Mesnevi 2

Mısra: 4

Gizli.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

gög:

1. **gögde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 10

Gök.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

2. **gögden:-den**

Gazel 103

Mısra: 2

Gök.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

gök:

1. **gökler[e]:-ler, -[e]**

Gazel 57

Mısra: 6

Gökyüzü, sema.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

2. **gökden:-den**

Kaside 2

Mısra: 25

Gök, gökyüzü.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

gökçek:

1. **gökçekdür:-dür**

Gazel 132

Mısra: 1

Güzel, hoş.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oğ hey
Ne şirīndür şeker güftarı oğ hey

ğonca:

1. ğonca:

Gazel 100

Mısra: 1

Ğonca, açmamış gül.

Geydi gülşende ğonca hil'at-i nev
Şūfî kıll köhneñi şarāba girev

2. ğonca:

Gazel 112

Mısra: 5

Açmamış gül, ğonca.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her ğonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

3. ğonca:

Mesnevi 2

Mısra: 6

Ğülün açılmamış hali.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı ğonca cāmesin kılmaya çāk

4. ğonca:

Gazel 111

Mısra: 3

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

Şan 'Alī'dür ğonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızzıl destār ile

5. ğonca:

Gazel 32

Mısra: 7

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

Deheni gonca çeşmi nergisdür

‘Arız-ı dil-berüñ gülistândur

gonca gülsün:

1. **gonca gülsün:-sün**

Gazel 107

Mısra: 6

Henüz açılmamış gül. - Sevgilinin dudağı. -.

Açma ağzın kıl hazer rüsvā-yı ‘ām eyler seni

Gonca gülsün ‘andelibe keşf-i esrār eyleme

gonca-dehen:

1. **gonca-dehen:**

Gazel 12

Mısra: 3

Gonca ağızlı.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen

Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

gonca-fem:

1. **gonca-fem:**

Gazel 107

Mısra: 9

Gonca ağızlı.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile

Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

gonca-leb:

1. **gonca-leb:**

Gazel 11

Mısra: 3

Dudakları gonca gibi olan, gonca dudaklı.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

gonca-misāl:

1. **gonca-misāl:**

Gazel 74

Mısra: 6

Açmamış gül gibi.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı gönülüm teng iken gonca-misāl

gonce:

1. **gonce:**

Gazel 33

Mısra: 1

Gonca; yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış gül.

Gonca faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

gönder-:

1. **gönderür:-ür**

Gazel 76

Mısra: 6

Uğurlamak.

Berg-i gül gitse ayağüñ öpmege ey serv-ğad
'İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

2. **gönder:**

Gazel 88

Mısra: 8

Göndermek, yollamak.

Meydān-ı 'ışk içinde dil-āver geçer atı
Müjgānuñ oların dile gönder ayacuđum

gönder-i fitne:

1. **gönder-i fitne:**

Gazel 104

Mısra: **6**

Fitne oku.

Çeřmüñle ulađuñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

göndür-:

1. **göndür:**

Müfret 1

Mısra: **1**

Göndermek.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Niřān eyleser peykānı ten-i 'uryāna incinmez

göñlin al-:

1. **göñlin aldı:-di**

Gazel 96

Mısra: **9**

Deyim. Gönül almak, kandırmak.

Didüm kim aldı göñlin Çākeri'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

göñlin vir-:

1. **göñlin virdi:-di**

Gazel 21

Mısra: **9**

Deyim. Gönül vermek, bağlanmak.

Çākerī viridi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

göñlini al-:

1. **göñlini alurlar:-ur, -lar**

Tahmis 1

Mısra: **25**

Deyim. Gönül almak; aşık etmek.

Alurlar göñlini inkār iderler

göñlüñce:

1. **göñlüñce:**

Gazel 8

Mısra: **9**

Gönlünce, gönül istediğince.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

göñül:

1. **göñül:**

Gazel 47

Mısra: **7**

Gönül.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye t̄alib durur

2. **göñül:**

Gazel 53

Mısra: **5**

Gönül.

Cihānda māl-ile faħr eyleyen göñül ele al
Ki maħzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

3. gönül:

Gazel 60

Mısra: 1

Gönül.

Ten pîr oldı Çākerî gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde hadîs-i beyān henüz

4. gönül:

Gazel 61

Mısra: 6

Gönül.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Gönül kılmaya mihrüñi ferāmūş

5. gönül:

Gazel 62

Mısra: 5

Gönül.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kıлана lâ-cerem gerek yoldaş

6. gönül:

Gazel 87

Mısra: 1

Gönül.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel gönül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

7. gönül:

Gazel 108

Mısra: 2

Gönül.

Yine aşd itdi gözüm yaşını an eylemege
Yine başladı göñül āh u figān eylemege

8. göñül:

Gazel 51

Mısra: 1

Göñül.

Oda yansun Şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim ‘işk-ile ma‘mr ola hergiz arāb olmaz

9. göñülde:--de

Gazel 11

Mısra: 2

Yürek, kalp.

İdeliden ara Őaçuñla arār
almadı cān-ıla göñülde arār

10. göñül:

Gazel 13

Mısra: 6

Göñül.

Cihāna virme göñül aldanup Şakın zinhār
Ne ‘mr-i Hızr alısar ne mülk-i İskender

11. göñül:

Gazel 25

Mısra: 8

(Aşıĝın) gönlü.

o kemend-i Şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i ‘işretde göñül sāĝardadır

12. göñül:

Gazel 26

Mısra: **10**
Gönül.

Elif kaddiyle görse ağzı mîmin
Gönül eydür ki ben bîmâra emdür

13. **gönül:**

Gazel 29

Mısra: **3**

(Ey) gönül!.

Gönül beñzetme yüzün mâha mâhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşânı yokdur

14. **gönülde:-de**

Gazel 29

Mısra: **7**

(Aşığın) gönlünde.

Gönülde şadlık bir lahza tırmaz
Gama yâr ol k'anuñ hicrânı yokdur

15. **gönül:**

Gazel 30

Mısra: **5**

Ey gönül!.

Raķīb için gönül terk itme yârı
'Asel var mı ki-anuñ zenbûrı yokdur

16. **gönül:**

Gazel 49

Mısra: **17**

Gönül; aşık.

Zülfine tılaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehâya döymez

17. **göñül:**

Gazel 62

Mısra: 7

Göñül; aşık.

Nigâr nakşı ile gel göñül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemâlini nakkâş

18. **göñül:**

Gazel 72

Mısra: 2

Göñül; aşık.

Göñül feryâd ider cāna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemân-ebrü atarsañ sîneme nâvek

19. **göñül:**

Gazel 77

Mısra: 3

Göñül.

Sîm-i eşküñ vir halâş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ aççe kara gün için dinür vardur mesel

20. **göñül:**

Gazel 86

Mısra: 8

Göñül.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum göñül tahtında sultānum

21. **göñül:**

Gazel 91

Mısra: 1

Göñül.

Ey gönül bir lahza turma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

22. **göñlin:-in**
Gazel 107
Mısra: 10
Gönül.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir âl ile
Çâkerî'nüñ göñlin alup soñra inkâr eyleme

23. **göñül:**
Gazel 110
Mısra: 2
Gönül.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile
Şâd ol göñül ki def' olur gam bahâr ile

24. **göñlüm:-üm**
Gazel 110
Mısra: 3
Gönül.

Göñlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

25. **göñlüm:-üm**
Gazel 113
Mısra: 5
Gönül.

Zülfi göñlüm çeker göñül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

26. **göñül:**
Gazel 113

Mısra: 5
Gönül.

Zülfî gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

27. **gönülüm:-üm**

Gazel 114

Mısra: 1

Gönül.

Gönülüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

28. **gönlümi:-üm, -i**

Gazel 116

Mısra: 1

Gönül.

Şeb-reng saçuñ gönülümü sevdâya düşürdi
Rağm eyle elüm tut ki beni pâyâ düşürdi

29. **gönülüm:-üm**

Gazel 116

Mısra: 6

Gönül.

Şîrîn ile telh oldı cihan 'ayşî anuñ çün
Gönülüm beni yâr u mey ü şahbâyâ düşürdi

30. **gönül:**

Gazel 116

Mısra: 7

Gönül.

Re'y itdi gönül rā kaşî mihrâbına tapmaq
Minnet Hâk'adur kim beni bu râyâ düşürdi

31. **göñül:**

Gazel 119

Mısra: 6

Göñül.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy göñül daħi kararđı

32. **göñlini:-in, -i**

Gazel 120

Mısra: 9

Göñül.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

33. **göñlüñe:-üñ, -e**

Gazel 123

Mısra: 5

Göñül.

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

34. **göñül:**

Gazel 127

Mısra: 1

Göñül.

Bir güzel serv-i revān sevdi göñül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

35. **göñül:**

Gazel 127

Mısra: 7

Göñül.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

36. **gönül:**

Gazel 130

Mısra: 5

Gönül.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Gönül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

37. **gönül:**

Gazel 131

Mısra: 7

Gönül.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

38. **gönlüm:-üm**

Müfret 3

Mısra: 1

Gönül.

Akdı gönlüm şu gibi bir dil-berūñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

39. **gönül:**

Tedis 1

Mısra: 16

Gönül.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

40. **gönül:**

Mesnevi 3

Mısra: 12
Gönül.

Bahār irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

41. **gönlüñce:**-üñce

Gazel 54

Mısra: 8

Gönül; istek.

Ki çarh devrini gönlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

42. **göñline:**-in, -e

Gazel 56

Mısra: 1

Gönül.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

43. **gönlüñce:**-üñce

Gazel 56

Mısra: 8

Gönül; istek .

Sâkiyâ mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

44. **gönlüñde:**-üñ, -de

Gazel 60

Mısra: 8

Gönül.

Ḳaddüñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Gönlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

45. **gönlüme:**-üm, -e

Gazel 77

Mısra: 1

Gönül.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālî gönlüme tül-i emel

46. **gönlüñce:**-üñ, -ce

Gazel 91

Mısra: 3

Gönül; istek.

Çarḥ gönlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

47. **göñül:**

Gazel 97

Mısra: 3

Gönül.

Yolında bir göñül güm kıll kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

48. **gönlümi:**-üm, -i

Gazel 99

Mısra: 2

Gönül.

Şeb-dīz şaçuñ fikri kıllur gönlümi maḥzūn
Şīrīn lebüñüñ şevkı ider yaşımı gülgün

49. **gönlümi:**-üm, -i

Gazel 115

Mısra: 7

Gönül; kalp; istek.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korqaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

50. **gönlünde:** -üñ, -de

Gazel 42

Mısra: 7

Gönül, kalp.

Gönlünde hayāl-i haṭṭın itme
Kim dilde ğubār hoş degüldür

51. **gönlüme:** -üm, -e

Gazel 49

Mısra: 7

Gönül.

Gönlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

52. **gönlüm:** -üm

Gazel 74

Mısra: 6

Gönül, yürek.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misāl

53. **göñlini:** -i, -ni

Gazel 76

Mısra: 10

İnsanın duygu merkezi, yüreğın manevi yönü, gönül.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür güş-māl

54. **göñül:**

Gazel 97

Mısra: 4

Gönül, yüreğin manevi yönü.

Yolında bir gönül güm kı1 kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

55. **gönlüme:**-üm, -e

Gazel 19

Mısra: 4

Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı; gönül.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Gönlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

56. **gönül:**

Gazel 49

Mısra: 1

Gönül.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

gönül derdin:

1. **gönül derdine:**-in, -e

Gazel 94

Mısra: 5

Gönül derdi, aşk.

Gönül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

gönül mülkin:

1. **gönül mülkinde:**-in, -de

Murabba 1

Mısra: 17

Gönül mülkü, ülkesi.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

gönül murğı:

1. **gönül murğı:-ı**

Gazel 38

Mısra: 10

Gönül kuşu.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şakın ki gönül murğı dāmıdur

gönül vir-:

1. **gönül vir:**

Gazel 112

Mısra: 9

Deyim. Gönül vermek, aşık olmak.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḫza vara baş koşa ol bir levend ile

2. **gönül vireliden:**

Gazel 99

Mısra: 4

Gönül vermek, gönül bağlamak.

Cān bülbüline raḫm kıl ey serv-i gül-endām
‘Işkuña gönül vireliden oldı ciger-ḫūn

3. **gönül vireliden:-eli, -den**

Gazel 99

Mısra: 4

Deyim. Gönül vermek, gönül bağlamak.

Cān bülbüline raḫm kıl ey serv-i gül-endām
‘Işkuña gönül vireliden oldı ciger-ḫūn

4. **göñül virme:-me**

Gazel 8

Mısra: 7

Deyim. Sevgiyle, aşkla bağlanmak.

Sultān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Haqq zararı var

5. **göñül virme:-me**

Gazel 69

Mısra: 17

Deyim. Gönül vermek, bağlanmak.

Cemşid gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

göñülden iste:-

1. **göñülden iste:**

Gazel 97

Mısra: 5

Göñülden istemek; gerçekten.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

gör:-

1. **görmek:-mek**

Gazel 19

Mısra: 6

Görmek.

Dü kevnî virem olursa hāşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

2. **görür:-ür**

Gazel 37

Mısra: 3
Görmek.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘âşık rāst-bīndür

3. **görürse:-ür, -se**

Gazel 38

Mısra: 9

Görmek.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şağın ki gönül murgı dāmıdur

4. **görürseñ:-ür, -señ**

Gazel 41

Mısra: 9

Görmek.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdüğini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn sâbit-ğadem degüldür

5. **görse:-se**

Gazel 45

Mısra: 7

Görmek.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

6. **görüp:-üp**

Gazel 48

Mısra: 3

Görmek.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Ĥudā durur

7. **görüp:-üp**

Gazel 52

Mısra: 7

Görmek.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

8. **gördüm:-düm**

Gazel 63

Mısra: 7

Görmek.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kıllur
Mey nūş kıll ki raḥmet-i haḫ bī-kerān imiş

9. **görse:-se**

Gazel 67

Mısra: 7

Görmek.

Diridi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çin'üñ nigārā kaşuñı

10. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 68

Mısra: 7

Görmek.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

11. **görüriseñ:-ür, -ise, -ñ**

Gazel 69

Mısra: 13

Görmek.

Meyhâne apusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma' lüm degül nisbeti anuñ

12. **gören:-en**

Gazel 70

Mısra: 9

Görmek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Ahsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

13. **görmege:-me, -ge**

Gazel 70

Mısra: 6

Görmek.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege řāhib-nazar gerek

14. **göreydi:-eydi**

Gazel 13

Mısra: 7

Görmek.

Göreydi pertev-i haddin eger řalāh ehli
şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

15. **görse:-se**

Gazel 26

Mısra: 9

Görse.

Elif addiyle görse ağız mīmin
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

16. **göreliden:-elden**

Gazel 26

Mısra: **16**

Görmek, göreliden beri.

Göreliden Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmin ey dost

17. **gören:-en**

Gazel 62

Mısra: **2**

Gören (kimseler).

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

18. **gör:**

Gazel 63

Mısra: **5**

Görmek; anımsamak.

Hāḫ oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

19. **görince:-ince**

Gazel 75

Mısra: **10**

Görmek.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanaḡuña al

20. **göreliden:-el, -den**

Gazel 76

Mısra: **2**

Görmek -göreliden beri-.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi göreliden şad ḡayāl

21. **görür:-ür**

Gazel 76

Mısra: 10

Görmek.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

22. **görmek:-mek**

Gazel 79

Mısra: 3

Görmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

23. **görmek:-mek**

Gazel 79

Mısra: 4

Görmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

24. **göreliden:-el, -den**

Gazel 80

Mısra: 5

Görmek.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
Kālupdur gözlerüm bī-āb Edhem

25. **gördise:-di, -se**

Gazel 80

Mısra: 7

Görmek.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

26. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 82

Mısra: 1

Görmek; yaşamak.

Mihnet-i rûzgârı çok gördüm
Zillet-i rûzgârı çok gördüm

27. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 82

Mısra: 2

Görmek; yaşamak.

Mihnet-i rûzgârı çok gördüm
Zillet-i rûzgârı çok gördüm

28. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 82

Mısra: 4

Görmek; yaşamak.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi âh
Afet-i rûzgârı çok gördüm

29. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 82

Mısra: 6

Görmek; yaşamak.

Faqr elinden halâş kıl yâ Rab
Killet-i rûzgârı çok gördüm

30. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 82

Mısra: 8

Görmek; yaşamak.

Ey felek cevri kılma döne döne
Şiddet-i rüzgârı çok gördüm

31. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 10

Görmek; yaşamak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgârı çok gördüm

32. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 12

Görmek; yaşamak.

Umaram devletüñde bendesiyem
Râhat-ı rüzgârı çok gördüm

33. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 14

Görmek; yaşamak.

Raḥm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zaḥmet-i rüzgârı çok gördüm

34. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 1

Görmek.

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

35. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 2

Görmek.

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

36. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 4

Görmek.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

37. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 6

Görmek.

Nice şükr itmeyem her dem Ḥudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

38. **gördüm:-düm**

Gazel 83

Mısra: 8

Görmek.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīḳ-ı 'ışık içinde cānı virmiş

39. **gördüm:-düm**

Gazel 83

Mısra: 10

Görmek.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

40. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 10

Görmek.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

41. **gören:**-en

Gazel 85

Mısra: 11

Görmek - Gören kişi. -.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetedüm

42. **görüp:**-üp

Gazel 85

Mısra: 17

Görmek.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzetedüm

43. **görevüz:**-evüz

Gazel 87

Mısra: 3

Görmek.

Ola kim görevüz o serv-ḳaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

44. **gördükçe:**-dük, -çe

Gazel 90

Mısra: 3
Görmek.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraqqī
Ebr-i siyehden olur dāyım ziyāde bārān

45. **göreliden:**-el, -den

Gazel 95

Mısra: 5

Görmek.

Benüm cānum leb-i la'lūñ göreliden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

46. **gören:**-en

Gazel 95

Mısra: 9

Görmek; gören kişi.

Gören dir Çākerī şî'rūñ ne şîrīn
Meger zikr eyledūñ ol la'l-i terden

47. **görmege:**-me, -ge

Gazel 98

Mısra: 2

Görmek.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

48. **görmege:**-meg, -e

Gazel 103

Mısra: 1

Görmek.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

49. **görmedi:-me, -di**

Gazel 104

Mısra: 10

Görmemek; karşılaşmamak.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmūñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

50. **görür:-ür**

Gazel 105

Mısra: 3

Görmek.

Gözüm her naķş kim görür cihānda
Murādum sensün ayrugı bahāne

51. **gör:**

Gazel 108

Mısra: 3

Görmek; idrak etmek.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berūñ yolına rūhını revān eylemege

52. **gör:**

Gazel 108

Mısra: 7

Görmek.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oķın

53. **gör:**

Gazel 112

Mısra: 9

Görmek.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоша ol bir levend ile

54. **görür:-ür**

Gazel 113

Mısra: 4

Görmek.

Şām-ı zülfüñ ḥayāliyle şabā
Çın seḥerden turur görür ‘arabı

55. **görine:-in, -e**

Gazel 114

Mısra: 6

Görünmek.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türābını

56. **görse:-se**

Gazel 116

Mısra: 3

Görmek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

57. **gördükde:-dük, -de**

Gazel 116

Mısra: 9

Görmek.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ḡavḡāya düşürdi

58. **gör:**

Gazel 117

Mısra: 1
Görmek, bakmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri koyup Tūbā diler gör zāhidi

59. **gördi:-di**
Gazel 118
Mısra: 7
Görmek.

Her ki mihrāb kaşların gördi
'Accilū bi's-şalāt çağurdi

60. **görse:-se**
Gazel 121
Mısra: 9
Görmek.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

61. **görse:-se**
Gazel 122
Mısra: 1
Görmek.

Ruḥında her kişi kim görse zūlf-i dildānı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

62. **gör:**
Gazel 122
Mısra: 2
Görmek.

Ruḥında her kişi kim görse zūlf-i dildānı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

63. **görüþ**: -üþ
Gazel 122
Mısra: 3
Görmek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Figân iderse n'ola tıtdı zâğ gülzârı

64. **göre**: -e
Gazel 124
Mısra: 5
Görmek.

Göre nergis dîde-i insân gibi
Gözine girse ayağınuñ tozu

65. **görseñ**: -se, -ñ
Gazel 129
Mısra: 10
Görmek.

Mürüvvet gerçi nâm-ı bî-nişândur
Niyâza başla görseñ nâzenîni

66. **görse**: -se
Gazel 132
Mısra: 3
Görmek.

Raķıbüñsüz seni kim görse eydür
Ne hûb olur gül-i bî-hârî oğ hey

67. **görüþ**: -üþ
Gazel 133
Mısra: 9
Görmek.

Görüp bülbül gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldı mı hey

68. **görürem:**-ür, -em

Mesnevi 1

Mısra: 4

Görmek; anlamak.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥaḳ oldum ‘azāba

69. **görürsin:**-ür, -sin

Mesnevi 1

Mısra: 39

Görmek.

Görürsin baḫr yatar bī-ser ü pāy
Yine luḫfindan irür ḳaṫraya cāy

70. **görürsin:**-ür, -sin

Mesnevi 2

Mısra: 28

Görmek; ulaşmak.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

71. **gören:**-en

Kaside 2

Mısra: 23

Görmek.

Seni bir kez gören ḳalur ḫayrān
Vāy aña kim naḫar ḳıla tekrār

72. **görmege:**-meg, -e

Kaside 2

Mısra: **25**
Görmek.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrîn açdı nergis-vār

73. **gör:**

Kaside 2
Mısra: **51**
Görmek.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

74. **göricek:-icek**

Muaşşer 1
Mısra: **34**
Görmek.

Çadehe sāğar-ı mey dökmege kulçul utanur
Ah o gerdendeki hālî göricek fül utanur

75. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Muaşşer 1
Mısra: **46**
Görmemek.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıll luţf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūh-ı şeker-leb aşlā

76. **gördüm:-dü, -m**

Tahmis 1
Mısra: **15**
Görmek.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

77. **gören:-en**

Tahmis 2

Mısra: 1

Görmek.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya 'nī gül ruḥlaruña bülbül-i gūyādur bu

78. **görenüñ:-en, -üñ**

Tahmis 2

Mısra: 20

Görmek.

Baķamaz kimse güneş yüzine gözler ķamaşur
Görenüñ 'aķlı gide özge temāşādur bu

79. **gören:-en**

Tahmis 2

Mısra: 24

Görmek.

Nitekim bülbül-i gülzār-ı cihān ķaldı didi
Vaşf-ı hüsnüñde gören şi'r-i Revānīyi didi

80. **görmezsem:-mez, -se, -m**

Gazel 23

Mısra: 7

Görmek, bakmak.

Bir laḫza görmezsem seni çāh-ı zenaḫdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i 'ālemi cān u dile zındān ider

81. **gördi:-di**

Gazel 32

Mısra: 3

Görmek.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ħandāndur

82. **görinen:-in, -en**

Gazel 32

Mısra: 6

Görmek, idrak etmek.

Māh ħüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daħi noġsāndur

83. **gören:-en**

Gazel 35

Mısra: 3

Görmek, idrak etmek.

Melīħ ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

84. **görmedi:-me, -di**

Gazel 25

Mısra: 6

Görmek; benzerine rastlamak.

Naġş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naġġāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naġşı k'ol dil-berdedür

85. **gördi:-di**

Gazel 45

Mısra: 6

Görmek.

Gül müferriħ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seħerden açılır

86. **görmesün:-me, -sün**

Gazel 96

Mısra: 1
Görmek, bakmak.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

gör:

1. **göricek:-icek**

Gazel 49

Mısra: 9

Görmek.

Ûaddüñ göricek kaçar melâlüm
Gam ancılayın livâya döymez

2. **görüp:-üp**

Gazel 3

Mısra: 9

Görmek.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ıhaddini
Pes devr-i gülde Çâkerî her dil diler şarâb

3. **gördüm:--düm**

Gazel 6

Mısra: 2

Görmek.

Sende gördüm ey büt-i peymân-şiken ânı dürüst
Şol elif-ıkad kim kaşuñ nünü ider anı dürüst

4. **gördüm:--düm**

Gazel 7

Mısra: 2

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Güzellerden hezârân âh u feryâd
Ki gördüm her birinden niçe bî-dâd

5. **görüþ:--üþ**

Gazel 12

Mısra: 5

Görmek.

Her ne dem k'ağlayam ol kâmet-i bālâñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

6. **gör:**

Gazel 17

Mısra: 6

Gör!.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

7. **gören:-en**

Gazel 26

Mısra: 7

Gören kimse.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirīgā āhır ömrüm 'ademdür

8. **görmüş:-miş**

Gazel 104

Mısra: 9

Görmek.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

gör ki:

1. **gör ki:**

Gazel 49

Mısra: 13

Şu hale bak ki!

Sögdükçe rakıbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la'ın du'āya döymez

göre:

1. **göre:**

Gazel 58

Mısra: 9

Nispetle.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

görmez ol-:

1. **görmez oldum:-du, -m**

Murabba 1

Mısra: 1

Görmemek.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
'İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kııl şādumān

göster-:

1. **gösterem:--em**

Gazel 4

Mısra: 5

Göstermek.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

2. **gösterür:-ür**

Kaside 2

Mısra: 4

Göstermek; işaret etmek; hatırlatmak.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

3. **göster:**

Kaside 2

Mısra: **19**

Görülmesini sağlamak, ortaya çıkarmak.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

4. **gösterür:-ür**

Kaside 2

Mısra: **20**

Göstermek, ortaya çıkarmak.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

5. **göstermege:--mege**

Gazel 10

Mısra: **7**

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'ımāndandur ikrār

6. **gösterürse:-ür, -se**

Gazel 4

Mısra: **6**

Göstermek.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

7. **gösterür:-ür**

Gazel 100

Mısra: 3

Göstermek; oluşmak.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

8. **gösterüp:-üp**

Gazel 107

Mısra: 9

Göstermek, görülmesini sağlamak.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

9. **göstermesün:-me, -sün**

Murabba 1

Mısra: 6

Göstermek; yaşamak.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigār

götür:-

1. **götür:**

Gazel 83

Mısra: 3

Ortadan kaldırmak.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

2. **götürdi:-di**

Gazel 119

Mısra: 10

Götürmek, kaldırmak.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr rahtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

3. **götürürseñ:-ür, -señ**

Mesnevi 2

Mısra: 27

Uzaklaştırmak.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

göynük:

1. **göynükleri:-ler, -i**

Gazel 78

Mısra: 4

Yanık.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

göz:

1. **gözümde:-üm, -de**

Gazel 19

Mısra: 1

Göz.

Gözümde uçar hayâl-i dil-ber
Yâ Rab ola mı vişâl-i dil-ber

2. **gözüm:-üm**

Gazel 51

Mısra: 7

Göz.

Revân it yaşuñı her dem gözüm cânân işigine
Mübârekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bâb olmaz

3. **gözüm:-üm**

Gazel 52

Mısra: 8

Göz.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

4. **gözüm:-üm**

Gazel 62

Mısra: 3

Göz.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

5. **gözüm:-üm**

Gazel 70

Mısra: 4

Göz.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baır ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

6. **gözünden:-üñ, -den**

Gazel 70

Mısra: 5

Göz.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

7. **gözde:--de**

Gazel 11

Mısra: 7

Görme organı.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

8. **gözlerümde:**-ler, -üm, -de

Gazel 22

Mısra: 7

(Aşığın) gözlerinde.

Ḳand-i lebüñ ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

9. **gözi:-i**

Gazel 34

Mısra: 5

(Sevgilinin) gözü.

Ḥālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tır ile dāyim ḥāvaledür

10. **gözi:-i**

Gazel 78

Mısra: 9

Göz.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

11. **gözlerüm:**-ler, -üm

Gazel 80

Mısra: 6

Göz.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Ḳalupdur gözlerüm bī-āb Edhem

12. **gözinden:**-in, -den

Gazel 80

Mısra: 10

Göz.

Yanardı Çäkeri şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

13. **gözlerine:**-*ler, -in, -e*

Gazel 87

Mısra: 8

Göz.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı țar idelüm

14. **gözinden:**-*in, -den*

Gazel 94

Mısra: 7

Göz.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

15. **gözümnden:**-*üm, -den*

Gazel 94

Mısra: 8

Göz.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

16. **gözüm:**-*üm*

Gazel 95

Mısra: 4

Göz.

Hayāline lebünle dür diřüñü
Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

17. **gözümnden:**-*üm, -den*

Gazel 96

Mısra: 3
Göz.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem'
Dilerseñ sūzuñ ola halka rüşen

18. **gözleri:**-ler, -i

Gazel 101

Mısra: 7

Göz.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raħm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

19. **gözüm:**-üm

Gazel 105

Mısra: 3

Göz.

Gözüm her naqş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

20. **gözine:**-in, -e

Gazel 114

Mısra: 6

Göz.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşdana küyuñ türābını

21. **gözün:**-üñ

Gazel 116

Mısra: 9

Göz.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavgāya düşürdi

22. **gözler:**-le, -r

Gazel 121

Mısra: 4

Göz; gözlemek.

Ḥāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

23. **gözsüzdür:**-süz, -dür

Gazel 124

Mısra: 2

Gözsüz, kör.

Ḳankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündün rüşen iken gün yüzi

24. **gözi:**-i

Gazel 124

Mısra: 4

Göz.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kıllur şehlā gözi

25. **gözine:**-in, -e

Gazel 124

Mısra: 6

Göz.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınuñ tozu

26. **gözüm:**-üm

Gazel 40

Mısra: 5

Göz; zihin, tasavvur.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

27. **gözlerün:-ler, -ün**

Gazel 54

Mısra: 2

Göz.

Hezār va‘de kıılır leblerün vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerün haṭā kıılmaz

28. **gözünden:-ün, -den**

Gazel 56

Mısra: 3

Göz.

Bendeden cān dil-berā iki gözünden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

29. **gözüme:-üm, -e**

Gazel 113

Mısra: 8

Göz; hayal, zihin.

Çana döndi yaşum açar tırmaz
Geleli gözüme hayāl-i lebi

30. **gözlerine:-ler, -i, -n, -e**

Gazel 25

Mısra: 4

Göz, görme uzvu.

Şaın degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

31. **gözlerine:-ler, -in, -e**

Gazel 44

Mısra: 2

Göz.

Anlar ki hâke kılsa nazar kîmyâ kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütüyâ kıılır

göz-:

1. **gözlerem:-le, -rem**

Gazel 121

Mısra: 3

Göz; gözlemek, beklemek.

Hâk-i pâyuñ bulsam ey cân gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

göz göre:

1. **göz göre:**

Gazel 22

Mısra: 6

Göz göre göre.

Bülbül çemende nâle kıılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

2. **göz göre:**

Gazel 24

Mısra: 8

Göz göre göre.

Zülfüñe el şunan kıılır mâye-i ‘ömri tārūmār
Diş bileyen tudağuña göz göre kaçd-ı cân ider

göz yaşın:

1. **göz yaşın:-n**

Gazel 17

Mısra: 9

Gözyaşı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ halk içre 'ayān eyler

gözden düş-:

1. **gözden düşürüp:-ir, -üp**

Gazel 71

Mısra: **10**

Deyim. Gözden düşmek; değerini yitirmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşürüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

gözi nūrı:

1. **gözi nūrı:-ı**

Gazel 126

Mısra: **8**

Göz nuru - çiğ tanesi -.

Ey niçe selātin-i cihān üstine şubhuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaqası

gözi yaşı:

1. **gözi yaşıyla:**

Gazel 20

Mısra: **9**

(Aşığın) göz yaşı (yla).

'Āşıkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

gözine karşı:

1. **gözine karşı:**

Gazel 22

Mısra: **6**

(Sevgilinin) gözünün önünde.

Bülbül çemende nâle kılsa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

gözine uyhu gel-:

1. **gözine uyhu gelse:-se**

Gazel 61

Mısra: 9

Deyim. Gözüne uyku girmemek.

Gözine uyhu gelse Çâkerî'nün
Kılordı dil-berin düşde der-âgüş

gözünü ka'beteyni:

1. **gözünü ka'beteyni:-ni**

Gazel 72

Mısra: 4

Gözün zarları; iki zar. - Kabe ve Mescid-i Aksa. -.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılsa dil ü cānı
Utar senden gözünü Ka'beteyni cev atar yek yek

gözle:

1. **gözledüm:-, -düm**

Gazel 67

Mısra: 5

Gözlemek, beklenti içinde olmak.

Şubḥ-dem ḥüsünde ḥayli gözledüm dil-berlerün
Ḥadd ü zülfün gibi bir āyine vü zencir yok

gözler kamaş-:

1. **gözler kamaşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 19

Deyim. Bakmamak.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aklı gide özge temâşâdur bu

gözüm yaşı:

1. **gözüm yaşı:-t**

Gazel 62

Mısra: 1

Gözyaşı.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şâ-bâş

2. **gözüm yaşı:-t**

Gazel 71

Mısra: 9

Gözyaşı.

Çâkerî fâş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşürüp gözden anı hâr-ı cihân itsem gerek

3. **gözüm yaşı:-t**

Gazel 79

Mısra: 6

Gözyaşı.

Yıldügiyçün sürh-imîş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rû

gözüm yaşı akıt:-

1. **gözüm yaşı akıtsun:-it, -sun**

Gazel 40

Mısra: 6

Gözyaşının akması.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

gözüm yaşın:

1. **gözüm yaşına:** *-ın, -a*

Gazel 10

Mısra: 3

Gözyaşı.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

2. **gözüm yaşını:** *-nı*

Gazel 108

Mısra: 1

Gözyaşı.

Yine ḳaşd itdi gözüm yaşını ḳan eylemege
Yine başladı göñül āh u fiġān eylemege

gözümüñ şişeleri:

1. **gözümüñ şişeleri:** *-ler, -i*

Tedis 1

Mısra: 21

Gözümüñ şişesi; göz çukuru.

Gözümüñ şişeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

gözümüñ yaşın:

1. **gözümüñ yaşını:** *-ın, -ı*

Gazel 108

Mısra: 5

Göz yaşı.

Dilde olan zülf ü ruḫuñ 'ışık yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḫalka 'ayān eylemege

gözün aç-:

1. **gözün aç:**

Kaside 2

Mısra: 3

Deyim. Dikkatli olmak.

Aç gözün aña nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

2. **gözün aç:**

Kaside 2

Mısra: 51

Deyim. Dikkatli olmak.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūḥ'dan āçār

3. **gözün aç:**

Tahmis 1

Mısra: 23

Deyim. Uyanık, dikkatli olmak.

Bu 'ibretle gözün aç olma gāfil
Necātī ḥüb-rūlardan ḥazer kıl

ğubār:

1. **ğubār:**

Gazel 12

Mısra: 8

Toz.

Müje izine yüzün dīdeden öñ sürdügi çün
'Aķıbet bu ikinün düşdi arasına ğubār

2. **ğubār:**

Gazel 42

Mısra: 8

Toz; keder.

Gönlünde hayâl-i hattın itme
Kim dilde ğubâr hoş degüldür

ġubâr ol-:

1. **ġubâr oldu:-dı**

Kaside 2

Mısra: **56**

Toprak olmak; ölmek.

Sen Süleymân yerin taleb itme
K'anca şâh oldı ol talebde ġubâr

ġüftâr:

1. **ġüftâr:**

Gazel 111

Mısra: **6**

Söz, kelam.

Câm-ı Cem şun sâkiyâ kes Cem sözün
N'oldı 'âlem kim bilür ġüftâr ile

2. **ġüftârı:-ı**

Gazel 120

Mısra: **1**

Söz, kelam.

Mâh-ı tâbânı yüzi şekkeri ġüftârı şıdı
Lebleri la'li saçı nâfe-i Tâtârı şıdı

3. **ġüftârı:-ı**

Gazel 132

Mısra: **2**

Söz, kelam.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oġ hey
Ne şîrîndür şeker ġüftârı oġ hey

güftār kıla:

1. **güftār kıla:-a**

Kaside 2

Mısra: **6**

Konuşmak.

Mehdde dil dırāz ider sūsen

Ya 'nī 'İsā gibi kıla güftār

güher:

1. **güher:**

Gazel 70

Mısra: **4**

İnci.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok

Bahr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. **güherden:-den**

Gazel 95

Mısra: **4**

Cevher, inci.

Hayāline lebūñle dūr dişüñü

Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

güher it-:

1. **güher itse:-se**

Kaside 2

Mısra: **39**

Cevher etmek.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher

Büstāndan çıkar şanurlar mār

gül-:

1. **güler:-er**

Gazel 45

Mısra: 7

Gülmek. - Sevgilinin aşığı karşı acımasız olması. -.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Mâla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

2. **güler:-er**

Gazel 85

Mısra: 7

Gülmek.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

3. **güldi:-di**

Gazel 101

Mısra: 4

Gülmek; açılmak.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

4. **gülerek:-erek**

Gazel 96

Mısra: 10

Gülmek.

Didüm kim aldı gönlin Çäkeri'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

gül:

1. **gül:**

Gazel 74

Mısra: 6

Gül.

Fikr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabâ
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misâl

2. gül:

Gazel 39

Mısra: 1

Gül II Güzel, mahbub.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bāzârıdur

3. gül:

Gazel 39

Mısra: 2

Gül II Güzel, mahbub.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bāzârıdur

4. gül:

Gazel 49

Mısra: 20

Gül II Güzel, mahbub.

Âh itme yanında Çâkerî kim
Gül nâzûk olur şabâya döymez

5. gül:

Gazel 6

Mısra: 4

Gül.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nâz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribânı dürüst

6. gül:

Gazel 22

Mısra: 6
Gül (aşık).

Bülbül çemende nâle kılsa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

7. **gül:**
Gazel 35
Mısra: 7
Gül; sevgili.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbân
Henüz alında bülbül kanı vardur

8. **güldür:-dür**
Gazel 14
Mısra: 2
Gül.

Lebünden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

9. **gül:**
Gazel 85
Mısra: 5
Gül.

Çemende gül ki zümürüd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

10. **gül:**
Gazel 85
Mısra: 18
Gül; yanak.

Ruħuñda Çâkerî zülf ü haţuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi mâra beñzetedüm

11. **göl:**

Gazel 101

Mısra: 4

Göl.

Göl gibi göldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

12. **gölün:-üñ**

Gazel 133

Mısra: 9

Göl.

Görüp bülbül gölüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

13. **göl:**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Göl.

Var mı göl gölşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

14. **göl:**

Kaside 2

Mısra: 1

Göl.

Çıkdı taht üzre göl Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

15. **göl:-e**

Kaside 2

Mısra: 7

Göl.

Güle karşı bu maṭla‘ı bülbül
Mest ü ḥayrân olup okurdu hezâr

16. **göl:**

Kaside 2

Mısra: **29**

Göl.

La‘lden gül ṭabaḳ tutar pür-nür
Ki şehûñ ayağına ide nişâr

17. **göl-vâr:-vâr**

Kaside 2

Mısra: **60**

Göl.

Salṭanat çün gider ḳalur ḥasret
Câm-ı bâdeyle ḥurrem ol gül-vâr

18. **göl:**

Muaşşer 1

Mısra: **31**

Göl.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoḥbetini reşk ile bülbül utanur

19. **göl:**

Gazel 42

Mısra: **1**

Göl.

Göl bî-ruḥ-ı yâr hoş degüldür
Bî-bâde bahâr hoş degüldür

20. **göl:**

Gazel 111

Mısra: 3

Gül; sevgili; Peygamber.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

21. **gül:**

Gazel 133

Mısra: 5

Gül; sevgili. - Padişah-.

Yakasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

22. **gül:**

Gazel 45

Mısra: 5

Gül.

Gül müferriḥ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

gül eyyāmı:

1. **gül eyyāmı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 1

Gül zamanı; bahar.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

gül mevsimin:

1. **gül mevsiminde:-in, -de**

Gazel 110

Mısra: 13

Gül mevsimi, bahar.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ħurrem bahār ile

gül ruĥlaruñ:

1. **gül ruĥlaruña:**-lar, -uñ, -a

Tahmis 2

Mısra: 2

Gül yanaklı.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruĥlaruña bülbül-i gūyādur bu

gül yañaġınuñ 'arakın:

1. **gül yañaġınuñ 'arakın:**--ınuñ, --ın

Gazel 3

Mısra: 3

Gül yanaġının teri.

Dil gül yañaġınuñ 'arakın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'i diler def'ine gül-āb

gül yüzüñ nev-bahāri:

1. **gül yüzüñ nev-bahāri:**-ı

Gazel 31

Mısra: 4

Gül gibi olan yüzün ilkbaharı.

N'ola bülbül gibi fiġān itsem
Gül yüzüñ nev-bahāri ĥandāndur

gül yüzüñ:

1. **gül yüzüñi:**--üñi

Gazel 11

Mısra: 3

Güle benzeyen yüz.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

2. **gül yüzüñi**: -üñ, -i

Gazel 32

Mısra: 3

Güle benzeyen yüz.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ħandāndur

gül-āb:

1. **gül-āb**:

Gazel 3

Mısra: 4

F. Gül suyu.

Dil gül yañağınuñ ‘arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

2. **gül-āb**:

Gazel 128

Mısra: 6

Gül suyu; şarap.

Vā‘izüñ pendı derd-i ser virdi
Şişe-i bādeden gül-āb kıanı

gül-endām:

1. **gül-endāmum**: -um

Gazel 86

Mısra: 5

Gül gibi boyu olan.

Melek-ħūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārüm cefā-ħūyum zarīfüm ehl-i ‘irfānum

2. **gül-endām:**

Gazel 42

Mısra: 5

Güzel endâmlı, boyu gül gibi nâzik ve lâtif olan.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endām

Bî-būs u kenâr hoş degüldür

gül-ğonca:

1. **gül-ğonca:**

Müfret 4

Mısra: 1

Tomurcuk halinde gül.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim

Kişi kim al ola lâ-büd başuñ şarığıdur şāhī

ğulgüle:

1. **ğulgüleyi:-y, -i**

Gazel 46

Mısra: 2

Gürültü, şamata yapmak.

Sākiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür

Muṭribā ğulgüleyi kûbbe-i eflāke irür

ğulgün:

1. **ğulgün:**

Gazel 99

Mısra: 1

Gül renkli; kanlı.

Şeb-dîz şaçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzûn

Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşumı ğulgün

ğulgün yas:

1. gülgün yaşum:

Gazel 23

Mısra: 4

(Aşığın) gül renkli yaşı. - Aşığın gözyaşı kırmızı yani kanlıdır. -.

Sünbül saçunu yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

gül-i bī-hārī:

1. gül-i bī-hārī:

Gazel 132

Mısra: 4

Dikensiz gül.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oĥ hey

gül-i dāğ:

1. gül-i dāğūñla:-uñ, -la

Muaşşer 1

Mısra: 5

Güle benzeyen dağlanmış gönül yarası.

Gül-i dāğūñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

gül-i handān elin:

1. gül-i handān elinden:-in, -den

Gazel 7

Mısra: 6

Gülen gülün eli; sevgilinin tavırları.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i handān elinden āh u feryād

gül-i nesrīn:

1. **gül-i nesrîn:**

Gazel 14

Mısra: 2

Yaban gülü.

Lebünden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

gül-i ter:

1. **gül-i ter:**

Gazel 93

Mısra: 6

Taze gül.

Esbüñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mi gül-i ter düşse şabādan

2. **gül-i ter:**

Gazel 112

Mısra: 5

Taze gül.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

3. **gül-i ter:**

Gazel 126

Mısra: 5

Taze gül; sevgili.

Bülbül gül-i ter qarşusına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur 'ömr bināsı

gül-i tersin:

1. **gül-i tersin:-sin**

Gazel 93

Mısra: 5

Taze gül.

Esbüñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

gül-i zībā:

1. **gül-i zībādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 25

Güzel gül.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

gülistān:

1. **gülistān:**

Gazel 32

Mısra: 4

Gül bahçesi. - Sevgilinin yüzü gül bahçesi, dudakları ise açılmış güldür. -

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ħandāndur

2. **gülistān:**

Gazel 88

Mısra: 11

Gül bahçesi; Şeyh Sadî-i Şirazî'nin ahlâkî ve didaktik eserinin adı.

Bakmaz yüzine kimse Gülistān okumaz
Ĥüsnüñ kitābın ideli ezber Kayacuğum

3. **gülistāndur:-dur**

Gazel 32

Mısra: 8

Gül bahçesi.

Deheni ğonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüñ gülistāndur

güşen:

1. **gölşende:-de**

Gazel 54

Mısra: 7

Bahçe, gül bahçesi.

Ki çarh devrini gönlüñce dā'imā kılmaz
Sadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

2. **gölşen:**

Gazel 107

Mısra: 8

Bahçe, gül bahçesi.

Gölşen içre meskenin ben bülbülñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raħm it dostum

3. **gölşene:--e**

Gazel 6

Mısra: 3

Gül bahçesi.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gölşen içre kılmaya bir gül giribānı dürüst

4. **gölşen:**

Gazel 6

Mısra: 4

Gül bahçesi.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gölşen içre kılmaya bir gül giribānı dürüst

5. **gölşende:-de**

Gazel 100

Mısra: 1

Bahçe, gül bahçesi.

Geydi gülşende gonca hil'at-i nev
Şüfî kı l köhneñi şarāba girev

6. **gülşene:-e**

Gazel 112

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

7. **gülşende:-de**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Gül bahçesi.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

8. **gülşende:-de**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Gül bahçesi.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

9. **gülşende:-de**

Gazel 28

Mısra: 7

Gül bahçesi.

Gülşende bir gül-i ter yoķdur hāzāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hāzānı yoķdur

gülşen-i dil:

1. gülşen-i dil:

Muaşşer 1

Mısra: **5**

Gönlün gül bahçesi.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tır-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

gülşen-i hüsnüñ:

1. gülşen-i hüsnüñ:-üñ

Gazel 74

Mısra: **5**

Güzelliğın gül bahçesi.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadışını şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

gülsitān:

1. gülsitān:

Gazel 78

Mısra: **6**

Gül bahçesi.

İrmese luţfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Halīl

gülzār:

1. gülzār:

Gazel 111

Mısra: **1**

Gül bahçesi.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

2. gülzāra:-a

Gazel 111

Mısra: 4
Gül bahçesi.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıvılcık destār ile

3. **gülcārı:-ı**
Gazel 122
Mısra: 4
Gül bahçesi.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fıgān iderse n'ola tutdı zāg gülcārı

4. **gülcārı:-ı**
Gazel 132
Mısra: 6
Gül bahçesi.

Ne hurremdür yüzüñ gülcārı oğ hey
Ne Tübādūr boyuñ ey müntehā yār

5. **gülcār:**
Mesnevi 1
Mısra: 18
Gül bahçesi.

Zihī kudret zihī şun' -ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülcār

6. **gülcār:**
Kaside 2
Mısra: 4
Gül bahçesi.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülcār

7. **glzr:**

Gazel 36

Mısra: 1

Gl bahçesi; güzel.

‘Alem yüzi glzr ile andn olacağdur
Ol demde kim içmezse peşmn olacağdur

gm it-:

1. **gm itdi:-di**

Tahmis 1

Mısra: 22

Kaybetmek.

Olalı ker ol yra myil
Dilin gm itdi hem ‘ağlını zyil

2. **gm itse:-seç**

Gazel 97

Mısra: 4

Kaybetmek.

Yolında bir gönül gm kıl kim andan
Gm itse bir gönül yüz cn bulursın

gm kıl-:

1. **gm kıl:**

Gazel 97

Mısra: 3

Kaybetmek.

Yolında bir gönül gm kıl kim andan
Gm itse bir gönül yüz cn bulursın

gm-geşte:

1. **gm-geşteye:-y, -e**

Gazel 78

Mısra: 3
Kaybolmuş.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

gün:

1. gün:

Gazel 79
Mısra: 4
Güneş.

Dide-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. gün:

Gazel 92
Mısra: 5
Güneş.

Gün olacağdur ay yüzi dirler
Bellüdüñ kutlu gün toğuşından

3. gün:

Gazel 80
Mısra: 5
Güneş.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Kalıpdur gözlerüm bī-āb Edhem

4. günden:-den

Gazel 124
Mısra: 1
Güneş.

Ƙankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündendür rüşen iken gün yüzi

5. **günüm:-üm**

Tesdis 1

Mısra: 22

Gün; ömür.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilâ pür-nem ile
Cürm ü günâhum añup geçdi günüm mâtem ile

6. **güni:-i**

Murabba 1

Mısra: 6

Gün, zaman.

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigâr

7. **güni:-i**

Gazel 40

Mısra: 2

Gün, zaman.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Günü yokdur anuñ ki mâtem degüldür

8. **gün:**

Gazel 52

Mısra: 8

Yirmi dört saatlik zaman dilimi.

Gün yüzli nigāruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

9. **gün:**

Gazel 74

Mısra: 3

Güneş.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

10. gün:

Gazel 52

Mısra: 1

Güneş.

Meh yüzüñe gün olsa muqâbil 'aceb olmaz
'Uryânda bilürsin ki hayâ vü edeb olmaz

gün yüz:

1. gün yüzü:-i

Gazel 124

Mısra: 1

Güneş gibi olan yüz.

Çankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzü

2. gün yüzli:-li

Gazel 74

Mısra: 1

Güneş yüz.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilâl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayâl

3. gün yüzli:-li

Gazel 52

Mısra: 7

Güneş yüz.

Gün yüzli nigâruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

gün yüzlü yāruñ:

1. gün yüzlü yāruñ:-uñ

Gazel 5

Mısra: 7

Güneş yüzlü sevgili.

Cihān mir'ātıdur gün yüzlü yāruñ

Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

gün yüz:

1. gün yüzüñ:-üñ

Kaside 2

Mısra: 25

Güneş gibi olan yüz.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden

Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

2. gün yüzüñden:-üñ, -den

Gazel 62

Mısra: 9

Güneş gibi parlak yüz.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı

Giceler irteye dek şem'-veş aqıdur yaş

3. gün yüzüñi:-üñ, -i

Gazel 107

Mısra: 9

Güneş gibi olan yüz.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile

Çākerī'nüñ gönlin alup şoñra inkār eyleme

günāh:

1. **günāh:**

Gazel 58

Mısra: 3

Suç, kusur.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger 'aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gīrümüz

2. **günāhı:-ı**

Gazel 69

Mısra: 11

Günah, suç.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefḳati anuñ

3. **günāhuñ:-uñ**

Gazel 102

Mısra: 5

Günah, suç.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoḳdur ḥadd ü pāyān ğam yime

4. **günāhdur:-dur**

Gazel 125

Mısra: 5

Günah, suç.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

5. **günāh:**

Gazel 125

Mısra: 6

Günah, suç.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

6. **günāhı:-ı**

Tedis 1

Mısra: 9

Allah katında yasaklanan şey.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i ‘afvūñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

7. **günāhum:-um**

Mesnevi 1

Mısra: 3

Suç, Allah katında yasaklanan şey.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstahak oldum ‘azāba

8. **günāhı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 8

Suç, Allah katında yasaklanan şey.

Ümīdüm kesmezem senden İlähī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

9. **günāhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 10

Günah.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

10. **günāhuña:-uñ, -a**

Gazel 58

Mısra: 9

Günah; suç.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

11. **günāh:**

Gazel 59

Mısra: 11

Günah, suç.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlähumuz

günbed-i eflāk:

1. **günbed-i eflākı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 13

Feleklerin kubbesi.

Sen itdūñ günbed-i eflākı dā‘ir
Sen itdūñ hey‘et-i ħurşīdi sā‘ir

günbed-i hādrā:

1. **günbed-i hādrā:**

Mesnevi 1

Mısra: 11

Yeşil kubbe, gökyüzü.

Çemenden nergis-i şehlā kılırsın
Duĥāndan günbed-i hādrā kılırsın

güneh:

1. **günehden:-den**

Kaside 1

Mısra: 41

Günah.

Bunda ğam yimez günehden Çākerī
Ger ŧefī' olursa anda Muŧafā

günehkār:

1. **günehkāram:-am**

Tesdis 1

Mısra: 27

Günah işleyen.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencīr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

güneş:

1. **güneş:**

Gazel 88

Mısra: 9

Güneş.

Başı zevāllü hāli mükedder Kāyacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

2. **güneşden:-den**

Gazel 75

Mısra: 6

Güneş; sevgili.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

3. **güneşden:-den**

Gazel 83

Mısra: 6

Güneş.

Nice ŧükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden ta'ati yeg māhı gördüm

4. güneş:

Gazel 84

Mısra: 5

Güneş; sevgili.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubh
Kapı kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

5. güneş:

Gazel 131

Mısra: 8

Güneş.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

6. güneş:

Kaside 2

Mısra: 25

Güneş.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

7. güneş:

Kaside 2

Mısra: 46

Güneş.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

güneş yüz:

1. güneş yüzine: -in, -e

Tahmis 2

Mısra: 19

Güneş gibi yüz.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aklı gide özge temâşâdur bu

2. **güneş yüzlü:-lü**

Gazel 81

Mısra: 3

Güneşe benzeyen yüz.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gice
Şubh gibi yaşamı pâre kılam

gürz:

1. **gürzüni:-ün, -i**

Gazel 85

Mısra: 16

Gürz, topuz.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüni bād-ı bahāra beñzetedüm

güş:

1. **güşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 10

Kulak.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i raķīb güşından

güş eyle-:

1. **güş eyle:**

Gazel 107

Mısra: 7

Dinle.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı güş eyle rahm it dostum

güş id-:

1. güş idüp:-üþ

Muaşşer 1

Mısra: **32**

Dinlemek.

Reng-i şad-berg-i ruhuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoĥbetini reşk ile bülbül utanur

güş kıl-:

1. güş kıl:

Mesnevi 3

Mısra: **31**

Dinlemek.

Saña bir naşihat diyem güş kıl
Cihân nışdür cümle mey nüş kıl

gusl kıl-:

1. gusl kıl:

Gazel 46

Mısra: **9**

Ar. Yıkanmak, sûret-i meşrû'ada yıkanmak: gusl-ı mefrûz.

Pāk ol sen daĥi andan nazār ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

güş-māl:

1. güş-māl:

Gazel 76

Mısra: **10**

Yola getirme, te'dib etme, kulak bükme.

Çākerī'nüñ meclisinde ne ‘aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür güş-māl

ğussa:

1. **guşsa-y-ile:--y, --ile**

Gazel 87

Mısra: **6**

Keder, hüzin.

Bulısup diller ile zülfünde
Guşsa-y-ile gamı şikâr idelüm

2. **ğussam:-m**

Gazel 40

Mısra: **8**

Keder, üzüntü.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

ğuvāh:

1. **ğuvāh:**

Gazel 125

Mısra: **10**

Tanık, şahit.

Ah u vāhum yiter ğuvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

2. **ğuvāhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: **14**

Şahit.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıılma levh ü kalemdür ğuvāhumuz

ğuyâ ki:

1. **gûyâ ki:**

Gazel 28

Mısra: 1

Sanki.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revânı yokdur
Dîvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

güyende:

1. **güyende:**

Tahmis 2

Mısra: 1

Şarkı söyleyen.

Beni güyende gören didi ki rüsvâdur bu
Ya 'nî gül ruhlarıña bülbül-i gūyâdur bu

güzel:

1. **güzellerden:-lerden**

Gazel 7

Mısra: 1

Taşıdığı üstün nitelikler veya isteğe uygun olması sebebiyle insanda iyi etki bırakan, takdir uyandıran kişi, dilber, sevgili.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bî-dād

2. **güzeller:--ler**

Gazel 7

Mısra: 3

Taşıdığı üstün nitelikler veya isteğe uygun olması sebebiyle insanda iyi etki bırakan, takdir uyandıran kişi, dilber, sevgili.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

3. **güzel:**

Gazel 81

Mısra: 1
Güzel; sevgili.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılaysın ne zāre kılam

4. **güzeller:-ler**

Gazel 103

Mısra: 10
Güzel, sevgili.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyine
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

5. **güzelden:-den**

Gazel 120

Mısra: 7
Güzel.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

6. **güzeller:-ler**

Gazel 125

Mısra: 2
Güzel.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

7. **güzel:**

Gazel 127

Mısra: 1
Güzel; sevgili.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinūñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

8. **güzel:**

Gazel 127

Mısra: 3

Güzel, hoş.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nağşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

9. **güzel:**

Gazel 132

Mısra: 1

Güzel.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oğ hey
Ne şirindür şeker güftarı oğ hey

10. **güzeller:-ler**

Tahmis 1

Mısra: 4

Güzel.

Dil-i 'uşşâk anuñ çün zâr iderler
Güzeller gamzeyi tekrâr iderler

11. **güzel:**

Tahmis 2

Mısra: 5

Güzel.

Olma mağrûr güzel hüsnuñe dünyâdur bu
Çün hevâdaruñ olup şu gibi her 'âşık-ı pāk

güzeller şâhı:

1. **güzeller şâhı:-ı**

Gazel 80

Mısra: 2

Güzeller sultanı.

Yüzüñ cennet lebüñ 'unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

güzer kıı-:

1. güzer kıı:

Gazel 50

Mısra: 5

Vazgeçmek.

Peyker-i hākden güzer kıı kim
Ma'nī-i rüñ peykere şıgmaz

1.9.H

hā:

1. hā:

Gazel 69

Mısra: 17

Gayrete getirmek ve teşvik etmek için kullanılan söz.

Cemşîd gibi cāma gönül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

2. hā:

Gazel 101

Mısra: 10

Durmadan.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerî'ye deyn virür kām keme

habbe:

1. habbe:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Çekirdek tanesi.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir habbe degmez sarāy-ı cihān

haber:

1. haber:

Gazel 74

Mısra: 2

Naklolunan söz.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

2. **haberî:--i**

Gazel 9

Mısra: **8**

Naklolunan söz, haber.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberî var

haber vir-:

1. **haber vir:**

Gazel 36

Mısra: **3**

Haber vermek, bildirmek.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḡdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfî haber vir

haberden açıl-:

1. **haberden açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: **2**

Haberden, sözden ferahlamak.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Ḥāṭır-ı tã'ir-i cān işbu haberden açılır

hāb-ı ġaflet:

1. **hāb-ı ġafletde:-de**

Kaside 2

Mısra: **63**

ġaflet uykusu.

Hāb-ı ġafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

hāb-ı girān:

1. **ḥāb-ı girān:**

Gazel 60

Mısra: 10

Ağır uyku.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmünde vardır daḥi ḥāb-ı girān henüz

habīb:

1. **ḥabībüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 2

Sevgili.

Nigārum dil-berüm rūh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü ‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

2. **ḥabīb:**

Gazel 92

Mısra: 9

Sevgili.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

3. **ḥabībā:-ā**

Gazel 130

Mısra: 7

Ey habip, doktor.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardır cigerde nihānī

habīs:

1. **ḥabīsem:-em**

Gazel 27

Mısra: 4

Kötü, alçak.

Sen bir Kerîmsin kim luţfuñ hisâba gelmez
Ben dağı bir ĥabîsem k'işüm gücüm riyâdur

hacc it-:

1. ĥacc itse:-se

Gazel 51

Mısra: 6

Hacc ibadetini yerine getirmek.

Bilür kim her ki ĥacc itse aña ayruk 'azâb olmaz
Anuñçün Ka'be küyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

hâce:

1. ĥâce:

Gazel 69

Mısra: 10

Hoca.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müselleme
Ey ĥâce kime mesken [olur] cenneti anuñ

hâce-i dünyâ:

1. ĥâce-i dünyâ:

Kaside 1

Mısra: 14

Dünyanın hocası.

Nür-ı 'âlem rahmeten li'l-'âlemîn
Ĥâce-i dünyâ vü dîn genc-i vefâ

haclet:

1. ĥacletinden:-in, -den

Gazel 127

Mısra: 4

Utanma, utanç.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıḳmağa deyrüñ şanemi

hadd:

1. **ḥadden:-en**

Gazel 35

Mısra: 5

Sınır.

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki ḳamu nesnenüñ oranı vardur

2. **ḥadd:**

Gazel 67

Mısra: 6

Yanak.

Şubḥ-dem ḥüsninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

3. **ḥadd:**

Gazel 126

Mısra: 12

Sınır.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

4. **ḥadd:**

Kaside 2

Mısra: 62

Sınır.

Çākeri gel du'ā-yı devlet kııl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

hadd ü pāvān:

1. Һadd ü pāyān:

Gazel 102

Mısra: 6

Sınır ve son.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur Һadd ü pāyān ğam yime

Һadden aşur-:

1. Һadden aşurdu:-ur, -dı

Gazel 118

Mısra: 2

Deyim. Sınırı aşmak; aşırı gitmek.

Yārdan beni çarḥ ayurdu
Veh ki zulmini Һadden aşurdu

Һadīs:

1. Һadīşini:-i, -ni

Gazel 74

Mısra: 5

Söz; haber.

Fikr idelden gülşen-i Һüsnuñ Һadīşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken ğonca-misāl

Һadīs-i beyān ol-:

1. Һadīş-i beyān oldu:-dı

Gazel 60

Mısra: 2

Ortaya çıkmak; söylemeye başlamak.

Ten pīr oldu Çākerī göñül cüvān henüz
Çün oldu dil dilüñde Һadīş-i beyān henüz

Һadīs-i husrev ü şīrīn:

1. **hadīs-i husrev ü şīrīn:**

Gazel 14

Mısra: 10

Hüsrev-i Şirin sözü.

Şular kim Çākerī sözün okırlar
Hadīs-i Husrev ü Şīrīn dimezler

Hāfız:

1. **Hāfız'dur:-dur**

Gazel 74

Mısra: 10

Hāfız-ı Şirāzī 14. yüzyılda yaşamış İran'lı şair. Şiraz'da doğmuştur. Farsçanın en büyük şairlerinden biri olduğu kabul edilir. - Allah'ın doksan dokuz isminden biri. -.

Çākerī her kim nazar iderse şī' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. **Hāfız:**

Gazel 127

Mısra: 9

Hāfız-ı Şirāzī 14. yüzyılda yaşamış İran'lı şair. Şiraz'da doğmuştur. Farsçanın en büyük şairlerinden biri olduğu kabul edilir.

Düşde ta' līm kıllur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şī' r ile başsañ şu 'arā-yı 'Acem'i

hafta:

1. **haftadur:-dur**

Gazel 85

Mısra: 3

Hafta.

Bahār mevsimi bir haftadur senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

hāk:

1. **ḥāk:**

Gazel 23

Mısra: 4

Toprak.

Sünbül şaçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

2. **ḥāke:-e**

Gazel 44

Mısra: 1

Toprak.

Anlar ki ḥāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütüyā kıılır

3. **Ḥaḳ:**

Kaside 1

Mısra: 21

Ar. Allah tealâ.

Ben seni sa'y eylerem kim Ḥaḳ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

4. **Ḥaḳ:**

Gazel 113

Mısra: 11

Allah (c.c.).

Sebaḳat rahmetī 'alā ğayabī
Cürm için ḥavf itme kim didi Ḥaḳ

5. **ḥāke:-e**

Gazel 46

Mısra: 8

Toprak.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

6. **Ḥaḳ:**

Gazel 114

Mısra: 8

Allah (c.c.)

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Ḥaḳ bilür ziyāde kıılur şükr-i ni‘meti

7. **Ḥaḳ'adur:-a, -dur**

Gazel 116

Mısra: 8

Allah (c.c.).

Re‘y itdi göñül rā kaşı miḥrābına tapmak
Minnet Ḥaḳ'adur kim beni bu rāya düşürdi

8. **Ḥaḳdan:-dan**

Gazel 48

Mısra: 10

Ar. Allah tealâ.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta‘n kıılma kim
Ḥaḳdan selīs nazm u belāgat ‘aṭā durur

9. **ḥāke:-e**

Kaside 1

Mısra: 7

Toprak.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

10. **Ḥaḳ:**

Gazel 39

Mısra: 8
Allah (c.c.).

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerin gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

11. **Hâkdan:**-dan

Gazel 58

Mısra: 8
Allah (c.c.).

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi ‘âleme Hâkdan emîrümüz

12. **Hâkdandır:**-dan, -dur

Gazel 81

Mısra: 7
Allah (c.c.).

Ḥayr ü şer çünkü cümle Hâkdandır
Töhmeti nice rûzgâra kılam

Hâk katın:

1. **Hâk katında:**-ın, -da

Gazel 102

Mısra: 1
Kalıp söz. Allah katı, Allah indinde.

Mâl ü mülküñ çünkü yokdur hâk katında raġbeti
Mâl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandān [ġam yime]

hâk ol-:

1. **hâk olam:**-am

Gazel 46

Mısra: 7
Toprak olma || Ölmek.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geĉ sāyeñi ben ḥāke irür

2. **ḥāk olanı:-an, -ı**

Tahmis 2

Mısra: 12

Toprak olmak.

Yār 'ıŝķ ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ḥāk olanı cevr ile ber-bād eyler

3. **ḥāk olanlar:-an, -lar**

Tahmis 1

Mısra: 17

Toprak olmak; ezilmek.

Bulur devlet kapunda ḥāk olanlar
Reh-i 'ıŝķuñda bī-idrāk olanlar

4. **ḥāk oldılar:-dı, -lar**

Gazel 63

Mısra: 6

Kalıp söz. Toprak olma, ölmek.

Ḥāk oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

5. **ḥāk olmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Toprak olmak, ölmek.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı ğonca cāmesin ķılmaya ĉāk

6. **ḥāk olmayan:-ma, -y, -an**

Gazel 40

Mısra: 9

Toprak olma || Ölmek.

Hevā ile hāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

hāk-i pāyi tozını:

1. **hāk-i pāyi tozını:**-ın, -ı

Gazel 46

Mısra: 4

(Sevgilinin) ayağının izinin tozu.

Ḥāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ küy-ı nigāra kerem it

hāk-i pāyuñ:

1. **hāk-i pāyuñ:**-uñ

Gazel 57

Mısra: 2

(Sevgilinin) ayağının toprağı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Ḥāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

2. **hāk-i pāyuñ:**-uñ

Gazel 88

Mısra: 6

Ayak toprağı.

Toprak başına surḥ-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efsar Qayacuğum

3. **hāk-i pāyuñ:**-uñ

Gazel 121

Mısra: 3

Ayağının toprağı.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

4. **hāk-i pāyuñdan:-uñ, -dan**

Gazel 78

Mısra: 7

Ayağın toprağı.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavil

hakikat:

1. **hākikat:**

Gazel 55

Mısra: 2

Doğru olan, asıl.

Şu kim zevk-ı gam-ı cānānı bilmez
Hākikat 'ayş-ı bī-pāyānı bilmez

2. **hākikat:**

Gazel 97

Mısra: 10

Doğru olan, gerçekten.

Hākikat rahmet-i Raḥmān bulursın
Taleb kıl Muştafā'yı Çākeri kim

hakir:

1. **hākiri:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 44

Değersiz, aşağı.

Esirge yā Muḥammed ben fakiri
Şefā 'atdan unutma ben hākiri

Hakk:

1.Hakkı:-ı

Gazel 72

Mısra: **8**

Hak.

Hudā hakkı haṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma‘şuk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2.Hakk:

Gazel 8

Mısra: **8**

Allah (c.c.).

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zararı var

3. Hakkı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Hak, Allah.

Anuñ Hakkı ki Qur'an'a emīndür
Emānetdār-ı Rabbül-‘ālemīn'dür

Hakk ta‘ālā:

1. Hakk ta‘ālā:

Mesnevi 2

Mısra: **18**

Allah (c.c.).

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta‘ālā ‘ömrünü kılsun mezīd

Hakuñ luṭfı:

1. **Ḥaḫuñ luṭfi:-ı**

Gazel 21

Mısra: 8

Allah'ın rahmeti.

Ki Ḥaḫuñ luṭfi ḫāş u 'āmā irer
Rind ile şūfi raḫmet umsa n'ola

hāl:

1. **ḫālūñ:-üñ**

Gazel 14

Mısra: 8

Hâl, durum.

Gamından ḫasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ḫālūñ niçedür miskîn dimezler

2. **ḫāli:--ı**

Gazel 2

Mısra: 5

Durum.

'Alemūñ ḫāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḫāl-ile çeng ü rebāb

3. **ḫālını:-ı, -ni**

Gazel 34

Mısra: 5

Ben - Divan şiirinde ben, tuzağa konulmuş bir dane (yem) dir. -.

Ḥālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemān u tîr ile dāyim ḫāvaledür

4. **ḫāli:-ı**

Gazel 88

Mısra: 10

Hal, durum.

Başı zevällü hâli mükedder K̄ayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

5. **ḥālüm:-üm**

Gazel 99

Mısra: 5

Hal, durum.

Yâ Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥālüm
Kim her dem ider 'iṣkyıla beni dige-gün

6. **ḥāl:**

Mesnevi 3

Mısra: 47

Durum.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu ḥâl üzre çünkim döner rûzgâr

7. **ḥâli:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 34

Ben, leke.

Kadeḥe sâğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki ḥâli göricek fül utanur

8. **ḥâlin:-in**

Gazel 9

Mısra: 8

Hal, durum.

Dağlarda bahâr ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkleri ḥâlin ne bilür ne ḥaberi var

ḥâl arturur:

1. **hāl arturur:**-ur, -ur

Gazel 43

Mısra: 1

Zikir, hüziin, sevinç gibi durumlarda kalbe gelen şey. Hal, Allah'tan kula bir lutuftur. Gerçeği bulmak, marifete ermek ve bu şekilde tevhidi yaşamaktır. - Halden hale yükselmek -.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

halās:

1. **halās:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kurtarma.

Çeng-i gāmdan cān girībānını kılmazsañ halās
Haşre dek cevrüñle ney bigi fiğān itsem gerek

2. **halās:**

Gazel 77

Mısra: 3

Kurtulma.

Sīm-i eşküñ vir halās ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe qara gün için dinür vardur mesel

3. **halās:**

Gazel 82

Mısra: 5

Kurtulma.

Faqr elinden halās kıl yā Rab
Kılllet-i rüzgārı çok gördüm

halās ol-:

1. **halās olam:**-am

Gazel 100

Mısra: 9
Kurtulmak.

Gerd-i ğamdan ħalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daħi mey sev

2. **ħalāş olam:-am**

Gazel 114

Mısra: 3

Kurtulmak.

Künc-i sa‘ādet isteriseñ kıl k̄anā‘ati
Gamdan ħalāş olam dirisen bāde nūş kıl

3. **ħalās olur:-ur**

Gazel 110

Mısra: 4

Kurtulmak.

Göñlüm ħayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan ħalās olur dil-i ādem bahār ile

ħālāt-i ‘ışk:

1. **ħālāt-i ‘ışkı:-ı**

Gazel 133

Mısra: 12

Aşk haleti ,durumu.

Lebüñ k̄andinden ayru düşdi beñzer
K'oķur ħālāt-i ‘ışkı āh ile ney

ħalāvet:

1. **ħalāvet:**

Gazel 4

Mısra: 8

Tatlılık, şirinlik.

Bulınmaz şüret-i Çîn'de bu ma'nî
Şekerde yokdur el-ħaqq bu ħalâvet

ħalâyıq:

1. ħalâyıq:

Gazel 44

Mısra: **6**

Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, halikâ'nın çoğulu.

'Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ħaşr olunca ħalâyıq du'ā kıılır

ħalel:

1. ħalel:

Gazel 77

Mısra: **10**

Bozulmak.

Çeşm-i giryānuñ ħarāba tutdısa yüz Çākerī
Ĥañ degül çün ħāne-i merdüm bulur nemden ħalel

2. ħalel:

Mesnevi 3

Mısra: **37**

Eksik, noksan.

Kaçan kim ħalel bulmağ ister esās
Ne dānende ħalır ne dānā-şinās

ħāl-i dil:

1. ħāl-i dil:

Tedis 1

Mısra: **1**

Gönlün hali, durumu.

Yā İlahī nice olur ħāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledüğü sehv ü ħaṭā leyl ü nehār

hāl-i ruh-ı cānān:

1. hāl-i ruh-ı cānān:

Gazel 8

Mısra: 4

Sevgilinin yanağındaki ben. - Burada sevgilinin yanağı cennete benzetilirken, yanaktaki ben ise iman eden kula benzetilmiştir. -.

Hāl-i ruh-ı cānān gibi cennetde yeri var

Her kul ki kabūl eyledi ol şāh ceddin

hāl-i ruh:

1. hāl-i ruḥuñ:-uñ

Gazel 88

Mısra: 3

Yanaktaki ben.

Ƙıl ḥaṭṭuñ aña kātib-i defter Ƙayacuğum

Hāl-i ruḥuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

hāl-i şîrîn:

1. hāl-i şîrîn:

Gazel 91

Mısra: 5

Şirin'in beni.

Hāl-i Şîrîn gibi dāğ ururdı Hüsrev bağrına

Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

hāl-i siyāh:

1. hāl-i siyāhı:-ı

Gazel 112

Mısra: 3

Siyah ben.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirġ

İşlāḥ olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

hāl-i siyeh:

1. **hāl-i siyeh:**

Gazel 75

Mısra: 7

Siyah ben.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

hālİK:

1. **hālİK'a:-a**

Kaside 2

Mısra: 49

Yaratan, Allah.

Şāhsañ ḥalka ḤālİK'a kulsın
Kulluġ eyle ki kıldı yokdan var

halk:

1. **halk:**

Gazel 48

Mısra: 7

Ahali || insanlar.

Ḥalk ile 'ışık ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

2. **halk:**

Gazel 6

Mısra: 7

İnsanlar.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāḥat oldı halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

3. **halk:**

Gazel 15

Mısra: 9

Ahali, insanlar.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

4. **halk:**

Gazel 17

Mısra: 10

Ahali, insanlar.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ halk içre 'ayān eyler

5. **halka:-a**

Gazel 96

Mısra: 4

İnsanlar.

Yaş aqıtma gözümden öñdin ey şem '
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

6. **halka:-a**

Gazel 108

Mısra: 6

İnsanlar.

Dilde olan zülf ü ruhuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür halka 'ayān eylemege

7. **halkuñ:-uñ**

Gazel 122

Mısra: 7

Halk; başkaları.

Kalem gibi beni halkuñ söziyle sürme mdm
Terahum eyle kan alatma ben dil-efgr

8. halkı:-ı

Gazel 129

Mısra: 14

Ahali, insanlar.

Kime dil virdi miskn ker kim
Uyutmaz halkı feryd u enni

9. halkı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 16

Halk, insanlar.

Ki 's gibi halkı zinde kıldı
Seer mihrn ile ferunde kıldı

10. halk:

Mesnevi 1

Mısra: 19

Ahali, insanlar.

Bilür halk ismn bilmez ninuñ
Meknsuz varsın yokdur zamnuñ

11. halka:-a

Kaside 2

Mısra: 49

Halk, insanlar.

hsn halka Hlık'a klsın
ullu eyle ki kıldı yokdan var

12. halk:

Kaside 2

Mısra: **53**
Halk, ahali.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fāli mes‘ūd tāli‘i muḥtār

halvā:

1. **halvā:**

Gazel 99
Mısra: **8**
Tatlı (söz).

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

halvā-vı hadīs:

1. **halvā-yı ḥadīşüm:-üm**

Gazel 99
Mısra: **7**
Sözlerin helvası, tatlılığı.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

ham ol-:

1. **ḥam oldı:-dı**

Gazel 60
Mısra: **7**
Bükülmek -Yaşlanmak -.

Ḳaddüñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

hāme:

1. **ḥāme:**

Gazel 108

Mısra: 10
Kalem.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

hāmmāl-ı zamān:

1. **hāmmāl-ı zamāne:-e**

Gazel 119

Mısra: 9

Felek, zaman hamalı.

Hāmmāl-ı zamāne ‘ömr rahtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

hamūş:

1. **hamūş:**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Suskunluk, sessizlik.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

hān:

1. **hān:**

Gazel 77

Mısra: 10

Han, kervansaray.

Çeşm-i giryānuñ harāba tutdısa yüz Çākerī
Hān degül çün hāne-i merdüm bulur nemden halel

2. **hānum:-um**

Murabba 1

Mısra: 17

Sultan.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

hān ol-:

1. **hān olacağdur:**-*acak, -dur*

Gazel 36

Mısra: **6**

Padişah, sevgili olmak.

Her қаnğı müneccim ki tutar tāli' üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacağdur

hançer:

1. **hançerüñden:**-*üñ, -den*

Kaside 2

Mısra: **32**

Hançer, kılıç.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hançerüñden ecel diler zinhār

hançer-i hecrüñ:

1. **hançer-i hecrüñle:**-*üñ, -le*

Tahmis 2

Mısra: **8**

Ayrılık hançeri.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hançer-i hecrüñle helāk

handān:

1. **handān:**

Gazel 85

Mısra: **12**

Gülen; yarılmış.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

2. **ḥandāndur:-dur**

Gazel 32

Mısra: 4

Gülen; açık. - Gülün açmış hali. -.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ḥandāndur

3. **ḥandāndur:-dur**

Gazel 31

Mısra: 4

Gülen; açık.

N'ola bülbül gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ḥandāndur

handān ol-:

1. **ḥandān olacaḡdur:-acaḡ, -dur**

Gazel 36

Mısra: 1

Gülmek.

‘Alem yüzi gülzār ile ḥandān olacaḡdur
Ol demde kim içmezse peşimān olacaḡdur

hande:

1. **ḥandeyle:--yle**

Gazel 8

Mısra: 5

Gülme, gülüş.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

hāne-i cihān:

1. hāne-i cihān:

Gazel 64

Mısra: 2

Dünya evi.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū´
Pür ola nūriyıla hāne-i cihān mecmū´

hāne-i merdüm:

1. hāne-i merdüm:

Gazel 77

Mısra: 10

İnsanın evi.

Çeşm-i giryānuñ harāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden halel

hān-ı cemālin:

1. hān-ı cemālinden:-in, -den

Gazel 47

Mısra: 3

Güzellik sofrası - Sevgilinin güzellik unsurları -.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni´mete rāğıb durur

han-ı ışk:

1. han-ı ıška:-a

Gazel 31

Mısra: 10

Aşk sofrası.

Dü cihān ni´metine toymışdur
Çākerī han-ı ıška mihmāndur

hār:

1. **hār:**

Gazel 96

Mısra: 2

Diken; rakip.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

hār eyleme-:

1. **hār eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 8

Diken etmemek; dikenli hale getirmemek.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hār eyleme
Subh̄dur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

harāb:

1. **harāb:**

Gazel 3

Mısra: 2

Yıkık, viran.

Sāḳi getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın harāb

2. **harāb:**

Gazel 2

Mısra: 1

Harap olmuş, yıkılmış.

‘Aḳıliseñ ḳoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āḥır harāb

3. **ḥarāba:-a**

Gazel 77

Mısra: 9

Yıkık, viran.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Ḥañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

harāb kıl-:

1. **ḥarāb kılsa:-sa**

Gazel 23

Mısra: 5

Yıkmak, bozmak; viran eylemek.

Tañ mı ḥayāli zülfüñüñ dil şehriñi kılsa ḥarāb
Her kanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

harāb ol-:

1. **ḥarāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 1

Yıkılmak.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışık-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

harāba vir-:

1. **ḥarāba virdi:-di**

Gazel 119

Mısra: 2

Harap etmek, perişan etmek.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'İşkuñ beni gey ḥarāba virdi

harābī ol-:

1. **ḥarābī olısar:-ısar**

Gazel 102

Mısra: 4

Harap duruma gelmek.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārū'l-baḳādur çünki 'āşık meskeni

ḥarām:

1. **ḥarām:**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Dince yasak edilmiş şey.

Mey-i 'ışık şun kim degüldür ḥarām
Mey-i 'ışıkıla oldı mezheb tamām

ḥār-ı cihān:

1. **ḥār-ı cihān:**

Gazel 71

Mısra: 10

Aşağılamak, hor görmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı ḥār-ı cihān itsem gerek

ḥarīdār:

1. **ḥarīdārı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 10

Müşteri.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

ḥarīk-ı 'ışık:

1. **ḥarīk-ı 'ışk:**

Gazel 83

Mısra: 7

Aşk ateşi.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

harīm:

1. **ḥarīmīne:-i, -n, -e**

Gazel 40

Mısra: 10

Harem, herkesin giremeyeceği yer.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmīne maḥrem degüldür

hāř u 'āmā:

1. **ḥāř u 'āmā:**

Gazel 21

Mısra: 8

Seçkin ve avam. İleri gelenler ve halk.

Ki Ḥaķuñ luṭfi ḥāř u 'āmā irer
Rind ile şüfi raḥmet umsa n'ola

hasan:

1. **ḥařan:**

Gazel 16

Mısra: 1

Güzellik, iyilik, hüsn sahibi olmak. Hasan b. Ali b. Ebi Talib: Ali (r.a.)'nin büyük oğlu. Peygamber Efendimizin torunu. Kur'an'da geçen kelimelerdendir.

şol güzel kim aña Ḥařan dirler
Gamzesi tīę[1] baş kesen dirler

hasen:

1. **hasen:**

Gazel 16

Mısra: 10

Güzel, iyi ahlak sahibi.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulk-ile
Çâkerî sevdigün hasen dirler

hâsıl:

1. **hâşıl:**

Gazel 7

Mısra: 3

Husule gelen, olan, çıkan, türeyen.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

2. **hâşıl:**

Gazel 37

Mısra: 1

Elde edilen.

Vefâ-yı 'ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

hâşıl ol-:

1. **hâşıl ola:-a**

Gazel 131

Mısra: 10

Meydana gelmek, gerçekleşmek.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

2. **hâşıl olur:-ur**

Gazel 69

Mısra: 22

Meydana gelmek; elde etmek.

Kim t̄a' at ile h̄aşıl olur kırbeti anuñ
T̄a' at kılalum şıdk ile sultān-ı dü kevne

3. **h̄aşıl olursa:**-ur, -sa

Gazel 19

Mısra: 5

Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

Dü kevni virem olursa h̄aşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

haşıs:

1. **h̄aşı:**-i

Gazel 15

Mısra: 3

Cimri, pinti.

Ki zīrā mey saḥī eyler h̄aşı
Virür varın biliş ü yada dirler

haşm:

1. **h̄aşmuñ:**-uñ

Gazel 85

Mısra: 15

Düşman.

Savaşda mağzını h̄aşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

haşm ol-:

1. **haşm olursa:**

Gazel 13

Mısra: 9
Düşman olmak.

‘ Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

haşr:

1. **ḥaşre:-e**

Gazel 71

Mısra: 6

Mahşer günü, kıyamet.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiġān itsem gerek

haşr ol-:

1. **ḥaşr olunca:-inca**

Gazel 44

Mısra: 6

Yeniden dirilmek.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olunca ḥalāyık du‘ā kılar

hasret:

1. **ḥasret:**

Gazel 12

Mısra: 10

Üzüntü, özleyiş.

Nāle vü zārī kılar ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

2. **ḥasret:**

Kaside 2

Mısra: 59

Hasret, özlem.

Salṭanat çün gider alur asret
Cām-ı bādeyle urrem ol gül-vār

hasret-i rüy-ı sanem:

1. **hasret-i rüy-ı sanem:--ile**

Gazel 36

Mısra: 7

Put gibi güzel olan sevgilinin yüzünün hasreti.

abrümde benüm yoldaşum imān olacadur
Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

aşr-i kıyāmet:

1. **aşr-i kıyāmet:**

Gazel 38

Mısra: 2

Kıyamet günü.

Yüzi behişt ü aşr-i kıyāmet kıyāmıdır
Ol hür-ı māh-ihre ki Rıvān gulāmıdır

hasta düş-:

1. **hasta düşdüm:--dü, -m**

Gazel 14

Mısra: 7

Deyim. Hastalanmak.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālūñ niçedür miskīn dimezler

hasta gönül:

1. **hasta gönül:**

Gazel 101

Mısra: 5

Aş hastası gönül.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

hasta kal-:

1. **hasta kaldum:-du, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 11

Hasta olmak.

Ḥasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

haste-dil:

1. **haste-dil:**

Gazel 33

Mısra: 8

Hasta gönül.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Ḥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

hat:

1. **ḥaṭuñ:-uñ**

Gazel 85

Mısra: 17

Ayva tüy.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzetdüm

2. **ḥaṭuñ:-uñ**

Gazel 52

Mısra: 3

Ayva tüyü.

La'lüñde ḥaṭuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı ḥayāta irişen teşne-leb olmaz

3. **ḥaṭuñ:-uñ**

Gazel 66

Mısra: 7

Ayva tüyü.

Beni ğark eylemedin derd ile deryâ-yı firâk
Zihî devlet ki gele hıız ḥaṭuñ tuta elüm

hatâ:

1. **ḥaṭâdur:-dur**

Gazel 72

Mısra: 8

Hata, yanlış.

Ḥudâ ḥaḳkı ḥaṭâdur her mürâyînüñ elin öpmek
Leb-i ma 'şûk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. **ḥaṭâ:**

Kaside 1

Mısra: 10

Hata, yanlış.

Soñ nefesde şaḳla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir ḥaṭâ

3. **ḥaṭâlarla:-lar, -la**

Tedis 1

Mısra: 3

Hata, yanılma.

Bu ḥaṭâlarla nice olmaya ben zâr u nizâr
Umaram 'afv idesin eyleyicek istigfâr

4. **ḥaṭâ:**

Tedis 1

Mısra: 8
Hata, yanlış.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ھاٲā

5. ھاٲā:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Yanlış, hata.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ھاٲā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

hatā kıl-:

1. ھاٲā kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 2

Yanlışlık yapmak.

Hezār va‘de kıılır leblerüñ vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ ھاٲā kıılmaz

hatā yolın:

1. ھاٲā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 5

Yanlış yol.

Tevbe yā Rabb ھاٲā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

2. ھاٲā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 11

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

3. **ḥaṭā yolına:-ın, -a**

Tesdis 1

Mısra: 17

Yanlış yol; günah işlemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

4. **ḥaṭā yolına:-ın, -a**

Tesdis 1

Mısra: 23

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

5. **ḥaṭā yolına:-ın, -a**

Tesdis 1

Mısra: 29

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rab ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

hātem-i Süleymān:

1. **ḥātem-i Süleymān'dur:-dur**

Gazel 31

Mısra: 6

Kalıp söz. Süleyman peygamberin insan, cin, hayvan vb. varlıklara hükmetmesini sağlayan yüzüğü.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenün ḥātem-i Süleymān'dur

hâtem-i tayy:

1. hâtem-i tayy:

Gazel 133

Mısra: 14

Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertliği meşhur olan "İbnü Abdillâh Bin Sa'd" in lakabı; çok cömert [adam].

Du'â kıl Çâkerî Şeh Bâyezîd'e
Sahâvetde ki oldur Hâtem-i Tayy

2. hâtem-i tayy:

Gazel 53

Mısra: 7

Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertli meşhur olan.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

hâ-ı mühlet:

1. hâ-ı mühleti:-i

Gazel 93

Mısra: 4

Zaman tanıyan ferman; izin yazısı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdâya şalarsın
Alduñ mı hâ-ı mühleti Dîvân-ı Kazâ'dan

hâ-ı şeb-rengin:

1. hâ-ı şeb-rengini:-in, -i

Gazel 52

Mısra: 7

Gece renkli ayva tüyleri.

Gün yüzli nigāruñ hâ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

hat-ı sebz-i nigār:

1. **ḥaṭ-ı sebz-i nigāra:--a**

Gazel 9

Mısra: 3

Sevgilinin ayva tüyleri. - Sevgilinin ayva tüyleri şeyhe benzetilmiştir. -.

Beñzer ki mürîd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırka geyer mūr belinde kemeri var

hat-ı sebzüñ haķı:

1. **ḥaṭ-ı sebzüñ haķı:-ı**

Gazel 46

Mısra: 7

(Sevgilinin) yüzünün ayva tüyelerinin haķı.

Ḥaṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

hātif-ı ğaybī:

1. **hātif-ı ğaybī:**

Gazel 63

Mısra: 7

Görünmeyen çağırıcı; vicdan.

Gördüm düşümde hātif-ı ğaybī nidā kıllur
Mey nüş kıll ki raḥmet-i ḥaķ bī-kerān imiş

hātır-ı tã'ir-i cān:

1. **ḥātır-ı tã'ir-i cān:**

Gazel 45

Mısra: 2

Can kuşunun gönli.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Ḥātır-ı tã'ir-i cān işbu ḥaberden açılır

hatm-i devrândur:

1. **ḥatm-i devrândur:-dur**

Gazel 32

Mısra: **10**

Devrin sonu; talihin sonu.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā' ya ki ḥatm-i devrândur

hatt:

1. **ḥaṭṭuñ:-uñ**

Gazel 67

Mısra: **2**

Ayva tüyü; buyruk; kader yazısı.

Sākiyā mey şun ezel ḥükmine çün tebdīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

2. **ḥaṭṭuñ:-uñ**

Gazel 88

Mısra: **4**

Ayva tüyü.

Qıl ḥaṭṭuñ aña kātib-i defter Qayacuğum
Ḥāl-i ruḥuñ ki Rüm-ili beglerbegisidür

hatt-ı sebzi:

1. **ḥaṭṭ-ı sebzi:-i**

Gazel 89

Mısra: **2**

Taze ayva tüyleri.

La' l-i cānān mīve-i bostān-ı ḥüsn
Ḥaṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı ḥüsn

havādis:

1. **havādisdūr:-dür**

Gazel 63

Mısra: 3

Olaylar, haberler.

Çarḥ-ı felek kemān u havādisdūr oḡları
Derdā ki ādem oḡlanı miskīn nişān imiş

hāvāle:

1. **hāvāledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 6

Göndermek; atmak.

Hālını ben idüp gözi dil murḡı şaydı çün
Durmuş kemān u tīr ile dāyim hāvāledür

havāle kııl:-

1. **havāle kıılur:-ur**

Gazel 13

Mısra: 2

Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ismarlama.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel havāle kıılur cānımuza leyl ü nehār

havf:

1. **havf:**

Gazel 92

Mısra: 8

Korkma.

Gelmez oldı hayāli çeşme meger
Havf ider baḥr-i eşk cūşından

havf it:-

1. **havf itme:-me**

Gazel 48

Mısra: 1

Korkmak.

Maḥşerde çün şefî' bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfi şalâ durur

2. **havf itme:-me**

Gazel 113

Mısra: 11

Korkmak.

Sebaḳat rahmetî 'alâ ğayabî
Cürm için havf itme kim didi Ḥaḳ

3. **havf itme:-me**

Gazel 39

Mısra: 8

Korkmak.

Cürm için havf itme Ḥaḳ mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

4. **havf itmezüz:-mez, -üz**

Gazel 59

Mısra: 3

Korkmak.

Ḥavf itmezüz ki var ḳavî pâdişâhumuz
Leşker za'îf ma'reke pür düşmen oldı lîk

hây:

1. **hây:**

Gazel 131

Mısra: 10

Hay, seslenme edati.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

hayā vü edeb:

1. hayā vü edeb:

Gazel 52

Mısra: 2

Utanç ve edep.

Meh yüzüne gün olsa muqābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

hayāl:

1. hayāl:

Gazel 76

Mısra: 2

Hayal.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

2. hayāl:

Gazel 74

Mısra: 2

Hayal; düşünce.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

3. hayāli:-i

Gazel 77

Mısra: 1

Hayal; düşünce.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

4. **ḥayāli:-i**

Gazel 90

Mısra: 1

Hayal; fikir.

Dil-ber ḥayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḳ evde itmezler āh u efgān

5. **ḥayāli:-i**

Gazel 92

Mısra: 7

Hayal; görüntü.

Gelmez oldı ḥayāli çeşme meger
Ḥavf ider baḥr-i eşk cūşından

6. **ḥayāline:-in, -e**

Gazel 95

Mısra: 3

Hayal, düş.

Ḥayāline lebüñle dür dişüñü
Siḥr eyler gözüm la'l ü güherden

7. **ḥayāliyile:-i, -y, -ile**

Gazel 113

Mısra: 3

Hayal, düş.

Şām-ı zülfüñ ḥayāliyile şabā
Çın seḥerden ṭurur görür 'arabı

8. **ḥayāli:-i**

Kaside 2

Mısra: 11

Hayal, düşünce.

Dile dil-ber hayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārī ġayrınā deyyār

9. hayāl:

Gazel 43

Mısra: 6

Düşünce, fikir. - tas. Hayal bütün alemlerin aslıdır; mana -.

Lebüñ fikri şî'rüm muhayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

hayāl-i dil-ber:

1. hayāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 1

Sevgilinin hayali.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

hayāl-i hāl-i dil-ber:

1. hayāl-i hāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 4

Gönlü alıp götüren güzelin beninin hayali. Sevgilinin beni daneye benzetilmiştir.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Gönlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

hayāl-i hatt:

1. hayāl-i hattın:-ın-me

Gazel 42

Mısra: 7

(Sevgilinin) ayva tüyelerinin hayali, fikri.

Gönlünde hayāl-i hattın itme
Kim dilde ġubār hoş degüldür

hayāl-i leb:

1. hayāl-i lebi:-i

Gazel 113

Mısra: 8

Sevgilinin dudağının hayali.

Ḳana döndi yaşum aḳar ṭurmaz
Geleli gözüme hayāl-i lebi

hayāl-i yār:

1. hayāl-i yār:

Gazel 110

Mısra: 3

Yarin hayali.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan ḥalās olur dil-i ādem bahār ile

2. hayāl-i yār:

Gazel 84

Mısra: 9

Sevgilinin hayali.

Ḳayāl-i yār ki sīnemde ḳıldı şabr u ḳarār
Bir ulu şadr-niştīn nāmdāra beñzetdüm

hayāli zülfüñüñ:

1. hayāli zülfüñüñ:-üñ, -üñ

Gazel 23

Mısra: 5

(Sevgilinin) saçının hayali.

Tañ mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini ḳılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

hayāt:

1. **ḥayātum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Hayat.

Benüm şîrîn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

ḥayāt-ı bākīye:

1. **ḥayāt-ı bākīye:-y, -e**

Gazel 22

Mısra: 2

Ebedi hayat.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām içer

ḥayāt-ı cān:

1. **ḥayāt-ı cānı:-ı**

Gazel 85

Mısra: 14

Hayat, yaşam.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

ḥayāt-ı ebed:

1. **ḥayāt-ı ebed:**

Gazel 85

Mısra: 13

Sonsuz hayat, ölümsüzlük.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

hāvil ol-:

1. **hāyil olmasun:-ma, -sun**

Muaşşer 1

Mısra: 14

Engellemek.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-ḥāh arada hāyil

hayli:

1. **ḥayli:**

Gazel 67

Mısra: 5

Hayli, epeyce.

Şubḥ-dem ḥusninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencīr yok

hayr makdem:

1. **ḥayr maḳdem:**

Gazel 21

Mısra: 2

Gelişi hayırlı olan.

Ḥayr maḳdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seḥer

hayr ol-:

1. **ḥayr ola:**

Gazel 25

Mısra: 2

Hayırlı olsun.

Ḥayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maḥmūruñ ki dāyım fikri şūr u şerdedür

2. **ḥayr olsun:-su, -n**

Gazel 72

Mısra: 5
Hayırlı olmak.

Hilāl-i şekl-i sāgarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

2. **hayr olsun:-sun**

Gazel 133

Mısra: 3
Hayırlı olmak.

Muġānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

hayr söz:

1. **hayr söze:-e**

Mesnevi 2

Mısra: 16
Hayırlı söz.

Bir vezīrūñ kim tama´dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hīç açmaya

hayr ü şer:

1. **hayr ü şer:**

Gazel 81

Mısra: 7
İyilik ve kötülük.

Hayr ü şer çünki cümle Hağdandur
Töhmeti nice rüzgāra kılam

hayrān kal-:

1. **hayrān kalur:-ur**

Kaside 2

Mısra: 23
Hayran kalmak; şaşırmaq.

Seni bir kez gören alur ayrn
Vy aa kim nazar ıla tekrr

ayrn- hsn:

1. ayrn- hsn:

Gazel 89

Mısra: 4

Gzellik tutkunu.

Ah kim zlfn gibi badan ıkar
ank miskn kim ola ayrn- hsn

ayr- du 'adan:

1. ayr- du 'adan:-dan

Gazel 93

Mısra: 10

Duann hayırlısı.

Ey aker i'rin okıyan ehl-i maabbet
Bi'llh unutma anı siz ayr- du 'adan

azn:

1. azndan:-dan

Gazel 28

Mısra: 7

Sonbahardan; ayrılıktan.

Glende bir gl-i ter yodur azndan zd
Ol serve bendeyem kim hergiz aznı yodur

2. aznı:-ı

Gazel 28

Mısra: 8

Sonbahar, gz.

Glende bir gl-i ter yodur azndan zd
Ol serve bendeyem kim hergiz aznı yodur

hazer:

1. **hazeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 9

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-1 ğamından hazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **hazeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 19

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-1 ğamından hazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. **hazeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 29

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān māh-1 ğamından hazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. **hazeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 39

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-1 ğamından hazeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. **hazeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **49**
Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı gamından hāzeri
İtme kırbanın olam semt-i cefāya seferi

hazer kııl-:

1. hāzer kııl:

Gazel 107

Mısra: **5**

Sakınmak.

Açma ağzın kııl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelibe keşf-i esrār eyleme

2. hāzer kııl:

Tahmis 1

Mısra: **14**

Sakınmak, çekinmek.

Ararsañ öñüne şöñuna nazar kııl
Dehānın añma zülfinden hāzer kııl

3. hāzer kııl:

Tahmis 1

Mısra: **24**

Sakınmak.

Bu ‘ibretle gözüñ aç olma gāfil
Necātī hūb-rūlardan hāzer kııl

4. hāzer kıılmaz:

Gazel 10

Mısra: **6**

Sakınma, kaçınma, korunma.

Çevürmez tīg-ı gamzeñden yüzün dil
Hāzer kıılmaz dil-āverdür ciger-dār

hāzır:

1. hāzır:

Gazel 6

Mısra: 11

Kullanılacak olan, hazırda olan. - Burada söylenecek söz anlamındadır. -.

Bir şınık şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

2. hāzırlanalum:-lan, -alum

Gazel 115

Mısra: 4

Hazırlanmak.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daħi

hecr:

1. hecriyile:-i, -y, -ile

Gazel 20

Mısra: 2

Ayrılık.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyile ‘āşık-ı miskīn ne çeker

hecrüñ şebın:

1. hecrüñ şebınüñ:-in, -üñ

Gazel 88

Mısra: 13

Ayrılık gecesi.

Hecrüñ şebınüñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubħ-ı visālüñ oldı müyesser Kayacuğum

heft çarh-ı sāl-horde:

1. heft çarh-ı sâl-ğorde:

Mesnevi 1

Mısra: **22**

Yedi felek.

Cemâlûñ pertevinden gitse perde

Dutışur heft çarh-ı sâl-ğorde

hel atâ:

1. hel atâ:

Kaside 1

Mısra: **32**

İnsan suresi. - İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti. (İnsan suresi,1) -.

Biri fahr-i evliyâ vü büt-şiken

Kim anuñ şânında indi Hel atâ

helâk:

1. helâk:

Tahmis 2

Mısra: **8**

Mahvolma, perişan olmak.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-ğāk

Tır atayduñ yüregüm hañçer-i hecrüñle helâk

helâk it-:

1. helâk itme:-me

Tahmis 2

Mısra: **9**

Mahvetmek, perişan etmek.

Her denîñüñ sözine uyma beni itme helâk

Hele dirler baña da ‘âşık-rüsvâdur bu

hele:

1. **hele:**

Gazel 69

Mısra: 3

Özellikle.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

2. **hele:**

Tahmis 2

Mısra: 10

Hele, ayrıca.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'āşık-rüsvādur bu

hem:

1. **hem:**

Tahmis 1

Mısra: 22

Ayrıca, ilave olarak.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem 'aqlını zāyil

hem.... hem:

1. **hem.... hem:**

Gazel 13

Mısra: 11

"Hem ..... hem de" bağlacı.

Bugün ki hem suġanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

hemān:

1. **hemān:**

Gazel 85

Mısra: **10**
Hemen.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzētdüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miṣāl

2. **hemān:**
Gazel 97
Mısra: **7**
Hemen.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıḍvān bulursın

3. **hemān:**
Gazel 69
Mısra: **18**
Sürekli, daima.

Cemṣīd gibi cāma gōñül virme ṣaḳın hā
Bir cām iledür dilde hemān ṣöhreti anuñ

4. **hemān:**
Gazel 43
Mısra: **4**
Hemen, şimdi.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

5. **hemān:**
Kaside 1
Mısra: **5**
Hemen.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘atā

6. **hemān:**

Tesdis 1

Mısra: **15**

Hemen.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

7. **hemān:**

Mesnevi 3

Mısra: **44**

Sürekli.

Ne yatmaḡ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

8. **hemān:**

Muaşşer 1

Mısra: **25**

Hemen.

Seni seyr itmek için geldi hemān aḡzuma cān
Düşmen oldu ḡuluña rāḡat-ı şabr u sāmān

9. **hemān:**

Murabba 1

Mısra: **3**

Hemen.

Aşınāñum cāndan bī-gāneliḡi ḡo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

10. **hemān:**

Gazel 39

Mısra: **6**

Hemen; sürekli.

Bāğ-ı cennet zāhidūñ maqşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

hem-çünān:

1. hem-çünān:

Gazel 60

Mısra: **8**

Böyle, aynı şekilde.

Ḳaddūñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

hem-dem:

1. hem-dem:

Gazel 122

Mısra: **6**

Dost, arkadaş.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

2. hem-demüñ:-üñ

Gazel 111

Mısra: **9**

Sıkı fıkı, canciğer arkadaş, dost.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Ḥüb olur şohbet ḳadīmī yār ile

hem-dem idin-:

1. hem-dem idinme:

Gazel 17

Mısra: **9**

Dost edinmemek.

Ey Çakerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşākuñ ḥalk içre ‘ayān eyler

hemîn:

1. **hemîndür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 1

Ancak, sadece.

Vefâ-yı ‘ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

hemîşe:

1. **hemîşe:**

Gazel 37

Mısra: 4

Her zaman, hep, devamlı.

Görür bakduğça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘âşık râst-bîndür

2. **hemîşe:**

Kaside 2

Mısra: 38

Daima, her zaman.

Ne ‘aceb murğ olur oğuñ ki aña
Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikâr

hem-nişîn:

1. **hem-nişîndür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 2

Can dost (diz dize oturlan, samimi ma'nâsı kastedilerek).

Vefâ-yı ‘ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

hem-râh:

1. **hem-rāhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 8

Yol arkadaşı.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tārīk-ı ışk içinde cānı virmiş

hem-ser:

1. **hem-ser:**

Gazel 20

Mısra: 4

Benzer, eş, denk.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kād-i bālāsına yāruñ hem-ser

hem-ser diril-:

1. **hem-ser dirilmege:-meg, -e-mege**

Gazel 28

Mısra: 3

Eŝitlik iddiasında bulunmak.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tūbā degül çemende servüñ de cānı yokdur

hem-ser id-:

1. **hem-ser idüm:-idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 10

Arkadaş olmak.

Seg-i ŝahrā dimezden öñdin çarh
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

hengām-ı lāle:

1. **hengām-ı lāledür:-dür**

Gazel 28

Mısra: 5

Lale mevsimidir, bahar.

Hengām-ı lāledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

henüz:

1. **henüz:**

Gazel 35

Mısra: 8

Halâ, daha.

Niçe bülbülleri gül kıldı qurbān
Henüz alnında bülbül kanı vardur

2. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 1

Halâ, daha.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde hadīs-i beyān henüz

3. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 6

Halâ, daha.

Kim var sende dağı riyādan nişān henüz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

4. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 8

Halâ, daha.

Ḳaddũñ ḥam oldı pũşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

5. henüz:

Gazel 60

Mısra: 2

Şimdi, yeni.

Ten pīr oldı Çākerī göñül cüvān henüz
Çün oldı dil dilũñde ḥadīs-i beyān henüz

6. henüz:

Gazel 60

Mısra: 4

Şimdi, yeni.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥũñda revān henüz

7. henüz:

Gazel 60

Mısra: 10

Şimdi, yeni.

Şām irdi ‘ömr şubḥına bīdār olmaduñ
Çeşmũñde vardur daḥı ḥāb-ı girān henüz

hep:

1. hep:

Muaşşer 1

Mısra: 36

Bütün.

Baksa gīsũ-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i ḥübāndaki kākül utanur

her:

1. **her:**

Gazel 78

Mısra: 8

Tüm.

Ḥāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmaḳ olur her ṭavīl

2. **her:**

Gazel 94

Mısra: 6

Her.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

3. **her:**

Gazel 72

Mısra: 8

Her, her bir.

Ḥudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

4. **her:**

Gazel 3

Mısra: 10

Hep, bütün, herkes.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

5. **her:**

Gazel 91

Mısra: 6

Her, tüm.

Hâl-i Şîrîn gibi dâğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

6. her:

Gazel 104

Mısra: 7

Her, bütün.

Her deyr kapusun utanıp yaptı şanemler
Dildârumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

7. her:

Gazel 112

Mısra: 1

Her, bütün.

Sevr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

8. her:

Gazel 112

Mısra: 5

Her, hepsi.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çâk ider gül-i ter gibi yakasın

9. her:

Gazel 123

Mısra: 2

Her, bütün.

Qadr-i hüsnüñ dîde bilür ey perî
Bes nazar ehli bilür her cevheri

10. her:

Kıt'a 1

Mısra: 6
Her, bütün.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzere
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

11. **her:**

Kaside 1

Mısra: 2
Her, bütün.

Yā İlähe'l-‘ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

12. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 8
Her, bütün.

Ümīdüm kesmezem senden İlähī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

13. **her:**

Tahmis 2

Mısra: 6
Her, bütün.

Olma maġrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

14. **her:**

Tahmis 2

Mısra: 9
Her, bütün.

Her denīnüñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

15. **her:**

Tahmis 2

Mısra: **21**

Herhangi bir.

Her ğazel kim oqınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

16. **her:**

Gazel 50

Mısra: **4**

Her, herkes.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

her biri:

1. **her biri:**

Gazel 103

Mısra: **8**

Her biri.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zeḳan la‘līn-dehān

2. **her biri:-i**

Gazel 63

Mısra: **6**

Her bir.

Hāḳ oldılar ki her biri sāhib-ḳırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

3. **her biri:**

Gazel 7

Mısra: **4**

Her biri.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

her biri bir:

1. **her biri bir:-e**

Gazel 47

Mısra: 4

Her biri bir, başka.

Ḥān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni'mete rāğıb durur

her biri:

1. **her birinden:--nden**

Gazel 7

Mısra: 2

Her biri, ayrı ayrı hepsi.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

her biri:

1. **her birine:-i, -n, -e**

Gazel 74

Mısra: 4

Her bir; ayrı ayrı.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

her dem:

1. **her dem:**

Gazel 33

Mısra: 5

Her zaman.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

2. her dem:

Gazel 51

Mısra: 7

Her zaman.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

3. her dem:

Gazel 68

Mısra: 5

Her zaman.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

4. her dem:

Gazel 69

Mısra: 4

Her zaman.

Dilden hele ben pīr-i muğān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

5. her dem:

Gazel 69

Mısra: 23

Her zaman.

Her dem mey-i ‘işkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i ‘işkuñla durur ḥilḳatı anuñ

6. her dem:

Gazel 83

Mısra: 5
Her zaman.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

7. her dem:
Gazel 85
Mısra: 3
Her zaman.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetedüm

8. her dem:
Gazel 93
Mısra: 1
Her zaman.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

9. her dem:
Gazel 99
Mısra: 6
Her zaman.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni diger-gün

10. her dem:
Gazel 113
Mısra: 9
Her zaman.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nüş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

11. **her dem:**

Gazel 117

Mısra: 8

Her zaman.

Da'vî-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdâm
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şâhidi

12. **her dem:**

Gazel 126

Mısra: 20

Her zaman.

Râhat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadâsı

13. **her dem:**

Gazel 130

Mısra: 3

Her zaman.

Zücâc-ı kadehden mey-i ergavânı
Lebi yâdına dîde her dem ider nüş

14. **her dem:**

Gazel 64

Mısra: 3

Her an; daima.

Cihânı rüşen ider nür-ı bâde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülû' âfitâb-ı çarh

15. **her dem:**

Gazel 20

Mısra: 9

Her zaman.

‘Āşıkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

her demde:

1. her demde:-de

Gazel 70

Mısra: **6**

Her zaman.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

2. her demde:-de

Tesdis 1

Mısra: **16**

Her zaman.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla ‘ı her demde gönül vird-i zebān

her gice:

1. her gice:

Gazel 13

Mısra: **10**

Her gece.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

her gün:

1. her gün:

Gazel 71

Mısra: **1**

Her gün.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

2. her gün:

Gazel 59

Mısra: 2

Her gün, daima.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

3. her gün:

Gazel 17

Mısra: 3

Her gün, daima.

Ser-mest kı lup beni rüsvâ-yı cihân eyler
Ey sâķī-i meh-çihre maħmūr gözün her gün

her kanda:

1. her kanda:

Gazel 23

Mısra: 6

Her nerede.

Taň mı hayâli zülfüñüñ dil şehrini kılsa ħarâb
Her kanda olsa ejdehâ ol milketi vîrân ider

her kağı:

1. her kağı:

Gazel 36

Mısra: 5

Herhangi.

Her kağı müneccim ki tutar tãli'üñi dir
Allâh bilür ħüsn iline ħân olacaķdur

her ki:

1. **her ki:**

Gazel 54

Mısra: 9

Kim olursa olsun, herkes.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

2. **her ki:**

Gazel 114

Mısra: 5

Kim olursa olsun, herkes.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşdana kūyuñ türābını

3. **her ki:**

Gazel 44

Mısra: 5

Her kimse ki, hangi kimse ki.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca halāyık du‘ā kıılır

4. **her ki:**

Gazel 118

Mısra: 7

Her kimse ki, hangi kimse ki.

Her ki mihrāb kaçların gördi
‘Accilū bi’ş-şalāt çağurdi

5. **her ki:**

Gazel 51

Mısra: 6

Her kim ki.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruḡ ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

6. her ki:

Gazel 40

Mısra: 1

Her kimse ki, hangi kimse ki.

Gam-ı işkıla her ki hurrem degüldür
Güni yoḡdur anuñ ki mātem degüldür

her kim:

1. her kim:

Gazel 54

Mısra: 6

Kim olursa olsun.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

2. her kim:

Gazel 69

Mısra: 1

Kim olursa olsun.

Her kim mey ü maḡbüb iledür şoḡbeti anuñ
Eksüḡi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

3. her kim:

Gazel 69

Mısra: 20

Kim olursa olsun.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḡabā‘ iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider ḡürmeti anuñ

4. her kim:

Gazel 74

Mısra: 9

Kim olursa olsun.

Çākerī her kim nazar iderse ŧi' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

5. her kim:

Gazel 44

Mısra: 9

Her kim, kimse.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıllur

6. her kim:

Gazel 22

Mısra: 2

Her kim, kimse.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām iĉer

7. her kim:

Gazel 17

Mısra: 8

Her kim, her kimse.

Ben bezm-i belā iĉre bilür ki neyem ey dost
Çengine düŧüp 'ıŧkuñ her kim ki fiġān [eyler]

8. her kim:

Gazel 18

Mısra: 8

Her kim, her kimse.

‘Işk ehli defterinde bu haş yazılı durur
Her kim ki bāde nūř ide ğamdan rehā dūřer

her kim:

1. **her kimūñ:-ūñ**

Gazel 28

Mısra: 2

Her kimin, her kim olursa olsun.

Yanınca her kimūñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi ğûyâ ki cânı yokdur

her kişi:

1. **her kişi:**

Gazel 94

Mısra: 7

Herkes.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

2. **her kişi:**

Gazel 113

Mısra: 6

Herkes.

Zülfi ğöñlüm çerker ğöñül derdin
Her kişi çekdüĝin bilür çelebī

3. **her kişi:**

Gazel 122

Mısra: 1

Herkes.

Ruĝında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

4. **her kiřinũn:-nũn**

Gazel 39

Mısra: 4

Herkes.

Devr-i hũsnũn geçmedin ‘adl eyle ey şahib-cemāl
Kim cihānda her kiřinũn sũylenen āřārıdur

her kul:

1. **her kul:**

Gazel 8

Mısra: 3

Her kul, her inanan.

Hāl-i ruħ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kul ki řabũl eyledi ol řāh ceddin

her lahza:

1. **her lahza:**

Gazel 104

Mısra: 2

Her an.

eřmũn olalı hũsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mũlk-i dile leşker-i fitne

2. **her lahza:**

Gazel 112

Mısra: 10

Her an.

Ol yāra Çākerī ne gũnũl vir ne gũr yũzin
Her lahza vara baş şoşa ol bir levend ile

3. **her lahza:**

Tahmis 1

Mısra: 8

Her an.

Dilā şabr it ğam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

her nakş:

1. her nakş:

Gazel 105

Mısra: 3

Her ne nakş, güzel.

Gözüm her nakş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

her ne:

1. her ne:

Muaşşer 1

Mısra: 15

Her ne, ne olursa olsun.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıyıl
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

2. her ne:

Gazel 12

Mısra: 5

Her ne, ne olursa olsun.

Her ne dem k'ağlayam ol kıamet-i bālāñı görüp
Yaşımıñ şamduğı yirlerde biter serv ü çınār

her ne dem:

1. her ne dem:

Gazel 22

Mısra: 8

Her ne zaman.

Şand-i lebüñ hayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naşar itsem meges uçar

her nefes:

1. her nefes:

Gazel 56

Mısra: 9

Her an.

Bī-dirīg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tīg-i helākı her nefes

2. her nefes:

Gazel 24

Mısra: 2

Her nefeste, her an.

Dest-i cefāyla Şu kim kāmētini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili niŐān ider

3. her nefes:

Tesdis 1

Mısra: 2

Her an.

Yā İlāhī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭā leyl ü nehār

her seher:

1. her seher:

Kaside 2

Mısra: 45

Her sabah.

Dest-i cūduñ güneŐ gibi dīnār
Őās-ı gerdūna her seher bırağur

her Őubḥ:

1. her şubh:

Gazel 84

Mısra: 5

Her sabah.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubh
Kapu kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

her yañ:

1. her yaña:

Gazel 17

Mısra: 2

Her yana, her tarafa.

‘Aşıkılarınun kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözün dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

her yir:

1. her yirde:--de

Gazel 12

Mısra: 4

Her yer, her taraf.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

her zamān:

1. her zamān:

Gazel 56

Mısra: 8

Her zaman.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönülünce devrān çarh-ı devvār eylemez

2. her zamān:

Gazel 91

Mısra: 4
Her zaman.

Çarh gönlünce dönerse doğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

3. her zamān:

Gazel 107

Mısra: 3
Her zaman.

Kaçma ey hırşid-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdüğüme her zamān

her-cāyī:

1. her-cāyīye: -y, -e

Gazel 52

Mısra: 9
Şipsevdi || sebatsız, kararsız.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

2. her-cāyī:

Gazel 120

Mısra: 7
Şipsevdi, vefasız, sebatsız.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelbūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

hergiz:

1. hergiz:

Gazel 51

Mısra: 1
Asla, kat'a, hiçbir vakit, hiçbir veçhile.

Oda yansun Őu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ıŐık-ile ma'mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

2. hergiz:

Gazel 51

Mısra: **10**

Asla.

Cevāb olur mı bu Şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sōzūñe cevāb olmaz

3. hergiz:

Gazel 52

Mısra: **10**

Asla.

Kim Őāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey 'āŐık-ı bī-dil

4. hergiz:

Gazel 28

Mısra: **8**

Hiçbir zaman.

Gülşende bir gül-i ter yoğdur ĥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ĥazānı yoğdur

5. hergiz:

Kaside 1

Mısra: **38**

Asla, hiçbir zaman.

Raĥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kať'-ı recā

herkes:

1. **herkese:-e**

Gazel 73

Mısra: 8

Herkes.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynunu eg

hevā:

1. **hevā:**

Tesdis 1

Mısra: 7

Arzu, istek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge haṭā

2. **hevā:**

Gazel 40

Mısra: 9

Arzu, aşk.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

3. **hevā:**

Gazel 51

Mısra: 2

Arzu, istek.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

hevādāruñ ol-:

1. **hevādāruñ olup:-up**

Tahmis 2

Mısra: 6

Dost olmak; tutkunu olmak.

Olma mağrūr güzel h̄usnũne d̄unyādur bu
Çün hevādāruñ olup Şu gibi her ‘āŐıķ-ı pāk

hevā-yı cān:

1. **hevā-yı cān:**

Gazel 85

Mısra: 13

Gönül arzusu.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daħi müste‘āra beñzetdüm

hevā-yı cānān:

1. **hevā-yı cānāndur:-dur**

Gazel 31

Mısra: 8

Sevgiliye kavuşma isteği.

Fikr-i zāhid na‘īm ü h̄uld-ı berīn
Ben faķīrũñ hevā-yı cānāndur

hevā-yı dil:

1. **hevā-yı dil:**

Gazel 16

Mısra: 5

Gönlün arzusu, isteği.

Çīn-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād Őađ esen dirler

hevā-yı nāfe-i tātār id-:

1. **hevā-yı nāfe-i tātār iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 20

Tatar miskini istemek.

Seri zülfüñ koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

heves:

1. **hevesi:-i**

Tesdis 1

Mısra: 7

Arzu, istek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge hata

heves kıl-:

1. **heves kılmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 15

Mısra: 8

Heveslenmek.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

hevl-i kıyāmet:

1. **hevl-i kıyāmeti:-i**

Gazel 114

Mısra: 10

Kıyamet gününün verdiği korku.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

hey:

1. **hey:**

Gazel 106

Mısra: 7

Ey!.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfün
Kim hezârân dil aşdı bir kılda

2. hey:

Murabba 1

Mısra: 13

Sitem, yakınma gibi duyguları ifade eden ünlem.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

3. hey:

Gazel 132

Mısra: 1

Hey, ey!

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

4. hey:

Gazel 132

Mısra: 2

Hey, ey!

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

5. hey:

Gazel 132

Mısra: 4

Hey, ey!

Raķîbüñsüz seni kim görse eydür
Ne hûb olur gül-i bî-hârî oğ hey

6. hey:

Gazel 132

Mısra: 6
Hey, ey!

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oğ hey
Ne Tübâdur boyuñ ey muntehâ yâr

7. hey:

Gazel 132
Mısra: 8
Hey, ey!

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oğ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

8. hey:

Gazel 132
Mısra: 10
Hey, ey!

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cândur Çâkerî dil-dârı oğ hey

9. hey:

Gazel 133
Mısra: 10
Hey, ey!

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

heybet düş-:

1. heybet düşer:-er

Kaside 2
Mısra: 35
Korku düşmek.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaçd-ı ğazâ Muhammed-vâr

hey'et-i hurşîd:

1. hey'et-i hurşîdi:-i

Mesnevi 1

Mısra: **14**

Güneş sistemi; güneş.

Sen itdüh günbed-i eflākı dā'ir

Sen itdüh hey'et-i hurşîdi sâ'ir

hezār:

1. hezār:

Gazel 54

Mısra: **1**

Pek çok, binlerce.

Hezār va'de kıılır leblerüh vefā kıılmaz

Hezār tîr atar gözlerüh haṭā kıılmaz

2. hezār:

Gazel 11

Mısra: **4**

Bin, pek çok.

Gül yüzühî yād idüp ey gönca-leb

Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

3. hezār:

Gazel 12

Mısra: **4**

Pek çok, bin.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen

Bülbülüh var ola her yirde benüm gibi hezār

4. hezār:

Gazel 54

Mısra: 2
Binlerce.

Hezār va ‘de kıılır leblerüñ vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kıılmaz

5. hezār:

Kaside 2
Mısra: 8
Bin; bülbül.

Güle karşı bu maṭla ‘ı bülbül
Mest ü ḥayrān olup oḡurdu hezār

hezārān:

1. hezārān:

Gazel 91
Mısra: 7
Binlerce, pek çok.

Ḳāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Sad hezārān māh-rūlar ḳalbini bir demde sır

2. hezārān:

Gazel 106
Mısra: 8
Binlerce, pek çok.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

3. hezārān:

Gazel 7
Mısra: 1
S.Binler.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

4. **hezārān:**

Gazel 14

Mısra: 3

Binler.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ĥod taĥsīn dimezler

5. **hezārān:**

Gazel 68

Mısra: 10

Binlerce, pek çok.

Yolında Çākerī cān terkin itdūñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

hezārān çākerī:

1. **hezārān çākerī:**

Gazel 30

Mısra: 9

Binlerce kul, köle.

Süleymān'uß hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

hīç:

1. **hīç:**

Gazel 12

Mısra: 3

Hīç, asla.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey ģonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

2. **hīç:**

Gazel 110

Mısra: **11**
Asla, katiyen.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesinde zâğ ile tevbem bahâr ile

3. **hîç:**
Mesnevi 2
Mısra: **16**
Asla.

Bir vezîrûñ kim tama´dan kaçmaya
Hayr söze ağızını hîç açmaya

4. **hîç:**
Mesnevi 2
Mısra: **22**
Hiç, asla.

Derûñüñ tîmârı yitmez rüşvete
Hîç lâyıķ iş degüldür devlete

hîç kimse:

1. **hîç kimse:**
Gazel 54
Mısra: **10**
Bir kişi bile.

Yoluñda her ki vire Çâkerî gibi cânın
Cihânda cânına hîç kimse bir du´â kılmaz

hicrân:

1. **hicrân:**
Gazel 59
Mısra: **6**
Ayrılık.

Ey āfītāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

2. **hicrānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 8

Ayrılık.

Göñülde şādlık bir laħza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

hicrānuñ odın:

1. **hicrānuñ odına:-ı, -n, -a**

Gazel 51

Mısra: 4

Ayrılık ateşi.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağrı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

hıfz eyle-:

1. **hıfz eylemiş:-miş**

Gazel 122

Mısra: 2

Korumak.

Ruħında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

hıfz it-:

1. **hıfz itmege:**

Gazel 11

Mısra: 5

Saklamak, korumak.

Ruħlarınuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārümār

hilāl:

1. hilāl:

Gazel 74

Mısra: 1

Yeni ay, hilal.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

hilāl-i şekl-i sāğar:

1. hilāl-i şekl-i sāğarla:-la

Gazel 72

Mısra: 6

Hilal şeklindeki kadeh.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

hil'at-i nev:

1. hil'at-i nev:

Gazel 100

Mısra: 1

Yeni elbise; yeni şekle geçme.

Geydi gülşende ğonca hil'at-i nev
Şüfî kıl köhneñi şarāba girev

hilkat:

1. hilkatı:-ı

Gazel 69

Mısra: 24

Yaratılış.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur hilkatı anuñ

himāyet:

1. **himāyet:**

Gazel 4

Mısra: **10**

Koruma, esirgeme.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

himmet:

1. **himmeti:-i**

Gazel 69

Mısra: **16**

Lütuf, kerem, yardım.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayıñur mest Şırāt üzre geçerken

2. **himmet:**

Gazel 36

Mısra: **9**

Manevi güç/yardım.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacağdur

hindā-merd:

1. **hindā-merd:**

Gazel 55

Mısra: **4**

Hintli.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

hırka:

1. **hırkadan:-dan**

Gazel 129

Mısra: 7

Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkate göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bîzār
Ki bütünden tolmış ola āsitîni

hırka gey-:

1. **hırka geyer:-er**

Gazel 9

Mısra: 4

Hırka geyer. -Divan şiiirinde hırka dervişlerin giydiği yakasız ve kolsuz cübbedir. Bu cübbe şeyh tarafından müride dua ile giydirilir ve o şeyhe bir bağlılık ifadesi taşır. -.

Beñzer ki mürîd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

hırmen-i çarh:

1. **hırmen-i çarhı:-ı**

Tahmis 2

Mısra: 17

Feleğin harmanı.

Ḥüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kıanlu yaşumla bulaşur

hırmen-i gül:

1. **hırmen-i gül:**

Gazel 37

Mısra: 5

Gül harmanı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde ḥüşe-çîndür

hisāba gel-:

1. **hisāba gelmez:-mez**

Gazel 27

Mısra: 3

Hesap edilemeyecek kadar çoktur.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ hisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

2. **hisāba gelmez:-mez**

Mesnevi 1

Mısra: 3

Hesap edilemeyecek kadar çok olmak.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstahak oldum 'azāba

hişār:

1. **hişār:**

Gazel 110

Mısra: 9

Kale; sığınılacak yer.

Dağı hişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

hişm:

1. **hişm:**

Gazel 78

Mısra: 5

Gazap, öfke.

İrmese luṭfuñ yanarken hişm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

hişse-i gāyıb:

1. **hişse-i gāyıb:**

Gazel 47

Mısra: 6

Gözle görülmeyen hisse.

Bağ-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya 'nî ki ol hisse-i gâyb durur

hiyel:

1. **hiyeldür:-dür**

Gazel 2

Mısra: 5

Oyunlar, aldatmalar.

'Alemüñ hâli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebân-ı hâl-ile çeng ü rebâb

hızr:

1. **hızr:**

Gazel 66

Mısra: 7

Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat.

Beni ğark eylemedin derd ile deryâ-yı firâk
Zihî devlet ki gele hızr haţuñ tuta elüm

hızr-veş:

1. **hızr-veş:**

Gazel 68

Mısra: 3

Hızır gibi.

'Aceb mi Çeşme-i hayvâna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger 'ömr-i bâķī

hod:

1. **ḥod:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kendi.

TİR-i ğamzeñden senüñ ḥod bilürem taqşır yok
İtmeyen ḳurbān kemān ebrūnā baḥtumdur beni

2. **ḥod:**

Gazel 14

Mısra: 4

Kendi.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsīn dimezler

3. **ḥod:**

Gazel 75

Mısra: 10

Kendi.

Yolında Çākerī cānın dirīĝ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanaĝuña al

hokka-i esrār:

1. **ḥoḳḳa-i esrārı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 10

Sırlar hokkası.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz ḥoḳḳa-i esrārı şıdı

horos:

1. **ḥoros:**

Kaside 1

Mısra: 19

Horoz.

Vaqt ile bekler diyü ya 'nī ħoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'atā

hoş:

1. hoş:

Gazel 126

Mısra: **1**

Hoş, güzel.

Hoş yār-ı vefā-dār idi 'ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem ħüsni gibi dār-ı fenāsı

2. hoş:

Gazel 126

Mısra: **16**

Hoş, güzel.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

3. hoş:

Gazel 126

Mısra: **18**

Hoş, güzel.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa baķāsı

4. hoş:

Kaside 2

Mısra: **10**

Hoş, güzel.

Hoş durur faşl-ı gülde şoĥbet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

5. **hoş:**

Gazel 33

Mısra: 7

Güzel.

Cân virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

6. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 1

Güzel.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya 'nī bāde nigār ile hoşdur

7. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 2

Güzel.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya 'nī bāde nigār ile hoşdur

8. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 4

Güzel.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

9. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 6

Güzel.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

10. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 8

Güzel.

Cân virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

11. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 10

Güzel.

Çākerī ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

12. **hoş:**

Gazel 68

Mısra: 2

Güzel; iyi.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

13. **hoşdur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 8

Hoş, güzel.

Ne hoşdur şol şanem ruhsārı oñ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San‘ān

14. **hoş:**

Mesnevi 3

Mısra: **39**

Güzel.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

15. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: **1**

Hoş, güzel.

Gül bī-ruh-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

16. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: **2**

Hoş, güzel.

Gül bī-ruh-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

17. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: **4**

Hoş, güzel.

Eṭrāf-ı çemen seḥā-yı bostān
Bī-lāle-‘izār hoş degüldür

18. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: **6**

Hoş, güzel.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām
Bī-būs u kenār hoş degüldür

19. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: 8

Hoş, güzel.

Gönlünde hayâl-i hatîin itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

20. **hoş:**

Gazel 42

Mısra: 10

Hoş, güzel.

Sun bâde ki gönli Çâkerî'nün
Bî-şoĥbet-i yâr hoş degüldür

21. **hoş:**

Kaside 2

Mısra: 9

Hoş, güzel.

Hoş durur faşl-ı gülde şoĥbet-i yâr
Hoş durur vaşl-ı dost bî-agyâr

hoş ad:

1. **hoş ad:**

Gazel 10

Mısra: 3

Güzel bir ad, isim.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laĥab gögden iner dirler mesel var

hoş durur:

1. **hoş durur:- durur**

Gazel 131

Mısra: 10

Hoş, güzel olmak.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

hoş geç-:

1. **hoş geç:**

Gazel 62

Mısra: 7

Güzel vakit geçirmek, eğlenmek.

Nigâr nağşî ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemâlini nağğâş

hoş ol-:

1. **hoş olur:-ur**

Gazel 45

Mısra: 1

Güzel, hoş olmak.

Dehenûnden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cãn işbu haberden açılır

hoş risâle:

1. **hoş risâledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 8

Hoş, güzel risale (küçük kitap).

Ey 'ilm-i 'ışka tãlib olan kişi gel oқи
Bu fenn-i şî'ri 'ışkda kim hoş risâledür

hoşca:

1. **hoşca:**

Gazel 103

Mısra: **10**
Hoş, güzel.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

hüb:

1. hüb:

Gazel 111
Mısra: **10**
Güzel.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çākerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

hüb ol-:

1. hüb olur:-ur

Gazel 132
Mısra: **4**
Güzel olmak.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hüb olur gül-i bī-hārī oğ hey

hüb-rü:

1. hüb-rü:

Tedis 1
Mısra: **25**
Güzel yüz.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rü dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

2. hüb-rülardan:-lar, -dan

Tahmis 1

Mısra: 24
Güzel yüz.

Bu 'ibretle gözün aç olma gâfil
Necâti hûb-rûlardan hazer kıl

hücüm eyle-:

1. **hücüm eyler ise:-r, - ise**

Gazel 115

Mısra: 3

Saldırmak.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sâkı hâzırlanalum şun bir iki câmı dağı

hücüm it-:

1. **hücüm itmezdin:-mez, -di, -n-mez, -din**

Gazel 133

Mısra: 8

Saldırmak.

Şeh-i gül devridür sâkı getir câm
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

Hudâ:

1. **Ḥudâ:**

Gazel 72

Mısra: 8

Allah(c.c.).

Ḥudâ haqqı haţâdur her mürâyînüñ elin öpmek
Leb-i ma'şûk u câm-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. **Ḥudâyâ:-y, -â**

Gazel 83

Mısra: 1

Allah(c.c.).

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

3. **Ḥudāya**:-y, -a

Gazel 83

Mısra: 5

Allah (c.c.)

Nice şükr itmeyem her dem Ḥudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

4. **Ḥudā**:

Gazel 129

Mısra: 7

Allah (c.c.)

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütünden tölmiş ola āsitini

5. **Ḥudā**:

Kaside 1

Mısra: 1

Allah (c.c.)

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan rahmet umar her gedā

6. **Ḥudā'dan**:-dan

Kaside 1

Mısra: 2

Allah (c.c.)

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan rahmet umar her gedā

7. **Ḥudādan**:-dan

Mesnevi 1

Mısra: 45

Allahü azîm'ü-şan.

Ḥudādan rahmeten li'l- 'ālemīnsin
Şefā 'at kıl şefi 'ü'l-müznibīnsin

8. Ḥudā:

Gazel 48

Mısra: 4

Allah (c.c.).

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
'Afv eyleyen cemī '-i günāhı Ḥudā durur

9. Ḥudā:

Gazel 1

Mısra: 6

Far. Allahü azîm'ü-şan.

'Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Ḥudā

Ḥudāvendā:

1. ḥudāvendā:

Gazel 131

Mısra: 3

Ey Allah'im.

Ḥudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

huld:

1. ḥuld:

Gazel 78

Mısra: 1

Cennet.

Ey yanağın huld ü la'lün selsebîl
Selsebîlün kıldı kanımı sebîl

huld-i berîndür:

1. **huld-i berîndür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 8

Kutsal cennet.

Sarâyından meger meydâna çıkmış
Ki etrâf-ı çemen huld-i berîndür

hum:

1. **hum:**

Gazel 100

Mısra: 6

Şarap küpü.

Bâde-i köhneyi koma elden
Çarh oldukça hum kadeh meh-i nev

hüner eyle-:

1. **hüner eylese:-rse**

Gazel 13

Mısra: 12

Hüner gösterme, yeteneğini ortaya koyma.

Bugün ki hem suhanı hem mu'allimi dehrün
'Aceb midür hüner eylese Çâkerî izhâr

hün-ı ciger:

1. **hün-ı ciger:**

Gazel 34

Mısra: 3

Ciğer, yürek kanı.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdām

hün-ı dil:

1. hün-ı dil:

Tesdis 1

Mısra: 20

Gönül kanı.

İl şanur bâdedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

2. hün-ı dilden:-den

Gazel 123

Mısra: 4

Gönül kanı.

Düşeli la‘lūñ hayāli dīdeme
Hün-ı dilden taldı çeşmüm sāğarı

hünī göz:

1. hünī gözün:

Gazel 17

Mısra: 1

Kanlı göz.

‘Aşıkларуññ kanın her yaña revān eyler
Ol hünī gözün dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

2. hünī gözün:-üñ

Gazel 17

Mısra: 1

Kanlı göz.

‘Aşıkларуññ kanın her yaña revān eyler
Ol hünī gözün dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

3. **ḥūnī gözün̄:-üñ**

Gazel 23

Mısra: 1

Kan dökücü göz.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ḥūnī gözün̄ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

ḥūn-ı siyeh:

1. **ḥūn-ı siyeh:**

Gazel 108

Mısra: 10

Siyah kan; mürekkep.

Çākerī yazar-iken deftere zülfün̄ şıfatın
Başladı ḥūn-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

ḥūn-ı ‘uşşāk:

1. **ḥūn-ı ‘uşşākı:-ı**

Gazel 33

Mısra: 5

Aşıkların kanı - Laleyi oluşturan aşıkların kanıdır. -.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Ḥūn-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

ḥūr:

1. **ḥūr:**

Gazel 114

Mısra: 5

Meleğe benzeyen sevgili.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey ḥūr her ki yaşdana kūyuñ türābını

2. **ḥūr:**

Gazel 41

Mısra: 3

Cennet kıızı, huri.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

hürî:

1. hürî:

Gazel 30

Mısra: 4

Cennette bulunduğuna inanılan kız.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hürî yokdur

hürmet:

1. hürmeti:-i

Gazel 69

Mısra: 20

Hürmet, saygınlık.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā' iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

2. hürmeti:-i

Kaside 1

Mısra: 11

Hürmet, saygı.

Ol Muḥammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

hurrem:

1. hurrem:

Gazel 110

Mısra: 14

Gönül açıcı, şen.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

2. **hurrem:**

Gazel 40

Mısra: 1

Mutlu, sevinçli.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mātem degüldür

3. **hurremdür:-dür**

Gazel 132

Mısra: 6

Gönül açıcı; mulu, güleç.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oñ hey
Ne Tübādur boyuñ ey muntehā yār

hurrem ol-:

1. **hurrem ol:**

Kaside 2

Mısra: 60

Mutlu olmak.

Salṭanat çün gider ḳalır ḥasret
Cām-ı bādeyle hurrem ol gül-vār

hurrem olur:

1. **hurrem olur:-ur**

Gazel 84

Mısra: 13

Mutlu olmak.

Ne cān ki Çākerī ŧi'rin oḳırsa hurrem olur
'Atā-yı cān-ı cihān ŧehriyāra beñzetedüm

2. **hurrem olur:-ur**

Gazel 98

Mısra: 3

Mutlu olmak, sevinmek.

Olur hurrem giren gönline yāruñ

Gerekse yiri seng-i hāre olsun

hurrem-bahār:

1. **hurrem-bahār:**

Mesnevi 3

Mısra: 26

Sevinç veren bahar.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār

Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

hurşid:

1. **hurşidi:-i**

Gazel 16

Mısra: 7

Güneş.

Boynı bağlu kul itdi hurşidi

Ki şu 'āi durur resen derler

hurşid-i enver:

1. **hurşid-i enver:**

Gazel 107

Mısra: 4

Parlak güneş.

Çaçma ey hurşid-i enver zerreden 'ār eyleme

Sāye gibi küyuña yüz sürdüğüme her zamān

hurşid-i hüsn:

1. ħurşid-i ħüsn:

Gazel 57

Mısra: 3

Güzellik güneşi;sevgilinin yüzü.

Sünbül-i ruhsāruñ ey ħurşid-i ħüsn
Leyletü'l-ķaderde meh-i tābānımız

ħurūş eyle-:

1. ħurūş eyle:

Mesnevi 3

Mısra: 17

Coşmak.

Muğannī bahār irdi eyle ħurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz ħamūş

ħūş:

1. ħūş:

Gazel 61

Mısra: 2

Akl.

Yüzün gösterse ol serv-i ķabā-pūş
Gider benden ķarār u tākāt u ħūş

ħūşe-cīn:

1. ħūşe-ķindür:-dür

Gazel 37

Mısra: 6

Başak toplayan. - Başak, yıldız yerine kullanılmıştır. -.

Oturmuş ħırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā ħırmeninde ħūşe-ķindür

ħüsn:

1. **ḥüsn:**

Gazel 105

Mısra: 2

Güzellik.

Ta'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

2. **ḥüsnüñden:-üñden**

Gazel 4

Mısra: 2

Güzellik.

Cemāl-i ḥür ḥüsnüñden rivāyet
Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

3. **ḥüsn:**

Gazel 49

Mısra: 5

Güzellik; sevgili.

Ḥüsn ki saña yār iken vefā kıı
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

4. **ḥüsni:-i**

Gazel 126

Mısra: 2

Güzellik.

Hoş yār-ı vefā-dār idi 'ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem ḥüsni gibi dār-ı fenāı

5. **ḥüsni:-i**

Gazel 127

Mısra: 7

Güzellik.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelim mülk-i Cem'i

6. **hüsni:**

Muaşşer 1

Mısra: **21**

Güzellik.

Hüsni ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrân
Eyle bî-çâre-i gam-dîdeñe luğ u ihsân

7. **hüsniñe:-üñ, -e**

Tahmis 2

Mısra: **5**

Güzellik.

Olma mağrûr güzel hüsniñe dünyâdur bu
Çün hevâdârûñ olup şu gibi her 'âşık-ı pāk

8. **hüsni:-i**

Tahmis 2

Mısra: **18**

Güzellik.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hürmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

9. **hüsniñde:-in, -de**

Gazel 67

Mısra: **5**

Güzellik.

Şubh-dem hüsniñde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir âyine vü zencîr yok

10. **hüsni:**

Gazel 48

Mısra: 8
Güzellik.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ daħi 'ömr gibi bī-vefā durur

hüsñ ilin:

1. **hüsñ iline:-i, -ne**

Gazel 36

Mısra: 6

Güzellik şehri.

Her kañğı müneccim ki tutar tālī'üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hāñ olacağdur

2. **hüsñ iline:-in, -e**

Gazel 88

Mısra: 1

Güzellik şehri.

Ey hüsñ iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Kayacuğum

3. **hüsñ iline:-i, -n, -e**

Gazel 104

Mısra: 1

Güzellik ülkesi.

Çeşmüñ olalı hüsñ iline server-i fitne
Her laħza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

hüsñ-i hulķ:

1. **hüsñ-i hulķ: -ile**

Gazel 16

Mısra: 9

Güzel huy, iyi karakter (ile).

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulq-ile
Çākerī sevdigün hasen dirler

hüsnüñ kemālin:

1. hüsnüñ kemālin:-in

Gazel 96

Mısra: 5

Mükemmel güzellik.

Temāşā kıлмаğa hüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

2. hüsnüñ kemāline:-i, -n, -e

Gazel 32

Mısra: 5

(Sevgilinin) güzelliğinin mükemmelliğine - Sevgilinin yüzü dolunaya benzetilmiştir.-

Māh hüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daği noqsāndur

hüsnüñ kitābın:

1. hüsnüñ kitābın:-in

Gazel 55

Mısra: 5

Güzellik kitabı; sevgilinin Kur'an'a benzetilen yüzü.

Raķībe oķusa hüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'an'ı bilmez

2. hüsnüñ kitābın:-in

Gazel 88

Mısra: 12

Güzellik kitabı; yüz.

Baķmaz yüzine kimse Gülistān oķumaz
Hüsnüñ kitābın ideli ezber Kayacuğum

3. **ḥüsnüñ kitâbın:-in**

Gazel 89

Mısra: 9

Güzelliğın kitabı.

Çâkerî ḥüsnüñ kitâbın yazalı

‘Aleml dıtdı şehâ destân-ı ḥüsn

husrev:

1. **ḥusrev:**

Gazel 30

Mısra: 7

Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahlarından birkaçı aynı adla anılırsa da içlerinde en meşhuru budur. Ayrıca kelime padişah anlamında da kullanılır.

O Hüsrev göremez Şirîn cemâlin

K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

2. **ḥusrev:**

Gazel 91

Mısra: 5

Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahı.

Ḥâl-i Şirîn gibi dâğ ururdu Hüsrev bağına

Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

husûf:

1. **ḥusûf:**

Gazel 74

Mısra: 4

Ay tutulması.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña

K'anlaruñ her birine irer ḥusûf ile zevâl

huşyâr:

1. huşyār:

Gazel 55

Mısra: 7

Ayık, uyanık, akli başında kimse.

Getür sākī mey-i şāfī ki huşyār
Şafā-yı şöhet-i mestānı bilmez

hūzn:

1. hūzn:

Muaşşer 1

Mısra: 2

Hüzün, gam.

Dağıdur nīm niğehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

hān-ı luţfuñ:

1. hān-ı luţfuñ: -uñ

Gazel 27

Mısra: 8

Lütuf sofrası. - Kıyamet günü, hesap günü anlamında kullanılmıştır. -.

Maħrūm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki hān-ı luţfuñ mücrimlere şalādur

1.10.İ

İbn-i 'amm-ı Muşafâ:

1. İbn-i 'amm-ı Muşafâ:

Kaside 1

Mısra: 34

Mustafa'nın amca oğlu; Hz. Ali.

Sâķī-i Kevşer emīrū'l-mü'minīn
İbn-i 'amm-ı Muşafâ şīr-i Ĥudâ

'İbret:

1. 'İbretle:-le

Tahmis 1

Mısra: 23

Ders alma, uyarılma.

Bu 'İbretle gözün aç olma ġāfil
Necātī ĥüb-rūlardan ĥazer kıl

İç:

1. İçelüm:-elüm

Gazel 3

Mısra: 1

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Sâķi getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı ĥāne-i dil ü cān olmadın ĥarāb

2. İçinde:-in, -de

Gazel 32

Mısra: 4

(Gül bahçesi) içinde. - Sevgilinin yüzünde. -

Düşde beñzer ki gördi gül yüzünü
Ki gülistān içinde ĥandāndur

3. **içinde**: -in, -de

Gazel 63

Mısra: 10

İç; içinde.

Sen şāha bende olduğumu işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

4. **içinde**: -in, -de

Gazel 67

Mısra: 10

İç; kapsam.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

5. **içinde**: -in, -de

Gazel 73

Mısra: 5

İç, dahil.

Ne revādur ki yata Ka‘be'de seg
Kūyuñ içinde raķībi koma kim

6. **içinde**: -in, -de

Gazel 83

Mısra: 7

İç; uğrunda.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīķ-ı ‘ışk içinde cānı virmiş

7. **içinde**: -in, -de

Gazel 88

Mısra: 7

İçinde; meydanında.

Meydān-ı ʿışk içinde dil-āver geçer kıtā
Müjgānuñ oğların dile gönder Kāyacuğum

8. içinde:-in, -de

Gazel 125

Mısra: 2

İçinde, arasında.

Vey güzeller içinde şāh ʿAlī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ʿAlī

9. içini:-in, -i

Gazel 129

Mısra: 4

İç; gönül.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

10. içinde:-in, -de

Gazel 27

Mısra: 6

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

ʿİşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-zıyādur
Şemʿ-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

iç-:

1. içer:-er

Gazel 22

Mısra: 2

İçmek.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

2. içmezse:-mez, -se

Gazel 36

Mısra: 2

İçmemek.

‘Alem yüzi gülzâr ile ḥandân olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşîmân olacaḳdur

3. içeydi:-e, -y, -di

Gazel 64

Mısra: 7

İçmek.

Eger ‘azâzil içeydi şarâb-ı nâbı revân
Ḳılurdı Âdem'e fi'l-hâl biñ sücûd u rükû‘

4. içse:-se

Gazel 92

Mısra: 1

İçmek.

Sûfî cām içse la‘l-i nûşından
Sala seccâdesini dūşından

5. içmek:-mek

Gazel 111

Mısra: 2

İçmek.

Cennete döndi cihân gülzâr ile
Bâde içmek vaḳtidür dildâr ile

6. içelüm:-elü, -m

Gazel 125

Mısra: 3

İçmek.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubhgāh ‘Alī

7. içdügümi:-dügü, -m, -i

Tesdis 1

Mısra: 19

İçmek.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubh u mesā ben ğamıla

8. içilsün:-il, -sün

Mesnevi 3

Mısra: 9

İçmek.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şır içerse olur bīşe-süz

9. içerse:-er, -se

Mesnevi 3

Mısra: 10

İçmek.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şır içerse olur bīşe-süz

10. içerken:-er, -ken

Gazel 61

Mısra: 5

İçmek.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

11. iç:

Gazel 113

Mısra: **10**

İçmek; bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

içre:

1. içre:

Gazel 99

Mısra: **10**

İçinde.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

2. içre:

Gazel 103

Mısra: **10**

İçinde.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

3. içre:

Gazel 107

Mısra: **8**

İçinde.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

4. içre:

Gazel 6

Mısra: **4**

İçinde.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kalmaya bir gül giribānı dürüst

5. içre:

Gazel 16

Mısra: 9

İçinde.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i h lk-ile
akeri sevdigün h sen dirler

6. içre:

Gazel 17

Mısra: 7

İçinde.

Ben bezm-i bel  içre bilür ki neyem ey dost
engine düşüp 'iřkuñ her kim ki fig n [eyler]

7. içre:

Gazel 17

Mısra: 10

İçinde.

Ey akeri göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uřřakuñ halk içre 'ay n eyler

8. içre:

Gazel 52

Mısra: 12

-de/ -da bulunma hali eki.

S ki yine bir c m getir Çakeri'ye kim
B -b de cih n içre şaf  v  tarab olmaz

içün:

1. içün:

Gazel 23

Mısra: 9

İçin.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

2. için:

Gazel 39

Mısra: 8

İçin.

Cürm için havf itme Hāq mücrimlerün gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nūş eyle fırsat var-iken

3. için:

Gazel 58

Mısra: 3

İçin.

Maşşer güninde gam yemezüz biz günāh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yār ola dest-gürümüz

4. için:

Gazel 60

Mısra: 3

İçin.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim dağı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruđuñda revān henüz

5. için:

Gazel 71

Mısra: 2

İçin.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

6. için:

Gazel 81

Mısra: 3

İçin.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gece
Şubh gibi yakamı päre kılam

7. için:

Muaşşer 1

Mısra: 25

İçin.

Seni seyr itmek için geldi hemân ağzuma cân
Düşmen oldı kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

8. için:

Gazel 19

Mısra: 6

İçin, diye, amacıyla, maksadıyla.

Dü kevni virem olursa hāşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

9. için:

Gazel 30

Mısra: 5

(Rakip) için, - den dolayı.

Raķīb için gönül terk itme yarı
‘Asel var mı ki-anuñ zembürü yokdur

10. için:

Gazel 90

Mısra: 5

İçin, amacıyla.

Aşüfte kılmag için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

11. için:

Murabba 1

Mısra: 18

İçin.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

12. için:

Gazel 113

Mısra: 11

İçin; uğruna, maksadıyla.

Sebaķat rahmeti ‘alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hāk

13. için:

Gazel 17

Mısra: 5

İçin; nedeniyle.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için ğamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

14. için:

Gazel 24

Mısra: 6

İçin; amacıyla.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rühi şu kim revān ider

id-:

1. **ider:**--*er*

Gazel 7

Mısra: **5**

Etmek.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandān elinden āh u feryād

2. **idiserdür:**--*iserdür*

Gazel 12

Mısra: **2**

Etmek.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

id-:

1. **iderse:**-*er, -se*

Gazel 74

Mısra: **9**

Etmek.

Çākerī her kim nazar iderse ŧi‘rüne senüñ
Dir selāsetden bu Ḥāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. **idelüm:**-*elü, -m*

Gazel 87

Mısra: **2**

Etmek, yapmak.

Leşker-i şabrı tārümār idelüm
Gel gönül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

3. **idelüm:**-*elüm*

Gazel 87

Mısra: 4
Etmek, yapmak.

Ola kim görevüz o serv-ğaddi
Varalum seyr-i sebzear idelüm

4. **ider:-er**
Gazel 92
Mısra: 8
Etmek.

Gelmez oldı hayali çeşme meger
Havf ider baır-i eşk cüşından

5. **ider:-er**
Gazel 99
Mısra: 1
Etmek, yapmak.

Şeb-diz şaçun fikri kıılır gönlümü maızün
Şirîn lebünün şevkı ider yaşımı gülgün

6. **idindi:-in, -di**
Gazel 110
Mısra: 9
Edinmek, yapmak.

Dağı hişar idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahar ile

7. **ide:-e**
Gazel 117
Mısra: 4
Etmek.

Küfr-i zülfin arz iderse ol büt-i tersa-beçe
Ehl-i zunnar ü çelipa ide biñ biñ sacidi

idi:

1. idi:

Gazel 104

Mısra: 9

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çâkerî ammâ
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. idi:

Gazel 126

Mısra: 18

İsimleri fiil yapan ektir.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

3. idi:

Gazel 126

Mısra: 16

İsimleri fiil yapan ektir.

Dünyâya Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

4. idi:

Gazel 58

Mısra: 7

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'âleme Ḥaḫdan emîrümüz

5. idi:

Gazel 78

Mısra: 6

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

İrmese luṭfuñ yanarken hıışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

6. idi:

Gazel 94

Mısra: 6

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

‘īd-i vaşluñ:

1. ‘īd-i vaşluña:-uñ, -a

Gazel 44

Mısra: 7

Kavuşma bayramı; bir araya gelinecek gün.

Anlar ki şāyim oldı senüñ ‘īd-i vaşluña
Fūrkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

idüm:

1. idüm:

Gazel 126

Mısra: 17

İdim, ek fiilin görülen geçmiş zaman birinci tekil şahıs çekimi.

Mezmüm degülmişse cihān ben de dir idüm
Ḥoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

iftirā kıl-:

1. iftirā kıılır:-ur

Gazel 44

Mısra: 10

İftira etmek; birine aslı olmayan bir suç yükleme.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

igen:

1. igen:

Gazel 35

Mısra: 9

Çok, pek.

İgen cevr itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. igen:

Gazel 49

Mısra: 4

Çok; bu kadar.

‘İşk ehline zecr kıılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

ihsānı eyle-:

1. ihsānı eyler:-r

Gazel 28

Mısra: 10

İhsan eylemek. -Burada şair Kemal-i Hucendi'ye dönemin sultanının ihsanda bulunmasından bahsedildiği gibi sevgilinin aşığa bir ihsanda bulunmasından da bahsedilmiş olabilir. -.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

ihtisār:

1. ihtisār:

Gazel 33

Mısra: 10

Kısaltmak. - Burada sevgilinin ağzının küçüklüğü vurgulanmıştır. -.

Çākerī aġzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

iken:

1. iken:

Gazel 74

Mısra: 6

Iken.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı gönülüm teng iken gonca-misāl

2. iken:

Gazel 124

Mısra: 1

Ek-fülin zarf-fil eki almış biçimi.

Çankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

3. iken:

Gazel 130

Mısra: 2

Ek-fülin zarf-fil eki almış biçimi.

Getür sākī ol şeb-çerāġ-ı muġānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

4. iken:

Gazel 49

Mısra: 5

Sonuna getirilen sözcüğe durum ve zaman anlamı katan ve "-kan / -ken" biçiminde ekleşebilen belirteç.

Hüsn ki saña yār iken vefā kııl
Kim ‘ömr gibi fenāya döymez

iki:

1. iki:

Gazel 56

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

iki 'ālem:

1. iki 'ālemdeki:-de, -ki

Gazel 86

Mısra: 8

İki alem; dünya ve ahiret.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'ālemdeki varum gönül tahtında sultānum

iki cihān:

1. iki cihām:-ı

Gazel 122

Mısra: 9

Dünya ve ahiret.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

iki göz:

1. iki gözi:-i

Gazel 122

Mısra: 5

İki göz.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

iki gözüm:

1. **iki gözüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: **15**

İki göz kadar kıymetli ve sakınılan kişi.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

iki nesne:

1. **iki nesne:**

Gazel 110

Mısra: **11**

İki nesne, iki şey.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

ikinüñ arasın:

1. **ikinüñ arasına:-na-nüñ**

Gazel 12

Mısra: **8**

İkisinin arası, iki şeyin arası.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

ikrār:

1. **ikrār:**

Gazel 10

Mısra: **8**

Saklamayıp söyleme, bildirme; kabul.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘ımāndandur ikrār

2. **ıkrār:**

Gazel 120

Mısra: **5**

Söz; söz vermek.

Beni öldürmege ıkrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ıkrārı şıdı

3. **ıkrārı:-ı**

Gazel 120

Mısra: **6**

Söz; söz vermek.

Beni öldürmege ıkrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ıkrārı şıdı

il:

1. **il:**

Gazel 35

Mısra: **10**

Ülke, yer; aşık; gönül.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. **il:**

Tesdis 1

Mısra: **19**

Başkası.

İl şānur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben gamıla

ilāh:

1. **ilāhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: **12**

Yaratıcı, Allah.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

ilâhe'l-‘âlemîn:

1. ilâhe'l-‘âlemîn:

Kaside 1

Mısra: 1

Alemlerin Rabbi.

Yâ İlâhe'l-‘âlemîn sensin Hüdâ
Sen Hüdâ'dan rahmet umar her gedâ

ilâhî:

1. ilâhî:

Mesnevi 1

Mısra: 1

Allah'ım.

İlâhî Çâkerî'ye rahmet eyle
Kıyâmetde maķâmın cennet eyle

2. ilâhî:

Mesnevi 1

Mısra: 7

Allah'ım.

Ümîdüm kesmezem senden İlâhî
Dilerseñ ‘afv idersin her günâhı

ile:

1. ile:

Gazel 18

Mısra: 1

Birlikte.

şol yad sen nigâr ile kim âşinâ düşer
Veh k'ol ġarîb bencileyin mübtelâ düşer

2. ile:

Gazel 69

Mısra: 21

Birlikte.

Kim t̄a'at ile h̄aşıł olur urbeti anuñ
T̄a'at kılalum şıd ile sult̄an-ı dū kevnē

3. ile:

Gazel 69

Mısra: 22

Birlikte.

Kim t̄a'at ile h̄aşıł olur urbeti anuñ
T̄a'at kılalum şıd ile sult̄an-ı dū kevnē

4. iledür:-dür

Gazel 69

Mısra: 1

Birlikte.

Her kim mey ü maħbūb iledür şoħbeti anuñ
Eksūgi degūl sīm ile zer şoħreti anuñ

5. iledür:-dür

Gazel 69

Mısra: 4

Birlikte.

Dilden hele ben p̄ir-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'iŗreti anuñ

6. ile:

Gazel 75

Mısra: 5

Birlikte.

Belürsüz oldu vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

7. ile:

Gazel 87

Mısra: 5

Birlikte.

Bulısup diller ile zülfüñde
Guşsa-y-ile gamı şikār idelüm

8. ile:

Gazel 21

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ki Hakuñ luṭfi hāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfi raḥmet umsa n'ola

9. ile:

Gazel 48

Mısra: 7

İle bağlacı.

Halk ile ‘ışk ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi ‘ömr gibi bī-vefā durur

10. ile:

Gazel 54

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ki çarḥ devrini gönlüñce dā‘imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

11. ile:

Gazel 74

Mısra: 4
İle bağlacı.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

12. **ile:**
Gazel 98
Mısra: 8
İle bağlacı.

Cigerden çekme tîr-i ğamzeñi tîz
Dil ü cân ile ço bir pâre olsun

13. **ile:**
Gazel 116
Mısra: 5
İle bağlacı.

Şîrîn ile telh oldı cihan 'ayşu anuñ çün
Göñlüm beni yâr u mey ü şahbāya düşürdi

14. **ile:**
Gazel 20
Mısra: 3
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

15. **iledür:-dür**
Gazel 69
Mısra: 18
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Cemşîd gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

16. **ile:**

Gazel 115

Mısra: 7

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korçaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

17. **ile:**

Gazel 116

Mısra: 10

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavğāya düşürdi

18. **ile:**

Gazel 66

Mısra: 8

Bağlama edatı, ile, bilikte, beraber.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr hañuñ tuta elüm

19. **ile:**

Gazel 75

Mısra: 8

Bağlama edatı.

Ruñında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dñn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

20. **ile:**

Gazel 78

Mısra: 5

Bağlama edatı.

İrmese luṭfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

21. **ile:**

Gazel 12

Mısra: **10**

Birlikte, beraber. Bağlama edatı.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruđuñdan ŝanemā

22. **ile:**

Gazel 71

Mısra: **7**

İle, birlikte.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda niŝān itsem gerek

23. **ile:**

Gazel 103

Mısra: **6**

İle edatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhürdur kıan ile kıānün eyleme

24. **ile:**

Gazel 107

Mısra: **9**

İle edatı.

Gösterüp gün yüzüñi ey ğonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ ğöñlin alup ŝoñra inkār eyleme

25. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 3
İle edatı.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan hâlâs olur dil-i âdem bahâr ile

26. **ile:**
Gazel 120
Mısra: 5
İle edatı.

Beni öldürmege ikrâr ile şâd itmiş-iken
Döndi inkâr ile gamgîn idüp ikrârı şıdı

27. **ile:**
Gazel 120
Mısra: 6
İle edatı.

Beni öldürmege ikrâr ile şâd itmiş-iken
Döndi inkâr ile gamgîn idüp ikrârı şıdı

28. **ile:**
Gazel 126
Mısra: 13
İle edatı.

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize daği irür mevt belâsı

29. **ile:**
Gazel 127
Mısra: 6
İle edatı.

Sâkiyâ baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

30. **ile:**

Gazel 127

Mısra: 10

İle edati.

Düşde ta' lîm kıılır Çâkerî Hâfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu 'arâ-yı 'Acem'i

31. **ile:**

Gazel 130

Mısra: 7

İle edati.

Habîbâ devâ itme dâğ ile baña
Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

32. **ile:**

Gazel 131

Mısra: 1

İle bağlacı.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vây
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nây

33. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 6

İle bağlacı.

Yağasın çâk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destân ile Keyhusrev ü Key

34. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 12

İle edati.

Lebüñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oqur hâlât-i 'ışkı āh ile ney

35. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 3

İle edatı.

Luţfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz qalısar enbiyā

36. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 19

İle edatı.

Vaqt ile bekler diyü ya'nī ḥoros
Tāc-ı yāqūtı aña kılduñ 'atā

37. **ile:**

Tedis 1

Mısra: 1

İle edatı.

Yā İlähī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ḥatā leyl ü nehār

38. **ile:**

Tedis 1

Mısra: 8

İle edatı.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ḥatā

39. **ile:**

Tedis 1

Mısra: **19**
İle edatı.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

40. **ile:**

Tesdis 1
Mısra: **21**
İle edatı.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

41. **ile:**

Tesdis 1
Mısra: **22**
İle edatı.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

42. **ile:**

Mesnevi 1
Mısra: **15**
İle edatı.

Ki 'İsī gibi ḥalkı zinde kıldı
Seḥer mihrüñ ile ferḥunde kıldı

43. **ile:**

Kaside 2
Mısra: **17**
İle edatı.

Ayağuñ tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

44. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **29**

İle edati.

Muğannī def ü çeng ile sâz kııl

Bu zîbâ naşâyihden āgâz kııl

45. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **15**

İle edati.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıāyil

Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyil

46. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **21**

İle edati.

Ĥüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān

Eyle bī-çāre-i ġam-dīdeñe luţf u iĥsān

47. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **24**

İle edati.

Doyamaz baķmaķ ile vechūñe çeşm-i giryān

Ateş-i ‘ışķıyile oldu derūnum sūzān

48. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **32**

İle edati.

Reng-i şad-berg-i ruhuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoĥbetini reşk ile bülbül utanur

49. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **41**

İle edati.

İtme aĥyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

50. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: **47**

İle edati.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘işkıla gencīne-i ĥüzn ü sevdā

51. **ile:**

Tahmis 2

Mısra: **12**

İle, edati.

Yār ‘işk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ĥāk olanı cevır ile ber-bād eyler

52. **ile:**

Gazel 40

Mısra: **9**

İle edati.

Hevā ile ĥāk olmayan Çākerī ol
Maĥabbet ĥarīmine maĥrem degüldür

53. **ile:**

Gazel 44

Mısra: 8
İle bağlacı.

Anlar ki şâyim oldu senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

54. **ile:**

Gazel 51

Mısra: 2
İle bağlacı.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz ħarāb olmaz

55. **ile:**

Gazel 62

Mısra: 7
İle, birlikte.

Nigār naqşı ile gel göñül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālini naqqāş

56. **ile:**

Gazel 64

Mısra: 5
İle edati.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür 'ayş u nūşa eyle şürü'

57. **ile:**

Gazel 96

Mısra: 6
İle bağlacı.

Temāşā kıılmağa ħüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

58. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 1

İle edatı; birlikte, beraber.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

59. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 2

İle edatı; birlikte.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

60. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 4

İle edatı; birlikte.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıızıl destār ile

61. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 6

İle edatı; araç anlamında.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

62. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 8

İle edatı; karşılıklı anlamında.

Meyli çünkim dil-berüñ agyāradur
Aşlı yoq ceng itmegüñ agyār ile

63. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 10

İle edatı; karşılıklı anlamında.

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çakerī
Hüb olur şoĥbet qadīmī yār ile

64. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 1

İle edatı; birlikte anlamında.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

65. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 2

İle edatı; birlikte anlamında.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

66. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 4

İle edatı; aracılığıyla.

Yüz virdi ġayra hāl-i siyāhı gibi dirġ
İşlāĥ olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

67. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 6
İle edatı; beraber.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i büleñd ile
Her gonca çäk ider gül-i ter gibi yaķasın

68. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 7

İle edatı; vasıtasıyla.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

69. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 8

İle edatı; vasıtasıyla.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

70. **ile:**

Gazel 112

Mısra: 10

İle edatı; beraber.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laħza vara baş қоша ol bir levend ile

71. **ile:**

Gazel 2

Mısra: 7

Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın
Çarħa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

72. **ile:**

Gazel 6

Mısra: **9**

Bağlama edatı, birlikte.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

73. **ile:**

Gazel 9

Mısra: **1**

Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

74. **ile:**

Gazel 33

Mısra: **10**

Bağlama edatı.

Çākerī ağzı vaşfın eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

75. **ile:**

Gazel 33

Mısra: **8**

Bağlama edatı.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

76. **ile:**

Gazel 33

Mısra: **1**

Bağlama edatı, birlikte.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya‘nī bāde nigār ile hoşdur

77. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 2

Bağlama edatı, birlikte.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya‘nī bāde nigār ile hoşdur

78. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 4

Bağlama edatı, birlikte.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

79. **ile:**

Gazel 34

Mısra: 6

İle edatı, birlikte.

Hālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tīr ile dāyim hāvaledür

80. **ile:**

Gazel 36

Mısra: 1

İle edatı, birlikte.

‘Alem yüzi gülzār ile handān olacağdur
Ol demde kim içmezse peşimān olacağdur

81. **ile:**

Gazel 36

Mısra: 7
İle edatı, birlikte.

Ƙabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacağdur
Cān virürisem hasret-i rŭy-ı sanem ile

82. **ile:**
Gazel 38

Mısra: 3
İle edatı, birlikte.

Cemşĩd saña ‘adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

83. **ile:**
Gazel 38

Mısra: 8
İle edatı, birlikte.

‘Adl ile kim Ƙalan kişinüñ nĳk-nāmıdur
Esbāb-ı dŭnyevĩ seni magrŭr kılmasun

84. **ile:**
Gazel 38

Mısra: 9
İle edatı, birlikte.

Zŭlf ile Ƙāmet ũ dehenin kim görürse dir
Ey Çākerĩ şaƘın ki gŏñŭl murđı dāmıdur

85. **ile:**
Gazel 46

Mısra: 8
Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Ƙať-ı sebzŭñ hađı ey serv Ƙaçan ģāƘ olam
Nāzdan nāz ile geť sāyeñi ben ģāke irŭr

86. **ile:**

Gazel 47

Mısra: 9

İle edatı, birlikte.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

87. **ile:**

Gazel 122

Mısra: 6

Bağlama edatı; birlikte.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

88. **ile:**

Gazel 59

Mısra: 11

Birlikte, bağlama edatı.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

89. **ile:**

Gazel 85

Mısra: 13

Bağlama edatı.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daği müste'āra beñzetedüm

90. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 11

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesinde zāg ile tevbem bahār ile

91. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
řād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

92. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
řād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

93. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gönülüm ħayāl-i yār ile řād olmasun mı kim
Gamdan ħalās olur dil-i ādem bahār ile

94. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki çalmaya ‘ālem bahār ile

95. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Kaçmazdı tağa şimdi daği şark leşkeri
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

96. ile:

Gazel 110

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dağı hişâr idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahâr ile

97. ile:

Gazel 110

Mısra: 12

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâg ile tevbem bahâr ile

98. ile:

Gazel 110

Mısra: 12

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâg ile tevbem bahâr ile

99. ile:

Gazel 110

Mısra: 14

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gül mevsiminde Çâkerî terk itme bâdeyi
K'olmaz müdâm yiryüzi hurrem bahâr ile

ilet-:

1. iledür:-ür

Gazel 20

Mısra: 6

İletmek, ulaştırmak.

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i 'uşşāka meger

illere şıg-:

1. illere şıgmaz:-maz

Gazel 50

Mısra: 10

Bulunduğu yere sığmak.

Çākerī çāker oldı sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

'ilm:

1. 'ilm:

Gazel 77

Mısra: 6

İlim; bilgi.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

'ilm-i 'ışk:

1. 'ilm-i 'ışk:

Gazel 67

Mısra: 9

Aşk ilmi.

'İlm-i 'ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

2. 'ilm-i 'ışka:-a

Gazel 34

Mısra: 7

Aşk ilmi, bilgisi.

Ey 'ilm-i 'ışka şalıb olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi'ri 'ışkda kim hoş risāledür

imām-ı reh-nümā:

1. imām-ı reh-nümā:

Kaside 1

Mısra: 18

Yol gösterici imam; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer' ü deryā-yı yakın
Müfti-i ğayb u imām-ı reh-nümā

imān:

1. imānı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 26

Allah'a inanma, dīnī inanç.

Kaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

'imān:

1. 'imāndandır:-dandır

Gazel 10

Mısra: 8

İnanma, inanç.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'imāndandır ikrār

imān ol-:

1. **īmān olacağdur**:-*acak, -dur*

Gazel 36

Mısra: **8**

İmanlı, iman sahibi olmak.

Ğabrümde benüm yoldaşum īmān olacağdur
Cān virürisem hasret-i rūy-ı sanem ile

imdi:

1. **imdi:**

Gazel 69

Mısra: **12**

Şimdi.

Ben yarlığaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dağı olur şefkati anuñ

imiş:

1. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: **1**

Ek fiil.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

2. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: **2**

Ek fiil.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

3. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: **4**

Ek fiil.

Çarh-ı felek kemân u havâdisdür oğları
Derdâ ki âdem oğlanı miskîn nişân imiş

4. imiş:

Gazel 63

Mısra: 6

Ek fîil.

Ĥâķ oldılar ki her biri sâhib-ķırân imiş
Nüş eyle câm-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

5. imiş:

Gazel 63

Mısra: 8

Ek fîil.

Gördüm düşümde hâtif-ı ġaybî nidâ kıllur
Mey nüş kıll ki raĥmet-i ĥâķ bî-kerân imiş

6. imiş:

Gazel 63

Mısra: 10

Ek fîil.

Sen şâha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşâķ içinde Çâkerî devletlü cân imiş

7. imiş:

Gazel 126

Mısra: 22

Ek fîil.

Zâhid gibi gel Çâkerî gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şâlih imiş yâr rızâsı

in-:

1. **ine:-e**

Gazel 103

Mısra: 2

Yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek.

Görmege 'aks-i cemâlün ister-iseñ âyine
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

2. **indi:-di**

Kaside 1

Mısra: 32

İnmek.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

inan-:

1. **inanma:-ma**

Gazel 22

Mısra: 3

İnanma, güvenme.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu'bına şağın

2. **inanma:-ma**

Gazel 54

Mısra: 5

İnanmak, güvenmek.

İnanma lāfina cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

3. **inanma:-ma**

Gazel 44

Mısra: 10

İnanmak.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

incin-:

1. **incinmez:-mez**

Müfret 1

Mısra: 1

İncinmek, rahatsız olmak.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

2. **incinmez:-mez**

Müfret 1

Mısra: 2

İncinmek, rahatsız olmak.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

‘infi‘āl:

1. **‘infi‘āl:**

Gazel 76

Mısra: 7

Gücenme; üzüntü.

‘İnfi‘āl artar dile geldükçe fikr-i ħaṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

infi‘āl artur-:

1. **infi‘āl arturur:-ur, -ur**

Gazel 43

Mısra: 8

Üzüntüyü arttırmak, çoğaltmak.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i ‘āşığa infi‘āl arturur

inkār:

1. inkār:

Gazel 120

Mısra: **6**

Reddetme.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgîn idüp ikrārı şıdı

inkār eyle-:

1. inkār eyleme:-me

Gazel 107

Mısra: **10**

Reddetmek, kabul etmemek.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

inkār id-:

1. inkār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: **25**

Kabul etmemek.

Alurlar gönlini inkār iderler

2. inkār itmek:

Gazel 10

Mısra: **8**

Yaptığı bir işi, söylediği sözü veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını, bilmediğini, görmediğini söylemek, yaptığını saklamak, yadsımak.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'imāndandur ikrār

inkār kıl-:

1. **inkār kıılma:-ma**

Gazel 59

Mısra: 13

İnkâr etmek, kabul etmemek.

Nâmem siyâh zülf-i şanem gibi Çâkerî
İnkâr kıılma levh ü kalemdür güvâhumuz

iñle-:

1. **iñler:-r**

Tahmis 2

Mısra: 14

İnlemek, sızlanmak.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dâd eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryâd eyler

2. **iñleyüp:-y, -üp**

Gazel 131

Mısra: 1

İçli içli sesler çıkarmak; müzik sesi.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vây
Cigerden iñleyüp dir 'ūd ile nây

insân:

1. **insândur:-dur**

Gazel 31

Mısra: 1

İnsandır.

Merd-i bî-ışık egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

2. **insân:**

Muaşşer 1

Mısra: **28**

İnsan.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbân
Nice şabr eylesün ey şâh bu çevre insân

ir-:

1. **irer:-er**

Gazel 22

Mısra: **2**

Ulaşmak.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihân fânîdür
İrer hayât-ı bākīye her kim müdâm içer

2. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: **1**

Ulaşmak.

Sākīyâ âb-ı tarabnâki bu gamnâka irür
Muṭribâ gülğuleyi kûbbe-i eflâke irür

3. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: **4**

Ulaşmak.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnâka irür
Ey şabâ uğrayıcağ kûy-ı nigāra kerem it

4. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: **6**

Ulaşmak.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfî dili mecrūh kılup cān çekişür

5. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 8

Ulaşmak.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

6. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 10

Ulaşmak.

Pāk ol sen daḫi andan nāzar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

7. **irişen:-iş, -en**

Gazel 52

Mısra: 4

Ulaşmak.

La ‘lūñde ḫaṭuñ niçün olur ḫanuma teşne
Çü ab-ı ḫayāta irişen teşne-leb olmaz

8. **irişdi:-iş, -di**

Gazel 53

Mısra: 1

Ulaşmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

9. **irdi:-di**

Gazel 60

Mısra: 5
Ulaşmak.

Kim var sende dağı riyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

10. **irer:-er**

Gazel 21

Mısra: 8

Ulaşmak; vasıl olmak.

Ki Hākuñ luḫfi ḫāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī raḫmet umsa n'ola

11. **irişür:-iş, -ür**

Gazel 69

Mısra: 8

Ermek; ulaşmak.

Sultān u gedāya irişür raḫmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

12. **irişen:-iş, -en**

Gazel 71

Mısra: 3

Ermek; erişmek, ulaşmak.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsitān itsem gerek

13. **irer:-er**

Gazel 74

Mısra: 4

Ulaşmak.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḫusūf ile zevāl

14. **irmese:** *-me, -se*

Gazel 78

Mısra: **5**

Ermek, ulaşmak.

İrmese lūtfuñ yanarken hıřm ile
Gūlsitān olmaz idi nār-ı Hālīl

15. **irür:** *-ür*

Gazel 126

Mısra: **14**

Ulaşmak.

‘Alem nice kez ādem ile tōldı boşaldı
Derdā ki bize dağı irür mevt belāsı

16. **irür:** *-ür*

Mesnevi 1

Mısra: **40**

Ulaşmak.

Görürsin bağr yatar bī-ser ü pāy
Yine lūtfından irür kaçraya cāy

17. **irdi:** *-di*

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Gelmek; vasıl olmak.

Bahār irdi şun sākıyā bir kadeğ
Ki andan gönül řād olur cān ferah

18. **irdi:** *-di*

Mesnevi 3

Mısra: **17**

Gelmek; vasıl olmak.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

19. **irdi:-di**

Gazel 60

Mısra: 9

Ermek, ulaşmak.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hāb-ı girān henüz

20. **iremez:-emez, -**

Gazel 32

Mısra: 5

Ermek, ulaşmak.

Māh hüsñüñ kemāline iremez
Görinen anda dañi noksāndur

irak:

1. **irağdan:--dan**

Gazel 4

Mısra: 5

Uzak.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yağından gösterürse pür-sa‘ādet

irşād kıl:-

1. **irşād kılur:-ur**

Gazel 58

Mısra: 1

Doğru yolu gösterme.

Mey-hāneye kılur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

is:

1. **işümdür:--ümdür**

Gazel 5

Mısra: 2

Yapılan şey, iş.

Dir iken şür-ı 'ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

2. **işüm:-üm**

Tedsis 1

Mısra: 14

İş, yapılan şey.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılığ eylemedüm oldı işüm kamu yaman

3. **iş:**

Mesnevi 2

Mısra: 22

İş, eylem.

Derüñüñ tīmārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degüldür devlete

4. **işi:-i**

Kaside 2

Mısra: 22

İş, eylem.

Ḳatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

'isā:

1. **'isā:**

Kaside 2

Mısra: 6
Hz. İsa peygamber.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya 'nī 'İsā gibi kıla güftār

işbu:

1. işbu:

Gazel 45
Mısra: 2
İşte bu.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cãn işbu haberden açılır

2. işbu:

Gazel 121
Mısra: 10
İşte bu.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

3. işbu:

Gazel 115
Mısra: 9
İşte bu, bu.

Çākerī varsa 'Acem mülkine işbu gazelüñ
Aferīn ancağ olur şı'r diye Cāmī daği

ise:

1. ise:

Gazel 73
Mısra: 1
Koşul edatı.

Kişi olmağdan ise ‘āleme beg
Saña kul olmağ efendi dağı yeg

2. ise:

Gazel 73

Mısra: 3

Koşul edatı.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

3. ise:

Tahmis 2

Mısra: 18

Koşul edatı.

Ĥüsni ta‘n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Ĥırmen-i çarĥı seher kanlu yaşumla bulaşur

4. ise:

Gazel 40

Mısra: 5

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ıo yaşı gözüm nem degüldür

5. ise:

Gazel 64

Mısra: 4

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ġam ger itmez ise tülū‘ āfitāb-ı çarĥ

6. iseñ:-ñ

Gazel 12

Mısra: 3
Koşul edatı.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

7. ise:

Gazel 59

Mısra: 10

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

‘Afv eylerem cemî‘i günâhı didi Kerîm
Zâhid saña ne çoğ ise cürm ü günâhumuz

iseñ:

1. iseñ:

Gazel 1

Mısra: 9

Ek filin şart hali.

Gâlib iseñ Çâkerî'den olma dūr
Len tecid ba‘dî veliyyen mürşidâ

‘isî:

1. ‘isî:

Mesnevi 1

Mısra: 16

Hız. İsa peygamber.

Ki ‘İsî gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

işi:

1. işi:

Gazel 65

Mısra: 4

İş - Aşığıñ, sevgiliden habersiz oluşturduğu aşk alemi. -.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşığuş sensüz işi mâtem-i 'ışk

işid-:

1. **işidelden:-elden**

Gazel 129

Mısra: **11**

İşitmek, duymak.

Dehânından bırağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbûr

işig:

1. **işiginde:-in, -de**

Kıt'a 1

Mısra: **2**

Eşik; huzur, makam.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben
Niçe yıl işiginde çâker idüm

işigüñe yüz sür-:

1. **işigüñe yüz sürmeyelüm:-me, -y-me, -y, -elü, -m**

Gazel 45

Mısra: **3**

Deyim. Eşiğine yüz sürmek. Bir dilekte bulunmak için birinin katına varıp saygıyla eğilmek.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

isim:

1. **ismüñi:-üñ, -i**

Mesnevi 1

Mısra: **19**

İsim.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yoqdur zamānuñ

işit:

1. işit:

Gazel 2

Mısra: 5

Duymak, haber almak.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

işit-:

1. işit:

Mesnevi 3

Mısra: 1

Duymak.

Ƙulak tut ne söyler işit perde-dār
BaƘup naƘşa aldanma naƘƘāş-vār

2. işitdüm:-dü, -m

Mesnevi 3

Mısra: 5

Duymak; haber almak.

İşitdüm kaçan ğam Ƙılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

3. işiden:-en

Gazel 63

Mısra: 9

Duymak, dinlemek.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘UşşāƘ içinde Çākerī devletlü cān imiş

4. **ışiden:-en**

Gazel 99

Mısra: 9

Duymak.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın ışiden dir

ışk:

1. **ışk:**

Gazel 1

Mısra: 5

Aşk, yoğun sevgi.

'Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

2. **ışk-ile:--ile**

Gazel 51

Mısra: 1

Aşk, sevgi.

Oda yansun řu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

3. **ışkuñda:-uñ, -da**

Gazel 52

Mısra: 5

Aşk, sevgi.

'Işkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

4. **ışkına:--ına**

Gazel 7

Mısra: 3

Aşk.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

5. 'ışkuña:-uñ, -a

Gazel 99

Mısra: 4

Aşk.

Cān bülbüline raħm kıl ey serv-i gül-endām
'Işkuña göñül vireliden oldı ciger-ħūn

6. 'ışkıyla:-y, -ıla

Gazel 99

Mısra: 6

Aşk, sevgi.

Yā Rab nice şerħ eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkıyla beni diger-gūn

7. 'ışkın:-ın

Gazel 99

Mısra: 9

Aşk.

Neshū oldı cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī şaçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

8. 'ışk:

Gazel 108

Mısra: 5

Aşk.

Dilde olan zülf ü ruħuñ 'ışk yaşını gözümñ
Gice gündüz dürişür halka 'ayān eylemege

9. 'ışkuñ:-uñ

Gazel 119

Mısra: 2
Aşk.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'Işkuñ beni gey ħarāba virdi

10. 'ışk:
Kaside 2
Mısra: 15
Aşk.

'Işk maĥmürıyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ħumār

11. 'ışkıla:-ıla
Muaşşer 1
Mısra: 48
Aşk.

Şerbet-i la'lüñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i ħüzn ü sevdā

12. 'ışkuñ:-uñ
Gazel 49
Mısra: 15
Aşk, yoğun sevgi.

Ķaddüm 'ışkuñ бүker didüm dir
Tır olsa za'if yāya döymez

13. 'ışk:
Gazel 5
Mısra: 9
Aşk, yoğun sevgi.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maķālāt

‘işk ehli defterin:

1. ‘işk ehli defter: -in, -de

Gazel 18

Mısra: 7

Aşk ehlinin defteri.

‘Işk ehli defterinde bu ھاı yazılı durur
Her kim ki bāde nūř ide ğamdan rehā dūřer

2. ‘işk ehli defterinde: -in, -de

Gazel 38

Mısra: 6

Aşk ehlinin defteri.

Maħmūd-ı Gaznevī yedi iķlīme řāh-iken
‘Işk ehli defterinde Ayāz'uñ ğulāmıdur

‘işk odı:

1. ‘işk odı: -ı

Gazel 50

Mısra: 3

Aşk ateşi.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sığmaz

‘iřkuñ yolın:

1. ‘iřkuñ yolında: -ın, -da

Gazel 44

Mısra: 5

Aşkın yolu.

‘Iřkuñ yolında her ki benüm ğibi cān virür
Cānına ھاřr olunca ھاıyıķ du‘ā kılrur

islāh olun-:

1. **islāh olunmadı:**-in, -ma, -dı

Gazel 112

Mısra: 4

Düzelme, iyi bir hale gelme.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirġg
İslāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

‘işret:

1. **‘işreti:-i**

Gazel 69

Mısra: 4

İçki.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

2. **‘işreti:-i**

Gazel 93

Mısra: 3

Eġlence meclisi.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kāzā'dan

issi:

1. **issi:**

Gazel 86

Mısra: 2

Sahip.

Nigārum dil-berüm rüh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü ‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

issüz:

1. **issüz:**

Gazel 35

Mısra: 10

Issız; sahipsiz.

İgen cevr itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

İstanbul:

1. **İstanbul'a:-a**

Gazel 47

Mısra: 10

İstanbul.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

iste-:

1. **ister:-r**

Gazel 79

Mısra: 4

İstemek, arzu etmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. **ister-iseñ:-r, -iseñ**

Gazel 103

Mısra: 1

İstemek.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

3. **isteriseñ:-r, -iseñ**

Gazel 114

Mısra: 4

İstemek, talep etmek.

Künc-i sa'âdet isteriseñ kııl anā'ati
Gamdan alāş olam dirisen bāde nūş kııl

4. **isteriseñ:-r, -iseñ**

Gazel 114

Mısra: 7

İstemek, talep etmek.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim a bilür ziyāde kıılur şükr-i ni'meti

5. **iste:**

Gazel 117

Mısra: 6

Talep etmek, istemek.

Rind-i āş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi o tavā vü zühd itsün taleb

6. **ister:-r**

Gazel 122

Mısra: 10

İstemek.

İki cihānı virür ākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī arīdārı

7. **isterem:-r, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 42

İstemek, talep etmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

8. **ister:-r**

Mesnevi 3

Mısra: **37**
İstemek.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esās
Ne dānende alur ne dānā-inās

9. **istersin:-r, -sin**

Tahmis 1

Mısra: **6**

İstemek, talep etmek.

Kiiyi kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

10. **ister:-r**

Gazel 131

Mısra: **9**

İstemek; arzu etmek.

Eger hāıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden ākerī bir būse ister

istifār eyle-:

1. **istifār eyleyicek:-y, -icek**

Tedis 1

Mısra: **4**

Günahların bağılanmasını dilemek, tevbe etmek.

Bu hātālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istifār

iü:

1. **iüini:-in, -i**

Gazel 88

Mısra: **9**

Eik.

Başı zevällü hâli mükedder Qayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

işüm hatâ:

1. **işüm ḥaṭâdur:-dur**

Gazel 27

Mısra: 1

İşim, yaptıklarım yanlıştır, tövbeler olsun.

Maḥşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm qaradur
Derdâ ki müy-ı rîşüm aḡ u işüm ḥaṭâdur

‘işveger:

1. **‘işvegeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 1

İşve yapan, nazlı.

Dağıdur nîm niḡehüñ dildeki ḥüzn ü kederi
Sensin ey şūḥ bu çarḥ-ı feleküñ ‘işvegeri

‘isyân:

1. **‘isyân:**

Gazel 27

Mısra: 6

Allah'ın emirlerine uymamak, itaat etmemek .

‘İsyân içinde qalmış bî-nür [u] bî-zıyâdur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

it-:

1. **itdi:-di**

Gazel 16

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Boynı bağlu ul itdi ħurřıdi
Ki şu'āi durur resen derler

2. **itsem**:-*se, -m*

Gazel 71

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Her gün ey meh-r yoluńda terk-i cān itsem gerek
āmet-i dil-cn içün rhı revān itsem gerek

3. **itsem**:-*se, -m*

Gazel 71

Mısra: 2

Etmek.

Her gün ey meh-r yoluńda terk-i cān itsem gerek
āmet-i dil-cn içün rhı revān itsem gerek

4. **itsem**:-*se, -m*

Gazel 71

Mısra: 4

Etmek; meydana getirmek.

Başuma zlfn ucından irişen sevdāları
ışşa-i Ysuf gibi bir dāsitān itsem gerek

5. **itsem**:-*se, -m*

Gazel 71

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Çeng-i ęamdan cān giriĖānını ılmazsań ħalāř
Ĥařre dek cevrnle ney bigi fiĖān itsem gerek

6. **itsem**:-*se, -m*

Gazel 71

Mısra: **8**

Etmek, yapmak.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

7. **itdügi:-dügi**

Gazel 71

Mısra: **9**

Etmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

8. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: **10**

Etmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

9. **it:**

Gazel 73

Mısra: **8**

Etmek.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkesē meskenet it boynuñı eg

10. **itmeye:-me, -y, -e**

Gazel 88

Mısra: **6**

Etmek, yapmak.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

11. **it:**

Gazel 89

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Çāk idüpdür yaqamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

12. **itdi:-di**

Gazel 116

Mısra: 7

Etmek.

Re' y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Haq'adur kim beni bu rāya düşürdi

13. **itsün:-sün**

Gazel 117

Mısra: 7

Etmek.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

14. **itmiş-iken:-miş, --iken**

Gazel 120

Mısra: 5

Etmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

15. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tedis 1

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

16. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **6**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

17. **itdümse:**-dü, -m, -se

Tesdis 1

Mısra: **9**

Etmek, yapmak.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i 'afvūñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

18. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **12**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

19. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **12**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

20. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **18**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

21. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **18**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

22. **itdüklerime:**-dük, -ler, -im, -e

Tesdis 1

Mısra: **24**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

23. **itdüklerime:**-dük, -ler, -im, -e

Tesdis 1

Mısra: **24**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

24. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **30**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rab ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

25. **itdüklerüme:**-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **30**

Etmek, yapmak.

Tevbe yâ Rab ھاٲâ yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

26. **itme:**-me

Kaside 2

Mısra: **22**

Etmek, yapmak.

Katl-i 'âşıkdan el çekem dırsın
İtme şâhum bu işi sen zinhâr

27. **itme:**-me

Muaşşer 1

Mısra: **10**

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından ھاzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

28. **it:**

Muaşşer 1

Mısra: **15**

Etmek, yapmak.

Her ne eyler iseñ it cân ile oldum kıyıl
Olamaz süz-ı mahabbet sitemüñle zâyil

29. **itme:**-me

Muaşşer 1

Mısra: **20**

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

30. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: **30**

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

31. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: **40**

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

32. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: **50**

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

33. **itme:-me**

Gazel 42

Mısra: **7**

Etmek, eylemek.

Gönlünde ħayāl-i ħaţtın itme
Kim dilde ğubār hoş degüldür

34. **itmedin:-me, -di, -n**

Gazel 5

Mısra: 3

Etmek.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'ħiri āfāt

35. **ider:-er**

Gazel 7

Mısra: 4

Etmek.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

36. **idüp:-üp**

Gazel 34

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Dürmiş kemān u tır ile dāyim hāvaledür

37. **idecek:-ecek**

Gazel 68

Mısra: 6

Etmek; haline getirmek.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

38. **ider:-er**

Gazel 75

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanağūña al

39. **iden:-en**

Gazel 84

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Dimek revā mı nigāri nehāra beñzetedüm
Cemāli şem'î durur nūr iden nehāri daḥi

40. **idelüm:-elüm**

Gazel 87

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Leşker-i şabri tārūmār idelüm
Gel göñül 'azm-i kūy-ı yār idelüm

41. **itmezler:-mez, -ler**

Gazel 90

Mısra: 2

Etmek.

Dil-ber ḥayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḳ evde itmezler āh u efgān

42. **itme:-me**

Gazel 90

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuḳdur itme bühtān

43. **itmezem:-mez, -em**

Gazel 94

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Gözinden her kişi eyler Őikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

44. **idüp:-üp**

Gazel 120

Mısra: 6

Etmek.

Beni öldürmege ikrār ile Őād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamġin idüp ikrārı Şıdı

45. **iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

46. **ider:-er**

Gazel 14

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

İder ‘ālem du‘ā-yı Şabr-ı ‘āřık
Velī ‘āřıklarun āmīn dimezler

it:

1. **it:**

Gazel 107

Mısra: 1

Köpek.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luş eyle bīzār eyleme

2. **it:**

Gazel 61

Mısra: **8**

Köpek, rakip, yabancı.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūş

3. **itlerüñle:-ler, -üñ, -le**

Kıt'a 1

Mısra: **10**

Köpek; rakip.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarḥ
İtlerüñle қаpuñda hem-ser idüm

it-:

1. **itmiş idüm:-miş , -idü, -m**

Murabba 1

Mısra: **18**

Uzaklaştırmak.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berī

'iyd-ı vaşluñ:

1. **'iyd-ı vaşluñda:-uñ, -da**

Muaşşer 1

Mısra: **27**

Kavuşma bayramı.

'Iyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ḳurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu çevre insān

2. **'iyd-i vaşluñla:-uñ, -la**

Murabba 1

Mısra: 2
Kavuşma bayramı.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

iylik it şal şuya:

1. **iylik it şal şuya:**-y, -a

Gazel 79

Mısra: 8

Atasözü. İyilik et suya at.

Çeşm-i terden luţf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

iz:

1. **izine:**-in, -e

Gazel 12

Mısra: 7

İz; ayak izi.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüġi çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ġubār

‘izār:

1. **‘izārını:**-ın, -ı

Gazel 84

Mısra: 3

Yanak.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

izhār:

1. **izhār:**

Gazel 13

Mısra: 12

Gösterme, meydana çıkarma.

Bugün ki hem suhanı hem mu'allimi dehrün
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

izüñ tozın:

1. **izüñ tozın:-ın**

Gazel 79

Mısra: 7

Ayak izinin tozu.

Çeşm-i terden luţf kıll kıllma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. **izüñ tozına:-ın, -a**

Gazel 122

Mısra: 9

Sevgilinin yürüdüğü yolun izinin tozu.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī harīdārı

3. **izüñ tozını:-ı, -nı**

Gazel 44

Mısra: 2

Sevgilinin yürüdüğü yolun izinin tozu, o yol üzerinde bulunan toprak.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıllur
İzüñ tozını gözlerine tütüyā kıllur

'izzet id-:

1. **'izzet idüp:-üp**

Gazel 76

Mısra: 6

Büyüklik etmek.

Berg-i gül gitse ayagũn öpmege ey serv-kaç
İzzet idüp gönderür birkaç kağem bağ-ı Őiml

1.11.I

ıla:

1. ıla:

Gazel 5

Mısra: 9

İle edatı, birlikte.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşıkīn lehüm maķālāt

ıra-:

1. ıradı:-dı

Gazel 117

Mısra: 2

Uzaklaşmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri koyup Tūbā diler gör zāhidi

'ışk ehli:

1. 'ışk ehline:-n, -e

Gazel 48

Mısra: 7

Aşk ehli, erbabı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daħi 'ömr gibi bī-vefā durur

2. 'ışk ehline:-n, -e

Gazel 49

Mısra: 3

Aşk ehli, erbabı.

'Işk ehline zecr kılma ey dost
Kim 'āşık igen cezāya döymez

‘ışk ehli:

1. ‘ışk ehlini:-in, -i

Tahmis 2

Mısra: 11

Aşk ehli.

Yār ‘ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

‘ışk hāli:

1. ‘ışk hāline:-i, -n, -e

Gazel 48

Mısra: 5

Aşk hali, ahvali.

Ahvāl-i ‘ışka ancağ emīn Muřtafā durur
Dirler ki ‘ışk hāline Cibrīl emīn degül

‘ışk meyi:

1. ‘ışk meyinden:-in, -den

Gazel 114

Mısra: 1

Aşk şarabı.

Göñlüm çerkerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

‘ıřkuñ çerngine düş-:

1. ‘ıřkuñ çerngine düşüp:

Gazel 17

Mısra: 8

Aşkın pençesine düşmek.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çerngine düşüp ‘ıřkuñ her kim ki fiğān [eyler]

‘ıŝkuñ ğamı:

1. ‘ıŝkuñ ğamı:-ı

Gazel 57

Mısra: 10

Aşkın ğamı, derdi.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ıŝkuñ ğamı mihmānımız

‘ıŝkuñ kitābın:

1. ‘ıŝkuñ kitābın:

Gazel 7

Mısra: 7

Aşkın kitabı.

Yazaldan Çākerī ‘ıŝkuñ kitābın
Oķınmaz kışsa-i Ŝīrīn ü Ferhād

ıŝlan-:

1. ışlanan:-an

Gazel 79

Mısra: 4

ıŝlanmak.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ışlanan kişi ğün görmek ister lā-cerem

ıztırāb:

1. ıztırāb:

Gazel 3

Mısra: 8

Acı, elem, azap, sıkıntı.

Ŝahrāya ıķıkdı pīr-i ŝükūfe ‘aŝā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ğalbinde ıztırāb

1.12.J

jāle:

1. jāle:

Gazel 85

Mısra: 9

Çiy, şebnem; sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzeldüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

1.13.K

k'a:

1. **k'anũ:**-n, -uñ

Gazel 28

Mısra: **10**

Ki onun.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulţān
İhsānı aña eyler k'anũ zebānı yoğdur

2. **k'anũ:**-nuñ

Gazel 69

Mısra: **19**

Ki onun.

Bir nesne k'anũ ümm-i ĥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nũş gider ĥürmeti anũ

3. **k'anlarũ:**-n, -lar, -uñ

Gazel 74

Mısra: **4**

Ki onlar.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzũñle alnuña
K'anlarũ her birine irer ĥusũf ile zevāl

4. **k'anlar:**-n, -lar

Kaside 1

Mısra: **23**

Ki onlar.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdķ u şafā

5. **k'aña:**-ña

Kaside 2

Mısra: 41

Ki ona.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i 'adûdur bār

Ka'be:

1. **Ka'be'sini:**-si, -ni

Gazel 84

Mısra: 2

Kible-i İslâm olan Beytullahü'l-harâm.

Ruğında zülfini ebr-i bahâra beñzetedüm
Cemâli Ka'be'sini perdedâra beñzetedüm

2. **Ka'be'de:**-de

Gazel 73

Mısra: 6

Kabe.

Ne revâdur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raq̄ıbi q̄oma kim

3. **Ka'be:**

Gazel 80

Mısra: 8

Kabe; sevgilinin yūzü.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yūzi Ka'be qaşı mihrāb Edhem

Ka'be kūyuñ:

1. **ka'be kūyuñ:**-uñ

Gazel 51

Mısra: 5

(Sevgilinin) Kabe gibi olan mahallesi.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

k'āb-ı cān-bahş:

1. k'āb-ı cān-bahş:

Gazel 101

Mısra: **6**

Can bahşeden su.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-bahş döker ol mey-i gül-fām feme

kābil:

1. kābil:

Muaşşer 1

Mısra: **17**

Mümkün.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

kabr:

1. kabri:-i

Gazel 36

Mısra: **10**

Mezar.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaķdur

2. kabrine:-i, -ne

Gazel 36

Mısra: **9**

Mezar.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaķdur

3. **ḳabrüme:-üm, -e**

Gazel 125

Mısra: 7

Mezar.

Öliceḳ ḳabrüme eger gelesin

Diye ḳabrüm türābı āh ‘Alī

4. **ḳabrümde:-üm, -de**

Gazel 36

Mısra: 8

Kabir, mezar.

Ḳabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacaḳdur

Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

ḳabrüm türābı:

1. **ḳabrüm türābı:-ı**

Gazel 125

Mısra: 8

Mezar toprağı.

Öliceḳ ḳabrüme eger gelesin

Diye ḳabrüm türābı āh ‘Alī

ḳabül eyle-:

1. **ḳabül eyledi:**

Gazel 8

Mısra: 3

Kabul etmek.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var

Her ḳul ki ḳabül eyledi ol şāh ceddin

2. **ḳabül eyledi:-di**

Gazel 8

Mısra: 3

Kabul etti; rehber edildi.

Hâl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki kabûl eyledi ol şâh ceddin

kaç-:

1. **kaçma:-ma**

Gazel 107

Mısra: 4

Kaçmamak, uzak durmak.

Kaçma ey hürşîd-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sâye gibi küyuña yüz sürdüğüme her zamân

2. **kaçmazdı:-maz, -dı**

Gazel 110

Mısra: 7

Kaçmamak; sığınmak.

Kaçmazdı tağa şimdi daḥi şark leşkери
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

3. **kaçmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 15

Kaçmak, sakınmak.

Bir vezîrûñ kim tama‘dan kaçmaya
Ḥayr söze ağızını hîç açmaya

4. **kaçmaz:-maz**

Gazel 49

Mısra: 13

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için uzaklaşmak.

Sögdükçe rakîbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘in du‘âya döyemez

kaçan:

1. kaçan:

Gazel 45

Mısra: 7

Ne zaman.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Mâla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

2. kaçan:

Gazel 46

Mısra: 7

Ne zaman.

Hañ-ı sebzün haķı ey serv kaçan hâk olam
Nâzdan nâz ile geç sāyeñi ben hâke irür

3. kaçan:

Gazel 91

Mısra: 8

Ne zaman.

Ķâmet-i şâhum kaçan çekse ‘alem şimşâddan
Şad hezârân mâh-rûlar Ķalbini bir demde şır

4. kaçan:

Gazel 96

Mısra: 7

Ne zaman.

Ķaçan kim tîr-i Ķamzeñ câna geçdi
Sevinüp cân didi oğ uşda mesken

5. kaçan:

Gazel 120

Mısra: 4
Ne zaman.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

6. kaçan:
Mesnevi 1
Mısra: 25
Ne zaman.

Kaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

7. kaçan:
Mesnevi 1
Mısra: 27
Ne zaman.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

8. kaçan:
Mesnevi 3
Mısra: 37
Ne zaman.

Kaçan kim hālel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

9. kaçan:
Gazel 66
Mısra: 5
Nasıl.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

10. **kaçan:**

Gazel 29

Mısra: 5

Nasıl.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoğdur

11. **kaçan:**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Ne zaman.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

kadd:

1. **ḳaddūñ:-üñ**

Gazel 60

Mısra: 7

Boy.

Ḳaddūñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

2. **ḳaddüñdür:--üñdür**

Gazel 4

Mısra: 4

Boy.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki ḳaddüñdür kıyāmet

3. **ḳaddine:--ine**

Gazel 9

Mısra: 5

Boy.

Ḳaddine ḳıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

4. **ḳaddüñi:-üñ, -i**

Kaside 2

Mısra: **27**

Boy, kamet.

Ḳaddüñi ḳumrı medḥ ḳıldıđı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

5. **ḳaddüñ:-üñ**

Gazel 49

Mısra: **9**

Boy ; sevgilinin boyu.

Ḳaddüñ göricek ḳaçar melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

ḳaddüm bük-:

1. **ḳaddüm bük:-er**

Gazel 49

Mısra: **15**

(Aşığın) boyunu bükme.

Ḳaddüm 'ışḳuñ bük didüm dir
Tır olsa za'if yāya döymez

ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ:**

Gazel 21

Mısra: **6**

Şarap kadehi.

Bir ḳadeḥ şun ki reşḳ ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. **ade:**

Gazel 100

Mısra: **6**

Kadeh.

Bāde-i köhneyi oma elden
ar oldua um ade meh-i nev

3. **ade:**

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Kadeh.

Bahār irdi un sākıyā bir ade
Ki andan gönül ād olur cān ferah

4. **ade:**

Mesnevi 3

Mısra: **21**

Bir.

Getür bir ade rāh-ı reyān-sirit
Ki ansuz gerekmez olursa behit

5. **ade:**

Mesnevi 3

Mısra: **25**

Kadeh.

Getür bir ade erbet-i ho-güvār
Ki bezm andan olur ü urrem-bahār

6. **ade:**

Mesnevi 3

Mısra: **35**

Kadeh.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer kalısar ne sīm

7. kadehe:-e

Muaşşer 1

Mısra: 33

Kadeh.

Ƙadehe sāğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Āh o gerdendeki hāli göricek fül utanur

kadehler tut:-

1. kadehler tut:

Gazel 53

Mısra: 9

Kadeh tutmak - Burada lale kadehe benzetilmiştir. Ayrıca ömrün geçip gittiği söylenerek eline (aşk) kadehi al denilmiştir. -.

Çemende lāle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çākeriyā şubh-dem geçer kalmaz

kadem:

1. kadem:

Gazel 76

Mısra: 6

Adım.

Berg-i gül gitse ayağın öpmege ey serv-kaç
İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

k'adem:

1. k'adem:

Gazel 90

Mısra: 2

Ki insan.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'adem olıncağ evde itmezler āh u efgān

kadem baş-:

1. **ķadem başmasa:-ma, -sa**

Gazel 58

Mısra: 7

Bir yere varmak, ulaşmak; ayak basmak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ķadem
Raħmet degül mi ‘āleme Ĥaķdan emīrümüz

ķad-i bālā:

1. **ķad-i bālāsına:-sı, -n, -a**

Gazel 20

Mısra: 4

Uzun boy.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin ķad-i bālāsına yāruñ hem-ser

ķadīm:

1. **ķadīmī:-ī**

Gazel 111

Mısra: 10

Eski.

Gamdan özge hem-demüñ yoķ Çakerī
Ĥüb olur şöħbet ķadīmī yār ile

ķadr-i ĥüsn:

1. **ķadr-i ĥüsnüñ:-üñ**

Gazel 123

Mısra: 1

Güzelliğın kıymeti.

Ĥadr-i ĥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

kafes:

1. **kafeſde:-de**
Gazel 110
Mısra: 12
Kafes.

Yaraſmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafeſde zāğ ile tevbem bahār ile

kāfir:

1. **kāfir:**
Gazel 55
Mısra: 6
Allah'ın varlığını inkar eden.

Raķıbe oķusa ħüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'an'ı bilmez

kāfūr:

1. **kāfūr:**
Gazel 119
Mısra: 7
Beyaz; iyi.

Devrān-ı sipihr-i lāciverdī
Ey niçe siyāhı kıldı kāfūr

k'ağlayam:

1. **k'ağlayam:**
Gazel 12
Mısra: 5
Ağlamak.

Her ne dem k'ağlayam ol kām̄et-i bālāñı görüp
Yaşımıñ ŧamduğı yirlerde biter serv ü çınār

kahr:

1. **ḳahrı:-ı**

Gazel 41

Mısra: **6**

Dert, sıkıntı, keder.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ḳahrı da kem degüldür

k'āhırü'l-emr:

1. **k'āhırü'l-emr:**

Gazel 45

Mısra: **4**

Ki en sonunda, nihayetinde.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

kahr:

1. **ḳahruñla:-uñ, -la**

Gazel 119

Mısra: **4**

Üzüntü, sıkıntı.

Ḳahruñla ḳara saçum ağardı
Vey sīm-beden siyāh-gīsü

kākül:

1. **kākül:**

Muaşşer 1

Mısra: **36**

Saç, perçem.

Baksa gīsü-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

kal-:

1. **qalan:-an**

Gazel 66

Mısra: 5

Bir mekanda bulunmak, durmak, hareket etmemek.

Cevr-ile vaşl yolın baqladı şahrā-yı firāq
Kūh-ı fūrkatde qalan saña qaçan vaşl ola kim

2. **qalupdurur:-up, -durur**

Gazel 47

Mısra: 1

Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

Yārdan ayru şu ki qalupdurur
Bil ki revānsuz qurı qālīb durur

3. **qalısar:-ısar**

Gazel 13

Mısra: 5

Kalacak; kalmayacak anlamında kullanılmıştır.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır qalısar ne mülk-i İskender

4. **qalan:-an**

Gazel 53

Mısra: 8

Kalmak, var olmaya devam etmek.

Kerem durur qalan ehl-i kerem geçer qalmaz
Bu ma‘nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

5. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: **10**
Kalmamak.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tūt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

6. **çalupdur**:-up, -dur

Gazel 80

Mısra: **6**

Kalmak.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Çalupdur gözlerüm bī-āb Edhem

7. **çalmaz**:-maz

Gazel 106

Mısra: **2**

Kalmamak, durmamak.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

8. **çalmaya**:-ma, -y, -a

Gazel 106

Mısra: **4**

Kalmamak, varlığını sürdürmemek.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korqaram çalmaya gamı dilde

9. **çalmaya**:-ma, -y, -a

Gazel 110

Mısra: **6**

Kalmamak; bulunmamak.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki çalmaya ‘ālem bahār ile

10. **qalması**:-ma, -dı

Gazel 118

Mısra: 5

Kalmamak.

Geçdi dilden qarār qalması vāy
Gamzesi tiri qanuma girdi

11. **qalur**:-ur

Kaside 2

Mısra: 59

Kalmak; payına düşmek.

Salṭanat çün gider qalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

12. **qalısar**:-ısar

Mesnevi 3

Mısra: 36

Kalmak, elde bulunmak.

Yine bir kadeḥ rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

13. **qalur**:-ur

Mesnevi 3

Mısra: 38

Kalmak, bulunmak.

Qaçan kim ḥalel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

14. **qalupdur**:-up, -dur

Mesnevi 3

Mısra: 45

Kalmak.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı Őāhī ne tat u sipāh

15. aldı:-dı

Tahmis 2

Mısra: 23

Kalmak, elde bulunmak.

Nitekim blbl-i glzār-ı cihān aldı didi
Vaşf-ı hsnnde gren Şi‘r-i Revānīyi didi

16. almıŐam:-mış, -am

Gazel 59

Mısra: 11

Bir durumun iinde olmak, kalmak.

Bī-āre almıŐam nideyin ben gnāh ile
Sen āre eyle ey keremi ok İlāhumuz

17. almaya:-ma, -y, -a

Gazel 6

Mısra: 4

Kalmak, durmak.

Seyr ide bir gn gelürseñ glŐene ey serv-i nāz
GlŐen ire almaya bir gl giribānı drst

18. almıŐ:-mış

Gazel 27

Mısra: 6

Kalmak, durmak.

‘İŐyān iinde almıŐ bī-nr [u] bī-ıyādur
Şem‘-i hidāyetnle dil eŐmin eyle rŐen

19. alan:-an

Gazel 38

Mısra: 8

Sabit durmak, değişmemek.

‘Adl ile kim çalan kişinün nık-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

20. **almaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 1

Kalmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer almaz
İrişdi bāde-i nevrūz ęam geçer almaz

21. **almaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 2

Kalmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer almaz
İrişdi bāde-i nevrūz ęam geçer almaz

22. **almaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 4

Kalmak.

Cem alduęınca ele cāmı muṭrib eydūr-idi
Pūr eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

23. **almaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 6

Kalmamak; tükenmek.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

24. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: **8**

Kalmak.

Kerem durur qalan ehl-i kerem geqer qalmaz
Bu ma'nı hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

kal:

1. **qalısar:-ısar**

Gazel 10

Mısra: **9**

Kalacak, (senden) geriye kalacak.

Qalısar Çâkerî bu penq bitigüñ
Nizâmî Genc'i gibi senden âşâr

kal'a:

1. **qal'a:**

Kıt'a 1

Mısra: **7**

Kale.

Yanar oda girer semender idüm
Qal'a cengi olsa añmayup ölümüm

kalb:

1. **qalbinde:--inde**

Gazel 3

Mısra: **8**

Kalp, gönül.

Şahrâya çıkdı pîr-i şükûfe 'aşâ-y-ıla
Destinde câm-ı bâde vü qalbinde ıztırâb

2. **qalbini:-in, -i**

Gazel 91

Mısra: 7
Kalp, gönül.

Ķāmet-i ŧāhum kaçan çekse 'alem ŧimŧāddan
ŧad hezārān māh-rūlar kalbini bir demde ŧır

kalem:

1. **ķalemde:-de**

Gazel 25

Mısra: 10

Bir çeŧit siyahımsı ve sert kamyŧın yazı yazmak üzere özel bir biçimde yontulup açılmıŧ halı. - Aŧıĝın baĝrındaki elif ŧeklinde yaralar. -.

Ķākerī söz yok ķalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süziŧinden odlara yanar ķalem

2. **ķalem:**

Gazel 122

Mısra: 7

Kalem.

Ķalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahħum eyle kan aĝlatma ben dil-efĝarı

3. **ķalemdür:-dür**

Gazel 59

Mısra: 14

Kalem.

Nāmem siyāh zūlf-i ŧanem gibi Ķākerī
İnkār kıлма levħ ü ķalemdür güvāhumuz

kalem odlara yan-:

1. **ķalem odlara yanar:-ar**

Gazel 25

Mısra: 9

Kalemin ateŧte yanması.

Çākerī söz yoğ qalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar qalem

kalemüñ zebānın:

1. **qalemüñ zebānın:-ın**

Gazel 66

Mısra: 9

Kalemin dili.

Çākerī yağdı zebānın qalemüñ oldı siyāh
Şi'riñüñ āteşi vü şu'le-i germā-yı firāq

kālib :

1. **qālib durur:-durur**

Gazel 47

Mısra: 2

Herhangi bir Şeye muayyen bir Şekil vermek için ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp.

Yārdan ayru Şu ki qalıpdurur
Bil ki revānsuz qurı qālib durur

kām:

1. **kām:**

Gazel 101

Mısra: 10

Mutluluk.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

kamer:

1. **qamer:**

Gazel 100

Mısra: 3

Ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ömr ekinini meye ev

2. kamer:

Mesnevi 1

Mısra: 10

Ay.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

kāmet:

1. kāmetüñe:-ü, -ñ, -e

Gazel 20

Mısra: 7

Boy, endam.

Rāstī serv diyen kāmetüñe toğrı dimiş
Meh-i nev daği dimiş қаşuña līk egri haber

2. kāmetini:-ini

Gazel 24

Mısra: 1

(Aşık) boyunu.

Dest-i cefāyıla şu kim kāmetini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

3. kāmet:

Gazel 38

Mısra: 9

Boy, endam.

Zülf ile kāmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaқın ki göñül murğı dāmıdur

kāmet-i bālā:

1. **ķāmet-i bālāñı:-ñı**

Gazel 12

Mısra: 5

Uzun boy.

Her ne dem k'ağlayam ol ķāmet-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

ķāmet-i dil-cūñ:

1. **ķāmet-i dil-cūñ:**

Gazel 71

Mısra: 2

Gönül çeken boy, endam.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Ķāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

ķāmet-i şāh:

1. **ķāmet-i şāhum:-um**

Gazel 91

Mısra: 8

Sevgilinin boyu.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar ķalbini bir demde sır

ķāmet-i yār:

1. **ķāmet-i yārı:-ı**

Gazel 117

Mısra: 1

Sevgilinin boyu.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ķāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

kamu:

1. **ķamu:**

Tedis 1

Mısra: 14

Bütün, hep.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaşılıķ eylemedüm oldı işüm ķamu yaman

ķamu mücrimleri:

1. **ķamu mücrimleri:-leri**

Gazel 26

Mısra: 5

Bütün suçluları.

ķamu mücrimleri ‘afv itse ğaffār
Ġafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

ķamu nesnenüñ oranı:

1. **ķamu nesnenüñ oranı:-ı**

Gazel 35

Mısra: 6

Bütün her şeyin oranı, dengesi (vardır).

Nigārā hadden aşurma cefāyı
Ki ķamu nesnenüñ oranı vardır

ķan:

1. **ķanımı:-um, -ı**

Gazel 78

Mısra: 2

Kan.

Ey yanağuñ huld ü la‘lünñ selsebīl
Selsebīlünñ kıldı ķanımı sebīl

2. **ķanlı:-lu**

Gazel 121

Mısra: 9
Kan.

Ƙanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

3. **Ƙanuma:-um, -a**

Gazel 52

Mısra: 3

Vücuttaki hayati sıvı, kan.

La 'lũnde ĥaţuñ niçün olur Ƙanuma teşne
Çü ab-ı ĥayāta irişen teşne-leb olmaz

Ƙan ağlat-:

1. **Ƙan ağlatma:-ma-t, -ma**

Gazel 122

Mısra: 8

Deyim. Kan ağlatmak; acı çektirmek.

Ƙalem gibi beni ĥalkuñ söziyle sürme müdām
Teraĥhum eyle Ƙan ağlatma ben dil-efgāri

Ƙan ak-:

1. **Ƙan açar:-ar**

Gazel 52

Mısra: 5

Kan akmak;.

'İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u açar Ƙan
Ceng itmege kim dir ki maĥabbet sebep olmaz

Ƙan eyle-:

1. **Ƙan eylemege:-meg, -e**

Gazel 108

Mısra: 1

Deyim. Kanlı hale getirmek.

Yine aşd itdi gözüm yaşını an eylemege
Yine başladı göñül āh u figān eylemege

kan [eyler]:

1. an [eyler]:

Gazel 17

Mısra: 6

Kan dökmek; eziyet etmek.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum iun gamzeñ
Ben bī-dile aşd itdi gr yok yere an [eyler]

kan id-:

1. an ider:-er

Gazel 24

Mısra: 4

Kan dökmek, cinayet işlemek.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazar[d]an eş[k]i eşm
orkaram acıyup yaşum bir gün arada an ider

2. an ider:-er

Gazel 23

Mısra: 2

Kan dökmek, öldürmek.

Kim şorsa ağızñ rāzını hnī gözüñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niun an ider

kan ile kānn eyle-:

1. an ile kānn eyleme:-me

Gazel 103

Mısra: 4

Kan ile kanun yapma. Bir Osmanlı sözü. Padişahın “hukuk dışı”na ıkma eğıliminin “kanun” haline gelmesi korkusuyla söylenmiş. Bir uyarı, bir yakarı.

Āfitāb-ı hüsne mağrr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geer varmaz efendi ayına

kan it-:

1. **kan itdi:-di**

Gazel 108

Mısra: 3

Kan etmek; kan akıtmak.

Dil-i bî-çāremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revān eylemege

kana dön-:

1. **kana döndi:-di**

Gazel 113

Mısra: 7

Kan gibi kıpkırmızı yapmak, kana benzetmek.

Çana döndi yaşum akar tırmaz
Geleli gözüme hayāl-i lebi

kanā'ati kıl-:

1. **kanā'ati kıl:**

Gazel 114

Mısra: 4

Kanaat etmek.

Künc-i sa'ādet isteriseñ kıl kanā'ati
Gamdan hālāş olam dirisen bāde nüş kıl

k'anca:

1. **k'anca:**

Kaside 2

Mısra: 56

Ki onca; pek çok.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldı ol talebde gubār

kand:

1. **ķandinden:-in, -den**

Gazel 133

Mısra: **11**

Ŗeker (kamıŖı).

Lebũñ ķandinden ayrı dũŖdi beñzer
K'oķur ĥālāt-i 'ıŖķı āh ile ney

kanda:

1. **ķanda:**

Gazel 2

Mısra: **8**

Nerede.

Gaflet ile virme dil 'āŖık cihāna gey Ŗakın
Çarĥa Ŗor bir ķanda vardı Rũstem ũ Efrāsiyāb

2. **ķanda:**

Gazel 20

Mısra: **10**

Nerede.

'ĀŖıkuñ ķanda ki varsa yũzi Ŗuyıyla gider
Çākerĩ kũyuña her dem gũzi yaŖıyla varur

3. **ķandasın:-sın**

Murabba 1

Mısra: **1**

Nerede.

Çoķ zamāndur gũrmez oldum ķandasın ey dil-sitān
'İyd-i vaŖluña yine ben bendeñi ķıl Ŗādumān

kandan:

1. andan:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Nereden.

anı sk ol reng-i bde-‘abr
Ki andan virr reng dihn- pr

kand-i lebn hayli:

1. and-i lebn hayli:

Gazel 22

Mısra: 7

(Sevgilinin) dudaının ekerinin hayali.

and-i lebn hayli mi var gzlermde kim
stinde her ne dem nazr itsem meges uar

ani:

1. ani:

Kaside 1

Mısra: 39

Hangi.

ani s‘il kim apundan rahm umar
Ne apucun redd ider ne ketud

k‘n:

1. k‘n:

Gazel 35

Mısra: 4

Ki onu.

Melh ol cna dirler k‘n vardur
Elif-kaddn aun nnn gren dir

an:

1. **kanı:**

Kaside 2

Mısra: **53**

Hani, nerede.

Ƙanı anlar ki halk dirleridi
Fâli mes'ûd t̄ali' i muhtâr

2. **kanı:**

Gazel 128

Mısra: **1**

Hani, nerede.

Sâkiyâ sâgar-ı şarâb kanı
Vaqt-i şubh oldı âfitâb kanı

3. **kanı:**

Gazel 128

Mısra: **2**

Hani, nerede.

Sâkiyâ sâgar-ı şarâb kanı
Vaqt-i şubh oldı âfitâb kanı

4. **kanı:**

Gazel 128

Mısra: **4**

Hani, nerede.

Gam gamâmı cihân yüzün tutdı
Mihr-ruhsâruma niķâb kanı

5. **kanı:**

Gazel 128

Mısra: **6**

Hani, nerede.

Vā' izüñ pendî derd-i ser virdi
Şîşe-i bâdeden gül-âb kıanı

6. kıanı:

Gazel 133

Mısra: **6**

Hani, nerede.

Yaķasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kıanı Destān ile Keyķusrev ü Key

7. kıanı:

Mesnevi 2

Mısra: **11**

Hani, nerede.

Kıanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

8. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: **19**

Hani, nerede.

Kıanı sākī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma'ānī-fezāy

9. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: **23**

Hani, nerede.

Kıanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

10. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: 27
Hani, nerede.

Ƙanı sāķī ol cām-ı Keyħusrevī
Ki ğamdan ŧikeste za‘ıfem ƙavī

11. **ƙanı:**
Mesnevi 3
Mısra: 33
Hani, nerede.

Ƙanı sāķī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ƙandan virür reng dihķān-ı pīr

ƙankı:

1. **ƙankı:**
Gazel 89
Mısra: 4
Hangi.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Ƙankı miskīn kim ola ħayrān-ı ħüsn

2. **ƙankı:**
Gazel 121
Mısra: 1
Hangi.

Rāħata git miħnete dir gel beri
Ƙankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

3. **ƙankı:**
Gazel 124
Mısra: 2
Hangi.

Ƙankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

kanlu yaş:

1. **kanlu yaşumla:** *-um, -la*

Tahmis 2

Mısra: 17

Kanlı gözyaşı.

Ḥüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Ḥürmen-i çarḥı seher kanlu yaşumla bulaşur

kân-şifât:

1. **kân-şifât:**

Gazel 109

Mısra: 3

Kırmızı sıfat; yüzü birçok madenden oluşan, hazine.

Sensin ol gevher-i pākîze ki ey kân-şifât
Reşk ider sîb-i cinân sîmberîn ğabġabuña

kanuma gir-:

1. **kanuma girdi:** *-di*

Gazel 118

Mısra: 6

Deyim. Kanına girmek; felakete düşmesine neden olmak.

Geçdi dilden karar kalmadı vây
Gamzesi tîri kanuma girdi

k'anuñ:

1. **k'anuñ:**

Gazel 28

Mısra: 6

Ki onun (yaşlı kişinin).

Hengâm-ı lâledür tur bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pîri k'anuñ ziyâmı yokdur

2. **k'anuñ:**

Gazel 29

Mısra: 8

Ki onun, çünkü onun.

Göñülde şādlık bir lahza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

3. **k'anuñ:**

Gazel 30

Mısra: 8

Ki onun, Hüsvrev'in.

O Hüsvrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

kap-:

1. **ķapsa:-sa**

Gazel 126

Mısra: 10

Kapmak, yakalamak.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
ķapsa ne 'aceb kim daḥi yok ğayr ğıdāsı

kap:

1. **ķapdı:-dı**

Gazel 1

Mısra: 7

Birdenbire yakalayarak çekerek almak, ele geçirmek.

Nergisüñ şāḥūn elinden ķapdı bād
Kör elinden sehl ola ķapmaḥ 'aşā

ķapmak:

1. **ķapmaḥ:-maḥ**

Gazel 1

Mısra: 8
Hızlıca almak.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq ‘aşā

kapu:

1. **apuñdan:**--ñdan

Gazel 10

Mısra: 1

Padişah kapısı, sevgili kapısı.

apuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. **apusında:**-sı, -n, -da

Gazel 69

Mısra: 13

Kapı; ön.

Meyhāne apusında kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma‘lūm degül nisbeti anuñ

3. **apuñda:**-ñ, -da

Kıt'a 1

Mısra: 10

Padişahın makamı; sevgilinin kapısı.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarġ
İtlerüñle apuñda hem-ser idüm

4. **apuñdan:**-ñ, -dan

Kaside 1

Mısra: 39

Kapı, makam.

anġı sā‘il kim apuñdan raġm umar
Ne apucuñ redd ider ne ketġudā

5. **kaþuñdur**:-ñ, -dur

Mesnevi 1

Mısra: **37**

Makam, huzur.

Kaþuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaþrayam sen baħre muħtāc

6. **kaþunda**:-n, -da

Tahmis 1

Mısra: **17**

Kapı, huzur.

Bulur devlet kaþunda ħāk olanlar
Reh-i ‘ıřkuñda bī-idrāk olanlar

kapu kapu gez-

1. **kaþu kaþu gezen**:-en

Gazel 84

Mısra: **6**

Deyim. Bir hayli gezip-dolaşmak, girmedik ev bırakmamak.

Eline āyīne almış güneş gelür her řubħ
Kaþu kaþu gezen āyīnedāra beñzetdüm

kapucu

1. **kaþucuñ**:-ñ

Kaside 1

Mısra: **40**

Kapıcı.

Kağı sā‘il kim kaþuñdan raħm umar
Ne kaþucuñ redd ider ne ketħudā

kār eyle-

1. **kār eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 1

Deyim. *Etki etmek.*

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

2. **kār eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 6

Deyim. *Etki etmek.*

Senden ayru ger ecel ḳorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

kār it-:

1. **kār itmedi:-me, -di**

Gazel 123

Mısra: 5

Deyim. *Etki etmek.*

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

kara:

1. **ḳaradur:-dur**

Gazel 57

Mısra: 7

Siyah; karanlık; bahtsızlık.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḥlaruñsuz rüz-ı baḥtum ḳaradur

2. **ḳarardı:-r, -dı**

Gazel 119

Mısra: 6

Kara; kararmak.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül daği qarardı

kara baht:

1. **qara bahtumuñ:-um, -uñ**

Gazel 113

Mısra: 1

Deyim. Kötü talih.

Ey saçı qara bahtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı ‘ömrümüñ tınabı

kara ol-:

1. **qara olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 6

Kararmak; utanmak.

Qızardıysa baqıp eşküme çeşümüñ
Raķıbüñ yüzine baq qara olsun

kara saç:

1. **qara saçum:-um**

Gazel 119

Mısra: 4

Siyah saç.

Qahruñla qara saçum ağardı
Vey sım-beden siyāh-gīsü

1. **qara saçuñla:--uñla**

Gazel 11

Mısra: 1

Siyah saç.

İdeliden qara saçuñla qarār
Qalmadı cān-ıla gönülde qarār

karār:

1. karār:

Gazel 118

Mısra: 5

Sabit ve sakin olmak.

Geçdi dilden karār qalmadı vāy
Gamzesi tīri qanuma girdi

2. karār:

Gazel 61

Mısra: 2

Rahat, huzur.

Yüzin gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karār u tākāt u hūş

3. karār:

Gazel 84

Mısra: 9

Sabit ve sakin olmak.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

karār id-:

1. karār ideliden:-eli, -den

Gazel 11

Mısra: 1

Sabit olmak.

İdeliden kara şaçunla karār
Qalmadı cān-ıla gönüilde karār

karār kal-:

1. **karār kalmadı:--dı-ma, -dı**

Gazel 11

Mısra: 2

Karar, rahat kalmak.

İdeliden kara saçuñla karār
Kalmadı cān-ıla gönüilde karār

karşu:

1. **karşumuzda:-muz, -da**

Gazel 107

Mısra: 1

Karşı, ön; göz önü.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luḫ eyle bīzār eyleme

2. **karşusına:-sı, -n, -a**

Gazel 126

Mısra: 5

Karşı; -e doğru.

Bülbül gül-i ter karşusına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināısı

3. **karşu:**

Kaside 2

Mısra: 7

Karşı, -e doğru.

Güle karşı bu maḫla‘ı bülbül
Mest ü ḫayrān olup oḫurdı hezār

kaş:

1. **kaşuñla:-uñ, -la**

Gazel 44

Mısra: 4

Kaş.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va ‘de-i cevr ü cefā kıılır

2. **kaşuña**:-u, -ñ, -a

Gazel 20

Mısra: 8

Kaş.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş kaşuña līk egri ĥaber

3. **kaşlaruñ**:-lar, -uñ

Gazel 70

Mısra: 1

Kaş.

Yā kaşlaruñ oķına ciğerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

4. **kaşuña**:-uñ, -a

Gazel 74

Mısra: 1

Kaş.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru ĥaber kim eyler ol egri ĥayāl

5. **kaşı**:-ı

Gazel 80

Mısra: 8

Kaş.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka ‘be kaşı mihrāb Edhem

6. **kaşuñı**:-uñ, -ı

Gazel 67

Mısra: 7
Kaş.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

kaşd:

1. **kaşdı:-ı**

Gazel 110

Mısra: 10

Amaç.

Dağı ḥiṣār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

kaşd it:-

1. **kaşd itdi:-di**

Gazel 17

Mısra: 6

(cana) kast etmek, saldırmak, niyetlenmek.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. **kaşd itdi:-di**

Gazel 108

Mısra: 1

Açıktan bir şeyi yapmaya niyetlenmek.

Yine kaşd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı gönül āh u figān eylemege

kaşd-ı cān id:-

1. **kaşd-ı cān ider:-er**

Gazel 24

Mısra: 8

(O kimse) canına kasd eder. Ölmeye niyetlenir.

Zülfüñe el şunan kıılır māye-i ‘ömri tārūmār
Diş bileyen tudağıña göz göre ıaşd-ı cān ider

ıaşd-ı dil ü cān:

1. ıaşd-ı dil ü cān:

Gazel 17

Mısra: 1

Gönle ve cana kast etmek.

‘Aşıkıaruñuñ ıanın her yaña revān eyler
Ol ħūnī gözūñ dāyim ıaşd-ı dil ü cān eyler

ıaşd-ı ğazā:

1. ıaşd-ı ğazā:

Kaside 2

Mısra: 36

Gazaya niyet.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa ıaşd-ı ğazā Muħammed-vār

ıaşşāb:

1. ıaşşāb:

Gazel 80

Mısra: 2

Kan dökücü.

Yüzüñ cennet lebūñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen ıaşşāb Edhem

ıassām-ı ezel:

1. ıassām-ı ezel:

Gazel 77

Mısra: 8

Ezelden kaderi taksim eden Allah.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevri
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Qassām-ı ezel

kaşuñ mihrābın:

1. kaşuñ mihrābına:-na

Gazel 25

Mısra: 3

(Sevgilinin) kaşının mihraba benzeyen kavisli yerine. - Sevgilinin kaşı kibleye benzetilmiştir. -

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

kaşuñ nūnı:

1. kaşuñ nūnı:

Gazel 6

Mısra: 1

Kaş. Arap alfabesindeki nun harfine benzeyen kaş.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

kaşuñ nūnın:

1. kaşuñ nūnın:

Gazel 26

Mısra: 15

(Sevgilinin) nun harfine benzeyen kaşını.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnın dehānuñ mīmin ey dost

2. kaşuñ nūnın:-ın

Gazel 35

Mısra: 3

(Sevgilinin) nun harfi gibi kavisli kaşı.

Melīh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

3. **kaşuñ nūnı:-ın**

Gazel 26

Mısra: **15**

(*Sevgilinin*) nun harfine benzeyen kaşını.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnı dehanuñ mīmin ey dost

kat' id-:

1. **kať iderseñ:-er, -señ**

Mesnevi 2

Mısra: **26**

Kesmek, son vermek.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kať iderseñ rüşveti devlet senüñ

k'āteş-i Mūsī:

1. **k'āteş-i mūsī:**

Kaside 2

Mısra: **4**

(*Ki*) Hz. Musa'nın ateşi.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

katı:

1. **katı:**

Gazel 88

Mısra: **7**

Çok, pek.

Meydān-ı 'ışık içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ oğların dile gönder Kayacuğum

kat' -ı recā it-:

1. **kaṭ' -i recā itmezem:** -mez, -em

Kaside 1

Mısra: **38**

Ümidi kesmek.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaṭ' -i recā

kātib-i defter:

1. **kātib-i defter:**

Gazel 88

Mısra: **4**

Defter katibi.

Qıl ḥaṭṭuñ aña kātib-i defter Qayacuğum
Hāl-i ruḥuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

katl-i 'āşık:

1. **kaṭl-i 'āşıkdan:** -dan

Kaside 2

Mısra: **21**

Aşık katli.

Qatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

katra:

1. **kaṭrayam:** -y, -am

Mesnevi 1

Mısra: **38**

Damla.

Kapuñdur bī-nihāyet baḥr-i mevvāc
Quluñ bir kaṭrayam sen baḥre muḥtāc

2. **kaṭraya:** -y, -a

Mesnevi 1

Mısra: **40**
Damla.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luḫfindan irür atraya cāy

kavī:

1. **avī:**

Mesnevi 3
Mısra: **28**
Çok.

anı sāı ol cām-ı Keyħusrevī
Ki ğamdan Şikeste za‘ıfem avī

kavī pādiŐāħ:

1. **avī pādiŐāħumuz:-umuz**

Gazel 59
Mısra: **3**
Kuvvetli padişah; sevgili; Allah.

avf itmezüz ki var avī pādiŐāħumuz
LeŐker za‘ıf ma‘reke pür dūŐmen oldu līk

kavl:

1. **avlini:-ini**

Gazel 2
Mısra: **3**
Lakırdı, söz.

Muḫribūñ avlini diñle mey ayađına el ur
ılmadın ğam āteŐinden bađruñı devrān kebāb

kavl ü arār:

1. **avl ü arār:**

Murabba 1

Mısra: 7
Söz birliği ederek sonuca bağlamak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan qavl ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

Kaya:

1. **Qayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 1

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Qayacuđum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Qayacuğum

2. **Qayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 2

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Qayacuđum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Qayacuğum

3. **Qayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 4

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Qıl hattıñ aña kātib-i defter Qayacuğum
Hāl-i ruđuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

4. **Qayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 6

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

5. **ayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 8

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Meydān-ı 'ışk içinde dil-āver geçer atı
Müjgānuñ oğların dile gönder ayacuęum

6. **ayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 10

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Başı zevāllü hāli mükedder ayacuğum
Taş işüğini yaşdanur ağşama dek güneş

7. **ayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 12

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Bağmaz yüzine kimse Gülistān oğumaz
Hüsnüñ kitābın ideli ezber ayacuęum

8. **ayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 14

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Hecrüñ řebinüñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubh-ı visālüñ oldı müyesser ayacuęum

9. **ayacuğum:**-cuğ, -um

Gazel 88

Mısra: 16

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

‘Ulvî olursa Çâkerî'nüñ çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker K̄ayacuğum

kayaya döy-:

1. **ķayaya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 8

Kaya gibi taşlara dayanmak.

Gönlüme cefâ taşın yiter ur
Dil sırça durur ķayaya döymez

ķayd-ı zencîr:

1. **ķayd-ı zencîre:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 4

Zincir bağı. - Saçın zinciri. -.

Ķayd-ı zencîre düşürdüñ dil-i dîvâneleri
Degicek ‘arîzuña zülfüñi mânend-i perî

ķâyil ol-:

1. **ķâyil oldum:-du, -m**

Muaşşer 1

Mısra: 15

Kabul etmek.

Her ne eyler iseñ it cân ile oldum ķâyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zâyil

2. **ķâyil olmazuz:-maz, -uz**

Gazel 103

Mısra: 5

Rıza göstermek.

Cevr ile öldürme ķâyil olmazuz bu āyîne
Bu mesel meşhürdur ķan ile ķânün eyleme

Kays:

1. Kays:

Gazel 120

Mısra: 4

Leyla ve Mecnun hikayesindeki Mecnun'un aşk müptelası olmadan önceki adı.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

kebāb:

1. kebāb:

Gazel 2

Mısra: 4

Ateşte alazlanarak veya kavrularak pişirilen her türlü nesne.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın gam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

kebāb it-:

1. kebāb itdi:-di

Gazel 57

Mısra: 9

Kalıp söz. Yakmak.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı 'ışkuñ gamı mihmānımız

kebkeb:

1. kebkebüñe:-üñ, -e

Gazel 109

Mısra: 6

Ayakkabının altına çakılan çivinin izi.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğıçün kebkebüñe

kec-rev:

1. **kec-rev:**

Gazel 101

Mısra: 9

Eğri giden, tuttuğu yol aykırı.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

keder:

1. **kederi:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 2

İç sıkıntısı, keder.

Dağıdur nīm niğehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

kefen:

1. **kefenine:-in, -e**

Gazel 114

Mısra: 9

Ölüye sarılan bez.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

2. **kefen:**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Ölüye sarılan bez.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerīmā rahmet eyle gey buñaldum

kem:

1. **keme:-e**

Gazel 101

Mısra: 10

Kötü kimse.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hâ döner Çâkerî'ye deyn virür kām keme

2. **kemdür:-dür**

Gazel 103

Mısra: 8

Eksik.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruḥ sîmîn-zeḩan la'îlîn-dehân

3. **kem:**

Gazel 40

Mısra: 8

Eksik, noksan.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırāḩũnda ğussam beñüm kem degüldür

4. **kem:**

Gazel 41

Mısra: 2

Eksik, az.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zîrâ ki ehl-i derde luḩfi da kem degüldür

5. **kem:**

Gazel 41

Mısra: 6

Eksik, az.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim aharı da kem degüldür

kemāl:

1. kemāl:

Gazel 74

Mısra: **10**

15.yy divan airi.

ākerī her kim nazār iderse i' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taayyülde Kemāl

2. kemāli:--i

Gazel 11

Mısra: **9**

Eksiksizlik, mükemmellik.

Sözde kemāli bulı gör ākerī
'Ömr gidüp ala sözüñ yādigār

3. kemālüñe:-üñ, -e

Gazel 106

Mısra: **9**

Olgunluk.

Aferīn ākerī kemālüñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

kemāl artur-:

1. kemāl arturur:-urur

Gazel 43

Mısra: **2**

Olgunluk, bir şeyin bütüñ cüzlerinin yarlı yerinde ve tam olmasıdır. İnsanın beeri noksanlardan nefsini temizlemesi.

un ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet baılar kemāl arturur

kemāl ehlin:

1. kemāl ehline:-i, -ne

Gazel 75

Mısra: 4

İlim, irfan sahibi. - Olgun insan -.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

kemāl-i dil-ber:

1. kemāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 8

Gönül alan sevgilinin olgunluğu.

Redd itdi raķīb-i nāķış dost
Aḥsente zihī kemāl-i dil-ber

kemān:

1. kemān:

Gazel 63

Mısra: 3

Yay; kaş.

Çarḥ-ı felek kemān u ḥavādisdür oķları
Derdā ki ādem oğları miskīn nişān imiş

kemān ebrū:

1. kemān ebrūnā:-nā

Gazel 67

Mısra: 3

Keman kaşlar.

Tīr-i ğamzeñden senüñ ḥod bilürem taķşīr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrūnā baḥtumdur beni

kemān id-:

1. kemān ider:-er

Gazel 24

Mısra: 1

(Aşık) yay gibi yapar, eğer. - Aşığın beli kemana döner.-.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemān ider

Tîr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

kemān u tîr:

1. kemān u tîr:--ile

Gazel 34

Mısra: 6

Yay ve ok. - Sevgilinin kaş ve kirpikleri, yay ve oka benzetilmiştir. -.

Hālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün

Durmuş kemān u tîr ile dāyim hāvaledür

kemān-ebrū:

1. kemān-ebrū:

Gazel 72

Mısra: 1

Keman kaş.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lî vü nişfun lek

Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sîneme nāvek

2. kemān-ebrūyı:-yı

Gazel 108

Mısra: 7

Keman kaşlı.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege

Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oğın

kemend-i şayd-ı Behrām:

1. kemend-i şayd-ı behrām'ı:-ı

Gazel 25

Mısra: 7

(İran hükümdarlarından) Behram'ın avlanırken kullandığı kementi.

Ço kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

kemend-i zülfi belāsi:

1. kemend-i zülfi belāsına:-sı, -n, -a

Gazel 22

Mısra: 9

Saçın kemendinin, zincirinin belası.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

kemer:

1. kemeri:-ı

Gazel 9

Mısra: 4

Bele takılan kuşak, kemeri.

Beñzer ki mürīd oldı haṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırқа geyer mūr belinde kemeri var

kemer kıl-:

1. kemer kıl:

Tahmis 1

Mısra: 12

Kemer olarak takmak; bükmek.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıl
Miyān-ı cāna bu pendı kemer kıl

kenār:

1. kenār:

Kaside 2

Mısra: 62

Kenar, son.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

kendü:

1. kendüñe:-ñe

Gazel 107

Mısra: 1

Kendi.

Karşumuzda it raķībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luţf eyle bīzār eyleme

2. kendümi:-m, -i

Tedis 1

Mısra: 27

Kendi.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencīr-i ser-i zülf-i siyekāram ben

3. kendüden:-den

Tahmis 1

Mısra: 5

Kendi, zati.

Kişiye kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

kerāmet bağısla-:

1. kerāmet bağışlar:-r

Gazel 43

Mısra: 2

Allah'ın veli kullarından sadır olan olağanüstü hal ve söz. Allah'ın subhanehu ve

teâlâ sevdiği kullarına ikramda bulunması, alışılmışın dışında hâlleri onların eliyle icra edip onları desteklemesidir .

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

kerem:

1. keremdür:-dür

Gazel 26

Mısra: **14**

Lutuftur, cömertliktir.

Eğerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünkim kerīm işi keremdür

2. keremi:-i

Gazel 59

Mısra: **12**

Lütuf, iyilik.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

kerem dur-:

1. kerem durur:-durur

Gazel 53

Mısra: **8**

İyilik, ihsan.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

kerem it-:

1. kerem it:

Gazel 127

Mısra: **6**

Lutf etmek, iyilikte bulunmak.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

2. kerem it:

Gazel 46

Mısra: 3

İyilikte bulunmak, lütfetmek .

Ḥāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcaḳ kūy-ı nigāra kerem it

kerem kıı-:

1. kerem kıı:

Gazel 79

Mısra: 1

İyilik etmek.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıı kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ḡam

kerem-i ‘afv:

1. kerem-i ‘afvüñıla:-uñ, -ıla

Tedis 1

Mısra: 10

Baḡışlama.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvüñıla eyle baña luḡf u ‘aḡā

kerīm:

1. kerīm:

Gazel 59

Mısra: 9

Cömert olan yaratıcı, Allah.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoḡ ise cürm ü günāhumuz

2. **kerĩmsin:-sin**

Gazel 27

Mısra: 3

Kerem sahibi, cömert.

Sen bir Kerĩmsin kim luřfuñ ĥisāba gelmez
Ben dağı bir ĥabĩsem k'ĩřũm gũcũm riyādur

kerĩm işi:

1. **kerĩm işi:-i**

Gazel 26

Mısra: 14

Cömert olanların işi.

Egerçi yāra yarar ĥıdmetũm yok
Ne gam çũnkim kerĩm işi keremdũr

kerĩmā:

1. **kerĩmā:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Ey kerem sahibi.

Kefen boynuma řakũp saña geldũm
Kerĩmā raĥmet eyle gey buñaldum

kes-:

1. **kesũk:-ũk**

Gazel 69

Mısra: 13

Kesmek; baş eğmek.

Meyĥāne şapusında kesũk baş gũrũseñ
Sen dime ki ma'lũm degũl nisbeti anuñ

2. kes:

Gazel 104

Mısra: 4

Kesmek.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

3. kesilsün:-il, -sün

Gazel 104

Mısra: 4

Kesilmek; durdurmak.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

4. kes:

Gazel 111

Mısra: 5

Kesmek, sonlandırmak.

Cām-ı Cem şun sākiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

kesb-i kemāl:

1. kesb-i kemāl:

Gazel 75

Mısra: 4

Olgunlaşmak.

Cihānda cān gibi cānum 'azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

keşf ü kerāmāt:

1. keşf ü kerāmāt:

Gazel 5

Mısra: 2

Keşif ve keramet.

Dir iken şūr-ı ‘ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

keşf-i esrār:

1. **keşf-i esrār:**

Gazel 107

Mısra: **6**

Sırları keşfetmek, ortaya çıkarmak.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

kesil-:

1. **kesildi:-di**

Kıt'a 1

Mısra: **11**

Kesilmek; vermekten vazgeçmek.

Ḥasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

kes-:

1. **kesmez iseñ:-mez, -ise, -ñ**

Mesnevi 2

Mısra: **23**

Bırakmak, vazgeçmek.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tıtmaz nizām

kesük başdan:

1. **kesük başdan:-dan**

Gazel 83

Mısra: **10**

Kesik baş; ölmüş kişi.

Sorarsañ Çäkerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmış rāhı gördüm

kethudā:

1. **kethudā:**

Kaside 1

Mısra: **40**

Kahya.

Çanğı sā'il kim çapuñdan raħm umar
Ne çapucuñ redd ider ne kethudā

kevākib-i seyyār:

1. **kevākib-i seyyār:**

Kaside 2

Mısra: **34**

Gezenler.

Leşkerüñdür kevākib-i seyyār
Tal'atüñ āfītāb-ı devletdür

kevkeb:

1. **kevkebüñe:-üñ, -e**

Gazel 109

Mısra: **8**

Yıldız.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruħı
Ne hüküm var senüñ ey çarħ-ı felek kevkebüñe

kevser:

1. **kevser:**

Gazel 21

Mısra: **6**

Cennette bir nehir ismi.

Bir adeh Şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. **kevser:**

Gazel 41

Mısra: 3

Cennette bir nehir ismi.

Kevser lebüñe Őöyle reŐk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

3. **kevser'i:-i**

Gazel 121

Mısra: 6

Kevser(a.i.). Cennette bir havuzun adı.

Bir perī sevdüm beşer Şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

key:

1. **key:**

Gazel 133

Mısra: 6

Yüksek makamlı anlamında olup eski İran Őahlarının unvanıdır.

Yaķasın āk idüp gül bülbül eydür
Ķanı Destān ile KeyĶusrev ü Key

k'ey:

1. **k'ey:**

Gazel 68

Mısra: 1

Ki ey.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki ĶoŐ merdāne varduñ

Keyhusrev:

1. Keyhusrev:

Gazel 133

Mısra: 6

Keykavus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.

Yağasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

ki:

1. ki:

Gazel 30

Mısra: 4

Ki bağlacı.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

2. ki:

Gazel 34

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

3. ki:

Gazel 34

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

4. ki:

Gazel 35

Mısra: 6
Ki bağlacı.

Nigārā ḥadden aşurma cefâyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardır

5. ki:

Gazel 35
Mısra: 10
Ki bağlacı.

İgen cevr itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardır

6. ki:

Gazel 36
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Her kaṅğı müneccim ki tutar t̄ali' üñi dir
Allāh bilür ḥüsn iline ḥān olacaḳdur

7. ki:

Gazel 37
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Vefā-yı 'ömrden ḥāşıl hemīndür
Ki dildārum benümle hem-nişīndür

8. ki:

Gazel 37
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen ḥuld-i berīndür

9. ki:

Gazel 37

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Gazelde dür dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

10. ki:

Gazel 38

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdır
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdır

11. ki:

Gazel 38

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki gönül murgı dāmıdır

12. ki:

Gazel 40

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Gam-ı işkıla her ki hurrem degüldür
Güni yoķdur anuñ ki mātem degüldür

13. ki:

Gazel 40

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferīřte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

14. ki:

Gazel 41

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beřerden sūret degül ki zırā

15. ki:

Gazel 42

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Sun bāde ki gönli Çākerī'nüñ
Bī-şohbet-i yār hoş degüldür

16. ki:

Gazel 43

Mısra: 1

Ki bağlacı.

şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

17. ki:

Gazel 44

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütıyā kıılır

18. ki:

Gazel 44

Mısra: 7
Ki bağlacı.

Anlar ki şâyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

19. ki:
Gazel 45
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cãn işbu haberden açılır

20. ki:
Gazel 45
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

21. ki:
Gazel 47
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Bağş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol hişşe-i ğâyıb durur

22. ki:
Gazel 49
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Hüsn ki saña yār iken vefā kııl
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

23. ki:

Gazel 50

Mısra: 4

Ki bağlacı.

‘Işık odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgımaz

24. ki:

Gazel 52

Mısra: 6

Ki bağlacı.

‘Işkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebep olmaz

25. ki:

Gazel 53

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Piyāle al ele sākī ki dem geķer ķalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geķer ķalmaz

26. ki:

Gazel 53

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Cem aldugınca ele cāmı muķrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geķer ķalmaz

27. ki:

Gazel 54

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

28. ki:

Gazel 54

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Sadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

29. ki:

Gazel 55

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

30. ki:

Gazel 55

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Getür sākī mey-i şāfi ki huşyār
Şafā-yı şoḥbet-i mestānı bilmez

31. ki:

Gazel 56

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Sākıyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

32. ki:

Gazel 59

Mısra: 4
Ki bağlacı.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za'if ma'reke pür düşmen oldu lîk

33. ki:
Gazel 63
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

34. ki:
Gazel 63
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ḥāḫ oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

35. ki:
Gazel 63
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Gördüm düşümde hātif-ı ğaybī nidā kıllur
Mey nüş kıll ki raḥmet-i ḫāḫ bī-kerān imiş

36. ki:
Gazel 64
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Naşīḫat itme yūri Çākerī'ye sen nāşīḫ
Ki pend-i nāşīḫ olur mest öginde nā-mesmū'

37. ki:

Gazel 66

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

38. ki:

Gazel 66

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Beni garķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr ḥaṭuñ ṭuta elüm

39. ki:

Gazel 68

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki ḥoş merdāne varduñ

40. ki:

Gazel 68

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser ṭop idecek meydāna varduñ

41. ki:

Gazel 68

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

42. **ki:**

Gazel 69

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Bildüñ ki Şuçından yoğ-imiş kimse müselleme
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

43. **ki:**

Gazel 69

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Meyḥāne ḳapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lüm degül nisbeti anuñ

44. **ki:**

Gazel 69

Mısra: 20

Ki bağlacı.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki ḳıla nüş gider ḥürmeti anuñ

45. **ki:**

Gazel 70

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla ḳāre yok
Baḥr ol gözüm ki dil Şadefinde güher gerek

46. **ki:**

Gazel 72

Mısra: 2
Ki bağlacı.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sīneme nāvek

47. ki:
Gazel 73
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

48. ki:
Gazel 79
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Yildügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

49. ki:
Gazel 84
Mısra: 9
Ki bağlacı.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetedüm

50. ki:
Gazel 84
Mısra: 13
Ki bağlacı.

Ne cān ki Çākerī şī'rin oķırsa ḥurrem olur
'Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

51. ki:

Gazel 85

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetedüm

52. ki:

Gazel 85

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Çemende gül ki zümüröd serīrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

53. ki:

Gazel 85

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

54. ki:

Gazel 88

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ḳıl hattıñ aña kātib-i defter Ḳayacuğum
Ḥāl-i ruḥuñ ki Rüm-ili beglerbegisidür

55. ki:

Gazel 97

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

56. ki:

Gazel 97

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıđvān bulursın

57. ki:

Gazel 100

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyđusrev

58. ki:

Gazel 104

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

59. ki:

Gazel 109

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Sensin ol gevher-i pākize ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn gabgabuşa

60. ki:

Gazel 110

Mısra: 2
Ki bağlacı.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahâr ile
Şād ol gönül ki def^e olur ğam bahâr ile

61. ki:
Gazel 110
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Sākī bahâr mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki kılmaya ‘âlem bahâr ile

62. ki:
Gazel 114
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Gönlüm çekerse ‘ışk meyinden melâmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alâmeti

63. ki:
Gazel 115
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyâmı daħı
Mest olup unudalum fikr-i ser-encâmı daħı

64. ki:
Gazel 116
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raħm eyle elüm tut ki beni pāya düşürdi

65. ki:

Gazel 117

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Da'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

66. ki:

Gazel 118

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Yaraşur şî'r-i Çākerī ki şehā
Şu'arānuñ müdām ola virdi

67. ki:

Gazel 122

Mısra: 6

Ki bağlacı.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

68. ki:

Gazel 123

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Şāh luḫfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

69. ki:

Gazel 126

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daği yok ğayr ğidâsı

70. ki:

Gazel 126

Mısra: 12

Ki bağlacı.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyâsı
Anca daği sultân u gedâ üstine gerdün

71. ki:

Gazel 126

Mısra: 20

Ki bağlacı.

Râhat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadâsı

72. ki:

Gazel 129

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bağâsuz olduğın bildi mi lâle
Ki yakmış âteş-i fûrkat içini

73. ki:

Gazel 129

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Ki şîşeyle çıkara erba'ini
Şarâb ol dem olur ey şûfî şâfi

74. ki:

Gazel 129

Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten ʔolmuş ola āsitīni

75. **ki:**
Gazel 130
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

76. **ki:**
Gazel 130
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

77. **ki:**
Gazel 130
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

78. **ki:**
Gazel 133
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Bahār eyyāmıdur şun sākīyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin ʔayy

79. ki:

Gazel 133

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş gam zehrine tiryākdür mey

80. ki:

Gazel 133

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Du'ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Sahāvetde ki oldur Hatem-i Tayy

81. ki:

Kaside 2

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

82. ki:

Kaside 2

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Bāde-i bī-humārı sākī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü gubār

83. ki:

Kaside 2

Mısra: 30

Ki bağlacı.

La'lden gül tabak tutar pür-nür
Ki şehüñ ayağına ide nişār

84. ki:

Kaside 2

Mısra: 31

Ki bağlacı.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

85. ki:

Kaside 2

Mısra: 37

Ki bağlacı.

Ne 'aceb murğ olur oñuñ ki aña
Cān-ı a'dā olur hemīşe şikār

86. ki:

Kaside 2

Mısra: 43

Ki bağlacı.

Tiğ-ı tizüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

87. ki:

Kaside 2

Mısra: 50

Ki bağlacı.

Şāhsañ halka Hālık'a kulsın
Kulluğ eyle ki kıldı yokdan var

88. ki:

Kaside 2

Mısra: **53**

Ki bağlacı.

Ƙanı anlar ki halk dirleridi
Fāli mes'ūd tāli' i muhtār

89. **ki:**

Kaside 2

Mısra: **62**

Ki bağlacı.

Çākeri gel du'ā-yı devlet kı
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenār

90. **ki:**

Mesnevi 1

Mısra: **16**

Ki bağlacı.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

91. **ki:**

Mesnevi 1

Mısra: **18**

Ki bağlacı.

Zihī kudret zihī şun'-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gūlzār

92. **ki:**

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Ki bağlacı.

Anuñ Haqqı ki Qur'an'a emīndür
Emānetdār-ı Rabbü'l-'ālemīn'dür

93. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 36

Ki bağlacı.

Bilürem bende yokdur ol liyâkat
Ki diyem Çâkerî'ye kıl şefâ'at

94. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 26

Ki bağlacı.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvâr
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahâr

95. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 28

Ki bağlacı.

Çanı sâkî ol câm-ı Keyhusrevî
Ki ğamdan şikeste za'îfem çavî

96. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Ki bağlacı.

Çanı sâkî ol reng-i bâde-'abîr
Ki çandan virür reng dihçân-ı pîr

97. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Ki bağlacı.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

98. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Ki bağlacı.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir abbe degmez sarāy-ı cihān

99. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 42

Ki bağlacı.

Şu menzil durur bu cihān-ı arāb
Ki urıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

100. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Muđannī alısın yine erđanūn
Ki dilden gide fikr-i dūnyā-yı dūn

101. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 10

Ki bağlacı.

İçilsün yine āb-ı endīše-sūz
Ki ger řir ierse olur bīše-sūz

102. ki:

Mesnevi 3

Mısra: **12**
Ki bağlacı.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

103. **ki:**
Mesnevi 3
Mısra: **18**
Ki bağlacı.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

104. **ki:**
Mesnevi 3
Mısra: **20**
Ki bağlacı.

Çanı sāķī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

105. **ki:**
Mesnevi 3
Mısra: **22**
Ki bağlacı.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

106. **ki:**
Tahmis 1
Mısra: **10**
Ki bağlacı.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

107. **ki:**

Tahmis 1

Mısra: **15**

Ki bağlacı.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

108. **ki:**

Tahmis 2

Mısra: **1**

Ki bağlacı.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya 'nī gül ruħlaruña bülbül-i gūyādur bu

109. **ki:**

Gazel 93

Mısra: **3**

Ki bağlacı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Qazā'dan

110. **ki:**

Gazel 114

Mısra: **9**

Bağlama edatı.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

111. **ki:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Ki bağlacı.

Dil gül yañağınıñ 'araxın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

112. **ki:**

Gazel 4

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruđuñda
Mu'ayyendür ki kıaddüñdür kıyāmet

113. **ki:**

Gazel 5

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Tevakııf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākı ki fi't-te' hıri āfāt

114. **ki:**

Gazel 7

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bı-dād

115. **ki:**

Gazel 7

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hāřıl
Ki ider her biri bıñ dürlü nā-řād

116. **ki:**

Gazel 8

Mısra: 1
Ki bağlacı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāberi var
Sultān-ı dü kevn oldu sa'ādetlü seri var

117. **ki:**
Gazel 9
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

118. **ki:**
Gazel 9
Mısra: 3
Ki bağlacı.

Beñzer ki mürīd oldu ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırka geyer mūr belinde kemeri var

119. **ki:**
Gazel 13
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

120. **ki:**
Gazel 13
Mısra: 4
Ki bağlacı.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

121. **ki:**

Gazel 13

Mısra: 10

Ki bağlacı.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

122. **ki:**

Gazel 13

Mısra: 11

Bağlama edatı.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

123. **ki:**

Gazel 14

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Gamından ḥasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ḥālūñ niçedür miskīn dimezler

124. **ki:**

Gazel 15

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaşışi
Virür varın biliş ü yada dirler

125. **ki:**

Gazel 16

Mısra: 8

Zira.

Boynı bağlu ul itdi ħurřıdi
Ki şu 'āi durur resen derler

126. **ki:**

Gazel 20

Mısra: **10**

Ki bağlacı.

'Āřıkuñ anda ki varsa yūzi řuyıyla gider
ākeri kūyuña her dem gōzi yařıyla varur

127. **ki:**

Gazel 21

Mısra: **4**

Ki bağlacı.

Cām-ı řāfi ki devr-i gūl de geer
Rūze gitdi getür berü sākı

128. **ki:**

Gazel 21

Mısra: **6**

Ki bağlacı.

Bir adeħ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perı-rūyuñ

129. **ki:**

Gazel 21

Mısra: **8**

Zira.

Ki Ĥaķuñ luğı ħāř u 'āmā irer
Rind ile řūfi raĥmet umsa n'ola

130. **ki:**

Gazel 22

Mısra: 1
Ki bağlacı.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

131. **ki:**
Gazel 22
Mısra: 4
Ki bağlacı.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şaқın

132. **ki:**
Gazel 26
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Elif қaddiyle görse ağızı mīmin
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

133. **ki:**
Gazel 8
Mısra: 3
Ki bağlacı.

Ḥāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her қul ki қabūl eyledi ol şāh ceddin

134. **ki:**
Gazel 17
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

135. **ki:**

Gazel 18

Mısra: **8**

Ki bağlacı.

‘İşk ehli defterinde bu haţ yazılı durur
Her kim ki bâde nüş ide gamdan rehâ düşer

136. **ki:**

Gazel 18

Mısra: **10**

Ki bağlacı.

Şabr it firâk-ı yâra vü âh itme Çâkerî
Tağdîre kı l havâle ki senden rızâ düşer

137. **ki:**

Gazel 28

Mısra: **9**

Ki bağlacı.

Şi‘r-i Kemâl'den el çek sen Çâkerî ki sulţân
İhsânı aña eyler k'anuß zebânı yoğdur

138. **ki:**

Gazel 29

Mısra: **10**

Ki bağlacı.

‘Aceb mi Çâkerî derdüñde ölse
Ki ‘âşık derdinuß dermânı yokdur

139. **ki:**

Gazel 32

Mısra: **1**

Ki bağlacı.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-baḥş ab-ı hayvāndur

140. **ki:**

Gazel 32

Mısra: 4

Ki baḡlacı.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ḡandāndur

141. **ki:**

Gazel 32

Mısra: 10

Ki baḡlacı.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā‘ya ki ḡatm-i devrāndur

142. **ki:**

Gazel 53

Mısra: 6

Zira.

Cihānda māl-ile faḡr eyleyen gönül ele al
Ki maḡzen-i zer ü genc ü direm geçer ḡalmaz

143. **ki:**

Gazel 55

Mısra: 6

Ki; göre.

Raḡıbe okusa ḡüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma‘nī-i Qur‘ān‘ı bilmez

144. **ki:**

Gazel 15

Mısra: 6

Ki; aksi takdirde.

Oturmaz taht-ı zulme şah-ı 'ādil
Ki virür mülk ü təcın bāda dirler

145. **ki:**

Gazel 41

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Ger cām-ı gam şunarsa dil-dār gam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfi da kem degüldür

146. **ki:**

Gazel 17

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki figān [eyler]

147. **ki:**

Gazel 32

Mısra: 3

Bağlama edatı.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ḥandāndur

ki dāyim:

1. **ki dāyim:**

Gazel 25

Mısra: 1

Ki daima.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaçdı cān u serdedür
Çeşm-i maḥmūruñ ki dāyim fikri şūr u şerdedür

ki-anuñ:

1. ki-anuñ:

Gazel 30

Mısra: **6**

Ki onun.

Raḳīb için göñül terk itme yāri
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

k'ıçer:

1. k'ıçer:

Gazel 15

Mısra: **1**

Ki içer, (temiz yüzlü olan kimse) ki içer. İçmek fiili ki bağlacı ile birleşik şekilli kullanılmıştır.

Ne yalıñ yüzlü k'ıçer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

kıl-:

1. kıl:

Gazel 82

Mısra: **5**

Etmek/yapmak.

Faḳr elinden ḥalāş kıl yā Rab
Kıllet-i rüzgārı çok gördüm

2. kılmadın:-madın

Gazel 2

Mısra: **4**

"Etmek", "yapmak" anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır.

Muṭribūñ ḳavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

3. **qılır:--ur**

Gazel 11

Mısra: 4

Yapmak, etmek.

Gül yüzüñi yād idüp ey ğonca-leb
Bülbül-i dil nāle qılır şad hezār

4. **qılır:-ur**

Gazel 12

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Nāle vü zārī qılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

5. **qılır:-ur**

Gazel 69

Mısra: 6

Farz etmek, kabul etmek.

Firdevs degül fāsıq u mücrim yeri līkin
Küstāḥ qılır bunları bir āyeti anuñ

6. **qılmazsañ:-maz, -sa, -ñ**

Gazel 71

Mısra: 5

Yapmak, etmek.

Çeng-i ğamdan cān girībānını qılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiġān itsem gerek

7. **qılma:-ma**

Gazel 72

Mısra: 3

Yapmak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılama dil ü cānı
Utar senden gözünüñ Ka' beteyni cev atar yek yek

8. **kıldı:-dı**

Gazel 72

Mısra: 5

Etmek; söylemek.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kıştını biçmek
Naşīḥat şöyle kıldı mey-fürüşüñ zikri ḥayr olsun

9. **kıldı:-dı**

Gazel 78

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Ey yanağıñ ḥuld ü la'lüñ selsebīl
Selsebīlüñ kıldı kıanımı sebīl

10. **kılam:-am**

Gazel 81

Mısra: 1

Yapmak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın ne zāre kılam

11. **kılam:-am**

Gazel 81

Mısra: 2

Yapmak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın ne zāre kılam

12. **kılam:-am**

Gazel 81

Mısra: **10**

Yapmak; başlamak.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-hāra kılam

13. **kıldı:-dı**

Gazel 84

Mısra: **9**

Yapmak; yerleşmek.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karar
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

14. **kıl:**

Gazel 88

Mısra: **4**

Yapmak.

Ƙıl hattıñ aña kātib-i defter Ƙayacuğum
Hāl-i ruħuñ ki Rüm-ili beglerbegisidür

15. **kıl:**

Gazel 89

Mısra: **5**

Olmak.

Mısr-ı hüsñüñ Yūsufısın ‘adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsñ

16. **kılmağ:-mağ**

Gazel 90

Mısra: **5**

Etmek.

Aşüfte kılmağ için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

17. **kıldı:-dı**

Gazel 119

Mısra: **7**

Yapmak.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî

Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

18. **kılırsın:-ur, -sın**

Mesnevi 1

Mısra: **11**

Yapmak, etmek.

Çemenden nergis-i şehlä kılırsın

Duĥândan günbed-i ĥâdrâ kılırsın

19. **kılırsın:-ur, -sın**

Mesnevi 1

Mısra: **12**

Yapmak, etmek.

Çemenden nergis-i şehlä kılırsın

Duĥândan günbed-i ĥâdrâ kılırsın

20. **kılduñ:-du, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: **18**

Yapmak, etmek.

Zihî kudret zihî şun '-ı cihândâr

Ki kılduñ âteş-i süzânı gülzâr

21. **kılam:-am**

Mesnevi 1

Mısra: **23**

Yapmak; söylemek.

Bilürin ul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

22. **ılsa**:-sa

Kaside 2

Mısra: **36**

Etmek.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
ılsa aşd-ı ğazā Muħammed-vār

23. **ılma**:-ma

Muaşşer 1

Mısra: **42**

Etmemek, yapmamak.

İtme ağyār ile şoħbet şaın ey meh tenhā
ılma cevr ü siteme bende-yi nā-arı sezā

24. **ılmaz**:-maz

Gazel 54

Mısra: **8**

Yapmak, etmek.

Ki arı devrini göñlüñce dā'imā ılmaz
Şadā-yı eng ile gülşende bāde nūş it kim

25. **ılmaz**:-maz

Gazel 54

Mısra: **10**

Etmek, yapmak.

Yoluñda her ki vire ākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā ılmaz

26. **ılurdu**:-ur, -dı

Gazel 64

Mısra: 8
Etmek, yapmak.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

27. **kılam:**-*am*

Gazel 81

Mısra: 8

Yapmak, etmek.

Hayr ü şer çünki cümle Hağdandır
Töhmeti nice rüzgāra kılam

kıl:

1. **kılor:**--*ur*

Gazel 3

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Dil gül yañağınıñ ‘arağın derd-i ser kılor
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

2. **kılda:**-*da*

Gazel 106

Mısra: 8

Kıl, saç teli .

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

kıl havāle:

1. **kıl havāle:**

Gazel 18

Mısra: 10

Bir şeyin yapılmasını Allah'a bırakmak ya da bir kimseye bırakmak.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

ḳıl u ḳāl artur-:

1. **ḳıl u ḳāl arturur:-ur, -ur**

Gazel 43

Mısra: 4

Dedikoduyu artırmak.

Hemān yok yere ḳıl u ḳāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

ḳıl u ḳāl:

1. **ḳıl u ḳāl:-i**

Gazel 19

Mısra: 9

Söylenti.

Ḳo Çakerī gayrı ḳıl u ḳālī
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

ḳillet-i rūzgār:

1. **ḳillet-i rūzgārı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 6

Kıtlık, yokluk zamanı.

Faḳr elinden ḫalāş ḳıl yā Rab
Ḳillet-i rūzgārı çok gördüm

kim:

1. **kim:**

Gazel 15

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. kim:

Gazel 33

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

3. kim:

Gazel 34

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey ‘ilm-i ‘ışka t̄alib olan kişi gel oқи
Bu fenn-i şi‘ri ‘ışkda kim hoş risāledür

4. kim:

Gazel 36

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Alem yüzi gülzār ile ḥandān olacaқdur
Ol demde kim içmezse peşimān olacaқdur

5. kim:

Gazel 36

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaқdur

6. kim:

Gazel 38

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdır

7. kim:

Gazel 38

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nāmıdır
Esbâb-ı dünyevî seni magrûr kılmasun

8. kim:

Gazel 39

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gerçi kim gül bülbülüñ maħbûbı vü dildârıdır
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bāzârıdır

9. kim:

Gazel 41

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Meydür murâd olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nâ durur beşerden sûret degül ki zîrâ

10. kim:

Gazel 42

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gönlünde hayâl-i haţtın itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

11. **kim:**

Gazel 48

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Hākdan selīs nazm u belāgat 'aṭā durur

12. **kim:**

Gazel 50

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Peyker-i hākden güzer kııl kim
Ma'nī-i rūḥ peykere şıgmaz

13. **kim:**

Gazel 50

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şol kadar cān u dil ṭolupdur kim
Şāne zūlf-i mu'anbere şıgmaz

14. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışık-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

15. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

16. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

17. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

18. **kim:**

Gazel 52

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey 'āşık-ı bī-dil

19. **kim:**

Gazel 52

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

20. **kim:**

Gazel 54

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ki çarh devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

21. **kim:**

Gazel 56

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bī-dirīg urur teraḥḥum çarh-ı ğaddār eylemez
Çırra olma 'ömre kim tīğ-i helākı her nefes

22. **kim:**

Gazel 59

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berç-i āhumuz

23. **kim:**

Gazel 60

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henüz

24. **kim:**

Gazel 60

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim var sende daḥı riyādan nişān henüz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

25. **kim:**

Gazel 60

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ḳaddüñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

26. **kim:**

Gazel 62

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

27. **kim:**

Gazel 64

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çemende şevḳ ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

28. **kim:**

Gazel 65

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i ‘ışḳ
Çākerī cām-ı ‘ışḳ nūş it kim

29. **kim:**

Gazel 66

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

30. **kim:**

Gazel 67

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

31. **kim:**

Gazel 69

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dilden hele ben pīr-i muğān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

32. **kim:**

Gazel 69

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getir nūş idelüm kim

33. **kim:**

Gazel 71

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceκ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

34. **kim:**

Gazel 72

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

35. **kim:**

Gazel 72

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

36. **kim:**

Gazel 73

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raķībi koma kim

37. **kim:**

Gazel 74

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toĝru haber kim eyler ol egri hayāl

38. **kim:**

Gazel 76

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘İnfī ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haţtı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

39. **kim:**

Gazel 77

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ aqçe qara gün için dinür vardur mesel

40. **kim:**

Gazel 77

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

41. **kim:**

Gazel 79

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

42. **kim:**

Gazel 81

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

43. **kim:**

Gazel 81

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

44. **kim:**

Gazel 83

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

45. **kim:**

Gazel 85

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzetedüm

46. **kim:**

Gazel 85

Mısra: 17

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetedüm

47. **kim:**

Gazel 89

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskīn kim ola ḥayrān-ı ḥüsn

48. **kim:**

Gazel 91

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çarh gönlünce dönerse doğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

49. **kim:**

Gazel 91

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu H̄usrev bağrına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

50. **kim:**

Gazel 94

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Oқыyan Çākerī şī'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

51. **kim:**

Gazel 96

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Қаған kim tīr-i ġamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

52. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yolında bir göñül güm kıll kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

53. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermân bulursın

54. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hakîkat rahmet-i Raḥmân bulursın
Taleb kılmazsızın dermân bulursın

55. **kim:**

Gazel 99

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yâ Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥâlüm
Kim her dem ider 'işkyıla beni dige-gün

56. **kim:**

Gazel 103

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Āfitâb-ı ḥüsne maḡrūr olma kim vardur zevâl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

57. **kim:**

Gazel 104

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çeşmüñle kulağüñ ‘acebâ cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

58. **kim:**

Gazel 105

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gözüm her nakş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

59. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Aşık öldürdügin dimeñ baña kim
Korkaram kalmaya gamı dilde

60. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

61. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

62. **kim:**

Gazel 108

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revân eylemege

63. kim:

Gazel 108

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrüyı gör kim yine müjgānı oqın

64. kim:

Gazel 109

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı qoma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

65. kim:

Gazel 110

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan halās olur dil-i ādem bahār ile

66. kim:

Gazel 111

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

67. **kim:**

Gazel 113

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sebaķat rahmeti 'alā ğayabī
Cürm için ħavf itme kim didi Hāk

68. **kim:**

Gazel 116

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

69. **kim:**

Gazel 116

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavğāya düşürdi

70. **kim:**

Gazel 121

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

71. **kim:**

Gazel 123

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

72. **kim:**

Gazel 123

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

73. **kim:**

Gazel 124

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kıllur şehlā gözi

74. **kim:**

Gazel 124

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daħi yegdür özi

75. **kim:**

Gazel 124

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ağzı vaşfin Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıllur sözi

76. **kim:**

Gazel 126

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

77. kim:

Gazel 126

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğidāsı

78. kim:

Gazel 127

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Hacetinden utanur çıkmāğa deyrüñ şanemi

79. kim:

Gazel 129

Mısra: 13

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz ḥalkı feryād u enīni

80. kim:

Gazel 131

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yine bir meh-liḳā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

81. **kim:**

Gazel 132

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oğ hey

82. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz ḳalısar enbiyā

83. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

84. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

85. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 21

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ben seni sa'y eylerem kim Hax didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

86. **kim:**

Kaside 1

Mısra: **32**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

87. **kim:**

Kaside 2

Mısra: **15**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

İşık maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

88. **kim:**

Kaside 2

Mısra: **19**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

89. **kim:**

Kaside 2

Mısra: **24**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Seni bir kez gören ḳalur ḥayrān
Vāy aña kim nazar ḳıla tekrār

90. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 51

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

91. **kim:**

Mesnevi 1

Mısra: 23

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bilürin Kūl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

92. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı 'ışk
Kim dilünden maḥzen-i esrār-ı 'ışk

93. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsün eyler 'ayān

94. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı gönca cāmesin kılmaya çāk

95. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: **8**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hâtemin kim dīv alur

96. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: **15**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bir vezîrûñ kim t̄ama´dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hîç açmaya

97. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: **24**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

98. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: **28**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

99. **kim:**

Mesnevi 3

Mısra: **13**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür Һarām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

100. **kim:**

Müfret 4

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

101. **kim:**

Müfret 4

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

102. **kim:**

Tahmis 2

Mısra: 21

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Her Һazel kim oқınur yād idüp ol lāle-Һadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

103. **kim:**

Gazel 79

Mısra: 5

Her kim.

Yildügiyçün sürҺ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürҺ-rū

104. **kim:**

Gazel 80

Mısra: 7
Her kim.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

105. **kim:**
Gazel 111
Mısra: 6
Her kim.

Câm-ı Cem şun sākiyâ kes Cem sözün
N'oldı 'âlem kim bilür güftâr ile

106. **kim:**
Gazel 114
Mısra: 8
Her kim.

Cüdün ziyâde isteriseñ şükr kııl müdâm
Kim Hâk bilür ziyâde kıılır şükr-i ni'meti

107. **kim:**
Gazel 121
Mısra: 1
Her kim.

Râhata git mihnete dir gel beri
Kankı 'âşık kim seve sen dil-beri

108. **kim:**
Mesnevi 3
Mısra: 37
Her kim.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esâs
Ne dânen de kalur ne dâna-şinâs

109. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 2

Her kim.

Oda yansun Őu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ıŐk-ile ma'mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

110. **kim:**

Gazel 117

Mısra: 9

Kim.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i Şanem
Bir nazarda yoldan ilter Şad hezārān zāhidi

111. **kim:**

Gazel 122

Mısra: 1

Kim.

Ruĥında her kişi kim görse zülf-i dildānı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

112. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 5

Ki baĥlacı.

Aĥzına taş uralar kim diş bilerse la'lüñe
Tevbeden artuĥ Őına ĥalmaya dendānı dūrüst

113. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 10

Ki baĥlacı.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

114. **kim:**

Gazel 8

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

115. **kim:**

Gazel 8

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Devrān-ı felek Çākerī gönlüñce dönerse
Aldanma şaşkın kim niçe biñ dürlü şeri var

116. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 7

Çünkü.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları ḥālin ne bilür ne ḥaberi var

117. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 10

Zira.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne ḵuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

118. **kim:**

Gazel 14

Mısra: 9
Ki bağlacı.

Şular kim Çākerī sözün okırlar
Hadīs-i Hüsrev ü Şīrīn dimezler

119. **kim:**
Gazel 16
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Şol güzel kim aña Hāşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

120. **kim:**
Gazel 18
Mısra: 1
Her kim.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

121. **kim:**
Gazel 22
Mısra: 4
Kimse.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu'bına şaķın

122. **kim:**
Gazel 22
Mısra: 7
Ki bağlacı.

Ķand-i lebūñ hayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nażar itsem meges uçar

123. **kim:**

Gazel 22

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i gānzesi gibi ol da gelür geçer

124. **kim:**

Gazel 23

Mısra: 1

Her kim, kimse.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

125. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu nağş-ı k'ol dil-berdedür

126. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ço kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāgardadur

127. **kim:**

Gazel 27

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Sen bir Kerîmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben dağı bir ĥabîsem k'işüm gücüm riyādur

128. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşuñ nūnı ider anı dürüst

129. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 4

Ki bağlacı; zira.

Beñzer ki mürîd oldu ĥaţ-ı sebz-i nigāra
Kim ĥırķa geyer mūr belinde kemeri var

130. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cānı yokdur

131. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

132. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 8
Ki, bile.

Gülşende bir gül-i ter yokdur h az andan  az ad
Ol serve bendeyem kim hergiz h az anı yokdur

133. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Kim n kim ey gönül c n nı yokdur
B n-i pejmürdedür kim c nı yokdur

134. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Kim n kim ey gönül c n nı yokdur
B n-i pejmürdedür kim c nı yokdur

135. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Gamu ndan dil kaçan c n kırtarur kim
Gamu n dery sınu n p y nı yokdur

136. **kim:**
Gazel 30
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Ne n zır kim anu n manz rı yokdur
Çer g-ı devletinu n n rı yokdur

137. **kim:**

Gazel 38

Mısra: 9

Her kim, kimse.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şakın ki gönül murğı dâmıdur

138. **kim:**

Gazel 39

Mısra: 4

Ki; zira.

Devr-i hüsnüñ geçmedin 'adl eyle ey şâhib-cemâl
Kim cihânda her kişinüñ söylenen âşâridur

139. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 4

Ki; çünkü.

'Işk ehline zecr kılma ey dost
Kim 'âşık igen cezâya döymez

140. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 6

Ki; zira.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kıl
Kim 'ömr gibi fenâya döymez

141. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 12

Ki; zira.

Ey muṭrib-i ʿiṣk al nevāyı
Kim leṣker-i am nidāya dōymez

142. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 17

Ki; ünkü.

Zülfine tolaṣmasun öñül kim
Ceng itmege ejdehāya dōymez

143. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 19

Ki; ünkü.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur Őabāya dōymez

144. **kime:-e**

Gazel 69

Mısra: 10

Kime, soru zamiri.

Bildüñ ki Şuçından yoğ-imiş kimse müselleme
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

145. **kim:**

Gazel 69

Mısra: 22

Ki; zira.

Kim tāʿat ile hāşıl olur urbeti anuñ
Tāʿat kılalum Şıdk ile sultān-ı dü kevine

146. **kim:**

Gazel 87

Mısra: 7
Her kim.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı ʔar idelüm

147. **kim:**
Gazel 116
Mısra: 3
Her kim.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

148. **kime:-e**
Gazel 129
Mısra: 13
Kim, soru zamiri.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz hālkı feryād u enīni

149. **kim:**
Gazel 132
Mısra: 3
Her kim.

Raḳībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oḡ hey

150. **kim:**
Kaside 1
Mısra: 39
Her kim.

Ḳaḡı sā‘il kim ḳapuñdan raḡm umar
Ne ḳapucuñ redd ider ne ketḡudā

151. **kimem:-em**

Mesnevi 1

Mısra: **23**

Soru zamiri.

Bilürin ul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim ılam evşāf-ı zātuñ

152. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: **4**

Kim, kimse.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

153. **kim:**

Gazel 41

Mısra: **4**

Kim, her kim.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

154. **kim:**

Gazel 41

Mısra: **6**

Ki, bundan dolayı.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem degüldür

155. **kim:**

Gazel 116

Mısra: **8**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Re' y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāq'adur kim beni bu rāya düşürdi

156. **kime:-e**

Gazel 36

Mısra: 4

Her kim.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḳdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

157. **kindür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 14

Soru zamiri.

Sögdükçe rakībe gör ki kaçmaz
Kindür bu la'ın du'āya döymez

158. **kim:**

Gazel 52

Mısra: 6

Her kim.

'İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aḳar ḳan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebeb olmaz

159. **kim:**

Gazel 96

Mısra: 9

Soru zamiri.

Didüm kim aldı gönlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

kim ki:

1. **kim ki:**

Gazel 74

Mısra: 1

Her kim ki.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilâl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayâl

kimi:

1. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

2. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

3. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

kimse:

1. **kimse:**

Gazel 94

Mısra: 5

Kimse.

Göñül derdine bulsa kimse çäre
Gile itmez idi her şâh dilden

2. kimse:

Gazel 117

Mısra: 7

Kimse.

Da'vî-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdâm
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şâhidi

3. kimseye:-ye

Gazel 54

Mısra: 4

Hiç kimse.

Bahâr mevsimidür cām-ı Cem getir sâķī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefâ kılmaz

4. kimse:

Gazel 56

Mısra: 4

Hiç kimse.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

5. kimse:

Gazel 65

Mısra: 10

Hiç kimse.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışķ
Çākerī cām-ı 'ışķ nūş it kim

6. kimse:

Gazel 88

Mısra: 11
Hiç kimse.

Bakmaz yüzine kimse Gülistân okumaz
Hüsnüñ kitâbın ideli ezber Kayacugum

7. kimse:

Gazel 69
Mısra: 9
Hiç kimse.

Bildüñ ki suçından yog-imiş kimse müselleme
Ey hâce kime mesken [olur] cenneti anuñ

8. kimse:

Tahmis 2
Mısra: 19
Hiç kimse.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenüñ 'aqlı gide özge temâşâdur bu

kimüñ cānānı:

1. kimüñ cānānı:-ı

Gazel 29
Mısra: 1
Kimin sevgilisi, sevgilisi (olmayan) kimse.

Kimüñ kim ey gönül cānānı yoğdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yoğdur

kīmyā kıl-:

1. kīmyā kılur:-ur

Gazel 44
Mısra: 1
Kimya kılmak; iksir haline getirmek.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütüyā kıılır

kīmyā-yı fütūh:

1. **kīmyā-yı fütūh:**

Mesnevi 3

Mısra: **15**

Fetihlerin kimyası.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūh
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūh

kināyet:

1. **kināyet:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Kinayedir. - Sevgilinin bulunduğu yer ile cennet bahçesi kinayeli kullanılmıştır. -.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet
Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

k'ir-:

1. **k'irmez:-mez**

Gazel 66

Mısra: **2**

Ki ulaşmak.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

kirdgār:

1. **kirdgār:**

Mesnevi 2

Mısra: **30**

Allah (c.c.).

Çäkeri sözün tutarsa şehriyâr
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgâr

kişi:

1. kişi:

Gazel 73

Mısra: 1

İnsan, şahıs.

Kişi olmağdan ise 'äleme beg
Saña kul olmağ efendi daḥi yeg

2. kişi:

Gazel 106

Mısra: 2

İnsan.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

3. kişi:

Gazel 126

Mısra: 19

Kimse, insan.

Râḥat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem'ine her dem doḡınur mevt şadâsı

4. kişi:

Gazel 34

Mısra: 7

Kimse, kişi.

Ey 'ilm-i 'ışka tâlib olan kişi gel oḡı
Bu fenn-i şî'ri 'ışğda kim hoş risâledür

5. kişi:

Gazel 79

Mısra: 4

Kişi, kimse.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

6. kişi:

Gazel 122

Mısra: 6

Kimse, insan.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

7. kişi:

Müfret 4

Mısra: 2

Kişi, kimse.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

8. kişi:-y, -i

Tahmis 1

Mısra: 5

Kişi, şahıs.

Kişi kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

9. kiřinüñ:-nüñ

Gazel 38

Mısra: 8

İnsan, şahıs.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nâmıdur
Esbâb-ı dünyevî seni magrûr kılmasun

kişinüñ sözün:

1. kişinüñ sözün:-in

Gazel 43

Mısra: **6**

Kişinin, insanın sözü; şiiri.

Lebüñ fikri şi‘rüm muhayyel kılar
Kişinüñ sözün bes hayâl arturur

kısm it-:

1. kısm itdüğü:-düg, -i-düğü, -

Gazel 77

Mısra: **8**

Kismet etmek.

Tâ ebed çekmek gerek ol bî-vefânuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdüğü çün bize Kâssâm-ı ezel

kıssa-i Mecnün:

1. kıssa-i mecnün:

Gazel 99

Mısra: **10**

Mecnun ve Leyla kıssası (hikayesi).

Nesh oldı cihân içre bugün Kıssa-i Mecnün
Leylî saçuña Çâkerî ‘ışkın işiden dir

kıssa-i Şîrîn ü Ferhâd:

1. kıssa-i Şîrîn ü Ferhâd:

Gazel 7

Mısra: **8**

Şîrîn ve Ferhadın hikayesi.

Yazaldan Çākerī 'ışkuñ kitābın
Okınmaz kışsa-i Şīrīn ü Ferhād

kışsa-i Yūsuf:

1. kışsa-i Yūsuf:

Gazel 71

Mısra: 4

Hz. Yuzuf kıssası, hikayesi.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışsa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

k'ışüm gücüm:

1. k'ışüm gücüm:

Gazel 27

Mısra: 4

Ki işim gücüm....

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ hisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'ışüm gücüm riyādur

k'ışüm gücüm riyā:

1. k'ışüm gücüm riyādur:-dur

Gazel 27

Mısra: 4

(Kötüyüm) ki işim gücüm iki yüzlülüktür.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ hisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'ışüm gücüm riyādur

kıy-:

1. kıyma:-ma

Gazel 46

Mısra: 6

Acımak, merhamet etmek.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılp cān çekişür

kıyām:

1. **kıyāmıdur:**-ıdur, -

Gazel 38

Mısra: 2

Ayağa kalkma, ayakta durma.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

kıyāmet:

1. **kıyāmet:**

Gazel 9

Mısra: 5

Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola niğāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. **kıyāmetde:**-de

Mesnevi 1

Mısra: 2

Bütün ölülerin dirilmesi.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Ḳıyāmetde maḳāmın cennet eyle

3. **kıyāmet:**

Gazel 4

Mısra: 4

*Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.-
Sevgilinin boyu kıyamet çağrışımlarından sayılmaktadır. -.*

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki ḳaddüñdür kıyāmet

kıyās:

1. kıyāsı:-ı

Gazel 126

Mısra: 12

Oran, karşılaştırma.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sulţān u gedā üstine gerdūn

kızār-:

1. kızardıysa:-dı, -y, -sa

Gazel 98

Mısra: 5

Kızarmak; öfkelenmek.

Ƙızardıysa baƘup eşküme çeşmüñ
RaƘıbüñ yüzine baƘ Ƙara olsun

kızıl:

1. kızıl:

Gazel 111

Mısra: 4

Kırmızı.

Şan ‘Alī’dür ğonca kim ğül dirmeye
Girdi ğülzāra kızıl destār ile

Ƙo:

1. Ƙo:

Gazel 19

Mısra: 9

Bırak!.

Ƙo Çakerī ğayrı Ƙıl u Ƙāli
Çün geldi dile maƘāl-ı dil-ber

2. **ko:**

Gazel 25

Mısra: 7

Bırakmak, bırak.

Ço kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sâgardadur

ko-:

1. **çoma:-ma**

Gazel 2

Mısra: 2

Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

'Aқılıseñ çoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma'mūrını bildüñ olur āhır harāb

2. **çoma:-ma**

Gazel 73

Mısra: 5

İzin vermemek, bırakmamak.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raқıbi çoma kim

3. **ko:**

Gazel 98

Mısra: 8

Komak, bırakmak.

Cigerden çekme tır-i gamzeñi tız
Dil ü cān ile ko bir pāre olsun

4. **çoma:-ma**

Gazel 100

Mısra: 5

Bırakmamak.

Bāde-i köhneyi kıoma elden
Çarh olduğuça hum kadeh meh-i nev

5. kıoma: -ma

Gazel 109

Mısra: 9

Bırakmamak.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıoma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

6. kıoma: -ma

Gazel 121

Mısra: 8

Bırakmak.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi kıoma elden sāğarı

7. kıomaz: -maz

Kaside 2

Mısra: 14

Komamak, bırakmamak.

Bāde-i bī-humārı sākī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü gubār

8. kıo:

Murabba 1

Mısra: 3

Bırakmak, vazgeçmek.

Aşınāñum cāndan bī-gāneligi kıo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

9. kıo:

Gazel 117

Mısra: 5
Bırakmak.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi o tavā vü zühd itsün aleb

10. o:
Gazel 40
Mısra: 6
Bırakmak.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Aıtsun o yaşı gözüm nem degüldür

11. o:
Gazel 43
Mısra: 9
Bırakmak.

o yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

köhne:

1. köhneñi:-ñi
Gazel 100
Mısra: 2
Eski elbise; sufinin yün elbisesi.

Geydi gülşende gonca hil‘at-i nev
Şūfī ıl köhneñi şarāba girev

kohu:

1. oudan:-dan
Gazel 129
Mısra: 1
Koku.

Ḳoḡudan lâle zeyn itdi zemîni
Ele al sen de sâķī cām-ı Çîn'i

k'oku-:

1. **k'oķur:-r**

Gazel 133

Mısra: **12**

Ki okumak.

Lebûñ ḳandinden ayru düşdi beñzer
K'oķur ḡâlât-i 'ışķı āh ile ney

k'ol-:

1. **k'olmaz:-maz**

Gazel 110

Mısra: **14**

Ki olmamak.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ḡurrem bahār ile

2. **k'oldı:-dı**

Mesnevi 1

Mısra: **33**

Ki olmak.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

3. **k'olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

Ki olmak.

Ḳanı sâķī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

k'ol:

1. k'ol:

Gazel 91

Mısra: 2

Ki o.

Ey gönül bir lahza turma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

2. k'ol:

Gazel 91

Mısra: 9

Ki o.

Çâkerî bir şâha kuldur ey birâder k'ol şehûñ
Sâye-i dîvâr[1] yegdür cennet-i âbâddan

3. k'ol:

Gazel 17

Mısra: 10

Ki o.

Ey Çâkerî göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşâkuñ halk içre 'ayân eyler

4. k'ol:

Gazel 18

Mısra: 2

Ki o.

Şol yad sen nigâr ile kim âşinâ düşer
Veh k'ol garîb bencileyin mübtelâ düşer

5. k'ol:

Gazel 25

Mısra: 6

Ki o.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

6. k'oldurur:-durur

Kaside 1

Mısra: 26

Ki o.

Evvelâ Sıddîk-ı ekber kutb-ı dîn
K'oldurur pîrâye-i cûd u şehâ

7. k'oldurur:-durur

Mesnevi 3

Mısra: 15

Ki o.

Getür k'oldurur kîmyâ-yı fütûh
Virür genc-i Kârûnıla 'ömr-i Nûh

kolay:

1. kolay:

Kaside 2

Mısra: 18

Kolay.

Ayağûñ tozı cân virmek ile
Ele girse zihî kolay bâzâr

kör:

1. kör:

Gazel 1

Mısra: 8

Gözleri görmeyen (kimse).

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apma aşā

kork-:

1. **oraram:-aram**

Gazel 24

Mısra: 4

Korkarım, endişelenirim.

Sırrı ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
oraram acıyup yaşum bir gün arada an ider

2. **oraram:-aram**

Gazel 106

Mısra: 4

Korkmak, kaygılanmak.

Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
oraram almaya ğamı dilde

3. **oraram:-ar, -am**

Gazel 115

Mısra: 8

Korkmak.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
oraram bir gün alur şabrı vü ārāmı daı

koy-:

1. **oyup:-up**

Gazel 117

Mısra: 1

Bırakmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
āmet-i yāri oyup Tūbā diler gör zāhidi

2. koyup:-up

Tahmis 1

Mısra: 19

Bırakmak, vazgeçmek.

Seri zülfün koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

kubbe-i eflāke ir-:

1. kubbe-i eflāke irür:-ür

Gazel 46

Mısra: 2

Feleklerin kubbesine ulaştırmak. -Sevgilinin bulunduğu yer .-

Sākiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür
Muṭribā ğulguleyi kubbe-i eflāke irür

kudret:

1. kudret:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Kudret, güç.

Zihī kudret zihī şun´-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı ğülzār

küfr-i zülf:

1. küfr-i zülfin:-in

Gazel 117

Mısra: 3

Sevgilinin siyah saçı.

Küfr-i zülfin ´arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

küh-ı fürkat:

1. **kūh-ı fūrkatde:-de**

Gazel 66

Mısra: 5

*Ayrılığın dağı. - Ayrılığın, aşık ile sevgili arasındaki mesafenin fazlalığı
betimlenmiştir.-.*

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

kūh-ı günāh:

1. **kūh-ı günāhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 1

Dağ (gibi büyük) günah.

Şahrā-yı haşre şıgmaya kūh-ı günāhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün āhumuz

kūhl:

1. **kūhl:**

Gazel 20

Mısra: 6

Göz ilacı, sürme.

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kūhl iledür dīde-i 'uşşāka meger

kul:

1. **qula:-a**

Gazel 89

Mısra: 8

Kul, köle.

Çāk idüpdür yaqamı dest-i firāk
Şefkat it ben qula ey sultān-ı hüsn

2. **quldur:-dur**

Gazel 91

Mısra: 9

Kul.

Çākerī bir şāha ҡuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdūr cennet-i ābāddan

3. ҡuluñ:-uñ

Gazel 94

Mısra: 2

Kul.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Ҡuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

4. ҡuluñ:-uñ

Mesnevi 1

Mısra: 38

Yaratılan, kul.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Ҡuluñ bir ҡaṭrayam sen bahre muħtāc

5. ҡulsın:-sın

Kaside 2

Mısra: 49

Kul.

Şāhsañ ḥalka Ḥālīk'a ҡulsın
Ҡulluқ eyle ki ҡıldı yoқdan var

6. ҡuluña:-uñ, -a

Muaşşer 1

Mısra: 26

Kul.

Seni seyr itmek içün geldi hemān aғzuma cān
Düşmen oldı ҡuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

kul huvallāh:

1. **kul huvallāhdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: **24**

De ki O Allah tektir. (ihlas suresi, 1. ayet).

Bilürin Kul huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

kul ol-:

1. **kul olalı:-alı**

Gazel 73

Mısra: **9**

Kalıp söz. Kul, köle olmak.

Āsitānuñda saña kul olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

kul ol-:

1. **kul olan:-an**

Gazel 93

Mısra: **2**

Kalıp söz. Kul olmak; kul olan kişi.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

2. **kul olmağ:-mağ**

Gazel 73

Mısra: **2**

Kalıp söz. Kul köle olmak.

Kişi olmağdan ise 'āleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

kulağ:

1. **ķulaġuñ:-uñ**

Gazel 104

Mısra: **5**

Kulak.

Çeşmüñle ķulaġuñ ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tatar u bu gönder-i fitne

ķülāh:

1. **ķülāh:**

Mesnevi 3

Mısra: **45**

Taç.

Ne ferzend ķalupdur ne genc ü ķülāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

ķulak tut:-

1. **ķulak tut:**

Mesnevi 3

Mısra: **1**

Deyim. İyi anlamak üzere dinlemek.

Ķulak tut ne söyler işit perde-dār
Baķup naķşa aldanma naķķāş-vār

ķulķul:

1. **ķulķul:**

Muaşşer 1

Mısra: **33**

Aġzı dar sūrahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

Ķadehe sāġar-ı mey dökmege ķulķul utanur
Āh o gerdendeki ħāli göricek fül utanur

ķulluk eyle:-

1. **ķulluķ eyle:**

Kaside 2

Mısra: **50**

Kulluk etmek.

Şāhsañ ħalka Ĥālīķ'a ķulsın
Ķulluķ eyle ki ķıldı yokdan var

kumrı:

1. **ķumrı:**

Kaside 2

Mısra: **27**

Kumru.

Ķaddūñi ķumrı medĥ ķıldıĥı ħün
Dutar el üzre anı serv ü ħenār

künc-i sa'ādet:

1. **künc-i sa'ādet:**

Gazel 114

Mısra: **4**

Mutluluk köşesi.

Künc-i sa'ādet isteriseñ ķıl ķanā'ati
Gamdan ħalāş olam dirisen bāde nüş ķıl

kün-dāde:

1. **kün-dāde:**

Gazel 15

Mısra: **2**

Uygunsuz söz.

Ne yalıñ yüzlü k'iĥer bāde derler
Eger ĥılmān-ısa kün-dāde dirler

kur-:

1. **kurıldı:-il, -di**

Mesnevi 3

Mısra: **42**

Kurmak; kurulmak.

Şu menzil durur bu cihān-ı hārāb

Ki kurıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

kur'ān:

1. **kur'ān'a:-a**

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Anuñ Haqqı ki Qur'ān'a emīndür

Emānetdār-ı Rabbü'l- 'ālemīn'dür

kurbān eyle:-

1. **kurbān eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: **27**

Deyim. Canını feda etmek.

'İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān

Nice şabr eylesün ey şāh bu çevre insān

kurbān it:-

1. **kurbān itmeyen:-me, -y, -en**

Gazel 67

Mısra: **3**

Kalıp söz. Kurban etmek; feda etmek.

Tīr-i gāmzeñden senüñ hod bilürem taqşır yok

İtmeyen kurbān kemān ebrünā bahtumdur beni

kurbān kıl:-

1. **ķurbān ķıldı:-dı**

Gazel 35

Mısra: 7

Bir uğurda feda etmek.

Niçe bülbüleri gül ķıldı ķurbān
Henüz alnında bülbul kanı vardur

ķurbanın ol-:

1. **ķurbanın olam:-amam**

Muaşşer 1

Mısra: 40

Uğruna ızdırıp veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

2. **ķurbanın olam:-am**

Muaşşer 1

Mısra: 50

Uğruna ızdırıp veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

ķurbanuñ ol-:

1. **ķurbanuñ olam:-am**

Muaşşer 1

Mısra: 20

Uğruna ızdırıp veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

ķurbet:

1. **ķurbeti:-i**

Gazel 69

Mısra: 22
Yakınlık.

Kim t̄a' at ile h̄aşıl olur urbeti anuñ
T̄a' at kılalum şıdķ ile sultān-ı dū kevne

kurı:

1. urı:

Gazel 47

Mısra: 2

Boş, gereksiz, faydasız.

Yārdan ayru Şu ki alupdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

kuru yanında yaş yan-:

1. uru yanında yaş yanar:-ar

Gazel 62

Mısra: 4

Mesel. Kurunun yanında yaş da yanar.

'Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar uru yanında yaş

küstāh:

1. küstāh:

Gazel 69

Mısra: 6

Saygısızca davranan (kimse).

Firdevs degül fāsıķ u mücrim yeri līkin
Küstāh kıılır bunları bir āyeti anuñ

kutb-ı dīn:

1. utb-ı dīn:

Kaside 1

Mısra: 25

Din büyüğü.

Evvelā Sıddīk-ı ekber kıtb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u sehā

kutlu gün:

1. kıtlu gün:

Gazel 92

Mısra: 6

Şanslı gün.

Gün olacağdur ay yüzi dirler
Bellüdür kıtlu gün toğuşından

küy:

1. küyuña:-uñ, -a

Gazel 20

Mısra: 9

(Sevgilinin) bulunduğu yer, mahallesi.

‘Āşıkuñ kıanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī küyuña her dem gözi yaşıyla varur

2. küyuñ:-uñ

Gazel 73

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Ne revādur ki yata Ka‘be‘de seg
Küyuñ içinde raķībi kıoma kim

3. küyuñ:-uñ

Gazel 114

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana kūyuñ türābını

4. **kūyın:-ın**

Gazel 131

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

5. **kūyını:-ın, -ı**

Tahmis 2

Mısra: 16

Sevgilinin bulunduğu yer.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

6. **kūyuña:-uñ, -a**

Gazel 107

Mısra: 3

Sevgilinin bulunduğu yer, sevgilinin mahallesi.

Kaçma ey hürşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

kūy-ı cenb:

1. **kūy-ı cenbūñde:-üñ, -de**

Tahmis 2

Mısra: 15

Sevgilinin bulunduğu yer.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

kūy-ı niğār:

1. kŭy-ı nigāra:-a

Gazel 46

Mısra: 3

Sevgilinin köyü.

Ḥāk-i pāyi ʔozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ kŭy-ı nigāra kerem it

kŭyuñdan:

1. kŭyuñdan:

Gazel 4

Mısra: 1

(Sevgilinin bulunduğu) yer. - Divan şiirinde aşık / şair nasıl cennete ulaşmak için çaba harcarsa aynı şekilde sevgilinin bulunduğu yara ulaşmak için de çaba harcar.-.

Cemāl-i hŭr hŭsnŭñden rivāyet
Behişt-i ‘adn kŭyuñdan kināyet

1.14.L

lā-büd:

1. lā-büd:

Müfret 4

Mısra: **2**

Elbette, gerek.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

lā-cerem:

1. lā-cerem:

Gazel 62

Mısra: **6**

Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanı lā-cerem gerek yoldaş

2. lā-cerem:

Gazel 79

Mısra: **4**

Elbette.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Suya ışlanan kişi gün görmek ister lā-cerem

lāf:

1. lāf:

Gazel 5

Mısra: **9**

Söz, lakırdı.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maķālāt

2. **lāfına:-ın, -a**

Gazel 54

Mısra: **5**

Söz.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

lāf-ı 'ibādet:

1. **lāf-ı 'ibādet:**

Gazel 117

Mısra: **9**

İbadet konusu.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

la 'ın:

1. **la 'ın:**

Gazel 49

Mısra: **14**

Lanetli.

Sögdükçe rakībe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la 'ın du 'āya döyemez

lakab gögden iner:

1. **lakab gögden iner:-er**

Gazel 10

Mısra: **4**

Kalıplaşmış söz. İsimlerin, sahipleri üzerinde tesiri olduğu inancı, "İsimler gökten iner ve verildiği kimseye uygun düşer" manasında anlatılmıştır.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Lakab gögden iner dirler mesel var

la 'l:

1. **la' lüñ:-üñ**

Gazel 1

Mısra: 2

Dudak.

Ey ruhuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā
Vey şaçun dil-bend ü la' lüñ dil-güşā

2. **la' lüñe:--üñe**

Gazel 6

Mısra: 5

Dudak.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la' lüñe
Tevbeden artuğ şına qalmaya dendānı dürüst

3. **la' lüñ:-üñ**

Gazel 78

Mısra: 1

Dudak.

Ey yanağun huld ü la' lüñ selsebīl
Selsebīlün kıldı qanumı sebīl

4. **la' li:-i**

Gazel 120

Mısra: 2

Lal taşı, kırmızı.

Māh-ı tībānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la' li şaçı nāfe-i Tātārı şıdı

5. **la' line:-in, -e**

Gazel 121

Mısra: 6

Sevgilinin dudağı.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

6. **la'line:-in, -e**

Gazel 123

Mısra: 7

Dudak.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

7. **la'lden:-den**

Kaside 2

Mısra: 29

Yakut.

La'lden gül tabağ tutar pür-nür
Ki şehūñ ayağına ide nişār

8. **la'lünde:-üñ, -de**

Gazel 52

Mısra: 3

Dudak.

La'lünde haţuñ niçün olur kıanuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

9. **la'l:**

Gazel 95

Mısra: 4

Yakut taşı.

Hayāline lebūñle dūr dişūñü
Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

lāle:

1. lāle:

Gazel 53

Mısra: 9

Lale II Kadeh.

Çemende lāle gibi şubh-dem kadehler tüt
Diyince Çākeriyā şubh-dem geçer kalmaz

2. lāleleyin:-leyin

Gazel 9

Mısra: 10

Lalenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına özenme ve onu kıskanma dolayısıyla bağrında meydana gelmiş bir yara, dağlama olur. Bağrının yanık olması buradan gelir.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

3. lāle:

Gazel 75

Mısra: 1

Lale; kadeh.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

4. lāle:

Gazel 121

Mısra: 8

Lale çiçeği.

Meyden özge yok durur def`-i melāl
Lāle gibi koma elden sāğarı

5. lāle:

Gazel 129

Mısra: 1

Lale.

Ḳoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

6. lāle:

Gazel 129

Mısra: 3

Lale.

Baḳāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrḳat içini

lāle-had:

1. lāle-ḥadi:-i

Tahmis 2

Mısra: 21

Lale yanaklı.

Her ḡazel kim oḳınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

lāle-hadd:

1. lāle-ḥaddini:--ini

Gazel 3

Mısra: 9

Lale gibi olan yanak.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

lāle-‘izār:

1. lāle-‘izār:

Gazel 12

Mısra: 1

Lale gibi kırmızı yanaklı sevgili.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

lāle-ruh:

1. **lāle-ruh:**

Gazel 103

Mısra: 7

Lale yanaklı.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lāle-ruh sīmīn-zeķan la‘līn-dehān

lālezār:

1. **lālezār-ile:--ile**

Gazel 33

Mısra: 6

Lale bahçesi (ile).

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

la‘l-i cānān:

1. **la‘l-i cānān:**

Gazel 89

Mısra: 1

Sevgilinin dudağı.

La‘l-i cānān mīve-i bostān-ı hūsn
Haṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı hūsn

la‘l-i dil-ārām:

1. **la‘l-i dil-ārāmı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 6

Gönül alan, gönül okşayan dudak.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini ‘āşık olan

la' l-i nāb:

1. la' l-i nābuñ:-uñ

Gazel 1

Mısra: 4

Saf dudak.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl

La' l-i nābuñ derd ehline devā

la' l-i nūş:

1. la' l-i nūşından:-ın, -dan

Gazel 92

Mısra: 1

Tatlı dudak.

Sūfī cām içse la' l-i nūşından

Sala seccādesini dūşından

la' l-i ter:

1. la' l-i terden:-den

Gazel 95

Mısra: 10

Tatlı dudak.

Gören dir Çākerī şī' rūñ ne şīrīn

Meger zikr eyledüñ ol la' l-i terden

la' līn-dehān:

1. la' līn-dehān:

Gazel 103

Mısra: 7

Lal gibi kırmızı dudaklı.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına

Çün degüldür lāle-ruḡ sīmīn-zeḡan la' līn-dehān

la' lüñ hayāli:

1. **la' lüñ hayāli:-i**

Gazel 123

Mısra: 3

Dudağın hayali.

Düşeli la' lüñ hayāli dīdeme
Hūn-ı dilden tıoldı çeşmüm sāğarı

lāyık:

1. **lāyık:**

Gazel 84

Mısra: 11

Layık, yaraşır.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğı çün

2. **lāyık:**

Mesnevi 2

Mısra: 22

Yakışır, uygun.

Derüññ tīmāri yitmez rüşvete
Hıç lāyık iş degüldür devlete

lāyık:

1. **lāyık degül:-degül**

Gazel 51

Mısra: 3

Layık, uygun.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

leb:

1. **lebine:-ine**

Gazel 3

Mısra: 9

Dudak.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

2. **lebüñden:-üñden**

Gazel 14

Mısra: 1

Dudak.

Lebüñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

3. **lebüñe:-ü, -ñe**

Gazel 41

Mısra: 3

(Sevgilinin) dudağı.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

4. **lebüñ:-üñ**

Gazel 80

Mısra: 1

Dudak.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

5. **lebi:-i**

Gazel 86

Mısra: 7

Dudak.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

6. **lebüñle**: -üñ, -le

Gazel 95

Mısra: 3

Dudak.

Ḥayāline lebüñle dūr dişüñü
Siḥr eyler gözüm la'l ü güherden

7. **lebüñüñ**: -üñ, -üñ

Gazel 99

Mısra: 1

Dudak.

Şeb-dîz saçuñ fikri kıılır gönümi maḥzün
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşımı gülgün

8. **lebleri**: -ler, -i

Gazel 101

Mısra: 5

Dudak, ağız.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta gönül
K'âb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

9. **lebüñe**: -üñ, -e

Gazel 109

Mısra: 1

Dudak.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu'allaḳ dinilür ğabğabuña

10. **lebi**: -i

Gazel 113

Mısra: 9
Dudak.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

11. **lebleri:-ler, -i**

Gazel 120

Mısra: 2

Dudak.

Māh-ı tábānı yūzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li şaçı nāfe-i Tātārı şıdı

12. **lebinüñ:-in, -üñ**

Gazel 127

Mısra: 2

Dudak.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

13. **lebün:-üñ**

Gazel 129

Mısra: 11

Dudak.

Dehānından bırağur engübini
İşidelden lebün vaşfını zenbūr

14. **lebi:-i**

Gazel 130

Mısra: 3

Dudak.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

15. **lebi:-i**

Gazel 130

Mısra: 10

Dudak.

Neden şayimem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

16. **lebinden:-in, -den**

Gazel 131

Mısra: 9

Dudak.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

17. **lebün:-üñ**

Gazel 133

Mısra: 11

Dudak.

Lebün kandinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hālāt-i ‘ışkı āh ile ney

18. **leb:**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Dudak.

Çaçan emrün gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

19. **lebün:-üñ**

Kaside 2

Mısra: 15

Dudak.

‘Işık maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

20. **leblerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 54

Mısra: 1

Dudak.

Hezār va‘de kıılır leblerüñ vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ ḥaṭā kıılmaz

leb-i cānān:

1. **leb-i cānān:**

Gazel 32

Mısra: 1

Sevgilinin dudağı.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-baḥş ab-ı ḥayvāndur

leb-i cān-fezā:

1. **leb-i cān-fezā:--y-, -içün**

Gazel 24

Mısra: 6

Gönle ferahlık veren dudak.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rūḥı şu kim revān ider

leb-i cān-fezā:

1. **leb-i cān-fezā:-y, -içün**

Gazel 24

Mısra: 6

(Sevgilinin) cana can katan dudağı için.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rūḥı şu kim revān ider

leb-i dildār:

1. **leb-i dildārı:-ı**

Gazel 70

Mısra: 9

Sevgilinin dudağı.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

leb-i la'li:

1. **leb-i la'lüñ:-üñ**

Gazel 95

Mısra: 5

Yakut renkli dudak.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

leb-i ma'sūk:

1. **leb-i ma'sūk:**

Gazel 72

Mısra: 7

Sevgilinin dudağı.

Ḥudā ḥaqqı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'sūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

leb-i sāğar:

1. **leb-i sāğar:**

Gazel 115

Mısra: 6

Kadehin dudağı.

Leb-i sāğar öpeler la'li dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini 'āşık olan

leb-i tiryāk:

1. leb-i tiryāke:-e

Gazel 46

Mısra: 6

Dudağın panzehiri.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılp cān çekişür

lebi yādın:

1. lebi yādına:-ı, -n, -a

Gazel 21

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağının hatırına. -mec. Sevgilinin dudağı ölümsüzlük suyunun yerine kullanılabilir. burada hem ab-ı hayat hemde mim kadar olan ağız kastedilmiştir.-

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

lebüñ fikri:

1. lebüñ fikri:-i

Gazel 43

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağının düşüncesi, hayali.

Lebüñ fikri şi'rüm muhayyel kılpur
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

lek:

1. lek:

Gazel 72

Mısra: 2

Senin için.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā:

1. len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā:

Gazel 1

Mısra: **10**

"Onun için asla doğru-yolu gösterici bir veli bulamazsın." (Kehf, 17).

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā

leşker:

1. leşker:

Gazel 59

Mısra: **3**

Ordu; aşık.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za‘īf ma‘reke pür düşmen oldı līk

2. leşkerinden: -in, -den

Mesnevi 1

Mısra: **34**

Ordu.

Süleymān k'oldı ‘ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

3. leşkerüñ: -üñ

Mesnevi 2

Mısra: **13**

Asker, ordu.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

4. leşkerüñdür: -üñ, -dür

Kaside 2

Mısra: **34**
Asker.

Leşkerüñdür kevākib-i seyyār
Ṭal‘atüñ āfītāb-ı devletdür

leşker-i fitne:

1. leşker-i fitne:
Gazel 104
Mısra: **2**
Fitne askeri.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

leşker-i ğam:

1. leşker-i ğam:
Gazel 49
Mısra: **12**
Gam askeri.

Ey muṭrib-i ‘ışk çal nevāyı
Kim leşker-i ğam nidāya döymez

leşker-i mür:

1. leşker-i mür:
Gazel 85
Mısra: **18**
Karınca ordusu; saç ve ayva tüyleri.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzetdüm

leşker-i şabr:

1. leşker-i şabrı:-ı
Gazel 87

Mısra: 2
Sabır ordusu.

Leşker-i şabri tārūmār idelūm
Gel gönül 'azm-i kūy-ı yār idelūm

leşker-i 'akl:

1. leşker-i 'akl:

Gazel 65

Mısra: 5

Aklın askeri. -Aklın, duyguların önüne geçmesi. -.

Tārūmār olmayınca leşker-i 'akl
Olmadı mülk-i dil müsellemler-i 'ışk

levend:

1. levend:

Gazel 112

Mısra: 1

*Nefsin arzularına uyup serbest tavır ve hafif meşrep tavırla geçinen kimse,
yabancı.*

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

2. levend:

Gazel 112

Mısra: 10

*Nefsin arzularına uyup serbest tavır ve hafif meşrep tavırla geçinen kimse,
yabancı.*

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş kōşa ol bir levend ile

levh:

1. levh:

Gazel 59

Mısra: **14**

Üzerine yazı yazılan düz nesne.

Nâmem siyâh zülf-i şanem gibi Çâkerî
İnkâr kıлма levh ü kalemdür güvâhumuz

leyl ü nehâr:

1. leyl ü nehâr:

Gazel 12

Mısra: **10**

Gece ve gündüz.

Nâle vü zârî kıılır hasret ile leyl ü nehâr
Çâkerî dūr olalı zülf ü ruhuñdan şanemâ

2. leyl ü nehâr:

Tesdis 1

Mısra: **2**

Gece ve gündüz; durmadan.

Yâ İlâhî nice olur hâl-i dil ile efkâr
Her nefes eyledügi sehv ü haţâ leyl ü nehâr

3. leyl ü nehâr:

Kaside 2

Mısra: **48**

Gece ve gündüz.

Şehriyâruñ naşîhati özine
Bu durur şubh u şâm u leyl ü nehâr

4. leyl ü nehâr:

Gazel 13

Mısra: **2**

Gece ve gündüz, sürekli.

Getür berü meyi sâkî ki çarh-ı kec-reftâr
Ecel havâle kıılır cânımuza leyl ü nehâr

leyletü'l-kader:

1. leyletü'l-kaderde:-de

Gazel 57

Mısra: 4

Kader gecesi; Kadir gecesi - Kadir gecesi, Kuran' ın nazil olmaya başladığı gecedir. Şair ayrıca sevgili ile kaderlerinin belli olacağı gece anlamında da kullanmıştır. -.

Sünbül-i ruhsāruñ ey ħurşid-i ħüsn
Leyletü'l-kaderde meh-i tābānımız

leylî:

1. leylî:

Gazel 99

Mısra: 9

Siyah renk.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylî saçuña Çākerî 'ışkın işiden dir

leylî saçuñ hevāsın:

1. leylî saçuñ hevāsına:-sı, -n, -a

Gazel 18

Mısra: 3

(Sevgilinin) gece gibi siyah olan saçının arzusu, hayali.

Leylî saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

leylî saç:

1. leylî saçuñla:-uñ, -la

Gazel 90

Mısra: 7

Kara saç.

'Ağlleri kılırsun leylî saçuñla mecnūn
Mecnūnı 'ākıl eyler zencir egerçi ey cān

leyse fi'd-dārī ğayrınā deyyār:

1. leyse fi'd-dārī ğayrınā deyyār:

Kaside 2

Mısra: 12

Evde, Ondan başka ev sahibi yok! Tasavvufun Vehdet-i Vücut görüşünün belli başlı vecizelerinden biridir ki 'Evde' (vücut evinde) onun gayri ev sahibi yoktur.' demektir.

Dile dil-ber hayâli geldi didi
Leyse fi'd-dārī ğayrınā deyyār

leyse li'l-insāni illā mā sa'ā:

1. leyse li'l-insāni illā mā sa'ā:

Kaside 1

Mısra: 22

"Bilin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." (Necm 53/39) ayetinden iktibastır.

Ben seni sa'y eylerem kim Hâk didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

lezzet-i vaşluña:

1. lezzet-i vaşluña:-uñ, -a

Muaşşer 1

Mısra: 13

Kavuşma lezzeti.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nâyil
Olmasun düşmen-i bed-hâh arada hâyil

lî:

1. lî:

Gazel 72

Mısra: 2

İçin - benim için -.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

līk:

1. līk:

Gazel 59

Mısra: 3

Lâkin, ancak, ama.

Ḥavf itmezüz ki var қavī pādişāhumuz
Leşker za'īf ma'reke pür düşmen oldı līk

2. līk:

Gazel 20

Mısra: 8

Lakin, ancak.

Rāstī serv diyen қāmetüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş қаşuña līk egri ḥaber

līkin:

1. līkin:

Gazel 69

Mısra: 5

Lâkin, ancak, ama.

Firdevs degül fāsıқ u mücrim yeri līkin
Küstāḥ қılır bunları bir āyeti anuñ

lillāhi'l-ḥamd:

1. lillāhi'l-ḥamd:

Gazel 66

Mısra: 1

Allah'a hamdolsun.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāқ
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāқ

livā:

1. livāyī:--yī

Gazel 6

Mısra: 9

Mülki idarede kaza ile vilayet arasında bir derece, sancak.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

livāya dōy-:

1. livāya dōymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 10

Sancağa dayanmak, doymak.

Ḳaddūñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya dōymez

liyākat:

1. liyākat:

Mesnevi 1

Mısra: 35

Uygun olmak.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye ḳıl şefā'at

lutf:

1. luṭfuñ:-uñ

Gazel 27

Mısra: 3

(Senin, Allah'ın) lutfu, iyiliği.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

2. **luṭfuñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: 5

Yardım, iyilik.

İrmese luṭfuñ yanarken hıışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

3. **luṭf:**

Gazel 86

Mısra: 2

İyilik; ihsan.

Nigārum dil-berüm rüh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü 'nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

4. **luṭfından:-ın, -dan**

Gazel 123

Mısra: 9

Yardım, inayet.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

5. **luṭfuñ:-uñ**

Kaside 1

Mısra: 3

Yardım, iyilik.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz ḳalısar enbiyā

6. **luṭf:**

Tedis 1

Mısra: 10

Yardım, ihsan.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

7. luṭfindan: *-ın, -dan*

Mesnevi 1

Mısra: **40**

Yardım; cömertlik.

Görürsin baḥr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

8. luṭfuñla: *-uñ, -la*

Muaşşer 1

Mısra: **12**

Yardım, iyilik.

Der-i iḥsāna gelüp luṭfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i ḥübāna efendim māyil

9. luṭfi: *-ı*

Gazel 41

Mısra: **2**

Yardım, iyilik.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfi da kem degüldür

luṭf eyle:

1. luṭf eyle:

Gazel 107

Mısra: **2**

İhsanda bulunmak.

Karşumuzda it raḳībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

luṭf kıl:

1. luṭf kıł:

Gazel 79

Mısra: 7

İyilik etmek.

Çeşm-i terden luṭf kıł kıılma izüñ tozın dirîğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

luṭf u ‘atā kıł-:

1. luṭf u ‘atā kıł:

Muaşşer 1

Mısra: 45

Lutuf ve ihsan eylemek.

Cây-be-cây Çākerī bī-çāreye kıł luṭf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aşlā

luṭf u ihsān eyle-:

1. luṭf u ihsān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 22

İyi ve cömert davranmak.

Hüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luṭf u ihsān

luṭfuñ hişārı:

1. luṭfuñ hişārıdur:-ıdur

Gazel 59

Mısra: 7

Lütfun kalesi - Allah'ın yardım ve müsaadesi. -.

Zāhid penāh itdi ‘amel kıal‘asın velī
Luṭfuñ hişārıdur bizüm ancak penāhumuz

1.15.M

ma'ānī-fezāy:

1. ma'ānī-fezāy:

Mesnevi 3

Mısra: 20

Anlamı arttıran.

Ḳanı sāḳī ol sāġar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma'ānī-fezāy

ma'den-i ḥilm ü ḥayā:

1. ma'den-i ḥilm ü ḥayā:

Kaside 1

Mısra: 30

Edep ve yumuşak huyluluk kaynağı, sahibi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nüreyñ dāmād-ı Resül
Baḥr-i taḳvā ma'den-i ḥilm ü ḥayā

maġrūr id-:

1. maġrūr iden:-en

Kaside 2

Mısra: 58

Gururlandırmak.

Niçe şehlerden arta ḳalmışdur
Seni maġrūr iden beḳāsuz dār

magrūr kılma-:

1. magrūr kılmasun:-ma, -sun

Gazel 38

Mısra: 7

Gururlu olmamak.

'Adl ile kim ḳalan kişinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

mağrūr ol-:

1. mağrūr olma:-*ma*

Tahmis 2

Mısra: 5

Gururlanma.

Olma mağrūr güzel hüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup Şu gibi her ‘āşık-ı pāk

2. mağrūr olma:-*ma*

Gazel 103

Mısra: 3

Gururlanmak.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

3. mağrūr olup:

Gazel 22

Mısra: 3

Gururlanmak.

Aldanma kim bilür ki ne naķş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına Őakın

mağz:

1. mağzını:-*ın, -i*

Gazel 85

Mısra: 15

Beyin.

Savaşda mağzını haŐmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

māh:

1. **māh:**

Gazel 3

Mısra: 6

Ay, kamer.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşterī
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūri āfitāb

2. **māha:-a**

Gazel 29

Mısra: 3

(Sevgilinin yüzünü) aya (benzetme).

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

3. **māh:**

Gazel 81

Mısra: 3

Ay yüzlü ; sevgili.

Ol güneş yüzlü māh için bu gice
Şubḥ gibi yaqamı pāre kılam

4. **māhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 6

Ay.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

5. **māh:**

Gazel 109

Mısra: 5

Ay.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğıcün kebkebūñe

6. māh:

Gazel 125

Mısra: 1

Ay, kamer.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

7. māh:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Ay yüzlü güzel.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

8. māh:

Gazel 96

Mısra: 6

Ay, kamer.

Temāşā kıлмаğa ḥüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

9. māh:

Gazel 32

Mısra: 5

Ay.

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noḳsāndur

10. māh:

Gazel 37

Mısra: 5
Ay yüzlü güzel.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ hırmeninde hüşe-çindür

11. **māhuñ:-uñ**

Gazel 29

Mısra: 3

Ay; sevgili.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşanı yokdur

māha:

1. **māha:**

Gazel 41

Mısra: 5

Ay yüzlü güzel.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim qahrı da kem degüldür

maḥabbet:

1. **maḥabbet:**

Gazel 52

Mısra: 6

Aşk, sevgi.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aqar qan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebep olmaz

2. **maḥabbet:**

Gazel 72

Mısra: 3

Sevmek, sevgi.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka' beteyni cev atar yek yek

3. maḥabbet:

Gazel 40

Mısra: 10

Aşk, sevgi.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

mahalle:

1. maḥalleñ:-ñ

Gazel 61

Mısra: 7

Mahalle, kûy, sevgilinin yaşadığı yer.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürđi didi cāmūş

maḥbüb:

1. maḥbüb:

Gazel 69

Mısra: 1

Sevgili, güzel.

Her kim mey ü maḥbüb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

maḥbüb demi:

1. maḥbüb demidür:-idür-idür, -

Gazel 26

Mısra: 3

Sevgili(yle) her zaman (birlikte olmaktır.).

Cihānuñ dirligi maḥbüb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

māh-ı ğam:

1. **māh-ı ğamından:** *-ın, -dan*

Muaşşer 1

Mısra: **29**

Gam.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

māh-ı tābān:

1. **māh-ı tābānı:** *-ā, -nı*

Gazel 120

Mısra: **1**

Parlak ay.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li şacı nāfe-i Tātārı şıdı

Maḥmūd-ı Gaznevī:

1. **Maḥmūd-ı Gaznevī:**

Gazel 38

Mısra: **5**

Gazneli Mahmud (970- 1031). Gazneliler devletinin büyük hükümdarıdır.

Maḥmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
‘Işk ehli defterinde Ayāz’uñ gulāmıdır

maḥmūr:

1. **maḥmūrıyam:** *-ı, -y, -am*

Kaside 2

Mısra: **15**

Sarhoş, kendinden geçmiş.

‘Işk maḥmūrıyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

mahmūr göz:

1. mahmūr gözüñ:

Gazel 17

Mısra: 3

Baygın göz, süzülerek bakan göz.

Ser-mest kı lup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre mahmūr gözüñ her gün

maḥrem:

1. maḥrem:

Gazel 40

Mısra: 10

Yasak, haram.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

mahrem-i 'ışk:

1. mahrem-i 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 10

Aşk sırdaşı.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nüş it kim

māh-rū:

1. māh-rūlar:-lar

Gazel 91

Mısra: 7

Ay yüzü.

Ķāmet-i šāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar ḳalbini bir demde sır

mahrūm kıl-:

1. maḥrūm kılma:-ma

Gazel 27

Mısra: 7

Mahrūm bırakma,.

Maḥrūm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

maḥşer:

1. maḥşerde:-de

Gazel 36

Mısra: 4

(Ar.) Maḥşer, kıyamet yeri.

Maḥşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḡdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

2. maḥşere:-e

Muaşşer 1

Mısra: 7

Maḥşer yeri, kıyamet.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ġamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenūñ āteş-i ‘ışık oldu yeri

3. maḥşerde:-de

Gazel 13

Mısra: 9

Haşrolunacak, toplanılacak yer; kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

4. maḥşerde:-de

Gazel 27

Mısra: 2
Kiyamette.

Maḥşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm karadur
Derdā ki müy-ı rîşüm ağ u işüm ḥatādur

5. maḥşerde:-de

Gazel 48

Mısra: 2

Maḥşer yeri, kıyamet.

Maḥşerde çün şefî bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şüfî şalâ durur

maḥşer günü:

1. maḥşer güninde:-i, -n, -de

Gazel 58

Mısra: 3

Kıyamet günü.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘ağd-ı zülf-i yār ola dest-gırümüz

2. maḥşer güninde:-in, -de

Gazel 114

Mısra: 10

Kıyamet günü.

Sākî piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

maḥzen-i esrār-ı ‘ışk:

1. maḥzen-i esrār-ı ‘ışk:

Mesnevi 2

Mısra: 2

Aşk sırlarının hazinesi.

Söylegil ey bülbül-i güلزār-ı ‘ışk
Kim dilüñden maḥzen-i esrār-ı ‘ışk

maḥzen-i zer:

1. maḥzen-i zer:

Gazel 53

Mısra: 6

Altın deposu.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer kıalmaz

maḥzün kıl-:

1. maḥzün kılur:-ur

Gazel 99

Mısra: 2

Hüzünlendirmek.

Şeb-diz saçuñ fikri kılur gönlümi maḥzün
Şīrīn lebüñüñ şevkı ider yaşımı gülgün

maḳāl-ı dil-ber:

1. maḳāl-ı dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 10

Sevgilinin konuşması, söyleyişi.

Ko Çakerī ğayrı kıl u kıali
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

maḳām:

1. maḳāmın:-in

Mesnevi 1

Mısra: 2

Durulacak yer, makam.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

maḳhūr ol-:

1. **maḳhūr ola:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 14

Yok etmek; gazaba uğratmak.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḳhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ mañşūr ola

maḳşūd olan:

1. **maḳşūd olan:-an**

Gazel 39

Mısra: 6

Amaç olmak.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maḳşādıdır Allāh vire
'Āşıka maḳşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

māl:

1. **māl-ile:--ile**

Gazel 53

Mısra: 5

Mal, mülk, varlık.

Cihānda māl-ile faḫr eyleyen gönül ele al
Ki maḫzen-i zer ü genc ü direm geçer ḳalmaz

2. **māla:-a**

Gazel 45

Mısra: 8

Para, pul.

Beñzimüñ şarılığın dost ḳaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

māl ü mülk:

1. māl ü mülke:-e

Gazel 102

Mısra: 2

Mal ve mülk.

Māl ü mülküñ çünkü yoğdur hağ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ħandān [ğam yime]

ma' lüm:

1. ma' lüm:

Gazel 69

Mısra: 14

Belli; bilinen.

Meyhāne çapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma' lüm degül nisbeti anuñ

ma' mür ol:-

1. ma' mür ola:-a

Gazel 51

Mısra: 1

İmar edilen, yapılan.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışğ-ile ma' mür ola hergiz ħarāb olmaz

ma' nā:

1. ma' nā:-durur

Gazel 41

Mısra: 7

Söz olmak, anlam olmak.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma' nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

mānend ol-:

1. **mānend olmaz:-ımaz-ımaz, -**

Gazel 38

Mısra: 3

Benzer olmak.

Cemşīd saña ‘adl ile mānend olmaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

mānend-i perī:

1. **mānend-i perī:**

Muaşşer 1

Mısra: 3

Peri gibi.

Қayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arīzuña zülfüñi mānend-i perī

ma‘nī:

1. **ma‘nī:**

Gazel 4

Mısra: 7

Mana, anlam.

Bulınmaz şūret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ħaqq bu ħalāvet

2. **ma‘nī:**

Gazel 53

Mısra: 7

Mana, anlam.

Kerem durur қalan ehl-i kerem geçer қalmaz
Bu ma‘nī ħātem-i Ṭayy tācına yazılmışıdı

ma‘nī-i Kur‘ān'ı:

1. **ma' nī-i ur'ān'ı:-ı**

Gazel 55

Mısra: **6**

Kuran-ı Kerim'in manası.

Raıbe ousa hüsnün kitābın
Ki k fir ma' nī-i ur'ān'ı bilmez

ma' nī-i r h:

1. **ma' nī-i r h:**

Gazel 50

Mısra: **6**

Ruhun anlamı; ruhun varlıı.

Peyker-i h kden güzer ıl kim
Ma' nī-i r h peykere Şıgmaz

mans r ol-:

1. **mans r ola:-a**

Mesnevi 2

Mısra: **13**

Zafere ulaşmak.

Ehl-i rüşvet bes gerek mah r ola
Ger dilerseñ leŐker n  mans r ola

m r:

1. **m ra:-a**

Gazel 85

Mısra: **18**

Yılan.

Ruuñda  ker  zülf   hauñ görüp didi kim
G l üzre leşker-i m r  Ődi m ra beñzetdüm

2. **m rı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 2
Yılan.

Ruħında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

3. mār:

Kaside 2
Mısra: 40
Yılan.

Ser-i nīzeñ zırıhdan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

mār saç:

1. mār saçuñ:--uñ

Gazel 11
Mısra: 6
Yılana benzeyen saç.

Ruħlarıñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārümār

ma´reke:

1. ma´reke:

Gazel 59
Mısra: 3
Savaş alanı.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za´ıf ma´reke pür düşmen oldı lık

mār-ı zülf:

1. mār-ı zülfi:-i

Gazel 46
Mısra: 5
Yılana benzeyen saç.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfî dili mecrūh kılup cān çekişür

mātem:

1. mātem:

Tesdis 1

Mısra: 22

Keder, üzüntü.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

2. mātem:

Gazel 40

Mısra: 2

Keder, üzüntü.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mātem degüldür

mātem-i 'ışk:

1. mātem-i 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 4

Aşk matemi -Aşığın, sevgilinin uzak durmasıyla yaşadığı hal. -.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşığu sensüz işi mātem-i 'ışk

matla:

1. maṭla'ı:-ı

Kaside 2

Mısra: 7

Şiirin ilk beyti.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbül
Mest ü hayrān olup oğurdu hezār

matla‘:

1. maḥla‘ı:-ı

Tedis 1

Mısra: **16**

Doğuş yeri; şiirin (gazel, kaside gibi) ilk beyiti.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maḥla‘ı her demde gönül vird-i zebān

māye-i ‘ömr:

1. māye-i ‘ömr:

Gazel 24

Mısra: **7**

Ömür servrtini. - Sevgilinin saçının varlığı aşık için ömür servetidir. -.

Zülfüne el şunan kıllur māye-i ‘ömrü tārūmār
Diş bileyen tudağuna göz göre kaşd-ı cān ider

māyil ol:-

1. māyil olalı:-alı

Muaşşer 1

Mısra: **11**

Meyletmek.

Der-i ihsāna gelüp luḥfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

2. māyil olalı:-alı, -

Tahmis 1

Mısra: **21**

Meyletmek.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

mecāl:

1. **mecāl:**

Gazel 75

Mısra: 2

Güç, kuvvet.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

2. **mecāle:-e**

Gazel 75

Mısra: 2

Güç, kuvvet.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

3. **mecāl:**

Gazel 75

Mısra: 2

İmkan, fırsat.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

meclis:

1. **meclisinde:-in, -de**

Gazel 76

Mısra: 9

Meclis, toplantı.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

2. **meclisde:-de**

Gazel 117

Mısra: 7

Sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

meclis-i ğam:

1. **meclis-i ğamda:-da**

Gazel 24

Mısra: 10

Ğam meclisi. - Aşığın, aşka düştükten sonra daima içinde bulunduğu durumdur. -.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şifat fiġān ider
Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

meclis-i 'uşşāk:

1. **meclis-i 'uşşāk:**

Gazel 39

Mısra: 9

Âşıklar meclisi.

Meclis-i 'uşşāk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftāridur

mecmū':

1. **mecmū':**

Gazel 64

Mısra: 2

Toplanmak, dolmak.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tülū'
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū'

mecnūn:

1. **mecnūnı:-ı**

Gazel 90

Mısra: 8

Mecnun; deli.

‘Ağlleri kııursun leylī şaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āqıl eyler zencīr egerçi ey cān

2. Mecnūn:

Gazel 18

Mısra: 4

Leylā ile Mecnūn hikāyesinin erkek kahramanı, Kays;deli.

Leylī şaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

mecnūn kıl-:

1. mecnūn kııursun:-ur, -sun

Gazel 90

Mısra: 7

Deli etmek.

‘Ağlleri kııursun leylī şaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āqıl eyler zencīr egerçi ey cān

mecrūh kıl-:

1. mecrūh kııup:-up

Gazel 46

Mısra: 5

Yaralamak.

Ey ecel kııyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kııup cān çekişür

meded:

1. meded:

Mesnevi 1

Mısra: 28

Yardım.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

medh kıl-:

1. **medh kılduğı:**-duğ, -ı

Kaside 2

Mısra: 27

Övmek.

Ḳaddüñi ḳumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

medhüş:

1. **medhüş:**

Gazel 61

Mısra: 4

Şaşkın.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

mefṭün kıl-:

1. **mefṭün kıldı:**-dı

Gazel 104

Mısra: 3

Hayran bırakmak.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān ḫalkını mefṭün
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

meger:

1. **meger:**

Gazel 81

Mısra: 2

Açıkça, aslında, eger.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılayın nezāre kılam

2. meger:

Gazel 95

Mısra: 10

Aslında, oysa ki.

Gören dir Çākerī ŧi' rüñ ne ŧirīñ
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

3. meger:

Gazel 37

Mısra: 7

Meğer, aslında.

Sarāyından meger meydāna çıkmıŧ
Ki etrāf-ı çemen huld-i berīndür

4. meger:

Gazel 20

Mısra: 6

Meğer, aslında.

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehüñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i 'uŧŧāka meger

5. meger:

Gazel 69

Mısra: 16

Meğer, ancak.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayıñur mest ŧirāṭ üzre geçerken

6. meger:

Gazel 92

Mısra: 7

Herhalde; açıkça.

Gelmez oldu hayāli çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cūşından

megeş:

1. **megeş:**

Gazel 22

Mısra: 8

Sinek.

Ḳand-i lebūñ hayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naħar itsem megeş uçar

meh:

1. **meh:**

Gazel 79

Mısra: 3

Ay yüzlü güzel.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ışlanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. **meh:**

Muaşşer 1

Mısra: 6

Ay yüzlü güzel.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

3. **meh:**

Muaşşer 1

Mısra: 13

Ay yüzlü sevgili.

Lezzet-i vaşluña kııl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-ħāh arada hāyil

4. **meh:**

Muaşşer 1

Mısra: 41

Ay yüzlü sevgili.

İtme ağyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

meh yüz:

1. **meh yüzüñe:-üñe**

Gazel 52

Mısra: 1

Ay yüzlü.

Meh yüzüñe gün olsa muķābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki ĥayā vü edeb olmaz

mehd:

1. **mehdde:-de**

Kaside 2

Mısra: 5

Beşik.

Mehdde dil dırāz ider süsen
Ya‘nī ‘İsā gibi kıla güftār

meh-i nev:

1. **meh-i nev:**

Gazel 20

Mısra: 8

Yeni ay, hilal. Sevgilinin kaşı aya benzetilmiş.

Rāstī serv diyen ķāmetüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş kaşuña līk egri ĥaber

2. **meh-i nev:**

Gazel 100

Mısra: 6
Yeni ay, hilal.

Bāde-i köhneyi kıoma elden
Çarç olduğa ĥum kıadeĥ meh-i nev

meh-i tábā:

1. **meh-i tábānımız:**-ān, -ımız

Gazel 57

Mısra: 4

Parlak ay; sevgili.

Sünbül-i ruĥsāruñ ey ĥurşid-i ĥüsn
Leyletü'l-kaderde meh-i tábānımız

meh-likā:

1. **meh-likā:**

Gazel 131

Mısra: 7

Ay yüzlü güzel.

Yine bir meh-likā sevdi göñül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

meh-rū:

1. **meh-rū:**

Gazel 71

Mısra: 1

Ay yüzlü; sevgili.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

mekān:

1. **mekānsuz:**-suz

Mesnevi 1

Mısra: **20**
Mekan, yer.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yoǵdur zamānuñ

melāl:

1. **melāl:**

Gazel 76
Mısra: **8**
Sıkıntı, keder.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

melāl artur-:

1. **melāl arturur:-ur, -ur**

Gazel 43
Mısra: **10**
Sıkıntı artırmak.

Ḳo yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

melālüm kaç-:

1. **melālüm kaçır:-ar**

Gazel 49
Mısra: **9**
Sıkıntının kaçması, yok olması.

Ḳaddüñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

melāmet:

1. **melāmeti:-i**

Gazel 114

Mısra: 1
Ayıplama.

Gönlüm çekerse 'ışık meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

melek-hüy:

1. **melek-hüyum:**-um

Gazel 86

Mısra: 5

Melek huy.

Melek-hüyum perî-rüyum gül-endāmum semen-büyum
Sitemkārum cefâ-hüyum zarîfüm ehl-i 'irfānum

melîh ol cāna:

1. **melîh ol cāna:**-a

Gazel 35

Mısra: 4

Güzel, cazibeli olan sevgili.

Melîh ol cāna dirler k'ânı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

Memî:

1. **Memî:**

Gazel 127

Mısra: 1

Memî (özel isim).

Bir güzel serv-i revān sevdi göñül adı Memî
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

memleket:

1. **memleket:**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Memleket, ülke.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

2. memleketden:-den

Mesnevi 2

Mısra: 27

Ülke.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

men' it:-

1. men' itdi:-di

Gazel 101

Mısra: 7

Engellemek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

menba' -ı cān:

1. menba' -ı cāndur:

Gazel 32

Mısra: 1

Can kaynağı, hayat kaynağı. - Aşığa hayat veren anlamındadır. -

Leb-i cānān ki menba' -ı cāndur
Cāna cān-bağış ab-ı hayvāndur

menzil:

1. menzilde:-de

Gazel 106

Mısra: 2

Dünya.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

2. menzil:

Gazel 126

Mısra: **16**

Yer, mekan.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

3. menzil durur:-durur

Mesnevi 3

Mısra: **41**

Durak yeri.

Şu menzil durur bu cihān-ı hārāb
Ki kırıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

merdān:

1. merdāne:-e

Gazel 68

Mısra: **2**

Mertçe.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. merdāne:-e

Gazel 68

Mısra: **10**

Mertçe.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

merd-i bī-ışk:

1. **merd-i bî-ışık:**

Gazel 31

Mısra: 1

Aşksız kişi.

Merd-i bî-ışık egerçi insāndur
Adı ābād u şehri vīrāndur

merdüm-i dīde:

1. **merdüm-i dīde:**

Gazel 106

Mısra: 5

Gözbebeği.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bî-ḥāb

merhabā:

1. **merḥabā:**

Gazel 21

Mısra: 1

Merhaba, hoş geldin.

Ḥayr maḳdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seḥer

meş'ale-i māh:

1. **meş'ale-i māhı:-ı**

Gazel 59

Mısra: 4

Ayın meşalesi , ışığı.

Ḥavf itmezüz ki var ḳavī pādişāhumuz
Leşker za'īf ma'reke pür düşmen oldı līk

mesel:

1. mesel:

Gazel 10

Mısra: 4

Örnek, benzer; atasözü.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

2. mesel:

Gazel 77

Mısra: 4

Atasözü.

Sīm-i eşküñ vir ḫalāş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe ḳara gün için dinür vardur mesel

3. meseldür:-*dür*

Gazel 79

Mısra: 8

Atasözü.

Çeşm-i terden luḫf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

4. mesel:

Gazel 103

Mısra: 5

Atasözü.

Cevr ile öldürme ḳāyil olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhürdur ḳan ile ḳānūn eyleme

5. mesel *durur:-durur*

Gazel 62

Mısra: 4

Atasözü.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar ḳuru yanında yaş

meşhür:

1. **meşhürdur:-dur**

Gazel 103

Mısra: 5

Herkesçe bilinir.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu âyîne
Bu mesel meşhürdur kan ile kânün eyleme

mesken:

1. **mesken:**

Gazel 96

Mısra: 8

Oturulacak, sükûn edilecek yer.

Kaçan kim tîr-i gamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

2. **meskenin:-in**

Gazel 107

Mısra: 8

Oturulacak yer.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Şubhdur feryādumı güş eyle raħm it dostum

3. **mesken:**

Gazel 126

Mısra: 18

Sükun edilecek yer.

Mezmûm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

4. **mesken:**

Gazel 131

Mısra: 6

Oturulacak, sükûn edilecek yer.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

mesken it-:

1. **mesken itdüñ:-dü, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 9

Yer etmek.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

mesken [ol-]:

1. **mesken [olur]:-ur**

Gazel 69

Mısra: 10

Mesken olmak, mekan olmak.

Bildüñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

meskenet:

1. **meskenet:**

Gazel 73

Mısra: 8

Miskinlik; itaat.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

mest:

1. **mest:**

Gazel 69

Mısra: 15
Sarhoş.

Ben meste ayađ ola meger himmeti anuñ
Dirler aymur mest Őırāt üzre geçerken

2. **meste:-e**

Gazel 69

Mısra: 16

Sarhoş.

Ben meste ayađ ola meger himmeti anuñ
Dirler aymur mest Őırāt üzre geçerken

3. **mest:**

Gazel 122

Mısra: 6

Sarhoş.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

4. **mest:**

Gazel 61

Mısra: 4

Sarhoş.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

5. **mest:**

Gazel 64

Mısra: 10

Sarhoş.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū´

mest ol-:

1. **mest olup:-up**

Gazel 115

Mısra: 2

Sarhoş olmak.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

mest ü hayrân:

1. **mest ü hayrân:**

Kaside 2

Mısra: 8

Sarhoş ve kendinden geçmiş.

Güle karşı bu maṭla‘ı bülbül
Mest ü hayrân olup okurdu hezâr

mestâne çeşm:

1. **mestâne çeşmi:-i**

Gazel 76

Mısra: 1

Mest olan, sarhoş göz.

Şāhumuñ mestâne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

mestâne gözi:

1. **mestâne gözi:-i**

Gazel 115

Mısra: 7

(Sevgilinin) Sarhoş, baygın, süzgün göz.

Gönlümi benden alan āl ile mestâne gözi
Korçaram bir gün alır şabrı vü ārāmı daḥi

mest-i miskîn:

1. **mest-i miskîn:-dür**

Gazel 41

Mısra: **10**

Zavallı sarhoş.

Ey yâr Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskîn şābit-ķadem degüldür

mest-i nazm:

1. **mest-i nazm:**

Gazel 48

Mısra: **9**

Nazım sarhoşu, şiir sarhoşu.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta‘n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāgat ‘aṭā durur

mes‘ūd:

1. **mes‘ūd:**

Kaside 2

Mısra: **54**

Mutlu.

Ķanı anlar ki halk dirleridi
Fāli mes‘ūd ṭālī‘i muḥtār

metā‘ı:

1. **metā‘ı:**

Gazel 122

Mısra: **10**

Mal, eşya.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī ḥarīdānı

mevsim-i gül:

1. mevsim-i gül:

Gazel 103

Mısra: 4

Gül mevsimi, bahar mevsimi.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

mevt:

1. mevt:

Gazel 126

Mısra: 6

Ölüm.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsı

2. mevt:

Gazel 126

Mısra: 14

Ölüm.

‘Alem nice kez ādem ile tıldı boşaldı
Derdā ki bize daği irür mevt belāsı

mevt şadāsı:

1. mevt şadāsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 20

Ölüm sesi.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem ‘ine her dem doğınur mevt şadāsı

mey:

1. **meydür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 8

Şarap.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

2. **mey:**

Gazel 56

Mısra: 7

Şarap.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

3. **mey:**

Gazel 63

Mısra: 8

Şarap.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kıılır
Mey nüş kııl ki raḥmet-i ḥaḳ bī-kerān imiş

4. **mey:**

Gazel 67

Mısra: 1

Şarap.

Sākiyā mey şun ezel ḥükmüne çün tedbīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür tağyīr yok

5. **mey:**

Gazel 69

Mısra: 1

Şarap.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

6. **mey:**

Gazel 100

Mısra: **10**

Şarap.

Gerd-i ğamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

7. **meye:-e**

Gazel 48

Mısra: **1**

İçki, şarap.

Maḥşerde çün şefī' bize Muştafā durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfī şalā durur

8. **mey:**

Gazel 2

Mısra: **3**

Şarap.

Muḥribūñ ḳavlini diñle mey ayağına el ur
Ḳılmadın ğam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

9. **meyi:-i**

Gazel 13

Mısra: **1**

Şarap.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle ḳılır cānımuza leyl ü nehār

10. **mey:**

Gazel 15

Mısra: 3

Şarap.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaṣīṣi
Virür varın biliş ü yada dirler

11. **meye:-e**

Gazel 100

Mısra: 4

Şarap.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

12. **mey:**

Gazel 115

Mısra: 1

Şarap.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

13. **meyden:-den**

Gazel 121

Mısra: 7

Şarap.

Meyden özge yok durur def‘-i melāl
Lāle gibi kıoma elden sāğarı

14. **mey:**

Gazel 133

Mısra: 1

Şarap.

Bahār eyyāmıdır şun sākīyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin tayy

15. **mey:**

Gazel 133

Mısra: **2**

Şarap.

Bahār eyyāmıdır şun sākıyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin tayy

16. **mey:**

Gazel 133

Mısra: **4**

Şarap.

Muġānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

17. **mey:**

Gazel 133

Mısra: **10**

Şarap.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldı mı hey

18. **mey:**

Kaside 2

Mısra: **2**

Şarap.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

19. **mey:**

Mesnevi 3

Mısra: **32**

Şarap.

Saňa bir nařihat diyem gūř kıl
Cihān nīřdūr cümle mey nūř kıl

20. **mey:**

Gazel 69

Mısra: 4

şarap.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledūr ‘iřreti anuñ

21. **mey:**

Gazel 116

Mısra: 6

şarap.

řīrīn ile telġ oldı cihan ‘ayşı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü řahbāya dūřürdi

meydān:

1. **meydāna:-a**

Gazel 68

Mısra: 6

Geniş yer, saha.

Saçı çevġānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

meydāna çık-:

1. **meydāna çıkmış:-mış**

Gazel 37

Mısra: 7

Meydana, ortaya çıkmak.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki eřrāf-ı çemen ħuld-i berīndūr

mevdān-ı ʿışk:

1. mevdān-ı ʿışk:

Gazel 88

Mısra: 7

Aşk meydanı.

Meydān-ı ʿışk içinde dil-āver geçer kıtā
Müjgānuñ oğların dile gönder Qayacugum

2. mevdān-ı ʿışka:-a

Gazel 70

Mısra: 2

Aşk meydanı.

Yā kaşlaruñ oğına cigerden siper gerek
Meydān-ı ʿışka girmege evvel ciger gerek

mey-fürüş:

1. mey-fürüşuñ:-uñ

Gazel 72

Mısra: 5

Şarap satan, meyhaneci.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek gam kiştini biçmek
Naşīhat söyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

mey-hāne:

1. mey-hāneye:-y, -e

Gazel 58

Mısra: 1

İçki içilen yer - İlahi aşk; tekke, dergah -.

Mey-hāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

mevhāne:

1. **meyhâne:**

Gazel 69

Mısra: 13

İçki içilen yer.

Meyhâne apusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

mey-i ergavân:

1. **mey-i ergavâni:-ı**

Gazel 130

Mısra: 4

Erguvan renkli (kırmızı) şarap.

Zücâc-ı adehden mey-i ergavâni
Lebi yâdına dîde her dem ider nûş

mey-i gül-fâm:

1. **mey-i gül-fâm:**

Gazel 101

Mısra: 6

Gül renkli (kırmızı) şarap.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'âb-ı cân-bağş döker ol mey-i gül-fâm feme

mey-i 'ineb:

1. **mey-i 'inebi:-ı**

Gazel 113

Mısra: 10

Şarap; üzüm suyu.

Lebi yâdına Çâkerî her dem
Nûş-ı cân olsun iç mey-i 'inebi

mey-i 'ışk:

1. **mey-i 'ışk:**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Aşk şarabı.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür ĥarām

Mey-i 'ışkıla oldı mezheb tamām

2. **mey-i 'ıřkuñla:-uñ, -la**

Gazel 69

Mısra: 23

Aşk şarabı.

Her dem mey-i 'ıřkuñla yürür Çākerī ser-mest

Beñzer mey-i 'ıřkuñla durur ĥılkatı anuñ

mey-i řāf:

1. **mey-i řāf:**

Gazel 130

Mısra: 5

Saf şarap.

Ki oldur çü ser-māye-i řādmānī

Göñül ġam yime vü mey-i řāf nüş it

mey-i řāfi:

1. **mey-i řāfi:**

Gazel 55

Mısra: 7

Saf şarap.

Getür sākī mey-i řāfi ki ĥuřyār

řafā-yı řoĥbet-i mestānı bilmez

2. **mey-i řāfi:**

Gazel 18

Mısra: 6

Saf şarap.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

meyl:

1. **meyli:-i**

Gazel 111

Mısra: 7

Meyil, yönelme.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yoğ ceng itmegüñ ağıyar ile

meyl id-:

1. **meyl ider:-er**

Gazel 3

Mısra: 9

Gönül bağlamak, yönelmek.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ħaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

meyli var:

1. **meyli var:**

Gazel 45

Mısra: 8

Meyilli.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

mezheb:

1. **mezhebüñe:-üñ, -e**

Gazel 109

Mısra: 10

Gidilen yol.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıoma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

2. mezheb:

Mesnevi 3

Mısra: 14

Gidilen yol; usül.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür ḥarām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

mezid kıl-:

1. mezid kılsun:-sun

Mesnevi 2

Mısra: 18

Arttırmak.

Sen daḥı oḡlısın ey Şeh Bāyezid
Ḥakk Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezid

mezmüm:

1. mezmüm:

Gazel 126

Mısra: 17

Kötülenmiş.

Mezmüm degülmişse cihān ben de dir idüm
Ḥoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāası

mi:

1. mı:

Gazel 37

Mısra: 9

Soru eki.

Gazelde dür dişüñ vaşfın mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

2. mi:

Gazel 45

Mısra: 5

Soru eki.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

3. mi:

Gazel 45

Mısra: 6

Soru eki.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

4. mı:

Gazel 51

Mısra: 9

Soru eki.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

5. mi:

Gazel 129

Mısra: 3

Soru eki.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

6. mi:

Gazel 58

Mısra: 8

Soru edatı.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'äleme Ḥaḳdan emîrümüz

7. **midür:-dür**

Gazel 79

Mısra: 10

Soru edatı.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

8. **mı:**

Gazel 84

Mısra: 8

Soru edatı.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetedüm
Cemāli şem'î durur nūr iden nehārı daḫı

9. **mı:**

Gazel 93

Mısra: 4

Soru edatı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı ḫaṭ-ı mühleti Dīvān-ı Ḳazā'dan

10. **mi:**

Gazel 104

Mısra: 5

Soru edatı.

Çeşmüñle kulaḡuñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

11. **mı:**

Gazel 110

Mısra: **3**
Soru edatı.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan halās olur dil-i ādem bahār ile

12. **mi:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Soru edatı.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

13. **mi:**
Kaside 2
Mısra: **20**
Soru edatı.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

14. **mi:**
Kaside 2
Mısra: **52**
Soru edatı.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan açār

15. **mi:**
Mesnevi 2
Mısra: **5**
Soru edatı.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

16. mı:

Mesnevi 2

Mısra: 6

Soru edatı.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk

Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

17. mı:

Mesnevi 2

Mısra: 10

Soru edatı.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını

Almadı mı Şeh Meḥemmed cānını

18. mı:

Murabba 1

Mısra: 4

Soru edatı.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi ҡo hemān

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

19. mı:

Murabba 1

Mısra: 8

Soru edatı.

N'oldı ey zālīm aramızda olan ҡavl ü ҡarār

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

20. mı:

Murabba 1

Mısra: 12

Soru edatı.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

21. **mi:**

Murabba 1

Mısra: **16**

Soru edatı.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

22. **mi:**

Gazel 13

Mısra: **9**

Soru edatı.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

23. **midür:-dür**

Gazel 13

Mısra: **12**

Mi, soru edatı.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

24. **mi:**

Gazel 16

Mısra: **4**

Soru edatı.

Zülf[i] zencīrine ʔolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

25. **mi:**

Gazel 22

Mısra: 7
Mi, soru eki.

Ḳand-i lebūñ ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazar itsem meges uçar

26. **miydūñ**:-y, -dü, -ñ

Murabba 1

Mısra: 17

Soru edatı.

Sen degül miydūñ gönül mülkinde ḥānum ey perī
Senūñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berī

27. **mı**:

Gazel 30

Mısra: 6

Soru edatı.

Raḳīb için gönül terk itme yāri
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

mihmān:

1. **mihmāndur**:-dur

Gazel 31

Mısra: 10

Misafirdir.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī ḥan-ı ‘ışka mihmāndur

2. **mihmānını**:-ı, -nı

Mesnevi 2

Mısra: 9

Misafir.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Meḥemmed cānını

mihmānımız ol-:

1. **mihmānımız olalı:-alı**

Gazel 57

Mısra: **10**

Misafir olmak.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı 'ışkuñ ğamı mihmānımız

miḥnet:

1. **miḥnete:-e**

Gazel 121

Mısra: **2**

Gam, keder.

Rāḥata git miḥnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

miḥnet-i rūzgār:

1. **miḥnet-i rūzgārı:-ı**

Gazel 82

Mısra: **1**

Zamanın eziyeti.

Miḥnet-i rūzgārı çok gördüm
Zillet-i rūzgārı çok gördüm

mihr:

1. **mihrüñi:-ü, -ñi**

Gazel 61

Mısra: **6**

Sevgi, aşk.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmüş

2. **mihrüfle:**-üñ, -le

Mesnevi 1

Mısra: 10

Güneş.

Semek puştın sen itdün gāva mesken
Kamer mihrüfle gögde oldı rüşen

3. **mihrüñ:**-üñ

Mesnevi 1

Mısra: 15

Güneş.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

4. **mihrine:**-i, -n, -e

Gazel 41

Mısra: 6

Güneş; sevgi, dostluk.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim qahrı da kem degüldür

5. **mihr:**

Gazel 96

Mısra: 6

Güneş.

Temāşā kıлмаğa hüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

mihr id-:

1. **mihr iderse:**-er, -se

Gazel 41

Mısra: 5

Sevgi göstermek; merhamet etmek.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem degüldür

mihr ü vefā 'ilm:

1. mihr ü vefā 'ilmin:

Gazel 77

Mısra: 5

Sevgi ve sefanın ilmi.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekten ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

mihrāb:

1. mihrāb:

Gazel 80

Mısra: 8

*Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına açılan oyuk, imamın durduğu yer.
II Sevgilinin kaşları.*

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrāb Edhem

2. mihrābına:-in, -a

Gazel 116

Mısra: 7

*Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına açılan oyuk, imamın durduğu yer;
sevgilinin kaşları.*

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

mihrāb kaş:

1. mihrāb kaşların:-lar, -in

Gazel 118

Mısra: 7

Kavisi açısından mihraba benzeyen kaş.

Her ki mihrāb kaşların gördi
'Accilū bi's-şalāt çağurdi

mihr-i bāde:

1. mihr-i bāde:

Gazel 64

Mısra: 1

Kırmızı şarap; sıcak şarap.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū'
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū'

mihr-i cihān:

1. mihr-i cihān:

Tahmis 2

Mısra: 16

Cihan, dünya güneşi.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

mihr-i dār-ı fenā:

1. mihr-i dār-ı fenā:

Gazel 60

Mısra: 8

Dünya sevgisi.

Ƙaddūñ ham oldı pūşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henūz

mihr-i ruh:

1. mihr-i ruḥı:-ı

Gazel 109

Mısra: 7

Yanağın güneşi.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

mihr-ruhsār:

1. **mihr-ruhsāruma:**-um, -a

Gazel 128

Mısra: 4

Güneş (gibi) yanak.

Gam gamāmı cihān yüzün tıtdı
Mihr-ruhsāruma niķāb kıanı

milket:

1. **milketi:**-i

Gazel 23

Mısra: 6

Mülk, ülke; gönül.

Tañ mı ḥayāli zülfüñüñ dil şehriñi kılsa ḥarāb
Her kıanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

minnet:

1. **minnet:**

Gazel 116

Mısra: 8

Şükür, hamd.

Re' y itdi gönül rā kıaşı mihrābına tıpmak
Minnet Ḥaķ'adur kim beni bu rāya düşürdi

mir'āt:

1. **mir'ātidur:**-idur

Gazel 5

Mısra: 7

Ayna.

Cihān mir‘ātıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

misāl:

1. **mişāl:**

Gazel 18

Mısra: 4

Gibi, benzer.

Leylī şaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

misin:

1. **misin:**

Murabba 1

Mısra: 10

Soru edatı.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

miskīn:

1. **miskīn:**

Gazel 57

Mısra: 9

1. Zavallı, aciz. 2. Hiçbir şeye sahip olmayan.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ışkuñ ğamı mihmānımız

2. **miskīni:-i**

Gazel 13

Mısra: 10

Zavallı, beceriksiz, hareketsiz (adam).

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

3. **miskîn:**

Gazel 14

Mısra: 8

Zavallı, aciz.

Gamından hasta düşdüm vây şad vây
Ki hâlûñ niçedür miskîn dimezler

4. **miskîn:**

Gazel 89

Mısra: 4

Zavallı.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kañkı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

5. **miskîn:**

Gazel 95

Mısra: 8

Zavallı.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yâruñ
İraçdur beñzer ol miskîn nazardan

6. **miskîn:**

Gazel 129

Mısra: 13

Zavallı.

Kime dil virdi miskîn Çâkerî kim
Uyutmaz halkı feryâd u enîni

miskîn nişân:

1. **miskîn nişân:**

Gazel 63

Mısra: 4
Zavallı hedef.

Çarh-ı felek kemān u havādisdür oqları
Derdā ki ādem oqları miskīn nişān imiş

miskīne kuluñ:

1. miskīne kuluñdur:

Gazel 9
Mısra: 9
Aciz, zavallı kul.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

mısr-ı hüsn:

1. mısr-ı hüsnüñ:-üñ

Gazel 89
Mısra: 5
Güzellik ülkesi.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısın 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

mīve-i bostān-ı hüsn:

1. mīve-i bostān-ı hüsn:

Gazel 89
Mısra: 1
Güzellik bostanın meyvesi.

La'l-i cānān mīve-i bostān-ı hüsn
Haṭṭ-ı sebzi āyet-i ihsān-ı hüsn

miyān u dehānuñ rumūzın:

1. miyān u dehānuñ rumūzın:-ın

Gazel 43
Mısra: 3

(Sevgilinin) belinin ve ağzının işareti - Divan şiirinde bel darlığı ile ağız ise küçüklüğü ile dikkati çeker. her iki güzellik ögesi de yok gibi tasvir edilir. -.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

miyān-ı cān:

1. miyān-ı cāna:-a

Tahmis 1

Mısra: **12**

Canın beli; aklın beli.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıl
Miyān-ı cāna bu pendî kemer kıl

m'ol-:

1. m'olur:-ur

Murabba 1

Mısra: **13**

Mı acaba, soru edatı- merak belirten bir söz.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda gāyırılarla ben çekem bu āhı

mu'allim:

1. mu'allimi:-i

Gazel 13

Mısra: **11**

Öğretmen, hoca.

Bugün ki hem suhanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eyleyse Çākerī izhār

mu'ayyen:

1. mu'ayyendür:--dür

Gazel 4

Mısra: 4
Belli olmak.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruhuñda
Mu'ayyendür ki kıddüñdür kıyāmet

mübārek:

1. **mübārekdür:**-dür

Gazel 51

Mısra: 8

Bereketli, kutsal.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

mübtelā düşer:

1. **mübtelā düşer:**-er

Gazel 18

Mısra: 2

(Sevdaya) tutulmak, düşmek.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

mücrim:

1. **mücrime:**-e

Kaside 1

Mısra: 3

Suçlu.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz qalısar enbiyā

2. **mücrimem:**-em

Mesnevi 1

Mısra: 41

Suçlu.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

3. mücrimi:-i

Gazel 48

Mısra: 3

Cürm işlemiş, suçlu.

Zâhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
'Afv eyleyen cemî'-i günâhı Hudâ durur

4. mücrim:

Gazel 69

Mısra: 5

Suçlu.

Firdevs degül fâsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kıılır bunları bir âyeti anuñ

5. mücrimlere:-ler, -e

Gazel 27

Mısra: 8

Suçlu, günahkar.

Maḥrûm kıılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

mücrimlerün gaffâr:

1. mücrimlerün gaffâridur:-idur

Gazel 39

Mısra: 8

Suçluların bağışlayıcısı.

Cürm için ḥavf itme Haḫ mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

müdâm:

1. **müdüam:**

Gazel 34

Mısra: 3

Şarap.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdüam

2. **müdüam:**

Gazel 3

Mısra: 1

Şarap, mey, hamr.

Sâkı getür müdüam içelüm biz şarâb-ı nâb
Bünyâd-ı hâne-i dil ü cân olmadın harâb

3. **müdüam:**

Gazel 22

Mısra: 2

Sürekli.

Şun sâkî câm-ı Cem ki cihân fânîdür
İrer hayât-ı bâkîye her kim müdüam içer

4. **müdüam:**

Gazel 79

Mısra: 3

Sürekli, devamlı.

Dîde-i giryân yüzüñ görmek diler ey meh müdüam
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lâ-cerem

5. **müdüam:**

Gazel 114

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hāḡ bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

6. müdām:

Gazel 117

Mısra: 7

Daima.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

7. müdām:

Gazel 122

Mısra: 7

Daima.

Ḳalem gibi beni ḡalkuñ söziyle sürme müdām
Terahḡum eyle ḡan ağlatma ben dil-efḡarı

8. müdām:

Gazel 110

Mısra: 14

Sürekli, her zaman; şarap.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ḡurrem bahār ile

9. müdām:

Gazel 117

Mısra: 6

Daima, her zaman; şarap.

Rind-i ḡaş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ḡo taḡvā vü zühd itsün ḡaleb

müdām ol-:

1. **müdām ola:-a**

Gazel 118

Mısra: 10

Devamlı.

Yaraşur şî‘r-i Çākerī ki şehā
Şu‘arānuñ müdām ola virdi

müferrih:

1. **müferrih:**

Gazel 45

Mısra: 5

Sıkıntıyı def edip ferahlık veren ilaç.

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

müflis ol:-

1. **müflis olan:-an**

Gazel 121

Mısra: 4

İflas etmek.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

müftî-i ğayb:

1. **müftî-i ğayb:**

Kaside 1

Mısra: 18

Gaybın müftüsü; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftî-i ğayb u imām-ı reh-nümā

muġān:

1. **muġānuñ:-uñ**

Gazel 133

Mısra: 3

Ateşe tapan; meyhaneci.

Muġānuñ zikri ħayr olsun ki zīrā
Dimiş ġam zehrine tiryākdür mey

muġannī:

1. **muġannī:**

Gazel 26

Mısra: 1

Şarkıcı.

Muġannī cūşa gel vaġt-i naġamdur
Ferah devrānidur vaġt-i ne ġamdur

2. **muġannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Şarkıcı.

Muġannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şî'rin āġāz kıl

3. **muġannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Şarkıcı.

İşitdüm kaçan ġam kılursa gezend
Muġannī nevāsı olur sūdmend

4. **muġannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 7

Şarkıcı.

Muğannī çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

5. muğannī:

Mesnevi 3

Mısra: **17**

Şarkıcı.

Muğannī bahār irdi eyle ħurūş
Ki gülşende bülbul yaraşmaz ħamūş

6. muğannī:

Mesnevi 3

Mısra: **29**

Şarkıcı.

Muğannī def ü çeng ile sāz kııl
Bu zībā naşāyiħden āgāz kııl

Muhammed:

1. Muḥammed:

Kaside 1

Mısra: **11**

Hız. Muhammed (sav).

Ol Muḥammed ħürmeti çün kim didūñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

2. Muḥammed:

Mesnevi 1

Mısra: **43**

Hız. Muhammed (sav).

Esirge yā Muḥammed ben faḳīri
Şefā'atdan unutmā ben ḥaḳīri

3. Muḥammed-vār:-vār

Kaside 2

Mısra: 36

Hz. Muhammed gibi.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaçd-ı ğazā Muḥammed-vār

Muḥammed [gibi] peygāmbəri:

1. muḥammed [gibi] peygāmbəri:

Gazel 8

Mısra: 1

Birçok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş manasına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbəri var
Sultān-ı dü kevn oldı sa'ādetlü seri var

muḥayyel kıl-:

1. muḥayyel kılur:-ur

Gazel 43

Mısra: 5

Hayallerle doldurmak.

Lebüñ fikri şi'rüm muḥayyel kılur
Kişinüñ sözün bes ḥayāl arturur

muḥkem:

1. muḥkem:

Gazel 110

Mısra: 10

Sağlam, kıyasıya.

Dağı ḥişār idindi zirih geydi ebrden
Kaçdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

muhtāc:

1. **muhtâc:**

Gazel 27

Mısra: **10**

Muhtaç, ihtiyaç duyan kimse.

Bî-çâre Çâkerî'nün 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şâh rahmetine muhtâc bir gedâdur

2. **muhtâc:**

Mesnevi 1

Mısra: **38**

İhtiyacı olan.

Kapuñdur bî-nihâyet baħr-i mevvâc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muhtâc

muhtâr:

1. **muhtâr:**

Kaside 2

Mısra: **54**

Beğenilmiş.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fâli mes'ûd ṭâli' i muhtâr

muhtaşar kıl-:

1. **muhtaşar kılur:-ur**

Gazel 124

Mısra: **10**

Kısaltmak.

Ağzı vaşfın Çâkerî uzatma kim
'Aḳıl olan muhtaşar kılur sözi

müje:

1. **müje:**

Gazel 12

Mısra: 7
Kirpik.

Müje izine yüzün dîdeden öñ sürdügi çün
‘Akıbet bu ikinün düşdi arasına gubār

müjgānı okın:

1. **müjgānı okın:-ın**

Gazel 108

Mısra: 7

Kirpiğin oku.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrüyı gör kim yine müjgānı okın

müjgānuñ okların:

1. **müjgānuñ okların:-lar, -ın**

Gazel 88

Mısra: 8

Kirpiklerin oku.

Meydān-ı ‘ışk içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ okların dile gönder Qayacuğum

mukābil:

1. **muqābil:**

Gazel 52

Mısra: 1

Karşılık olarak, karşı, karşılığında.

Meh yüzüne gün olsa muqābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

mükedder:

1. **mükedder:**

Gazel 88

Mısra: 10
Kederli.

Başı zevällü hâli mükedder K̄ayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

mülk ü t̄acın:

1. **mülk ü t̄acın:-ın**

Gazel 15

Mısra: 6

Mal ve tac.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü t̄acın bāda dirler

mülk-i ‘ālem:

1. **mülk-i ‘ālemi:-i**

Gazel 23

Mısra: 8

Dünya mülkü.

Bir laḥza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

mülk-i Cem:

1. **mülk-i Cem'i:-i**

Gazel 127

Mısra: 8

Cem'in mülkü, memleketi.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

mülk-i cihān:

1. **mülk-i cihān:**

Gazel 126

Mısra: 18

Dünya mülkü.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

2. mülk-i cihânı:-ı

Gazel 112

Mısra: 7

Dünya ülkesi, dünya mülkü.

Mülk-i cihânı tutdı Süleymân nigîn ile
Ol yâr tutdı 'âlemi müşkîn kemend ile

mülk-i dil:

1. mülk-i dil:

Gazel 65

Mısra: 6

Gönül mülkü. - Aşğın gönlü -.

Tarumâr olmayınca leşker-i 'aql
Olmadı mülk-i dil müsellemler-i 'ışk

2. mülk-i dile:-e

Gazel 104

Mısra: 2

Gönül mülkü, gönül ülkesi.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

mülk-i dünyâ:

1. mülk-i dünyâdan:-dan

Gazel 65

Mısra: 7

Dünya malı.

Yeg durur ben faķire dirhem-i 'iřķ
Genc-i Őarūn u mūlk-i dūnyādan

mūlk-i İskender:

1. mūlk-i İskender:

Gazel 13

Mısra: 5

İskender'in malı, mūlkü. - Burada bahsi geĉen İskender-i Zūlkarneyn'dir.. O Hızır ile birlikte ab-ı hayatı aramaya gider. -.

Cihāna virme gōñūl aldanup řakın zinhār
Ne 'ōmr-i Hızır kalısar ne mūlk-i İskender

mūlk-i Keyhusrev:

1. mūlk-i Keyhusrev:

Gazel 100

Mısra: 8

Keyhusrev'in ũlkesi, ordaki herkes.

Sāķiyā şol řarābı şun ki virür
Genc-i Őarūn u mūlk-i Keyhusrev

mūneccim:

1. mūneccim:

Gazel 36

Mısra: 5

Yıldızların seyir ve hareketinden ahkām ĉıkaran.

Her řanĝı mūneccim ki tutar řālī'ūñi dir
Allāh bilür ĥüsn iline ĥān olacaķdur

mū'nis:

1. mū'nisüm:-üm

Gazel 86

Mısra: 2

Cana yakın, dost.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

münkir:

1. münkir:

Gazel 9

Mısra: **6**

İnkar eden, kabul etmeyen.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. münkir:

Mesnevi 1

Mısra: **27**

İnkar eden, kabul etmeyen.

Kaçan Münkir su'āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

müntehā:

1. müntehā:

Gazel 132

Mısra: **5**

Uzun.

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Ṭübādur boyuñ ey müntehā yār

mür:

1. mür:

Gazel 9

Mısra: **4**

Karınca. - Burada karınca sevgilinin şeyhe benzetilen ayva tüyelerine mürid olarak kişileştirilmiştir. -.

Beñzer ki mürīd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırқа geyer mür belinde kemeri var

2. mūrı:-ı

Gazel 30

Mısra: 10

Karınca.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

murād:

1. murādum:-um

Gazel 105

Mısra: 4

İstek, amaç.

Gözüm her naqş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

murād ol-:

1. murād olınan:-ın, -an

Gazel 41

Mısra: 8

Erişilmek istenen, arzulanan. || Amaç.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

murāduñ bul-:

1. murāduñ bulduñ:-du, -ñ-duñ

Gazel 95

Mısra: 1

Amaca ulaşmak.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

mürāvī:

1. **mürāyīnūñ**: -nüñ, -

Gazel 72

Mısra: 8

İkiyüzlü (kimse).

Ḥudā haqqı haṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma 'şūḵ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

mürde:

1. **mürde:**

Gazel 86

Mısra: 4

Ölü; ölümlü.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

murğ:

1. **murğ:**

Kaside 2

Mısra: 37

Kuş.

Ne 'aceb murğ olur oḵuñ ki aña
Cān-ı a 'dā olur hemīşe şikār

murğ-ı seher:

1. **murğ-ı seher:**

Gazel 101

Mısra: 3

Seher kuşu, bülbül.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

mürīd:

1. mürîd:

Gazel 9

Mısra: 3

Bir şeyhe bağı olan kimse.

Beñzer ki mürîd oldı haç-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

mürüvvet:

1. mürüvvet:

Gazel 129

Mısra: 9

İhsan, lutf.

Mürüvvet gerçi nām-ı bî-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenîni

muşāhib:

1. muşāhib:

Gazel 112

Mısra: 2

Sohbet arkadaşı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

müsellem:

1. müsellem:

Gazel 69

Mısra: 9

Doğruluğu kabul edilmek; karşılaştırmak.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müsellem
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

müsellem-i ışk:

1. **müsellem-i 'ışk:**

Gazel 65

Mısra: 6

Aşka teslim olmak.

Tārūmār olmayınca leşker-i 'aql
Olmadı mülk-i dil müsellem-i 'ışk

müşk-i hāl:

1. **müşk-i hālūñ:-üñ**

Gazel 1

Mısra: 3

Benin kokusu.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La'l-i nābuñ derd ehline devā

müşkīn:

1. **müşkīn:**

Gazel 76

Mısra: 1

Mis kokulu.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

müşkīn kemend:

1. **müşkīn kemend:**

Gazel 112

Mısra: 8

Misk kokulu saç kıvrımı.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

Mustafā:

1. **Muṣṭafā'yı:-yı**

Gazel 97

Mısra: 9

Hz. Muhammed Mustafa.

Ḥaḳīkat rahmet-i Raḥmān bulursın

Ṭaleb kıl Muṣṭafā'yı Çākerī kim

2. **Muṣṭafā:**

Kaside 1

Mısra: 42

Hz. Muhammed.

Bunda ğam yimez günehden Çākerī

Ger şefī' olursa anda Muṣṭafā

3. **Muṣṭafā:**

Gazel 48

Mısra: 2

Hz. Muhammed.

Maḥşerde çün şefī' bize Muṣṭafā durur

Ḥavf itme cürm-çün meye şūfī şalā durur

4. **Muṣṭafā:**

Gazel 48

Mısra: 6

Hz. Muhammed.

Aḥvāl-i 'ışka ancağ emīn Muṣṭafā durur

Dirler ki 'ışk ḥāline Cibrīl emīn degül

5. **Muṣṭafā'ya:-y, -a**

Gazel 32

Mısra: 10

Peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (s.a.v.).

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muşafā'ya ki ḥatm-i devrāndur

Muşafā'nuñ āline:

1. Muşafā'nuñ āline:

Kaside 1

Mısra: 35

Hz. Muhammed Mustafa'nın ailesi.

Muşafā'nuñ āline etbā'ına
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā'imā

müstaḥak ol-:

1. müstaḥak oldum:-du, -m

Mesnevi 1

Mısra: 4

Hak etmiş olmak.

Günāhum çok durur gelmez ḥisāba
Görürem müstaḥak oldum 'azāba

müste'ār:

1. müste'āra:-a

Gazel 85

Mısra: 14

Eğreti, emanet.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetdüm

müstemend:

1. müstemend:

Gazel 112

Mısra: 2

Çaresiz, zavallı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

müşterî:

1. müşterî:

Gazel 3

Mısra: 5

İştira eden, satın alan, alıcı.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşterî
Ey mäh çün ruḥuñdan alur nūri āfitāb

mutrib:

1. muṭrib:

Gazel 34

Mısra: 2

Çalgıcı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. muṭrib:

Gazel 76

Mısra: 10

Çalgıcı.

Çākerī'nūñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

3. muṭrib:

Gazel 53

Mısra: 3

Çalgıcı, çalgı çalan.

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

4. **muṭribūñ:-üñ**

Gazel 2

Mısra: 3

İtrab eden, çalgı çalan, çalgıcı.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın gam âteşinden bağıruñı devrān kebāb

5. **muṭribā:-ā**

Gazel 46

Mısra: 2

Çalgıcı. Ey çalgıcı!.

Sākiyā āb-ı tarabnāki bu gamnāka irür
Muṭribā gülgüleyi kubbeye-i eflāke irür

mutrib-i 'ışk:

1. **muṭrib-i 'ışk:**

Gazel 49

Mısra: 11

Aşk çalgıcısı.

Ey muṭrib-i 'ışk çal nevāyı
Kim leşker-i gam nidāya döymez

mütthem:

1. **mütthem:**

Gazel 13

Mısra: 3

Kabahatli, suçlu.

Cihān fenāyıludur mütthem bekāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

müyesser:

1. **müyesser:**

Gazel 88

Mısra: 14
Kolay.

Hecrũñ Őebinũñ olmaya dirdũm nihāyeti
Şubh-ı visālũñ oldu mũyesser Őayacuđum

mũy-ı rĩŐ:

1. **mũy-ı rĩŐũm:-ũm**

Gazel 27

Mısra: 1

Sakal.

MaşŞerde raŐmet eyle yā Rab yũzũm Őaradur
Derdā ki mũy-ı rĩŐũm ağ u iŐũm ھاŐadur

mũy-ı rĩŐũm ağ:

1. **mũy-ı rĩŐũm ağ:**

Gazel 27

Mısra: 1

Sakalım ađarmıŐ.

MaşŞerde raŐmet eyle yā Rab yũzũm Őaradur
Derdā ki mũy-ı rĩŐũm ağ u iŐũm ھاŐadur

1.16.N

nāfe-i tātār:

1. nāfe-i tātārı:-ı

Gazel 120

Mısra: 2

Ceylanın göbeğinden çıkarılan bir tür misk; misk kokusu.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı

Lebleri la'li şaçı nāfe-i Tātārı şıdı

nā-gāhān:

1. nā-gāhān:

Gazel 97

Mısra: 2

Birden bire, derhal.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın

Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

na'īm ü huld-ı berīn:

1. na'īm ü huld-ı berīn:

Gazel 31

Mısra: 7

Cennet.

Fıkr-i zāhid na'īm ü huld-ı berīn

Ben faķirüñ hevā-yı cānāndur

nağd:

1. nağdi:-i

Gazel 97

Mısra: 2

Nakit, servet.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın

Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

nakkās:

1. naqqāş:

Gazel 62

Mısra: 8

Süsleme ustası.

Nigār naqqāş ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālini naqqāş

2. naqqāş:

Gazel 74

Mısra: 7

Süsleme ustası; Allah.

Evvelinden yeg yazar naqqāş naqqāş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. naqqāş-vār:-vār

Mesnevi 3

Mısra: 2

Renkli resim ve tezyînat yapan sanatkâr.

Kulağ tut ne söyler işit perde-dār
Bağup naqqāş aldama naqqāş-vār

nakkāş-ı ezel:

1. naqqāş-ı ezel:

Gazel 25

Mısra: 5

Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah (cc).

Naqqāş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naqqāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naqqāş k'ol dil-berdedür

2. naqqāş-ı ezel:

Gazel 127

Mısra: 3

Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah (cc).

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nakşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

nakş:

1. **nakşuñı:**-uñ, -ı

Gazel 127

Mısra: 3

Resim.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nakşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

2. **nakşa:**-a

Mesnevi 3

Mısra: 2

Nakış, resim.

Ƙulak tut ne söyler işit perde-dâr
Bağup nakşa aldanma nakkâş-vâr

3. **nakşı:**-ı

Gazel 25

Mısra: 6

Süs, nakış; sevgilinin güzelliği.

Nakş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nakkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nakşı k'ol dil-berdedür

nakş-ı āhırı:

1. **nakş-ı āhırı:**-ı

Gazel 74

Mısra: 7

Son süsleme; Peygamber.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsufdan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

naḳş-ı dil-keş:

1. naḳş-ı dil-keş:

Gazel 25

Mısra: 5

Gönül çeken naḳış. - Burada naḳış sevgilinin yüzü olabileceği gibi Allah'ın evrende yarattığı güzellikler de olabilir. -.

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳḳāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naḳşı k'ol dil-berdedür

naḳş-ı mānī:

1. naḳş-ı mānī:

Gazel 35

Mısra: 1

Mani'nin resmi. - Meşhur Çinli bir ressam ve nakkaşın adıdır. -.

Cihānda gerçi naḳş-ı Mānī vardır
Saña öykünmeye ne cānı vardır

nālān id-:

1. nālān ider:-er

Gazel 23

Mısra: 10

İnletmek, ağlatmak.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

nālān ol-:

1. nālān olma:-ma

Gazel 90

Mısra: 1

İnlemek.

Dil-ber hayâli ey dil geldükçe olma nâlân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efgân

nâle:

1. nâle:

Gazel 11

Mısra: 4

İnleme, inilti.

Gül yüzüñi yâd idüp ey gönca-leb
Bülbül-i dil nâle kıılır şad hezâr

2. nâlelerüm:-ler, -üm

Muaşşer 1

Mısra: 18

İnleme.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kıabil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

3. nâle:

Gazel 91

Mısra: 1

İnleme.

Ey gönül bir laħza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

nâle kııl-:

1. nâle kıılursa:-ur, -sa

Gazel 22

Mısra: 5

İnlemek.

Bülbül çemende nâle kıılursa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

nāle vü zārī:

1. nāle vü zārī:

Gazel 12

Mısra: **10**

İnilti ve ağlayıp sızlama.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

na 'l-i mehi:

1. na 'l-i mehi:-i

Gazel 99

Mısra: **8**

Ayın ayakkabısı; hilal.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na 'l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

nām:

1. nām:

Gazel 101

Mısra: **2**

Şöhret.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

nāmdār:

1. nāmdāra:-a

Gazel 84

Mısra: **10**

Ünlü, namlı.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

nāme:

1. **nāmem:-m**

Gazel 59

Mısra: 13

Mektup; âşığın gönlünün tercümanı.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıлма levh ü kalemdür güvāhumuz

nā-mesmū´ ol-:

1. **nā-mesmū´ olur:-ur**

Gazel 64

Mısra: 10

İşitilmemiş, duyulmamış olmak.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşīh
Ki pend-i nāşīh olur mest öginde nā-mesmū´

nām-ı bī-nişān:

1. **nām-ı bī-nişāndur:-dur**

Gazel 129

Mısra: 9

Görünmeyen nam.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

nā-mihribān:

1. **nā-mihribān:**

Gazel 63

Mısra: 2

Merhametsiz, acıması olmayan.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

nār-ı halil:

1. nār-ı halil:

Gazel 78

Mısra: 6

Hz. İbrahim'in ateşi.

İrmese luṭfuñ yanarken hıışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalil

nārı hasret:

1. nārı hasretten:-den

Murabba 1

Mısra: 9

Özlem ateşi.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

nār-ı ʿışk:

1. nār-ı ʿışkuñdan:-uñ, -dan

Gazel 57

Mısra: 5

Aşk ateşi.

Nār-ı ʿışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

nā-şād:

1. nā-şād:

Gazel 7

Mısra: 4

Hüzünlü, gamlı, kederli.

Güzeller ʿışkına düşmek ne ḥāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

nasāvih:

1. **naşāyihden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Nasihah.

Muğannī def ü çeng ile sâz kııl

Bu zībā naşāyihden āgāz kııl

nāşih:

1. **nāşih:**

Gazel 64

Mısra: **9**

Nasihah veren.

Naşihah itme yūri Çākerī'ye sen nāşih

Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū´

naşihat:

1. **naşihat:**

Gazel 72

Mısra: **5**

Öğüt, nasihat.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek

Naşihat şöyle kııldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

2. **naşihati:-i**

Kaside 2

Mısra: **47**

Öğüt, tavsiye.

Şehriyāruñ naşihati özine

Bu durur şubh u şām u leyl ü nehār

3. naşihat:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Öğüt, tavsiye.

Saňa bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nāşdür cümle mey nūş kıl

naşihat it-:

1. naşihat itme:-me

Gazel 64

Mısra: 9

Nasihah verme, öğütleme.

Naşihat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

nāvek:

1. nāvek:

Gazel 72

Mısra: 1

Ok.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

nāvek-i ğamzeñ:

1. nāvek-i ğamzeñ:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Yan bakış okları.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miħnet-zedenüñ āteş-i ‘ışk oldu yeri

nāy:

1. nāy:

Gazel 131

Mısra: 1

Kamıştan yapılan maruf düdüük, ney .

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy

Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

nāyil kıl-:

1. nāyil kıl:

Muaşşer 1

Mısra: 13

Ulaşmak.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil

Olmasun düşmen-i bed-hāh arada hāyil

nāy-sıfat:

1. nāy-sıfat:

Gazel 24

Mısra: 10

(Aşık) ney gibi, neye benzetilmiştir. - Divan şiirinde çıkardığı ses özlem, ayrılık acısı, yürek yangısıyla inleyen insan sesine benzetilir. -.

Meclis-i gamda dem-be-dem nāy-sıfat fiğān ider

Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

nāz:

1. nāz:

Gazel 9

Mısra: 1

Kendini beğendirmek için takınulan tavır.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār

Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

2. nāzdan:-dan

Gazel 46

Mısra: 8

Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hâk olam
Nâzdan nâz ile geç sâyeñi ben hâke irür

3. nâz:

Gazel 46

Mısra: 8

Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hâk olam
Nâzdan nâz ile geç sâyeñi ben hâke irür

nażar:

1. nażar:

Gazel 74

Mısra: 9

Bakmak.

Çâkerî her kim nażar iderse ŧi 'rüñe senüñ
Dir selâsetden bu Hâfîz'dur taḥayyülde Kemâl

2. nażardan:-dan

Gazel 62

Mısra: 2

Bakiş, göz.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nażardan anı kim gören diye şâ-bâş

3. nażar[d]an:-[d]an

Gazel 24

Mısra: 3

(Sevgilinin) bakışı.

Sırrı 'ayân ider diyü sürdi nażar[d]an eşk[i] çeşm
Korķaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

4. **nazarda:-da**

Gazel 117

Mısra: **10**

Bakış, bakma.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

5. **nazar:**

Gazel 123

Mısra: **2**

Bakma, görme.

Қadr-i hūsnūñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

6. **nazar:**

Gazel 56

Mısra: **3**

Bakmak; bakış.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

7. **nażar:**

Gazel 46

Mısra: **10**

Bakmak.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

nażar it-:

1. **nażar itsem:-se, -m**

Gazel 22

Mısra: 8
Bakmak.

Ḳand-i lebūñ ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

nazar kıı-:

1. **nazar kıı:**
Tahmis 1
Mısra: 13
Bakmak.

Ararsañ öñüne şöñuna nazār kııı
Dehānın añma zülfinden ḥazer kııı

2. **naẓār kııla:-a**
Kaside 2
Mısra: 24
Bakmak.

Seni bir kez gören ḳalur ḥayrān
Vāy añā kim nazār kııla tekrār

3. **nazar kıılsa:-sa**
Gazel 44
Mısra: 1
Bakmak.

Anlar ki ḥāke kıılsa nazār kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütüyā kıılır

nazardan ırak:

1. **naẓardan ırakdur:-dur**
Gazel 95
Mısra: 8
Gözden uzak olmak.

Perīşān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraqdur beñzer ol miskīn nazardan

nāzenīn:

1. nāzenīni:-i

Gazel 129

Mısra: 10

Nazlı güzel.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

nāzır:

1. nāzır:

Gazel 30

Mısra: 1

Bakan, nazar eden. - Şair ikinci dizedeki devlet kelimesi ve sekizinci dizedeki Şavur karakteriyle ilgili olarak bakan anlamında kullanmıştır. -.

Ne nāzır kim anuñ manzūrı yokdur
Çerāg-ı devletinüñ nūrı yokdur

nażm:

1. nażm:

Gazel 70

Mısra: 10

Şiir, nazım.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nażm şöylece rengīn ü ter gerek

nażm-ı Çākerī:

1. nażm-ı Çākerī:

Gazel 37

Mısra: 10

Çakeri'nin şiiri.

Gazelde dür diŕüñ vaŕfin mı yazmıŕ
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

nazm-ı Selmān'ı:

1. nazm-ı Selmān'ı:--ı

Gazel 6

Mısra: 10

Selman'ın ŕiiri.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiŕ bu nazm-ı Selmān'ı dūrüst

nāzük ol-:

1. nāzük olur:-ur

Gazel 49

Mısra: 20

1. *İnce, kibar olmak, hassas olmak* 2. *Zayıf olmak* .

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur ŕabāya dōymez

nāzük-mizāc:

1. nāzük-mizācuñ:-uñ

Murabba 1

Mısra: 9

Nazik huylu.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı haŕretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

ne:

1. ne:

Gazel 84

Mısra: 13

Nasıl.

Ne cān ki Çākerī ŧi‘rin oğırsa ħurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān ŧehriyāra beñzetedüm

2. ne:

Gazel 106

Mısra: 7

T. Öyle bir.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

3. ne:

Gazel 33

Mısra: 7

Ne.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Ĥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

4. ne:

Gazel 5

Mısra: 2

Ne, soru zamiri.

Dir iken ŧūr-ı ‘ışk u vecd ü ħālāt
Ne işümdür benüm keŧ ü kerāmāt

5. ne:

Gazel 5

Mısra: 5

Bağlama unsuru.

Ne ħam redd itse ŧofi gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ħarābāt

6. ne:

Gazel 7

Mısra: 3
Öna. Nasıl.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

7. ne:

Gazel 9
Mısra: 2
Değil, yok.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

8. ne:

Gazel 9
Mısra: 8
Ne.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

9. ne:

Gazel 9
Mısra: 8
Ne bağlacı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

10. ne:

Gazel 15
Mısra: 1
Hangi, nerede.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

11. ne:

Gazel 30

Mısra: 1

Öyle bir.

Ne nâzır kim anuñ manzûrı yokdur
Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

12. ne:

Gazel 34

Mısra: 10

Ne, nasıl.

Vaşfinda şekkerin lebinün Çâkeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķâledür

13. ne:

Gazel 68

Mısra: 8

Ne; hangi.

Seni ey dil zenaḥdânında gördüm
Ne cürm itdün ki ol zındâna varduñ

14. neyledür:-y, -le, -dür

Gazel 70

Mısra: 7

Ne, nasıl.

Câm-ı şabâhı şundı didi bî-ḥaber gerek
Bir pîr-i mey-fürûşa didüm neyledür necât

15. ne:

Gazel 73

Mısra: 6

Nasıl.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raķtbi ķoma kim

16. **neñdür:-ñ, -dür**

Gazel 86

Mısra: 9

Neyin olur?

Didüm cānā reh-i 'ışķuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

17. **ne:**

Gazel 95

Mısra: 9

Ne, öyle bir.

Gören dir Çākerī şî'rüñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

18. **ne:**

Gazel 119

Mısra: 10

Ne, neden.

Ĥammāl-ı zamāne 'ömr raķtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

19. **ne:**

Gazel 122

Mısra: 5

Ne, hangi şey.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

20. **ne:**

Gazel 123

Mısra: **9**
Ne, hangi şey.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

21. **ne:**
Gazel 126
Mısra: **19**
Nasıl.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doqınur mevt şadāsı

22. **ne:**
Gazel 131
Mısra: **10**
Ne, nasıl.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

23. **ne:**
Gazel 131
Mısra: **12**
Ne, hangi şey.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

24. **ne:**
Gazel 132
Mısra: **1**
Ne, nasıl.

Ne gökçekdür güzel ruhsārı oḡ hey
Ne şirīndür şeker güftārı oḡ hey

25. ne:

Gazel 132

Mısra: 2

Ne, nasıl.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oḡ hey

Ne ŧırındür ŧeker güftarı oḡ hey

26. ne:

Gazel 132

Mısra: 4

Ne.

Raḡībūñsüz seni kim görse eydür

Ne ḡüb olur gül-i bī-ḡārī oḡ hey

27. ne:

Gazel 132

Mısra: 5

Ne, nasıl .

Ne ḡurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey

Ne Ṭübādur boyuñ ey muntehā yār

28. ne:

Gazel 132

Mısra: 6

Ne.

Ne ḡurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey

Ne Ṭübādur boyuñ ey muntehā yār

29. ne:

Gazel 132

Mısra: 8

Ne.

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oĥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyĥ San‘ân

30. ne:

Gazel 132

Mısra: 10

Ne, hangi.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oĥ hey

31. ne:

Gazel 133

Mısra: 10

Ne.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaĥt oldı mı hey

32. ne:

Mesnevi 1

Mısra: 41

Ne, hangi şey.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ‘at isterem ben de bilürsin

33. ne:

Mesnevi 2

Mısra: 4

Nasıl .

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

34. ne:

Kaside 2

Mısra: **41**
Nasıl.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i 'adûdur bār

35. **ne:**
Mesnevi 3
Mısra: **1**
Ne, hangi şey.

Ƙulak Ƙut ne söyler işit perde-dār
BaƘup naƘşa aldanma naƘƘāş-vār

36. **ne:**
Mesnevi 3
Mısra: **39**
Ne, nasıl.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ħabbe degmez sarāy-ı cihān

37. **ne:**
Mesnevi 3
Mısra: **43**
Ne, bağlama unsuru.

Ne yatmaƘ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne Ƙırdı yatur hemān

38. **ne:**
Tahmis 2
Mısra: **15**
Ne, nasıl.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ Ƙolaşur

39. **nem:-m**

Gazel 40

Mısra: **6**

Ne, hangi.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

40. **ne:**

Gazel 45

Mısra: **9**

Ne, nasıl.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli ‘ūñ bunda daħi çünki seferden açılır

41. **ne:**

Gazel 50

Mısra: **3**

Ne, nasıl.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

42. **ne:**

Gazel 50

Mısra: **4**

Ne, nasıl.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

43. **ne:**

Gazel 59

Mısra: **10**

Ne.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

44. **neler:-ler**

Gazel 94

Mısra: **10**

Bir çok şey.

Oқыyan Çākerī şı‘rin didi kim
Neler geçdi garību'llāh dilden

45. **ne:**

Gazel 114

Mısra: **2**

Ne kadar, çok.

Gönlüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

46. **neyem:-y, -em**

Gazel 17

Mısra: **7**

Ne; bilinmek. - Ney adlı çalgı -.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

ne ..... ne:

1. **ne ..... ne:**

Gazel 13

Mısra: **5**

"Ne..... ne de" bağlama edatı.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

ne ‘aceb:

1. ne 'aceb:

Gazel 76

Mısra: 9

Ne acayip.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

2. ne 'aceb:

Gazel 126

Mısra: 10

Şaşılmaz.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne 'aceb kim daḥi yok ğayr ğidāsı

3. ne 'aceb:

Gazel 127

Mısra: 10

Şaşılmaz.

Düşde ta 'līm kıllur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu 'arā-yı 'Acem'i

4. ne 'aceb:

Mesnevi 2

Mısra: 20

Şaşılır mı?.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne 'aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

5. ne 'aceb:

Kaside 2

Mısra: 37

Şaşılır mı?.

Ne ‘aceb murğ olur oquñ ki aña
Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikâr

ne bil-:

1. **ne bilsün:-sün**

Gazel 55

Mısra: 9

Nasıl bilebilir, ne bilsin.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı gam-ı hicrānı bilmez

ne cānı var:

1. **ne cānı vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: 2

Kalıp söz. Canı olmamak, gücü yetmemek.

Cihānda gerçi naqş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

ne çāre:

1. **ne çāre:**

Gazel 81

Mısra: 1

Çaresi yok.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın ne zāre kılam

ne çek-:

1. **ne çeker:-er**

Gazel 20

Mısra: 2

Neler çekmek, nelere katlanmak.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyile ‘āşık-ı miskīn ne çeker

ne dem:

1. **ne dem:**

Gazel 72

Mısra: 1

Ne zaman.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

ne et-:

1. **nidelüm:-elüm**

Gazel 112

Mısra: 4

Ne etmek, ne yapmak.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirġ
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

ne ğam:

1. **ne ğam:**

Gazel 26

Mısra: 14

Gam deġil!

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünkim kerīm işi keremdür

2. **ne ğam:**

Gazel 64

Mısra: 4

Gam deġil!

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülū ‘āfitāb-ı çarġ

ne haber:

1. ne haber:

Gazel 21

Mısra: 2

Ne haber var?

Hayr maqdem nigārdan ne haber
Merhabā ey nesīm-i peyk-i seher

ne hāşıl:

1. ne hāşıl:

Gazel 77

Mısra: 6

Ne çıkar!, ne olur!

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekten ne hāşıl çünkim olmaya ‘amel

ne hüküm var:

1. ne hüküm var:

Gazel 109

Mısra: 8

Ne önemi var?

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

ne kemdür:

1. ne kemdür:-dür

Gazel 26

Mısra: 6

Eksik olmaz.

Ḳamu mücrimleri ‘afv itse gaffār
Ġafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

ne kim:

1. **ne kim:**

Gazel 97

Mısra: 1

Her ne.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile nağdi ki nā-gāhān bulursın

ne nakş:

1. **ne nakş:**

Gazel 22

Mısra: 4

Ne şekilde.

Aldanma kim bilür ki ne nakş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu'bına şakın

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Gazel 112

Mısra: 9

Ne ... ne bağlacı.

Ol yāra Çākerī ne göñül vir ne gör yüzün
Her lahza vara baş қоşa ol bir levend ile

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: 36

Ne ... ne bağlacı.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer қalıсар ne sīm

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **38**

Ne ... ne bağlacı.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **44**

Ne.....ne bağlacı.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tūrdı yatur hemān

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **45**

Ne.....ne bağlacı.

Ne ferzend qalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

2. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **46**

Ne..... ne bağlacı.

Ne ferzend qalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

ne..... ne.....:

1. **ne..... ne.....:**

Kaside 1

Mısra: 40

Ne.....ne..... bağlacı.

Kağı sā'il kim kapuñdan raħm umar

Ne kapucuñ redd ider ne ketħudā

ne..... ne.....:

1. **ne..... ne.....:**

Gazel 13

Mısra: 5

Ne..... ne..... bağlacı.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār

Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

ne olsa gerek:

1. **ne olsa gerek:**

Gazel 119

Mısra: 14

Olması lazım olan şey.

Dirler n'ola Çākerī dilüñde

Ne olsa gerek nigār derdi

ne tañ:

1. **ne tañ:**

Gazel 120

Mısra: 7

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i 'uşşāk ne tañ

'Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

ne var:

1. **ne var:**

Gazel 40

Mısra: 7

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

2. **ne var:**

Gazel 6

Mısra: 11

Ne var?.

Bir şınuķ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

nebī:

1. **nebī:**

Gazel 126

Mısra: 15

Peygamber.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

necāt:

1. **necāt:**

Gazel 70

Mısra: 7

Kurtuluş.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ħaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

necātī:

1. **necātī:**

Tahmis 1

Mısra: **24**

15. yüzyılın meşhur şairi. Asıl adı İsa'dır.

Bu 'ibretle gözün aç olma gâfil
Necâti hûb-rûlardan hâzer kıl

nedem:

1. **nedemdür:** *-dür*

Gazel 26

Mısra: **4**

Pişmanlıktır.

Cihānuñ dirliği maḥbûb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

neden:

1. **neden:**

Gazel 126

Mısra: **15**

Niçin, hangi sebepten.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyḥī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

2. **neden:**

Gazel 18

Mısra: **3**

Niçin, hangi sebepten.

Leylî saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnûn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

3. **neden:**

Gazel 85

Mısra: **4**

Neden; nereden.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñztdüm

4. neden:

Gazel 130

Mısra: 9

Neden, niçin.

Neden şayimem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

nefes:

1. nefes:

Gazel 2

Mısra: 2

Soluk alacak kadar geçen zaman, an.

‘Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır harāb

nehār:

1. nehārı:-ı

Gazel 84

Mısra: 7

Gündüz.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñztdüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

2. nehāra:-a

Gazel 84

Mısra: 8

Gündüz.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñztdüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

nem:

1. **nemden:-den**

Gazel 77

Mısra: **10**

Gözyaşı; nem.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Ḥañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

2. **nem:**

Gazel 41

Mısra: **4**

Gözyaşı.

Kevser lebūne şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

3. **nemdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: **16**

Islak, yaş.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmin ey dost

neme:

1. **neme:**

Gazel 101

Mısra: **2**

Neyime.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

nerd:

1. **nerdin:-in**

Gazel 72

Mısra: 3

Tavla.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

nergis:

1. **nergisüñ:-üñ**

Gazel 1

Mısra: 7

Far. Bu nam ile maruf çiçek.

Nergisüñ şāḥūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmaq 'aşā

2. **nergis:**

Gazel 7

Mısra: 5

Nergisgillerden, çiçekleri ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye vaziyetinde bulunan ve beyaz, sarı nevilleri de olan bir süs çiçeği. mec. Güzelin gözü.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandān elinden āḥ u feryād

3. **nergis:**

Gazel 119

Mısra: 12

Nergis çiçeği.

Şāḥ-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāk-ı zerdi

4. **nergis:**

Gazel 124

Mısra: 5

Şekli göze benzetilen nergis çiçeği.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınıñ tozı

5. nergisdür:-dür

Gazel 32

Mısra: 7

İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek. Suyu, uyuşturucudur. Mahmur bakışı andırır.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
'Arız-ı dil-berüñ gülistāndur

nergis-i şehlä:

1. nergis-i şehlä:

Mesnevi 1

Mısra: 12

Güzel ve baygın bakışlı göz; nergis çiçeği.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥāndan günbed-i ḥādrā kılursın

nergis-vār:

1. nergis-vār:

Kaside 2

Mısra: 26

Nergis çiçeği gibi.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

nesh ol-:

1. nesh oldı:-dı

Gazel 99

Mısra: 10

Ortadan kalkmak, silinmek.

Nesh oldı cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

nesīm-i peyk-i seher:

1. **nesīm-i peyk-i seher:**

Gazel 21

Mısra: 1

Seher vaktinin habercisi rüzgar.

Hayr maqdem nigārdan ne haber
Merhabā ey nesīm-i peyk-i seher

nesne:

1. **nesne:**

Gazel 69

Mısra: 19

Bir şey; şarap.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā' iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

2. **nesne:**

Gazel 72

Mısra: 7

Şey, herhangi bir şey.

Hudā haqqı haqādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma' şūḡ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

nevā:

1. **nevāyı:-yı**

Gazel 49

Mısra: 11

Ezgi, ses, sada.

Ey muṭrib-i 'ışḡ çal nevāyı
Kim leşker-i gam nidāya döymez

2. **nevāya:-ya**

Gazel 34

Mısra: 2

Şarkı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

3. **nevāsı:-sı**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Şarkı.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

nevāle:

1. **nevāledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 2

Gıda; besleyen (madde).

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

nevā-yı tarab:

1. **nevā-yı tarab:**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Neşeli şarkı.

Muğannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şî'rin āğāz kıl

nev-bahār:

1. **nev-bahāra:-a**

Gazel 85

Mısra: 4
İlkbahar.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

nevbet:

1. **nevbetledür:** *-le, -dür*

Mesnevi 2

Mısra: 25

Nöbet, sıra ile.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

2. **nevbet:**

Mesnevi 2

Mısra: 25

Nöbet, sıra ile.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

nevmid:

1. **nevmid:**

Gazel 93

Mısra: 2

Ümitsiz olma.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

ney:

1. **ney:**

Gazel 23

Mısra: 10

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı, Aşık.

Dolaşduđ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

2. ney:

Gazel 71

Mısra: 6

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı, ney.

Çeng-i gāmdan cān girībānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

3. ney:

Gazel 133

Mısra: 12

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Lebüñ kandiniden ayru düşdi beñzer
K'oğur hālāt-i 'ışkı āh ile ney

4. ney:

Gazel 117

Mısra: 8

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

neyle-:

1. neyler:-r

Gazel 123

Mısra: 10

Ne eylemek, ne yapmak.

Şāh luţfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

2. **neyleyelüm:-y, -elüm**

Gazel 127

Mısra: 8

Ne eylemek, ne yapmak.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

3. **neyleriz:-r, -iz**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Ne yapmak.

Neyleriz Cemşīd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alır

nezāre:

1. **nezāre:**

Gazel 81

Mısra: 2

Bakma.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

neẓr eyle-:

1. **neẓr eyle:**

Gazel 79

Mısra: 9

Adak etmek.

Çākerī dervīşüñe neẓr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

nice:

1. **niçe:**

Gazel 83

Mısra: 8
Pek çok.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarîk-ı ışk içinde cānı virmiş

2. nice:

Gazel 108
Mısra: 3
Pek çok.

Dil-i bî-çāremi gör kim nice ған itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revān eylemege

3. nice:

Gazel 82
Mısra: 3
Nasıl.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rûzgārı çok gördüm

4. nice:

Gazel 83
Mısra: 5
Nasıl.

Nice şükr itmeyem her dem Hüdāya
Güneşden ғal'ati yeg māhı gördüm

5. nice:

Gazel 99
Mısra: 5
Nasıl.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider ışkyla beni diger-gün

6. nice:

Gazel 3

Mısra: 5

Zf. Nasıl.

Zühre cebînüñe nice olmaya müşterî
Ey mâh çün ruhuñdan alur nûrî âfitâb

7. niçe:

Gazel 7

Mısra: 2

Pek çok.

Güzellerden hezârân âh u feryâd
Ki gördüm her birinden niçe bî-dâd

8. niçe:

Gazel 8

Mısra: 10

Pek çok.

Devrân-ı felek Çâkerî gönluñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

9. niçedür:-dür

Gazel 14

Mısra: 8

Nasıl.

Gamından hasta düşdüm vây şad vây
Ki hâlûñ niçedür miskîn dimezler

10. nice:

Gazel 31

Mısra: 5

Nasıl, nice.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenūñ ḥātem-i Süleymān'dur

11. nice:

Gazel 74

Mısra: 3

Nasıl.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

12. nice:

Gazel 81

Mısra: 8

Nasıl.

Ḥayr ü şer çünki cümle Ḥaḫdandur
Töhmeti nice rüzgāra kılam

13. niçe:

Gazel 82

Mısra: 9

Birçok kere.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

14. nice:

Gazel 101

Mısra: 9

Nasıl.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

15. niçe:

Gazel 119

Mısra: 7
Pek çok.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî
Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

16. nice:

Gazel 122

Mısra: 2

Nasıl.

Ruğında her kişi kim görse zülf-i dildârı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mârı

17. nice:

Gazel 124

Mısra: 7

Nasıl.

Ben nice vaşf eyleyem şol yârı kim
Cân-ı şîrînden daği yegdür özi

18. niçe:

Gazel 126

Mısra: 7

Birçok.

Ey niçe selâîñ-i cihân üstine şubhuñ
Dökildi gözi nûrı vü çâk oldu yaqası

19. niçe:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Pek çok.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben
Niçe yıl ışiginde çâker idüm

20. nice:

Tesdis 1

Mısra: 1

Nasıl.

Yā İlähî nice olur hâl-i dil ile efkâr
Her nefes eyledügi sehv ü hata leyl ü nehâr

21. nice:

Tesdis 1

Mısra: 3

Nasıl.

Bu hatâlarla nice olmaya ben zâr u nizâr
Umaram 'afv idesin eyleyicek istigfâr

22. niçe:

Kaside 2

Mısra: 57

Pek çok.

Niçe şehlerden arta kalmışdur
Seni mağrûr iden beğâsuz dâr

23. nice:

Muaşşer 1

Mısra: 28

Nasıl.

'İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbân
Nice şabr eylesün ey şâh bu çevre insân

24. nicedür:-dür

Murabba 1

Mısra: 9

Bir süre.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı asretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülünü sevdiğm

25. nice:

Gazel 45

Mısra: 3

Nasıl.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigne
K'āhır'l-emr bize baħt bu derden açılır

niçe bir:

1. niçe bir:

Gazel 20

Mısra: 3

Nasıl.

Pāy-ı pn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin ad-i bālāsına yāruñ hem-ser

niçe bülbüller:

1. niçe bülbülleri:-leri

Gazel 35

Mısra: 7

Pek çok bülbül - Aşıklar anlamındadır. -.

Niçe bülbülleri gl ıldı urbān
Henüz alında bülbül kanı vardur

nice kez:

1. nice kez:

Gazel 126

Mısra: 13

Pek çok kez .

'Alem nice kez ādem ile tld boşaldı
Derdā ki bize daħi irür mevt belāsı

niçün:

1. niçün:

Gazel 52

Mısra: 3

Neden.

La'lüñde haţuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı hayâta irişen teşne-leb olmaz

2. niçün:

Gazel 106

Mısra: 1

Niçin.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

3. niçün:

Gazel 23

Mısra: 2

Niçin, neden.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

nidā kııl-:

1. nidā kıılur:-ur

Gazel 63

Mısra: 7

Seslenmek.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kıılur
Mey nüş kııl ki rahmet-i haq bī-kerān imiş

nidāya döy-:

1. **nidāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 12

Sese dayanmak.

Ey muṭrib-i 'ışk çal nevāyı
Kim leşker-i gam nidāya döymez

n'id-:

1. **n'iderler:**

Gazel 30

Mısra: 3

Ne ederler, ne yaparlar ?.

N'iderler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

nideyin:

1. **nideyin:**

Gazel 59

Mısra: 11

Ne yapayım.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

nigār:

1. **nigār:**

Gazel 18

Mısra: 1

Güzel yüzlü sevgili.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol garīb bencileyin mübtelā düşer

2. **nigāruñ:--uñ**

Gazel 9

Mısra: 5
Sevgili.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

3. **nigārā:-ā**
Gazel 35
Mısra: 5
Ey sevgili.

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardır

4. **nigārı:-ı**
Gazel 84
Mısra: 8
Sevgili.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñztdüm
Cemāli şem' i durur nūr iden nehārı daḥi

5. **nigārı:-ı**
Gazel 85
Mısra: 1
Sevgili.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñztdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñztdüm

6. **nigāra:-a**
Gazel 85
Mısra: 2
Güzel; sevgili.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñztdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñztdüm

7. **nigārum:-um**

Gazel 86

Mısra: 1

Güzel.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

8. **nigār:**

Gazel 101

Mısra: 7

Resim gibi güzel sevgili.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

9. **nigār:**

Gazel 119

Mısra: 14

Sevgili.

Dirler n'ola Çākerī dilūnde
Ne olsa gerek nigār derdi

10. **nigār:**

Gazel 120

Mısra: 9

Sevgili.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

11. **nigāruñ:-uñ**

Gazel 52

Mısra: 7

Sevgili.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

12. **nigār:**

Gazel 112

Mısra: 1

Güzel yüzlü sevgili.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

13. **nigār:**

Gazel 33

Mısra: 2

Güzel yüzlü sevgili.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya ‘nī bāde nigār ile hoşdur

14. **nigārdan:-dan**

Gazel 21

Mısra: 2

Güzel yüzlü sevgili.

Ḥayr maḳdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seher

nigār nakşı:

1. **nigār nakşı:-ı-ı, -y, --ile**

Gazel 62

Mısra: 7

Sevgilinin resmi.

Nigār nakşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālını nakḳāş

nigārā:

1. **nigārā:**

Gazel 67

Mısra: 7

Ey sevgili!

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yoḡ
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā ḡaşuñı

nigāruñ günāhın:

1. **nigāruñ günāhın:-ın**

Gazel 40

Mısra: 3

Sevgilinin günahı.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

nigāruñ işigin:

1. **nigāruñ işiginde:-in, -de**

Gazel 72

Mısra: 9

Sevgilinin eşiği.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ḡam kim behişt oldı yerüñ bī-şek

nigīn:

1. **nigīn:**

Gazel 112

Mısra: 7

Mühür.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

nigīn-i hātem-i ‘ısk:

1. **nigîn-i hâtem-i 'ışk:**

Gazel 65

Mısra: 1

Aşk yüzüğünün mührü.

Ey tudağın nigîn-i hâtem-i 'ışk

Ey yüzün âfitâb-ı 'âlem-i 'ışk

nihâl:

1. **nihâli:-i**

Kaside 2

Mısra: 41

Fidan.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña

Berg bayraq ser-i 'adûdur bâr

nihân:

1. **nihânî:-î**

Gazel 130

Mısra: 8

Saklı, gizli.

Ḥabîbâ devâ itme dâğ ile baña

Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

nihâyet:

1. **nihâyeti:-i**

Gazel 88

Mısra: 13

Son, nihayet.

Hecrûn şebînün olmaya dirdüm nihâyeti

Şubḥ-ı visâlün oldı müyesser Kayacuğum

nikâb:

1. niķāb:

Gazel 128

Mısra: 4

Yüz örtüsü, peçe.

Gam gamāmı cihān yüzün tıtdı
Mihr-ruhsāruma niķāb kıanı

nīk-nām:

1. nīk-nām:

Mesnevi 2

Mısra: 23

İyi namlı.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tıtmaz nizām

2. nīk-nāmıdur:-ıdur

Gazel 38

Mısra: 8

İyi adlı, namlı.

‘Adl ile kim kıalan kışinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

nīm nıgehüñ:

1. nīm nıgehüñ:-üñ

Muaşşer 1

Mısra: 2

Yarım bakış.

Dağıdur nīm nıgehüñ dildeki hüzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı feleküñ ‘işvegeri

ni‘met:

1. ni‘mete:-e

Gazel 47

Mısra: 4
Rızık; lütuf.

Hân-ı cemâlınden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni‘mete râğıb durur

nîş:

1. **nîşdür:-dür**
Mesnevi 3
Mısra: 32
Zehir.

Saňa bir naşihat diyem gūş kıı
Cihān nîşdür cümle mey nūş kıı

nişān:

1. **nişān:**
Gazel 60
Mısra: 6
Iz, işaret, belirti.

Kim var sende dağı riyādan nişān henüz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

2. **nişān:**
Gazel 71
Mısra: 8
İz; yazı.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

3. **nişānuñ:-uñ**
Mesnevi 1
Mısra: 19
İşaret, belirti.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yoǵdur zamānuñ

nişān eyle-:

1. nişān eylemege: -meg, -e

Gazel 108

Mısra: 8

Nişan almak, hedefe almak.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrüyı gör kim yine müjgānı oǵın

2. nişān eylemege: -meg, -e

Gazel 108

Mısra: 10

Kalıp söz. İz bırakmak.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

3. nişān eylerse: -r, -se

Müfret 1

Mısra: 2

Nişan almak, hedef yapmak.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

nişān id-:

1. nişān ider: -er

Gazel 24

Mısra: 2

(Sevgili) hedef yapar.

Dest-i cefāyla şu kim kāmētini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

nisbet:

1. **nisbeti:-i**

Gazel 69

Mısra: **14**

Benzerlik.

Meyhâne apusunda kesük baş gruriseñ
Sen dime ki ma'lum degul nisbeti anuñ

nışf:

1. **nışfun:-un**

Gazel 72

Mısra: **2**

Yarı.

Gñul feryad ider cna ki nışfun l v nışfun lek
Ne dem kim ey kemn-ebr atarsañ sneme nvek

2. **nışfun:-un**

Gazel 72

Mısra: **2**

Yarı.

Gñul feryad ider cna ki nışfun l v nışfun lek
Ne dem kim ey kemn-ebr atarsañ sneme nvek

niteki:

1. **niteki:**

Gazel 75

Mısra: **8**

Gibi.

Ruında hl-i siyeh buldı dil-beruñ rabet
Niteki dn ile bulmuş durur cihnda Bill

nitekim:

1. **nitekim:**

Gazel 109

Mısra: 2

Sonuç olarak.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu ‘allaķ dinilür ğabğabuña

2. **nitekim:**

Gazel 50

Mısra: 2

Nasıl ki.

Bāde-i ‘ışķ sāğara şığmaz
Nitekim derd deftere şığmaz

3. **nitekim:**

Tahmis 2

Mısra: 23

Nitekim, zaten.

Nitekim bülbül-i gülzār-ı cihān ğaldı didi
Vaşf-ı hüsnüñde gören şi‘r-i Revānīyi didi

4. **nitekim:**

Gazel 120

Mısra: 3

Sonuçta, buna bağlı olarak.

Sevinür cān başuma tīğ uraldan nitekim
Ķays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

niyāz:

1. **niyāza:-a**

Gazel 129

Mısra: 10

Yalvarma.

Mürüvvet gerçi nām-ı bî-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

nizām:

1. **nizām:**

Mesnevi 2

Mısra: **24**

Düzen.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

Nizāmī:

1. **nizāmī:**

Gazel 10

Mısra: **10**

*Nizāmî-i Gencevî: Selçuklular devrinde İran'ın en büyük şairi sayılır.
Azerbaycan'ın Gence şehrinde doğdu. 12. yüzyıl Azeri şair ve filozofudur.*

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

noxsān:

1. **noxsāndur:-dur**

Gazel 32

Mısra: **6**

Eksiktir. - Ayın dolunay hali bile sevgilinin güzelliğinin yanında eksiktir. -.

Māh hüsñüñ kemāline iremez
Görinen anda dañi noxsāndur

nokta-i cīm-i cemāl:

1. **nokta-i cīm-i cemāl:--i**

Gazel 1

Mısra: **3**

Güzellik ciminin noktası. - Cemal kelimesinin cim harfinin noktası. -.

Müşk-i hālūñ nokṭa-i cīm-i cemāl
La‘l-i nābuñ derd ehline devā

n’ol:

1. n’ola:-a

Gazel 9

Mısra: 5

Ne olmak.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n’ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. n’ola:-a

Gazel 31

Mısra: 3

Ne olmak, ne yapmak.

N’ola bülbül gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ḥandāndur

3. n’oldı:-dı

Gazel 111

Mısra: 6

Ne halde bulunmak, nasıl olmak.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N’oldı ‘ālem kim bilür güftār ile

n’ol:

1. n’ola:-a

Tahmis 2

Mısra: 4

Ne olmak, ne hale gelmek.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N’ola dirlerse saña dilber-i ra‘nādur bu

n'ol-:

1. n'oldı:-dı

Murabba 1

Mısra: 7

Ne olmak, ne yapmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan qavl ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

2. n'ola:-a

Müfret 4

Mısra: 1

Ne olmak, ne hale gelmek.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

nola:

1. nola:

Gazel 5

Mısra: 9

Ne olur.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maqālāt

2. nola:

Gazel 88

Mısra: 15

Ne olur?.

'Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Qayacuğum

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 59

Mısra: 2

Ne olmak.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

2. n'ola:

Gazel 90

Mısra: 3

Ne olur.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraqqî
Ebr-i siyehden olur dâyim ziyâde bārân

3. n'ola:

Gazel 98

Mısra: 1

Ne çıkar.

Yoluñda n'ola dil biñ päre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çäre olsun

4. n'ola:

Gazel 119

Mısra: 13

Ne olur.

Dirler n'ola Çäkerî dilüñde
Ne olsa gerek nigâr derdi

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 21

Mısra: 7

Ne olur?.

Ki Hakuñ luḡfi ḡaṣ u ‘amā irer
Rind ile ūfī raḡmet umsa n'ola

2. n'ola:

Gazel 122

Mısra: 4

Ne olur.

Yüzinde bülbül-i dil ‘aks-i sünbülını görüp
Fiḡān iderse n'ola tutdı zāḡ gülzārı

nükte:

1. nükteyi:--yi

Gazel 2

Mısra: 5

Herkesin anlayamadığı ince mana.

‘Alemün ḡālī hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḡāl-ile çeng ü rebāb

nükte-i tevḡid:

1. nükte-i tevḡid:

Kaside 2

Mısra: 3

Tevhid sözü.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḡid
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

nür:

1. nür:

Gazel 84

Mısra: 7

Aydınlık.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetedüm
Cemālī şem‘i durur nür iden nehārı daḡı

2. nūriyıla: -ı, -y, -ıla

Gazel 64

Mısra: 2

Işık.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ʔulū´
Pür ola nūriyıla hāne-i cihān mecmū´

nūri āfitāb:

1. nūri āfitāb:

Gazel 3

Mısra: 6

Güneş ışığı.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruḥuñdan alur nūri āfitāb

nūr-ı ´ālem:

1. nūr-ı ´ālem:

Kaside 1

Mısra: 13

Alemin nuru; Hz. Muhammet.

Nūr-ı ´ālem rahmeten li'l-´ālemīn
Hāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

nūr-ı bāde:

1. nūr-ı bāde:

Gazel 64

Mısra: 3

Şarabın ışığı.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise ʔulū´ āfitāb-ı çarḥ

nūru'llāh:

1. **nūru'llāhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 2

Allah'ın nuru.

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

nūş eyle-:

1. **nūş eyle:**

Gazel 39

Mısra: 7

İçmek.

Cürm için ḥavf itme Ḥaḳ mücrimlerün gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nūş eyle fırsat var-iken

2. **nūş eyle-:**

Gazel 63

Mısra: 5

İçmek.

Ḥaḳ oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nūş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

3. **nūş eyleyelüm:-y, -elüm**

Gazel 127

Mısra: 2

İçmek.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinün yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

nūş id-:

1. **nūş ide:-e**

Gazel 18

Mısra: 8

İçmek.

‘Işık ehli defterinde bu haç yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide gamdan rehā düşer

2. nūş idecek:-ecek

Gazel 133

Mısra: 10

İçmek.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nūş idecek vaqt oldu mı hey

3. nūş idelüm:-elüm, -

Gazel 69

Mısra: 7

İçmek.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getir nūş idelüm kim

4. nūş ider:-er

Gazel 130

Mısra: 3

İçmek.

Zücāc-ı kadeḥden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

5. nūş ider:-er

Gazel 34

Mısra: 3

İçmek.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciger nūş ider müdām

6. nūş iderem:-er, -em

Tesdis 1

Mısra: 20

İçmek.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

nūş it-:

1. nūş it:

Gazel 54

Mısra: 7

İçmek.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

2. nūş it-:

Gazel 65

Mısra: 9

İçmek.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nūş it kim

3. nūş it-:

Gazel 130

Mısra: 5

İçmek.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

4. nūş itmege:-me, -ge

Gazel 51

Mısra: 3
İçmek.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

nüş kıl-:

1. nüş kıl:

Gazel 63
Mısra: 8
İçmek.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kıllur
Mey nüş kıl ki rahmet-i haq bī-kerān imiş

2. nüş kıl:

Gazel 114
Mısra: 3
İçmek.

Künc-i sa'ādet isteriseñ kıl kanā'ati
Gamdan hālāş olam dirisen bāde nüş kıl

3. nüş kıl:

Mesnevi 3
Mısra: 32
İçmek.

Saña bir naşihat diyem güş kıl
Cihān nışdür cümle mey nüş kıl

4. nüş kıla:-a

Gazel 69
Mısra: 20
İçmek.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā' iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

nush u pend:

1. nuş u pend:

Gazel 112

Mısra: 4

Öğüt.

Yüz virdi ğayra hâl-i siyâhı gibi dirîğ
İşlâh olunmadı nidelüm nuş u pend ile

nüş-ı cân ol-:

1. nüş-ı cân olsun:-sun

Gazel 113

Mısra: 10

Afiyet olsun, cana can katsın.

Lebi yâdına Çâkerî her dem
Nüş-ı cân olsun iç mey-i 'inebi

1.17.O

o:

1. o:

Gazel 87

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ola kim görevüz o serv-ı kaddi
Varalum seyr-i sebzezâr idelüm

2. o:

Muaşşer 1

Mısra: 34

O, işaret sıfatı.

Çadehe sâğar-ı mey dökmege kılkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

3. o:

Gazel 13

Mısra: 10

İşaret sıfatı, o.

‘Aceb mi dîde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskîni eylerem bî-dâr

4. o:

Gazel 30

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemâlin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

od:

1. **odlara:--lara**

Gazel 9

Mısra: **10**

Ateş.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne uluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. **odından:-in, -dan**

Gazel 79

Mısra: **10**

Ateş.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. **odlara:-lar, -a**

Gazel 118

Mısra: **4**

Ateş.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirġg
Beni odlara yadı yandurdı

oda yan-:

1. **oda yansun:-sun**

Gazel 51

Mısra: **2**

Ateşte yanmak.

Oda yansun Şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim ‘ıŐ-ile ma‘mūr ola hergiz arāb olmaz

oğul:

1. oğlın:-ı, -sın

Mesnevi 2

Mısra: 17

Oğul, evlat.

Sen dahı oğlın ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta'ālā 'ömrüni kılsun mezīd

oh:

1. oğ:

Gazel 96

Mısra: 8

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Kaçan kim tır-i gamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

2. oğ:

Gazel 132

Mısra: 1

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oğ hey
Ne şırındür şeker güftarı oğ hey

3. oğ:

Gazel 132

Mısra: 2

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oğ hey
Ne şırındür şeker güftarı oğ hey

4. oğ:

Gazel 132

Mısra: 4

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne ħüb olur gül-i bī-ħārī oĥ hey

5. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 6

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Ne ħurremdür yüzüñ gülzārı oĥ hey
Ne Tübādur boyuñ ey muntehā yār

6. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 8

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Ne hoşdur şol şanem ruĥsārı oĥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyĥ San'ān

7. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 10

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oĥ hey

ok:

1. oķına:-ın, -a

Gazel 70

Mısra: 1

Ok.

Yā kaşlaruñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışķa girmege evvel ciger gerek

2. **oķuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 37

Ok.

Ne ‘aceb murğ olur oķuñ ki aña
Cān-ı a‘dā olur hemīşe Őikār

okı-:

1. **okı:**

Gazel 34

Mısra: 7

Okumak.

Ey ‘ilm-i ‘işka tālīb olan kişi gel okı
Bu fenn-i Şi‘ri ‘iŐda kim hoş risāledür

2. **oķınmaz:--nmaz**

Gazel 7

Mısra: 8

Okumak, okunmak; okunmaz.

Yazaldan Çākerī ‘iŐkuñ kitābın
Oķınmaz kışŞa-i Őīrīn ü Ferhād

3. **oķırlar:-r, -lar**

Gazel 14

Mısra: 9

Okumak.

Şular kim Çākerī sözin oķırlar
Ĥadīs-i Ĥusrev ü Őīrīn dimezler

4. **okı:**

Gazel 81

Mısra: 9

Okumak.

Çākerī rah̄met āyetin oķı kim
Tevbe ehli ŗarāb-ħāra kılam

5. oķıyan:-y, -an

Gazel 94

Mısra: 9

Okumak.

Oķıyan Çākerī ŗi'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

okın:-

1. oķınur:-ur

Tahmis 2

Mısra: 21

Okunmak, söylenmek.

Her ġazel kim oķınur yād idüp ol lāle-ħadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

oku:-

1. oķusa:-sa

Gazel 55

Mısra: 5

Okumak, söylemek.

Raķībe oķusa ħüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Ķur'ān'ı bilmez

2. oķumaz:-maz

Gazel 88

Mısra: 11

Okumamak.

Baķmaz yüzine kimse Ğülistān oķumaz
Ĥüsnüñ kitābın ideli ezber Ķayacuġum

3. **oğurdu:-r, -dı**

Kaside 2

Mısra: **8**

Okumak, söylemek.

Güle karşı bu maṭla‘ı bülbül
Mest ü ḥayrān olup oğurdu hezār

4. **oğıyan:-y, -an**

Gazel 93

Mısra: **9**

Okumak, söylemek.

Ey Çakerī ŧi‘rin oğıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du‘ādan

5. **oğur:-r**

Gazel 28

Mısra: **5**

Okumak; seslenmek, çağırma.

Hengām-ı lāledür ṭur bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yoğdur

6. **oğırsa:-r, -sa**

Gazel 84

Mısra: **13**

Okumak.

Ne cān ki Çākerī ŧi‘rin oğırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān ŧehriyāra beñzetedüm

ol:-

1. **ola:-a**

Gazel 1

Mısra: **8**

Olmak.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq ‘aşā

2. **olma:-ma**

Gazel 1

Mısra: 9

Olmak.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā

3. **ol:**

Gazel 108

Mısra: 7

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oın

4. **ol:**

Gazel 1

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

‘Iş uşşāa belādur saklaıl
Ol belādan sen raıbi ey Hudā

5. **ol:**

Gazel 17

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

‘Aşıklarūññ anın her yana revān eyler
Ol hūnī gözüññ dāyim aşd-ı dil ü cān eyler

6. **ol:**

Gazel 43

Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

7. ol:
Gazel 46
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

8. ol:
Gazel 61
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

9. ol:
Gazel 68
Mısra: 8
O, işaret sıfatı.

Seni ey dil zenaħdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

10. ol:
Gazel 74
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

11. ol:

Gazel 77

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ aççe qara gün için dinür vardur mesel

12. ol:

Gazel 77

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdüğü çün bize Qassām-ı ezel

13. ol:

Gazel 90

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

14. ol:

Gazel 109

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabğabuña

15. ol:

Gazel 112

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḫza vara baş қоша ol bir levend ile

16. ol:

Gazel 117

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri қoyup Tūbā diler gör zāhidi

17. ol:

Gazel 117

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelipā ide biñ biñ sācidi

18. ol:

Gazel 122

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ruḫında her kişi kim görse zülf-i dildāri
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol māri

19. ol:

Gazel 129

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ḥudā ol hırқadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitini

20. ol:

Mesnevi 3

Mısra: **33**

O, işaret sıfatı.

Ƙanı sākī ol reng-i bāde-‘abīr
Ƙi Ƙandan virür reng dihƘān-ı pīr

21. **ol:**

Gazel 56

Mısra: **2**

O, işaret zamiri.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahħum ol cefākār eylemez

22. **ol:**

Gazel 117

Mısra: **7**

O, işaret zamiri.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

23. **olmaya:--maya**

Gazel 3

Mısra: **5**

Yapılmamış ola, görülmemiş ola.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruħuñdan alur nūri āfitāb

24. **oldı:--dı**

Gazel 8

Mısra: **2**

Olmak.

Anuñ ki Muħammed [gibi] peygāmbere var
Sultān-ı dü kevn oldı sa‘ādetlü seri var

25. ol:

Gazel 9

Mısra: 1

O, tekil üçüncü şahıs.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege řāvus-ı cinān ki ne peri var

26. oldı:--dı

Gazel 11

Mısra: 6

Olmak.

Ruřlarıñuñ gencini şıfz itmege
Oldı yine mār řaçuñ tārümār

27. ol:

Gazel 11

Mısra: 8

O, üçüncü tekil şahıs.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āřikār

28. ol:

Gazel 12

Mısra: 5

O, üçüncü tekil şahıs.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımıñ şamduğı yirlerde biter serv ü çınār

29. ol:

Gazel 21

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Çākerī viridi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

30. ol:

Gazel 22

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

31. ol:

Gazel 23

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Tañ mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa harāb
Her kanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

32. ol:

Gazel 25

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maħmūruñ ki dāyim fikri şūr u şerdedür

33. ol:

Gazel 21

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

34. ol:

Gazel 24

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

‘Älem-i fânide bulur zevk-ı hayât-ı câvidân
Ol leb-i cân-fezâ için rûhı şu kim revân ider

35. **olacaktır:-acağ, -dur**

Gazel 36

Mısra: 10

Olmak; .... hale gelmek.

Himmat taleb it Çâkerî kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyâret geh-i rindân olacaktır

36. **ol:**

Gazel 40

Mısra: 9

O; kişi.

Hevâ ile hâk olmayan Çâkerî ol
Mağabbet harîmine mağrem degüldür

37. **ol:**

Gazel 43

Mısra: 10

O; sevgilinin saçı.

Ço yâd itme zülfi sözün Çâkerî
Uzun kışşadur ol melâl arturur

38. **olıncağ:-ıncağ**

Gazel 90

Mısra: 2

Olmak.

Dil-ber hayâli ey dil geldükçe olma nâlân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efgân

39. ol:

Gazel 92

Mısra: 3

O, şahıs zamiri.

Sihr-i çeşm-i siyâh-püşından

Ah [u] feryâd ol yüzi ağuñ

40. ol:

Gazel 93

Mısra: 3

O, şahıs zamiri.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdâya şalarsın

Alduñ mı hañ-ı mühleti Dîvân-ı Kazâ'dan

41. ol:

Gazel 101

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül

K'âb-ı cân-bağş döker ol mey-i gül-fâm feme

42. ol:

Gazel 104

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çâkerî ammâ

Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

43. ol:

Gazel 112

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

44. ol:

Gazel 112

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

45. ol:

Gazel 112

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḫza vara baş қоша ol bir levend ile

46. oldur:-dur

Gazel 114

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Gönlüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

47. ol:

Gazel 125

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çoқ durur bende ol günāh ‘Alī

48. ola:-a

Gazel 129

Mısra: 8
Olmak.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten ʔolmuş ola āsitīni

49. **ol:**
Gazel 130
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

50. **oldur:-dur**
Gazel 130
Mısra: 6
O, işaret zamiri.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

51. **ol:**
Kaside 1
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

52. **ol:**
Kaside 1
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

53. ol:

Kaside 1

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Ol Muhammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

54. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 35

O, işaret sıfatı.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

55. ol:

Kaside 2

Mısra: 31

O, işaret sıfatı.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

56. ol:

Kaside 2

Mısra: 56

O, işaret sıfatı.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldı ol talebde ğubār

57. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 19

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol sāġar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

58. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 23

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

59. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 27

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḡusrevī
Ki ġamdan şikeste za‘īfem ḳavī

60. ol:

Tahmis 1

Mısra: 21

O, işaret sıfatı.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin ġüm itdi hem ‘aḳlını zāyil

61. ol:

Tahmis 2

Mısra: 13

O, işaret zamiri.

Ol şeh-i ḡüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi inler kimi feryād eyler

62. ol:

Tahmis 2

Mısra: **21**

O, işaret sıfatı.

Her gâzel kim okınur yâd idüp ol lâle-ğadi
Çâkerî cânuñ olursa yeridür aña fidî

63. ol:

Gazel 46

Mısra: **6**

O, işaret sıfatı.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryâke irür
Mâr-ı zülfî dili mecrûh kırup cân çekişür

64. ol:

Gazel 47

Mısra: **6**

O, işaret zamiri.

Bahş-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya'nî ki ol hişşe-i gâyıb durur

65. ol:

Gazel 61

Mısra: **1**

O, işaret zamiri.

Yüzün gösterse ol serv-i kabâ-püş
Gider benden karar u tãkat u hüş

66. ol:

Gazel 104

Mısra: **6**

O, işaret zamiri. - Kulak -.

Çeşmüñle kulağüñ 'acebâ cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

67. ol:

Gazel 37

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ hırmeninde hūşe-çındür

68. ol:

Gazel 58

Mısra: 6

Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz
Bir buse va' de ider ü biñ cān alur revān

69. ol:

Gazel 63

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

70. ol:

Gazel 81

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ol güneş yüzlü mäh için bu gice
Şubh gibi yaşamı pāre kılam

71. ol:

Gazel 95

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Periřān-hātır ancak zülfi yāruñ
İraqdur beñzer ol miskīn nazardan

72. ol:

Gazel 95

Mısra: 10

O, işaret sıfatı .

Gören dir Çākerī ři 'rūñ ne řīrīn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

73. ol:

Gazel 96

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

74. ol:

Gazel 102

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Māl ü mülküñ çünkü yoğdur hağ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol řād [u] handān [đam yime]

ol-:

1. ola:-a

Gazel 58

Mısra: 10

Olmak.

Rağmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

2. **oldı:-dı**

Gazel 59

Mısra: 3

Olmak.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za'if ma'reke pür düşmen oldı lîk

3. **ola:-a**

Gazel 69

Mısra: 16

Olmak.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırāt üzre geçerken

4. **ola:-a**

Gazel 69

Mısra: 19

Olmak.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider ḥürmeti anuñ

5. **oldı:--dı**

Gazel 9

Mısra: 3

Olmak.

Beñzer ki mürîd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırқа geyer mūr belinde kemeri var

6. **olan:--an**

Gazel 9

Mısra: 6

Olmak.

Ḳaddine ḳıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

7. **oldı:-dı**

Gazel 10

Mısra: 3

Olmak.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

8. **olurlardı:-urlardı**

Gazel 13

Mısra: 8

Olmak, meydana gelmek.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

9. **olsa:-sa**

Gazel 23

Mısra: 6

Olmak, bulunmak. (Her nerede) olsa, bulunsa.

Tañ mı ḥayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

10. **olursa:-ursa**

Gazel 58

Mısra: 9

Olmak; gerçekleşmek.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

11. **olmasa:-ma, -sa**

Gazel 66

Mısra: 4

(Arkadaş) olmamak; yoldaş olmamak.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

12. olan:-an

Gazel 23

Mısra: 4

Olmak, bulunmak.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

13. olur:-ur

Gazel 69

Mısra: 12

Olmak.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daħı olur şefkati anuñ

14. ol:

Gazel 70

Mısra: 4

Olmak. - Ağlamak. -.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

15. ölicek:-icek

Gazel 71

Mısra: 7

Ölmek.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile ölicek
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

16. **olmaz:-maz**

Gazel 72

Mısra: 7

Olmamak; yok.

Ḥudā ḥaḫḫı ḥaṭādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūḫ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

17. **oldı:-dı**

Gazel 72

Mısra: 10

Olmak.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yürü şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

18. **olmaḫdan:-maḫ, -dan**

Gazel 73

Mısra: 1

Olmak.

Kişi olmaḫdan ise 'āleme beg
Saña kul olmağ efendi daḫi yeg

19. **olsañ:-sa, -ñ**

Gazel 74

Mısra: 8

Olmak.

Evvelinden yeg yazar naḫkāş naḫş-ı āḫır
Degül Yūsufdan olsañ dil-berā aḫsen-cemāl

20. **olam:-am**

Gazel 75

Mısra: 3

Olmak.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

21. **olur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 9

Olmak; gerçekleşmek.

Çākerī'nüñ meclisinde ne ‘aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

22. **olmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 77

Mısra: 6

Olmamak; bulunmamak.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekten ne ḥāşıl çünkim olmaya ‘amel

23. **olur:-ur**

Gazel 79

Mısra: 5

Olmak.

Yıldügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rū

24. **olur:-ur**

Gazel 80

Mısra: 7

Olmak.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

25. **olduğı:-duğı**

Gazel 84

Mısra: **11**
Olmak.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğu çün

26. **olmaya**:-*ma, -y, -a*

Gazel 88

Mısra: **13**

Olmamak.

Hecrūñ şebīnūñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubḥ-ı visālūñ oldu müyesser Qayacuğum

27. **oldı**:-*dı*

Gazel 88

Mısra: **14**

Olmak.

Hecrūñ şebīnūñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubḥ-ı visālūñ oldu müyesser Qayacuğum

28. **ola**:-*a*

Gazel 89

Mısra: **4**

Olmak.

Ah kim zūlfūñ gibi başdan çıkar
Qankı miskīn kim ola ḥayrān-ı ḥüsn

29. **olacağdur**:-*acak, -dur*

Gazel 92

Mısra: **5**

Olmak;meydana gelmek.

Gün olacağdur ay yüzi dirler
Bellüdür qutlu gün toğuşından

30. **oldı:-dı**

Gazel 92

Mısra: 7

Olmak.

Gelmez oldu hayâli çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cūşından

31. **olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 4

Olmak.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

32. **oldı:-dı**

Gazel 99

Mısra: 4

Olmak.

Cān bülbüline raħm kıl ey serv-i gül-endām
'İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hūn

33. **olduğça:-duğça**

Gazel 100

Mısra: 6

Olmak.

Bāde-i köhneyi koma elden
Çarħ olduğça hum kadeħ meh-i nev

34. **öldürme:-dür, -me**

Gazel 103

Mısra: 6

Öldürmek.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu âyîne
Bu mesel meşhürdur kan ile kânün eyleme

35. **olalı:-alı**

Gazel 104

Mısra: 1

Olmak.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

36. **ola:-a**

Gazel 106

Mısra: 1

Olmak.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

37. **öldürdügin:-dür, -dügi, -n**

Gazel 106

Mısra: 3

Öldürmek.

‘Aşık öldürdügin dimeñ baña kim
Korqaram kalmaya gamı dilde

38. **olan:-an**

Gazel 108

Mısra: 5

Olmak, bulunmak.

Dilde olan zülf ü ruhuñ ‘ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür halka ‘ayân eylemege

39. **olduğıçün:-duğı, -çün**

Gazel 109

Mısra: 6
Olmak.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğuçün kebkebüne

40. **ölince:** *-ince*

Gazel 110

Mısra: 10

Ölmek; ölünceye kadar.

Dağı hişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

41. **olur:** *-ur*

Gazel 111

Mısra: 10

Olmak.

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çakerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

42. **olmadı:** *-ma, -dı*

Gazel 112

Mısra: 2

Olmamak.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

43. **olur:** *-ur*

Gazel 115

Mısra: 10

Olmak.

Çakerī varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelüñ
Aferīn ancağ olur şî‘r diye Cāmī daħi

44. **oldı:-dı**

Gazel 116

Mısra: 5

Olmak.

Şîrîn ile telh oldı cihan 'ayşı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

45. **ol:**

Gazel 117

Mısra: 6

Olmak.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi ço taqvā vü zühd itsün taleb

46. **ola:-a**

Gazel 117

Mısra: 8

Olmak.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

47. **öldürmege:-dür, -meg, -e**

Gazel 120

Mısra: 5

Ölmek; öldürmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

48. **ola:-a**

Gazel 122

Mısra: 6

Olmak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

49. **olan:-an**

Gazel 124

Mısra: 10

Olmak.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

50. **ölicek:-icek**

Gazel 125

Mısra: 7

Ölmek.

Ölicek kabrūme eger gelesin
Diye kabrüm türābı āh ‘Alī

51. **olsa:-sa**

Gazel 126

Mısra: 1

Olmak.

Hoş yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem hüsni gibi dār-ı fenāsı

52. **olsun:-sun**

Gazel 126

Mısra: 19

Olmak.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem ‘ine her dem doķınur mevt şadāsı

53. **oldı:-dı**

Gazel 128

Mısra: 2
Olmak.

Sākiyā sāğar-ı şarāb anı
Vaqt-i şubh oldu āfitāb anı

54. **olur:-ur**
Gazel 129
Mısra: 5
Olmak.

Ki ŐiŐeyle ıkara erba'ini
Őarāb ol dem olur ey Őūfi Őāfi

55. **olsun:-sun**
Gazel 131
Mısra: 6
Olmak.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kuyın temennā kılduğun ün

56. **oldur:-dur**
Gazel 133
Mısra: 14
Olmak.

Du'ā kııl ākeri Şeh Bāyezid'e
Őağāvetde ki oldur Ĥatem-i Tayy

57. **olsa:-sa**
Kıt'a 1
Mısra: 7
Olmak.

Yanar oda girer semender idüm
al'a cengi olsa añmayup ölümüm

58. **olam:-am**

Kıt'a 1

Mısra: **12**

Olmak.

Ḥasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

59. **olmasına:-ma, -sı, -n, -a**

Müfret 2

Mısra: **2**

Olmak.

Telḥ-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'āşık-ı şeydālaruñ

60. **olur:-ur**

Tesdis 1

Mısra: **1**

Olmak.

Yā İlāhī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭā leyl ü nehār

61. **oldı:-dı**

Tesdis 1

Mısra: **14**

Olmak.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılığ eylemedüm oldı işüm kamu yaman

62. **olupdur:-up, -dur**

Mesnevi 1

Mısra: **34**

Olmak.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

63. **öldürür:**-*dür, -ür*

Mesnevi 2

Mısra: **9**

Ölmek; öldürmek.

Çarh-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Mehemmed cānını

64. **olup:**-*up*

Kaside 2

Mısra: **8**

Olmak.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbül
Mest ü ḥayrān olup oḡurdu hezār

65. **olur:**-*ur*

Kaside 2

Mısra: **37**

Olmak.

Ne 'aceb murḡ olur oḡuñ ki aña
Cān-ı a'dā olur hemīşe şikār

66. **oldı:**-*dı*

Kaside 2

Mısra: **44**

Olmak.

Tiḡ-ı tizüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

67. **olduḡınca:**-*duḡ, -ınca*

Kaside 2

Mısra: **63**
Olmak.

Hâb-ı gâfletde olduğınca beşer
Dîde-i devletüñ ola bîdâr

68. **olur:-ur**
Mesnevi 3
Mısra: **10**
Olmak.

İçilsün yine âb-ı endîşe-süz
Ki ger şîr içerse olur bîşe-süz

69. **olur:-ur**
Mesnevi 3
Mısra: **12**
Olmak.

Bahâr irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şâd olur cân ferah

70. **olursa:-ur, -sa**
Mesnevi 3
Mısra: **22**
Olmak.

Getür bir kadeh râh-ı reyhân-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

71. **olur:-ur**
Mesnevi 3
Mısra: **26**
Olmak.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvâr
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahâr

72. **oldı:-dı**

Muaşşer 1

Mısra: **8**

Olmak.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miħnet-zedenüñ āteş-i ‘ışk oldı yeri

73. **öldür:-dür**

Muaşşer 1

Mısra: **43**

Öldürmek.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh ħaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

74. **oldı:-dı**

Muaşşer 1

Mısra: **48**

Olmak.

Şerbet-i la ‘lüñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘ışkıla gencīne-i ħüzn ü sevdā

75. **olmaduñ:-ma, -du, -ñ**

Murabba 1

Mısra: **4**

Olmak.

Aşınāñum cāndan bī-gāneligi қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

76. **olan:-an**

Murabba 1

Mısra: **7**

Olmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm ŗāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

77. **olmaduñ**:*-ma, -du, -ñ*

Murabba 1

Mısra: **8**

Olmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm ŗāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

78. **öldüğüm**:*-düg, -üm*

Murabba 1

Mısra: **11**

Ölmek, can vermek.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm ŗāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

79. **olmaduñ**:*-ma, -du, -ñ*

Murabba 1

Mısra: **12**

Olmak.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm ŗāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

80. **olmaduñ**:*-ma, -du, -ñ*

Murabba 1

Mısra: **16**

Olmak.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm ŗāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

81. **olana**:*-an, -a*

Tahmis 1

Mısra: **10**
Olmak.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

82. **olsa:-sa**
Gazel 49
Mısra: **16**
Olmak, varlık halini almak.

Ḳaddüm ‘ışkuñ büker didüm dir
TİR olsa za‘īf yāya döymez

83. **olmaz:-maz**
Gazel 52
Mısra: **2**
Olmak.

Meh yüzüñe gün olsa muḳābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki ḥayā vü edeb olmaz

84. **olmaz:-maz**
Gazel 52
Mısra: **12**
Olmak.

Sākī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

85. **ola:-a**
Gazel 58
Mısra: **4**
Olmak.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gİRümüz

86. **olam:-am**

Gazel 61

Mısra: 4

Olmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğünden olam mest ü medhüş

87. **ola:-a**

Gazel 64

Mısra: 2

Olmak.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tülū´
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū´

88. **olmadın:-ma, -dı, -n**

Gazel 3

Mısra: 2

Olmak.

Sāki getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın harāb

89. **olmasa:-ma, -sa**

Gazel 4

Mısra: 10

Olmak.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

90. **olmasa:-ma, -sa**

Kaside 1

Mısra: 12

Var olmak.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

91. **olmazıdı**:*-maz, -ıdı*

Kaside 1

Mısra: **12**

Olmak.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

92. **ölse**:*-se*

Gazel 29

Mısra: **9**

Ölmek, can vermek.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

93. **olmaz**:*-maz*

Gazel 41

Mısra: **4**

Olmak.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey ḥür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

94. **olsa**:*-sa*

Gazel 52

Mısra: **1**

Olmak.

Meh yüzüñe gün olsa muḳābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki ḥayā vü edeb olmaz

95. **olmaz**:*-maz*

Gazel 58

Mısra: 7
Olmak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

96. **olmadı**:*-ma, -dı*

Gazel 65

Mısra: 6

Olmak.

Tārumār olmayınca leşker-i 'aḳl
Olmadı mülk-i dil müselle-i 'ışḳ

97. **olmadı**:*-ma, -dı*

Gazel 65

Mısra: 10

Olmak; gerçekleşmek.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışḳ
Çākerī cām-ı 'ışḳ nūş it kim

98. **olmaz**:*-maz*

Gazel 78

Mısra: 6

Olmak, gerçekleşmek.

İrmese luṭfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

99. **olmaya**:*-ma, -y, -a*

Gazel 126

Mısra: 12

Olmak, bulunmak.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḫi sulṭān u gedā üstine gerdün

ol dem:

1. ol dem:

Gazel 129

Mısra: 5

O zaman.

Ki ŧiŧeyle çıkara erba'ini
ŧarāb ol dem olur ey ŧūfi ŧāfi

2. ol dem:

Mesnevi 1

Mısra: 28

O zaman.

Kaçan Münkir su'āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

3. ol dem:

Gazel 99

Mısra: 8

O an.

Halvā-yı hadiŧüm felege ger ıkaralar
Na'l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

4. ol demde:-de

Gazel 36

Mısra: 2

O zaman.

'Alem yüzi gülzār ile handān olacağdur
Ol demde kim içmezse peŧimān olacağdur

ol gün ki:

1. ol gün ki:

Gazel 27

Mısra: 8
O gün ki.

Maḥrûm kıılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

ol hür-ı mäh-çihre:

1. ol hür-ı mäh-çihre:

Gazel 38

Mısra: 1

O ay yüzlü huri; sevgili.

Yüzi behişt ü ḥaşr-i kıyâmet kıyâmıdur
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvân gulâmıdur

ol şâh cedd:

1. ol şâh ceddin:-in

Gazel 8

Mısra: 3

O şahın atası. - Burada o şah "hz. Muhammed", onun atası ise "hz. İbrahim"dir. -.

Ḥâl-i ruḥ-ı cânân gibi cennetde yeri var
Her kul ki kabûl eyledi ol şâh ceddin

ol serve:

1. ol serve:

Gazel 28

Mısra: 8

*O serviye. - Servi ağacı ile sevgili kastedilmiştir. Servi yaz- kış yeşil kalabilir.
Sonbahar rüzgarları dahi onu etkilemez. Bu yüzden daimi sevgili ile özdeşleştirilmiştir.-*

Gülşende bir gül-i ter yokdur ḥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ḥazānı yokdur

ola ki:

1. ola ki:

Gazel 62

Mısra: 8
Ola ki, belki.

Nigār naqşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālını naqqāş

ola kim:

1. **ola kim:**

Gazel 87
Mısra: 3
Ola ki.

Ola kim görevüz o serv-ğaddi
Varalum seyr-i sebzear idelüm

ola mı:

1. **ola mı:**

Gazel 19
Mısra: 2
Olur mu? Mümkün mü?

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

otur-:

1. **oturmuş:-miş**

Gazel 37
Mısra: 5
Oturmak.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde hūşe-çindür

2. **oturmaz:-maz**

Gazel 15
Mısra: 5
Hüküm sürmek, ikamet etmek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

oyna-:

1. **oynar-idi:** -r, --idi

Gazel 91

Mısra: 6

Oynamak; parlamak.

Ḥāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Ḥusrev bağrına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

2. **oynayup:** -y, -up

Gazel 72

Mısra: 3

Oynamak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıлма dil ü cānı
Utar senden gözünüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

oyun:

1. **oyna:** -a

Gazel 68

Mısra: 5

Oynamak; uğraşmak.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

1.18.Ö

ög-:

1. **ögdükçe:**-*dük, -çe*

Gazel 70

Mısra: **9**

Övmek, yüceltmek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildāri dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

ög:

1. **öginde:**-*in, -de*

Gazel 64

Mısra: **10**

Akıl.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşīḥ
Ki pend-i nāşīḥ olur mest öginde nā-mesmū‘

ögren:

1. **öğrenüñ:**-*üñ*

Gazel 67

Mısra: **9**

Öğrenmek, yetenek ve beceri kazanmak.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

öldür:

1. **öldürürdi:**--*ürdi*

Gazel 4

Mısra: **9**

Öldürmek.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh ḥimāyet

ölüm:

1. ölümüm:-üm

Kıt'a 1

Mısra: 7

Ölüm.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

ölüm fikr:

1. ölüm fikrinden:-in, -den

Gazel 76

Mısra: 8

Ölüm düşüncesi.

İnfi 'âl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

'ömr:

1. 'ömr:

Gazel 49

Mısra: 6

Ömür, hayat.

Hüsn ki saña yār iken vefā kıl
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

2. 'ömre:-e

Gazel 56

Mısra: 9

Ömür, hayat.

Bī-dirīg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Gırra olma 'ömre kim tīg-i helākı her nefes

3. 'ömr:

Gazel 126

Mısra: 1
Ömür, hayat.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi ‘ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüşni gibi dâr-ı fenâsı

4. ‘ömr:
Gazel 126
Mısra: 4
Ömür, hayat.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhâr tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

5. ‘ömr:
Gazel 11
Mısra: 10
Ömür, hayat.

Sözde kemâli bulı gör Çâkerî
‘Ömr gidüp kıala sözüñ yâdigâr

6. ‘ömr:
Gazel 115
Mısra: 1
Ömür, hayat.

Sâķî mey şun ki geķer ‘ömr gül eyyâmı daķı
Mest olup unudalum fikr-i ser-encâmı daķı

7. ‘ömrüñ:-üñ
Gazel 126
Mısra: 3
Ömür, hayat.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhâr tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

8. 'ömr:

Gazel 127

Mısra: 7

Ömür, hayat.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelim mülk-i Cem'i

9. 'ömrüñi: -üñ, -i

Mesnevi 2

Mısra: 18

Ömür, yaşam.

Sen dağı oğlın ey Şeh Bāyezīd
Haqq Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

10. 'ömr:

Gazel 60

Mısra: 9

Ömür, hayat.

Şām irdi 'ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardır dağı hāb-ı girān henüz

11. 'ömr:

Gazel 60

Mısra: 5

Ömür.

Kim var sende dağı riyādan nişān henüz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

12. 'ömr:

Gazel 48

Mısra: 8

Ömür, hayat.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüs-n-kemāl
Bu hüs-n daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

'ömr āfitābı:

1. **'ömr āfitābı:**

Gazel 60

Mısra: 5

Ömür güneşi - Aşığın hayatının sona yaklaşması. -.

Kim var sende daḥı riyādan nişān henüz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

'ömr bināsi:

1. **'ömr bināsi:-sı**

Gazel 126

Mısra: 6

Ömür binası; yaşam.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur 'ömr bināsi

'ömr ekinini biç-:

1. **'ömr ekinini biçmeden:-me, -den-meden**

Gazel 100

Mısra: 4

Deyim. Hayatta yaptıklarının karşılığını almak.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden 'ömr ekinini meye ev

'ömr rahtın:

1. **'ömr rahtın:-tın**

Gazel 119

Mısra: 9

Ömür yolu.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr raḥtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

‘ömr-i bākī:

1. ‘ömr-i bākī:

Gazel 68

Mısra: 3

Sonsuz hayat.

‘Aceb mi Çeşme-i ḥayvāna varduñ
Bulırsañ Ḥızır-veş ger ‘ömr-i bākī

‘ömr-i hıızr:

1. ‘ömr-i hıızr:

Gazel 13

Mısra: 5

Hızır'ın ömrü, hayatı.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Ḥızır kalısar ne mülk-i İskender

‘ömr-i Nūḥ:

1. ‘ömr-i Nūḥ:

Mesnevi 3

Mısra: 16

Hızır'ın bin yıl olduğu düşünölen ömrü.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Ḳārūnıla ‘ömr-i Nūḥ

öñ:

1. öñ:

Gazel 12

Mısra: 7

Ön, önce, ilk.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. **öñinde:** *-in, -de*

Gazel 79

Mısra: **10**

Ön.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. **öñince:** *-ince*

Kıt'a 1

Mısra: **5**

Ön.

Şāhuñ atı öñince ruħ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

4. **öñüne:** *-ün, -e*

Tahmis 1

Mısra: **13**

Ön, ilk.

Ararsañ öñüne şoñuna nazar kıł
Dehānın añma zülfinden ğazer kıł

öñdin:

1. **öñdin:**

Gazel 96

Mısra: **3**

Önce.

Yaş aķıtma gözümden öñdin ey şem ‘
Dilerseñ süzuñ ola ğalkā rüşen

2. **öñdin:**

Kıt'a 1

Mısra: **9**

Önce.

Seg-i şahırā dimezden öñdin çarḥ
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

öp-:

1. **öpmek:-mek**

Gazel 72

Mısra: **8**

Öpmek; saygı.

Hudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma'şūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. **öpmege:-me, -ge**

Gazel 76

Mısra: **5**

Öpmek.

Berg-i gül gitse ayaguñ öpmege ey serv-ḳad
'İzzet idüp gönderür birkaç ḳadem bād-ı şimāl

3. **öpeler:-e, -ler**

Gazel 115

Mısra: **6**

Öpmek.

Leb-i sāḡar öpeler la'l-i dil-ārāmı daḫi
Öpmese şeyḫ dirilen elini 'āşık olan

ötri:

1. **ötri:**

Gazel 15

Mısra: **9**

Dolayı.

Bu ebyātuñdan ötri Çäkeri halk
Gidersin cennet-i äbâda dirler

öykün-:

1. **öykünmege:--mege**

Gazel 9

Mısra: 2

Birinin yaptığı gibi yapmak, birine veya bir şeye benzemeye çalışmak, taklit etmek.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vâr
Öykünmege tāvus-ı cinân ki ne peri var

2. **öykünmeye:-me, -y, -e**

Gazel 35

Mısra: 2

Benzemek.

Cihânda gerçi nakş-ı Mânî vardur
Saña öykünmeye ne cânı vardur

öz:

1. **özi:-i**

Gazel 124

Mısra: 8

Kendi, kendisi.

Ben nice vaşf eyleyem şol yârı kim
Cân-ı şîrînden dağı yegdür özi

2. **özine:-in, -e**

Kaside 2

Mısra: 47

Kendi.

Şehriyârũ naşîhati özine
Bu durur şubh u şâm u leyl ü nehâr

özge:

1. özge:

Gazel 72

Mısra: 7

Başka.

Ḥudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma‘şūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. özge:

Gazel 121

Mısra: 7

Başka.

Meyden özge yok durur def‘-i melāl
Lāle gibi ḳoma elden sāğarı

3. özge:

Tedis 1

Mısra: 8

Başka.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ḥaṭā

4. özge:

Tahmis 2

Mısra: 20

Başka.

Baḳamaz kimse güneş yüzine gözler ḳamaşur
Görenün ‘aḳlı gide özge temāşādur bu

5. özge:-ge

Gazel 111

Mısra: 9

Başka, gayrı.

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çakeri
Hüb olur şöbet kadimi yâr ile

1.19.P

pādişāh:

1. pādişāhuñ:-uñ

Kıt'a 1

Mısra: **4**

Padişah, hükümdar.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

2. pādişāhı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: **33**

Padişah, hükümdar.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

pādişāh-ı cihān-penah:

1. pādişāh-ı cihān-penahın:-ın

Kıt'a 1

Mısra: **1**

Cihanın sığındığı padişah.

Pādişāh-ı cihān-penahın ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm

pāk:

1. pāke:-e

Gazel 46

Mısra: **10**

Temiz; tövbe eden.

Pāk ol sen daği andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger 'āşıkşañ

pāk ol-:

1. pāk ol:

Gazel 46

Mısra: 10

Temizlenmek.

Pāk ol sen daḥi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

pāre kıl-:

1. pāre kılam:-am

Gazel 81

Mısra: 4

Parçalamak.

Ol güneş yüzlü māh içün bu gice
Şubḥ gibi yaķamı pāre kılam

pāya düş-:

1. pāya düşürdi:-ür, -di

Gazel 116

Mısra: 2

Ayağa düşmek. Değerini kaybetmesi.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

pāy-ı çüpīn:

1. pāy-ı çüpīn:-īn

Gazel 20

Mısra: 3

Çöp gibi ince olan ayak.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

pāy-ı firāk:

1. pāy-ı firāk:

Gazel 66

Mısra: 2

Ayrılık adımı; ayrılık yaşamayan.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

penāh:

1. penāhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 8

Sığınma, sığınacak yer.

Zāhid penāh itdi 'amel ḳal'asın velī
Luṭfuñ ḥiṣārıdur bizüm ancak penāhumuz

penāh it:-

1. penāh itdi:-di

Gazel 59

Mısra: 6

Sığınak edinmek.

Ey āfitāb meṣ'ale-i māhı yakma kim
Hicrān ṣebinde ṣu'le yiter berḳ-i āhumuz

pend:

1. pendüm:-üm

Gazel 2

Mısra: 10

Nasihat, öğüt.

'Alimūñ 'ilmiyle 'ālemde 'amel ḳıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a'lem bi's-ṣavāb

2. pendi:-i

Gazel 91

Mısra: 4

Nasihât, öğüt.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamân diñlerdi bu pendî Süleymân bâddan

3. **pendi:-i**

Gazel 128

Mısra: 5

Öğüt, nasihat.

Vâ'izüñ pendî derd-i ser virdi
Şiše-i bâdeden gül-âb kıanı

4. **pendi:-i**

Tahmis 1

Mısra: 12

Öğüt, nasihat.

Dil ehlisin yoluña terk-i ser kııl
Miyân-ı câna bu pendî kemer kııl

pend-i nâşih:

1. **pend-i nâşih:**

Gazel 64

Mısra: 10

Öğüt veren.

Naşihat itme yürî Çâkerî'ye sen nâşih
Ki pend-i nâşih olur mest öginde nâ-mesmü'

pend-i peder:

1. **pend-i peder:**

Gazel 21

Mısra: 10

Baba öğüdü, nasihati.

Çākerī viridi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

pend-i pīr:

1. **pend-i pīri:-i**

Gazel 28

Mısra: **6**

Şeyh; meyhanenin pirini öğüdü.

Hengām-ı lāledür tur bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

pend-i rakīb:

1. **pend-i rakīb:**

Gazel 92

Mısra: **10**

Rakibin öğüdü.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i rakīb gūşından

perde:

1. **perde:**

Mesnevi 1

Mısra: **21**

Perde; engel.

Cemālūñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarh-ı sāl-ğorde

2. **perdedür:-dür**

Gazel 25

Mısra: **4**

Hicap, örtü.

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zūhd-i riyāyī perdedür

perdedār:

1. perdedāra:-a

Gazel 84

Mısra: 2

Perde tutan.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetedüm

perde-dār:

1. perde-dār:

Mesnevi 3

Mısra: 1

Perdeci, perde arkasında bekleyen, hâcib.

Ḳulak tut ne söyler işit perde-dār
Baḳup naḳşa aldanma naḳḳāş-vār

perī:

1. perī:

Gazel 9

Mısra: 2

Peri, sevgili.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege ṭāvus-ı cinān ki ne peri var

2. perī:

Gazel 121

Mısra: 5

Güzel, sevgili.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

3. perī:

Gazel 123

Mısra: 1

Peri gibi güzel sevgili.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

4. perī:

Murabba 1

Mısra: 17

Peri gibi güzel sevgili.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalḳdan dil-berī

perī dut-:

1. perī dutardur: -ar, -dur

Gazel 106

Mısra: 6

Peri tutması.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

perī-rū:

1. perī-rūlar: -lar

Tahmis 1

Mısra: 1

Peri yüzlü.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

perī-rüy:

1. perī-rüyum: -um

Gazel 86

Mısra: 5
Peri yüzlü.

Melek-ḥüyüm perī-rüyüm gül-endāmum semen-büyüm
Sitemkārüm cefā-ḥüyüm zarīfüm ehl-i ‘irfānum

perī-rüyuñ:

1. **perī-rüyuñ:**

Gazel 21

Mısra: 5

Peri yüzlü (sevgili).

Bir ḳadeḥ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rüyuñ

perīşān kıl-:

1. **perīşān ḳılduñ:-du, -ñ**

Gazel 90

Mısra: 6

Dağıtmak.

Aşüfte ḳılmağ için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre ḳılduñ sünbüllerüñ perīşān

perīşān zülf:

1. **perīşān zülfüñe:-üñ, -e**

Gazel 23

Mısra: 9

Dağınık saç.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

perīşān-ḥātır:

1. **perīşān-ḥātır:**

Gazel 95

Mısra: 7

Perişan halde; dalgın, düşünceli.

Perişān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraḫdur beñzer ol miskīn nazardan

perī-vār:

1. **perī-vār:**

Gazel 9

Mısra: 1

Peri gibi.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege ṭāvus-ı cinān ki ne peri var

pertev:

1. **pertevinden:-in, -den**

Mesnevi 1

Mısra: 21

Işık.

Cemālūñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarḫ-ı sāl-ḫorde

pertev-i hadd:

1. **pertev-i ḥaddin:-in**

Gazel 13

Mısra: 7

Yanağın parlaklığı, ışığı.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḫ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

perverdigār:

1. **perverdigār:**

Murabba 1

Mısra: 6
Allah (c.c.).

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigâr

pervîn:

1. **pervîni:-i**
Gazel 109
Mısra: 5
Süreyya yıldızı.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğün kebkebûne

pes:

1. **pes:**
Gazel 3
Mısra: 10
Öyle iken, öyle olunca.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çâkerî her dil diler şarâb

peşimân ol-:

1. **peşimân olacağıdur:-acağ, -dur**
Gazel 36
Mısra: 2
Pişman olmak, yapılan bir işin yanlış ya da uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.

‘Alem yüzi gülzâr ile ḥandân olacağıdur
Ol demde kim içmezse peşimân olacağıdur

peykân:

1. **peykân:-ı**
Müfret 1

Mısra: 2

Ok; sevgilinin kirpiği.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

peyker:

1. **peykere:-e**

Gazel 50

Mısra: 6

Yüz; put; sevgili - Sevgili put gibi ruhsuzdur. -.

Peyker-i hākden güzer kııl kim
Ma'nī-i rūh peykere şıgmaz

peyker-i hāk:

1. **peyker-i hākden:-den**

Gazel 50

Mısra: 5

Topraktan yapılmış yüz - Put -.

Peyker-i hākden güzer kııl kim
Ma'nī-i rūh peykere şıgmaz

pīr:

1. **pīr:**

Gazel 67

Mısra: 10

Üstad.

'İlm-i 'ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

2. **pīrümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: 1

Yaşlı; sevgili.

Mey-hāneye kıllur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

pīr ol-:

1. **pīr oldı:-dı**

Gazel 60

Mısra: 1

Yaşlı olmak.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde hadīs-i beyān henüz

pīrāye-i cūd u sehā:

1. **pīrāye-i cūd u sehā:**

Kaside 1

Mısra: 26

Cömertliğin süsü.

Evvelā Sıddīk-ı ekber kutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u sehā

pīr-i fertüt:

1. **pīr-i fertüt:**

Mesnevi 3

Mısra: 24

İhtiyar.

Qanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

pīr-i mey-fürüş:

1. **pīr-i mey-fürüşa:-a**

Gazel 70

Mısra: 7

Meyhaneci, şarap satan pīr; şarap erbabı.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

pīr-i muġān:

1. pīr-i muġān:

Gazel 69

Mısra: 3

Meyhaneci II Sevgili.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

pīr-i şüküfe:

1. pīr-i şüküfe:

Gazel 3

Mısra: 7

Solmak üzere olan çiçek.

Şahrāya çıkdı pīr-i şüküfe 'aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü kalbinde ıztırāb

piste-i handān:

1. piste-i ḥandānımız: -ımuuz, -

Gazel 57

Mısra: 1

Aġzı açık fıstık; sevgilinin gülen aġzı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Ḥāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

piyāde:

1. piyāde:

Kıt'a 1

Mısra: 6

Satranç oyununda tarefeynden sıraya dizilen taşlardan herbiri.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm

piyāle:

1. **piyāleyi:-yi**

Gazel 34

Mısra: 1

Kadeh.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. **piyāle:**

Gazel 114

Mısra: 9

Kadeh.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer ġüninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

3. **piyāle:**

Gazel 53

Mısra: 2

Kadeh, şarap bardağı.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer almaz
İrişdi bāde-i nevrüz ġam geçer almaz

4. **piyāle:**

Gazel 63

Mısra: 1

Kadeh, şarap bardağı.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḡı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

5. **piyāledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 4

Kadeh - Aşık / şair, kadehi kendisine benzetmiştir.-.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hün-ı ciger nüş ider müdām

pür:

1. **pür:**

Gazel 59

Mısra: 3

Çok, dolu, pek çok.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za‘if ma‘reke pür düşmen oldı lîk

2. **pürdür:-dür**

Gazel 130

Mısra: 10

Dolu.

Neden şayimem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

3. **pür:**

Gazel 64

Mısra: 2

Dolu.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tülū‘
Pür ola nūrıyla ḥāne-i cihān mecmū‘

pür eyle-:

1. **pür eyle:**

Gazel 53

Mısra: 4

Doldurmak (kadeh bağlamında).

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

pür ol-:

1. **pür olmuş:-mış**

Gazel 83

Mısra: **10**

Dolmak; dolu.

Sorarsañ ākerī'ye rāh-ı ıŝk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

pür-nem:

1. **pür-nem:**

Tedis 1

Mısra: **21**

Nemli.

Gözümüñ şişeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

pür-nür:

1. **pür-nür:**

Kaside 2

Mısra: **29**

Nurla dolu.

La'lden gül abak utar pür-nür
Ki ŝehüñ ayağına ide niŝār

pür-sa'adet:

1. **pür-sa'adet:**

Gazel 4

Mısra: **6**

Büyük mutluluk .

İraqdan gösterem dir yüzini yr
Yağından gösterürse pr-sa'det

pr-zr-ı dil-efgram:

1. **pr-zr-ı dil-efgram:-am**

Tesdis 1

Mısra: **26**

Gnl yaralı inleme dolu biri.

ker dünyede pr-zr-ı dil-efgram ben
b-r dil-ber-i mmtza talebkram ben

pser:

1. **püsere:-e**

Gazel 21

Mısra: **9**

Oğul, erkek ocuk; sevgili.

ker virdi gönlin ol püsere
Ağı kılmadı aña pend-i peder

puşt:

1. **puştın:-ın**

Mesnevi 1

Mısra: **9**

Sırt.

Semek puştın sen itdün gva mesken
Kamer mihrnle ggde oldu rşen

püşt-i felek:

1. **püşt-i felek:**

Gazel 60

Mısra: **7**

Feleğin sırtı.

Kddn ham oldu püşt-i felek gibi h kim
Gönlünde mihr-i dr-ı fen hem-nn henüz

1.20.R

rā kaş:

1. rā kaşı:-ı

Gazel 116

Mısra: 7

'r' harfine benzeyen kaş.

Re' y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāķ'adur kim beni bu rāya düşürdi

rağbet:

1. rağbeti:-i

Gazel 102

Mısra: 1

Değer, kıymet.

Māl ü mülküñ çünkü yokdur haķ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] handān [gam yime]

rağbet bul-:

1. rağbet buldı:-dı

Gazel 75

Mısra: 7

Rağbet görmek.

Ruħında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dñn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

rāğıb :

1. rāğıb:-durur

Gazel 47

Mısra: 4

Rağbet etmek, rağbet göstermek ; istemek.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni'mete rāğıb durur

rāh:

1. **rāhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: **10**

Yol.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışık
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

rāhat:

1. **rāhata:-a**

Gazel 121

Mısra: **2**

Huzur, mutluluk.

Rāhata git miñnete dir gel beri
Kankı 'aşık kim seve sen dil-beri

2. **rāhat:**

Gazel 126

Mısra: **19**

Rahat, huzur.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem 'ine her dem doğınur mevt şadāsı

rāhat ol:-

1. **rāhat oldu:--dı**

Gazel 6

Mısra: **7**

Mutlu ve huzurlu olmak.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

rāhat-ı rüh:

1. **rāḥat-ı rūḥum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Ruh esenliği.

Benüm ŧirīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

rāḥat-ı rüzgār:

1. **rāḥat-ı rüzgārı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 12

Devrin rahatlığı.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāḥat-ı rüzgārı çok gördüm

rāḥat-ı şabr:

1. **rāḥat-ı şabr:**

Muaşşer 1

Mısra: 26

Sabır.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldu ķuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

rāḥ-güzār:

1. **rāḥ-güzār:**

Kaside 2

Mısra: 44

Geçilen yol, geçit.

Tiğ-ı tüzüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāḥ-güzār

rāḥ-ı ışk:

1. **rāh-ı 'ışk:**

Gazel 83

Mısra: **9**

Aşk yolu.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmış rāhı gördüm

rāh-ı reyhān-nesīm:

1. **rāh-ı reyhān-nesīm:**

Mesnevi 3

Mısra: **35**

Reyhan kokulu şarap.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

rāh-ı reyhān-sirişt:

1. **rāh-ı reyhān-sirişt:**

Mesnevi 3

Mısra: **21**

Reyhan tabiatlı (fesleğen kokulu) şarap.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

rahm:

1. **rahm:**

Kaside 1

Mısra: **39**

Merhamet.

anęı sā'il kim apuñdan rahm umar
Ne apucuñ redd ider ne ketħudā

rahm eyle-:

1. **rahm eyle:**

Gazel 49

Mısra: 2
Acımak, merhamet göstermek.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

2. raḥm eyle:

Gazel 9

Mısra: 9

Merhamet etmek, acımak.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

3. raḥm eyle:

Gazel 116

Mısra: 2

Acımak, merhamet göstermek.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

4. raḥm eylemedi:-me, -di

Gazel 101

Mısra: 8

Merhamet etmek, acımak.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

rahm id-:

1. raḥm iderdi:-er, -di

Gazel 92

Mısra: 9

Acımak.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

rahm -:

1. rahm it:

Gazel 107

Mısra: 7

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle rahm it dostum

rahm kıl-:

1. rahm kıl:

Gazel 82

Mısra: 13

Acımak, merhamet etmek.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rüzgārı çok gördüm

2. rahm kıl:

Gazel 99

Mısra: 3

Acımak, merhamet etmek.

Cān bübüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldı ciger-hūn

rahmet:

1. rahmet:

Gazel 58

Mısra: 9

Allah'ın bağıslaması, merhameti.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serir-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

2. **raḥmeti:-i**

Gazel 69

Mısra: **8**

Merhamet, bağışlama.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nüş idelüm kim

3. **raḥmet:**

Gazel 81

Mısra: **9**

Merhamet, esirgeme.

Çākerī raḥmet āyetin oķı kim
Tevbe ehli řarāb-ḥāra kılam

4. **raḥmet:**

Kaside 1

Mısra: **2**

Merhamet, bağışlama.

Yā İlähe'l- 'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

5. **raḥmetüñden:-üñ, -den**

Kaside 1

Mısra: **6**

Merhamet, bağışlama.

Cümle 'ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ 'atā

6. **raḥmetüñden:-üñ, -den**

Kaside 1

Mısra: **36**

Merhamet, bağışlama.

Muṣṭafā'nuñ āline etbā'ına
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā'imā

7. **raḥmetümden**: -üm, -den

Kaside 1

Mısra: 37

Merhamet, bağışlama.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaṭ'-ı recā

8. **raḥmeti**: -i

Mesnevi 2

Mısra: 30

Merhamet.

Çākerī sözin tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

9. **raḥmet**:

Gazel 58

Mısra: 8

Raḥmet; ihsan.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḫdan emīrümüz

raḥmet eyle-

1. **raḥmet eyle**:

Gazel 27

Mısra: 2

(Ya Rab) merhamet et, bağışla.

Maḫşerde raḥmet eyle yā Rab yüzüm karadur
Derdā ki mūy-ı rīşüm aḡ u işüm ḫaṭādur

2. **raḥmet eyle:**

Kaside 1

Mısra: **36**

Merhamet etmek, bağışlamak.

Muştafā'nuñ āline etbā'ına
Raḥmetünden raḥmet eyle dā'imā

3. **raḥmet eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: **1**

Merhamet et, bağışla.

İlāhī Çākerī'ye raḥmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

4. **raḥmet eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: **6**

Merhamet et, bağışla.

Kefen boynuma taḳup saña geldüm
Kerīmā raḥmet eyle gey buñaldum

5. **raḥmet eyler:-r**

Mesnevi 2

Mısra: **30**

Merhamet etmek.

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

rahmet it-:

1. **raḥmet it:**

Kaside 1

Mısra: **3**

Merhamet etmek, bağışlamak.

Lutfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz ḳalısar enbiyā

raḥmet um-:

1. raḥmet umsa:-sa

Gazel 21

Mısra: 7

Raḥmet ummak.

Ki Ḥaḳuñ luṭfi ḥāş u 'āmā irer
Rind ile şūfī raḥmet umsa n'ola

raḥmeten li'l- 'ālemīn:

1. raḥmeten li'l- 'ālemīn:

Kaside 1

Mısra: 13

Alemlerin raḥmeti; Hz. Muhammet.

Nūr-ı 'ālem raḥmeten li'l- 'ālemīn
Ḥāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

raḥmeten li'l- 'ālemīn:

1. raḥmeten li'l- 'ālemīnsin:-sin

Mesnevi 1

Mısra: 45

Alemlere raḥmet.

Ḥudādan raḥmeten li'l- 'ālemīnsin
Şefā'at ḳıl şefi'ü'l-müznibīnsin

raḥmet-i ḥaḳ:

1. raḥmet-i ḥaḳ:

Gazel 63

Mısra: 8

Allah'ın merḥameti.

Gördüm düşümde hâtif-ı gaybî nidâ kılar
Mey nûş kılar ki rahmet-i hak bî-kerân imiş

rahmet-i rahmân:

1. rahmet-i rahmân:

Gazel 97

Mısra: 10

Allah'ın merhameti, acıma ve esirgemesi.

Haqîkat rahmet-i Rahmân bulursın
Taleb kılar Muşafâ'yı Çâkerî kim

rahmet-i rahmân ol-:

1. rahmet-i rahmân olacaqdur:-acak, -dur

Gazel 36

Mısra: 4

Allah'ın rahmeti olmak.

Maşerde kime rahmet-i Rahmân olacaqdur
Ben cürm [ü] günâh işlemişem sūfî haber vir

rahmet-i rahmân:

1. rahmet-i rahmâna:-a

Gazel 102

Mısra: 6

Allah'ın merhameti.

Gerçi cürmüñ Çâkerî çokdur günâhuñ bî-şümâr
Rahmet-i Rahmâna yoqdur hadd ü pâyân gam yime

rakîb:

1. rakîbe:-e

Gazel 55

Mısra: 5

Şirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışsan kimse.

Raķıbe okusa ĥüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'ān'ı bilmez

2. raķıb:

Gazel 61

Mısra: 8

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Maħalleñ çevresinde āh iderken
Raķıb it gibi ürdi didi cāmüş

3. raķıbi:-i

Gazel 1

Mısra: 6

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

'Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķıbi ey Ĥudā

4. raķıbe:-e

Gazel 49

Mısra: 13

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Sögdükçe raķıbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la'in du'āya döymez

5. raķıbi:-i

Gazel 73

Mısra: 5

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raķıbi koma kim

6. **raķīb:**

Gazel 30

Mısra: 5

Klasik Şirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aŐıĝın kavuşmasına engel olan kimse, rakip.

Raķīb içun gönül terk itme yarı
'Asel var mı ki-anuñ zenbrı yokdur

7. **raķībn:**-n

Gazel 98

Mısra: 6

Şirde sevgiliyi aşık kadar sevmediĝi halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soĝutmaya çalışan kimse.

Kızardıysa bakup eşküme eŐmn
Raķībn yüzine baĝ ara olsun

8. **raķībī:**-i

Gazel 107

Mısra: 1

Şirde sevgiliyi aşık kadar sevmediĝi halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soĝutmaya çalışan kimse.

Karşumuzda it raķībī kendüne yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luť eyle bīzār eyleme

9. **raķībnsz:**-n, -sz

Gazel 132

Mısra: 3

Şirde sevgiliyi aşık kadar sevmediĝi halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soĝutmaya çalışan kimse.

Raķībnsz seni kim görse eydür
Ne hb olur gl-i bī-hārī oĝ hey

raķīb-i nākīs:

1. raķīb-i nākış:

Gazel 19

Mısra:

Rakip; cahil rakip.

Redd itdi raķīb-i nākış dost
Aķsente zihī kemāl-i dil-ber

rām ol-:

1. rām olmasun:-ma, -sun

Gazel 31

Mısra: 5

(Dünya nasıl) itaat etmesin.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenün hātem-i Süleymān'dur

rāst-bīn:

1. rāst-bīndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 4

Her şeyin doğrusunu gören.

Görür baķduķça çeşmüm serv-ķaddün
Hemīşe çeşm-i 'āşık rāst-bīndür

rāstī serv:

1. rāstī serv:

Gazel 20

Mısra: 7

Dik; mütenasip.

Rāstī serv diyen ķāmetüne toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş ķaşuña līk egri hāber

ravza-i dārü'l-bakā-r:

1. ravza-i dārü'l-bakādur:-dur

Gazel 102

Mısra: 3

Cennet bahçesi.

Bir gün olısar ħarābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārü'l-bakādur çünki ‘āşık meskeni

rāya düş-:

1. rāya düşürdi:

Gazel 116

Mısra: 8

Fikre düşmek, düşünceye kapılmak.

Re‘y itdi göñül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

rāygān:

1. rāygān:

Kaside 2

Mısra: 20

Karşılıksız.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

redd id-:

1. redd ider:-er

Kaside 1

Mısra: 40

Reddetmek, geri çevirmek.

Kağı sā‘il kim kapuñdan raħm umar
Ne kapucuñ redd ider ne ketħudā

redd it-:

1. redd itdi:-di

Gazel 19

Mısra: 7

Geri çevirme.

Redd itdi raķīb-i nāķıř dost
Aķsente zihī kemāl-i dil-ber

2. redd itse:--se

Gazel 5

Mısra: 5

Reddetmek, kabul etmemek.

Ne ğam redd itse řofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ģarābāt

rehā dūř-:

1. rehā dūřer:-er

Gazel 18

Mısra: 8

Kurtuluşa erme.

‘Iřķ ehli defterinde bu ģaķ yazılı durur
Her kim ki bāde nūř ide ğamdan rehā dūřer

reh-i ‘iřķ:

1. reh-i ‘iřķuñda:-uñ, -da

Gazel 86

Mısra: 9

Ařķ yolu.

Didüm cānā reh-i ‘iřķuñda neñdür Ćākerī didi
Belālu ‘āřķımdur derdmend ü zārī giryānum

2. reh-i 'iřkuñda:-uñ, -da

Tahmis 1

Mısra: **18**

Aşk yolu.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar

Reh-i 'iřkuñda bī-idrāk olanlar

reh-nümā-yı evliyā vü ařfiyā:

1. reh-nümā-yı evliyā vü ařfiyā:

Kaside 1

Mısra: **16**

Aşfiya ve evliyanın yol göstericisi; Hz. Muhammed.

Şāhib-i Mi'rāc şadr-ı kā'ināt

Reh-nümā-yı evliyā vü ařfiyā

reng:

1. rengin:-īn

Gazel 70

Mısra: **10**

Renk; renkli.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildāri dir gören

Aşsent nazm şöylece rengin ü ter gerek

2. reng:

Mesnevi 3

Mısra: **34**

Renk.

Çanı sāķī ol reng-i bāde-'abīr

Ki çandan virür reng dihķān-ı pīr

reng-i bāde-'abīr:

1. reng-i bāde-'abīr:

Mesnevi 3

Mısra: **33**

Misk kokulu şarap.

Ƙanı sāķī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki Ƙandan virür reng dihķān-ı pīr

reng-i şad-berg-i ruh:

1. **reng-i şad-berg-i ruķuñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: **31**

Katmerli olan yanağın rengi.

Reng-i şad-berg-i ruķuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoķbetini reşķ ile bülbül utanur

resen:

1. **resen:**

Gazel 16

Mısra: **8**

İp; ıřık, hüźme.

Boynı bağlu Ƙul itdi ģurşīdi
Ki şu‘āī durur resen derler

reşķ:

1. **reşķ:**

Muaşşer 1

Mısra: **32**

Kıskançlık.

Reng-i şad-berg-i ruķuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoķbetini reşķ ile bülbül utanur

reşķ id-:

1. **reşķ ide:-e**

Gazel 21

Mısra: 6
Kıskanmak.

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. reşk ider:-er

Gazel 109

Mısra: 4
Kıskanmak.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmerīn ğabġabuña

2. reşk ider:-er

Gazel 121

Mısra: 6
Kıskanmak.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

reşk it-:

1. reşk itdi:-di

Gazel 41

Mısra: 3
Kıskanmak.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

resm:

1. resmin:-in

Gazel 83

Mısra: 3
Resim, görüntü.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

resm ü esâs:

1. **resm ü esâsı:-ı**

Gazel 126

Mısra: 4

Temel.

‘Ömrüñ evi bünyâdına zinhâr tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

revâ:

1. **revâdur:-dur**

Gazel 73

Mısra: 6

Uygun, yaraşır.

Ne revâdur ki yata Ka‘be‘de seg
Küyuñ içinde raķıbi koma kim

2. **revâ:**

Gazel 84

Mısra: 8

Uygun, yaraşır.

Dimek revâ mı nigârı nehâra beñzetedüm
Cemâli şem‘i durur nûr iden nehârı daħı

revân:

1. **revân:**

Gazel 64

Mısra: 7

Hemen, derhal II Şarap.

Eger ‘azâzil içeydi şarâb-ı nâbı revân
Kılurdi Âdem‘e fi‘l-hâl biñ sücûd u rükû‘

2. revān:

Gazel 58

Mısra: 5

Akan, giden.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

3. revān:

Gazel 71

Mısra: 2

Giden.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

4. revān:

Mesnevi 3

Mısra: 39

Can, ruh.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir habbe degmez sarāy-ı cihān

5. revānsuz:-suz

Gazel 47

Mısra: 2

Giden; ruh.

Yārdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

6. revān:

Gazel 60

Mısra: 4

Akıcı.

Dildār-ı bî-vefâ için eyvâh kim dahı
Seylâb-ı eşk-i çeşm ruhuında revân henüz

revân eyle-:

1. revân eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 4

Akıtmak, dökmek.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berûñ yolına rûhını revân eylemege

revân eyle-:

1. revân eyler:

Gazel 17

Mısra: 2

Akmak; akıtmak.

‘Aşıkılarınuñ kanın her yaña revân eyler
Ol hünî gözüñ dâyim kaşd-ı dil ü cân eyler

revân id-:

1. revân ider:

Gazel 24

Mısra: 6

(O kimse) gider.

‘Âlem-i fânide bulur zevk-ı hayât-ı câvidân
Ol leb-i cân-fezâ için rûhı şu kim revân ider

revân it-:

1. revân it:

Gazel 51

Mısra: 7

Dökmek, akıtmak.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

revān ol-:

1. **revān olur:-ur**

Gazel 62

Mısra: 5

Gitmek.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

revzen:

1. **revzen:**

Gazel 96

Mısra: 6

Pencere.

Temāşā kıлмаğa ḥüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

re'y:

1. **re'y:**

Gazel 116

Mısra: 7

Fikir, düşünce.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Ḥaḳ'adur kim beni bu rāya düşürdi

revhān id-:

1. **reyhān ider:**

Gazel 23

Mısra: 4

Reyhan bitkisine dönüştürmek. - Ayva tüyünün mor renge dönüşmesi. -.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

rıdvān gulāmı:

1. rıdvān gulāmıdur:-ı, -dur

Gazel 38

Mısra: 1

Cennetin kapıcısı (olan) köle; aşık.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

rind:

1. rind:

Gazel 21

Mısra: 7

Kalender, aldırışsız, dünya işlerini hoş gören.

Ki Hakuñ luḫfi hāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfi rahmet umsa n'ola

rind-i hāş:

1. rind-i hāş:

Gazel 117

Mısra: 6

Seçkin rind.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо taqvā vü zühd itsün taleb

rivāyet:

1. rivāyet:

Gazel 4

Mısra: 2

Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin hikayesi.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet
Behişt-i ‘adn kūyuñdan kināyet

riyā:

1. **riyādan:-dan**

Gazel 60

Mısra: **6**

İki yüzlülük - Sevgilinin verdiği sözü tutmaması. -.

Kim var sende dahı riyādan nişān henüz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

rızā:

1. **rızāsı:-sı**

Gazel 126

Mısra: **22**

Razı olmak, hoşnutluk. - Allah'ın rızası -.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

rızā düş-:

1. **rızā düşer:**

Gazel 18

Mısra: **10**

Razı olmak, kabullenmek düşer.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taқdıre қıl havāle ki senden rızā düşer

ruh:

1. **ruhuñdan:--uñdan**

Gazel 3

Mısra: **6**

Yanak.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruḥuñdan alur nūri āfītāb

2. ruḥuñda:--uñda

Gazel 4

Mısra: 3

Yanak.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyāmet

3. rūhı:-ı

Gazel 71

Mısra: 2

Can.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Ḳāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

4. ruḥında:-ın, -da

Gazel 75

Mısra: 7

Yanak.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

5. ruḥında:-ın, -da

Gazel 84

Mısra: 1

Yanak.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetedüm

6. ruḥuñda:-uñ, -da

Gazel 85

Mısra: 17
Yanak.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

7. **ruḥuñdan**:-uñ, -dan

Gazel 98

Mısra: 9

Yanak.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

8. **rūhını**:-ın, -ı

Gazel 108

Mısra: 4

Can.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ḳan itdi gider
Dil-berüñ yolına rūhını revān eylemege

9. **ruḥuñ**:-uñ

Gazel 108

Mısra: 5

Yanak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ ‘ışık yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka ‘ayān eylemege

10. **ruḥında**:-ın, -da

Gazel 122

Mısra: 1

Yanak.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildānı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

11. **ruḥuñda**:-uñ, -da

Gazel 60

Mısra: 4

Yanak.

Dildār-ı bī-vefā içün eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henüz

12. **ruḥ**:

Kıt'a 1

Mısra: 5

Ruh, can.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

13. **ruḥlaruñsuz**:-lar, -uñ, -suz

Gazel 57

Mısra: 7

Yanak, yüz.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḥlaruñsuz rüz-ı baḥtum qaradur

14. **ruḥuñ**:-uñ

Gazel 1

Mısra: 1

Far. Yanak. - Mecazen yüz manasında da kullanılır. -.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-ğüşā

ruh-ı alüm:

1. **ruh-ı alüm**:-üm

Gazel 86

Mısra: 7

Kırmızı yanaklı.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki ‘âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

rūhı revān id-:

1. **rūhı revān ider:-er**

Gazel 24

Mısra: 6

Ölmek.

‘Ālem-i fānīde bulur zevḳ-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şu kim revān ider

rūh-ı revān:

1. **rūh-ı revānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 1

Yürüyen ruh; güzel.

Nigārum dil-berüm rūh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü ‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

ruhlaruñuñ genc:

1. **ruhlaruñuñ gencini:**

Gazel 11

Mısra: 5

Yanağın hazinesi.

Ruḥlaruñuñ gencini ḥıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārümār

ruhsār:

1. **ruhsārı:-ı**

Gazel 132

Mısra: 1

Yanak.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oĥ hey
Ne Őrîndür Şeker güftârı oĥ hey

2. ruhsârı:-ı

Gazel 132

Mısra: **8**

Yanak.

Ne hoşdur Şol Şanem ruhsârı oĥ hey
Düşümde Şöyle didi Őeyĥ San'ân

ruĥsat vir-:

1. ruĥsat virürsin:-ür, -sin

Mesnevi 2

Mısra: **20**

Kalıp ifade. İzin vermek.

Rüşvete ruĥsat virürsin ne 'aceb
Dîn yolında dürişürsin rûz u Şeb

rûkn-i Ka'be-i:

1. rûkn-i Ka'be-i:--i-i

Kaside 1

Mısra: **24**

Kabe'nin direği; dört halife.

Çâr-yâr-ı Muştafâ k'anlar durur
Çâr rûkn-i Ka'be-i Şıdk u Şafâ

rûkû' :

1. rûkû' :

Gazel 64

Mısra: **8**

Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvâzî gelecek Şekilde eğilmek.

Eger 'azâzil içeydi Şarâb-ı nâbı revân
Kılurdı Âdem'e fi'l-hâl biñ sücûd u rûkû'

rumh:

1. **rumhı:-ı**

Kaside 2

Mısra: **41**

Mızrak.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

rûm-il:

1. **rûm-ili:-i**

Gazel 88

Mısra: **3**

Rumeli.

Ƙıl haıtuñ aña kâtib-i defter Ƙayacuğum
Hâl-i ruhuñ ki Rûm-ili beglerbegisidür

rûşen:

1. **rûşen:**

Gazel 124

Mısra: **1**

Parlak.

Ƙankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rûşen iken gün yüzi

rûşen eyle-:

1. **rûşen eyle:**

Gazel 27

Mısra: **5**

Aydınlat.

'İşyân içinde Ƙalmış bî-nür [u] bî-żıyâdur
Şem'-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

rūşen id-:

1. **rūşen ider:-er**

Gazel 64

Mısra: 3

Aydınlatmak.

Cihānı rūşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülū´ āfitāb-ı çarḥ

rūşen ol-:

1. **rūşen ola:-a**

Gazel 96

Mısra: 4

Açıġa çıkmak.

Yaş aqıtma gözümden öñdin ey şem´
Dilerseñ sūzuñ ola ḥalka rūşen

2. **rūşen oldı:-dı**

Mesnevi 1

Mısra: 10

Aydınlanma.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rūşen

Rüstem:

1. **Rüstem:**

Gazel 2

Mısra: 8

Ünlü İran şairi Firdevsi'nin Şehname'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşı.

Gaflet ile virme dil ´aşık cihāna gey şakın
Çarḥa şor bir kıanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

rüsvā:

1. **rüsvādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 1

Rezil.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruḥlarıña bülbul-i gūyādur bu

rüsvā-yı 'ām:

1. **rüsvā-yı 'ām:**

Gazel 107

Mısra: 5

Halka rezil olmak.

Açma ağzın kııl ḥazer rüsvā-yı 'ām eyler seni
Gonca gülsün 'andelibe keşf-i esrār eyleme

rüsvā-yı cihān:

1. **rüsvā-yı cihān:**

Gazel 12

Mısra: 2

Dünyaya rezil olmak.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-'izār

rüsvā-yı cihān eyle:-

1. **rüsvā-yı cihān eyler:-r**

Gazel 17

Mısra: 4

Dünyaya rezil etmek.

Ser-mest kıilup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

rüşvet:

1. rüşvete:-e

Mesnevi 2

Mısra: **20**

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

2. rüşvete:-e

Mesnevi 2

Mısra: **21**

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Derüñüñ tīmārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degüldür devlete

3. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: **23**

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

4. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: **26**

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ‘ iderseñ rüşveti devlet senüñ

5. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 27

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

rüşvet defteri:

1. rüşvet defteri:-i

Mesnevi 2

Mısra: 12

Rüşvet defteri .

Çanı anuñ gibi bir dîn serveri
Yoğdı devrinde rüşvet defteri

rüz:

1. rüz:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Gündüz.

Rüşvete ruşşat virürsin ne ‘aceb
Dîn yolında dürişürsin rüz u şeb

rüze:

1. rüze:

Gazel 21

Mısra: 3

Ramazan, oruç.

Câm-ı şâfi ki devr-i gül de geçer
Rüze gitdi getür berü sākī

rüzedār:

1. rüzedāra:-a

Gazel 84

Mısra: 4
Oruçlu.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetedüm

rūzgār:

1. rūzgāra:-a

Gazel 81

Mısra: 8

Zaman, devir.

Hayr ü şer çünki cümle Haqdandır
Töhmeti nice rūzgāra kılam

2. rūzgāra:-a

Gazel 85

Mısra: 8

Zaman, devir.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rūzgāra beñzetedüm

rūzgār dön-:

1. rūzgār döner:-er

Mesnevi 3

Mısra: 47

Zaman döner, değişir.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkim döner rūzgār

rüz-ı baht:

1. rüz-ı bahtum:-um

Gazel 57

Mısra: 7

Bahtın yüzü.

Ey erāġ-ı dīde-i giryānımız
Ruĥlaruñsuz rŭz-ı baĥtum aradur

1.21.S

sa'adetlü ser:

1. sa'adetlü seri:--i

Gazel 8

Mısra: 2

Saadetli baş, komutan.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbəri var
Sulṭān-ı dü kevn oldı sa'adetlü seri var

sabā:

1. şabā:

Gazel 43

Mısra: 7

Sabah rüzgarı.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

2. şabā:

Gazel 74

Mısra: 5

Sabah rüzgarı.

Fıkr idelden gülşen-i ḥüsnüñ ḥadīşini şabā
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misāl

3. şabā:

Gazel 20

Mısra: 1

Gün doğusundan esen rüzgar.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyile 'āşık-ı miskīn ne çeker

4. **şabādan:-dan**

Gazel 93

Mısra: 6

Sabah rüzgarı.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

5. **şabā:**

Gazel 113

Mısra: 3

Sabah rüzgarı.

Şām-ı zülfūñ hayāliyile şabā
Çın seherden turur görür ‘arabı

şabāya dōy-:

1. **şabāya dōymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 20

Rüzgara dayanmak.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur şabāya dōymez

sābit-kadem:

1. **sābit-ķadem:**

Gazel 41

Mısra: 10

Kararlı; ayağına sağlam.

Ey yār Çākerī'nūñ düşdūğini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn sābit-ķadem degüldür

sabr:

1. **şabrı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 8
Sabır.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korçaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

2. şabr:

Gazel 84

Mısra: 9

Sabır, dayanma.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karar
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

sabr eyle-:

1. şabr eylesün:-sün

Muaşşer 1

Mısra: 28

Sabretmek, dayanmak.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāñ bu çevre insān

sabr id-:

1. şabr iden:-en

Tahmis 1

Mısra: 9

Tahammül etmek, dayanmak.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

sabr it-:

1. şabr it:

Gazel 18

Mısra: 9

Sabır etmek, tahammül etmek.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

2. **şabr it:**

Gazel 22

Mısra: 9

Sabretmek. Sabret!.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

3. **şabr it:**

Tahmis 1

Mısra: 7

Sabır göstermek, tahammül etmek.

Dilā şabr it ğam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

saç:

1. **şaçuñ:-uñ**

Gazel 1

Mısra: 2

Saç.

Ey ruḥuñ āyīne-i luḫf-ı Ḥudā
Vey şaçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. **şaçını:-ı, -nı**

Gazel 43

Mısra: 7

Saç.

Dağıdur dem-ā-dem şaçını şabā
Dil-i 'āşığa infı'āl arturur

3. **şaçına:-ın, -a**

Gazel 62

Mısra: 5

Saç - Sevgilinin saçı siyah olduğu için geceye benzetilmiştir. -.

Şaçına varsa gönül cāmı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

4. **saçı:-ı**

Gazel 68

Mısra: 5

Saç.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

5. **şaçuñ:-uñ**

Gazel 99

Mısra: 2

Saç.

Şeb-dīz saçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzūn
Şīrīn lebūñuñ şevkı ider yaşumı gülgūn

6. **şaçuña:-uñ, -a**

Gazel 99

Mısra: 9

Saç.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

7. **saçı:-ı**

Gazel 101

Mısra: 8

Saç.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

8. **şaçuñ:-uñ**

Gazel 116

Mısra: 1

Saç.

Şeb-reng şaçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

9. **şaçum:-um**

Gazel 119

Mısra: 5

Saç.

Başumda şaçum ağarduğınca
Ey vāy göñül daḥi kararđı

10. **şaçı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 2

Saç.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li saçı nāfe-i Tātārı şıdı

11. **şaçı:-ı**

Gazel 113

Mısra: 1

Saç, sevgilinin saçı.

Ey saçı kara baḥtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

sācid:

1. **sācidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 4

Secde eden.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

saçuñ zencīri:

1. **saçuñ zencīri:-i**

Gazel 94

Mısra: 3

Saçın zinciri.

Saçuñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tūr-i ğamzeñ āh dilden

sad hezārān:

1. **şad hezārān:**

Gazel 117

Mısra: 10

Yüz binlerce.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

sadā-yı çeng:

1. **şadā-yı çeng:**

Gazel 54

Mısra: 7

Çengin sesi.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

sad-pāre dil:

1. **şad-pāre dil:**

Gazel 6

Mısra: 12

Deyim. Parça parça olmuş gönül; üzüntüsü artmak, kırılmak.

Bir şınık şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

şadr-ı kā’ināt:

1. **şadr-ı kā’ināt:**

Kaside 1

Mısra: 15

Kainatın efendisi; Hz. Muhammed.

Şāhib-i Mi‘rāc şadr-ı kā’ināt
Reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā

şadr-nişīn:

1. **şadr-nişīn:**

Gazel 84

Mısra: 10

Baş köşede oturan.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karar
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

şafā:

1. **şafāsıyla:-sı, -y, -la**

Gazel 51

Mısra: 5

Gönül huzuru/şenliği.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

2. **şafā:**

Kaside 1

Mısra: 24

Gönül huzuru; temizlik.

Çār-yār-ı Muştafâ k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdķ u şafâ

3. **şafâda:-da**

Murabba 1

Mısra: 14

Gönül huzuru; eğlenmek.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda ğâyırılarla ben çekem bu âhı

şafâ vü tarab:

1. **şafâ vü tarab:**

Gazel 52

Mısra: 12

Sefa ve şenlik.

Sâķi yine bir cām getir Çakeri'ye kim
Bî-bâde cihân içre şafâ vü tarab olmaz

şafâ-yı şöhet-i mestân:

1. **şafâ-yı şöhet-i mestânı:-ı**

Gazel 55

Mısra: 8

Sarhoşların şöhetinin [meclisinin] zevki.

Getür sâķi mey-i şâfi ki huşyâr
Şafâ-yı şöhet-i mestânı bilmez

şâfi:

1. **şâfi:**

Gazel 129

Mısra: 5

Saf, halis.

Ki ŧiŧeyle çıkara erba'ini
ŧarāb ol dem olur ey ŧūfi ŧāfi

ŧađ es-:

1. ŧađ esen:

Gazel 16

Mısra: 6

Sağ salim kalmak, afiyetde olmak.

Çin-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yoğla ey bād ŧađ esen dirler

ŧađ ol-:

1. ŧađ olsun:-sun

Kıt'a 1

Mısra: 13

Sağ ol, çok yaŧa.

ŧāh-ı 'ālem-penāh ŧađ olsun
ākeriyem ezelde āker idüm

2. ŧađ olursam:-ur, -sa, -m

Kıt'a 1

Mısra: 12

İyileŧmek.

Đasta ıaldum kesildi dirlicüğüm
Sağ olursam ŧolađ olam der idüm

sāđar:

1. sāđara:-a

Gazel 50

Mısra: 1

Kadeh.

Bāde-i 'iŧk sāđara ŧıđmaz
Nitekim derd deftere ŧıđmaz

2. **sāğardadur:-dadur**

Gazel 25

Mısra: 8

Kadehdedir. - Sevgilinin güzelliği baştan başa kadehi andırır. Aşığın gönlü bu kadeh içindedir. -.

Ḳo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde göñül sāğardadur

3. **sāğarı:-ı**

Gazel 121

Mısra: 8

Kadeh.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi ḳoma elden sāğarı

4. **sāğarı:-ı**

Gazel 123

Mısra: 4

Kadeh.

Düşeli la'lūñ ḳayālī dīdeme
Ḳūn-ı dilden ḳoldı çeşmüm sāğarı

sāğar-ı dil-güşāy:

1. **sāğar-ı dil-güşāy:**

Mesnevi 3

Mısra: 19

Gönüle ferahlık veren kadeh.

Ḳanı sākī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma'ānī-fezāy

sāğar-ı mey:

1. **sāġar-ı mey:**

Muaşşer 1

Mısra: **33**

Şarap kadehi.

Ğadehe sāġar-ı mey dökmege kulğul utanur

Āh o gerdendeki ħāli göricek fül utanur

sāġar-ı şarāb:

1. **sāġar-ı şarāb:**

Gazel 128

Mısra: **1**

Şarap kadehi.

Sākiyā sāġar-ı şarāb qanı

Vaqt-i şubĥ oldı āfitāb qanı

sahāvet:

1. **sahāvetde:-de**

Gazel 133

Mısra: **14**

Cömertlik.

Du'ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e

Şahāvetde ki oldur Ĥatem-i Tayy

sahbā:

1. **şahbāya:-y, -a**

Gazel 116

Mısra: **6**

Şarap, içki.

Şīrīn ile telĥ oldı cihan 'ayşı anuñ çün

Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

sahī eyle-:

1. saḥī eyler:

Gazel 15

Mısra: 3

Cömertleştirmek, eliaçık kimse haline getirmek.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaṣīṣi
Virür varın biliş ü yada dirler

sāhib-cemāl:

1. **ṣāhib-cemāl:**

Gazel 39

Mısra: 3

Güzel yüzlü.

Devr-i ḥüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey ṣāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āṣārıdur

sāhib-i mi‘rāc:

1. **ṣāhib-i mi‘rāc:**

Kaside 1

Mısra: 15

Mi'rāc sahibi, Hz. Muhammed Peygamber Efendimizin, Receb ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen çıkması mu'cizesi.

Ṣāhib-i Mi‘rāc ṣadr-ı kâ‘ināt
Reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā

sāhib-kırān:

1. **sāhib-kırān:**

Gazel 63

Mısra: 6

Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar.

Ḥāḳ oldılar ki her biri sāhib-kırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

sāhib-nażar:

1. **şāhib-nażar:**

Gazel 70

Mısra: 6

Görmesini bilen (kimse).

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

sahrā:

1. **şahrāya:--ya**

Gazel 3

Mısra: 7

Kır, ova, çöl.

Şahrāya çıkdı pīr-i şüküfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü qalbinde ıztırāb

2. **şahrāda:-da**

Gazel 110

Mısra: 8

Ova.

Kaçmazdı tağa şimdi daħi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

sahrā-yı firāk:

1. **şahrā-yı firāk:**

Gazel 66

Mısra: 6

Ayrılık çölü. - Aşık sevgiliden ayrılmasını çöl ile betimlemiştir. -.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

sahrā-yı haşre:

1. **şahrā-yı haşre:-e**

Gazel 59

Mısra: 1
Kıyamet sahrası.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

sâ' il:

1. **sâ' il:**

Kaside 1
Mısra: 39
Dilenci.

Çanğı sâ' il kim çapuñdan raħm umar
Ne çapucuñ redd ider ne ketħudâ

sâ' ir it-:

1. **sâ' ir itdüñ:-dü, -ñ**

Mesnevi 1
Mısra: 14
Hareket ettirmek.

Sen itdüñ günbed-i eflākı dâ' ir
Sen itdüñ hey'et-i ħurşīdi sâ' ir

sākī:

1. **sākī:**

Gazel 34
Mısra: 1
Mecliste içki daǵıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. **sākī:**

Gazel 43
Mısra: 1
Mecliste içki daǵıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

3. sākī:

Gazel 54

Mısra: 3

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

4. sākī:

Gazel 69

Mısra: 7

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nüş idelüm kim

5. sākī:

Gazel 52

Mısra: 11

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

6. sākī:

Gazel 101

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

7. sākī:

Gazel 110

Mısra: 5

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki almaya ‘ālem bahār ile

8. sākī:

Gazel 114

Mısra: 9

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī piyāle ar kefenine ki ākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

9. sākī:

Gazel 115

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

10. sākī:

Gazel 115

Mısra: 4

Kadeh sunan, suvarıcı.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

11. sākīyā:-y, -ā

Gazel 128

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākīyā sāgar-ı arāb anı
Vakt-i şubḥ oldı āfitāb anı

12. sākī:

Gazel 129

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ꞑoḥudan lāle zeyn itdi zemīni

Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

13. sākī:

Gazel 130

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Getür sākī ol ŧeb-çerāğ-ı muğāni

Bugün bulmuş iken ecelden emāni

14. sākī:

Gazel 133

Mısra: 7

Kadeh sunan, suvarıcı.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām

Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

15. sākī:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ꞑanı sākī ol cām-ı gevher-feşān

K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

16. sākī:

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sākī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ğamdan ŧikeste za'ıfem ḳavī

17. sākī:

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sākī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ḳandan virür reng dihḳān-ı pīr

18. sākī:

Gazel 55

Mısra: 7

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Getür sākī mey-i ŧāfī ki huşyār
Şafā-yı ŧoḥbet-i mestānı bilmez

19. sākī:

Gazel 63

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī piyāle ŧun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

20. sākī:

Gazel 3

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī getür müdām içelüm biz ŧarāb-ı nāb
Bünyād-ı ḥāne-i dil ü cān olmadın ḥarāb

21. sākī:

Gazel 5

Mısra: 4
Kadeh, içki sunan.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te' hīri āfāt

22. **sākī:**
Gazel 13
Mısra: 1
Kadeh, içki sunan.

Getür berü meyi sākī ki çarh-ı kec-reftār
Ecel havāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

23. **sākī:**
Gazel 22
Mısra: 1
Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. Kadeh sunan.- Burada sevgili anlamına gelmektedir.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

24. **sākī:**
Gazel 25
Mısra: 7
Kadeh, içki sunan.

Ko kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

25. **sākī:**
Gazel 21
Mısra: 3
Mecliste içki dağıtan, kadeh sunan.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

26. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 46

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. Ey saki!.

Sāḳiyā āb-ı ıarabnāki bu ğamnāka irür
Mutribā ğulguleyi ıubbe-i eflāke irür

27. **sāḳiyā**:-yā

Gazel 56

Mısra: 7

Kadeh sunan; ey saki.

Sāḳiyā mey Şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān ğönlünce devrān ıarḥ-ı devvār eylemez

28. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 67

Mısra: 1

Ey saki!.

Sāḳiyā mey Şun ezel ḥükmüne ıün tedbİR yok
Yazılan ḥatıtuñ gibi āḥır gelür tağyİR yok

29. **sāḳiyā**:-yā

Gazel 79

Mısra: 1

Ey saki!.

Sāḳiyā devr-i Őafādur bezme ‘azm it ııl kerem
Şehr-i cān Őādİ tolup dil ḥānesinden gide ğam

30. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 81

Mısra: 5

Ey saki; kadeh sunan.

Sāḳiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

31. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 100

Mısra: 7

Ey saki, kadeh sunan.

Sāḳiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Karūn u mülk-i Keyḫusrev

32. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 127

Mısra: 5

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sāḳiyā baḫr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḫ ile baḫr-i ğamı

33. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 133

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı; ey saki!

Bahār eyyāmıdur şun sāḳiyā mey
Ki dilden mey kıılır ğam nāmesin tayy

34. **sāḳī**:

Kaside 2

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı.

Çıkdı taḫt üzre gül Süleymān-vār
Sāḳī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

35. **sāḳī**:

Kaside 2

Mısra: **13**

Kadeh sunan, suvarıcı.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü gubār

36. **sākīyā**:-y, -ā

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Kadeh sunan, suvarıcı.

Bahār irdi şun sākīyā bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

37. **sākī**:

Mesnevi 3

Mısra: **19**

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sākī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

38. **sākīyā**:-y, -ā

Gazel 111

Mısra: **5**

Kadeh sunan.

Cām-ı Cem şun sākīyā kes Cem sözün
N’oldı ‘ālem kim bilür güftār ile

39. **sākī**:

Gazel 53

Mısra: **2**

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

sākī-i kevser:

1. sākī-i kevser:

Kaside 1

Mısra: 33

Kevser sakisi; Hz. Muhammed.

Sākī-i Kevser emīrū 'l-mü 'minīn
İbn-i 'amm-ı Muşafā şīr-i Hudā

sākī-i meh-çihre:

1. sākī-i meh-çihre:

Gazel 17

Mısra: 3

Ay yüzlü saki, içki dağıtan (sevgili).

Ser-mest kırup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözün her gün

sakın:

1. şakın:

Gazel 8

Mısra: 10

Olabileceği düşünülen kötülüklere karşı önlemler almak.

Devrān-ı felek Çākerī gönlünce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. şakın:

Gazel 13

Mısra: 6

Sakınmak, kendini korumak.

Cihāna virme gönül aldanup şakın zinhār
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. şakın:

Gazel 22

Mısra: 3
Sakın! Asla!

Aldanma kim bilür ki ne naqş aşikâr ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şağın

4. şağın:

Gazel 69
Mısra: 17
Sakın, asla.

Cemşid gibi cāma gönül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

sakın-:

1. şağın:

Muaşşer 1
Mısra: 41
Kendini gözetmek, korumak.

İtme ağıyar ile şöhbet şağın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

2. şağın:

Gazel 38
Mısra: 10
Sakınmak, kendini korumak.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şağın ki gönül murğı dāmıdur

sakla-:

1. şakla:

Kaside 1
Mısra: 9
Korumak.

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

2. **saḳlağıl:-ğıl**

Gazel 1

Mısra: 5

Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

‘Işık uşşāka belādur saḳlağıl
Ol belādan sen raḳībi ey Ḥudā

sal:-

1. **sala:-a**

Gazel 92

Mısra: 2

Düşürmek; salmak.

Sūfī cām içse la‘l-i nūşından
Sala seccādesini dūşından

2. **şalarsın:-ar, -sın**

Gazel 93

Mısra: 3

Bırakmak, ertelemek.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Ḳazā'dan

3. **şalar:-ar**

Gazel 104

Mısra: 2

Göndermek, yönlendirmek.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her laḳza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

şalâ:

1. şalâdur:-dur

Gazel 27

Mısra: 8

Çağrıdır, davettir.

Maħrûm kıılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ħân-ı luţfuñ mücrimlere şalâdur

2. şalâ:

Gazel 48

Mısra: 1

Çağrı, davet.

Maħşerde çün şefî' bize Muştafâ durur
Ĥavf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

şalâh ehli:

1. şalâh ehli:

Gazel 13

Mısra: 7

Dini emirleri yerine getirenler, doğru yolda olanlar.

Göreydi pertev-i ħaddin eger şalâh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnâr

şalın-:

1. şalınsa:--sa

Gazel 9

Mısra: 1

Yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vâr
Öykünmege tāvus-ı cinân ki ne peri var

2. **şalın:**

Gazel 65

Mısra: **3**

Salınmak; dolaşmak.

Yüri sen ‘aşığudan ayru şalın
‘Aşığu sensüz işi mâtem-i ‘ışk

saltanat:

1. **saltanat:**

Mesnevi 2

Mısra: **25**

Hükümdarlık.

Salţanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaţ‘ iderseñ rüşveti devlet senüñ

2. **saltanat:**

Kaside 2

Mısra: **59**

Hükümdarlık.

Salţanat çün gider kalur hasret
Câm-ı bâdeyle hurrem ol gül-vâr

sāmān:

1. **sāmān:**

Muaşşer 1

Mısra: **26**

Rahat; dinçlik.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldu kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

san-:

1. **şan:**

Gazel 111

Mısra: 3
Sanki, güya.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

2. **şanur:-ur**
Gazel 101
Mısra: 5
Sanmak.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

3. **şanur:-ur**
Gazel 116
Mısra: 3
Sanmak, zannetmek.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

4. **şanur:-ur**
Tesdis 1
Mısra: 19
Sanmak.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ḥün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

5. **şanurlar:-ur, -lar**
Kaside 2
Mısra: 40
Zannetmek.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

sanem:

1. şanem:

Gazel 79

Mısra: 8

Put gibi güzel.

Çeşm-i terden luğf kıl kılma izüñ tozın dirîğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. şanemâ:-â

Gazel 104

Mısra: 3

Ey put gibi güzel.

Zülfüñ şanemâ kıldı cihân halkını meftün
Billâh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

3. şanemler:-ler

Gazel 104

Mısra: 7

Put.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildârumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

4. şanem:

Gazel 126

Mısra: 2

Put gibi güzel.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi 'ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

5. şanemi:-i

Gazel 127

Mısra: 4

Put; sevgili.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nakşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

6. şanem:

Gazel 127

Mısra: 7

Put; sevgili.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

7. şanem:

Gazel 132

Mısra: 8

Put gibi güzel.

Ne hoşdur şol şanem ruhsarı oñ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

8. şanemâ:-ā

Gazel 93

Mısra: 5

Put, put gibi güzel.

Esbüñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mi gül-i ter düşse şabādan

9. şaneme:-e

Gazel 50

Mısra: 9

Put gibi güzel olan sevgili.

Çākerī çāker oldı sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

şanemā:

1. **şanemā:**

Gazel 12

Mısra: 9

Ey put gibi güzel olan sevgili.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

şanem-perest:

1. **şanem-perest:**

Gazel 13

Mısra: 8

Putu tapan.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

şar-:

1. **şararsa:-ar, -sa**

Müfret 4

Mısra: 1

Sarmak, örtmek.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāḥī

2. **şar:**

Gazel 114

Mısra: 9

Sarmak, dolamak.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

sarāy:

1. **sarāyından:** *-inn, -da*

Gazel 37

Mısra: 7

Saray; sevgilinin bulunduğu yer.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki etrāf-ı çemen huld-i berīndür

sarāy-ı cihān:

1. **sarāy-ı cihān:**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Dünya sarayı.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir habbe degmez sarāy-ı cihān

sarāy-ı şāh:

1. **sarāy-ı şāh:** *-t*

Gazel 83

Mısra: 4

Padişah sarayı.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

şarf ol-:

1. **şarf olmayınca:** *-ma, -y, -ınca*

Gazel 70

Mısra: 3

Harcanmak, kullanılmak.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

sarığ:

1. **şarığdur:-ıdur**

Müfret 4

Mısra: **2**

Sarığ.- Abbâsiler devrinde Hz. Peygamber'in soyundan gelenler yeşil sarığ giymeye başlamış, fakat yeşil sarığ yaygınlaşınca istismarı önlemek için bundan vazgeçilmiştir. Ayrıca rengin yeşil olması "hû makamı"nda karar kıldığına, aşk-ı ilâhî üzre yaşadığına işarettir. -.

Bugün gül-gönca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lâ-büd başuñ şarığdur şâhî

savaş:

1. **savaşda:-da**

Gazel 85

Mısra: **15**

Savaş, mücadele.

Savaşda mağzını hâşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

sa'y eylerem:

1. **sa'y eylerem:-rem**

Kaside 1

Mısra: **21**

Çalışmak.

Ben seni sa'y eylerem kim Hâk didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

savdı:

1. **şaydı:**

Gazel 34

Mısra: **5**

Avlamak.

Hālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dâyim hâvaledür

sāye:

1. **sāye:**

Gazel 33

Mısra: 3

Gölge.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

2. **sāye:**

Gazel 107

Mısra: 3

Gölge.

Çaçma ey hurşîd-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sāye gibi küyuña yüz sürdügüme her zamân

3. **sāyeñi:-ñi**

Gazel 46

Mısra: 8

Gölge.

Haç-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hâk olam
Nâzdan nâz ile geç sāyeñi ben hâke irtür

sāye-i dīvār:

1. **sāye-i dīvār[1]:-[1]**

Gazel 91

Mısra: 10

Duvarın gölgesi.

Çākerī bir şāha ķıldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

sāye-i pīr-i harābāt:

1. **sāye-i pīr-i harābāt:**

Gazel 5

Mısra: 6

Meyhanecinin gölgesi.

Ne gam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i harābāt

sāyeyi düşür-:

1. **sāyeyi düşürdi:-ür, -di-y, -i**

Gazel 116

Mısra: 4

Gölgesi düşmek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

sāyil ol-:

1. **sāyil oldum:-du, -m**

Muaşşer 1

Mısra: 12

Dilenci olmak.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

şayīm:

1. **şayīmem:-em**

Gazel 130

Mısra: 9

Oruçlu olmak.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

sāyim ol:

1. **şāyim oldı:-dı**

Gazel 44

Mısra: 7

Oruç tutmak.

Anlar ki şāyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

sāz kıl-:

1. **sāz kıl:**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Çalgı çalmak.

Muğannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şı'rin āğāz kıl

sebakat rahmeti 'alā ğayabı:

1. **sebakat rahmeti 'alā ğayabı:**

Gazel 113

Mısra: 12

Rahmetim gazabımı geçti. - Kudsi hadis. -.

Sebakat rahmeti 'alā ğayabı
Cürm için havf itme kim didi Hāk

sebeb:

1. **sebebi:-i**

Gazel 113

Mısra: 1

Sebeb, neden.

Ey saçı kara bahtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

2. sebeb:

Müfret 2

Mısra: 2

Sebep, neden.

Telḥ-kām olmasına sebeb budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

sebeb ol-:

1. sebeb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 6

Neden olmak, yok açmak.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebeb olmaz

sebīl:

1. sebīl:

Gazel 78

Mısra: 2

Bol bol dağıtmak.

Ey yanađuñ ḥuld ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı ķanımı sebīl

sebze:

1. sebzeyi:-y, -i

Gazel 23

Mısra: 4

Yeşillik.

Sünbül şaçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

seccāde:

1. **seccādesini:-si, -ni**

Gazel 92

Mısra: 2

Yere serilip üzerinde namaz kılmaya yarayan eşya.

Sūfî cām içse la'l-i nūşından

Sala seccādesini dūşından

sefer:

1. **seferi:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 10

Yolculuk.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **seferden:-den**

Gazel 45

Mısra: 10

Yolculuk.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen

Ṭāli'ūñ bunda daħi çünki seferden açılır

sefer id-:

1. **sefer ider iseñ:- id , -er, -iseñ-er , -ise, -ñ**

Gazel 20

Mısra: 1

Sefer etmek; yolculuk.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer

Diyesin hecriyle 'āşık-ı miskīn ne çeker

sefer kıl-:

1. **sefer kılana:-an, -a**

Gazel 62

Mısra: **6**

Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

Şaçına varsa gönül cânı da revân olur
Gice sefer kılanı lâ-cerem gerek yoldaş

seferi:

1. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: **20**

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

2. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: **30**

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân mâh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

3. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: **40**

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi

4. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: **50**

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi

seg:

1. **seg:**

Gazel 73

Mısra: 6

Köpek.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

seg-i şahrā:

1. **seg-i şahrā:**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Sokak köpeği.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarķ
İtlerünle ķapuñda hem-ser idüm

sehā-yı bostān:

1. **sehā-yı bostān:**

Gazel 42

Mısra: 3

Bağ, bahçe alanı.

Eṫrāf-ı çemen sehā-yı bostān
Bī-lāle- 'izār hoş degüldür

seher:

1. **seherden:-den**

Gazel 64

Mısra: 1

Sabah vakti.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ṫulū'
Pür ola nūrıyla hāne-i cihān mecmū'

2. **seherde:-de**

Gazel 85

Mısra: **6**

Seher vakti.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış
Seherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

3. **seher:**

Gazel 85

Mısra: **9**

Seher vakti.

Hemân ki gördüm anı sengsâre beñzetedüm
Çemende serve seher jâle yağdı seng-mişâl

4. **seher:**

Mesnevi 1

Mısra: **15**

Sabah olmağa başladığı vakit.

Ki 'İsî gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

5. **seher:**

Tahmis 2

Mısra: **17**

Sabah olmağa başladığı vakit.

Ûsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Ûrmen-i çarhı seher kıanlu yaşumla bulaşur

seherden açıl-:

1. **seherden açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: **6**

Seher vakti açılmak .

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

sehl:

1. **sehl:**

Gazel 1

Mısra: **8**

(Ar.) *Kolay.*

Nergisün şāhūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmak ‘aşā

sehv:

1. **sehv:**

Tedis 1

Mısra: **8**

Yanlış.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge haṭā

sehv ü haṭā:

1. **sehv ü haṭā:**

Tedis 1

Mısra: **2**

Hata ve yanlış.

Yā İlahī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü haṭā leyl ü nehār

selāset:

1. **selāsetden:-den**

Gazel 74

Mısra: **10**

Akıcılık.

Çākerī her kim nazar iderse ŧi 'rũne senũñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taḥayyũlde Kemāl

selātĩn-i cihān:

1. selātĩn-i cihān:

Gazel 126

Mısra: 7

Dũnya padişahi.

Ey niçe selātĩn-i cihān üstine ŧubḥuñ
Dökildi gözi nũrı vũ çāk oldu yaḳası

selĩs nazm:

1. selĩs nazm:

Gazel 48

Mısra: 10

Akıcı ŧiir.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Hāḳdan selĩs nazm u belāgat 'aḫā durur

selsebĩl:

1. selsebĩl:

Gazel 78

Mısra: 1

Cennette bir çeşme.

Ey yanaḡuñ ḥuld ü la'lũñ selsebĩl
Selsebĩlũñ kıldı ḳanumı sebĩl

2. selsebĩlũñ:-ũñ

Gazel 78

Mısra: 2

Cennette bir çeşme.

Ey yanaḡuñ ḥuld ü la'lũñ selsebĩl
Selsebĩlũñ kıldı ḳanumı sebĩl

sem´:

1. **şem´:**

Gazel 96

Mısra: 3

Mum.

Yaş aqıtma gözümdeñ öñdin ey şem´
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

2. **sem´ine:-in, -e**

Gazel 93

Mısra: 1

Kulak.

Cān sem´ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan ´afv-ı Hudādan

semā:

1. **semādan:-dan**

Gazel 93

Mısra: 1

Gök.

Cān sem´ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan ´afv-ı Hudādan

2. **semā:**

Kaside 1

Mısra: 12

Gökyüzü.

Ol Muhammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

3. **semāyı:-y, -ı**

Gazel 84

Mısra: 12
Gökyüzü.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğu çün

semek:

1. **semek:**

Mesnevi 1
Mısra: 9
Balık.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

semen-bū:

1. **semen-büyüm:-y, -um**

Gazel 86
Mısra: 5
Yasemin kokulu.

Melek-ḥüyüm perī-rüyüm gül-endāmum semen-büyüm
Sitemkārüm cefā-ḥüyüm zarīfüm ehl-i ‘irfānum

semender id-:

1. **semender idüm:- idü, -m**

Kıt'a 1
Mısra: 8
Ateşte yaşadığına inanılan veya ateşten etkilenmeyen bir hayvan.

Yanar oda girer semender idüm
Kāl'a cengi olsa añmayup ölümüm

sem i:

1. **sem'ine:-n, -e**
Gazel 126

Mısra: **20**
Kulak.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doğınur mevt şadāsı

semt-i cefā:

1. **semt-i cefāya:**-y, -a

Muaşşer 1

Mısra: **10**

Cefa, sıkıntı semti.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ḥazeri
İtme ḳurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

sen:

1. **seni:**-i

Gazel 38

Mısra: **7**

Sen.

‘Adl ile kim ḳalan kişinüñ nīk-nāmıdır
Esbāb-ı dūnyevī seni magrūr kılmasun

2. **saña:**-a

Gazel 31

Mısra: **5**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Nice rām olmasun saña ‘ālem
Dehenüñ ḥātem-i Süleymān'dur

3. **sen:**

Gazel 41

Mısra: **5**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim aharı da kem degüldür

4. **senüñ:-üñ**

Gazel 44

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamiri.

Anlar ki şāyim oldu senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürat şebinde āh ile derdüñ ğıdā ılır

5. **sen:**

Gazel 46

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Pāk ol sen daı andan naar ol pāke irür
Gusl ıl Çākerī yaşuñıla ger 'āşıkşañ

6. **saña:-a**

Gazel 49

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hüsn ki saña yār iken vefā ıl
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

7. **sen:**

Gazel 50

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī çāker oldu sen şaneme
Şādlığında illere şımaz

8. **seni:-i**

Gazel 54

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

İnanma lāfina cānın sever seni sevenün
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

9. sen:

Gazel 56

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

10. senden:-den

Gazel 56

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

11. sen:

Gazel 64

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Naşihat itme yüri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū

12. sen:

Gazel 65

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşığuş sensüz işi mātem-i 'ışk

13. sen:

Gazel 69

Mısra: 14

İkinci tekil şahıs zamiri.

Meyhâne kapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

14. sen:

Gazel 93

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Esbüñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mi gül-i ter düşse şabādan

15. sen:

Gazel 100

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gerd-i gamdan hālāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḡi mey sev

16. seni:-i

Kaside 1

Mısra: 21

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ben seni sa'y eylerem kim Haḡ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

17. sen:

Kaside 2

Mısra: 22

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḳatlı-i 'āşıkdan el çekem dırsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

18. sen:

Kaside 2

Mısra: 55

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldı ol talebde ğubār

19. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Semek puştın sen itdün ğāva mesken
Ḳamer mihrünle gögde oldı rüşen

20. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 13

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen itdün ğünbed-i eflākı dā'ir
Sen itdün hey'et-i ħurşīdi sā'ir

21. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 14

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen itdün ğünbed-i eflākı dā'ir
Sen itdün hey'et-i ħurşīdi sā'ir

22. sen:

Mesnevi 2

Mısra: 17

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Haqq Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

23. sen:

Muaşşer 1

Mısra: 11

İkinci tekil şahıs zamiri.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

24. sen:

Muaşşer 1

Mısra: 46

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kııl luţf u 'atā
Görmedüm sen gibi bir şūh-ı şeker-leb aşlā

25. sen:

Murabba 1

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Aşināñum cāndan bī-gāneliği қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

26. sen:

Murabba 1

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs zamiri.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

27. **sen:**

Murabba 1

Mısra: **12**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

28. **sen:**

Murabba 1

Mısra: **14**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda ğāyırılarla ben çekem bu āhı

29. **sen:**

Murabba 1

Mısra: **16**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhi
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

30. **sen:**

Murabba 1

Mısra: **17**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

31. **senüñ:-üñ**

Murabba 1

Mısra: **18**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

32. **senüñ:-üñ**

Tahmis 1

Mısra: **16**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

33. **saña:-a**

Tahmis 2

Mısra: **4**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gam degül bilseler ahvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

34. **sende:--de**

Gazel 6

Mısra: **2**

İkinci tekil şahıs, sen.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kaç kim kaşuñ nünü ider anı dürüst

35. **sensin:--sin**

Gazel 6

Mısra: **8**

İkinci tekil şahıs.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldı halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

36. **senden:--den**

Gazel 8

Mısra: 6
Sen, ikinci tekil şahıs.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

37. **sen:**
Gazel 16
Mısra: 4
İkinci tekil şahıs, sen.

Zülf[i] zencīrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

38. **sen:**
Gazel 18
Mısra: 1
Sen, ikinci tekil şahıs.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

39. **seni:-i**
Gazel 23
Mısra: 7
İkinci tekil şahıs, seni. (Sevgili).

Bir laħza görmezsem seni çāh-ı zenaħdānuñ ġamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zımdān ider

40. **sen:**
Gazel 27
Mısra: 3
Sen, Allah.

Sen bir Kerīmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben daħi bir ħabīsem k'işüm gücüm riyādur

41. **sen:**

Gazel 27

Mısra: **10**

Sen, Allah.

Bī-çāre Çākerī'nüñ 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

42. **sende:-de**

Gazel 6

Mısra: **11**

Sende. - Şairde. -.

Bir şınuḡ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

43. **senden:-den**

Gazel 10

Mısra: **10**

Sen, şair.

Ḳalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

44. **senden:-den**

Gazel 18

Mısra: **10**

Sen, şair; kul.

Şabr it firāḳ-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

45. **sen:**

Gazel 28

Mısra: **3**

Sen, sevgili.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tūbā degül çemende servüñ de cānı yokdur

46. **sen:**

Gazel 33

Mısra: 4

Sen; sevgili.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

47. **sen:**

Gazel 59

Mısra: 12

Sen; Allah .

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlähumuz

48. **sen:**

Gazel 75

Mısra: 4

Sen; aşık.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

49. **sensün:-sün**

Gazel 105

Mısra: 4

Sen, ikinci tekil şahıs.

Gözüm her naqş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

50. **seni:-i**

Gazel 107

Mısra: 5
Sen, ikinci tekil şahıs.

Açma ağzın kıl hâzer rüsvâ-yı 'âm eyler seni
Gonca gülsün 'andelibe keşf-i esrâr eyleme

51. **sensin:-sin**
Gazel 109
Mısra: 3
Sen, ikinci tekil şahıs.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabġabuña

52. **senüñ:-üñ**
Gazel 109
Mısra: 8
Sen, ikinci tekil şahıs.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruġı
Ne hüküm var senüñ ey çarġ-ı felek kevkebüñe

53. **senüñ:-üñ**
Gazel 109
Mısra: 10
Sen, ikinci tekil şahıs.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aġsente senüñ mezhebüñe

54. **sen:**
Gazel 117
Mısra: 6
İkinci tekil şahıs, sen.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi ko taqvā vü zühd itsün taleb

55. **sen:**

Gazel 121

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs, sen.

Rāḥata gīt miḥnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

56. **senüñle:-üñ, -le**

Gazel 125

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs, sen.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubḡāh 'Alī

57. **seni:-i**

Gazel 125

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs, sen.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

58. **saña:-a**

Gazel 125

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Ah u vāhum yiter güvāh 'Alī
Çākerī saña 'āşık olduğına

59. **saña:-a**

Gazel 127

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

60. **sen:**

Gazel 129

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Qoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

61. **sen:**

Gazel 131

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs, sen.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

62. **saña:-a**

Gazel 131

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs, sen.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

63. **seni:-i**

Gazel 132

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Raḳībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oḡ hey

64. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 1
İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Yâ İlähe'l- 'âlemîn sensin Hudâ
Sen Hudâ'dan rahmet umar her gedâ

65. sen:

Kaside 1

Mısra: 2
Sen, ikinci tekil şahıs zamiri.

Yâ İlähe'l- 'âlemîn sensin Hudâ
Sen Hudâ'dan rahmet umar her gedâ

66. sen:

Kaside 1

Mısra: 9
İkinci tekil şahıs, sen.

Soñ nefesde şağla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir haṭâ

67. saña:-a

Mesnevi 1

Mısra: 5
İkinci tekil şahıs zamiri; Allah .

Kefen boynuma ṭaḳup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

68. senden:-den

Mesnevi 1

Mısra: 7
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ümîdüm kesmezem senden İlähî
Dilerseñ 'afv idersin her günâhı

69. **senden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: **28**

İkinci tekil şahıs zamiri; Allah.

Kaçan Münkir su'âl eyleser benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

70. **sen:**

Mesnevi 1

Mısra: **38**

İkinci tekil şahıs zamiri, sen; Allah.

Kapuñdur bî-nihâyet baħr-i mevvâc
Kuluñ bir kaçrayam sen baħre muhtâc

71. **sen:**

Mesnevi 1

Mısra: **41**

İkinci tekil şahıs zamir, sen; Allah.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

72. **senüñ:-üñ**

Mesnevi 2

Mısra: **25**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Saltanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaç' iderseñ rüşveti devlet senüñ

73. **senüñ:-üñ**

Mesnevi 2

Mısra: **26**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

74. **seni:-i**

Kaside 2

Mısra: **23**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni bir kez gören alur ayrān
Vāy aña kim nazar ıla tekrār

75. **sensin:-sin**

Kaside 2

Mısra: **31**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sensin ol āh-ı af-iken ki senüñ
anerüñden ecel diler zinhār

76. **senüñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: **31**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sensin ol āh-ı af-iken ki senüñ
anerüñden ecel diler zinhār

77. **seni:-i**

Kaside 2

Mısra: **58**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Nie ehlerden arta almıdur
Seni marūr iden beāsuz dār

78. **saña:-a**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Saňa bir naşihat diyem güş kııl
Cihân nışdür cümle mey nüş kııl

79. **senden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: **48**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

80. **sensin:-sin**

Muaşşer 1

Mısra: **1**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Dağıdur nîm nıgehüñ dildeki hüzn ü kederi
Sensin ey şüh bu çarh-ı feleküñ işvegeri

81. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **17**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

82. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **18**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

83. **sensin:-sin**

Muaşşer 1

Mısra: **21**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḥüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrân
Eyle bî-çâre-i gam-dîdeñe luṭf u iḥsân

84. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **25**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni seyr itmek için geldi hemân ağzuma cân
Düşmen oldu kuluña rāḥat-ı şabr u sāmân

85. **saña:-a**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cân da fedā ben de fedā

86. **senden:-den**

Gazel 40

Mısra: **5**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Aķıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

87. **saña:-a**

Gazel 59

Mısra: **10**

İkinci tekil şahıs zamiri.

'Afv eylerem cemî'i günâhı didi Kerîm
Zâhid saña ne çoğ ise cürm ü günâhumuz

88. **sensüz:-süz**

Gazel 65

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Yüri sen 'âşîğudan ayru şalın
'Aşîğu sensüz işi mâtem-i 'ışk

89. **saña:-a**

Gazel 73

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Kişi olmağdan ise 'âleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

90. **saña:-a**

Gazel 35

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Cihânda gerçi nağş-ı Mânî vardur
Saña öykünmeye ne cânı vardur

91. **sañâ:-â**

Gazel 54

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs;sen.

İnanma lâfına cânın sever seni sevenüñ
Yoluñda cânını her kim sañâ fidâ kılmaz

92. **saña:-a**

Gazel 56

Mısra: 2
İkinci tekil şahıs, sen.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahḥum ol cefākār eylemez

93. **sen:**
Gazel 80
Mısra: 2
İkinci tekil şahıs, sen.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

94. **seni:-i**
Gazel 80
Mısra: 7
İkinci tekil şahıs, sen.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

95. **saña:-a**
Gazel 2
Mısra: 6
İkinci tekil şahıs, sen.

‘Alemüñ ḥāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḥāl-ile çeng ü rebāb

96. **saña:-a**
Gazel 17
Mısra: 9
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşākuñ ḥalk içre ‘ayān eyler

97. **sen:**

Gazel 28

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

98. **seni:-i**

Gazel 28

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hengām-ı lāledür tur bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yoğdur

99. **saña:-a**

Gazel 30

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

N'ideler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

100. **saña:-a**

Gazel 38

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cemşīd saña 'adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

101. **sen:**

Gazel 45

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī ‘ūñ bunda daḥi çünkü seferden açılır

102. **sende:-de**

Gazel 60

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs zamiri.

Kim var sende daḥi riyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

103. **sen:**

Gazel 63

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri. -Allah c.c. -.

Sen şāha bende olduḡumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

104. **saña:-a**

Gazel 66

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

105. **senüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Tīr-i ġamzeñden senüñ ḥod bilürem taqşīr yok
İtmeyen ḳurbān kemān ebrūnā baḥtumdur beni

106. **seni:-i**

Gazel 68

Mısra: 7
İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

107. **senden:-den**

Gazel 72

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözünüñ Ka' beteyni cev atar yek yek

108. **saña:-a**

Gazel 73

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Āsitānuñda saña ḳul olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

109. **senüñ:-üñ**

Gazel 74

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī her kim nazār iderse şı' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Ḥāfız'dur taḥayyülde Kemāl

110. **sen:**

Gazel 75

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

111. **sen:**

Gazel 78

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

112. **saña:-a**

Gazel 84

Mısra: 11

İkinci tekil şahıs zamiri.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğu çün

113. **sencileyin:-cileyin**

Gazel 85

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetedüm

114. **senüñ:-üñ**

Gazel 85

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Bahār mevsimi bir haftadur senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetedüm

115. **saña:-a**

Gazel 88

Mısra: 16

İkinci tekil şahıs zamiri.

‘Ulvî olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker K̄ayacuğum

116. **saña:-a**

Gazel 92

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i raķīb gūşından

117. **saña:-a**

Gazel 94

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

118. **saña:-a**

Gazel 95

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

119. **sen:**

Gazel 97

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naķdi ki nā-gāhān bulursın

120. **sen:**

Gazel 97

Mısra: 7
İkinci tekil şahıs zamiri.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

121. **sen:**

Gazel 1

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri - Sevgili, tasavvufi manada Allah yerine -.

‘Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

122. **saña:-a**

Gazel 2

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kııl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

seng-i hāre:

1. **seng-i hāre:**

Gazel 98

Mısra: 4

Mermer.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

seng-i mezār:

1. **seng-i mezārunda:-um, -da**

Gazel 71

Mısra: 8

Mezar taşı.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruň ile öliceğ
Aduňı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

seng-misāl:

1. **seng-miřāl:**

Gazel 85

Mısra: 9

Taş gibi.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beňzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miřāl

sengsār:

1. **sengsāre:-e**

Gazel 85

Mısra: 10

Taşı bol yer.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beňzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miřāl

sensüz:

1. **sensüz:**

Gazel 30

Mısra: 3

Sensiz (sevgilisiz).

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saňa beňzer hūrī yokdur

senüň nergis-i mestüň:

1. **senüň nergis-i mestüň:**

Gazel 12

Mısra: 1

Nergis gibi mest olmuş, baygın, şehla göz.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āhır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

ser-i ‘adū:

1. **ser-i ‘adūdur:-dur**

Kaside 2

Mısra: **42**

Düşmanın başı.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i ‘adūdur bār

ser-i fitne:

1. **ser-i fitne:**

Gazel 104

Mısra: **4**

Fitnenin başı.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftün
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

ser-i hūbān:

1. **ser-i hūbāndaki:-da, -ki**

Muaşşer 1

Mısra: **36**

Güzellerin başı.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

ser-i kūha:

1. **ser-i kūha:**

Gazel 60

Mısra: **5**

Dağ başı.

Kim var sende dađı riyādan niřān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

ser-i nīzeñ:

1. **ser-i nīzeñ:-ñ**

Kaside 2

Mısra: **39**

Kılıcın başı, ucu.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

ser-i zülf:

1. **ser-i zülfinde:-in, -de**

Gazel 84

Mısra: **3**

Saç ucu.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

2. **ser-i zülfüñ:-üñ**

Tahmis 1

Mısra: **19**

Saçın ucu.

Seri zülfüñ koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

3. **ser-i zülfüñ:-üñ**

Gazel 98

Mısra: **10**

Saç ucu.

Ruĥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

serîr:

1. serîrine: -in, -e

Gazel 85

Mısra: 5

Taht.

Çemende gül ki zümüröd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

serîr-i rüy-ı zemîn:

1. serîr-i rüy-ı zemîn:

Gazel 84

Mısra: 11

Yeryüzü tahtı.

Semâyı efser-i zerrîn-i yâra beñzetedüm
Serîr-i rüy-ı zemîn saña lâyıq olduğı çün

serîr-i şuffe-i ‘adn:

1. serîr-i şuffe-i ‘adn:

Gazel 58

Mısra: 10

Cennet sofasındaki taht.

Rahmet günâhuña göre olursa Çâkerî
Şeksüz serîr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

ser-leşker-i ‘uşşâk-ı süzân:

1. ser-leşker-i ‘uşşâk-ı süzân:

Gazel 26

Mısra: 11

Yanan aşıklar ordusunun başkomutanı.

Baş üzre âteş-i âhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşâk-ı süzân

ser-māye-i şādmānī:

1. **ser-māye-i şādmānī:**

Gazel 130

Mısra: **6**

Mutluluğun sermayesi.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

ser-mest:

1. **ser-mest:**

Gazel 69

Mısra: **23**

Sarhoş.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur hilkatı anuñ

ser-mest kıl-:

1. **ser-mest kılup:**

Gazel 17

Mısra: **4**

Sarhoş etmek.

Ser-mest kılup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maħmūr gözüñ her gün

ser-te-ser:

1. **ser-te-ser:**

Muaşşer 1

Mısra: **36**

Baştan başa.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

serv:

1. **serv:**

Gazel 20

Mısra: 3

Selvi ağacı. mec. Sevgilinin boyu.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

2. **serve:-e**

Gazel 85

Mısra: 9

Servi ağacı.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetzüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

3. **serve:-e**

Gazel 101

Mısra: 3

Servi ağacı.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

4. **serv:**

Gazel 46

Mısra: 7

Servi; sevgilinin uzun boyu.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

5. **servüñ:-üñ**

Gazel 28

Mısra: 4
Servi ağacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

6. serv:

Kaside 2
Mısra: 28
Servi ağacı.

Çaddüñi kumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

serv ü çınār:

1. serv ü çınār:

Gazel 12
Mısra: 6
Servi ve çınar.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

server-i fitne:

1. server-i fitne:

Gazel 104
Mısra: 1
Fitne başı, fitne yapanların başı.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

2. server-i fitne:

Gazel 104
Mısra: 10
Fitne başı, fitne yapanların başı.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

serv-i bülend:

1. **serv-i bülend:**

Gazel 112

Mısra: 6

Sevgilinin uzun boyu.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gönca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

serv-i gül-endām:

1. **serv-i gül-endām:**

Gazel 99

Mısra: 3

Teni gül gibi ve (boyu) servi gibi olan (sevgili).

Cān bülbüline raḥm kıl ey serv-i gül-endām
'İşkuña gönül vireliden oldı ciger-ḥün

serv-i gülşen:

1. **serv-i gülşen:**

Gazel 96

Mısra: 1

Gül bahçesinin servisi.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende ḥār elinden çekdi dāmen

serv-i kabā-püş:

1. **serv-i kabā-püş:**

Gazel 61

Mısra: 1

Kaftan giyen servi; sevgili.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u takat u hūş

serv-i nāz:

1. **serv-i nāz:**

Gazel 6

Mısra: 3

Mec. Uzun boylu sevgili.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kalmaya bir gül giribāni dūrüst

serv-i revān:

1. **serv-i revān:**

Gazel 9

Mısra: 1

Yürüyen selvi. Mec. uzun boylu sevgili.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tavus-ı cinān ki ne peri var

2. **serv-i revān:**

Gazel 127

Mısra: 1

Salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

serv-i revāni:

1. **serv-i revāni:-ı**

Gazel 28

Mısra: 2

Selvi boylu sevgili.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

serv-i sehî:

1. **serv-i sehî:**

Gazel 116

Mısra: 4

Servi gibi uzun ve düzgün boylu.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehî sâyeyi deryāya düşürdi

serv-kaç:

1. **serv-kaç:**

Gazel 76

Mısra: 5

Servi boylu.

Berg-i gül gitse ayağıñ öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kağem bād-ı şimāl

serv-kadd:

1. **serv-kaddi:-i**

Gazel 87

Mısra: 3

Servi boylu.

Ola kim görevüz o serv-kaddi
Varalum seyr-i sebzear idelüm

2. **serv-kaddüñ:-üñ**

Gazel 37

Mısra: 3

Servi gibi mütenasip boylu.

Görür bakdukça çeşmüm serv-kaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘aşık rāst-bīndür

sev-:

1. **sevdigün:-dig, -iñ**

Gazel 16

Mısra: **10**

Sevgili.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulq-ile
Çākerī sevdigün ḥāsen dirler

2. **sevdi:-di**

Gazel 78

Mısra: **10**

Sevmek.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

3. **sevmişem:-miş, -em**

Gazel 81

Mısra: **1**

Sevmek, muhabbet duymak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

4. **sev:**

Gazel 100

Mısra: **10**

Sevmek, beğenmek.

Gerd-i gamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

5. **seve:-e**

Gazel 121

Mısra: 1
Sevmek.

Rāhata gıt miñnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

6. **sevdüm:-dü, -m**

Gazel 121

Mısra: 5
Sevmek.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

7. **sevmek:-mek**

Gazel 125

Mısra: 5
Sevmek.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

8. **sevdi:-di**

Gazel 127

Mısra: 1
Sevmek.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

9. **sevdi:-di**

Gazel 131

Mısra: 7
Sevmek.

Yine bir meh-liqā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

10. **sevenüñ:-en, -üñ**

Gazel 54

Mısra: **5**

Sevmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

sev-:

1. **sevdigüm:-dig, -üm**

Murabba 1

Mısra: **10**

Sevmek; sevgili.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı ḥasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

2. **sever:-er**

Gazel 54

Mısra: **5**

Sevmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

sevdā:

1. **sevdāları:-lar, -ı**

Gazel 71

Mısra: **3**

Sevda; arzu, heves.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

2. **sevdāyidür:-y, -idür**

Gazel 77

Mısra: **2**

Sevda, sevgi.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālî gönülüne tül-i emel

3. sevdā:

Gazel 116

Mısra: 10

Aşk, sevgi.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavgāya düşürdi

4. sevdādur: -dur

Gazel 50

Mısra: 3

Sevgi, aşk.

‘Işık odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

sevdāya düş-:

1. sevdāya düşürdi: -ür, -di

Gazel 116

Mısra: 1

Sevmek, aşık olmak.

Şeb-reng saçuñ gönülümü sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

seven:

1. sevenüñ: -üñ

Gazel 8

Mısra: 8

Bir kimseye karşı aşk, sevgi, muhabbet besleyen kimse.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Ḥaqq zararî var

sev-:

1. **sever iseñ:**-er, - ise, -ñ

Murabba 1

Mısra: **15**

Sevmek.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

sevin-:

1. **sevinüp:**-üp

Gazel 96

Mısra: **8**

Sevinmek.

Kaçan kim tır-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

2. **sevinür:**-ür

Gazel 120

Mısra: **3**

Sevinmek, mutlu olmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

3. **sevindüğünden:**-düg, -iim, -den

Gazel 61

Mısra: **4**

Sevinmek, mutlu olmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğünden olam mest ü medhüş

seyl:

1. seyl:

Gazel 123

Mısra: 6

Sel.

Seyl-i eşküm gönülüne kâr itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

seylâb-ı eşk-i çeşm:

1. seylâb-ı eşk-i çeşm:

Gazel 60

Mısra: 4

Gözyaşı seli; çok ağlayıp üzölmek.

Dildâr-ı bî-vefâ için eyvâh kim dağı
Seylâb-ı eşk-i çeşm ruhuında revân henüz

seyl-i eşk:

1. seyl-i eşküm: -üm

Gazel 123

Mısra: 5

Gözyaşı seli.

Seyl-i eşküm gönülüne kâr itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

seyr:

1. seyr:

Gazel 33

Mısra: 4

Gezip dolaşma.

Sâye gibi yanuçca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

seyr eyle-:

1. **seyr eyler:-r**

Gazel 112

Mısra: 1

Gezinmek, dolaşmak.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

seyr ide:

1. **seyr ide:-e**

Gazel 6

Mısra: 3

Bakmak, izlemek.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kılmaya bir gül giribānı dürüst

seyr id:-

1. **seyr idicek:-icek**

Muaşşer 1

Mısra: 31

Bakmak, izlemek.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoḥbetini reşk ile bülbul utanur

2. **seyr itmek:-mek**

Muaşşer 1

Mısra: 25

İzlemek.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldı kıluña rāḥat-ı şabr u sāmān

seyr-i sebzezār:

1. seyr-i sebzezār:

Gazel 87

Mısra: 4

Çayır çimen gezme.

Ola kim görevüz o serv-ķaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

sezā:

1. sezā:

Muaşşer 1

Mısra: 42

Layık, uygun.

İtme aġyār ile şoġbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevr ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

sīb-i cinān:

1. sīb-i cinān:

Gazel 109

Mısra: 4

Cennet elması.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ġabġabuña

sıddīk-ı ekber:

1. sıddīk-ı ekber:

Kaside 1

Mısra: 25

En büyük sadık olan kimse; Hz. Ebubekir.

Evvelā Sıddīk-ı ekber ķutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u seġhā

sıdı:

1. Şıdı:

Gazel 120

Mısra: 1

Bozmak.

Māh-ı tābānı yūzi Őekkeri gūftārı Őıdı
Lebleri la'li Şaçı nāfe-i Tātārı Şıdı

2. Şıdı:

Gazel 120

Mısra: 2

Bozmak.

Māh-ı tābānı yūzi Őekkeri gūftārı Őıdı
Lebleri la'li Şaçı nāfe-i Tātārı Şıdı

3. Şıdı:

Gazel 120

Mısra: 4

Kırmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Őays Őād oldu kaçan cāmını dildārı Şıdı

4. Şıdı:

Gazel 120

Mısra: 6

Bozmak, durmamak.

Beni öldürmege ikrār ile Őād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı Şıdı

5. Şıdı:

Gazel 120

Mısra: 8

Kırmak.

Sinsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uŝŝāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini ŝāhid-i bāzārı ŝıdı

6. şıdı:

Gazel 120

Mısra: **10**

Kırmak.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoķķa-i esrārı şıdı

ŝıdķ:

1. ŝıdķ:

Gazel 69

Mısra: **21**

Doğruluk.

Kim tā‘at ile hāŝıl olur ķurbeti anuñ
Tā‘at kılalum ŝıdķ ile sultān-ı dü kevnē

2. ŝıdķ:

Kaside 1

Mısra: **24**

Doğruluk.

Çār-yār-ı Muŝtafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka‘be-i ŝıdķ u ŝafā

şıfat:

1. şıfatın:-ın

Gazel 108

Mısra: **9**

Vasıf, özelliķ.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hün-ı siyeh hāme niŝān eylemege

2. **şifātuñ:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 24

Vasıf, özellik.

Bilürin Kıl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

sifle-perver:

1. **sifle-perver:**

Gazel 101

Mısra: 9

Alçak kimseleri koruyan.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hâ döner Çäkerî'ye deyn virür kām keme

sıg-:

1. **sıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: 4

Bulunmamak; sahip olmamak.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yâ ne sırdur ki her sere sıgmaz

2. **şıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: 6

Sıgmamak; bulunmamak.

Peyker-i hākden güzer kıl kim
Ma‘nî-i rûh peykere şıgmaz

3. **şıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: 8

Sıgmamak; işe yaramamak.

Şol kadar cān u dil ʔolupdur kim
Şāne zūlf-i muʔanbere şıgmaz

4. **şıgmaya**:*-ma, -y, -a*

Gazel 59

Mısra: 1

Sıgmamak; yeterli gelmemek.

Şahrā-yı haşre şıgmaya kūh-ı günāhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün āhumuz

5. **şıgmaz**:*-maz*

Gazel 50

Mısra: 1

Sıgmak, yer tutmak.

Bāde-i ʔışk sāğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

sihr eyle-

1. **sihr eyler**:*-r*

Gazel 95

Mısra: 4

Büyülemek.

Hayāline lebüñle dūr dişüñü
Sihr eyler gözüm laʔl ü güherden

sihr-i çeşm-i siyāh-püş:

1. **sihr-i çeşm-i siyāh-püşından**:*-ın, -dan*

Gazel 92

Mısra: 4

Siyahlar giymiş (sevgilinin) gözünün sihri.

Sihr-i çeşm-i siyāh-püşından
Ah [u] feryād ol yüzi ağıñ

sīm:

1. sīm:

Mesnevi 3

Mısra: **36**

Gümüş.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer kalısar ne sīm

sīm ile zer:

1. sīm ile zer:

Gazel 69

Mısra: **2**

Gümüş ve altın.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

sīm ü zer:

1. sīm ü zerden:-den

Gazel 95

Mısra: **2**

Gümüş ve altın.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

sīm-beden:

1. sīm-beden:

Gazel 119

Mısra: **3**

Gümüş bedenli.

Ḳahruñla kara saçum ağardı
Vey sīm-beden siyāh-gīsū

sīmber:

1. **sīmberīn:-īn**

Gazel 109

Mısra: 4

Gümüş renkli.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sīb-i cinân sīmberīn ğabġabuña

sīm-i eşküñ:

1. **sīm-i eşküñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 3

Gözyaşı gümüşü, akçesi.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardır mesel

sīmīn-zekan:

1. **sīmīn-zekan:**

Gazel 103

Mısra: 7

Gümüş çene çukuru.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruĥ sīmīn-zekan la‘līn-dehān

sīn-:

1. **sīnsa:-sa**

Gazel 120

Mısra: 7

Kırılmak.

Sīnsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

2. **şınur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Kırılmak.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hâtemin kim dīv alur

sinān-ı ğamze:

1. **sinān-ı ğamzeñi:-ñi**

Müfret 1

Mısra: 1

Gamze oku, yan bakış oku.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

sīne:

1. **sīneme:-me**

Gazel 72

Mısra: 1

Göğüs; yürek.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebür atarsañ sīneme nāvek

2. **sīneme:-m, -e**

Gazel 73

Mısra: 4

Göğüs; kalp.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tır çek sīneme deg

sīnem:

1. **sīnemde:-de**

Gazel 84

Mısra: 9
Yürek, kalp.

Hayâl-i yâr ki sînemde kıldı şabr u karar
Bir ulu şadr-nişîn nâmdâra beñzetdüm

şınuk:

1. **şınuk:**

Gazel 6
Mısra: 12
Kırılmış.

Bir şınuk şad-pâre dil var ‘ahd ü peymânı dürüst
Şâh dirse Çâkerî sende bugün hâzır ne var

sipâh:

1. **sipâh:**

Mesnevi 3
Mısra: 46
Ordu.

Ne ferzend kalupdur ne genc ü külâh
Ne evvân-ı şâhî ne taht u sipâh

sipâhı:

1. **sipâhı:**

Mesnevi 1
Mısra: 34
Asker.

Süleymân k'oldı ‘âlem pâdişâhı
Olupdur leşkerinden bir sipâhı

siper:

1. **siper:**

Gazel 70

Mısra: 1
Kalkan, siper.

Yā kaşlarıñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışka girmege evvel ciger gerek

2. **siperüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 6

Kalkan.

Çeşmüñle kulaĝuñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

3. **siperi:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 6

Kalkan.

Gül-i dāĝuñla bulur gülşen-i dil zı̄b ü ferî
Tır-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

sır:-

1. **şır:**

Gazel 91

Mısra: 7

Kırmak.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar kalbini bir demde şır

2. **şır:**

Gazel 120

Mısra: 9

Kırmak.

Zülfini şır gibi şır Çākerî göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoķka-i esrārı şıdı

sırāt:

1. **şırāt:**

Gazel 69

Mısra: **15**

Sırat köprüsü.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırāt üzre geçerken

sırça :

1. **şırça durur:-durur**

Gazel 49

Mısra: **8**

Sırça, cam.

Gönlüme cefâ taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymez

sırr:

1. **sırrımı:-um, -ı**

Gazel 62

Mısra: **1**

Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey. II Aşk.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şâ-bâş

2. **sırrımı:-um, -ı**

Gazel 71

Mısra: **9**

Sır.

Çâkerî fâş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hâr-ı cihân itsem gerek

3. **sırrımı:-um, -i**

Gazel 11

Mısra: **8**

Gizli tutulan; kimseye söylenmeyen şey.

Eşküme ben gözde yir itdüm velî
İtdi benüm sırrımı ol âşikâr

sırrı 'ayân id-:

1. **sırrı 'ayân ider:-er**

Gazel 24

Mısra: **3**

(Göz, aşığın) sırrı açıklanır (diye).

Sırrı 'ayân ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Korqaram acıyup yaşum bir gün arada kıan ider

sırr-ı 'ışk:

1. **sırr-ı 'ışkı:-i**

Gazel 87

Mısra: **9**

Aşkın sırrı.

Gel 'alem gibi 'âşikâr idelüm
Çâkerî sırr-ı 'ışkı âlemde

sırr-ı pinhân:

1. **sırr-ı pinhânı:-i**

Gazel 81

Mısra: **6**

Gizli sır.

Sâkiyâ şol şarâbı şun baña kim
Sırr-ı pinhânı âşikâra kılam

sitem:

1. **sitemüñle:-üñ, -le**

Muaşşer 1

Mısra: **16**

Zulüm, eziyet.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıyıl
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

2. **sitime:-e**

Muaşşer 1

Mısra: **42**

Zulüm, eziyet.

İtme ağyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

sitemkār:

1. **sitemkārım:-ım**

Gazel 86

Mısra: **6**

Sitem eden.

Melek-ĥūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārım cefā-ĥūyum zarīfüm ehl-i ‘irfānum

siyāh:

1. **siyāh:**

Gazel 59

Mısra: **13**

Siyah; günahkar.

Nāmem siyāh zūlf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kılma levĥ ü kalemdür güvāhumuz

2. **siyāhı:-ı**

Gazel 119

Mısra: **7**

Kötü, iyi olmayan.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî
Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

siyâh ol-:

1. **siyâh oldu:-dı**

Gazel 66

Mısra: 9

Siyahlaşmak, kararmak.

Çâkerî yaqdı zebânın kalemüñ oldı siyâh
Şi'riñüñ âteşi vü şu'le-i germâ-yı firâk

siyâh-gîsû:

1. **siyâh-gîsû:**

Gazel 119

Mısra: 3

Siyah saçlı.

Qahruñla qara saçum aqardı
Vey sîm-beden siyâh-gîsû

siyeh çeşm:

1. **siyeh çeşmüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 7

Siyah gözlü.

Yüzi aqum ruq-ı alüm lebi surqum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sulqanum

siyeh-nâme:

1. **siyeh-nâme:**

Gazel 4

Mısra: 3

Amelleri kötü kaydedilen kimse, günahkar.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruhuñda
Mu'ayyendür ki kıddüñdür kıyāmet

2. **siyeh-nāmeleri:--leri**

Gazel 9

Mısra: 6

Amelleri kötü kaydedilen kimse, günahkar.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

siz:

1. **siz:**

Gazel 93

Mısra: 10

2. çoğul şahıs. Siz.

Ey Çakerī şî'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'ādan

sofi:

1. **sofi:**

Gazel 5

Mısra: 5

Sofu, ehl-i tasavvuf.

Ne ğam redd itse sofi gitmesün dek
Başumdan sāye-i pîr-i ḥarābāt

sög-:

1. **sögdükçe:-dükçe**

Gazel 101

Mısra: 5

Sövmek, kaba söz.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

2. sögdükçe:-*dükçe*

Gazel 49

Mısra: 13

Kötü söz söylemek.

Sögdükçe raķıbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la'ın du'āya döymez

sohbet:

1. şöhet-i:-*i*

Gazel 69

Mısra: 1

Konuşmak, muhabbet etmek.

Her kim mey ü maħbüb iledür şöheti anuñ
Eksügi degül sım ile zer şöhreti anuñ

2. şöhet:

Gazel 111

Mısra: 10

Sohbet, muhabbet.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

3. şöhetini:-*in, -i*

Muaşşer 1

Mısra: 32

Sohbet, konuşma.

Reng-i şad-berg-i ruħuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şöhetini reşk ile bülbul utanur

sohbet it-:

1. **şoĥbet itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: **41**

Sohbet etmemek, konuşmamak.

İtme aġyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cev̄r ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

soĥbet-i yār:

1. **şoĥbet-i yār:**

Kaside 2

Mısra: **9**

Sevgilinin sohbeti.

Hoş durur faşl-ı gülde şoĥbet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-aġyār

şolaġ:

1. **şolaġ:**

Kıt'a 1

Mısra: **12**

Eski Osmanlı devrinde padişahın özlük muhafızı olan yeniçeri.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Saġ olursam şolaġ olam der idüm

soñ:

1. **şoñuna:-un, -a**

Tahmis 1

Mısra: **13**

Son, bitiş.

Ararsañ öñüne şoñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden ĥazer kıl

2. **şonı:-ı**

Gazel 26

Mısra: 4
Nihayet, son.

Cihānuñ dirligi maḥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

soñ nefes:

1. **soñ nefesde:-de**

Kaside 1

Mısra: 9

Ruh bedenden çıkarken verilen son nefes, ölüm anı.

Soñ nefesde şaḳla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir ḥaṭā

soñra:

1. **şoñra:**

Gazel 107

Mısra: 10

Sonra.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākeri'nüñ gönlin alup şoñra inkār eyleme

2. **şoñra:**

Muaşşer 1

Mısra: 18

Sonra.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür ḳābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

sor:

1. **şor:**

Gazel 2

Mısra: 8

Sormak.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

2. **şorsa:-sa**

Gazel 23

Mısra: 1

Sormak, sorsa.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuğ degül mi dostum yoğ yire niçün kan ider

sor-:

1. **sorarsañ:-ar, -sa, -ñ**

Gazel 83

Mısra: 9

Sormak.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

2. **şorarsa:-ar, -sa**

Gazel 87

Mısra: 7

Sormak.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı tar idelüm

3. **şorduğum:-duğ, -um**

Gazel 17

Mısra: 5

Sormak, araştırmak.

Bir kez dehenūñ rāzın şorduğum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yoğ yere kan [eyler]

söyle:

1. **şöylece:-ce**

Gazel 70

Mısra: 10

Şöyle.

Ögdükçe Çâkerî leb-i dildârı dir gören
Ahsent nazm şöylece rengîn ü ter gerek

2. **şöyle:**

Gazel 101

Mısra: 3

Şöyle.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıķup şöyle didi

3. **şöyle:**

Gazel 41

Mısra: 3

Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

4. **söyler:-r**

Gazel 2

Mısra: 6

Demek, söylemek.

'Alemün hâli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebân-ı hâl-ile çeng ü rebâb

5. **şöyle:**

Gazel 72

Mısra: 5

Şöyle, şu şekilde.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşüñ zikri hayr olsun

6. şöyle:

Gazel 127

Mısra: 3

Şöyle, şu şekilde.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıkmağa deyrüñ şanemi

7. şöyle:

Gazel 132

Mısra: 7

Şöyle, şu şekilde.

Ne hoşdur şol şanem ruḥsārı oḡ hey
Düşümde şöyle didi Şeyḫ San'ān

8. şöyle:

Mesnevi 2

Mısra: 24

Şöyle, şu şekilde.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

söyle-:

1. söylenür:-n, -ür

Gazel 106

Mısra: 10

Söylenmek, dilden dile dolaşmak.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

2. söyle:

Murabba 1

Mısra: 11

Söylemek.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

3. söylenen:-n, -en

Gazel 39

Mısra: 4

Söylemek.

Devr-i hüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşārıdur

4. söylegil:-gil

Mesnevi 2

Mısra: 1

Söylemek, anlatmak.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı ‘ışk
Kim dilüñden maḥzen-i esrār-ı ‘ışk

5. söyle:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Söylemek, anlatmak.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

6. söyler:-r

Mesnevi 3

Mısra: 1

Söylemek, anlatmak.

Ḳulak tut ne söyler işit perde-dār
Baḳup naḳşa aldanma naḳḳāş-vār

söz:

1. **söz:**

Gazel 33

Mısra: **10**

Laf, kelime.

Çākerī aḡzı vaşfin eyleyelüm
Çünki söz ihtişār ile hoşdur

2. **sözde:--de**

Gazel 11

Mısra: **9**

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavi.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
‘Ömr gidüp ḳala sözüñ yādigār

3. **sözün:--üñ**

Gazel 11

Mısra: **10**

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavi.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
‘Ömr gidüp ḳala sözüñ yādigār

4. **söz:**

Gazel 25

Mısra: **10**

Söz, kelam; ses.

Çākerī söz yok ḳalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar ḳalem

5. söz:

Gazel 25

Mısra: 10

Söz, kelam; ses.

Çākerī söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

6. söz:

Gazel 45

Mısra: 1

Söz; sohbet.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cãn işbu haberden açılır

7. sözüñ:-üñ

Gazel 106

Mısra: 10

Söz; şiir.

Aferīn Çākerī kemālüne kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

8. söziyle:-i, -y, -le

Gazel 122

Mısra: 7

Söz, kelam.

Kalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

9. sözi:-i

Gazel 124

Mısra: 10

Söz, kelam.

Ağzı vaşfin Çakeri uzatma kim
'Ağıl olan muhtaşar kıılır sözi

10. sözüne:-üñ, -e

Gazel 51

Mısra: **10**

Söz; şiir.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çakeri hergiz bu sözüne cevāb olmaz

sözin tut-:

1. sözin tutarsa:

Mesnevi 2

Mısra: **29**

Deyim. Sözüni tutmak, sözünde durmak.

akeri sözin tutarsa řehriyār
Raşmet eyler raşmeti çok Kirdgār

sözine uy-:

1. sözine uyma:-in, -e-ma

Tahmis 2

Mısra: **9**

Söze itimat etmek; sözüne kanmak.

Her deniñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'aşık-rüsvādur bu

sözlerümüñ süziş:

1. sözlerümüñ süzişinden:

Gazel 25

Mısra: **9**

(Aşığın / şairin) sözlerinin yakıcılığından; tesirinden.

Çākerī söz yoğ kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

şu:

1. **şular:-lar**

Gazel 14

Mısra: 9

İşaret sıfat, şunlar; şu kimseler.

Şular kim Çākerī sözün oğırlar
Hadīs-i Husev ü Şīrīn dimezler

2. **şuya:-y, -a**

Gazel 79

Mısra: 4

Su.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

3. **şu:**

Müfret 3

Mısra: 1

Su.

Ağdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

4. **şu:**

Mesnevi 3

Mısra: 41

Şu, işaret sıfatı.

Şu menzil durur bu cihān-ı harāb
Ki kırıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

5. **şu:**

Tahmis 2

Mısra: **6**

Su.

Olma mağrūr güzel hūsnūñe dūnyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

su ‘āl eyle-:

1. **su ‘āl eylerse:-r, -se**

Mesnevi 1

Mısra: **27**

Soru sormak.

Kaçan Mūnkir su ‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

su ‘āl it-:

1. **su ‘āl itdüm:-düm**

Gazel 51

Mısra: **9**

Soru sormak.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su ‘āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

subh:

1. **şubh:**

Gazel 81

Mısra: **4**

Sabah.

Ol güneş yüzlü māh için bu gice
Şubh gibi yaşamı pāre kılam

2. **şubhdur:-dur**

Gazel 107

Mısra: 7
Sabah vakti.

Gülşen içre meskenin ben bülbülün hâr eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

3. **şubḥuñ:-uñ**
Gazel 126
Mısra: 7
Sabah.

Ey niçe selāḫīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaḫası

4. **şubḥına:-ın, -a**
Gazel 60
Mısra: 9
Sabah.

Şām irdi ‘ömr şubḥına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardır daḫi ḥāb-ı girān henüz

subh u mesā:

1. **şubḥ u mesā:**
Tedis 1
Mısra: 20
Gündüz ve gece.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ḥün-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

subh u şām:

1. **şubḥ u şām:**
Kaside 2
Mısra: 48
Sabah ve akşam.

Şehriyāruñ naşīhati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

subḥ-dem:

1. şubḥ-dem:

Gazel 53

Mısra: 9

Sabah vaktinde, sabahleyin.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tüt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

2. şubḥ-dem:

Gazel 53

Mısra: 10

Sabah vaktinde, sabahleyin.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tüt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

3. şubḥ-dem:

Gazel 67

Mısra: 5

Sabah vakti.

Şubḥ-dem ḥüsninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

4. subḥ-dem:

Gazel 101

Mısra: 3

Sabah vakti.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı seḥer serve çıkup şöyle didi

subḥgāh:

1. ŧubĥgāh:

Gazel 125

Mısra: 4

Sabah vakti.

Gel senüñle bu gice cām içelüm

Tā belürince ŧubĥgāh ‘Alī

ŧubĥ-ı visāl:

1. ŧubĥ-ı visālūñ: -üñ

Gazel 88

Mısra: 14

Kavuşma sabahı.

Hecrüñ ŧebinüñ olmaya dirdüm nihāyeti

ŧubĥ-ı visālūñ oldı müyesser ayacuĥum

suc:

1. ŧuçından: -ın, -dan

Gazel 69

Mısra: 9

Suç; ĥünah.

Bildüñ ki ŧuçından yoĥ-imiş kimse müsellem

Ey ĥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

sücüd:

1. sücüd:

Gazel 64

Mısra: 8

Secde etmek.

Eger ‘azāzil içeydi ŧarāb-ı nābı revān

ılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücüd u rükū‘

sudā‘:

1. **şudā'î:-i**

Gazel 3

Mısra: 4

Baş ağrısı.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'î diler def'ine gül-âb

südmend ol:-

1. **südmend olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Faydalı olmak.

İşitdüm kaçan gam kıılursa gezend
Muğannî nevâsı olur südmend

şüfi:

1. **şüfi:**

Gazel 21

Mısra: 7

Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.

Ki Hâkuñ luftı hâş u 'âmâ irer
Rind ile şüfi rahmet umsa n'ola

2. **şüfi:**

Gazel 48

Mısra: 1

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Maşşerde çün şefî' bize Muştafâ durur
Havf itme cürm-çün meye şüfi şalâ durur

3. **süfi:**

Gazel 92

Mısra: 1

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Sūfî cām içse la'1-i nūşından
Sala seccādesini dūşından

4. şūfî:

Gazel 100

Mısra: 2

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Geydi gülşende gonca hil'at-i nev
Şūfî kı1 köhneñi şarāba girev

5. şūfî:

Gazel 129

Mısra: 5

Tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş.

Ki şışeyle çıkara erba'ini
Şarāb ol dem olur ey şūfî şāfî

6. sūfî:

Gazel 36

Mısra: 3

Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḫdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfî haber vir

suhan:

1. suḫanı:-1

Gazel 13

Mısra: 11

Söz, kelam.

Bugün ki hem suḫanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eylesse Çākeri izhār

suhen-dān:

1. suhen-dān:

Gazel 30

Mısra: **10**

Güzel söz söyleyen.

Süleymān'ıñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

Süleymān:

1. Süleymān:

Gazel 112

Mısra: **7**

Hz. Süleyman. Hz. Davut peygamberin oğlu olup yüzüğüyle cinlere, rüzgara ve hayvanlara hükmetmiştir. 12 yaşında tahta geçmiş büyük bir padişah ve peygamberdir.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

2. Süleymān:

Gazel 91

Mısra: **4**

Hz. Süleyman.

Çarḥ gönlünce dönerse toḡru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

3. Süleymān'dan:-dan

Gazel 123

Mısra: **8**

Hz. Süleyman (as) peygamber.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

4. **Süleymān:**

Mesnevi 1

Mısra: 33

Hz. Süleyman. İsrailoğlu peygamberlerinden, Davut peygamberin oğlu.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı

Olupdur leşkerinden bir sipāhı

5. **Süleymān-vār:-vār**

Kaside 2

Mısra: 1

Hz. Süleyman gibi.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār

Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

6. **Süleymān:**

Kaside 2

Mısra: 55

Hz. Süleyman.

Sen Süleymān yerin taleb itme

K'anca şāh oldı ol talebde gubār

7. **Süleymān'uñ:-uñ**

Gazel 30

Mısra: 9

Hz. Süleyman.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var

Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

Süleymān hātemin:

1. **Süleymān hātemin:-in**

Mesnevi 2

Mısra: 8

Kalıp ifade. Hz. Süleyman'ın yüzüğü.

Neyleriz Cemşid cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

sultān:

1. **sultān-imiş:--imiş**

Gazel 15

Mısra: 7

Padişah.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. **sultān:-ı**

Gazel 35

Mısra: 10

Padişah || Sevgili; gönül sultānı.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

3. **sultān:**

Gazel 28

Mısra: 9

Sultan (sevgili).

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

4. **sultān:**

Gazel 69

Mısra: 8

Padişah, sultan.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getir nüş idelüm kim

5. **sulṭānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 2

Sultan.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü 'nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

6. **sulṭānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 8

Sultan.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'ālemdeki varum gönül tahtında sulṭānum

7. **sulṭān:**

Gazel 126

Mısra: 11

Sultan, padişah.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sulṭān u gedā üstine gerdün

8. **sulṭānum:-um**

Murabba 1

Mısra: 11

Sultan.

Söyle sulṭānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

sulṭān-ı bī-tāc:

1. **sulṭān-ı bī-tāc:**

Mesnevi 1

Mısra: 32

Taçsız sultan; Hz. Muhammed.

Emîr-i enbiyâ bürhân-ı Mi‘râc
Şeh-i bî-hâtem ü sulţân-ı bî-tâc

sulţân-ı cihân:

1. sulţân-ı cihân:

Gazel 8

Mısra: 7

Dünya padişahı; Hz. Muhammed .

Sulţân-ı cihân gibi gönül virme cihâna
Çünkü didi dünyâ sevenün Hakk zarar var

sulţân-ı dü kevn:

1. sulţân-ı dü kevn:

Gazel 8

Mısra: 2

İki alemin sultanı.

Anuñ ki Muhammed [gibi] peygâmbere var
Sulţân-ı dü kevn oldu sa‘âdetlü seri var

2. sulţân-ı dü kevn:-e

Gazel 69

Mısra: 21

İki dünyanın sultanı; Hz. Muhammed.

Kim tâ‘at ile hâşıl olur kırbeti anuñ
Tâ‘at kılalum şıdık ile sulţân-ı dü kevn

sulţân-ı hüsn:

1. sulţân-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 8

Güzelliğın sultanı.

Çâk idüpdür yakamı dest-i firâk
Şefkat it ben kula ey sulţân-ı hüsn

şun:

1. **şun:**

Gazel 63

Mısra: 1

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

2. **sun:**

Gazel 5

Mısra: 4

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Tevakḳuf itmedin cām-ı şabūḥı
Sun ey sākī ki fi't-te'ḥīri āfāt

şun-:

1. **şun:**

Gazel 43

Mısra: 1

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Şun ol cāmı sākī ki ḥāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

2. **şunarsa:-ar, -sa**

Gazel 41

Mısra: 1

Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luḫfi da kem degüldür

3. **şun:**

Gazel 56

Mısra: 7
Sun ll ikram etmek.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

4. şun:

Gazel 21

Mısra: 6

Takdim etmek, vermek.

Bir kadeḥ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

5. şun:

Gazel 22

Mısra: 1

Sunmak, vermek, takdim etmek.

Şun sāḳī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām içer

6. şun:

Gazel 67

Mısra: 1

Sunmak; ikram etmek.

Sākiyā mey şun ezel ḥükmüne çün tedbīr yok
Yazılan ḥatṭuñ gibi āḥır gelür tağyīr yok

7. şundi:-dı

Gazel 70

Mısra: 8

Sunmak, ikram etmek.

Cām-ı şabāḥı şundi didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

8. **şun:**

Gazel 81

Mısra: 5

Sunmak, ikram etmek.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı aşikāra kılam

9. **şun:**

Gazel 100

Mısra: 7

Sunmak, ikram etmek.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyhusrev

10. **şun:**

Gazel 111

Mısra: 5

Sunmak, ikram etmek.

Cām-ı Cem şun sākiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

11. **şun:**

Gazel 115

Mısra: 1

Sunmak, ikram etmek.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daği
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daği

12. **şun:**

Gazel 115

Mısra: 4

Sunmak, ikram etmek.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sâkî hâzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

13. şun:

Gazel 133

Mısra: 1

Sunmak, ikram etmek.

Bahār eyyāmıdır şun sâkiyâ mey
Ki dilden mey kıılır gam nâmesin tayy

14. şun:

Kaside 2

Mısra: 2

Sunmak, ikram etmek.

Çıkdı taḥt üzre gül Süleymân-vâr
Sâkî mey şun ki geldi faşl-ı bahâr

15. şun:

Kaside 2

Mısra: 15

Sunmak, ikram etmek.

‘Işk maḥmûriyam lebûñ şun kim
Başumuzdan gide belâ-yı ḥumâr

16. şun:

Mesnevi 3

Mısra: 11

Sunmak, ikram etmek.

Bahâr irdi şun sâkiyâ bir kadeḥ
Ki andan gönül şâd olur cân ferah

17. şun:

Mesnevi 3

Mısra: **13**

Sunmak, ikram etmek.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür harām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

18. **sun:**

Mesnevi 3

Mısra: **36**

Sunmak, ikram etmek.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

sünbül:

1. **sünbüllerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 90

Mısra: **6**

Sünbül; saç.

Aşüfte kıлмаğ için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

2. **sünbül:**

Muaşşer 1

Mısra: **35**

Sünbül.

Bağsa gīsü-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

sünbül saç:

2. **sünbül saçuñ:-uñ, -ı**

Gazel 23

Mısra: **3**

Sünbüle benzeyen saç.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

sünbül-i ruḥsār:

1. **sünbül-i ruḥsāruñ:-uñ**

Gazel 57

Mısra: 3

Yanağın (üzerine düşen) saç - Sevgilinin saçı sünmbüle benzetilmiş ve saçı yanağın üzerindedir. -.

Sünbül-i ruḥsāruñ ey ḥurşīd-i ḥüsn
Leyletü'l-ḳaderde meh-i tābānımız

şun '-ı cihāndār:

1. **şun '-ı cihāndār:**

Mesnevi 1

Mısra: 17

Yaratıcı.

Zihī ḳudret zihī şun '-ı cihāndār
Ki ḳılduñ āteş-i sūzānı gülzār

sür-:

1. **sürem:-em**

Gazel 62

Mısra: 2

Kovmak, uzaklaştırmak.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

2. **sürdi:-di**

Gazel 24

Mısra: 3

Sürmek, uzaklaştırmak.

Sırrı 'ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
Korḳaram acıyup yaşum bir gün arada ḳan ider

3. **sürme:-me**

Gazel 122

Mısra: 7

Sürmek, göndermek .

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraħhum eyle kan ağlatma ben dil-efgāri

4. **sür:**

Gazel 127

Mısra: 6

Sürmek.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

surāhi:

1. **şurāhi:**

Gazel 8

Mısra: 5

Sürahi, cam. - Divan şiirinde sürahi, cam vb. sevgilinin ağzına benzetilir. İçi dolu kadeh dudak renginde görülür. Sürahi ile aşık / kul özdeşleştirilmiştir. Peygamberin bir lutfunu gören kul, o sarhoşlukla ağzı açık biçimde can verir halde tasvir edilmiştir. -.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

süret:

1. **şüretlü:-lü**

Gazel 121

Mısra: 5

Şekil, biçim.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la ‘line cennet Kevser’i

2. **sūret:**

Gazel 41

Mısra: 7

Şekil, biçim.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

3. **şūretüñi:-üñ, -i**

Gazel 67

Mısra: 7

Şekil, biçim.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çin'üñ nigārā kaşuñı

sūret-i Çin:

1. **şūret-i Çin'de:--de**

Gazel 4

Mısra: 7

Çin resmi, Çin görünüşü.

Bulınmaz şūret-i Çin'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ħaḫḫ bu ħalāvet

sūret-nümā:

1. **şūret-nümādur:--dur**

Mesnevi 3

Mısra: 20

Suret gösteren.

Çanı sāḫī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şūret-nümādur ma‘ānī-fezāy

süreyyā ħirmeni:

1. **süreyyā ħirmeninde:-in, -de**

Gazel 37

Mısra: 6

Süreyya harmanı - Ülker ve Pervin diye de bilinen kuzey yarım kürede bir yıldız kümesi. -.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ hırmeninde hüşe-çindür

sürh:

1. **sürh-imiş:--imiş**

Gazel 79

Mısra: **6**

Kırmızı.

Yıldügiçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rü

2. **surhum:-um**

Gazel 86

Mısra: **7**

Kırmızı.

Yüzi ağum ruh-ı alüm lebi surhum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

sürh-rü:

1. **sürh-rü:**

Gazel 79

Mısra: **5**

Kırmızı yüz.

Yıldügiçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rü

surh-ser:

1. **surh-serüñ:-üñ**

Gazel 88

Mısra: **5**

Kızılbaş.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hâk-i pâyuñ itmeye efser K̄ayacuğum

sürün:

1. **sürünelüm:**-eli, -m

Gazel 33

Mısra: 3

Sürünerek ilerlemek.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

sūsen:

1. **sūsen:**

Kaside 2

Mısra: 5

Susen çiçeği, susam.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya 'nī 'İsā gibi kıla güftār

süst :

1. **süst durur:**-durur

Gazel 126

Mısra: 4

Gevşek; dayanıksız.

'Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur 'ömr evinüñ resm ü esāsı

süz:

1. **süzüñ:**-uñ

Gazel 96

Mısra: 4

Yanma; ıztırap.

Yaş aķıtma gözümdeñ öñdın ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola ĥalka rūşen

sūzān ol-:

1. sūzān oldu:-dı

Muaşşer 1

Mısra: **23**

Yanmak.

Doyamaz baķmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışkıyile oldu derūnum sūzān

sūz-ı mahabbet:

1. sūz-ı mahabbet:

Muaşşer 1

Mısra: **16**

Sevginin ateşi.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum ķāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyil

1.23.Ş

şā-bās:

1. şā-bāş:

Gazel 62

Mısra: 2

Takdir ve beğenme ifâde eder; âferin, bravo.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

şād:

1. şādlığında:-lığ, -ın, -da

Gazel 50

Mısra: 10

Mutluluk.

Çākerī çāker oldı sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

2. şad:

Gazel 91

Mısra: 7

Yüz, 100 sayısı, pek çok.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar Ķalbini bir demde şır

3. şad:

Gazel 11

Mısra: 4

Sevinçli.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle Ķılır şad hezār

4. şad:

Gazel 14

Mısra: 3
Yüz sayısı.

Cefâña şad hezârân âferîn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsîn dimezler

5. **şādlık:-lık**
Gazel 29
Mısra: 7
Mutluluk.

Gōñülde şādlık bir laḥza ṭurmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

6. **şād:**
Gazel 76
Mısra: 1
Sad harfi - Sevgilinin gözü -.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

7. **şād:**
Gazel 76
Mısra: 2
Sad harfi; göz.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

8. **şad:**
Gazel 76
Mısra: 2
Yüzlerce.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

9. şād:

Gazel 120

Mısra: 5

Mutlu.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamgīn idüp ikrārı şıdı

10. şād:

Gazel 130

Mısra: 8

Yüzlerce.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şād dāğ vardur cigerde nihānī

11. şād:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Mutluluk.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

şād it-:

1. şād itmez iseñ: -mez, - ise, -ñ-mez, --iseñ

Gazel 40

Mısra: 7

Sevindirmek.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

şād ol-:

1. şād ol:

Gazel 72

Mısra: 10

Mutlu olmak.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

2. şād ol:

Gazel 110

Mısra: 2

Mutlu olmak.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

3. şād oldu:-dı

Gazel 120

Mısra: 4

Mutlu olmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

4. şād olmasun:-ma, -sun

Gazel 110

Mısra: 3

Mutlu olmamak.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan halās olur dil-i ādem bahār ile

5. şād olup:-up

Tahmis 1

Mısra: 16

Mutlu olmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

şād [u] handān:

1. **şād [u] ḥandān:**

Gazel 102

Mısra: 2

Mutlu.

Māl ü mülküñ çünki yoǵdur ḥaḳ ḳatında raǵbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandān [ǵam yime]

şādī:

1. **şādī:**

Gazel 79

Mısra: 2

Mutluluk.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it ḳıl kerem
Şehr-i cān şādī ṭolup dil ḥānesinden gide ğam

şādumān ḳıl-:

1. **şādumān ḳıl:**

Murabba 1

Mısra: 2

Mutlu etmek.

Çok zamāndur görmez oldum ḳandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi ḳıl şādumān

şāh:

1. **şāhum:-um**

Gazel 35

Mısra: 9

Padişah, hükümdar | sevgili.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. **şāḥūn:-ūn**

Gazel 1

Mısra: 7
(Fa.) *Dal, budak.*

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmaq ‘aşā

3. **şāhum:-um**
Murabba 1
Mısra: 8
Padişah.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

4. **şāhum:-um**
Murabba 1
Mısra: 12
Padişah.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

5. **şāh:**
Gazel 6
Mısra: 11
Padişah, sevgili.

Bir şınu şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

6. **şāha:-a**
Gazel 63
Mısra: 9
Padişah; sevgili.

Sen şāha bende olduğımı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

7. **şāhumuñ:-um, -uñ**

Gazel 76

Mısra: 1

Sevgili.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

8. **şāhā:-ā**

Gazel 79

Mısra: 9

Ey sevgili!

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

9. **şāhā:-ā**

Gazel 90

Mısra: 10

Ey sevgili!

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

10. **şāha:-a**

Gazel 91

Mısra: 9

Padişah; sevgili.

Çākerī bir şāha ҡuldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

11. **şāh:**

Gazel 94

Mısra: 1

Padişah; sevgili.

Saňa cān vireyin ey ŧāh dilden
Kuluň yād eyle tek geh gāh dilden

12. ŧāh:

Gazel 94

Mısra: 6

Padiŧah.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her ŧāh dilden

13. ŧāhumuzuň:-umuz, -uñ

Gazel 109

Mısra: 7

Sevgili.

Aydan aydın var-iken ŧāhumuzuň mihr-i ruħı
Ne ħüküm var senüñ ey çarħ-ı felek kevkebüñe

14. ŧāh:

Gazel 123

Mısra: 9

Padiŧah; sevgili.

ŧāh luťfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

15. ŧāhumuñ:-um, -uñ

Gazel 124

Mısra: 3

Sevgili.

ŧāhumuñ yüzine zāhid baħma kim
Zühdüñi yağmā kılur ŧehlā gözi

16. ŧāh:

Gazel 125

Mısra: 2
Padişah.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

17. **şāhuñ:-uñ**

Kıt'a 1

Mısra: 5
Padişah, hükümdar.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

18. **şāḫī:-ī**

Müfret 4

Mısra: 2
Şah; Peygamber.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāḫī

19. **şāhum:-um**

Kaside 2

Mısra: 22
Şah, padişah.

Ḳatl-i ‘āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

20. **şāhsañ:-sañ**

Kaside 2

Mısra: 49
Padişah.

Şāhsañ ḫalka Ḥālīk'a ḫulsın
Ḳulluḫ eyle ki kıldı yokdan var

21. **şāh:**

Kaside 2

Mısra: **56**

Padişah, hükümdar.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldı ol talebde ğubār

22. **şāh:**

Muaşşer 1

Mısra: **28**

Padişah; sevgili.

'İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu çevre insān

23. **şāhum:-um**

Murabba 1

Mısra: **4**

Padişah.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi ҡo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

24. **şāhum:-um**

Murabba 1

Mısra: **16**

Padişah.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

25. **şāhı:-ı**

Gazel 78

Mısra: **10**

Padişah, hükümdar; sevgili.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

şāh ceddin:

1. **şāh ceddin:**

Gazel 8

Mısra: 3

Padişahın atası.

Ḥāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki kabūl eyledi ol şāh ceddin

şāh cemāl:

1. **şāh cemālın:-in**

Gazel 45

Mısra: 6

Padişahın (sevgilinin) yüzü - Peygamberimiz kastedilmiştir. -.

Gül müferriḥ mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālın ki seḥerden açılır

şāh rahmeti:

1. **şāh rahmetine:-i, -ne**

Gazel 27

Mısra: 10

Şahın, Allah'ın rahmeti.

Bī-çāre Çākerī'nün ‘afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muḥtāc bir gedādur

şāhā:

1. **şāhā:**

Gazel 23

Mısra: 9

Ey şāh, ey gönül sultanı (Sevgili).

Dolaşduđ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

şāh-ı 'ādil:

1. **şāh-ı 'ādil:**

Gazel 15

Mısra: 5

Adaletli sultan.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı 'ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

şāh-ı 'ālem-penāh:

1. **şāh-ı 'ālem-penāh:**

Kıt'a 1

Mısra: 13

Cihanın sığındığı padişah.

Şāh-ı 'ālem-penāh sağ olsun
Çākeriyem ezelde çāker idüm

şāh-ı cihān:

1. **şāh-ı cihān:**

Gazel 82

Mısra: 13

Dünyanın şahi.

Raħm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zaħmet-i rüzgārı çok gördüm

şāh-ı devrān devleti:

1. **şāh-ı devrān devleti: -n, -de**

Gazel 39

Mısra: 10

Devrin padişahının devleti - II. Bayezidden bahsedilmektedir. -.

Meclis-i 'uřřāk Cem cāmı gibi germ eyleyen
řāh-ı devrān devletinde Çākerī gūftāridur

řāh-ı gūl:

1. řāh-ı gūl:

Gazel 119

Mısra: 11

Gūl dah.

řāh-ı gūl egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāc-ı zerdi

řāh-ı gūl devr:

1. řāh-ı gūl devri:-i

Gazel 101

Mısra: 1

Gūl řahının zamanı, gūl dalının zamanı.

řāh-ı gūl devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

řāh-ı hūbān:

1. řāh-ı hūbān:

Gazel 89

Mısra: 6

Güzeller şahı.

Mıř-ı hūsnūñ Yūsuf'ısın 'adl kıl
řāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hūsn

řāh-ı hūsn-kemāl:

1. řāh-ı hūsn-kemāl:

Gazel 48

Mısra: 7

Güzellik sahibi padişah; sevgili.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

şāh-ı muzaffer:

1. **şāh-ı muzaffer:**

Gazel 88

Mısra: 1

Zafer kazanmış (olan).

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Kayacuğum

şāh-ı saf-şiken:

1. **şāh-ı şaf-şiken:**

Kaside 2

Mısra: 31

Saflar bozan şah.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

şāh-ı yegāne:

1. **şāh-ı yegāne:**

Gazel 105

Mısra: 1

Bir tek olan şah.

Ta 'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī hūsn ü cemāl-i cāvidāne

şāhid:

1. **şāhidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 6

Güzel; tanık, şahit.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ҡo taq̄vā vü zühd itsün taleb

2. **şāhidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 8

Güzel; tanık, şahit.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

şāhid-i bāzārda:

1. **şāhid-i bāzārda:-da**

Gazel 52

Mısra: 10

Pazarın güzeli, alemin güzeli.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

şāhid-i bāzārı:

1. **şāhid-i bāzārı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 8

Pazar güzeli; orta malı güzel (kadın).

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

şāhid-i bāzārıdur:

1. **şāhid-i bāzārıdur:-ıdur**

Gazel 39

Mısra: 2

Kalıp söz. Pazarın güzeli, ālemin güzeli.

Gerçi kim gül bülbülñ maħbūbı vü dildārıdur
Bülbüle ҡılmaz vefā gül şāhid-i bāzārıdur

şām:

1. **şām:**

Gazel 60

Mısra: 9

Akşam.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur daği hāb-ı girān henüz

şām-ı zülfüñ:

1. **şām-ı zülfüñ:**

Gazel 113

Mısra: 3

Siyah saç.

Şām-ı zülfüñ hayāliyile şabā
Çın seherden turur görür ‘arabı

şān:

1. **şānında:-ın, -da**

Kaside 1

Mısra: 32

Ad, ünvan.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şānında indi Hel atā

şāñ degül:

1. **şāñ degül:**

Gazel 25

Mısra: 3

Şaşılmaz.

Şāñ degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

şâne:

1. **şâne:**

Gazel 50

Mısra: **8**

Tarak.

Şol kadar cān u dil ʔolupdur kim
Şâne zülf-i muʔanbere şıgmaz

şarāb:

1. **şarāb:**

Gazel 3

Mısra: **10**

İçilecek şey; şarap, mey, hamr.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

2. **şarābı:-ı**

Gazel 81

Mısra: **5**

Şarap.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı aşikāra kılam

3. **şarāba:-a**

Gazel 100

Mısra: **2**

Şarap.

Geydi gülşende gonca ḥilʔat-i nev
Şüfī kıll köhneñi şarāba girev

4. **şarābı:-ı**

Gazel 100

Mısra: 7
Şarap.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyh̄usrev

5. şarāb:

Gazel 117
Mısra: 6
Şarap.

Rind-i h̄aş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо taqvā vü zūhd itsün taleb

6. şarāb:

Gazel 129
Mısra: 5
Şarap.

Ki şīşeyle çıkarā erba‘ini
Şarāb ol dem olur ey şūfī şāfī

şarāb-hār:

1. şarāb-hāra:-a

Gazel 81
Mısra: 10
Şarap içenler.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-hāra kılam

şarāb-ı nāb:

1. şarāb-ı nāb:

Gazel 3
Mısra: 1
Katıksız şarap.

Sāki getir müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

şarāb-ı nābı:

1. şarāb-ı nābı:-ı

Gazel 64

Mısra: 7

Saf şarap.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

şarāb-ı vaşluñı:

1. şarāb-ı vaşluñı:-u, -ñı

Gazel 51

Mısra: 3

(Sevgiliye) kavuşma şarabı - Aşğın, kulun Allah'a vuslatı -.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

şark leşkeri:

1. şark leşkeri:-i

Gazel 110

Mısra: 7

Şark ordusu; kış belirtileri.

Kaçmazdı tağa şimdi dağı şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

şās-ı gerdūna:

1. şās-ı gerdūna:-a

Kaside 2

Mısra: 45

Dünya.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher birağur

Şāvur:

1. Şāvur'ı:-ı

Gazel 30

Mısra: 8

*Husrev-i Perviz'in sadık bir nedimidir ve devrinin ün salmış ressamlarındanır.
Husrev ile Şirin'i bir araya getirmek için büyük fedakarlıklar göstermiştir.*

O Husrev göremez Şirīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yoğdur

şeb:

1. şebinde:-in, -de

Gazel 59

Mısra: 6

Gece.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berğ-i āhumuz

2. şeb:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Gece.

Rüşvete ruşsat virürsin ne 'aceb
Dīn yolında dūrişürsin rüz u şeb

şeb-çerāğ-ı muğān:

1. şeb-çerāğ-ı muğānı:-ı

Gazel 130

Mısra: 1

Meyhanenin gece ışığı; şarap.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

şeb-dîz:

1. **şeb-dîz:**

Gazel 99

Mısra: 2

1. Gece renkli. 2. Hüsvrev Perviz'in meşhur atının adı.

Şeb-dîz saçuñ fikri kıılır göñlümi maħzûn
Şîrîn lebûñuñ şevkı ider yaşımı gülgün

şebîh:

1. **şebîh:**

Gazel 109

Mısra: 6

Benzeyen.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebûñe

şeb-reng:

1. **şeb-reng:**

Gazel 116

Mısra: 1

Gece renkli.

Şeb-reng saçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raħm eyle elüm tut ki beni pāya düşürdi

şecer:

1. **şecerdür:-dür**

Kaside 2

Mısra: 41

Ağaç.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayraq ser-i 'adûdur bār

şefâ'at:

1. şefâ'at:

Mesnevi 1

Mısra: **42**

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin

Şefâ'at isterem ben de bilürsin

2. şefâ'atdan:-dan

Mesnevi 1

Mısra: **44**

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Esirge yâ Muhammed ben fakîri

Şefâ'atdan unutma ben hakîri

şefâ'at kıl-:

1. şefâ'at kıl:

Mesnevi 1

Mısra: **36**

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Bilürem bende yokdur ol liyâkat

Ki diyem Çâkerî'ye kıl şefâ'at

2. şefâ'at kıl:

Mesnevi 1

Mısra: **46**

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Hudâdan rahmeten li'l- 'âlemînsin

Şefâ'at kıl şefî'ü'l-müznibînsin

şefî':

1. **şefî´** :

Gazel 48

Mısra: **2**

Şefaati.

Maşşerde çün şefî´ bize Muştafâ durur
Havf itme cürm-çün meye şūfi şalâ durur

şefî´ ol-:

1. **şefî´ olursa:-ur, -sa**

Kaside 1

Mısra: **42**

Şefaati etmek.

Bunda gam yimez günehten Çâkerî
Ger şefî´ olursa anda Muştafâ

şefî´ ü'l-müznibîn:

1. **şefî´ ü'l-müznibînsin:-sin**

Mesnevi 1

Mısra: **46**

Günahların affedicisi, Hz. Muhammed.

Hudâdan rahmeten li'l-´âlemînsin
Şefâ´at kııl şefî´ ü'l-müznibînsin

şefkat:

1. **şefkat:**

Gazel 89

Mısra: **8**

Merhamet,acıma.

Çâk idüpdür yaşamı dest-i firâk
Şefkat it ben kıula ey sultân-ı hüsn

2. **şefkati:-i**

Gazel 69

Mısra: 12
Merhamet, esirgeme.

Ben yarlıgaram cümle günâhı didi Gaffâr
Bes imdi bize dahı olur şefkati anuñ

şeh:

1. şeh:

Gazel 80

Mısra: 3

Sultan, padişah.

Dir-imiş şeh virürdi tâc u tahtın
Ayağuß tozına Dâr-âb Edhem

2. şeh:

Gazel 4

Mısra: 10

Padişah.

Firâkuñ Çâkerî'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himâyet

3. şeh:

Gazel 80

Mısra: 7

Sultan; sevgili.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

4. şehlübine: -lüg, -in, -e

Gazel 88

Mısra: 5

Padişah.

Toprak başına surh-seruñ şehlübine yuf
Ger hâk-i pâyuß itmeye efser Kayacuğum

5. **şehā:-ā**

Gazel 89

Mısra: **10**

Ey şah; sevgili.

Çākerī hüsniñ kitābın yazalı

‘Alemler dutdı şehā destān-ı hüsniñ

6. **şehiñ:-iñ**

Gazel 91

Mısra: **9**

Padişah; sevgili.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehiñ

Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

7. **şehiñ:-iñ**

Kaside 2

Mısra: **30**

Şah, padişah.

La‘lden gül tabağ tutar pür-nür

Ki şehiñ ayagına ide nişār

8. **şehlerden:-ler, -den**

Kaside 2

Mısra: **57**

Padişah, hükümdar.

Niçe şehlerden arta kalmışdur

Seni mağrūr iden beķāsuz dār

şeh Bāyezīd:

1. **şeh Bāyezīd:**

Mesnevi 2

Mısra: 17
Sultan Bayezid.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Haqq Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

şeh Bāyezīd'e:

1. **şeh Bāyezīd'e:-e**

Gazel 133

Mısra: 13

Kanuni Sultan Süleyman Han'ın oğlu Şehzade Bayezid.

Du'ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Şahāvetde ki oldur Hātem-i Tayy

şeh Mehemmed:

1. **şeh Mehemmed:**

Mesnevi 2

Mısra: 10

Fatih Sultan Mehmet.

Çarh-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Mehemmed cānını

şehā:

1. **şehā:**

Gazel 24

Mısra: 9

Ey sevgili.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şıfat fiġān ider
Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

2. **şehā:**

Gazel 73

Mısra: 10

Ey sevgili; ey padişah.

Āsitānuñda saña ¼ul olalı
Çākerī oldı űehā bařına beg

3. űehā:

Gazel 118

Mısra: 9

Ey sevgili.

Yarařur űi 'r-i Çākerī ki űehā
űu 'arānuñ müdām ola virdi

űehbāz-ı felek:

1. űehbāz-ı felek:

Gazel 126

Mısra: 9

Feleğın doğan kuşu.

űehbāz-ı felek bařumuz űzre ki urur çar¼
Kapsa ne 'aceb kim dağı yok ġayr ġıdāsı

űeh-i bī-ĥātem:

1. űeh-i bī-ĥātem:

Mesnevi 1

Mısra: 32

Müĥrū olmayan řah; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürĥān-ı Mi 'rāc
űeh-i bī-ĥātem ű sultān-ı bī-tāc

űeh-i gūl:

1. űeh-i gūl:

Gazel 133

Mısra: 7

Gūl řahi.

űeh-i gūl devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ű dey

şeh-i hübân:

1. şeh-i hübāna:-a

Muaşşer 1

Mısra: 11

Güzeller padişahı.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sâyil
Olalı sen şeh-i hübāna efendim mâyil

şeh-i hüsñ:

1. şeh-i hüsne:-e

Tahmis 2

Mısra: 13

Güzellik padişahı.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi inler kimi feryād eyler

şeh-i kişver-güşā:

1. şeh-i kişver-güşā:

Gazel 91

Mısra: 2

Memleket fetheden şah.

Ey gönül bir lahza tırma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

şeh-i mülk-i devrān:

1. şeh-i mülk-i devrān:

Muaşşer 1

Mısra: 21

Zamanın padişahı.

Hüsñ ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luţf u ihsān

şehlâ:

1. şehlâ:

Gazel 124

Mısra: 4

Haşif şaşu göz.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zūhdüñi yağmā kıtur şehlâ gözi

şehr-i cān:

1. şehr-i cān:

Gazel 79

Mısra: 2

Can şehri; gönül.

Sākiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıt kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil hānesinden gide gam

şehri vīrān:

1. şehri vīrāndur:-dur

Gazel 31

Mısra: 2

Yıkık, dökük şehir.

Merd-i bī-‘ışk egerçi insāndur
Adı ābād u şehri vīrāndur

şehriyār:

1. şehriyār:

Murabba 1

Mısra: 5

Padişah.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

2. **şehriyāre:-e**

Gazel 85

Mısra: **6**

Padişah.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

3. **şehriyār:**

Mesnevi 2

Mısra: **29**

Padişah.

Çākerî sözin tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

4. **şehriyāruñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: **47**

Padişah.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

5. **şehriyār:**

Gazel 33

Mısra: **4**

Sevgili.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

sek:

1. **şeksüz:-süz**

Gazel 58

Mısra: **10**

Şüphesiz.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

2. **şek:**

Gazel 79

Mısra: 5

Şüphe.

Yildügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

3. **şek:**

Mesnevi 2

Mısra: 28

Şüphe.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

şeker:

1. **şekerde:-de**

Gazel 4

Mısra: 8

Şeker.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma'nī
Şekerde yokdur el-hakḳ bu ḥalāvet

2. **şeker:**

Gazel 132

Mısra: 2

Şeker, tatlı.

Ne gökçekdür güzel ruhsārı oḡ hey
Ne şīrīndür şeker güftārı oḡ hey

şekerden açıl-:

1. **şekerden açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: 1

Şekerden tatlı olmak.

Dehenûnden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cãn işbu haberden açılır

şekker:

1. **şekkere:-e**

Gazel 14

Mısra: 1

Şeker.

Lebûnden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

2. **şekkeri:-i**

Gazel 120

Mısra: 1

Şeker.

Mâh-ı tãbânı yüzi şekkeri güftârı şıdı
Lebleri la'li şaçı nãfe-i Tâtârı şıdı

şekkerîn:

1. **şekkerînden:-den**

Gazel 130

Mısra: 10

Şekerli, tatlı.

Neden şayîmem dir 'aceb Çâkerî yâr
Ki pürdür lebi şekkerînden dehânı

şekkerîn lebinûñ sözin:

1. **şekkerîn lebinûñ sözin:-in**

Gazel 34

Mısra: 9

(Sevgilinin) şeker gibi tatlı olan dudağının sözü.

Vaşfinda şekerin lebinün Çâkeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķâledür

şekl:

1. **şeklinde:** -in, -de

Gazel 83

Mısra: 2

Şekil, biçim; suret.

Hudâyâ şükr Şükru'llâhı gördüm
Beşer şeklinde Nûru'llâhı gördüm

şem ' -i hidâyet:

1. **şem ' -i hidâyetüñle:**

Gazel 27

Mısra: 5

(Allah'ın) hidayet mumu. - Allah'ın doğru yol göstericiliği. -.

İşyân içinde qalmış bî-nür [u] bî-żıyâdur
Şem ' -i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

şem ' -veş:

1. **şem ' -veş:**

Gazel 62

Mısra: 10

Mum misali.

Zamâne Çâkeri'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem ' -veş aķıdur yaş

şer:

1. **ser:**

Gazel 68

Mısra: 6
Baş.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

2. ser:

Gazel 90
Mısra: 9
Baş.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerūñe şāhā yazuğdur itme bühtān

3. sere:-e

Gazel 50
Mısra: 4
Baş; kişi.

‘Işğ odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sığmaz

4. şeri:-i

Gazel 8
Mısra: 10
Kötülük.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şağın kim niçe biñ dürlü şeri var

şerbet-i hoş-güvār:

1. şerbet-i hoş-güvār:

Mesnevi 3
Mısra: 25
Lezzetli şerbet; şarap.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

serbet-i la'li:

1. serbet-i la'li: -üñ

Muaşşer 1

Mısra: 47

Dudağın şerbeti.

Şerbet-i la'li ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i hūzn ü sevdā

şerer:

1. şerer:

Gazel 91

Mısra: 6

Kıvılcım.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

şerh eyle-:

1. şerh eyleyeyin: -y, -e, -y, -in

Gazel 99

Mısra: 5

Anlatmak, açıklamak, izah etmek.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkıyla beni diger-gün

şevk:

1. şevkuñle: -uñ, -le

Gazel 80

Mısra: 9

İstek, heves.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. **şevkı:-ı**

Gazel 99

Mısra: 1

Arzu, istek.

Şeb-dîz saçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşumı gülgûn

3. **şevk:**

Gazel 64

Mısra: 5

Gönül meyli, arzu.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahâr mevsimidür 'ayş u nûşa eyle şürü'

şeyh:

1. **şeyh:**

Gazel 115

Mısra: 5

Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

Leb-i sāğar öpeler la'l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyh dirilen elini 'āşık olan

şeyh San'an:

1. **şeyh san'an:**

Gazel 132

Mısra: 7

Şeyh Abdürrezzak veya Şeyh Sanan olarak meşhur bir hikayedir. Hikaye yemen taraflarında San'an diyarında Abdürrezzak adlı bir şeyhin rüyasında hıristiyan bir kıza aşık olarak yollara düşmesini anlatır.

Ne hoşdur şol şanem ruḥsârı oḥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'an

şeyhî:

1. şeyhî:

Gazel 126

Mısra: 15

XV. asır divan şairlerinden Yûsuf Sinâneddin ; Şeyhi.

Dünyāya Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

şiddet-i rûzgâr:

1. şiddet-i rûzgârı:-ı

Gazel 82

Mısra: 8

Zamanın şiddeti, zorluğu.

Ey felek cevr kılma döne döne
Şiddet-i rûzgârı çok gördüm

şikâr id-:

1. şikâr idelüm:-elüm

Gazel 87

Mısra: 6

Avlamak.

Bulışup diller ile zülfünde
Guşsa-y-ile gamı şikâr idelüm

şikâr ol-:

1. şikâr olur:-ur

Kaside 2

Mısra: 38

Av olmak.

Ne ‘aceb murg olur oquñ ki aña
Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikâr

şikâyet evle-:

1. **şikāyet eyler:-r**

Gazel 94

Mısra: 7

Şikayet etmek.

Gözinden her kişi eyler şikāyet
Gözümden itmezem ben āh dilden

şikenc-i zülf-i müşk-efşān:

1. **şikenc-i zülf-i müşk-efşānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 4

Misk kokusu saçan saç kıvrımları.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

şikeste:

1. **şikeste:**

Mesnevi 3

Mısra: 28

Kırılmış.

Ƙanı sākī ol cām-ı Keyhusrevī
Ki ğamdan şikeste za'ıfem Ƙavī

şimdi:

1. **şimdi:**

Gazel 103

Mısra: 10

Şimdi.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

2. **şimdi:**

Gazel 110

Mısra: 7
Şimdi.

Kaçmazdı tağa şimdi daği şark leşkeri
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

3. şimdi:

Gazel 67
Mısra: 10
Şimdi, şu anda.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvânlar Çâkerî'den öğrenün
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

şimdiki:

1. şimdiki:

Kaside 2
Mısra: 51
Şu an.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tûfân-ı Nûh'dan âçâr

şimşâd:

1. şimşâddan:-dan

Gazel 91
Mısra: 8
Şimşir ağacı.

Ķâmet-i şâhum kaçan çekse ‘alem şimşâddan
Sad hezârân mâh-rûlar kalbini bir demde sır

şir:

1. şir:

Gazel 120
Mısra: 9
Kırmak.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

2. **şır:**

Mesnevi 3

Mısra: **10**

Aslan.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şır içerse olur bīşe-süz

3. **sırdur:-dur**

Gazel 50

Mısra: **4**

Sır, gizli olan şey.

‘Işık odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

şi‘r:

1. **şi‘rüne:-üñ, -e**

Gazel 74

Mısra: **9**

Şiir.

Çākerī her kim nazar iderse şi‘rüne senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. **şi‘rin:-in**

Gazel 84

Mısra: **13**

Şiir.

Ne cān ki Çākerī şi‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

3. **ŧi'rin:-in**

Gazel 93

Mısra: 9

ŧiir.

Ey Çakeri ŧi'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'adan

4. **ŧi'rin:-in**

Gazel 94

Mısra: 9

ŧiir.

Okıyan Çākeri ŧi'rin didi kim
Neler geçdi ġaribu'llāh dilden

5. **ŧi'rũñ:-ũñ**

Gazel 95

Mısra: 9

ŧiir.

Gören dir Çākeri ŧi'rũñ ne ŧirĩn
Meger zikr eyledũñ ol la'l-i terden

6. **ŧi'r:**

Gazel 115

Mısra: 10

ŧiir.

Çākeri varsa 'Acem mülkine işbu gazelũñ
Aferĩn ancağ olur ŧi'r diye Cāmĩ daḥi

7. **ŧi'r:**

Gazel 127

Mısra: 10

ŧiir.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şi'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

8. **şi'rin:-in**

Mesnevi 3

Mısra: 4

Şiir.

Muğannī nevā-yı tarab sâz kııl
Yine Çākerī şi'rin āgâz kııl

9. **şi're:-e**

Gazel 51

Mısra: 9

Şiir.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

10. **şi'rüm:-üm**

Gazel 43

Mısra: 5

Şiir.

Lebüñ fikri şi'rüm muhayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

11. **şi'r:**

Gazel 47

Mısra: 9

Şiir.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a ğālib durur

şi'r-i Çākerī:

1. **ŧi' r-i akeri:**

Gazel 118

Mısra: **9**

akeri'nin ŧiiri.

Yaraŧur ŧi' r-i Çakeri ki ŧehā
ŧu' arānuñ mūdām ola virdi

ŧir-i hudā:

1. **ŧir-i hudā:**

Kaside 1

Mısra: **34**

Allah'ın aslanı; Hz. Ali.

Sākī-i Kevŧer emīrū' l-mū' minīn
İbn-i 'amm-ı Muŧafā ŧir-i Hudā

ŧi' r-i Kemāl'den:

1. **ŧi' r-i Kemāl'den:-den**

Gazel 28

Mısra: **9**

Kemal-i Hucendi'nin ŧiiri.

ŧi' r-i Kemāl'den el ek sen Çakeri ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

ŧi' r-i Revānīyi:

1. **ŧi' r-i Revānīyi:-y, -i**

Tahmis 2

Mısra: **24**

16. yūzyıl Divan ŧairi Revani'nin ŧiiri.

Nitekim bŧlbŧl-i gŧlzār-ı cihān ғaldı didi
Vaŧf-ı hŧsnŧnde gŧren ŧi' r-i Revānīyi didi

ŧirīn:

1. **şîrîn:**

Gazel 14

Mısra: 1

Tatlı.

Lebûñden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

2. **şîrîn:**

Gazel 95

Mısra: 9

Tatlı.

Gören dir Çākerī şî' rûñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

3. **şîrîn:**

Gazel 30

Mısra: 7

Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.- Şirin kelimesiyle hikayenin kahramanı anlamı yanında altıncı dizedeki bal benzetmesine de göndermede bulunulmuştur. -.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

4. **şîrîn:**

Gazel 99

Mısra: 1

Tatlı.

Şeb-dîz saçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşumı gülgün

5. **şîrîn:**

Gazel 116

Mısra: 5

Tatlı.

Şîrîn ile telh oldı cihan ‘ayşî anuñ çün
Gönlüm beni yâr u mey ü şahbâya düşürdi

6. **şîrîndür:-dür**

Gazel 132

Mısra: 2

Tatl.

Ne gökçekdür güzel ruhsârî oñ hey
Ne şîrîndür şeker güftârî oñ hey

şîrîn makâle:

1. **şîrîn maqâledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 10

Tatl söz (Şairin sözü).

Vaşfında şekkerîn lebinüñ Çâkerî sözin
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrîn maqâledür

şîrîn zebân:

1. **şîrîn zebânum:-um**

Gazel 86

Mısra: 3

Tatl dilli.

Benüm şîrîn zebânum yâr-ı dil-dârum dil-ârâmum
Hayâtum râhat-ı rûhum bu mürde cismüme cânum

şîrîn-dehen:

1. **şîrîn-dehen:**

Gazel 23

Mısra: 3

(Sevgilinin) tatlı dudağı. - Ağzı güzel laf yapan. -.

Sünbül saçuñı yâd idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Hâk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhân ider

şi' riñũñ atesi:

1. şi' riñũñ atesi:-i

Gazel 66

Mısra: **10**

(Ŗairin) şiirinin atesi.

Çakeri yağdı zebanın kalemũñ oldu siyāh
Ŗi' riñũñ atesi vü şu'le-i germā-yı firāk

şişe:

1. ŝiŝeyle:-y, -le

Gazel 129

Mısra: **6**

Ŗiŝe.

Ki ŝiŝeyle çıkara erba'ini
Ŗarāb ol dem olur ey ŝũfi ŝāfi

şişe-i bāde:

1. şişe-i bādeden:-den

Gazel 128

Mısra: **6**

Ŗarap şişesi.

Vā'izũñ pendi derd-i ser virdi
Ŗiŝe-i bādeden gül-āb kıanı

şöhret:

1. şöhreti:-i

Gazel 69

Mısra: **2**

Ün, herkesçe bilinme.

Her kim mey ü maħbüb iledür ŝöhbeti anuñ
Eksügi degül sım ile zer şöhreti anuñ

2. **şöhreti:-i**

Gazel 69

Mısra: 18

Ûn, şöhret.

Cemşîd gibi cāma gönül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

şol:

1. **şol:**

Gazel 15

Mısra: 7

T. Şu, o.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. **şol:**

Gazel 124

Mısra: 7

Şu, o.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şîrînden daħi yegdür özi

3. **şol:**

Gazel 81

Mısra: 5

Şu, işaret sıfatı.

Sāķiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

4. **şol:**

Gazel 18

Mısra: 1

Şu (kimse/ aşık).

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

5. şol:

Gazel 6

Mısra: 1

Şu, o.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşuñ nūnı ider anı dürüst

6. şol:

Gazel 100

Mısra: 7

Şu.

Sākīyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Ķarūn u mülk-i Keyķusrev

7. şol:

Gazel 132

Mısra: 8

Şu, işaret sıfatı.

Ne hoşdur şol şanem ruhsārı oķ hey
Düşümde şöyle didi Şeyķ San'ān

şol güzel:

1. şol güzel:

Gazel 16

Mısra: 1

O güzel (sevgili/ Hasan).

Şol güzel kim aña Hāşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

şol kadar:

1. **şol kadar:**

Gazel 50

Mısra: 7

O kadar.

Şol kadar cān u dil ʔolupdur kim
Şāne zūlf-i mu‘anbere şıǵmaz

şu cān:

1. **şu cān:**

Gazel 51

Mısra: 2

Şu can; aşık.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Göñül kim ‘ışķ-ile ma‘mūr ola hergiz ʔarāb olmaz

şu ki:

1. **şu ki:**

Gazel 47

Mısra: 1

Şu ki II şöyle ki.

Yārdan ayru şu ki ʔalupdurur
Bil ki revānsuz ʔurı ʔālīb durur

şu kim:

1. **şu kim:**

Gazel 51

Mısra: 4

O kimse.

Şu kim hicrānuñ odına yanup baǵrı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyıķ degül cānā

2. **şu kim:**

Gazel 55

Mısra: 1
O kimse.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Haķıķat ‘ayş-ı bī-pāyānı bilmez

3. **şu kim:**
Gazel 55
Mısra: 10
O kimse.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı ğam-ı hicrānı bilmez

4. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 1
O kimse, kişi.

Dest-i cefāyla şu kim ķāmetini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

5. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 6
O kimse.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şu kim revān ider

6. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 6
O kimse.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şu kim revān ider

şu 'āī:

1. **şu 'āī:**

Gazel 16

Mısra: **8**

Işın, hüźme.

Boynı bağlu ul itdi ĥurşīdi
Ki şu 'āī durur resen derler

şu 'arā:

1. **şu 'arānuñ:-nuñ**

Gazel 118

Mısra: **10**

Şairler.

Yaraşur şı 'r-i Çākerī ki şehā
Şu 'arānuñ müdām ola virdi

şu 'arā-yı 'acem'i:

1. **şu 'arā-yı 'acem'i:-i**

Gazel 127

Mısra: **10**

Acem şairleri.

Düşde ta 'līm ılır Çākerī Ĥāfız saña çün
Ne 'aceb şı 'r ile başsañ şu 'arā-yı 'Acem'i

şūĥ:

1. **şūĥ:**

Muaşşer 1

Mısra: **1**

İşveli, cilveli.

Dađıdur nīm nıgeĥūñ dildeki ĥüzn ü kederi
Sensin ey şūĥ bu çarĥ-ı felekūñ 'işvegeri

şüh-ı şeker-leb:

1. **şüh-ı şeker-leb:**

Muaşşer 1

Mısra: **46**

Şeker dudaklı güzel.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kııl luţf u ‘aţā
Görmedüm sen gibi bir şüh-ı şeker-leb aşlā

şükr:

1. **şükr:**

Gazel 83

Mısra: **1**

Şükür olsun.

Ĥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

şükr it-:

1. **şükr itmeyem:-me, -y, -em**

Gazel 83

Mısra: **5**

Allah'a duyulan minneti dile getirme.

Nice şükr itmeyem her dem Ĥudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

şükr kııl-:

1. **şükr kııl:**

Gazel 114

Mısra: **7**

Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Ĥağ bilür ziyāde kıılır şükr-i ni'meti

şükr-i ni‘met:

1. şükr-i ni‘meti:

Gazel 114

Mısra: 8

Nimete şükretmek.

Cüdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

şükru'llāh:

1. şükru'llāhı:-ı

Gazel 83

Mısra: 1

Sevgili.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

şu‘le:

1. şu‘le:

Gazel 59

Mısra: 6

Alev, ateş.

Ey āfitāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

şu‘le-i germā-yı firāk:

1. şu‘le-i germā-yı firāk:

Gazel 66

Mısra: 10

Ayrılığın sıcak alevi.

Çākerī yakdı zebānın kalemüñ oldı siyāh
Şi‘riñüñ āteşi vü şu‘le-i germā-yı firāk

şür u şer:

1. şür u şer:-de, -dür

Gazel 25

Mısra: 1

(Sevgilinin gözü daima) kötülük ve kavgadadır.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaçdı cân u serdedür
Çeşm-i maħmūruñ ki dāyim fikri şür u şerdedür

şür-ı 'ışk:

1. şür-ı 'ışk:

Gazel 5

Mısra: 1

Aşk sevinci.

Dir iken şür-ı 'ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

şürü' eyle:-

1. şürü' eyle:

Gazel 64

Mısra: 6

Başlamak.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür 'ayş u nūşa eyle şürü'

1.24.T

tā:

1. tā:

Gazel 125

Mısra: 4

Değın, dek, kadar.

Gel senüñle bu gıce cām içelüm

Tā belürince şubhgāh ‘Alī

2. tā:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Değın, dek, kadar.

Gıde tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri

Dil-i miñnet-zedenüñ āteş-i ‘ışık oldu yeri

3. tā:

Gazel 73

Mısra: 7

....dığı zaman.

Tā benefşe gibi başa çıkasın

Herkese meskenet it boynuñı eg

4. tā:

Gazel 77

Mısra: 7

Dek, kadar.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi

Cevr-imiş kısım itdüğü çün bize Kāsām-ı ezel

tā kim:

1. **tā kim:**

Kaside 1

Mısra: **10**

Ne zaman ki.

Soñ nefesde şaqla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

ta 'ālā'llāh:

1. **ta 'ālā'llāh:**

Gazel 105

Mısra: **1**

Yüce Allah.

Ta 'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

tā 'at:

1. **tā 'at:**

Gazel 69

Mısra: **22**

İbadet.

Kim tā 'at ile ḥāşıl olur kırbeti anuñ
Tā 'at kılalum şıdķ ile sultān-ı dü kevne

tā 'at kıl-:

1. **tā 'at kılalum:-alu, -m**

Gazel 69

Mısra: **21**

İbadet etmek.

Kim tā 'at ile ḥāşıl olur kırbeti anuñ
Tā 'at kılalum şıdķ ile sultān-ı dü kevne

tabak tut-:

1. **tabak tutar:-ar**

Kaside 2

Mısra: 29

Tabak sunmak.

La‘lden gül tabak tutar pür-nür
Ki şehûñ ayağına ide nişār

tāc:

1. **tāc:**

Gazel 80

Mısra: 3

Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

Dir-imiş şeh virürdi tād u tahtın
Ayağıñ tozına Dār-āb Edhem

2. **tācına:-ın, -a**

Gazel 53

Mısra: 7

Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kıalmaz
Bu ma‘nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

tāc-ı yāķūt:

1. **tāc-ı yāķūtı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 20

Yakut taşından olan taç. - Beyitte geçen horoz, yakut ve taç terimleri vasıtasıyla Mirac hâdisesine telmihte bulunularak, Cebrail'in (A.S.) "Arsın Horozu" diye nitelediği bir mahlûka isaret ediliyor. -.

Vaķt ile bekler diyü ya‘nī ĥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ ‘atā

tāc-ı zerd:

1. **tāc-ı zerd:-i**

Gazel 119

Mısra: 12

Altın tac.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāc-ı zerdı

tağ:

1. **tağlara:-lara**

Gazel 18

Mısra: 4

Dağ.

Leylī saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

2. **tağa:-a**

Gazel 110

Mısra: 7

Dağ.

Kaçmazdı tağa şimdi daği şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

tağıd:-

1. **tağıdur:-ur**

Gazel 85

Mısra: 15

Dağıtmak.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

tağvır:

1. tağyir:

Gazel 67

Mısra: 2

Değiştirmek.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattuñ gibi āhır gelür tağyir yok

taħammül eyle-:

1. taħammül eyle:

Tahmis 1

Mısra: 8

Sabretmek, dayanmak.

Dilā şabr it gam u derd-i belāya
Taħammül eyle her lahza cefāya

tahayvül:

1. taħayvülde:-de

Gazel 74

Mısra: 10

Hayal.

Çākerī her kim nazār iderse şî' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taħayvülde Kemāl

tahsîn:

1. tahsîn:

Gazel 14

Mısra: 4

Güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd tahsîn dimezler

taht:

1. **tahtında:-ın, -da**

Gazel 86

Mısra: 8

Taht.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sulṭānum

2. **taht:**

Mesnevi 3

Mısra: 46

Taht, makam.

Ne ferzend ḳalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

3. **tahtın:-ın**

Gazel 80

Mısra: 3

Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. Hükümdarlık makāmi, hükümdarlık.

Dir-imiş şeh virürdi tāc u tahtın
Ayaḡuñ tozına Dār-āb Edhem

taht üzre çıkdı:

1. **taht üzre çıkdı:-dı**

Kaside 2

Mısra: 1

Tahta çıkmak; gülün açılması hali.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

tahtı:

1. **tahtı-y-ıla:--y, --ıla**

Gazel 85

Mısra: 6

Taht.

Çemende gül ki zümürrüd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

taht-ı zulm:

1. taht-ı zulme:

Gazel 15

Mısra: 5

Zulüm tahtı.

Oturmaz taht-ı zulme şâh-ı 'âdil
Ki virür mülk ü tâcın bâda dirler

tâkat:

1. tâkat:

Gazel 61

Mısra: 2

Dayanma gücü.

Yüzün gösterse ol serv-i kabâ-püş
Gider benden karar u tâkat u hüş

takdire kıl havâle:

1. takdire kıl havâle:

Gazel 18

Mısra: 10

Allah'ın takdirine bırakmak.

Şabr it firâk-ı yâra vü âh itme Çâkerî
Takdire kıl havâle ki senden rızâ düşer

taksîr:

1. takşîr:

Gazel 67

Mısra: 4

Kusur etmek.

Tîr-i ğamzeñden senüñ hod bilürem taqşîr yok
İtmeyen qurbân kemân ebrünâ bahtumdur beni

takvâ:

1. **taqvâ:**

Gazel 117

Mısra: **5**

Allah'tan korkma.

Rind-i hâş ol sen müdâm iste şarâb ü şâhidi
Zâhid-i 'âmîyyi qo taqvâ vü zühd itsün taleb

tal'at:

1. **tal'ati:-i**

Gazel 83

Mısra: **6**

Güzellik.

Nice şükr itmeyem her dem Hudâya
Güneşden tal'ati yeg mâhı gördüm

2. **tal'atüñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: **33**

Yüz, çehre.

Leşkerüñdür kevâkib-i seyyâr
Tal'atüñ âfîtab-ı devletdür

taleb:

1. **talebde:-de**

Kaside 2

Mısra: **56**

İstek, dilek.

Sen Süleymân yerin taleb itme
K'anca şâh oldı ol talebde gubâr

taleb eyler-:

1. **ṭaleb eyler:-r**

Gazel 84

Mısra: 3

İstemek.

‘İzārını ser-i zülfinde dil ṭaleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetedüm

taleb id-:

1. **ṭaleb ider:-er**

Gazel 47

Mısra: 7

Talep etmek, istemek.

Yār dehānın ṭaleb ider göñül
Āh ki yok nesneye ṭalib durur

2. **ṭaleb it:**

Gazel 36

Mısra: 9

Talep etmek, istemek, arzulamak.

Himmat ṭaleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacağdur

3. **ṭaleb itme:-me**

Kaside 2

Mısra: 55

İstemek.

Sen Süleymān yerin ṭaleb itme
K'anca şāh oldı ol ṭalebde gubār

1. **ṭaleb it:-sün**

Gazel 117

Mısra: 5

Talep etmek, istemek.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi қо тақvā vü zūhd itsün taleb

2. **taleb itsün:-sün**

Gazel 117

Mısra: 5

Talep etmek, istemek.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi қо тақvā vü zūhd itsün taleb

taleb kıl:-

1. **taleb kıl:**

Gazel 97

Mısra: 9

İstemek.

Haқıkat rahmet-i Raḥmān bulursın
Taleb kıl Muştafā'yı Çākeri kim

2. **taleb kılmazsızın:-maz, -sızın**

Gazel 97

Mısra: 6

İstemek.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

talebkār:

1. **talebkāram:-am**

Tedis 1

Mısra: 25

İstekli.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

tāli´:

1. **tāli´ üñi:-ü, -ñi**

Gazel 36

Mısra: 5

Kısmet, baht.

Her kaᅅı müneccim ki tutar tāli´ üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacaᅅdur

2. **tāli´ üñ:-üñ**

Gazel 45

Mısra: 10

Talih, baht.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli´ üñ bunda daᅅi çünki seferden açılır

tālib :

1. **tālib durur:-durur**

Gazel 47

Mısra: 8

Talip olmak, istemek.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālib durur

tālib ol-:

1. **tālib olan:-an**

Gazel 34

Mısra: 7

İstemek.

Ey ´ilm-i ´iᅅka tālib olan kiᅅi gel oᅅı
Bu fenn-i ᅅi´ri ´iᅅka kim hoᅅ risāledür

tāli' i:

1. t̄ali' i:

Kaside 2

Mısra: **54**

Kader, baht.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fāli mes'ūd t̄ali' i muḥtār

ta' līm kıl-:

1. ta' līm kılur:-ur

Gazel 127

Mısra: **9**

Öğretmek.

Düşde ta' līm kılur Çākerī Ḥāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

tama' :

1. t̄ama' dan:-dan

Mesnevi 2

Mısra: **15**

Açgözlülük.

Bir vezīrūñ kim t̄ama' dan kaçmaya
Ḥayr söze ağzını hīç açmaya

tamām:

1. tamām:

Gazel 77

Mısra: **5**

Tam, eksiksiz.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne ḥāşıl çünkim olmaya 'amel

tamām ol:

1. **tamām oldı:-dı**

Mesnevi 3

Mısra: **14**

Tamamlanmak.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür Һarām

Mey-i 'ışkıla oldı mezheb tamām

tañ degül:

1. **tañ degül:**

Gazel 12

Mısra: **3**

Ayıp değil, acayip değil.

Beni hıç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen

Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

ta'n eyle:-

1. **ta'n eyler:-r**

Tahmis 2

Mısra: **18**

Ayıplamak.

Һüsni ta'n eyler ise bedr-i münire yaraşur

Һırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

ta'n kıl:-

1. **ta'n kılma:-ma**

Gazel 48

Mısra: **9**

Ayıplamak.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim

Һağdan selīs nazm u belāğat 'atā durur

tañ mı:

1. tañ mı:

Gazel 75

Mısra: **6**

Şaşılır mı.

Belürsüz oldu vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

2. tañ mı:

Gazel 23

Mısra: **5**

Tuhaf mı? Şaşılır mı?.

Tañ mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa harāb
Her kıanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

tañ yıldızı:

1. tañ yıldızı:-ı

Gazel 124

Mısra: **2**

Sabah yıldızı.

Ƙankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

tanbūr:

1. tanbūr:

Gazel 76

Mısra: **10**

Ar. Bir çalgı aleti.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur tanbūr görür gūş-māl

tap-:

1. **tapmak**:-*maḵ*

Gazel 116

Mısra: 7

Kulluk etmek, tapmak.

Re‘y itdi göñül rā ḵaşı mihrābına tapmaḵ
Minnet Ḥaḵ‘adur kim beni bu rāya düşürdi

2. **tapuñsuz**:-*uñ, -suz*

Gazel 66

Mısra: 3

Kulluk etmek, tapmak.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrḵatde ğam-efzā-yı firāḵ

tar id-

1. **tar idelüm**:-*elüm*

Gazel 87

Mısra: 8

Dar etmek.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı tar idelüm

taraf-ı yār:

1. **taraf-ı yāra**:-*a*

Gazel 20

Mısra: 1

Sevgilinin tarafı; yön.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

tarık-ı ‘ışk:

1. **tarık-ı ‘ışk:**

Gazel 83

Mısra: 7
Aşk yolu.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

tārumār:

1. **tārumār:**

Gazel 11

Mısra: 6

Karmakarışık, dağınık; perişan.

Ruĥlaruñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārumār

2. **tārumār:**

Gazel 87

Mısra: 2

Darmadağın, perişan.

Leşker-i şabri tārumār idelüm
Gel gönül 'azm-i kūy-ı yār idelüm

tārumār kıl-:

1. **tārumār kıılır:-ur**

Gazel 24

Mısra: 7

Perişan, dağınık eder.

Zülfüñe el şunan kıılır māye-i 'ömri tārumār
Diş bileyen tudağuña göz göre kaçd-ı cān ider

tārumār ol-:

1. **tārumār olmayınca:-ma, -y, -ınca**

Gazel 65

Mısra: 5

Darmadağınık olmak.

Tārūmār olmayınca leşker-i 'aql
Olmadı mülk-i dil müsellemler-i 'ışk

taş:

1. taş:

Gazel 6

Mısra: 5

Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la'lüne
Tevbeden artuğ şına kalmaya dendānı dürüst

2. taş:

Gazel 88

Mısra: 9

Taş.

Başı zevāllü hāli mükedder Kayacuğum
Taş işüğünü yaşıdanur aḥşama dek güneş

3. taşları:-lar, -ı

Gazel 123

Mısra: 6

Taş.

Seyl-i eşküm gönlüne kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

taşvîr:

1. taşvîr:

Gazel 67

Mısra: 8

Görüntü; resim.

Diri bir büt-hānede bu dil-güşā taşvîr yok
Görse ger şüretüñi Çin'ün nigārā kaşuñı

tavāf eyle-:

1. **tavāf eyler:-r**

Gazel 51

Mısra: 5

Kabe'nin etrafında dönmek; sevgilinin mahallesini tavaf etmek.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruḡ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

tavīl:

1. **tavīl:**

Gazel 78

Mısra: 8

Uzun boylu.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḡmaḡ olur her tavīl

tāvus-ı cinān:

1. **tāvus-ı cinān:**

Gazel 9

Mısra: 2

Cennetteki tavus kuşu.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

ṭayaḡ:

1. **ṭayaḡ:**

Gazel 69

Mısra: 16

Dayanak, güvence.

Ben meste ṭayaḡ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāṭ üzre geçerken

ṭayan-:

1. ṭayanma:-*ma*

Gazel 126

Mısra: 3

Dayanmak, güvenmek.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār ṭayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

ṭayınur:

1. ṭayınur:

Gazel 69

Mısra: 15

Kaymak.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāṭ üzre geçerken

ṭayy kıl-:

1. ṭayy kılur:-*ur*

Gazel 133

Mısra: 2

Katlayıp kaldırma.

Bahār eyyāmıdur şun sākiyā mey
Ki dilden mey kılur ğam nāmesin ṭayy

tecāhül eyle-:

1. tecāhül eyleme:-*me*

Muaşşer 1

Mısra: 37

Bilmezlikten, görmezlikten gelme.

Eyleme bārī bu ğam-ḥāra tecāhül utanur

.....

tecellī nārın:

1. **tecellī nārına:-ın, -a**

Müfret 3

Mısra: **2**

Tecelli ateşi.

Akıdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

tedbīr:

1. **tedbīr:**

Gazel 67

Mısra: **1**

Önlem; çare.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan hattuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

tehī kal-:

1. **tehī kalsa:-sa**

Gazel 131

Mısra: **2**

Boş kalmak.

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

tek:

1. **tek:**

Gazel 94

Mısra: **2**

Yeter ki, yalnız.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

2. tek:

Gazel 98

Mısra: 2

Yeter ki, yalnız.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

tekrār:

1. tekrār:

Kaside 2

Mısra: 24

Yeniden, yine.

Seni bir kez gören alur ayrān
Vāy aña kim nazār ıla tekrār

tekrār id-:

1. tekrār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 4

Tekrarlamak.

Dil-i 'uā anuñ çün zār iderler
Güzeller amzeyi tekrār iderler

telh:

1. telh:

Gazel 116

Mısra: 5

Acı .

īrīn ile telh oldu cihan 'ayı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü ahbāya dūurdi

telh-kām:

1. telh-kām:

Müfret 2

Mısra: 2

Damağı acı; tuzlu.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'āşık-ı şeydālaruñ

temāşā:

1. temāşādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 20

Seyirlik, hayran hayran bakılan.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenüñ 'aqlı gide özge temāşādur bu

temāşā kıl-:

1. temāşā kıлмаğa:-mağ, -a

Gazel 96

Mısra: 5

İzlemek, bakmak.

Temāşā kıлмаğa hüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

temennā kıl-:

1. temennā kılduğuñ:-duğ, -uñ

Gazel 131

Mısra: 5

İstemek.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā küyün temennā kılduğuñ çün

ten:

1. ten:

Gazel 60

Mısra: 1

Ten, beden.

Ten pîr oldı Çākerî gönül cüvān henūz
Çün oldı dil dilünde hadîs-i beyān henūz

teng:

1. teng:

Gazel 74

Mısra: 6

Sıkıntı, darlık.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı gönülüm teng iken gonca-misāl

tenhā:

1. tenhā:

Muaşşer 1

Mısra: 41

Yalnız, tek başına.

İtme ağıyar ile şohbet şakın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

ten-i 'uryān:

1. ten-i 'uryāna:-a

Müfret 1

Mısra: 2

Çıplak ten.

Sinān-ı gamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

ter:

1. ter:

Gazel 70

Mısra: 10

Taze, yeni.

Öğdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

terahhum:

1. terahhum:

Gazel 56

Mısra: 2

Acıma, merhamet etme.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahhum ol cefākār eylemez

terahhum eyle-:

1. terahhum eyle:

Gazel 122

Mısra: 8

Merhamet etmek.

Qalem gibi beni ḥalkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

2. terahhum eylemez:-mez

Gazel 56

Mısra: 10

Merhamet etmek, acımak.

Bī-dirīg urur terahhum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tīg-i helākı her nefes

terakkī:

1. terakkī:

Gazel 90

Mısra: 3
Artmak.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraqqî
Ebr-i siyehden olur dāyım ziyāde bārān

terk eyle-:

1. **terk eylemez:-mez**

Gazel 90

Mısra: 9

Terk etmek.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerî dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

terk it-:

1. **terk itme:--me**

Gazel 30

Mısra: 5

Terk etme, (sevgiliden) vazgeçme.

Rağīb için gönül terk itme yārı
'Asel var mı ki-anuñ zembürü yokdur

2. **terk itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 17

Terk etmek, bırakmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nālelerüm şöñra seni ve'l-hāşıl

3. **terk itme:-me**

Gazel 110

Mısra: 13

Bırakmak.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

terk-i cān:

1. **terk-i cān:**

Gazel 71

Mısra: 1

Ölmek.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

terk-i ser kıł-

1. **terk-i ser kıł:**

Tahmis 1

Mısra: 11

Deyim. Kendini feda etmek, ölümü göze almak.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıł
Miyān-ı cāna bu pendı kemer kıł

terkin it-

1. **terkin itdūñ:-dü, -ñ**

Gazel 68

Mısra: 9

Terk etmek; vazgeçmek.

Yolında Çākerī cān terkin itdūñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

teşne:

1. **teşne:**

Gazel 76

Mısra: 4

Susamış.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

2. teşnedür:-dür

Gazel 109

Mısra: 1

Susamış.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu'allağ dinilür ğabğabuña

teşne ol-:

1. teşne olur:-ur

Gazel 52

Mısra: 3

Susamak; kanını almak istemek.

La'lüñde ħaţuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı ħayāta irişen teşne-leb olmaz

teşne-leb ol-:

1. teşne-leb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 4

Susamak; aşığıñ kanını istemek.

La'lüñde ħaţuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı ħayāta irişen teşne-leb olmaz

tevakkuş:

1. tevaşşuf:

Gazel 5

Mısra: 3

Durma, eğlenme, bekleme.

Tevakşşuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'ħīri āfāt

tevbe:

1. **tevbeden:--den**

Gazel 6

Mısra: **6**

Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la'lüñe
Tevbeden artuğ şına kıalmaya dendānı dürüst

2. **tevbem:-m**

Gazel 110

Mısra: **12**

Tövbe.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kıafesde zāğ ile tevbem bahār ile

3. **tevbe:**

Tedis 1

Mısra: **5**

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yā Rabb hata yolına gitdiklerüme
Bilüp itdiklerüme bilmeyüp itdiklerüme

4. **tevbe:**

Tedis 1

Mısra: **11**

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yā Rabb hata yolına gitdiklerüme
Bilüp itdiklerüme bilmeyüp itdiklerüme

5. **tevbe:**

Tedis 1

Mısra: 17

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rabb haṭâ yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

6. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 23

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rabb haṭâ yolına gıtdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

7. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 29

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rab haṭâ yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

tevbe ehli:

1. tevbe ehli:-i

Gazel 81

Mısra: 10

Tövbe edenler.

Çâkerî rahmet âyetin okı kim
Tevbe ehli şarâb-ḥâra kılam

teyemmüm:

1. teyemmüm:

Gazel 58

Mısra: 7

*Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak,
kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek suretiyle abdest alma.*

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

tīg:

1. **tīg:**

Gazel 120

Mısra: 3

Kılıç.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Ḳays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

tīg-ı cefā:

1. **tīg-ı cefā:**

Gazel 85

Mısra: 11

Eziyet kılıcı.

Baş[um]da tīg-ı cefā zahmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

tīg-ı ğamze:

1. **tīg-ı ğamzeñden:--ñden**

Gazel 10

Mısra: 5

(Sevgilinin) yan bakışının oku.

Çevürmez tīg-ı ğamzeñden yüzün dil
Ḥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

tīg-i helāk:

1. **tīg-i helākı:-ı**

Gazel 56

Mısra: 9

(Sevgilinin) yok edici kılıcı - Sevgilinin oka benzeyen kirpikleri ya da aşığa söylediği acı sözler -.

Bī-dirīg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tīg-i helākı her nefes

tīg-ı tīzūñ:

1. **tīg-ı tīzūñ:**

Kaside 2

Mısra: **43**

Keskin kılıç.

Tīg-ı tīzūñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

tīmār id-:

1. **tīmār iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: **10**

İyileştirmek, bakmak.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

tīr:

1. **tīr:**

Gazel 73

Mısra: **4**

Ok.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tīr çek sīneme deg

2. **tīr:**

Tahmis 2

Mısra: **8**

Ok.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-ḥāk
Tīr atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrüñle helāk

3. tîr:

Gazel 49

Mısra: 16

Ok - Aşığıñ aşkı oka benzetilmiştir. -.

Ḳaddüm 'ışkuñ bükür didüm dir

Tîr olsa za'îf yāya döymez

4. tîr:

Gazel 54

Mısra: 2

Ok.

Hezâr va' de ḳılır leblerüñ vefâ ḳılmaz

Hezâr tîr atar gözlerüñ ḥaṭâ ḳılmaz

tîr-i belâ:

1. tîr-i belâya:-y, -a

Gazel 24

Mısra: 2

(Sevgiliden gelen) bela okuna.

Dest-i cefâyıla şu kim ḳâmetini kemân ider

Tîr-i belâya her nefes cân u dili nişân ider

tîr-i ğamze:

1. tîr-i ğamzeñ:-ñ

Gazel 94

Mısra: 4

Yan bakış oku.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben

Cigerden tîr-i ğamzeñ âh dilden

2. tîr-i ğamzeñ:-ñ

Gazel 96

Mısra: 7
Yan bakış oku.

Kaçan kim tîr-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

3. **tîr-i ğamzeñden:-ñ, -den**

Gazel 67

Mısra: 4
Gamze oku.

Tîr-i ğamzeñden senüñ ğod bilürem taqşîr yok
İtmeyen ħurbān kemān ebrünā bahtumdur beni

4. **tîr-i ğamzeñi:-ñi**

Gazel 98

Mısra: 7
Gamze oku, kirpik oku.

Cigerden çekme tîr-i ğamzeñi tîz
Dil ü cān ile ħo bir pāre olsun

5. **tîr-i ğamzesi:-si**

Gazel 22

Mısra: 10
Gamze oku.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerî
Kim tîr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

tîr-i müjgān:

1. **tîr-i müjgānunuñ:-un, -uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 6
Kirpik okları.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperî

tiryāk:

1. **tiryākdür:-dür**

Gazel 133

Mısra: 4

Panzehir.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

tīşe-i Ferhād:

1. **tīşe-i ferhād'dan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 6

Ferhad'ın kazması.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

tīz:

1. **tīz:**

Gazel 98

Mısra: 7

Tez, çabuk.

Cigerden çekme tīr-i ğamzeñi tīz
Dil ü cān ile ço bir pāre olsun

tīz geç-:

1. **tīz geçer:-er**

Gazel 103

Mısra: 4

Çabuk geçmek, kısa zaman sürmek.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

toğ-:

1. **toğuşından:-uş, -in, -dan**

Gazel 92

Mısra: **6**

Doğmak; ortaya çıkmak.

Gün olacağdur ay yüzi dirler
Bellüdür kıutlu gün toğuşından

toğrı:

1. **toğrı:**

Gazel 20

Mısra: **7**

Doğru (söz).

Rāstī serv diyen kāmētūñe toğrı dimiş
Meh-i nev daği dimiş kaşuña lık egri haber

toğru:

1. **toğru:**

Gazel 74

Mısra: **2**

Doğru.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

toğru yol:

1. **toğru yoldan:-dan**

Gazel 91

Mısra: **3**

Doğru yol; Hak yolu.

Çarğ göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

töhmet:

1. **töhmeti:-i**

Gazel 81

Mısra: 8

Suç, kabahat.

Hayr ü şer çünki cümle Hâkdandır
Töhmeti nice rûzgâra kılam

tol-:

1. **tolupdur:-updur**

Gazel 50

Mısra: 7

Dolmak, birikmek.

Şol kadar cân u dil tolupdur kim
Şâne zülf-i mu‘anbere şıgmaz

2. **tolup:-up**

Gazel 79

Mısra: 2

Dolmak.

Sâkiyâ devr-i şafâdur bezme ‘azm it kıll kerem
Şehr-i cân şādī tolup dil hânesinden gide gam

3. **toldı:-dı**

Gazel 123

Mısra: 4

Dolmak, birikmek.

Düşeli la‘lün hayâli dîdeme
Hün-ı dilden toldı çeşmüm sâgarı

4. **toldı:-dı**

Gazel 126

Mısra: **13**
Dolmak.

‘Alem nice kez âdem ile ıoldı boşaldı
Derdâ ki bize dağı irür mevt belâsı

5. **ıolmış**:-mış
Gazel 129

Mısra: **8**
Dolmak, dolu hale gelmek.

Ĥudâ ol Ĥırkıadan biñ kerre bızâr
Ki bütten ıolmış ola âsitîni

ıolaş:-

1. **ıolaşurdum**:-ur, -dum

Gazel 16
Mısra: **3**
Dolanmak.

Zülf[i] zencîrine ıolaşurdum
Deli olduñ mı yoğsa sen dirler

2. **ıolaşur**:-ur

Tahmis 2
Mısra: **16**
Dolaşmak, gezinmek.

Bilmezem kûy-ı cenbûñde ne ġavgâdur bu
Ağlayup mihr-i cihân kûyımı yâruñ ıolaşur

3. **ıolaşmasun**:-ma, -sun

Gazel 49
Mısra: **17**
Saça dolanmak.

Zülfine ıolaşmasun ġoñül kim
Ceng itmege ejdehâya döymez

top:

1. **top:**

Gazel 68

Mısra: 6

Top, çevgan topu.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

toprak:

1. **toprak:**

Gazel 88

Mısra: 5

Toprak.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

2. **toprağı:-ı**

Gazel 95

Mısra: 2

Toprak.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

toy-:

1. **toymışdur:-mış, -dur**

Gazel 31

Mısra: 9

Doymuştur, kanmıştır.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī han-ı ‘ışka mihmāndur

tübā:

1. **ṭübā:**

Gazel 28

Mısra: 4

Cennetteki bir ağaç, tuba. - Burada tuba ağacı ile sevgili karşılaştırılmıştır. Tuba ağacının sevgiliyle eş olamayacağı söylenmiştir. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

2. **ṭübā:**

Gazel 125

Mısra: 1

Cennette bir ağaç.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh ‘Alī

3. **ṭübādur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 5

Cennette bir ağaç.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Ṭübādur boyuñ ey müntehā yār

4. **ṭübā:**

Gazel 117

Mısra: 1

Bütün cennete gölge saldıḡına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

Doḡru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ḳāmet-i yārı koyup Ṭübā diler gör zāhidi

tudaḡ:

1. **ṭudaḡuña:-uña**

Gazel 24

Mısra: 8
(Sevgilinin) dudağına.

Zülfüne el şunan kıllur māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağıña göz göre ıaşd-ı cān ider

2. tudağıñ:-uñ

Gazel 65

Mısra: 1

Dudak.

Ey tudağıñ nigīn-i hātem-i 'ışk
Ey yüzüñ āfitāb-ı 'ālem-i 'ışk

tūfān-ı Nūh:

1. tūfān-ı nūh'dan:-dan

Kaside 2

Mısra: 52

Nuh tufanı.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

tūl-i emel:

1. tūl-i emel:

Gazel 77

Mısra: 1

Tükenmez emel, arzu.

'Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tūl-i emel

tulū' eyle:-

1. tulū' eylese:-se

Gazel 64

Mısra: 1

Doğmak, görünmek.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ʔulū´
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū´

ʔulū´ it-:

1. ʔulū´ itmez:-mez

Gazel 64

Mısra: 4

Doğmak, ortaya çıkmak.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise ʔulū´ āfitāb-ı çarh

tur-:

1. ʔurma:-ma

Gazel 91

Mısra: 1

Durmamak; vazgeçmemek.

Ey gönül bir lahza ʔurma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

2. ʔurur:-ur

Gazel 113

Mısra: 4

Durmak, kalmak.

Şām-ı zülfüñ hayāliyile şabā
Çın seherden ʔurur görür ´arabı

3. ʔurmaz:-maz

Gazel 113

Mısra: 7

Durmamak, sonu gelmemek.

Ḳana döndi yaşum aḳar ʔurmaz
Geleli gözüme hayāl-i lebi

4. **urdı:-dı**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Durmak.

Ne yatma durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne urdı yatur hemān

5. **urmaz:-maz**

Gazel 29

Mısra: 7

Durmak, beklemek.

Gōñlde ŗādlık bir laza urmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yodur

6. **ur:**

Gazel 28

Mısra: 5

Bir durumda bulunmak.

Hengām-ı lāledür ur bezme our seni eng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yodur

türāb:

1. **türābını:-ın, -ı**

Gazel 114

Mısra: 5

Toprak.

Gōzine dŗde gōrine firdevs cenneti
Ey hr her ki yaŗdana kyuñ türābını

türāb ol-:

1. **türāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 2

Toprak olmak, lmek.

Oda yansun Őu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ıŐık-ile ma'mūr ola hergiz ħarāb olmaz

tūr-ı Mūsī:

1. tūr-ı mūsī'den:-den

Müfret 3

Mısra: 2

Hz. Musa'nın Tûru.

Ağdı gōñlüm Şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

türk-i mestüñ kaşdı:

1. türk-i mestüñ kaşdı:-ı

Gazel 25

Mısra: 2

Sarhoş türkün (güzellin) kasdı, maksadı. - Divan şiirinde "Türk" kelimesi zalimlik, kavgacılık, kötü kalplilik gibi özelliklerin yanında "güzel" anlamında sevgilinin yerine de kullanılmaktadır. -.

Ħayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maĥmūruñ ki dāyım fikri Őūr u Őerdedür

Türkistān:

1. Türkistān'ı:-ı

Gazel 55

Mısra: 4

Türkistan memleketi; Türk yurdu.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

tut-:

1. tutar:-ar

Gazel 36

Mısra: 5

Tutmak; bakmak.

Her anı muneccim ki atar alı'ıñi dir
Allāh bilür hısn iline hān olacadur

2. atar:-ar

Gazel 104

Mısra: 6

Tutmak.

Çeşmüñle ulağıñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ atar u bu gönder-i fitne

3. atar:-ar

Gazel 109

Mısra: 5

Tutmak.

Māh Pervīni felekde atar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğıçün kebkebüñe

4. ıtdı:-dı

Gazel 112

Mısra: 7

Tutmak, zapt etmek.

Mülk-i cihānı ıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār ıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

5. ıtdı:-dı

Gazel 112

Mısra: 8

Tutmak, zapt etmek.

Mülk-i cihānı ıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār ıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

6. ıtdı:-dı

Gazel 122

Mısra: 4

Tutmak; istila etmek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

7. **tutdı:-dı**

Gazel 128

Mısra: 3

Tutmak; kaplamak.

Gam ğamāmı cihān yüzün tutdı
Mihr-ruhsāruma niķāb kıanı

8. **tutmaz:-maz**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Tutmak, olmak.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

tūtiyā kııl:-

1. **tūtiyā kıılır:-ur**

Gazel 44

Mısra: 2

Sürme çekmek.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

tuy:-

1. **tuymaya:-ma, -y, -a**

Gazel 114

Mısra: 10

Duymak; hissetmek.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

1.25.U

[u]:

1. [u]:

Gazel 27

Mısra: 6

Ve.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-żıyādur
Şem‘-i hidâyetünle dil çeşmin eyle rûşen

2. [u]:

Gazel 18

Mısra: 5

(Ve).

Başumda derd-i ‘ışk [u] belâ-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şâfî devâ düşer

uc:

1. ucından:-in, -dan

Gazel 71

Mısra: 3

Uç, son kısım.

Başuma zülfün ucından irişen sevdâları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

2. ucın:-in

Gazel 104

Mısra: 4

(Saçın) ucu.

Zülfün şanemā kıldı cihān halkımı meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

uç-:

1. uçar:-ar

Gazel 22

Mısra: 8

Uçmak, uçar.

Ḳand-i lebūñ ḥayāl-i mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

2. uçar:-ar

Gazel 19

Mısra: 1

Uçmak; geçmek.

Gözümde uçar ḥayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

ūd:

1. ūd:

Gazel 131

Mısra: 1

Ağaç, odun; öd ağacı; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç; bu ağaçtan yapılan ve Doğu müziğinde çok kullanılan bir tür çalgı aleti.

Cihān bizden tehī ḳalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ūd ile nāy

uğra-:

1. uğrayıcağ:-y, -ıcağ

Gazel 46

Mısra: 3

Uğramak; ziyaret etmek.

Ḥāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ kūy-ı nigāra kerem it

uğrı:

1. uğrılalım:-la, -y, -ın

Gazel 81

Mısra: 2
Gizli, gizlice.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

ulu:

1. **ulu:**

Gazel 84
Mısra: 10
Büyük, yüce kişi.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

'ulüfe:

1. **'ulüfesin:-sin**

Kıt'a 1
Mısra: 4
Eskiden askere ve benzerlerine belirli vakitlerde verilen maaş.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulüfesin yer idüm

'ulvī:

1. **'ulvī:**

Gazel 88
Mısra: 15
15.yy divan şairi.

'Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Kayacuğum

um-:

1. **umduqça:-duk, -ça**
Gazel 44

Mısra: 3

1. Ümit etmek. 2. Beklemek.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va ‘de-i cevr ü cefā kıılır

2. **umaram:-ar, -am**

Gazel 82

Mısra: 11

Ummak, ümit etmek.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāhat-ı rüzgārı çok gördüm

3. **umar:-ar**

Kaside 1

Mısra: 2

Ummak, beklemek.

Yā İlāhe'l-‘ālemīn sensin Hūdā
Sen Hūdā'dan rahmet umar her gedā

4. **umar:-ar**

Kaside 1

Mısra: 39

Ummak, beklemek.

Kağrı sā‘il kim kapuñdan rahm umar
Ne kapucuñ redd ider ne ketħudā

5. **umaram:-ar, -am**

Tedis 1

Mısra: 4

Ummak, beklemek.

Bu hařālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiğfār

‘unnāb:

1. **‘unnāb:**

Gazel 80

Mısra: 1

Bot. Hünnap. Kabuğu kırmızı ve çekirdeği pek sert bir cins küçük meyve, çiğde.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem

Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

unut-:

1. **unutma:-ma**

Mesnevi 1

Mısra: 44

Unutmamak, aklından çıkarmamak.

Esirge yā Muḥammed ben faḳīri

Şefā‘ atdan unutma ben ḥaḳīri

2. **unutmañ:-mañ**

Gazel 93

Mısra: 10

Unutmak, hatırlamamak.

Ey Çakerī şī‘rin okıyan ehl-i maḥabbet

Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du‘ādan

3. **unudalum:-alum**

Gazel 115

Mısra: 2

Aklında kalmamak, hatırlamamak.

Sāḳī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi

Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

ur-:

1. **urur:-ur**

Gazel 56

Mısra: 10

Vurmak, yaralamak.

Bî-dirîg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddâr eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tîg-i helâkı her nefes

2. **ur:**

Gazel 2

Mısra: 3

Sürmek.

Muṭribûñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden baĝruñı devrân kebâb

3. **ürdi:-di**

Gazel 61

Mısra: 8

Havlamak.

Maḥalleñ çevresinde âh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmüş

4. **ururdı:-ur, -dı**

Gazel 91

Mısra: 5

Vurmak; açmak; nakşetmek.

Ḥâl-i Şîrîn gibi dâĝ ururdı Ḥusrev baĝrına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

5. **urma:-ma**

Gazel 117

Mısra: 9

Söylemek.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

6. **uraldan:** *-al, -dan*

Gazel 120

Mısra: 3

Vurmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

7. **ur:**

Gazel 49

Mısra: 7

Vurmak; yaralamak.

Gönlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

ur:

1. **ursañ:** *--sañ*

Gazel 5

Mısra: 9

Söylemek, konuşmak.

Nola ‘ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt

2. **uralar:** *--alar*

Gazel 6

Mısra: 5

Vurmak, yaralamak.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la‘lūñe
Tevbeden artuķ şına ķalmaya dendānı dürüst

‘uryān:

1. 'uryānda:-da

Gazel 52

Mısra: 2

Üzerinde herhangi bir maddi varlık olmayan, çıplak.

Meh yüzüne gün olsa muķābil 'aceb olmaz

'Uryānda bilürsin ki ḥayā vü edeb olmaz

uş:

1. uş:

Gazel 119

Mısra: 10

İşte.

Ḥammāl-ı zamāne 'ömr raḥtın

Gāfil ne yatarsın uş götürdi

2. uş:

Gazel 2

Mısra: 6

İşte.

'Alemün ḥāli hiyeldür gel işit bu nükteyi

Söyler uş saña zebān-ı ḥāl-ile çeng ü rebāb

uşāhid:

1. uşāhid:

Gazel 5

Mısra: 8

Seyretmek.

Cihān mir'ātıdur gün yüzlü yāruñ

Uşāhid vechu fî-küllü zerrāt

ušan-:

1. ušanmaz:-maz

Gazel 93

Mısra: 8

Usanmamak, bıkmamak.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

uşda:

1. **uşda:**

Gazel 96

Mısra: 8

İşte.

Kaçan kim tîr-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oḥ uşda mesken

2. **uşda:**

Gazel 9

Mısra: 6

İşte.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n’ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

uşşāk:

1. **uşşāka:-a**

Gazel 1

Mısra: 5

Aşıklar.

‘Işķ uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Ḥudā

uşşāk:

1. **uşşāk:**

Gazel 63

Mısra: 10

Aşıklar.

Sen şāha bende olduğumu işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

2. ‘uşşāk:

Gazel 76

Mısra: 3

Aşıklar.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

3. ‘uşşāka:-a

Gazel 93

Mısra: 7

Aşıklar.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruḡ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḡi dil-dār cefādan

‘uşşākuñ sırrını:

1. ‘uşşākuñ sırrını:-ı, -nı

Gazel 17

Mısra: 10

Aşıkların sırrı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K’ol sırrını ‘uşşākuñ ḡalk içre ‘ayān eyler

ut-:

1. **utar:-ar**

Gazel 72

Mısra: 4

Oyunda kazanmak.

Maḡabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

utan-:

1. **utanıp:-ip**

Gazel 104

Mısra: 7

Utanmak, mahçup olmak.

Her deyr apusın utanıp yaptı anemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

2. **utanur:-ur**

Gazel 127

Mısra: 4

Utanmak, mahçup olmak.

Şöyle Nakāş-ı ezel yazdı güzel naksuñı kim
Hacletinden utanur ıkmaa deyrüñ anemi

3. **utanur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 31

Utanmak, hicap duymak.

Reng-i şad-berg-i ruuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şohbetini reşk ile bülbül utanur

4. **utanur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 32

Utanmak, hicap duymak.

Reng-i şad-berg-i ruuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şohbetini reşk ile bülbül utanur

5. **utanur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: **33**

Utanmak, hicap duymak.

Ꞑadeḫe sāğar-ı mey dökmege ƙulƙul utanur
Âh o gerdendeki ḫâli göricek fül utanur

6. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: **34**

Utanmak, hicap duymak.

Ꞑadeḫe sāğar-ı mey dökmege ƙulƙul utanur
Âh o gerdendeki ḫâli göricek fül utanur

7. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: **35**

Utanmak, hicap duymak.

Bağsa gīsü-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i ḫübāndaki kākül utanur

8. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: **36**

Utanmak, hicap duymak.

Bağsa gīsü-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i ḫübāndaki kākül utanur

9. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: **37**

Utanmak, hicap duymak.

Eyleme bārī bu ğam-ḫāra tecāhül utanur

.....

uyu-:

1. **uyumaz:-maz**

Gazel 106

Mısra: **6**

Uyumak.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

2. **uyutmaz:-t, -maz**

Gazel 129

Mısra: **14**

Uyku durumunda olmak.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz ḥalkı feryād u enīni

uzat-:

1. **uzatma:-ma**

Gazel 124

Mısra: **9**

Uzatmak, bir meseleyi gereğinden fazla dillendirmek.

Ağzı vaşfin Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

uzun kıssa:

1. **uzun kışşadur:-dur**

Gazel 43

Mısra: **10**

Uzun hikaye.

Ḳo yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

1.25.Ü

ü:

1. ü:

Gazel 1

Mısra: 2

Vü: ve.

Ey ruhuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā
Vey şaçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. u:

Gazel 5

Mısra: 1

Ve.

Dir iken şūr-ı 'ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

3. u:

Gazel 27

Mısra: 7

Ve.

Maḥrüm kıılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

4. ü:

Gazel 30

Mısra: 3

Ve.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

5. u:

Gazel 31

Mısra: 2

Ve.

Merd-i bî- 'ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

6. ü:

Gazel 38

Mısra: 2

Ve.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyâmet kıyâmıdır
Ol hür-ı mâh-çihre ki Rıdvân gulâmıdır

7. ü:

Gazel 38

Mısra: 9

Ve.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şağın ki gönül murğı dâmıdır

8. ü:

Gazel 42

Mısra: 5

Ve.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endâm
Bî-büs u kenâr hoş degüldür

9. ü:

Gazel 47

Mısra: 3

Ve.

Ĥân-ı cemâlınden anuñ çeşm ü cân
Her biri bir ni'mete râğıb durur

10. u:

Gazel 48

Mısra: 10

Ve.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāgat 'aṭā durur

11. u:

Gazel 52

Mısra: 5

Ve.

'Işkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aḡar ḡan
Ceng itmege kim dir ki maḡabbet sebeb olmaz

12. ü:

Gazel 58

Mısra: 5

Ve.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va'de ider ü biñ cān alur revān

13. ü:

Gazel 59

Mısra: 10

Ve.

'Afv eylerem cemī'i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

14. ü:

Gazel 59

Mısra: 14

Ve.

Nāmem siyāh zūlf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıllma levh ü kalemdür güvāhumuz

15. u:

Gazel 61

Mısra: 2

Ve.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u tākāt u hūş

16. u:

Gazel 61

Mısra: 2

Ve.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u tākāt u hūş

17. ü:

Gazel 61

Mısra: 4

Ve.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhūş

18. u:

Gazel 64

Mısra: 8

Ve.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

19. u:

Gazel 65

Mısra: 7

Ve.

Yeg durur ben faķire dirhem-i 'işk
Genc-i Ķārūn u mülk-i dünyādan

20. ü:

Gazel 67

Mısra: 6

Ve.

řubĥ-dem ĥusninde ĥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ĥadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

21. ü:

Gazel 69

Mısra: 1

Ve.

Her kim mey ü maĥbüb iledür řoĥbeti anuñ
Eksügi degül sım ile zer şöhreti anuñ

22. ü:

Gazel 69

Mısra: 4

Ve.

Dilden hele ben pır-i muĥān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

23. u:

Gazel 69

Mısra: 5

Ve.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri lıkin
Küstāĥ kılr bunları bir āyeti anuñ

24. u:

Gazel 69

Mısra: 8

Ve.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūř idelüm kim

25. ü:

Gazel 70

Mısra: 10

Ve.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

26. ü:

Gazel 72

Mısra: 3

Ve.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

27. u:

Gazel 74

Mısra: 3

Ve.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

28. ü:

Gazel 76

Mısra: 1

Ve.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

29. ü:

Gazel 76

Mısra: 2

Ve.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

30. u:

Gazel 77

Mısra: 2

Ve.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

31. ü:

Gazel 78

Mısra: 1

Ve.

Ey yanağūñ huld ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı ғанımı sebīl

32. u:

Gazel 80

Mısra: 3

Ve.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağūñ tozına Dār-āb Edhem

33. u:

Gazel 84

Mısra: **9**

Ve.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

34. **ü:**

Gazel 85

Mısra: **17**

Ve.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

35. **ü:**

Gazel 86

Mısra: **10**

Ve.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

36. **ü:**

Gazel 95

Mısra: **4**

Ve.

Ḥayāline lebūñle dūr dişüñü
Siḥr eyler gözüm la’l ü güherden

37. **u:**

Gazel 100

Mısra: **8**

Ve.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyḥusrev

38. u:

Gazel 104

Mısra: 6

Ve.

Çeşmüñle kulağüñ ‘acebâ cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

39. ü:

Gazel 105

Mısra: 2

Ve.

Ta ‘âlâ’llâh zihî şâh-ı yegâne
Zihî hüsn ü cemâl-i câvidâne

40. ü:

Gazel 108

Mısra: 5

Ve.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ ‘ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür halka ‘ayân eylemege

41. u:

Gazel 116

Mısra: 6

Ve.

Şîrîn ile telḥ oldı cihan ‘ayşî anuñ çün
Göñlüm beni yâr u mey ü şahbâya düşürdi

42. ü:

Gazel 117

Mısra: 4

Ve.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

43. ü:

Gazel 117

Mısra: 6

Ve.

Rind-i hâş ol sen müdâm iste şarâb ü şâhidi
Zâhid-i 'âmîyyi ço takvâ vü zühd itsün taleb

44. ü:

Gazel 122

Mısra: 5

Ve.

İki gözi dil ü cânda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

45. u:

Gazel 124

Mısra: 1

Ve.

Çankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

46. u:

Gazel 129

Mısra: 14

Ve.

Kime dil virdi miskîn Çâkerî kim
Uyutmaz halkı feryâd u enîni

47. ü:

Gazel 131

Mısra: 6
Ve.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğūñ çün

48. ü:
Gazel 133
Mısra: 6
Ve.

Yakasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

49. ü:
Gazel 133
Mısra: 8
Ve.

Şeh-i gül devridür sākī getir cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

50. u:
Kaside 1
Mısra: 12
Ve.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

51. ü:
Kaside 1
Mısra: 17
Ve.

Afitāb-ı şer' ü deryā-yı yaqīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

52. u:

Kaside 1

Mısra: 18

Ve.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

53. u:

Kaside 1

Mısra: 24

Ve.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka‘be-i şıdķ u şafā

54. u:

Kaside 2

Mısra: 48

Ve.

Şehriyāruñ naşīhati özine
Bu durur şubħ u şām u leyl ü nehār

55. ü:

Mesnevi 1

Mısra: 32

Ve.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
Şeh-i bī-ħātem ü sultān-ı bī-tāc

56. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 45

Ve.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı Őāhī ne tat u sipāh

57. u:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Ve.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı Őāhī ne tat u sipāh

58. u:

Tahmis 1

Mısra: 7

Ve.

Dilā Şabr it am u derd-i belāya
Taammül eyle her lahza cefāya

59. u:

Tesdis 1

Mısra: 10

Ve.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hūdā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luf u 'aā

60. ü:

Gazel 2

Mısra: 8

Ve.

Gaflet ile virme dil 'āŐık cihāna gey Şaın
ara Şor bir anda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

61. ü:

Gazel 6

Mısra: 9

Ve.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

62. u:

Gazel 27

Mısra: 1

Ve.

Maḥşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm karadur
Derdā ki müy-ı rīşüm ağ u işüm ḥaṭādur

63. u:

Gazel 72

Mısra: 7

Ve.

Ḥudā ḥaḫḫı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

64. u:

Gazel 63

Mısra: 3

Ve.

Çarḥ-ı felek kemān u ḥavādisdür oḫları
Derdā ki ādem oḫlanı miskīn nişān imiş

65. u:

Gazel 126

Mısra: 11

Ve.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḫi sultān u gedā üstine gerdün

66. ü:

Gazel 53

Mısra: 6

Ve.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

67. ü:

Gazel 53

Mısra: 6

Ve.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

68. ü:

Gazel 116

Mısra: 6

Ve.

Şīrīn ile telḥ oldu cihan ‘ayşısı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

69. ü:

Gazel 117

Mısra: 8

Ve.

Da ‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

70. ü:

Gazel 126

Mısra: 12

Ve.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daħi sultān u gedā üstine gerdün

71. ü:

Kaside 2

Mısra: **28**

Ve.

Ḳaddüñi ḳumrı medḥ ḳılduđı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

72. ü:

Kaside 2

Mısra: **62**

Ve.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet ḳıl
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenār

73. u:

Mesnevi 2

Mısra: **19**

Ve bağlacı.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

74. ü:

Mesnevi 3

Mısra: **29**

Ve.

Muğannī def ü çeng ile sāz ḳıl
Bu zībā naşāyihden āğāz ḳıl

75. ü:

Muaşşer 1

Mısra: 2
Ve.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ işvegeri

76. ü:
Muaşşer 1
Mısra: 6
Ve.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

77. u:
Muaşşer 1
Mısra: 26
Ve.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağızuma cān
Düşmen oldı kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

78. ü:
Muaşşer 1
Mısra: 42
Ve.

İtme ağıyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

ümīd kes-:

1. **ümīd kesmeñ:** -me, -ñ-meñ

Kaside 1
Mısra: 37

Deyim. Umudunu yitirmek, beklentisi sona ermek.

Raĥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kať -ı recā

ümüdüm kesme-:

1. **ümüdüm kesmezem:-mez, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 7

Ümit kesmemek.

Ümüdüm kesmezem senden İlähî
Dilerseñ 'afv idersin her günâhı

ümmet ol-:

1. **ümmet ol:**

Gazel 32

Mısra: 9

Ümmet olmak, bağlanmak.

Ümmet ol Çākerî dil ü cāndan
Muştafā' ya ki hatm-i devrāndur

ümm-i habā' is:

1. **ümm-i habā' is:**

Gazel 69

Mısra: 19

Kötülüklerin anası.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā' is ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

üş-:

1. **üşdi:-di**

Gazel 85

Mısra: 18

Üşüşmek, toplanmak.

Ruñuñda Çākerî zülf ü hañuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzetdüm

üst:

1. **üstine:-in, -e**

Gazel 126

Mısra: 7

Üst, üzeri.

Ey niçe selâṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldı yaqası

2. **üstine:-in, -e**

Gazel 126

Mısra: 11

Üzerinde.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sulṭān u gedā üstine gerdūn

3. **üstine:-in, -e**

Kaside 2

Mısra: 35

Üst, üzer.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaçd-ı ğazā Muḥammed-vār

4. **üstinde:-in, -de**

Gazel 22

Mısra: 8

Üst, bedenın yüzeyi.

Ḳand-i lebūñ ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

üzere:

1. **üzre:**

Gazel 90

Mısra: 6

Üzerinde, üzerine.

Aşüfte kıлмаğ için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

üzre:

1. üzre:

Gazel 23

Mısra: 4

Üzerine.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

2. üzre:

Gazel 85

Mısra: 18

Üzerine.

Ruħuñda Çākerī zülf ü haṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

3. üzre:

Gazel 69

Mısra: 15

Üzerinde, üstünde.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāt üzre geçerken

4. üzre:

Gazel 126

Mısra: 6

Üzerinde.

Bülbül gül-i ter karşıısına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsı

5. **üzre:**

Gazel 126

Mısra: **9**

Üzerinde.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daği yok gayr gıdâsı

6. **üzre:**

Kıt'a 1

Mısra: **5**

Üzere, gibi.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her gazāyı piyāde eyler idüm

7. **üzre:**

Mesnevi 3

Mısra: **47**

Üzerine.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkim döner rüzgār

üzre ol-:

1. **üzre olan:**

Gazel 23

Mısra: **4**

(Aşığın) yüzünün üstünde olan.

Sünbül saçunu yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

1.26.V

vā meni vāy:

1. vā meni vāy:

Gazel 131

Mısra: 12

Vay beni vay!.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād

Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

va´de id-:

1. va´de ider:-er

Gazel 58

Mısra: 5

Vaad etmek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz

Bir buse va´de ider ü biñ cān alur revān

va´de kıl-:

1. va´de kılur:-ur

Gazel 54

Mısra: 1

Söz vermek.

Hezār va´de kılur leblerüñ vefā kılmaz

Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

va´de-i cevr ü cefā kıl-:

1. va´de-i cevr ü cefā kılur:-ur

Gazel 44

Mısra: 4

Eziyet etme sözü vermek.

Umduḡça vaşluñı dil ü cān ey´aceb neden

Çeşmüñ kaşuñla va´de-i cevr ü cefā kılur

vā'iz:

1. **vā'izüñ:-üñ**

Gazel 128

Mısra: **5**

Vaaz eden.

Vā'izüñ pendî derd-i ser virdi
Şîşe-i bâdeden gül-âb kanı

vakit:

1. **vaḳtidür:-idü, -r**

Gazel 111

Mısra: **2**

Vakit, zaman.

Cennete döndi cihân gülzâr ile
Bâde içmek vaḳtidür dildâr ile

vakt:

1. **vaḳt:**

Kaside 1

Mısra: **19**

Vakit, zaman.

Vaḳt ile bekler diyü ya'nî ḥoros
Tâc-ı yâḳûtı aña kılduñ 'aḫā

vaḳt ol-:

1. **vaḳt oldı:-dı**

Gazel 133

Mısra: **10**

Vakit olmak; vakti gelmek.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaḳt oldı mı hey

vakt-i nağam:

1. **vakt-i nağamdur:-dur**

Gazel 26

Mısra: 1

Şarkı söyleme vaktidir.

Muğannī cūşa gel vakt-i nağamdur

Feraḥ devrānidur vakt-i ne ğamdur

vakt-i ne ğam:

1. **vakt-i ne ğamdur:-dur**

Gazel 26

Mısra: 2

Gamsız, dertsiz olma zamanı.

Muğannī cūşa gel vakt-i nağamdur

Feraḥ devrānidur vakt-i ne ğamdur

vakt-i şubḥ:

1. **vakt-i şubḥ:**

Gazel 128

Mısra: 2

Sabah vakti.

Sākiyā sāğar-ı şarāb kanı

Vakt-i şubḥ oldu āfitāb kanı

vāllahü a'lem bi's-şavāb:

1. **vāllahü a'lem bi's-şavāb:**

Gazel 2

Mısra: 10

Allah en iyisini bilir. Allah en doğrusunu bilir.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī

Bu durur pendüm saña vāllahü a'lem bi's-şavāb

var:

1. **vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: 1

Var: Var, yokun karşıtı.

Cihānda gerçi naqş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

2. **vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: 4

Var: Var, yokun karşıtı.

Melîh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nünün gören dir

3. **vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: 6

Var: Var, yokun karşıtı.

Nigārā haddeden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardur

4. **vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: 8

Var: Var, yokun karşıtı.

Niçe bülbülleri gül kıldı qurbān
Henüz alnında bülbül kanı vardur

5. **vardur:-dur**

Gazel 35

Mısra: **10**

Var: Var, yokun karşıtı.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

6. **vardur:-dur**

Gazel 77

Mısra: **4**

Var: Var, yokun karşıtı.

Sīm-i eşküñ vir halāş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ aqçe kara gün için dinür vardur mesel

7. **vardı:-dı**

Gazel 2

Mısra: **8**

Var, yokun karşıtı.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şağın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

8. **var:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'ı diler def'ine gül-āb

9. **var:**

Gazel 6

Mısra: **12**

Var, yokun karşıtı.

Bir şınuğ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

10. var:

Gazel 8

Mısra: 1

Var, yokun karşıtı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbere var
Sultān-ı dü kevn oldı sa'ādetlü seri var

11. var:

Gazel 8

Mısra: 2

Var, yokun karşıtı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbere var
Sultān-ı dü kevn oldı sa'ādetlü seri var

12. var:

Gazel 8

Mısra: 4

Var, yokun karşıtı.

Ḥāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kul ki qabūl eyledi ol şāh ceddin

13. var:

Gazel 8

Mısra: 6

Var, yokun karşıtı.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'ināyet nazarı var

14. var:

Gazel 8

Mısra: 8

Var, yokun karşıtı.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenüñ Hakk zararı var

15. var:

Gazel 8

Mısra: 10

Var, yokun karşıtı.

Devrān-ı felek Çākerī gönlüñce dönerse
Aldanma şaşkın kim niçe biñ dürlü şeri var

16. var:

Gazel 9

Mısra: 2

Var, yokun karşıtı.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

17. var:

Gazel 9

Mısra: 6

Var, yokun karşıtı.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

18. var:

Gazel 9

Mısra: 8

Var, yokun karşıtı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkıları hālin ne bilür ne haberi var

19. var:

Gazel 9

Mısra: **10**

Var, yokun karşıtı.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

20. **var:**

Gazel 10

Mısra: **4**

Var, yokun karşıtı.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

21. **var:**

Gazel 13

Mısra: **4**

Var, yokun karşıtı.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya dūriş
Bugün ki cevri felekden elüñde fırsat var

22. **var:**

Gazel 18

Mısra: **5**

Var, yokun karşıtı.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı ḥumār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

23. **varsa:-sa**

Gazel 20

Mısra: **10**

Var, yokun karşıtı. Varsa, bulunuyorsa.

'Āşikuñ ḳanda ki varsa yūzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

24. var:

Gazel 22

Mısra: 7

Var, yokun karşıtı.

Ḳand-i lebūñ ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

25. var:

Gazel 9

Mısra: 4

Var.

Beñzer ki mürīd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırḳa geyer mūr belinde kemeri var

26. var:

Gazel 30

Mısra: 9

Var; sahip olunan.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

27. var:

Gazel 59

Mısra: 4

Var olmak, bulunmak.

Ḥavf itmezüz ki var ḳavī pādişāhumuz
Leşker za'īf ma'reke pūr düşmen oldı līk

28. var:

Gazel 60

Mısra: 6

Var, mevcut olan.

Kim var sende dađı riyādan niřān henūz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

29. **vardur:-dur**

Gazel 60

Mısra: 10

Var; mevcut.

řām irdi 'ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeřmüñde vardur dađı ĥāb-ı girān henūz

30. **varum:-um**

Gazel 86

Mısra: 8

Varlık.

Yüzi ağum ruĥ-ı alüm lebi surĥum siyeh çeşmüm
İki 'ālemdeki varum gönül taĥtında sultānum

31. **vardur:-dur**

Gazel 103

Mısra: 3

Var.

Āfitāb-ı ĥüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

32. **vardur:-dur**

Gazel 104

Mısra: 5

Var: Var, yokun karşıtı.

Çeřmüñle kulağuş 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

33. **var-iken:--iken**

Gazel 109

Mısra: 7
Var, yokun karşıtı.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

34. **varsa:-sa**

Gazel 115

Mısra: 9

Varmak, gitmek, ulaşmak.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gazelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daḥi

35. **vardur:-dur**

Gazel 130

Mısra: 8

Var, mevcut.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

36. **varsın:-sın**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Var, yokun karşıtı.

Bilür ḥalk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

37. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Var, elde bulunan.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı gönca cāmesin kılmaya çāk

38. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Var, elde bulunan.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk

Var mı gönca cāmesin kılmaya çāk

39. **var:**

Kaside 2

Mısra: 52

Var, yokun karşıtı.

Şimdiki demde aç gözün gör kim

Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

40. **var:**

Gazel 30

Mısra: 6

Var, bulunmak.

Raķīb için gönül terk itme yārı

‘Asel var mı ki-anuñ zembūrı yokdur

var-:

1. **varsa:-sa**

Gazel 62

Mısra: 5

Gitmek, ulaşmak.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur

Gice sefer kıлана lā-cerem gerek yoldaş

2. **varur:-ur**

Gazel 20

Mısra: 9

Varmak, gitmek.

‘Āşıkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

3. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 1

Varmak, gitmek.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

4. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 2

Varmak, gitmek.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

5. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 4

Varmak; ulaşmak.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

6. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 6

Varmak; ulaşmak.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

7. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: **8**
Varmak, gitmek.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

8. **varduñ:-duñ**
Gazel 68
Mısra: **10**
Varmak, gitmek.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

9. **var:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Varmak; gitmek.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

10. **varalum:-alum, -**
Gazel 87
Mısra: **4**
Varmak, gitmek.

Ola kim görevüz o serv-ḳaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

11. **vara:-a**
Gazel 112
Mısra: **10**
Varmak, gitmek.

Ol yāra Çākerī ne göñül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş ḳoşa ol bir levend ile

12. **varmada:** -ma, -da

Muaşşer 1

Mısra: **44**

Varmak; ulaşmak.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

var kıl-:

1. **var kıldı:** -dı

Kaside 2

Mısra: **50**

Var etmek.

Şāhsaṅ ḥalkā Ḥālīk'a kulsın
Ḳulluḳ eyle ki kıldı yoḳdan var

var ol-:

1. **var ola:**

Gazel 12

Mısra: **4**

Var olmak, bulunmak.

Beni hīḳ aṅmaz iseñ tañ degül ey ḡonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

varı:

1. **varı:**

Gazel 122

Mısra: **6**

Varlık, servet.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

varın:

1. varın:

Gazel 15

Mısra: 4

Varlık, mal, mülk.

Ki zîrâ mey saḥî eyler ḥaṣîṣî
Virür varın biliş ü yada dirler

vaşf:

1. vaşfin:-in

Gazel 124

Mısra: 9

Nitelik, özellik.

Ağzı vaşfin Çâkerî uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kılar sözi

2. vaşfını:-in, -i

Gazel 129

Mısra: 11

Nitelik, özellik.

Dehânından bırağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbür

3. vaşfa:-a

Kaside 2

Mısra: 62

Nitelik, özellik.

Çâkerî gel du‘â-yı devlet kılar
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenâr

4. vaşfin:-in

Gazel 37

Mısra: 9

Nitelik, özellik, ayrıcalık.

Gazelde dür dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

vaşf eyle-:

1. **vaşf eyleyem:** -y, -em

Gazel 124

Mısra: 7

Niteliklerini söylemek.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdür özi

vaşf-ı hüsn:

1. **vaşf-ı hüsnünde:** -üñ, -de

Tahmis 2

Mısra: 24

Güzelliğin övgüsü, anlatılması.

Nitekim bülbül-i gülzār-ı cihān kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şī 'r-i Revānīyi didi

vaşfin eyle-:

1. **vaşfin eyleyelüm:** -y, -elü, -m

Gazel 33

Mısra: 9

Bir kimsenin veya şeyin durumunu anlatarak tarif etme.

Çākerī ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

vaşl:

1. **vaşla:** -a

Gazel 70

Mısra: 3

Kavuşma.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. **vaşluñı**: -uñ, -ı

Gazel 79

Mısra: 9

Kavuşma.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. **vaşlıla**: -ıl, -a

Gazel 40

Mısra: 7

Kavuşma.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

4. **vaşluñı**: -uñ, -ı

Gazel 44

Mısra: 3

Kavuşma, ulaşma.

Umduķça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va ‘de-i cevr ü cefā kıılır

vaşl ol:-

1. **vaşl ola**:-a

Gazel 66

Mısra: 5

Kavuşmak.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şāhrā-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kıalan saña kıaçan vaşl ola kim

vaşl yolın:

1. vaşl yolın:-in

Gazel 66

Mısra: 6

Kavuşma yolu. - Aşığın sevgiliye kavuşması için geçtiği meşakketli yol. -.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrâ-yı firâk
Küh-ı fûrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

vaşl-ı dost:

1. vaşl-ı dost:

Gazel 18

Mısra: 6

Sevgiliye kavuşma.

Başumda derd-i 'ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfi devâ düşer

2. vaşl-ı dost:

Kaside 2

Mısra: 10

Sevgiliye kavuşma.

Hoş durur faşl-ı gülde şohbet-i yâr
Hoş durur vaşl-ı dost bî-agyâr

vây:

1. vây:

Gazel 118

Mısra: 5

Eyvah, yazık.

Geçdi dilden qarâr kalmadı vây
Gamzesi tîri kanuma girdi

2. vây:

Gazel 131

Mısra: 2

Eyvah, yazık.

Cihān bizden tehī ҡalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

3. vāy:

Kaside 2

Mısra: 24

Eyvah, yazık.

Seni bir kez gören ҡalur hayrān
Vāy aña kim nażar ҡıla tekrār

vāy şad vāy:

1. vāy şad vāy:

Gazel 14

Mısra: 7

"Yazık yüzlerce yazık olsun" anlamında bir ünlem.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālūñ niçedür miskīn dimezler

vecd ü hālāt:

1. vecd ü hālāt:

Gazel 5

Mısra: 1

Coşkulu hāller, vecde gelme durumu.

Dir iken şūr-ı ‘ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

vech:

1. vechu:--u

Gazel 5

Mısra: 8

Çehre, yüz.

Cihān mir‘ātidur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

2. **vechüñe:-üñ, -e**

Muaşşer 1

Mısra: **24**

Yüz, suret.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryân
Ateş-i 'ışkıyile oldı derūnum sūzân

vefâ:

1. **vefâsız:-sız**

Murabba 1

Mısra: **13**

Sözünde durmama.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

vefâ kıı-:

1. **vefâ kıı:**

Gazel 49

Mısra: **5**

Sevgi ve ilgi göstermek; sadakat göstermek.

Ĥüsn ki saña yâr iken vefâ kıı
Kim 'ömr gibi fenâya döymez

vefâ kıı-:

1. **vefâ kıılmaz:-maz**

Gazel 39

Mısra: **2**

Vefa göstermemek, sözünde durmamak.

Gerçi kim gül bülbülüñ maĥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kıılmaz vefâ gül şâhid-i bāzârıdur

2. vefâ kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 1

Sözünde durmak.

Hezâr va‘de kıılır leblerüñ vefâ kılmaz

Hezâr tîr atar gözlerüñ haţâ kılmaz

3. vefâ kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 4

Sözünde durmak; acımak.

Bahâr mevsimidür cām-ı Cem getir sâķī

Ki devr-i çarĥ-ı felek kimseye vefâ kılmaz

vefāya ir-:

1. vefāya irer:-er

Tahmis 1

Mısra: 9

Sözünü yerine getirme.

Cefāya şabr iden irer vefāya

Ki bîmār olana tîmār iderler

vefā-yı ‘ömr:

1. vefā-yı ‘ömrden:-den

Gazel 37

Mısra: 1

Ömrün vefası, ömrün söz vermesi.

Vefā-yı ‘ömrden hāşıl hemîndür

Ki dildārum benümle hem-nişîndür

veh:

1. veh:

Gazel 18

Mısra: 2
Vah, yazık!

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

veh ki:

1. **veh ki:**

Gazel 118
Mısra: 2
Vah ki. Yazık ki.

Yārdan beni çarḥ ayurdu
Veh ki zulmini ḥadden aşurdu

ve'l-hāşıl:

1. **ve'l-hāşıl:**

Muaşşer 1
Mısra: 18
Sonuçta.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür qābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

velī:

1. **velī:**

Gazel 59
Mısra: 7
Ama, fakat; şöyle ki.

Zāhid penāh itdi 'amel qal'asın velī
Luṭfuñ ḥişārıdur bizüm ancak penāhumuz

2. **velī:**

Gazel 11
Mısra: 7
Fakat, ama.

Eşküme ben gözde yir itdüm velî
İtdi benüm sırrımı ol âşikâr

3. velî:

Gazel 14

Mısra: 6

Fakat, ama.

İder 'âlem du'â-yı şabr-ı 'âşık
Velî 'âşıklarūñ âmîn dimezler

ver-:

1. verdi:-di

Gazel 119

Mısra: 1

Vermek.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'İşkuñ beni gey ħarāba virdi

vey:

1. vey:

Gazel 1

Mısra: 2

Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Ey ruĥuñ âyīne-i luţf-ı Ĥudā
Vey şaçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. vey:

Gazel 125

Mısra: 2

Ve ey.

Vey güzeller içinde şāh 'Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh 'Alī

3. vey:

Gazel 119

Mısra: 3

Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Ḳahruñla ḳara saçum ağardı

Vey sīm-beden siyāh-gīsū

vezīr:

1. vezīrūñ:-üñ

Mesnevi 2

Mısra: 15

Osmanlılarda sivil ve askerî yetkileri olan ve paşa sanına erişmiş bulunan en yüksek aşamalı görevli.

Bir vezīrūñ kim tama´dan kaçmaya

Ḥayr söze ağzını hīç açmaya

vilāyet-i dile:

1. vilāyet-i dile:-e

Gazel 88

Mısra: 2

Gönül ülkesi.

Ey ḥüsn iline şāh-ı muzaffer Ḳayacuğum

Çekgil vilāyet-i dile ´asker Ḳayacuğum

vir:

1. virür:-ür

Gazel 15

Mısra: 4

Vermek.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaşı

Virür varın biliş ü yada dirler

vir-:

1. **vire:-e**

Gazel 54

Mısra: 9

Bağışlamak, ihsan etmek.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du ‘ā kılmaz

2. **virme:-me**

Gazel 13

Mısra: 6

Vermek.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. **virem:-em**

Gazel 19

Mısra: 5

Vermek, feda etmek.

Dü kevni virem olursa hāşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

4. **virür:-ür**

Gazel 15

Mısra: 6

Vermek; kaybetmek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

5. **virnegil:-me, -gil**

Gazel 75

Mısra: 2

Vermemek; yer verme.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

6. **vireli:-eli**

Gazel 77

Mısra: 1

Vermek.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

7. **vir:**

Gazel 77

Mısra: 3

Vermek.

Sīm-i eşküñ vir halāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

8. **virürdi:-ür, -di**

Gazel 80

Mısra: 3

Vermek; feda etmek.

Dir-imiş şeh virürdi tāk u tahtın
Ayağüñ tozına Dār-āb Edhem

9. **vire:-e**

Gazel 99

Mısra: 8

Vermek, bir şey ile deyiş tokuş etmek.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

10. **virür:-ür**

Gazel 100

Mısra: 7
Vermek.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyḥusrev

11. **virdi:-di**
Gazel 118
Mısra: 10
Vermek.

Yaraşur şî'r-i Çākerī ki şehā
Şu'arānuñ müdām ola virdi

12. **virür:-ür**
Gazel 122
Mısra: 9
Vermek; feda etmek.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

13. **virdi:-di**
Gazel 128
Mısra: 5
Vermek.

Vā'izüñ pendi derd-i ser virdi
Şīşe-i bādeden gül-āb kanı

14. **virür:-ür**
Mesnevi 3
Mısra: 16
Vermek.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūḥ

15. **virür:-ür**
Mesnevi 3
Mısra: **34**
Vermek.

Ḳanı sāḳī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ḳandan virür reng dihḳān-ı pīr

vīrān id-:

1. **vīrān ider:-er**
Gazel 23
Mısra: **6**
Yıkmak.

Tañ mı ḥayālī zūlfūñūñ dil ṣehrini ḳılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

vird:

1. **virdi:-i**
Gazel 132
Mısra: **9**
Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḥ hey

vird-i zebān:

1. **vird-i zebān:**
Tesdis 1
Mısra: **16**
Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek.

Cānıla yüz ṭutuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde göñül vird-i zebān

vişāl-i dil-ber:

1. vişāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 2

Aşığın sevgiliye kavuşması.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

vü:

1. vü:

Gazel 39

Mısra: 1

Ve.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbūbı vü dildārıdur
Bülbüle kılmaz vefā gül şāhid-i bāzārıdur

2. vü:

Gazel 58

Mısra: 6

Ve.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

3. vü:

Gazel 63

Mısra: 5

Ve.

Hāḫ oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

4. vü:

Gazel 66

Mısra: 10

Ve.

Çākerī yaqdı zebānın qālemüñ oldı siyāh
Şi'riñüñ āteşi vü şu'le-i germā-yı firāk

5. vü:

Gazel 67

Mısra: 6

Ve.

Şubḥ-dem ḥüsninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencīr yok

6. vü:

Gazel 77

Mısra: 2

Ve.

'Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ ḥayāli gönlüme tül-i emel

7. vü:

Gazel 91

Mısra: 1

Ve.

Ey gönül bir laḥza tırma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

8. vü:

Gazel 109

Mısra: 9

Ve.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

9. vü:

Gazel 115

Mısra: 8
Ve.

Gönlümi benden alan āl ile mestāne gözi
Korçaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daħı

10. vü:
Gazel 126
Mısra: 8
Ve.

Ey niçe selāfın-i cihān üstine şubħuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yağası

11. vü:
Gazel 130
Mısra: 5
Ve.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

12. vü:
Kaside 1
Mısra: 14
Ve.

Nūr-ı ‘ālem rahmeten li'l-‘ālemīn
Hāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

13. vü:
Kaside 1
Mısra: 31
Ve.

Biri faħr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şānında indi Hel atā

14. vü:

Tesdis 1

Mısra: 7

Ve.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ıtaā

15. vü:

Gazel 3

Mısra: 8

Ve.

Şahrāya çıkdı pīr-i şüküfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ıalbinde ıztırāb

16. vü:

Gazel 18

Mısra: 9

Ve bağlacı.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Tağdire ııl havāle ki senden rızā düşer

17. vü:

Gazel 72

Mısra: 2

Ve.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sīneme nāvek

18. vü:

Gazel 117

Mısra: 5

Ve.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi o tavā vü zühd itsün aleb

vücüd:

1. **vücüdum:-um**

Gazel 75

Mısra: **5**

Beden; varlık.

Belürsüz oldı vücüdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa añ mı güneşden vücüd-ı sāye zevāl

vücüd-ı sāye:

1. **vücüd-ı sāye:**

Gazel 75

Mısra: **6**

Bedenin gölgesi; varlığın gölgesi.

Belürsüz oldı vücüdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa añ mı güneşden vücüd-ı sāye zevāl

vuşlat şafāsın:

1. **vuşlat şafāsın:-sın**

Gazel 55

Mısra: **9**

(Sevgiliye) kavuşmanın mutluluğu.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zev-ı am-ı hicrānı bilmez

1.27.Y

yā:

1. yā:

Mesnevi 2

Mısra: **8**

Ve yahut.

Neyleriz Cemşid cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

2. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **43**

Nida, ey.

Esirge yā Muḥammed ben faḫīri
Şefā'atdan unutma ben ḫaḫīri

3. yā:

Gazel 45

Mısra: **5**

Ya; yoksa.

Gül müferriḫ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seḫerden açılır

4. yā:

Kaside 1

Mısra: **1**

Ya, ey!.

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḫmet umar her gedā

5. yā:

Gazel 50

Mısra: 4
Ve yahut.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

6. yā:
Gazel 70
Mısra: 1
Yay, ok atılan yay.

Yā kaşlaruñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

yā ilāhī:

1. yā ilāhī:
Tedis 1
Mısra: 1
Ey Allah'im!.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü hata leyl ü nehār

yā Rab:

1. yā rab:
Tedis 1
Mısra: 29
Ya Rab.

Tevbe yā Rab hata yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

2. yā Rab:
Gazel 99
Mısra: 5
Ey rabbim.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'iŝkyla beni dige-gün

3. yā Rab:

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Ey Rabbim.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

4. yā Rab:

Gazel 19

Mısra: **2**

Ey Rabbim.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

5. yā Rab:

Gazel 27

Mısra: **2**

Ya Rab, ey Rabbim.

Maşşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm qaradur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ađ u işüm haţadur

6. yā Rab:

Gazel 27

Mısra: **7**

Ya Rab, ey Rabbim.

Maħrũm kılma yā Rab ben ağ u bĩ-nevāyı
Ol gün ki hān-ı luţfuñ mücrimlere şalādur

7. yā Rab:

Gazel 82

Mısra: 5
Ey Allah'im!

Fakr elinden hālāş kıl yā Rab
Killet-i rūzgārı çok gördüm

8. **yā Rab:**
Kaside 1
Mısra: 9
Ya Rab!

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir hātā

yā Rabb:

1. **yā Rabb:**
Tedis 1
Mısra: 5
Ey Rabbim.

Tevbe yā Rabb hātā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

yā..... yā.....:

1. **yā..... yā.....:**
Gazel 18
Mısra: 6
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

yad:

1. **yad:**
Gazel 18
Mısra: 1
Yabancı (kimse). Rakip.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

2. **yādına:-ın, -a**

Gazel 113

Mısra: 9

Hatır, anı.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

3. **yādına:-ın, -a**

Gazel 127

Mısra: 2

Anı, hatıra.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

4. **yādına:-ın, -a**

Gazel 130

Mısra: 3

Anı, hatıra.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

yād eyle-:

1. **yād eyle:**

Gazel 94

Mısra: 2

Hatırlamak, anmak.

Saňa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh ġāh dilden

yad eyle-:

1. **yād eyler:-r**

Tahmis 2

Mısra: **11**

Yabancı saymak.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

yād eyle-:

1. **yād eylese:-se**

Gazel 61

Mısra: **3**

Hatırlamak, anmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

2. **yād eyleyüben:-y, -üben**

Tahmis 2

Mısra: **11**

Hatırlamak.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

yād id-:

1. **yād ider:-er**

Murabba 1

Mısra: **10**

Hatırlamak.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbülüñi sevdigüm

2. **yād idüp:-üp**

Gazel 23

Mısra: **3**

Hatırlamak.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

3. **yād idüp:--ü̇p**

Gazel 11

Mısra: 3

Hatırlamak.

Gül yüzüñi yād idüp ey ğonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

4. **yād idüp:-ü̇p**

Tahmis 2

Mısra: 21

Hatırlamak.

Her ğazel kim oqınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

yād it:-

1. **yād itme:-me**

Gazel 43

Mısra: 9

Yad etme, hatırlama!

Ḳo yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

yādigār:

1. **yādigār:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan şey.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu ḥāl üzre çüñkim döner rüzgār

yādigār kal-:

1. yādigār kıala:--a

Gazel 11

Mısra: 10

Bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey; geriye kalmak.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
'Ömr gidüp kıala sözüñ yādigār

yağ-:

1. yağdı:-dı

Gazel 85

Mısra: 9

Yağmak.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

yağmā kııl-:

1. yağmā kıılır:-ur

Gazel 124

Mısra: 4

Zor kullanarak elde etmek.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kıılır şehlä gözi

yağşılık eyleme-:

1. yağşılık eylemedüm:-me, -dü, -m

Tedis 1

Mısra: 14

İyilik yapmamak.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılık eylemedüm oldı işüm kıamu yaman

yak-:

1. **yağma:-ma**

Gazel 59

Mısra: 5

Yakmak; ateşe vermek.

Ey āfītāb meş‘ale-i māhı yağma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

2. **yağmış:-mış**

Gazel 129

Mısra: 4

Yakmak, ateşe vermek.

Baķāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yağmış āteř-i fūrķat iķini

3. **yağup:-up**

Tahmis 2

Mısra: 7

Yakmak.

Yüzümi āteř-i řevķuñla yağup çün ber-ħāk
TİR atayduñ yüregüm ħançer-i hecrüñle helāk

yak:

1. **yağdı:-dı**

Gazel 66

Mısra: 9

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Çākerī yağdı zebānın ķalemüñ oldu siyāh
şi‘riñüñ āteři vü şu‘le-i germā-yı firāk

yaka:

1. **yaşamı:-mı**

Gazel 81

Mısra: 4

Kıyafetin boynu, yaka.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gece
Şubh gibi yaşamı päre kılam

2. **yaşamı:-m, -ı**

Gazel 89

Mısra: 7

Yaka, kıyafetin boynu.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsn

yaşası çāk ol-:

1. **yaşası çāk oldu:-dı**

Gazel 126

Mısra: 8

Yaşası yırtılmak - Sabah olmak -.

Ey niçe selāfın-i cihān üstine şubhuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaşası

yaşasın çāk id-:

1. **yaşasın çāk ider:-er**

Gazel 112

Mısra: 5

Deyim. Dertten dövünmek, kıyafeti parçalamak, yaşasını iki parçaya bölmek.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaşasın

2. **yaşasın çāk idüp:-üp**

Gazel 133

Mısra: 5

Yaşasını parçalamak; kendini perişan etmek, dağıtmak.

Yağasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

yakdı yandır-:

1. **yağdı yandırdı:**-dur, -dı

Gazel 118

Mısra: 4

Deyim. Yakıp yandırmak, yakıp tutuşturmak.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirġ
Beni odlara yağdı yandırdı

yakın:

1. **yağından:**-dan

Gazel 4

Mısra: 6

Yakından, iyice, tam olarak.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

yalñ yüzlü:

1. **yalñ yüzlü:**

Gazel 15

Mısra: 1

Temiz yüzlü kimse.

Ne yalñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğilmān-ısa kün-dāde dirler

yaman:

1. **yaman:**

Tedis 1

Mısra: 14

Kötü.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılıḳ eylemedüm oldı işüm ḳamu yaman

yan:

1. **yanınca:-ın, -ca**

Gazel 28

Mısra: 2

Yanında.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yoḳdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yoḳdur

2. **yanında:-ın, -da**

Gazel 30

Mısra: 8

(Onun) yanında.

O Ḥusrev göremez Şîrîn cemâlin
K'anuß yanında bir Şāvur'ı yoḳdur

3. **yanuñca:-uñca**

Gazel 33

Mısra: 3

Yan; yanında.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

4. **yanında:-ın, -da**

Gazel 117

Mısra: 8

Yan; birlikte, beraberinde olma.

Da ‘vî-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

5. **yandurur:-durur**

Muaşşer 1

Mısra: **18**

Yakmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nâlelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

6. **yanında:-ın, -da**

Gazel 49

Mısra: **19**

Taraf, yakın.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur şabāya döymez

yan-:

1. **yanmış:--mış**

Gazel 9

Mısra: **10**

Yanmak.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. **yanarken:-ar, -ken**

Gazel 78

Mısra: **5**

Yanmak; zarar görmek.

İrmese luţfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Hālil

3. **yanardı:-ar, -dı**

Gazel 80

Mısra: **9**

Yanmak.

Yanardı Çäkeri Őevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

4. **yandum:-du, -m**

Müfret 3

Mısra: **2**

Yanmak.

Akdı göñlüm Şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

5. **yanup:-up**

Gazel 51

Mısra: **4**

Yanmak.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağrı kebāb olmaz
Őarāb-ı vaŐluñı nūŐ itmege lāyık degül cānā

yanag:

1. **yanagüña:-uñ, -a**

Gazel 75

Mısra: **10**

Yanak.

Yolında Çäkeri cānın dirīđ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ĥod didüm yanagüña al

2. **yanagüñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: **1**

Yanak.

Ey yanagüñ ĥuld ü la'lüñ selsebīl
Selsebīlüñ kıldı ĥanımı sebīl

yanar od:

1. **yanar oda:-a**

Kıt'a 1

Mısra: **8**

Kızgın ateş.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

ya'nī:

1. **ya'nī:**

Kaside 1

Mısra: **19**

Sözün kısası, doğrusu.

Vaqt ile bekler diyü ya'nī ħoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'aṭā

2. **ya'nī:**

Gazel 33

Mısra: **2**

Yani, sözün kısası.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

3. **ya'nī:**

Gazel 47

Mısra: **6**

Yani, şöyle ki, aslında.

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i ġāyıb durur

4. **ya'nī:**

Kaside 2

Mısra: **6**

Sözün kısası.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya‘nī ‘Īsā gibi kıla güftār

5. ya‘nī:

Tahmis 2

Mısra: 2

Yani, dolayısıyla.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya‘nī gül ruḥlarıña bülbül-i gūyādur bu

yañıl-:

1. yañılup:-up

Gazel 123

Mısra: 10

Yanılmak, hataya düşmek.

Şāh luḥfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

yap-:

1. yapdı:-dı

Gazel 104

Mısra: 7

Yapmak.

Her deyr қаpusın utanıp yapdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

yār:

1. yār:

Gazel 4

Mısra: 5

Sevgili, dost.

Irakdan gösterem dir yüzini yār
Yaқından gösterürse pür-sa‘ādet

2. yār:

Gazel 10

Mısra: 2

Sevgili, dost.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yil esmeyince çüb deprenmez ey yār

3. yāra:-a

Gazel 26

Mısra: 13

Sevgili.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünküm kerīm işi keremdür

4. yāra:-a

Gazel 51

Mısra: 9

Sevgili.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

5. yār:

Gazel 75

Mısra: 9

Sevgili.

Yolında Çākerī cānın dirīġ ider didi yār
Görince yüzüñi ben hod didüm yanaġuña al

6. yār:

Gazel 85

Mısra: 7

Sevgili.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

7. **yārum:-um**

Gazel 86

Mısra: 2

Sevgili, dost.

Nigārum dil-berüm rüh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

8. **yāruñ:-uñ**

Gazel 95

Mısra: 7

Sevgili.

Periṣān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraḳdur beñzer ol miskīn nazardan

9. **yār:**

Gazel 107

Mısra: 1

Sevgili.

Karşumuzda it raḳībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

10. **yār:**

Gazel 111

Mısra: 10

Dost.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Ḥüb olur şoḥbet ḳadīmī yār ile

11. **yār:**

Gazel 112

Mısra: 8
Sevgili.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

12. **yāra:-a**
Gazel 112
Mısra: 9
Sevgili.

Ol yāra Çākerī ne gōñül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоша ol bir levend ile

13. **yār:**
Gazel 116
Mısra: 6
Sevgili.

Şīrīn ile telḥ oldı cihan ‘ayşı anuñ çün
Gōñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

14. **yārdan:-dan**
Gazel 118
Mısra: 1
Sevgili.

Yārdan beni çarḥ ayurdı
Veh ki zulmini ḥadden aşurdı

15. **yārı:-ı**
Gazel 124
Mısra: 7
Sevgili.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdür özi

16. yār:

Gazel 126

Mısra: 22

Sevgili.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçək ‘amel eyle
Çünkim ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

17. yār:

Gazel 130

Mısra: 9

Sevgili.

Neden şayımem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

18. yār:

Gazel 132

Mısra: 5

Sevgili.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Tübādur boyuñ ey muntehā yār

19. yāra:-a

Tahmis 1

Mısra: 21

Sevgili.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

20. yār:

Tahmis 2

Mısra: 11

Sevgili.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

21. **yāruñ:-uñ**

Tahmis 2

Mısra: **16**

Sevgili.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyımı yāruñ tolaşur

22. **yār:**

Gazel 47

Mısra: **7**

Sevgili.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye t̄alib durur

23. **yāruñ:-uñ**

Gazel 55

Mısra: **3**

Sevgili.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

24. **yār:**

Gazel 61

Mısra: **3**

Sevgili.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūş

25. **yār:**

Gazel 49

Mısra: 5
Arkadaş, dost.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kııl
Kim ‘ömr gibi fenâya döymez

26. **yâruñ:-uñ**

Gazel 20

Mısra: 4

Sevgili.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yâruñ hem-ser

27. **yâri:-ı**

Gazel 30

Mısra: 5

Sevgili.

Raķīb için göñül terk itme yârı
‘Asel var mı ki-anuñ zembûrı yokdur

28. **yâruñ:-uñ**

Gazel 39

Mısra: 6

Sevgili.

Bâğ-ı cennet zâhidüñ maķşâdıdur Allâh vire
‘Aşıkâ maķşûd olan yâruñ hemân dîdâridur

29. **yâr durur:-durur**

Gazel 66

Mısra: 2

Dost.

Lillâhi'l-ḥamd ki bu bâdiye-peymâ-yı firâķ
Baña bir yâr durur k'irmez aña pây-ı firâķ

yār elin:

1. yār elinden:-in, -den

Gazel 39

Mısra: 7

Sevgilinin eli.

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerün gaffârıdır
Yār elinden cām-ı Cem nūş eyle fırsat var-iken

yār ol-:

1. yār ol:

Gazel 29

Mısra: 8

Arkadaş olmak.

Göñülde şādlık bir lahza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

yarar hıdmet:

1. yarar hıdmetüm:-üm

Gazel 26

Mısra: 13

(Sevgiliye) yarayan, yararlı hizmetim.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünkim kerīm işi keremdür

yaraş-:

1. yaraşmaz:-maz

Gazel 110

Mısra: 11

Yakışmamak, uygun olmamak.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

2. **yaraşur:-ur**

Gazel 118

Mısra: 9

Yakışmak, uygun düşmek.

Yaraşur ŧi‘r-i Çākerī ki ŧehā
Şu‘arānuñ müdām ola virdi

3. **yaraşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 18

Yakışmak, uygun düşmek.

Hüsni ta‘n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kıanlı yaşumla bulaşur

4. **yaraşmaz:-maz**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Yakışmak, uygun olmak.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

yārdan:

1. **yārdan:**

Gazel 47

Mısra: 1

Sevgili ‖ dost.

Yārdan ayru ŧu ki kıalupdurur
Bil ki revānsuz kırı kıālīb durur

yārdan vāz gel-:

1. **yārdan vāz geldi:-di**

Gazel 44

Mısra: 9

Yardan, sevgiliden vazgeçmek.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

yār-ı cānān:

1. yār-ı cānānum:-um

Gazel 86

Mısra: 1

Sevgili.

Nigārum dil-berüm rūh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

yār-ı dil-dār:

1. yār-ı dil-dārum:-um

Gazel 86

Mısra: 3

Gönül alan sevgili.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

yār-ı vefā-dār :

1. yār-ı vefā-dār idi:- idi

Gazel 126

Mısra: 1

Vefalı sevgili.

Ḥoş yār-ı vefā-dār idi ' ömr olsa beḳası
Eyveh ki şanem ḥüsni gibi dār-ı fenāsi

yarın:

1. yarın:

Gazel 62

Mısra: 8

Ertesi gün.

Nigār naqşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālını naqqāş

yarlıg:

1. **yarlıgaram:**-*aram*, -

Gazel 69

Mısra: 11

Bağışlamak.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefqati anuñ

yāruñ gönlin:

1. **yāruñ gönline:**-*in*, -*e*

Gazel 98

Mısra: 3

Sevgilinin gönlü.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

yaş:

1. **yaşuñı:**-*u*, -*ñı*

Gazel 51

Mısra: 7

Gözyaşı.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

2. **yaş:**

Gazel 96

Mısra: 3

Gözyaşı.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem'
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

3. yaşum:-um

Gazel 24

Mısra: 4

Gözyaşı.

Sırrı 'ayân ider diyü sürdi nazâr[d]an eşk[i] çeşm
Korķaram acıyup yaşum bir gün arada kıan ider

4. yaşum:-um

Gazel 90

Mısra: 3

Gözyaşı.

Gördükçe n'ola zülfîn bulsa yaşum teraķķî
Ebr-i siyehden olur dâyim ziyâde bārân

5. yaşumı:-um, -ı

Gazel 99

Mısra: 1

Gözyaşı.

Şeb-dîz şaçun fikri kıılır gönlümü maħzûn
Şîrîn lebûñun şevkı ider yaşumı gülgün

6. yaşum:-um

Gazel 113

Mısra: 7

Gözyaşı.

Kana döndi yaşum aķar tırmaz
Geleli gözüme ħayâl-i lebi

7. yaşumı:-um, -ı

Gazel 121

Mısra: 9

Gözyaşı.

Ŗanlu yařumı yol űzre gűrse dir
İřbu yoldan gećdi beñzer ćākerī

8. **yařuñıla:-uñ, -ıla**

Gazel 46

Mısra: 9

Gűzyařı.

Pāk ol sen daħi andan nařar ol pāke irűr
Gusl kıl ćākerī yařuñıla ger ‘ařıksañ

yaş akıd-:

1. **yaş akıdur:-ıd, -ur**

Gazel 62

Mısra: 10

Kalıp sűz. Gűzyařı dűkmek, ađlamak.

Zamāne ćākerī'yi gűn yűzűnden ayıralı
Giceler irteye dek şem ‘-veş akıdur yaş

yař dűk-:

1. **yař dűkmeyem:-me, -y, -em**

Gazel 82

Mısra: 3

Gűzyařı dűkmek.

Nice yař dűkmeyem bulut gibi āh
Afet-i rűzgārı ćok gűrdűm

yaşdan-:

1. **yaşdanur:-ur**

Gazel 88

Mısra: 9

Yaslanmak, dayanmak.

Bařı zevāllű hāli műkedder Ŗayacuđum
Tař iřűđini yařdanur aħřama dek gűneř

2. yaşdana:-a

Gazel 114

Mısra: 5

Yaslanmak, dayanmak.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türābını

yaşımıñ tamduğı yir:

1. yaşımıñ tamduğı yirlerde:--lerde

Gazel 12

Mısra: 6

Yaşımın damladığı yer.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

yat-:

1. yata:-a

Gazel 73

Mısra: 6

Yatmak; bulunmak.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Küyuñ içinde raķībi kōma kim

2. yatarsın:-ur, -sın

Gazel 119

Mısra: 10

Yatmak, beklemek.

Ḥammāl-ı zamāne 'ömr raḥtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

3. yatar:-ar

Mesnevi 1

Mısra: **39**
Bulunmak.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luḫfindan irür atraya cāy

4. **yatur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: **44**

Yatmak, sabit kalmak.

Ne yatma durur gedi bunca zamān
Ne deprendi ne urdi yatur hemān

yat-:

1. **yatma durur:-ma , -durur**

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Yatmak; sabit durmak.

Ne yatma durur gedi bunca zamān
Ne deprendi ne urdi yatur hemān

yavuz ad:

1. **yavuz ada:-a**

Gazel 15

Mısra: **8**

Kötü isim, şöhret.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves ılmaya yavuz ada dirler

yavuz göz:

1. **yavuz göz:**

Gazel 96

Mısra: **1**

Kötü göz; nazar.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

yaz:

1. **yazmış:-miş**

Gazel 37

Mısra: 9

Kaleme almak.

Gazelde dür düşüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çâkerî dürr-i semîndür

2. **yaz[ar]mış:-[ar], -miş**

Gazel 40

Mısra: 3

Kaleme almak II yazmak.

Günâhın yaz[ar]mış nigâruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

3. **yazaldan:--aldan**

Gazel 7

Mısra: 7

Yazmak.

Yazaldan Çâkerî 'ışkuñ kitâbın
Oқınmaz kışşa-i Şîrîn ü Ferhâd

yaz-:

1. **yazılan:-il, -an**

Gazel 67

Mısra: 2

Yazmak.

Sâkiyâ mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattüñ gibi âhır gelür tağyîr yok

2. **yazar:-ar**

Gazel 74

Mısra: 7

Yazmak; resmetmek.

Evvelinden yeg yazar naqqāş naqş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **yazalı:-alı**

Gazel 89

Mısra: 9

Yazmak.

Çākerī ḥüsnüñ kitābın yazalı
'Alemler dutdı şehā destān-ı ḥüsn

4. **yazar-iken:-ar, -iken**

Gazel 108

Mısra: 9

Yazmak, kaleme almak.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı ḥün-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

5. **yazdı:-dı**

Gazel 127

Mısra: 3

Yazmak.

Şöyle Naqqāş-ı ezel yazdı güzel naqşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıqmağa deyrüñ şanemi

6. **yazdı:-dı**

Gazel 25

Mısra: 5

Yazmak, nakş etmek.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

7. **yazılmışıdı**: -ıl, -mış, -ıdı

Gazel 53

Mısra: 7

Yazmak; kader olarak belirlemek.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

yazılı :

1. **yazılı durur**: -ı, -lı, -durur

Gazel 18

Mısra: 7

Kaleme almak.

'İşk ehli defterinde bu haş yazılı durur
Her kim ki bâde nüş ide gamdan rehâ düşer

yazuk:

1. **yazuk**:

Gazel 23

Mısra: 2

Yazık, günah.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

2. **yazukdur**: -dur

Gazel 90

Mısra: 10

Yazık; günah.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazukdur itme bühtān

ye-:

1. **yimişdür:** *-miş, -dür*

Gazel 45

Mısra: 5

Yemek.

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

yedi iklīme şāh:

1. **yedi iklīme şāh-iken:** *-iken*

Gazel 38

Mısra: 5

Bütün dünyaya hükümdar olmak.

Maḥmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
‘Işık ehli defterinde Ayāz’uñ gulāmıdır

yeg:

1. **yeg:**

Gazel 73

Mısra: 2

İyi.

Kişi olmakdan ise ‘āleme beg
Saña kul olmağ efendi daḥi yeg

2. **yeg:**

Gazel 74

Mısra: 7

Güzel, iyi.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āḥır
Degül Yūsuf’dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **yeg:**

Gazel 83

Mısra: 6

İyi, güzel.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden ʔal'ati yeg māhı gördüm

4. **yegdür:-dür**

Gazel 91

Mısra: 10

İyi; üstün.

Çākerī bir şāha ʔuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

5. **yegdür:-dür**

Gazel 95

Mısra: 2

Daha iyi.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña ʔoprağı yegdür sīm ü zerden

6. **yegdür:-dür**

Gazel 124

Mısra: 8

İyi, üstün.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdür özi

yeg :

1. **yeg durur:-ur**

Gazel 65

Mısra: 8

Üstün olmak, daha iyi olmak.

Yeg durur ben faķire dirhem-i 'işk
Genc-i Ķārūn u mülk-i dünyādan

yek yek:

1. **yek yek:**

Gazel 72

Mısra: 4

Tek tek; tane tane.

Maħabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

yele gid-:

1. **yele gider:-er**

Gazel 22

Mısra: 6

Boşa gitmek, ziyan olmak; savrulmak.

Bülbül çemende nāle kılursa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

yer:

1. **yerüñ:-üñ**

Gazel 68

Mısra: 2

Yer, Mekan.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. **yeri:-i**

Gazel 69

Mısra: 5

Yer, Mekan.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri likin
Küstāh kılur bunları bir āyeti anuñ

3. yerüñ:-üñ

Gazel 72

Mısra: 10

Yer, Mekan.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

4. yeri:--i

Gazel 8

Mısra: 4

Yer, mekan.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki kabül eyledi ol şāh ceddin

5. yerin:-in

Kaside 2

Mısra: 55

Yer, makam.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldu ol talebde ğubār

6. yeri:-i

Muaşşer 1

Mısra: 8

Yer, mekan.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i 'ışk oldu yeri

yer id-:

1. yer idüm:--r, -idü, -m

Kıt'a 1

Mısra: 4

Yemek; elde etmek.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

yer ü gök ehl:

1. **yer ü gök ehlinüñ:-i, -nüñ**

Gazel 132

Mısra: 9

Yer ve gök halkı; insanlar ve melekler.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oğ hey

vere çal-:

1. **vere çaldı:-dı**

Gazel 119

Mısra: 12

Yere çarpmak.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāc-ı zerdi

yeri:

1. **yeridür:-dür**

Tahmis 2

Mısra: 22

Uygun, münasip.

Her ğazel kim oğınur yād idüp ol lāle-ğadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

yeşil:

1. **yeşil:**

Müfret 4

Mısra: 1
Yeşil renk.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

yık-:

1. **yıkılmış:**-il, -miş

Gazel 83

Mısra: 4

Yıklamak; tahrip olmak.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

yil-:

1. **yiler:**-er

Gazel 20

Mısra: 5

Esmek.

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i 'uşşāka meger

2. **yilse:**-se

Gazel 79

Mısra: 5

Koşmak.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

3. **yıldügiyçün:**-dü, -gi, -y, -çün

Gazel 79

Mısra: 6

Koşmak.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rü

yıl:

1. yıl:

Gazel 10

Mısra: 2

Esmek, yel, rüzgar.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz ağıyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. yıl:

Gazel 20

Mısra: 5

Yel, rüzgar.

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehüñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

3. yıl:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Sene, yıl.

Pādişāh-ı cihān-penahın ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm

yimez id-:

1. yimez idüm:-mez , -i, -dū, -m-mez, -idū, -m

Kıt'a 1

Mısra: 3

İstediği şekilde harcamak, faydalanmak.

Yimez idüm cihān gamın zīrā
Pādişāhuñ ‘ulūfesin yer idüm

yine:

1. yine:

Gazel 52

Mısra: 11

Tekrar.

Sâķī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

2. yine:

Gazel 82

Mısra: 9

Tekrar.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

3. yine:

Gazel 108

Mısra: 1

Tekrar.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını kıan eylemege
Yine başladı gönül āh u figān eylemege

4. yine:

Gazel 108

Mısra: 2

Tekrar.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını kıan eylemege
Yine başladı gönül āh u figān eylemege

5. yine:

Gazel 108

Mısra: 7
Tekrar.

Gezleyüp gözledi cânımı nişân eylemege
Ol kemân-ebrûyı gör kim yine müjgâni oqın

6. yine:

Gazel 110

Mısra: 1

Tekrar.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def’ olur gam bahâr ile

7. yine:

Gazel 112

Mısra: 1

Tekrar.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

8. yine:

Gazel 11

Mısra: 6

Tekrar, bir daha.

Ruḥlaruñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mâr saçuñ tārümâr

9. yine:

Gazel 101

Mısra: 7

Yine, tekrar.

Gözleri cânım alurken yine men’ itdi nigâr
Baña rahm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

10. yine:

Gazel 131

Mısra: 7

Yine, tekrar.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

11. yine:

Tesdis 1

Mısra: 13

Tekrar.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaşşılık eylemedüm oldı işüm kamu yaman

12. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 40

Yine, tekrar.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luḫfindan irür ḫatraya cāy

13. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 4

Tekrar.

Muğannī nevā-yı tarab sāz ḫıl
Yine Çākerī şî'rin āgāz ḫıl

14. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 7

Tekrar.

Muğannī çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

15. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 9

Tekrar.

İçilsün yine āb-ı endīşe-sūz
Ki ger şîr içerse olur bīşe-sūz

16. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 35

Tekrar.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer kalısar ne sīm

17. yine:

Murabba 1

Mısra: 2

Yine, tekrar.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

18. yine:

Murabba 1

Mısra: 10

Tekrar.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

yir:

1. **yirden:-den**

Gazel 58

Mısra: 7

Yer; toprak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḫdan emīrümüz

2. **yiri:-i**

Gazel 98

Mısra: 4

Yer, mekan.

Olur ḥurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i ḥāre olsun

3. **yirümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: 10

Makam, mevki.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

yir it:-

1. **yir itdüm:--düm**

Gazel 11

Mısra: 7

Yer vermek, yer ayırmak.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

yirden göge çık:-

1. **yirden göge çıkarsa:-arsa**

Gazel 59

Mısra: 2

Yerden göge çıkmak.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

yiridür:

1. yiridür:

Gazel 8

Mısra: 5

Uygun, layık.

Handeyle şurâhi gibi cân virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'inâyet nazarı var

yiryüzi:

1. yiryüzinde:--nde

Gazel 6

Mısra: 8

Yeryüzü.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldı halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. yiryüzi:

Gazel 33

Mısra: 6

Yeryüzü.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı 'uşşākı her dem akıt kim

3. yiryüzi:

Gazel 110

Mısra: 14

Yeryüzü.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

yit-:

1. **yiter:-er**

Gazel 59

Mısra: 6

Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek.

Ey âfitâb meş‘ale-i mâhı yaşma kim
Hicrân şebinde şu‘le yiter berķ-i âhumuz

2. **yiter:-er**

Gazel 71

Mısra: 7

Yetmek.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruň ile öliceķ
Aduňı seng-i mezârumda niřân itsem gerek

3. **yiter:-er**

Gazel 78

Mısra: 4

Yetmek, kâfi gelmek.

Fürkatüň leylinde ben güm-geřteye
Eřkimüň göynükleri yiter delil

4. **yiter:-er**

Gazel 125

Mısra: 10

Yetmek, kâfi gelmek.

Ah u vâhum yiter güvâh ‘Alî
Çâkerî saňa ‘âřık olduđına

5. **yitmez:-mez**

Mesnevi 2

Mısra: **21**

Yetmemek, az gelmek.

Derüñüñ tımārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degüldür devlete

6. **yiter:-er**

Gazel 49

Mısra: **7**

Yeter, kafi.

Gönlüme cefā taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymez

yoğ:

1. **yoğ-imiş:--imiş**

Gazel 69

Mısra: **9**

Yok.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

2. **yoğıdı:-ıdı**

Mesnevi 2

Mısra: **12**

Yok, olmayan.

Qanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

yok:

1. **yoğdur:-dur**

Gazel 40

Mısra: **2**

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Gam-ı ışıkla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

2. **yokdur:--dur**

Gazel 4

Mısra: 8

Yok; varın karşıtı.

Bulunmaz şüret-i Çîn'de bu ma'nî
Şekerde yokdur el-ħakķ bu ħalâvet

3. **yok:**

Gazel 25

Mısra: 10

Yok, eser yok.

Çâkerî söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

4. **yok:**

Gazel 26

Mısra: 13

Yok, bulunmamak.

Egerçi yâra yarar ħıdmetüm yok
Ne ħam çünkim kerîm işi keremdür

5. **yokdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: 2

Yoktur, bulunmamaktadır.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revânı yokdur
Dîvâr nakşı gibi ħûyâ ki cânı yokdur

6. **yokdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: 7
Yoktur, bulunmaz.

Gülşende bir gül-i ter yokdur hazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hazānı yokdur

7. yok:
Gazel 67
Mısra: 2
Yok; imkansız.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tebdîr yok
Yazılan hattıñ gibi āhır gelür tağyîr yok

8. yok:
Gazel 67
Mısra: 4
Yok, mevcut değil.

Tîr-i ğamzeñden senüñ hod bilürem tağşîr yok
İtmeyen kırbān kemān ebrünā bahtumdur beni

9. yok:
Gazel 67
Mısra: 6
Yok; mevcut değil.

Şubh-dem hüsninde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyîne vü zencîr yok

10. yok:
Gazel 67
Mısra: 8
Yok; mevcut değil.

Dirdi bir büt-ĥānede bu dil-güşā taşvîr yok
Görse ger şüretüñi Çîn'üñ nigārā kaşuñı

11. **yok:**

Gazel 67

Mısra: **10**

Yok; mevcut değil.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

12. **yok:**

Gazel 70

Mısra: **3**

Yok; var olmamak.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

13. **yoğdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: **1**

Yok.

Māl ü mülküñ çünki yoğdur hağ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ħandān [ğam yime]

14. **yoğdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: **6**

Yok.

Gerçi cürmüñ Çākerī çoğdur günāhuñ bī-şümār
Rağmet-i Rağmāna yoğdur ħadd ü pāyān ğam yime

15. **yok:**

Gazel 126

Mısra: **10**

Yok, olmayan.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim dahi yok gayr gıdâsı

16. **yoğdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: **20**

Yok, bulunmayan.

Bilür halk ismüni bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yoğdur zamānuñ

17. **yoğdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: **35**

Yok, bulunmayan.

Bilürem bende yoğdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

18. **yoğdan:-dan**

Kaside 2

Mısra: **50**

Yok, bulunmayan.

Şāhsañ halka Hālîk'a kulsın
Kulluk eyle ki kıldı yoğdan var

19. **yoğ:**

Gazel 111

Mısra: **8**

Yok, varın karşıtı.

Meyli çünkim dil-berün agyāradur
Aşlı yoğ ceng itmegün agyār ile

20. **yoğ:**

Gazel 111

Mısra: 9

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Gamdan özge hem-demüñ yoq Çakeri
Hüb olur şöbet kadimi yâr ile

21. **yoqdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 1

Yok, olmamak.

Kimüñ kim ey gönül cânanı yoqdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yoqdur

22. **yoqdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 2

Yok; olmayan.

Kimüñ kim ey gönül cânanı yoqdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yoqdur

23. **yoqdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 4

Yok; olmayan.

Gönül beñzetme yüzün mâha mâhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşanı yoqdur

24. **yoqdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 6

Yok; olmayan.

Gamuñdan dil kaçan cân kırtarur kim
Gamuñ deryasınıñ pâyanı yoqdur

25. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: **8**

Yok; olmayan.

Göñülde şādlık bir laḥza ṭurmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

26. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: **10**

Yok; olmayan.

‘ Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

27. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: **1**

Yok, bulunmamak.

Ne nāzır kim anuñ manzūrı yokdur
Çerāg-ı devletinüñ nūrı yokdur

28. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: **2**

Yok, bulunmamak.

Ne nāzır kim anuñ manzūrı yokdur
Çerāg-ı devletinüñ nūrı yokdur

29. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: **4**

Yok, bulunmamak.

N'iderler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

30. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 6

Yok, bulunmamak.

Raķīb için gönül terk itme yarı
'Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

31. **yoğdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 8

Yok, bulunmamak.

O Hıusrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yoğdur

32. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 10

Yok, bulunmamak.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

33. **yoğdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: 8

Yok, varın karşıtı.

Gülşende bir gül-i ter yoğdur hazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hazānı yoğdur

34. **yoğdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: **10**

Yok, varın karşıtı.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulṭān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoḡdur

35. **yoḡ:**

Gazel 67

Mısra: **1**

Yok, var olmayan.

Sākiyā mey şun ezel hūkmine çün tedbīr yoḡ
Yazılan ḡaṭṭuñ gibi āḡır gelür taḡyīr yoḡ

36. **yoḡ:**

Gazel 121

Mısra: **7**

Yok, bulunmayan.

Meyden özge yoḡ durur def'-i melāl
Lāle gibi ḡoma elden sāḡarı

yok nesne:

1. **yoḡ nesneye:**-y, -e

Gazel 47

Mısra: **8**

Kalıp söz. Yok olan, var olmayan şey.

Yār dehānın ṭaleb ider ḡöñül
Āh ki yoḡ nesneye ṭālib durur

yok yere:

1. **yoḡ yere:**-e

Gazel 17

Mısra: **6**

Boş yere, boşuna.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. yok yere:

Gazel 43

Mısra: 4

Hiçbir gereği yokken; olmadığı, bulunmadığı halde.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

yok yire:

1. yok yire:

Gazel 23

Mısra: 2

Yok yere, gereği yokken, hiç bir neden bulunmadığı halde.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

yokla-:

1. yokla:

Gazel 16

Mısra: 6

Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.

Çin-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

yoksa:

1. yoksa:

Gazel 16

Mısra: 4

Aksi takdirde □ anlamında kullanılan bir söz.

Zülf[i] zencīrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

vol:

1. **yoluñda:-uñ, -da**

Gazel 54

Mısra: 6

Uğruna,uğrunda || amaç, maksat.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fīdā kılmaz

2. **yoluñda:-uñ, -da**

Gazel 54

Mısra: 9

(Sevgilinin) yolu; uğruna.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

3. **yoluñda:-uñ, -da**

Gazel 71

Mısra: 1

Yol; uğruna.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

4. **yolında:-ın, -da**

Gazel 75

Mısra: 9

Uğruna.

Yolında Çākerī cānın dirīğ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağūña al

5. **yolda:-da**

Gazel 83

Mısra: 8
Amaç; uğruna.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīk-ı ıışık içinde cānı virmiş

6. yolda:-da

Gazel 90

Mısra: 9
Uğurda, amaç.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

7. yolında:-ın, -da

Gazel 97

Mısra: 3
Sevgilinin uğruna.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

8. yoluñda:-uñ, -da

Gazel 98

Mısra: 1
Uğruna, amaç.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

9. yolına:-ın, -a

Gazel 108

Mısra: 4
Uğur, amaç.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ған itdi gider
Dil-berüñ yolına rühını revān eylemege

10. **yoldan:-dan**

Gazel 121

Mısra: **10**

Yol.

Ƙanlu yařumı yol űzre gűrse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

11. **yoluñda:-uñ, -da**

Murabba 1

Mısra: **11**

Uğrunda, amaç.

Sűyle sultānum efendim di yoluñda űldüğűm
Sen benűm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

12. **yoluña:-uñ, -a**

Tahmis 1

Mısra: **11**

Uğruna, amaç.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıł
Miyān-ı cāna bu pendi kemer kıł

13. **yolına:-ın, -a**

Tahmis 2

Mısra: **12**

Yol, uğruna.

Yār ‘iřk ehlini yād eyleyűben yad eyler
Yolına ĥāk olanı cevır ile ber-bād eyler

14. **yolında:-ın, -da**

Gazel 68

Mısra: **9**

Uğruna, amaç.

Yolında Çākerī cān terkin itdūñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

yol üzre:

1. yol üzre:

Gazel 121

Mısra: 9

Yol üzerinde.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

yoldan ilte-:

1. yoldan ilter:-r

Gazel 117

Mısra: 10

Deyim. Yoldan çıkarmak.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

yoldaş:

1. yoldaş:

Gazel 62

Mısra: 6

Yol arkadaşı.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

2. yoldaş:

Mesnevi 1

Mısra: 26

Yol arkadaşı.

Çağan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

yoldaş eyle-:

1. yoldaş eyle:

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Yol arkadaşı olmak.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

yuf:

1. yuf:

Gazel 88

Mısra: **5**

Yuh olsun!.

Toprak başına surh-serũñ şehlũgine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

yüreg:

1. yüregüm:-üm

Tahmis 2

Mısra: **8**

Yürek, gönül.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hançer-i hecrũñle helāk

yüri-:

1. yüri:

Gazel 64

Mısra: **9**

Durma, çek git.

Naşihat itme yüri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmũ´

2. **yüri:**

Gazel 72

Mısra: 10

Yürümek. Durma!

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

yüri:

1. **yüri:**

Gazel 65

Mısra: 3

Yüri-: Yürü, haydi durma.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşığuş sensüz işi mātem-i 'ışk

yürü-:

1. **yürür:-r**

Gazel 69

Mısra: 23

Yürümek.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur hilkatı anuñ

Yūsuf:

1. **Yūsuf'dan:-dan**

Gazel 74

Mısra: 8

Güzelliğiyle ünü peygamber, Hz. Yusuf.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḣsen-cemāl

2. **Yūsuf'ısın:-ı, -sın**

Gazel 89

Mısra: 5

Hz. Yusuf peygamber; güzellik.

Mısr-ı hüsnuñ Yūsuf'ısın 'adl kııl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsñ

Yūsuf-ı Çākerī:

1. yūsuf-ı çākerī:

Gazel 24

Mısra: 9

Yusuf-ı Çakeri. - Şair kendisini Yusuf peygambere benzetmektedir. Hz. Yusuf'un kuyaya atılması hadisesine telmihte bulunulmuştur. -.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şıfat fiġān ider
Düşeli çeng-i 'ıŝkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

yuvala:

1. yuvalar:-r

Gazel 123

Mısra: 6

Yuvarlamak.

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

yüz:

1. yüzi:-i

Gazel 78

Mısra: 9

Yüz, suret, çehre.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

2. yüzün:-üñ

Gazel 79

Mısra: 3

Yüz, suret, çehre.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

3. **yüzini:--ini**

Gazel 4

Mısra: 5

Yüz, suret, çehre.

Irağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa‘ādet

4. **yüzüñ:--üñ**

Gazel 10

Mısra: 7

Yüz, suret.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘imāndandır ikrār

5. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 14

Mısra: 2

Yüz, suret, çehre.

Lebüñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

6. **yüzin:-in**

Gazel 29

Mısra: 3

(Sevgilinin) yüzünü.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

7. **yüzi:-i**

Gazel 70

Mısra: 5
Yüz, suret.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

8. **yüzüñle**: -üñ, -le

Gazel 74

Mısra: 3
Yüz, çehre.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevāl

9. **yüzüñi**: -üñ, -i

Gazel 75

Mısra: 10
Yüz, çehre.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanaḡuña al

10. **yüzüñ**: -üñ

Gazel 80

Mısra: 1
Yüz.

Yüzüñ cennet lebüñ 'unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

11. **yüzüñi**: -üñ, -i

Gazel 80

Mısra: 5
Yüz, suret.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Kalupdur gözlerüm bī-āb Edhem

12. **yüzi:-i**

Gazel 80

Mısra: 8

Yüz, suret.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

13. **yüzüme:-üm, -e**

Gazel 85

Mısra: 7

Yüz.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

14. **yüzi:-i**

Gazel 86

Mısra: 7

Yüz.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sulṭānum

15. **yüzine:-in, -e**

Gazel 88

Mısra: 11

Yüz, suret.

Bakmaz yüzine kimse Gülistân oқumaz
Ḥüsnüñ kitâbın ideli ezber Kayacuğum

16. **yüzi:-i**

Gazel 92

Mısra: 3

Yüz, suret.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi aġuñ

17. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 98

Mısra: 2

Yüz, suret.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

18. **yüzine:-in, -e**

Gazel 98

Mısra: 6

Yüz, suret.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

19. **yüzin:-in**

Gazel 112

Mısra: 9

Yüz, çehre.

Ol yāra Çākerī ne göñül vir ne gör yüzin
Her laħza vara baş қоşa ol bir levend ile

20. **yüzi:-i**

Gazel 119

Mısra: 1

Yüz, suret.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'Işkuñ beni gey ħarāba virdi

21. **yüzi:-i**

Gazel 120

Mısra: 1

Yüz.

Māh-ı t̄abānı yūzi ŧekkeri gūftārı ŧıdı
Lebleri la‘li ŧaçı nāfe-i Tātārı ŧıdı

22. **yüzinde:**-in, -de

Gazel 122

Mısra: 3

Yüz, yanak.

Yüzinde bülbül-i dil ‘aks-i sünbülını görüp
Fiğān iderse n'ola t̄ıtdı zāğ gūlzārı

23. **yüzine:**-in, -e

Gazel 124

Mısra: 3

Yüz, suret.

ŧāhumuñ yüzine zāhid bağma kim
Zühdüñi yağmā kıılır ŧehlā gözi

24. **yüzi:**-i

Gazel 125

Mısra: 1

Yüz, suret.

Vey güzeller içinde ŧāh ‘Alī
Ey boyı T̄übā yūzi māh ‘Alī

25. **yüzidür:**-idür

Gazel 131

Mısra: 8

Yüz, suret.

Yine bir meh-liğā sevdi gōñül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

26. **yüzüñ:-üñ**
Gazel 132
Mısra: **6**
Yüz, suret.

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oğ hey
Ne Tübâdur boyuñ ey muntehâ yâr

27. **yüzüñ:-üñ**
Kaside 2
Mısra: **19**
Yüz, suret.

Göster al cân yüzüñ didüm didi kim
Râygân yüz mi gösterür dil-dâr

28. **yüz:**
Kaside 2
Mısra: **20**
Yüz, suret.

Göster al cân yüzüñ didüm didi kim
Râygân yüz mi gösterür dil-dâr

29. **yüzümi:-üm, -i**
Tahmis 2
Mısra: **7**
Yüz, çehre.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hâk
Tîr atayduñ yüregüm hançer-i hecrüñle helâk

30. **yüzinden:-in, -den**
Gazel 55
Mısra: **3**
Yüz, yanak.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

31. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 65

Mısra: 2

Yüz, suret.

Ey tudağūñ nigīn-i hātem-i 'ışk
Ey yüzüñ āfitāb-ı 'ālem-i 'ışk

32. **yüzi:-i**

Gazel 38

Mısra: 2

Yüz, çehre.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdır
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdır

33. **yüzi:-i**

Gazel 45

Mısra: 8

Yüz, çehre.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

yüz cān:

1. **yüz cān:**

Gazel 97

Mısra: 4

Yüz can, gönül.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

yüz döndür:-

1. **yüz döndürürse:-ür, -se**

Gazel 98

Mısra: 9

Deyim. Yüz çevirmek, terk etmek.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

yüz sür-:

1. **yüz sürdüğüme:-düg, -üm, -e-dügü, -me**

Gazel 107

Mısra: 3

*Deyim. Aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak;
sevgilinin ayağına kapanmak.*

Kaçma ey ḥurşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdüğüme her zamān

yüz tut-:

1. **yüz tütüdüsa:-dı, -sa**

Gazel 77

Mısra: 9

Yönelmek, meyletmek; bir şeyin zamanla şekli veya rengi değişmek.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tütüdüsa yüz Çākerī
Ḥañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

2. **yüz tütuban:-uban**

Tesdis 1

Mısra: 15

Deyim. Yönelmek, meyletmek.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

yüz vür-:

1. **yüz virdi:-di**

Gazel 112

Mısra: 3

İlgi, yakınlık göstermek.

Yüz virdi ğayra hâl-i siyâhı gibi dirîğ
İşlâh olunmadı nidelum nuşh u pend ile

2. **yüz virüp:-üp**

Gazel 118

Mısra: 3

Deyim. Yüz vermek, ilgilenmek.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirîğ
Beni odlara yaqdı yandurdı

yüzi güneş:

1. **yüzi güneş:**

Gazel 109

Mısra: 5

Yüzü güneş gibi olan.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebûne

yüzi şuyı:

1. **yüzi şuyıyla:-y, -l, -y, -la**

Gazel 20

Mısra: 10

Haysiyet, şeref, onur.

‘Āşıkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çâkerî küyuña her dem gözi yaşıyla varur

yüzin göster:-

1. **yüzin gösterse:-se**

Gazel 61

Mısra: 1

Deyim. Yüzünü göstermek.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden qarār u tākāt u hūş

yüzüm kara:

1. **yüzüm karadır:-dur**

Gazel 27

Mısra: 2

Yüzüm karadır, utanacak şeyler yaptım.

Maşherde rahmet eyle yā Rab yüzüm karadır
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm haṭādur

yüzün sür-:

1. **yüzün sürdüğü:-düg, -i**

Gazel 12

Mısra: 7

Deyim. Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru, yüzünü yere sürercesine eğilmek.

Müje izine yüzün dīdeden ön sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinün düşdi arasına ğubār

yüzünü çevür-:

1. **yüzünü çevürme:-me**

Gazel 48

Mısra: 3

Deyim. Yüz çevirmek; gösterdiği ilgiyi kesmek.

Zāhid çevürme yüzünü ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Ḥudā durur

1.28.Z

zāğ:

1. zāğ:

Gazel 110

Mısra: 12

Karga.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesinde zāğ ile tevbem bahār ile

2. zāğ:

Gazel 122

Mısra: 4

Karga.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fığān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

zāhid:

1. zāhid:

Gazel 48

Mısra: 3

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
'Afv eyleyen cemī'-i günāhı Hūdā durur

2. zāhid:

Gazel 124

Mısra: 3

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kıllur şehlā gözi

3. **zāhid:**

Gazel 126

Mısra: 21

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

4. **zāhid:**

Gazel 25

Mısra: 3

Sofı.

Şāñ degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

5. **zāhidligi:-lig, -i**

Gazel 58

Mısra: 2

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse); zahidlik, sofuluk.

Mey-hāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidligi bilür ki degül dil-pezirümüz

6. **zāhidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 1

Kaba sofı. Çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yārı koyup Tübā diler gör zāhidi

7. **zāhidi:-i**

Gazel 117

Mısra: 10

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

8. zāhid:

Gazel 59

Mısra: 7

Kaba sofı ; çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

Zāhid penāh itdi 'amel al'asın velī
Lufuñ hişārıdur bizüm ancak penāhumuz

9. zāhid:

Gazel 59

Mısra: 10

Kaba sofı; çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

'Afv eylerem cemī' i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

zāhid-i 'āmīyyi:

1. zāhid-i 'āmīyyi:-i

Gazel 117

Mısra: 5

Sıradan zahid; dinin buyruklarını yerine getiren, haramdan kaçınan kimse, sofı.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi o tavā vü zühd itsün aleb

zāhidüñ maşād:

1. zāhidüñ maşādıdur:-ı, -dur

Gazel 39

Mısra: 5

Zahidin amacı. - Zahid, Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçınan kişi. -.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maşādıdur Allāh vire
'Aşıkā maşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

zahm:

1. **zahmını:-ın, -i**

Gazel 85

Mısra: **11**

Yara.

Baş[um]da tîğ-ı cefâ zahmını gören eydür
Garîb başuñı ħandân enâra beñzetdüm

zahmet-i rûzgâr:

1. **zahmet-i rûzgârı:-ı**

Gazel 82

Mısra: **14**

Zamanın eziyeti.

Raĥm kıl Çâkerî'ye şâh-ı cihân
Zahmet-i rûzgârı çok gördüm

za'îf:

1. **za'îf:**

Gazel 59

Mısra: **3**

Zayıf, güçsüz.

Ĥavf itmezüz ki var kavî pâdişâhumuz
Leşker za'îf ma'reke pür düşmen oldı lîk

2. **za'îfem:-em**

Mesnevi 3

Mısra: **28**

Zayıf, kuvvetsiz.

Ĥanı sâkî ol câm-ı Keyĥusrevî
Ki ġamdan şikeste za'îfem kavî

za'îf vâya døy-:

1. **za'if yāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: **16**

Zayıf olan yaya dayanmak.

Ḳaddüm 'ıŝkuñ bükür didüm dir

Tır olsa za'if yāya döymez

zālīm:

1. **zālīm:**

Murabba 1

Mısra: **7**

Zulm eden.

N'oldı ey zālīm aramızda olan ḳavl ü ḳarār

Sen benüm ŝāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

zamān:

1. **zamān:**

Kaside 1

Mısra: **7**

Zaman.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem

Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

2. **zamānuñ:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: **20**

Zaman; yaşam süresi.

Bilür ḥalk ismüñi bilmez niŝānuñ

Mekānsuz varsın yoḳdur zamānuñ

3. **zamān:**

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Zaman.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

4. **zamāndur:-dur**

Murabba 1

Mısra: 1

Zaman, vakit.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

zamān:

1. **zamān:-e**

Gazel 62

Mısra: 9

Felek.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem‘-veş akıdur yaş

zār:

1. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 9

İnlemek, ağlamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 19

İnlemek, ağlamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: **29**

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: **39**

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: **49**

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

zār id-:

1. **zār iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: **3**

Ağlatıp inletmek.

Dil-i ‘uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

zār u nizār ol-:

1. **zār u nizār olmaya:-ma, -y, -a**

Tedis 1

Mısra: **3**

Zayıf ve arık olmak.

Bu haşalarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiġfār

zarar:

1. **zararı:-ı**

Gazel 8

Mısra: **8**

Ziyan, kayıp.

Sultān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Haġġ zararı var

zārī:

1. **zārī:**

Gazel 86

Mısra: **10**

Aġlamak.

Didüm cānā reh-i ‘iřkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āřıkumdur derdmend ü zārī giryānum

zarīf:

1. **zarīfüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: **6**

Zarīf, kibar.

Melek-ġüyum perī-rüyum gül-endāmum semen-büyum
Sitemkārum cefā-ġüyum zarīfüm ehl-i ‘irfānum

zāyil:

1. **zāyil:**

Tahmis 1

Mısra: **22**

Yok olmak .

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

zāyil ol-:

1. **zāyil olamaz:**-a, -maz

Muaşşer 1

Mısra: **16**

Sona ermek.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum k̄āyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyil

zebān:

1. **zebānı:**-ı

Gazel 28

Mısra: **10**

Dil, konuşma.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulţān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

zebān-ı hāl:

1. **zebān-ı hāl:** -ile

Gazel 2

Mısra: **6**

Hal dili; herhangi bir şeyi davranışlarıyla gösterme, fiilleriyle anlatma.

‘Alemūñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

zecr kıl-:

1. **zecr kılma:**-ma

Gazel 49

Mısra: **3**

Eziyet etme.

‘Işık ehline zecr kıılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

zemīn:

1. **zemīni:-i**

Gazel 129

Mısra: 1

Yeryüzü.

Ꞑoğudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

zenahdān:

1. **zenahdānında:-in, -da**

Gazel 68

Mısra: 7

Çene çukuru.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdün ki ol zındāna varduñ

zenbūr:

1. **zenbūrı:-ı**

Gazel 30

Mısra: 6

Arı. - Rakip arıya benzetilmiştir. -.

Rakīb için gönül terk itme yarı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

2. **zenbūr:**

Gazel 129

Mısra: 11

Arı.

Dehānından bırağur engübini
İşidelden lebün vaşfını zenbūr

zencir:

1. **zencir:**

Gazel 67

Mısra: **6**

Zincir. - Saç -.

Şubh-dem hüsninde hayli gözledüm dil-berlerün
Hadd ü zülfün gibi bir âyine vü zencir yok

2. **zencir:**

Gazel 90

Mısra: **8**

Zencir; saç.

‘Ağlleri kılırsun leylî saçunla mecnün
Mecnünü ‘ağıl eyler zencir egerçi ey cân

zer:

1. **zer:**

Mesnevi 3

Mısra: **36**

Altın.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cân ki ne zer kalırsar ne sīm

zerden açıl-:

1. **zerden açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: **8**

*Altını (görünce) açılmak. - Sevgilinin yüzü, aşğın altın gibi sarı yüzünü görünce
açılır, güler. -.*

Beñzimün şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

zerre:

1. **zerreden:-den**

Gazel 107

Mısra: 4

Zerre, ufak parça.

Kaçma ey hürşid-i enver zerreden 'ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

2. **zerrece:-ce**

Kaside 1

Mısra: 6

Zerre, çok az, küçük.

Cümle 'ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ 'aṭā

zevāl:

1. **zevāl:**

Gazel 74

Mısra: 4

Güneşin batması.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

2. **zevāl:**

Gazel 75

Mısra: 6

Yok olmak.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa ṭañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

3. **zevällü:-lü**

Gazel 88

Mısra: 10

Öğle vakti; sona erme.

Başı zevällü hâli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

4. zevāl:

Gazel 103

Mısra: 3

Sona erme, nihayete ermek.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

zevk-ı ğam-ı cānān:

1. zevk-ı ğam-ı cānānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 1

Sevgilinin eziyetinin zevki.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Ḥaḳīkat ‘ayş-ı bî-pāyānı bilmez

zevk-ı ğam-ı hicrān:

1. zevk-ı ğam-ı hicrānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 10

(Sevgiliden) ayrılığın kederinin zevki.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı ğam-ı hicrānı bilmez

zevk-ı hayāt-ı cāvidān:

1. zevk-ı hayāt-ı cāvidān:

Gazel 24

Mısra: 5

Ölümsüz hayatın zevkini.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūḥı şu kim revān ider

zevraḳ:

1. zevraḳ:

Gazel 127

Mısra: **6**

Sandal, kayık.

Sāḳiyā baḫr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḫr-i ğamı

zeyn it-:

1. zeyn itdi:-di

Gazel 129

Mısra: **1**

Süslemek.

Ḳoḫudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sāḳī cām-ı Çīn'i

zīb ü ferī:

1. zīb ü ferī:-i

Muaşşer 1

Mısra: **5**

Süs.

Gül-i dāġuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjġānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

zībā:

1. zībā:

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Güzel.

Muġannī def ü çeng ile sāz kııl
Bu zībā naşāyihden āġāz kııl

zihî:

1. zihî:

Gazel 105

Mısra: 1

Ne iyi, ne güzel.

Ta'ālā'llāh zihî şāh-ı yegāne
Zihî hüsñ ü cemāl-i cāvidāne

2. zihî:

Gazel 105

Mısra: 2

Ne iyi, ne güzel.

Ta'ālā'llāh zihî şāh-ı yegāne
Zihî hüsñ ü cemāl-i cāvidāne

3. zihî:

Gazel 19

Mısra: 8

Ne iyi, ne güzel; ne kadar.

Redd itdi raķīb-i nāķış dost
Aħsente zihî kemāl-i dil-ber

4. zihî:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Ne iyi, ne güzel.

Zihî kudret zihî şun'-ı cihāndār
Ki ķılduñ āteş-i sūzānı gūlzār

5. zihî:

Mesnevi 1

Mısra: 17
Ne iyi, ne güzel .

Zihî kudret zihî şun´-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülzār

6. zihî:

Kaside 2
Mısra: 18
Ne iyi, ne hoş.

Ayağuß tozı cān virmek ile
Ele girse zihî kolay bāzār

7. zihî:

Gazel 66
Mısra: 7
Ne iyi, ne güzel.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haţuß tuta elüm

zihî devlet:

1. zihî devlet:

Gazel 66
Mısra: 7
Ne güzel, iyi baht.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haţuß tuta elüm

zıkr:

1. zıkrı:-i

Gazel 133
Mısra: 3
Söz, kelam.

Muġānuñ zikri ħayr olsun ki zīrā
Dimiş ġam zehrine tiryākdür mey

2. **zikri:-i**

Gazel 72

Mısra: 5

Anma, hatırlama.

Hilāl-i şekl-i sāġarla gerek ġam kiştini biçmek
Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri ħayr olsun

zıkr eyle:-

1. **zıkr eyledüñ:-düñ**

Gazel 95

Mısra: 10

Bahsetmek.

Gören dir Çākerī ūi' rüñ ne ūirīn
Meger zıkr eyledüñ ol la'l-i terden

zillet-i rüzgār:

1. **zillet-i rüzgārı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 2

Zamanın alçaklığı, hor görmesi.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

zıll-ı ħaķ:

1. **zıll-ı ħaķ:**

Kaside 1

Mısra: 27

Allah'ın gölgesi; Hz. Ömer.

Birisi Fārūk-ı a'zam zıll-ı ħaķ
Āfitāb-ı 'adl ü dīn bedr-i dücā

zıll-ı yezdānī:

1. zıll-ı yezdānī:

Gazel 6

Mısra: 8

Allah'ın gölgesi; padişah.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldı halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

zındān:

1. zındāna:-a

Gazel 68

Mısra: 8

Zindan; hapishane.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdūñ ki ol zındāna varduñ

zındān id-:

1. zındān ider:-er

Gazel 23

Mısra: 8

Zindan etmek, hapsetmek.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i 'ālemi cān u dile zındān ider

zinde kıldı:

1. zinde kıldı:-dı

Mesnevi 1

Mısra: 16

Canlandırmaq.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferḥunde kıldı

zinhār:

1. zinhār:

Gazel 126

Mısra: 3

Sakın, asla!

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

2. zinhār:

Gazel 13

Mısra: 6

Sakın, asla.

Cihāna virme gönül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. zinhār:

Kaside 2

Mısra: 22

Asla.

Qatl-i ‘āşıkdan el çekem dırsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

4. zinhār:

Kaside 2

Mısra: 32

Sakın! Sakın ha! Aman!.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

zı'n-nüreyn:

1. zı'n-nüreyn:

Kaside 1

Mısra: **29**

İki nur sahibi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nüreyñ dāmād-ı Resūl
Baħr-i taķvā ma'den-i ħilm ü ħayā

zīrā:

1. zīrā:

Gazel 15

Mısra: **3**

Şundan dolayı ki.

Ki zīrā mey saħī eyler ħaşışi
Virür varın biliş ü yada dīrler

2. zīrā:

Gazel 133

Mısra: **3**

Zira, çünkü.

Muġānuñ zikri ħayr olsun ki zīrā
Dimiş ġam zehrine tiryākdür mey

3. zīrā:

Kıt'a 1

Mısra: **3**

İçin.

Yimez idüm cihān ġamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

4. zīrā:

Gazel 41

Mısra: **2**

Çünkü.

Ger cām-ı ġam şunarsa dil-dār ġam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luḡfi da kem degüldür

5. zīrā:

Gazel 41

Mısra: 7

Çünkü, bundan dolayı.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

zırh:

1. zırıhdan:-dan

Kaside 2

Mısra: 39

Zırh.

Ser-i nīzeñ zırıhdan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

zırh gey-:

1. zırh geydi:-di

Gazel 110

Mısra: 9

Zırh giymek.

Dağı ھیşār idindi zırh geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

ziyā:

1. ziyā:

Gazel 76

Mısra: 3

Işık.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

ziyāde:

1. ziyāde:

Gazel 114

Mısra: 7

Çok.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

ziyāde kııl-:

1. ziyāde kıılır:

Gazel 114

Mısra: 8

Arttırmak, çoğaltmak.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

2. ziyāde kıılır:-ur

Gazel 114

Mısra: 8

Arttırmak, çoğaltmak.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

ziyāde ol-:

1. ziyāde olur:-ur

Gazel 90

Mısra: 4

Arttırmak.

Gördükçe n’ola zülfin bulsa yaşum teraqqī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

ziyānı yok:

1. ziyānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 6
Zararı yoktur.

Hengām-ı lāledür tur bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yoğdur

ziyāret geh-i rindān:

1. ziyāret geh-i rindān:

Gazel 36

Mısra: 10

Rindlerin ziyaret yeri. - Rind, dünya işlerini hoş gören kimse. -.

Himmat taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacağdur

ziyā-vı nūr:

1. ziyā-yı nūruñ:-uñ

Gazel 75

Mısra: 5

Işığın aydınlığı.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

zücāc-ı kadeh:

1. zücāc-ı kadehden:-den

Gazel 130

Mısra: 4

Cam kadeh.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

zühd:

1. zühdüñi:-üñ, -i

Gazel 124

Mısra: 4

Dünyaya rağbet etmeyen.

Şāhumūñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılar şehlā gözi

2. zühd:

Gazel 117

Mısra: 5

Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо taqvā vü zühd itsün taleb

zühd-i riyāyī:

1. zühd-i riyāyī:-y, -ī

Gazel 25

Mısra: 4

Riyadan uzak durma.

Şaň degül zāhid қаsuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

zühre:

1. zühre:

Gazel 3

Mısra: 5

Astr. Çobanyıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruhuñdan alur nūri āfitāb

zülf:

1. zülfüñ:--üñ

Gazel 4

Mısra: 3

Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. Sevgilinin saçı.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruhuñda
Mu'ayyendür ki kıddüñdür kıyāmet

2. **zülfüñe:-üñe**

Gazel 24

Mısra: 7

(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñe el şunan kıtur māye-i 'ömri tārümār
Diş bileyen tudağuña göz göre kaçd-ı cān ider

3. **zülfine:-ine**

Gazel 49

Mısra: 17

Saç - Sevgilinin saçı ejderhaya benzetilmiştir. -.

Zülfine tolaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehāya döymez

4. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 71

Mısra: 3

Saç.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsitān itsem gerek

5. **zülfî:-i**

Gazel 76

Mısra: 1

Saç.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfî dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

6. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 1

Saç.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tül-i emel

7. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 78

Mısra: 7

Saç.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavīl

8. **zülfini:-in, -i**

Gazel 84

Mısra: 1

Saç.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetedüm
Cemāli Ka‘be’sini perdedāra beñzetedüm

9. **zülf:**

Gazel 85

Mısra: 17

Saç.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetedüm

10. **zülfüñde:-üñ, -de**

Gazel 87

Mısra: 5

Saç.

Bulışup diller ile zülfüñde
Guşsa-y-ile gamı şikār idelüm

11. **zölfüñ:-üñ**

Gazel 89

Mısra: 3

Saç.

Ah kim zölfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

12. **zülfin:-in**

Gazel 90

Mısra: 3

Saç.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakkî
Ebr-i siyehden olur dâyim ziyâde bārân

13. **zülfi:-i**

Gazel 95

Mısra: 7

Saç.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yāruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

14. **zölfüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 3

Saç.

Zölfüñ şanemâ kıldı cihân halkını meftün
Billâh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

15. **zölfüñ:-üñ**

Gazel 106

Mısra: 7

Saç.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ
Kim hezârân dil aşdı bir kılda

16. **zülf:**

Gazel 108

Mısra: 5

Saç.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayân eylemege

17. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 108

Mısra: 9

Saç.

Çākerî yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı ḥün-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

18. **zülfi:-i**

Gazel 113

Mısra: 2

Saç.

Ey saçı kara baḥtumuñ sebebi
Zülfi eyvân-ı 'ömrümüñ tınabı

19. **zülfi:-i**

Gazel 113

Mısra: 5

Saç.

Zülfi gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

20. **zülfüñle:-üñ, -le**

Gazel 116

Mısra: 9

Saç.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavgāya düşürdi

21. **zülfi:-i**

Gazel 118

Mısra: 3

Saç.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirġg
Beni odlara yaqđı yandurđı

22. **zölfini:-in, -i**

Gazel 120

Mısra: 9

Saç.

Zölfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoqqa-i esrārı şıdı

23. **zülfi:-i**

Gazel 123

Mısra: 7

Saç.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

24. **zölfüñi:-üñ, -i**

Muaşşer 1

Mısra: 3

Saç.

Qayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek 'arīzuña zölfüñi mānend-i perī

25. **zülfinden:** -in, -den

Tahmis 1

Mısra: 14

Saç.

Ararsañ öñüne şöñuna nazar kııl
Dehānın añma zülfinden hāzer kııl

26. **zülfin:** -in

Gazel 55

Mısra: 3

Yüzün iki cihetinden sarkan saç lülesi; sevgilinin saçı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

27. **zülfüñ:** -üñ

Gazel 67

Mısra: 6

Saç.

Şubh-dem hüsniinde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

28. **zülf:**

Gazel 38

Mısra: 9

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki göñül murğı dāmıdur

zülf ü ruhuñ:

1. **zülf ü ruhuñdan:** -uñ, -dan

Gazel 12

Mısra: 9

Saç ve yanak.

Nāle vü zārī kıllur Һasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruҺuñdan Őanemā

zülf-i dilber:

1. zülf-i dilber:

Tesdis 1

Mısra: 7

Sevgilinin saçı.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge Һatā

zülf-i dildār:

1. zülf-i dildārı:-ı

Gazel 122

Mısra: 1

Sevgilinin saçı.

RuҺında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

zülf-i mu‘anber:

1. zülf-i mu‘anbere:-e

Gazel 50

Mısra: 8

Amber kokulu saçı.

Şol kadar cān u dil Һolupdur kim
Őāne zülf-i mu‘anbere Şıgmaz

zülf-i Şanem:

1. zülf-i Şanem:

Gazel 59

Mısra: 12

Put kadar güzel sevgilinin saçı.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

zülfi söz:

1. **zülfi sözün:-in**

Gazel 43

Mısra: 9

(Sevgilinin) saçı (hakkında) söz, konuşma.

Ûo yâd itme zülfi sözün Çâkerî
Uzun kışşadur ol melâl arturur

zülfi] zencîr:

1. **zülfi] zencîrine:-i, -ne**

Gazel 16

Mısra: 3

Saçın zinciri; saç.

Zülfi] zencîrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

zülfüñ ucın:

1. **zülfüñ ucın:-in**

Gazel 26

Mısra: 7

Kalıp söz. Saçın ucu.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirîgâ âhir ömrüm ‘ademdür

zulm:

1. **zulme:-e**

Gazel 14

Mısra: 4

Zulüm, haksızlık, eziyet.

Cefâna şad hezârân âferîn-bâd
Egerçi zulme hüd taḥsîn dimezler

2. **zulmini:-i, -ni**

Gazel 118

Mısra: 2

Eziyet; sevgilinin siyah saçı.

Yârdan beni çarḥ ayurdu
Veh ki zulmini ḥadden aşurdu

zulmet-i zülf:

1. **zulmet-i zülfüñ:-üñ**

Gazel 76

Mısra: 3

Saçın siyahlığı.

Teşne câna âteş-i 'ışkuñ durur âb-ı zülâl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşâk çeşmine ziyâ

zümürüd:

1. **zümürüd:**

Gazel 85

Mısra: 5

Zümürüt.

Çemende gül ki zümürüd serîrine çıkmış
Şeherde taḥtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

zünnâr:

1. **zünnâr:**

Gazel 13

Mısra: 8

Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalâḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnâr

SONUÇ

Her milletin, tarihi süreç içerisinde meydana getirdiği kendi milli özellikleriyle oluşturulmuş bir edebî kültürü mevcuttur. Bu edebî kültür oluşurken tarihi süreç boyunca yaşamış olan her şair ve yazar eserleriyle bu edebî kimliğin oluşmasında ve edebi zenginliğin gelişmesinde az ya da çok pay sahibidir.

Bu anlamda Çâkerî de kaleme aldığı eserleriyle Türk Şiir Tarihi'ne katkıda bulunmuş şairlerdendir. Şiirleri incelendiğinde hem tematik olarak ele aldığı konular hem de şiirlerini meydana getirirken kullandığı şekilsel unsurlar bakımından Klasik şiir geleneğini bilen ve bunu şiirlerine başarıyla yansıtan bir şair olduğu söylenebilir.

Çâkerî' nin din ve tasavvufa ait bilgi dağarcığı hakkında genel bir kanaate varmanın yanı sıra, onun terminolojik anlamda bu alana ait birikimini şiire nasıl yansıttığını görmekteyiz. Çâkerî' nin şiirlerinde geleneğe ait unsurları yerli yerinde kullandığına ve bu kullanımları esnasında toplumun genel ruh halini başarılı bir şekilde yansıttığına şahit olmaktayız. Sosyal hayata ait özelliklerin ve tabiat ile ilgili unsurların kullanımında klasik mazmun ve mecazların başarılı bir biçimde kullanıldığı; benzetme, imge oluşturma ve sembolize etme anlamında yeterli altyapıya sahip olduğu tespit edilmektedir.

Çâkerî, Türk dili içinde var olan halk deyimleri ve atasözleri ile şiirini renklendirmektedir. Bu dönemin belirgin özelliklerinden olan Arapça, Farsça kelime ve terkip kullanımı ile sanatkârâne bir üslup oluşturma onun şiirlerinde de yer yer görülmektedir. Bunun yanında "dedim", "dedi" sözcükleri ile oluşturduğu beyitleriyle samimi bir sohbet havası oluşturmayı başarmıştır. Şiirlerinin geneline baktığımızda sade bir üsluba sahip olduğu kararına varmaktayız.

Çâkerî' nin de birçok klasik şair gibi şiirinin merkezine âşık - sevgili - rakip üçgenini aldığı görülmektedir. Âşık için kullandığı sıfatlar acziyet ve teslimiyet belirtmektedir. Sevgili için ise döneminde ve gelenekte olumlu anlamda ön plana çıkan hemen hemen her vasfı sıfat olarak kullanmaktadır. Bunun yanında sevgilinin âşığa yüz vermeme niteliği de şiirlerinde yer bulmaktadır. Rakip ise onun şiirlerinde diğer şairlerde de görüldüğü gibi olumsuz sıfatlarla ele alınmaktadır. Bu durum onun Klasik şiirin temellerini sağlamlaştırdığı XV. yy' ın özelliklerine uyduğunu göstermektedir.

Çâkerî' nin şiirlerinde yer yer toplumsal eleştiri; sevgilinin güzellik unsurları; padişah kimliği ve ideal padişaha atf; ruhsal çatışma; dünyayı aşk ile ilişkilendirme; tabiatı ruh haline göre kişileştirme; acı çekmenin insanın kendisini bulmasında ve Hakk'a ulaşmasında temel zorunluluk olduğuna dair görüş; sevgili karşısında çaresiz kalma; dini şahıslar, tarih; insan uzuvları, hayvanlar, mitoloji gibi konu dağarcığını kullandığını söyleyebiliriz.

Bu çalışmaya konu olan Çâkerî' nin şiirlerinde en çok dikkat çeken hususlardan birisi birçok ayet ve hadislerden iktibaslar, klasik aşk hikâyelerine, tarihi şahsiyetlere ve onların kıssalarına yapılan telmihler ile halk içinde yaygın olarak kullanılan mesellerin şiirlerde işlenmesidir.

Bahsettiğimiz bu dil ve üslup unsurlarını kullanması Çâkerî' nin Klasik Türk şiirinin yeni yeni şekillendiği bir dönemde şiire ait öğeleri iyi bildiği ve bunları gerektiği gibi kullandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra din ve tasavvuf alanlarında belli bir ilmî altyapıya sahip olduğu iyi bir tahsil gördüğü söylenebilmektedir. Öyle ki şiirlerindeki "âşık" tipi İlahi aşk çerçevesi içerisinde Allah (c.c.)a ulaşma, vahdet sırrına erme, Onun varlığında kendi varlığını eriterek sonsuz saadete ulaşma amacını hissettirmektedir. Tasavvuf terminolojisi içerisinde şairler tarafından sıkça dile getirilen "zahid" kavramı Çâkerî' nin şiirlerinde de samimiyetten uzak, şekilci bir dindar görünümü vermektedir. Yine Klasik şiir içerisinde sıkça zikredilen "rind" kavramı "sufi" kavramıyla mukayeseli olarak yer bulmaktadır. Bunların dışında Çâkerî' nin şiirlerinde tasavvufa ait kavramlar olarak amel, mezhep, şeyh, mürid, hırka, kemer kullanılmıştır.

Şairin şiirlerine baktığımızda göze çarpan bir unsur da kendi şiiri ve şairliği hakkındaki düşüncesidir. Şairliğinin benzeri olmadığını söyleyerek kendisini öven Çâkerî, şiirini meşhur Fars şairleri Hâfız, Kemal-i Hucendî, Nizâmî, Selmân-ı Savecî, Câmî ile kıyaslamaktan çekinmemiştir. Bu kıyaslamadan şairin bu isimlerden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Dîvân' ındaki şiirlerinin içerik özelliklerine baktığımızda kaside ve mesnevilerinde Allah (c.c.)'a yalvarma ve bağışlanma isteği dikkati çekmektedir. Gazellerinde bu durum devam ederken bunun yanında geleneğin şekillendirdiği anlayışla aşk, şarap, saki, meclis, gül, bülbül, cam, Cem, bahar, rind, zahid v.b. unsurlarla örülü tamamen klasik şiir örneği sayılabilecek şiirler karşımıza çıkmaktadır.

Çâkerî 'nin nazire yazma geleneğine de katkıda bulunduğu görülmektedir. Şeyhî, Ahmed Paşa, Necâtî Bey gibi devrinde adı ön plana çıkmış şairlerinin yanı sıra Nesîmî, Şâhidî, Emânî, Adlî(II.Bayezid), Atâyî, Şehrî gibi şairlerin şiirlerine nazireler yazmıştır. Çâkerî' nin şiirlerine nazire yazan şairler ise Amrî, Azmîzâde, Basîrî, Belîğî, Cebrî, Cemâlî Çelebi, Defterdar Mehmed Bey, Edirneli Nazmî, Fakîrî, Hadîdî, Karamanlı Nizâmî, Mesîhî, Necâtî, Revânî, Riyâzî Efendi, Zamîrî, Zâtî gibi isimlerdir.

Yapılan bu tezle Çâkerî' nin söz varlığını oluşturan bağımsız sözcükler, terkipler, deyimler, atasözleri, iktibaslar; bağlaç, edat, isim, fiil, sıfat ve zamir türündeki sözcükler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Böylelikle Türkçenin tarihsel sözlüğüne az da olsa bir katkıda bulunulmuştur. Çâkerî' nin üslubu farklı şairlerinki ile mukayese edilebilir bir hale getirilmiş, bu anlamda da üslup çalışmalarına katkı sağlanmıştır. Dönemin çeşitli eğlence, sosyal ve kültürel yaşamına yapılan göndermelerin tespit edilmesi ile az da olsa folklorik malzeme elde edilmiş, şairin bunları nasıl işlediği değerlendirilmiştir.

Bu çalışma ile Çâkerî' nin yaşadığı dönem olan XV. yy' ın edebi anlayışını ne kadar yansıttığını görmekle birlikte XV. yy' da Klasik Türk şiirinin edindiği yeri ve özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaktayız. Bu tarz çalışmalarla şairlerin üsluplarının ve söz varlıklarının belirlenmesiyle mukayeseli çalışmaların araştırma konusu olması; şerh çalışmaları ve Osmanlı kültür tarihi araştırmalarının ortaya konan somut verilerle ve örneklerle desteklenmesi ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, S. (2009). Necati Bey Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük](Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. Ankara: TDK Yayınları.

Akün, Ö. F. (2014). Divan Edebiyatı. Ankara: İSAM Yayınları.

Ankaralı, U. K. (2013). Şeyhülislam Yahya Divanı'nda Türkçe Deyimler ve Atasözleri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Girne: Girne Amerikan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bingöl, Z. (2006). "Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma". Akademik Bakış Dergisi, 9, 202-206.

Cebecioğlu, E. (2014). Tasavvuf Terimleri ve Deyimler Sözlüğü. Ankara: Otto Yayınları.

Cora, E. (2007), Burhan-ı Katı'da Yer Alan Türkçe Sözcükler ve Deyimler Dizini.(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çavdurel, G. (1996). Çakeri Divanı: İnceleme - Metin.(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çavuşoğlu, M. (2017). Divanlar Arasında. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çelik, N. (2016). Edirneli Şevki Divanı Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Devellioğlu, F. (2001). Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi.

Gülüm, E. (2013). XV. Yüzyılın İlk Yarısında Telif Edilen Divanlarda Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gün, S. (1998). Çakeri Divanı: İnceleme - Metin. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuzu, F. (2010). 15. yüzyıl Şairlerinden Çakeri Divanı'nın Tahlili. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkmaz, Prof. Dr. Z. (2007). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mermer, Prof. Dr. A., Bayram, Doç. Dr. Y., Alıcı, Yrd. Doç. Dr. L., Eflatun, Yrd. Doç. Dr. M., Keskin, Yrd. Doç. Dr. N. K. (2012). Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Nalbant, M. (2012). 15.yy Şairi Çakeri'nin Yusuf u Züleyhası: Metin - İnceleme. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Onay, A. T., (2013). Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü. (Haz. Prof. Dr. Cemal Kurnaz), Ankara: Berikan Yayıncılık.

Öge, S. (2001). 15.yy Şairlerinden Mesihî, Cem Sultan, Ahmet Paşa, Necatî Beg, Üsküplü İshak Çelebi ve Şeyhi'nin Divanlarında Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Önal, Dr. M. (2008). "Edebi Dil ve Üslup". Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 36, 23-40.

Öztürk, F. (2007). Baki Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, F. (2008). İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam. http://turkishstudies.net/Makaleler/713169571_25%20OZTURK%20Furkan.pdf. Erişim Tarihi: 20.01.2018.

Pakalın, M. Z. (1993). Osmanlı Tarih Deyimler ve Terimler Sözlüğü I-II-III. İstanbul: MEB Yayınları.

Pala, İ. (2014). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları.

Sami, Ş. (2007). Kamus-ı Türki. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sevinç, D. K. (2007). 18.yy Şairlerinden Sümbülzade Vehbi Bosnalı Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenödeyici, Ö. (2011). Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahir, B. M. (2009). Osmanlı Müellifleri I-III. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Toplaoğlu, A. (2009). "Sözlük". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 37,402-414. Ankara

Tuğluk, Prof. Dr. İ. H. (2009). "Metin Şerhi İçin Gerekli Bir Kaynak: Resimli Mazmunlar Sözlüğü". Electronic Turkish Studies, 6, 427 - 441.

Tuncer, E. (2016). Sükkeri Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turgut, A. (2011). Türk Halk Anlatılarında kalıplaşmış Sözler Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uyanıker, N. (2006). Pervane Beğ Mecmuasının İlk Yüz Varağında Halk Kültürü İle İlgili Unsurlar. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Vardar, Prof. Dr. B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Varışoğlu, B. (2005). Necati'nin Gazellerinde Anlam Çerçevesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Prof. Dr. K., Canpolat, Prof. Dr. M., Şanlı, Doç. Dr. İ. (2013). XIV. - XV. Yüzyıllar Türk Edebiyatı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yekbaş, H. (2008). Metin Şerhi Geleneği Çerçevesinde Şârihlerin Divan Şiirine Yaklaşımları. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 23, 189-217.

Yeşilyaprak, Y. (2017). Adli Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zavotçu, Doç. Dr. G. (2013). Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü. İstanbul: Kesit Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Necla DÜZDAĞ YILANCI
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	20/03/1988 Akyazı - SAKARYA
E-Posta	necladuzdag@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul	Mezuniyet yılı
Lise	Şht.Yzb. Halil İbrahim Sert Lisesi	2006
Üniversite	Ankara Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Adıyaman Üniversitesi	Devam ediyor

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2015	Özel Kahta Çözüm Temel Lisesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Yabancı Dil	İngilizce
--------------------	-----------